

1763

CAUSA
REGALIÆ

PENITUS EXPLICATA,

SEU

RESPONSIO

AD

DISSERTATIONEM

R. P. F. NATALIS ALEXANDRI

DE JURE REGALIÆ,

*Qua habetur inter ejus selecta Historia Ecclesiastica
Capita, ad Saculum XIII. & XIV. Parte. 3.
à paginâ 44. usque ad pag. 275.*

Autore M. C. S. Theologiae Doctore.

Seminarij S. Pancratij Carmelit. Discalceat.

LEODII,
Apud HENRICUM FOPPIN,

M. DC. LXXXV.

Superiorum permisso.

P R Æ F A T I O.

Quem exitum habitura sit excitata jam ab aliquot annis circa Regaliam Controversia, cupidè omnes expectant; sparsa nimirum per totum orbem Christianum ejus fama. Quanti sit illa ponderis, omnes colligunt ex indefesso Ministrorum Regis Christianissimi conatu ad extendendum, per totum Franciæ Regnum, prætentum hoc Jus; ex constanti multorum virorum pietate insignium, qui gravia quæque perpeti maluerunt, quàm huic extensioni consentire; & ex solitudine sanctissimi Pontificis pro impediendâ ejusmodi innovatione. Verùm ut punctum ipsum quæstionis, quæ in hoc Opere ventilatur, omnibus innotescat, præviè quædam afferenda sunt ad ejus historiam pertinentia.

Extraordinario quodam usu, cujus est admodum obscura origo, Christianissimi Franciæ Reges in nonnullis suæ ditionis provinciis, vacantibus Ecclesiis, universos fructus Episcopales suos faciunt, & Beneficia omnia, præter Parochias, pleno jure conferunt; quod jus

P R Æ F A T I O .

Regalia vulgò nuncupatur. Id juris intrà pri-
scos limites diutissimè constiterat, præsertim à
tempore generalis Concilii Lugdunensis II.
anno 1274. celebrati, cujus Canon duodeci-
mus illud propagare vetuerat. At sub finem
superioris sæculi Officiales Regii illud ad
omnes ejus Regni Ecclesias extendere tenta-
runt; nec destiterunt à coëptis, donec se id
consecutos esse arbitrati sunt. Licèt enim Rex
Henricus IV. Augustæ memoriæ anno 1606.
conquerente seu supplicante Clero Gallicano,
solenni Edicto declarasset, nolle se neque in-
tendere Jure Regaliæ frui, nisi eo, quo tum
Ipse, tum sui Prædecessores usi fuerant, modo,
illud ulteriùs non producendo in præjudicium
Ecclesiarum immunium; eamque Declaratio-
nem confirmasset Gloriosæ memoriæ Ludovi-
cus XIII. Constitutione anno 1629. editâ ar-
ticulo 16. contendentibus nihilominus Mini-
stris Regiis, tandem anno 1673. promulgatum
est à Ludovico XIV. feliciter regnante Edi-
ctum, quo Jus illud in omnibus suæ ditionis
Ecclesiis ad suam Majestatem pertinere decla-
ravit, iis duntaxat exceptis, quæ titulo onero-
so

so libertatem suam redemissent : statuitque ut in posterum omnes ad insulas Episcopales promovendi intra duos menses post præstitum fidelitatis sacramentum, tenerentur literas impetrare, quibus manus Regia à rebus Ecclesiarum amoveretur, utque illæ in Regesta Camerae computorum Parisiensis referrentur : Præsules verò, qui jam quidem prædictum juramentum fidelitatis præstiterant, nec tamen ejusmodi literas acceperant, eas obtinerent, atque in Regestis præfatæ Curiae computorum describi curarent intra duos menses post publicationem hujus Edicti ; quibus elapsis, nisi huic mandato obsecuti fuissent, si quæ Beneficia ad eorum collationem pertinentia vacarent, ea omnia, exceptis Parochiis, titulo Regaliæ vacantia, atque adeò à Rege impetranda declararentur.

Huic Edicto in provinciis hætenus Regaliæ non obnoxiiis, Episcopis multis silentibus, aliis vel plenè, vel præmissa protestatione obtemperantibus, parere recusarunt duo Viri pietate ac zelo excellentes, Nicolaus videlicet *Pavillon* Electensis Episcopus & Franciscus

P R Æ F A T I O.

Caulet Appamienſis ; Eccleſiarumque ſuarum libertatem palàm ac ſtrenuè uſque ad vitæ finem defenderunt. Quocirca cùm Rex Chriſtianiffimus , poſt elapſos duos meſes in Ediçto præſcriptos, Beneficia in illorum Dioceſibus vacantia , titulo Regaliæ concederet , ipſi ſcriptis Majeſtati ſuæ literis , jura ſuarum Eccleſiarum liberè ſimul ac reverenter expoſuerunt ; Clericos verò Beneficiis donatos conſtanter, adhibitis cenſuris, repulerunt. Sed Metropolitanis , Narbonenſi videlicet & Tolofano , Aulæ deſideriis ſeſe accommodantibus , iidem Epiſcopi ſummo Pontifici totum negotium per literas ſignificarunt , cauſaque per legitimas appellationes ad Apoſtolicam Sedem perlata eſt, apud quam à pluribus annis pendet ejus judicium. Officiales Regis Chriſtianiffimi , quò Ediçti à ſua Majeſtate obtenti fructu potirentur, nullum non moverunt lapidem ad ſectendos eos qui renitebantur. Quamobrem Illuſtriſſimum ac Reverendiſſimum Epiſcopum Appamienſem Electenſi ſuperſtitem redditibus omnibus ſpoliarunt ; Canonicos ejus Eccleſiæ alioſque viros Eccleſiaſticos partim
in

P R Æ F A T I O .

in exilium amandarunt , partim in carceres conjecerunt, Beneficiis privarunt, aliisque affecerunt incommodis. Hæc summatim de facto hujus controversiæ , quæ alibi fusiùs , Scriptis etiam typis editis, explicata sunt.

Quod ad jus spectat ; Ecclesiarum à Regaliâ immunium causa ita hætenus explanata est, ut nemini expetenda videretur amplior eâ de re dissertatio , sed expectanda summi Pontificis sententia , vel alius controversiæ exitus. Nam præter Epistolas , Decreta , & Acta duorum suprâ memoratorum Antistitum Electensis & Appamiensis , in quibus hæc materia egregiè tractata est, editus est anno 1680. Tractatus de Regaliâ Gallico idiomate , de mandato ejusdem Illustrissimi ac Reverendissimi bonæ memoriæ Francisci *Caulet* Episcopi Appamiensis , pro tuendâ potissimùm Ecclesiæ suæ libertate. Quia verò pientissimus ille Antistes frequentibus amicorum suorum monitis inductus fuerat , ut quamprimùm Ecclesiæ suæ jura in publicam lucem proferret , putaveratque simplicem ac ferè nudam veritatis expositionem defendendæ suæ causæ satis esse ,
Tra-

P R Æ F A T I O.

Tractatum ejus alii tot accessionibus exornarunt ; ut iterum prodierit anno 1681. non tam idem quàm novus Tractatus de Regaliâ. In hoc posteriore Tractatu fusiùs aliarum Ecclesiarum jura exposita sunt, plenius objectionibus responsum est, plures enodatae sunt difficultates circa praxim Regaliæ in Ecclesiis, in quibus ex antiquâ consuetudine locum habet: unde *Tractatus Generalis* inscriptus est; Gallicè, *Traité General de la Regale*. Præterea eodem anno 1681. typis mandatum est aliud Opusculum cum hoc titulo: *Considerations sur les affaires de l'Eglise, qui doivent estre proposées dans la prochaine Assemblée generale du Clergé de France*: id est: „ Considerationes circa negotia Ecclesiæ, in proximis Comitiiis generalibus Cleri, Franciæ proponenda, : quo in Opusculo de hac ipsâ materiâ solidè ac dilucidè pro Ecclesiarum libertate actum est. Vulgata sunt item alia Scripta eodem de argumento, ex quibus omnibus Jus Ecclesiæ planum & certum videbatur.

Scripserat contrà, pro Rege Christianissimo, Causidicus, nomine *Aubery*, *Tractatum de Re-*

P. R Æ F A T I O .

Regalia ; itemque Anonymus quidam *Dissertationes de autoritate Regum circa Regaliam* : uterque Gallico sermone. Alii etiam Scriptores eandem quæstionem attigerant obiter & ex occasione , atque Regiæ causæ patrocinium susceperant : sed omnes successu tam infelici ; ut ei plus obfuisse , quàm profuisse judicarentur : cum ex rationum , quibus jus Ecclesiæ impugnaverant , debilitate satis constaret , illud omninò esse inconcussum.

Ultimus tandem prodiit Pater Natalis Alexander Ordinis FF. Prædicatorum Theologus eruditus ac disertus, *Dissertationem valde prolixam edens inter Selecta Historiæ Ecclesiasticæ Capita ad sæculum XIII. & XIV. Parte 3. cum hoc titulo: Dissertatio octava. De Iure Regaliæ. Ad Canonem XII. Concilii Lugdunensis II. In eâ passim vellicat ac refutare conatur priorem Tractatum de Regalia, mandato Illustrissimi ac Reverendissimi Episcopi Appamiensis editum , cujus paginas citat juxta editionem Coloniae factam eodem anno 1680. inscio ac fortè jam defuncto Reverendissimo illo Præsule. De posteriori autem Tractatu, qui *Generalis* inscribi-*

**

P R Æ F A T I O.

scribitur, omninò filet; tametsi vix credibile est ab eo perlectum non fuisse. Cæterùm adeò diligenter argumenta in favorem Officialium Regionum conquisivit, ut frustrà speres ab alio copiosorem Regii Juris explicationem. Implevit enim pro parte Majestatis suæ quod jam in ipso limine pollicitus est; se videlicèt *Gal-
lorum Jurisconsultorum, seu veterum, seu hodierno-
rum sententiam, pronuntiata, rationes, praximque
Regni Christianissimi relaturum, quantum ad illu-
strandum hoc argumentum, ad aperiendum Lugdunen-
sis Concilii II. sensum, ad Regem Christianissimum,
prout ex officio tenetur, à calumnia vindicandum, opus
esset.* Nec dubium, quin jurium Regionum pe-
ritissimos quosque consuluerit; à quibus etiam
verisimile est illum in conscribendâ hâc Dis-
sertatione adjutum fuisse. Verùm P. Alexan-
drum plus sibi dedecoris ex eâ Dissertatione
comparasse, quàm extensioni Regaliæ opinio-
nem justitiæ conciliaffe, facile jam perspexerit
quisquis ea, quæ circa illam Controversiam in
lucem emissa sunt, attentè legerit ac mente re-
tinuerit. Sed quia illa ad omnium notitiam
non devenerunt, exciderunt autem forsitan à
me-

P R Æ F A T I O .

memoriâ multorum, quos pigeret ea relegere, Dissertationem P. Alexandri, quæcumque pro Christianissimo Rege dici posse videntur complectentem, totam exscripsi, ne quid à me dolosè suppressum, aut in alienam sententiam detortum, conqueri quis posset; eamque in varias partes dividens, singulis partibus, pro Ecclesiis Regaliæ non obnoxiiis, responsionem subjunxi, ut inter Ecclesiæ & Regis Christianissimi jura facilior sit & expeditior comparatio.

Quamvis autem Lectoris judicium nolim præcurrere, tamen si omnia quæ à P. Alexandro proferuntur, & quæ à nobis reponuntur, attentè perpendantur, spero fore, ut omnes æquè sanèque judicantes concludant, Regis Christianissimi Consiliarios maximam Ecclesiæ injuriam fecisse, dum suæ Majestati autores fuerunt, ut Regaliam ad tot Ecclesias huic oneri nequaquam obnoxias extenderet: Reverendissimos Episcopos Electensem & Ap-pamiensem justè, pro suo Episcopali officio, illorum consilio obstitisse suarumque immunitatem Ecclesiarum propugnasse: summum denique Pontificem jure merito huic Contro-

P R Æ F A T I O.

versæ autoritatem suam interposuisse , atque tot Ecclesiarum libertatem , juxta Decreta Concilii generalis Lugdunensis II. factam tectam hætenus voluisse.

Lectorem rogo, ne Opus hoc, quamvis quæstionem jam sæpè versatam tractet , nimis prolixum arbitretur. Cùm enim constans sit, & ubique receptum axioma, non posse Judicem, nisi auditis utriusque Partis rationibus & juri-
bus , æquam ferre sententiam ; quisquis in hac Controversiâ suum voluerit interponere judicium , (volunt autem plerùmque omnes, quoties publica res agitur) tenetur hanc novam Regionum Officialium defensionem, simulque allatas à nobis responsiones , diligenter examinare. Id certè postulat negotii magnitudo, cùm agatur de libertate majoris partis Ecclesiarum Gallicanarum , Edicto Regio de novo Regaliæ subjectarum.

INDEX

I N D E X

A R T I C U L O R U M

E T P A R A G R A P H O R U M.

Responsio ad Præfationem P. Alexandri.

Pag. 1

A R T I C U L U S P R I M U S.

Quid sit Jus Regaliæ? Quæ ejus origo? Quibus fundamentis
nitatur ac titulis?

P A R A G R. I. <i>Quid sit Regalia.</i>	9
II. <i>De origine Regaliæ.</i>	30
III. <i>De titulis seu fundamentis, quibus Regalia niti dicitur; ac primò de Ecclesiarum custodia.</i>	38
IV. <i>De altero Regaliæ titulo, scilicet Jure feudali.</i>	60

A R T I C U L U S S E C U N D U S.

Utrùm custodiæ seu defensionis titulus, quod primum est Ju-
ris Regaliæ fundamentum, Regibus Christianissimis
primæ & secundæ Dynastiæ in Ecclesiis Regni sui com-
peteret, ac hujusmodi custodiam & defensionem exer-
cuerint?

§. I. <i>Primum argumentum custodiæ seu defensionis à Regibus Ec- clesiis præstitæ, Regum circa electionem autoritas.</i>	76
II. <i>De secundo Ecclesiarum defensionis signo, autoritate videli- cet Regis circa promotionem ad Clericatum.</i>	88

* * 3

III. De

INDEX ARTICULORUM

III. De tertio Regiæ tuitionis argumento, scilicet convocazione & confirmatione Conciliorum.	92
IV. De Canonibus ab Illustrissimo Episcopo Appamiensi citatis, ad probandum Regaliâ non fuisse in usu sub primâ Regum Francorum Dynastiâ.	98
V. De testimonio Marculphi.	118
VI. De testimonio Hincmari.	123
VII. De Visitatore Ecclesiarum à Rege designando.	128
VIII. Exemplum custodiæ à Carolo Calvo commissæ.	132
IX. De Regiâ custodiâ Ecclesiarum tempore Caroli Simplicis.	135
X. De Chorepiscopis in Ecclesiis vacantibus constitui solitis; & de protectione vacationis.	138
XI. De Capitularium, & de Concilii Trosleiani autoritate.	141
XII. De Caroli Calvi Regis exemplo.	145
XIII. De Capitularibus ejusdem Caroli Calvi.	151
XIV. De xxv. Canone Concilii Chalcedonensis.	159
XV. Responsiones P. Alexandri ad autoritates §. superiore rela- tas, earumque confutatio.	161
XVI. De autoritate Concilii Trosleiani.	186
XVII. De Privilegio à Papa Formoso Ecclesiæ Remensi con- cesso.	200

ARTICULUS TERTIUS.

Utrùm Ecclesiæ feuda Regi obnoxia, sub primâ & secundâ
Regum Francorum Dynastiâ, possiderent, qui Juris
Regaliæ titulus est alter; & debita ob hujusmodi feu-
dorum possessionem servitia Regibus præstarent?

§. I. De origine ac naturâ feudorum.	207
II. De feudis Ecclesiæ concessis.	219
III. De	

ET PARAGRAPHORUM.

III. <i>De Regum Christianissimorum juribus in externam Ecclesiæ politiam.</i>	225
IV. <i>De exemplo Caroli Martelli ejusque filiorum.</i>	245
V. <i>De Caroli Magni exemplo.</i>	248
VI. <i>De Villâ Novilliaco in feudum à Regibus datâ.</i>	259
VII. <i>De Præceptis Regiis circa bona Ecclesiastica.</i>	261
VIII. <i>An Concilium Meldense jus Regum circa Ecclesiarum custodiam agnoverit.</i>	264
XI. <i>De bonis Ecclesiæ Clericis à Regibus datis.</i>	265
X. <i>An Patres Meldenses jus Regum investituræ agnoverint.</i>	268
XI. <i>De obedientiâ Regibus Ecclesiam defendentibus præstan- dâ.</i>	272
XII. <i>De restitutione bonorum Ecclesiæ Remensis tempore vacatio- nis usurpatorum, factâ à Ludovico Pio.</i>	273
XIII. <i>Expenditur responsio Autoris ad objectionem §. præce- dentis.</i>	274

ARTICULUS QUARTUS.

Utrum Jus Regaliæ in totâ amplitudine suâ, quatenus scilicet
usum-fructum reddituum Ecclesiæ vacantis & Beneficio-
rum collationem complectitur, Reges tertiæ Dynastiæ
Christianissimi ante Concilium Lugdunense exercue-
rint, illudque agnoverit & approbaverit Ecclesia?

§. I. <i>An Jus Regaliæ ab investituris differat.</i>	286
II. <i>De investituris Episcoporum sub Regibus tertiæ Dyna- stie.</i>	304
III. <i>De restitutione feudorum ad tollendas investituras.</i>	313
IV. <i>De sententiâ Goffridi Vindocinensis circa investituras.</i>	315
V. <i>De investituris à Callisto II. Henrico Imperatori concessis.</i>	316
VI. <i>De</i>	

INDEX ARTICULORUM

VI. De contentione inter Ludovicum Crassum & Hildebertum Archiepiscopum Turonensem, circa collationem duarum dignitatum Ecclesiasticarum.	318
VII. De Regaliâ in Ecclesiis Aquitanie.	327
VIII. Sententia D. de Marca circa libertatem Ecclesiis Aquitanie concessam à Ludovico VI. & Ludovico VII.	330
XI. De spoliis Episcoporum decedentium à Ludovico Juniore perceptis,	338
X. De Regaliâ in Ecclesiâ Parisiensi.	341
XI. De Ecclesiâ Bituricensi.	343
XII. De Ludovici Junioris elogio.	345
XIII. De testimonio S. Bernardi in favorem Regaliæ.	349
XIV. Mens S. Bernardi circa Ludovicum Juniore, Ecclesias & electos Episcopos vexantem.	350
XV. De Regaliæ usu sub Sugerio, Regni Gallie, absente Ludovico Juniore, Administro.	357
XVI. De Regaliâ in Regno Angliæ.	367
XVII. De querelis Præsulum Anglicanorum contra Ministros Regios.	377
XVIII. De Concilio Lambethensi.	378
XIX. De Regaliâ in Ecclesiis Lugdunensi & Aduensi.	382
XX. De testamento Philippi Augusti.	385
XXI. De Regaliâ in Ecclesiâ Matisconensi.	386
XXII. De Regaliâ in Ecclesiâ Antisiodorensi.	387
XXIII. De liberatione Matisconensis Ecclesiæ.	390
XXIV. De testimonio Innocentii III. circa Regaliâ in Ecclesiâ Laudunensi.	392
XXV. De occupatione feudorum Præsulum Aurelianensis & Antisiodorensis à Philippo Augusto.	394
XXVI. De Regaliâ in Ecclesiâ Cenomanensi.	398
XXVII. De	

ET PARAGRAPHORUM.

XXVII. De Regaliæ usu tempore S. Ludovici.	399
XXVIII. De potestate conferendi Beneficia titulo Regaliæ Regi- niæ Blanchæ à S. Ludovico datâ.	400
XXIX. De Regaliâ in Ecclesiâ Sueffionensi.	401
XXX. De relaxatione Regaliæ Archiepiscopo Turonensi à Regi- na Blancha factâ.	405
XXXI. De Regaliâ in Ecclesiâ Aniciensi.	406
XXXII. De testimonio Clementis IV. in favorem Regaliæ ad- ducto.	414
XXXIII. De Regaliâ in Ecclesiâ Andegavensi.	416
XXXIV. De Regaliæ in Ecclesiis Andegaviæ & Cenomaniæ re- servatione à S. Ludovico factâ.	419
XXXV. De potestate conferendorum Beneficiorum in Regaliâ vacantium à S. Ludovico Parisiensi Episcopo datâ.	420
XXXVI. De Regaliâ Raymundi Comitis Tolosani.	421
XXXVII. De renunciatione Ildephonfi Comitis Tolosani.	423
XXXVIII. De cessione Ermengardis Narbonensis Vicecomitis- sa.	424
XXXIX. De renunciatione Frederici II.	426
XXXX. Observationes P. Alexandri circa prædicta exem- pla.	427
XXXXI. De usu Regaliæ sub Philippo III. S. Ludovici fi- lio.	459
XXXXII. De Regaliâ redditâ Electo Noviomenfi.	461

***

ARTI-

INDEX ARTICULORUM

ARTICULUS QUINTUS.

Utrum Concilium Lugdunense II. Jus Regaliæ Christianissimis Regibus competens imminuerit, circumscripterit, coarctaverit?

- §. I. *De sententiâ D. de Marca, & Autoris Tractatûs Appamiensis de Regaliâ, circa sensum Concilii Lugdunensis II.* 462
- II. *De variis interpretationibus Canonis suprâ scripti.* 469
- III. *An Canon Concilii Lugdunensis spectet Regem Christianissimum.* 477
- IV. *Observatio Autoris Tractatûs Appamiensis circa Decretum Concilii Lugdunensis.* 481
- V. *De responsionibus ad observationem in §. præcedenti contentam.* 482
- VI. *An Decretum Lugdunense ad solos Principes Rege inferiores pertineat.* 489
- VII. *De Canone septimo Concilii Colonienfis.* 492
- VIII. *De literis Innocentii IV. adversus Magnates, libertatem Ecclesiasticam violantes.* 493
- IX. *De Canone decimo Concilii Viennensis in Austriâ.* 497
- X. *De Canone vigesimo secundo Concilii Lugdunensis.* 498
- XI. *De Canone vigesimo quarto Concilii Saltzburgenfis, anno 1274. celebrati.* 499
- XII. *De Capite duodecimo Synodi Colonienfis, anno 1279. celebratæ.* 501
- XIII. *De Canone duodecimo, & Canone decimo quinto Concilii Saltzburgenfis, anno 1281. habiti.* 502

XIV. De

ET PARAGRAPHORUM.

- XIV. *De Canonibus vigesimo sexto, & vigesimo Concilii Her-
bipolensis, anno 1287. congregati.* 504
- XV. *De Canone undecimo Concilii Colonienfis anno 1300.* 506
- XVI. *De Canone tertio Concilii Colonienfis anno 1310. convo-
cati.* 507
- XVII. *De Canone vigesimo quarto Concilii Avenionensis, ab aliis
Conciliis renovato.* 509
- XVIII. *De collatione Præbendarum Jure Regaliæ.* 513
- XIX. *De usu-fructu Ecclesiarum vacantium à Comitibus & Ba-
ronibus percipi solito.* 523
- XX. *De executione Canonis Concilii Lugdunensis.* 528
- XXI. *Proponuntur argumenta quibus probat Autor Tractatus
Appamiensis, Regaliam non habere locum in omnibus Ec-
clesiis Franciæ.* 531
- XXII. *Expenduntur responsiones ad argumenta ex Tractatu Ap-
pamiensi §. superiori proposita.* 537

ARTICULUS SEXTUS.

An Regaliæ usus æquitati, & libertati Ecclesiarum re-
pugnet?

- §. I. *Resumuntur quæ in favorem Regaliæ dicta sunt.* 579
- II. *Comparatur Jus Regaliæ cum jure Visitatorum, & cum Com-
mendis ac Deportibus.* 581
- III. *De Advocatis ac Defensoribus Ecclesiarum.* 584
- IV. *De jure Principum in omnia bona temporalia Ecclesia-
rum.* 587
- V. *De usurpatione bonorum Ecclesiasticorum à Canonibus probi-
bita.* 592

***. 2

VI. De

INDEX ARTICULORUM

VI. De collatione Beneficiorum.	598
VII. Proponuntur argumenta Tractatus Appamiensis contra collationem Beneficiorum, quæ sit à Laïcis.	605
VIII. Expenditur prima responsio P. Alexandri ad argumenta §. præcedentis.	607
IX. Examinatur secunda responsio.	615
X. Expenduntur aliæ responsiones.	622

ARTICULUS SEPTIMUS.

Utrum Regalia Jus Regium rectè
nuncupetur?

639

§. I. Autoritas Sugerii.	642
II. Autoritas Innocentii III.	ibid.
III. Autoritas Nangii.	643
IV. Autoritas Clementis IV.	ibid.
V. Autoritas S. Ludovici.	644
VI. Philippi Pulchri autoritas.	645
VII. Edictum Philippi Pulchri anno 1302. & ejusdem litteræ.	646
VIII. Autoritas Philippi Valesii.	647
IX. Autoritas Joannis Regis Franciæ.	648
X. Aliud ejusdem Regis testimonium.	649
XI. Autoritas Gregorii XI.	650
XII. XIII. XIV. & XV. Testimonia Regum Regaliam Jus Coronæ appellantium.	652
XVI. Testimonium Petri de Bosco.	655
XVII. Testimonium Guillelmi Benedicti.	657
XVIII. Testimonium Ruzæi.	ibid.

XIX. Testi-

ET PARAGRAPHORUM.

XIX. <i>Testimonium Probi.</i>	658
XX. <i>Testimonium Ægidii Magistri.</i>	660
XXI. <i>Testimonium Renati Chopini.</i>	661
XXII. <i>Testimonium Pasquierii.</i>	663
XXIII. <i>Testimonium Caroli de Grassalio.</i>	665
XXIV. <i>Testimonium Bengel & Pinsonii.</i>	666
XXV. <i>De Declaratione Regis Christianissimi Regaliam ad omnes Ecclesias extendentis.</i>	668

ARTICULUS OCTAVUS.

Ad quem spectet de Regalia, ejus extensione, appendici-
bus vel annexis judicare? Jurisne sit Ecclesiæ, vel
Regis?

§. I. <i>Testimonium Ivonis Carnotensis.</i>	674
I I. <i>Exemplum Hildeberti.</i>	679
I I I. <i>Testimonium Innocentii III. in causa Episcoporum Aurelia- nensis & Antistodorenfis.</i>	681
I V. <i>Aliud ejusdem Innocentii III. testimonium.</i>	685
V. <i>Aliud ejusdem Pontificis testimonium.</i>	686
V I. <i>Autoritas Concilii Lateranensis I V.</i>	690
VII. VIII. IX. & X. <i>Arresta circa controversias de Regalia in quibusdam Ecclesiis Franciæ.</i>	692
X I. <i>De Concilio Biterrensi jurisdictionem Senatûs Parisiensis in causis feudalibus agnoscente.</i>	695
XII. <i>Exemplum Philippi Valesii.</i>	699
XIII. <i>Literæ Benedicti XII. ad Philippum Valesium.</i>	701
XIV. <i>De exemplo Angliæ.</i>	706

*** 3

XV. *Testi-*

INDEX ARTICULORUM &c.

- XV. *Testimonium Ludovici Undecimi cognitionem controversiarum de Regaliâ Senatui Parisiensi attribuentis.* 707
XVI. *De Regaliâ in Ecclesiis Armoricis, & Bellicensi, ac de Declaratione anno 1673. editâ.* 710
XVII. *An causa Regaliæ sit spiritualis.* 714

ERRA-

E R R A T A.

Autoris absentiae Lector condonabit errata Typographi. Præter graviora hic notata, occurrent mendoſæ interpunctiones, nec non ſæpe initio vocum majuſculæ literæ loco minuſcularum, & contra alicubi minuſculæ loco majuſcularum.

Pag.	Lin.	Errata.	Lege.
18	10	titulo Hiſque	titulo C. Hiſque
22	25	perniciſior	pernitioſior
24	25	Filippi Valetii	Philippi Valeſii
29	16	Secundumque	ſecundum quæ
37	2	et tamen in Eccleſia	} <i>Hæc Italico charactere ſcripta eſſe debent.</i>
		ſemper ſervatum eſt	
	4	mores ſemper in Eccleſia ſervati	
	5	ab antiquo	
48	25	eligendo	erigendo
50	14	cû	eo
71	6	E exercition	Exemption
78	1	Turonæ	Turone
122	<i>ult.</i>	illos	illas
125	16	Odactus	Odacrus
126	26	verbis	vobis
131	2	exigerunt	exigerent
145	10	deliberatione	delibatione
145	25	quos	quas
148	3	deliberatione	delibatione
157	22	Conſiliarii	Conſiliarii
158	5	ſignificant	ſignificēt
178	8	mandatis	mandatiſ
181	29	Ætardo	Aætardo
182	16	intelligendum	intelligendam
193	22	aliis	ab iis
194	9	ſi exegimus	ſic exerimus
198	9	ita	iſta
202	18	quidam	quidem
209	14	abſque	atque
237	4	accommotum	accommodatum
254	16	debent	dabant
274	16	peccaſſe delicatiſſimæ &c.	<i>Hæc non Italico, ſed ordinario charactere ponenda.</i>
279	25	crebricis	crebrius
281	6	protos criminarius	Protoscriniarius

283	8	Regnum	Regum
288	12	copore	corpore
328	10	danati	donati
331	21	coh : ret	cohereat
332	29	licet	licet
342	13	fit	fiat
344	9	quàm	Quàm
350	4	circa	citra
358	17	devincebat	devinciebat
362	4	consuetudinem	consuetudinum
365	2	defendendo	defendenda
365	21	usurpatum	usurpatam
378	8	<i>Post describerent ?</i>	<i>Adde Cæterum hæc ratio</i>
380	25	rel	vel
396	5	objiciemus	objicimas
402	15	sueffionis	Sueffionensis
407	19	sibi vindicare po- tuisse &c.	<i>Hæc non Italico, sed ordi- nario charactere ponenda.</i>
485	13	præsertim hoc	præsertim cum hoc
486	29	immunitatum	immunitatem
490	10	(quod horrendum est dicere)	<i>Hæc Italico charactere poni debent.</i>
491	21	hoc est	<i>Hæc duo verba ordinario charactere ponenda.</i>
494	3	Jurisdictioni	Jurisdictionis
501	24	utroque	utrumque
539	28	Præsidem conferendi	Præsidem, jus conferendi
559	ult.	habuit	habuerunt
565	10	permiserint	permissione
570	22	extendere	extendi
624	3	seu	ceu
652	25	Edicti	Edicto

CAUSA

CAUSA REGALIÆ *Pref.* PENITUS EXPLICATA,

Sen

Responsio ad dissertationem R. P. J. Natalis Alexandri *de Jure Regaliæ*, quæ habetur inter ejus selecta Historiæ Ecclesiasticæ capita, ad sæculum XIII. & XIV. par. 3. à Pag. 44. usque ad pag. 275.

Responsio ad Præfationem P. Alexandri.

1. RÆFATIONIS P. ALEXANDRI
VERBA. „ Quæstionem cum primis difficilem ac delicatam tractaturus hanc mihi præstituo legem, ut de Regaliæ extensione historicè tantum agam, Gallorum Jurisconsultorum, seu veterum seu hodiernorum sententiam, pronuntiata, rationes, praximque Regni Christianissimi referens, quantum ad illustrandum hoc argumentum, ad aperiendum Lugdunensis Concilii II. sensum, ad Regem Christianissimum, prout ex officio teneor, à calumnia vindicandum, opus erit.

2. RESPONSIO. In omni controversiarum genere operæ pretium est quæstionis statum accuratè constituere, il-

A

luc-

Præf. lucque omnem disputationis viam convertere: quod si à P. Alexandro præstitum fuisset, dissertationem fecisset media parte breviorē. Sæpiissimè namque propositæ quæstionis oblitus, & extranea plurima congerens, passim à scopo recedit, ut lector facile perspiciet, si præ oculis semper habeat controversiæ punctum. *De Regaliæ extensione agitur*: quæritur scilicet an Regalia per declarationem à Rege Christianissimo anno 1673. editam, legitimè potuerit ad Ecclesias ab hoc onere antea liberas porrigi. Itaque quidquid à P. Alexandro adducitur vel ad Regiam non pertinens, vel ad Ecclesias jam dudum Regaliæ obnoxias tantum spectans, extra rem omnino est; tantumque abest ut ad quæstionis illustrationem conducatur, ut potius Lectoris animum confundat, & à perspicienda in subjecta materia veritate avertat.

3. Cæterùm animadvertit dissertationis Autor, se in hac controversia partem sequi veritati ac justitiæ minus consentaneam, præsensitque suum consilium pluribus, iis præsertim qui æquitate ac veritate magis, quam Principibus assentandi affectu ducuntur, fore improbandum. Quamobrem statim profitetur, se de Regaliæ extensione *Historiæ tantum atturum*. Sed frustra dedecus hinc sibi comparandum fucatâ speravit se evasurum declaratione; quandoquidem animum suum nimis apertè ubique prodit, quàm ut lector quilibet non perspiciat, ipsum non Historici, sed Regaliæ Patroni officio defungi.

4. Proponit autem sibi hac in dissertatione triplicem finem. Primò, *illustrandum hoc* (scilicet extensionis Regaliæ) *argumentum*. Secundò, *aperiendum Lugdunensis Concilii II. sensum*. Tertiò, *Regem Christianissimum à calumnia vindicandum*. At primò quæstio de extensione Regaliæ, quam *cumprimis*

mis difficile dixit, adeò erat plana ex eo tempore quo Concilium Lugdunense II. Regiam de novo usurpare vetuerat, ut vix quæstio dicenda esset : cum & Reges Christianissimi, & eorum officiales, ac scriptores universi antiquam consuetudinem in hac materia, ex eo die, tanquam regulam certissimam haberent. Itaque difficultas non ex veritatis & justitiæ obscuritate orta est, sed ex tenebris quibus eam obvolverunt, qui omnes Ecclesias huic jugo submittere cupientes, novitatis injustitiam occultare conati sunt. Tantumque abest ut Autor eas tenebras discutiat, ut etiam æquivocationibus continuus augeat, quod in progressu patebit. Secundò, Lugdunensis etiam Concilii II. Canonem contra perspicua ejus verba in sensum à sacrosancti illius Cœtus mente prorsus alienum detorqueri à P. Alexandro videbimus. Tertiò, dum Regem Christianissimum à calumnia vindicandum suscipere se significat, quid aliud efficit, quàm ut famam longius latiusque spargat earum rerum, quæ sub Christianissimi Regis nomine ab ejus officialibus, non sine magno gloriæ tanti Principis detrimento, geruntur? Numquam enim vel hujus, vel alius scriptoris ingenium, eruditio, & eloquentia pares erunt, excusandæ acerbitati, quâ in exilium amandantur, in ergastulis concluduntur, variisque modis exagitantur viri pietate insignes, alii eâ solum de causâ, quia Ecclesiam suam, cujus libertatem se defensuros jure jurando sponderunt, Regiæ subicere conantibus, non consensere, alii quia Sacramenta à Ministris absque canonica autoritate intrusis non recipiunt : alii demum, quia causæ tam justæ, ejusve defensoribus aliquâ ratione suffragantur. Certè odiosum admodum esset, tot viros probos tantis calamitatibus afficere, in quibus aliqui jam animam exhalarunt, etiam si,

Pref. perjurii ac Sacrilegii reatum reformidantes, erroneâ conscientiâ ducerentur. Instruendi enim, non persequendi essent, quippe cum *questionem hanc cumprimis difficilem* esse testetur Doctor in tuendis Regis Christianissimi partibus dedans.

5. A cujus autem *calumnia Regem Christianissimum vindicaturus est*? An calumniam Regi Christianissimo importarunt Illustrissimi, pientissimique Episcopi Electensis & Appamienſis; quia Regaliam in suas Diceses de novo induci non sunt passi? At illi summâ cum moderatione ac prudentia Ecclesiarum suarum libertatem defenderunt. An calumniis in Regem Christianissimum usi sunt, qui hanc causam scriptis elucidarunt? At illi Regem semper venerati, si quando necesse fuit, aliquid vituperabile commemorare, ejus culpam, ac dedecus à sua Majestate amovere curarunt, rationibus ac testimoniis, non calumniis aut conviciis Ecclesiæ causam tuentes. An Rex Christianissimus vindicandus fuit à *calumnia* summi Pontificis, qui extensionem Regaliæ ad omnes Galliæ Ecclesias gravissimè improbavit in literis ad ejus Majestatem datis? An calumnia est, quod sua Sanctitas Regi Christianissimo scripsit die 21. Septembris anno 1678.; *quamobrem pati non possumus, nec debemus Majestati tuæ obtrudi errorem tam manifestum, tam Galliæ Regno, tam Ecclesiæ universæ perniciosum.* Moveat Autor omnem lapidem; nemini rectè sentienti, & veritatem sincerè querenti, unquam suadebit, illatam fuisse à tanto Pontifice tanto Regi calumniam. Nunquam efficiet, ne totus orbis Christianus Regis Christianissimi gloriam plurimum imminui arbitretur, quòd qui Primogeniti Ecclesiæ titulo gloriatur, tamdiu Pontifici obſistat, cujus pietas, zelus, carnis & sanguinis
omnium-

omniumque rerum temporalium contemptus tantum emicant, non solum apud fidei domesticos, sed etiam apud eos qui foris sunt; idque in causâ ex parte Pontificis & Ecclesiæ tam evidenter iusta.

6. Porro sicut *ad Regem Christianissimum à calumnia vindicandum, ex officio teneri* sibi visus est Dissertationis Autor, subditus scilicet Principem suum: ita ego summum Pontificem, utpotè ejus atque Sanctæ Romanæ Ecclesiæ obsequentissimus filius Regi Christianissimo calumniam non intulisse ostendo; onus piissimum, parentem dilectissimamque Matrem defendendi, omnibus filiis, pro cujusque viribus, incumbere ratus.

7. PRÆFAT. „Nec Ecclesiæ, nec Regiis juribus detractare me velle profiteor, aut cuiquam adulari; sed *Papæ* II. verba lubens usurpo, animumque & affectum induo, ad Basilium Hierosolymitanum Regem scribentis, „epist. 29. *Nec enim volumus aut pro Principum Potentia Ecclesiasticam minui dignitatem, aut pro Ecclesiastica dignitate Principum Potentiam mutilari, ne apud nos occasione alterutré pax turbetur Ecclesiæ.*

8. RESP. Nemo est, qui pro principibus adversus Ecclesiastica Jura decertans, imo in qualibet controversia, non profiteatur, se neutri parti contra justitiam favere, aut adulari velle: tamen quia frequenti experienciâ compertum est, eos, quibus non tam propositum est, veritatem, & justitiam inquirere, quam ea, quæ sibi arrident, tanquam vera, & iusta exhibere, primò, seipso decipere, deinde alios in errorem incautos inducere; diligenter examinanda sunt quæ Autor in tota hac Dissertatione scripsit, antequam illum revera huic protestationi satisfecisse credamus, . quâ *Nec Ecclesiæ,*

Præf. nec Regiis juribus detrudere se velle profitetur, aut cuiquam adulari. Nam extensio Regaliæ ad omnes Francici Regni Ecclesias, de qua agit, plerisque adeo injusta visa est, ut mirati sint, eam injustitiam in Regionum Ministrorum, à quibus tentata minisque ac terroribus promota est; & scriptorum, à quibus propugnatur, oculos, non incurrisse, aut, si incurrit, nondum eos illam emendasse.

9. „PRÆFAT. Summam potestatem Romano Pontifici „in spiritualibus convenire, primatum jure divino institutum, seu à Christo immediatè collatum, non honoris „solum ac dignitatis, sed & potestatis ac jurisdictionis, cui „Christiani omnes, regesque ipsi obnoxii sunt, ac parere tenentur, credo ac propugno, ut Doctorem Catholicum decet.

10. RESP. Digna Catholico Theologo professio: sed parum idonea ad eluendam suspensionem, ne Autor hac in Dissertatione Aulae Regiæ placere, quàm Ecclesiæ jura exponere maluerit, & declarationem Regis Christianissimi Regaliam ad omnes Ecclesias Regni sui extendentis propugnare, quàm summum Pontificem, Concilium Generale Lugdunense illam extensionem vetans interpretantem, vel potius exequendum curantem, audire.

11. PRÆFAT. „Supremam, jure pariter Divino institutam, à Deo immediatè collatam, ab Ecclesia, vel Romano Pontifice prorsus independentem in temporalibus „Christianismi Regis auctoritatem profiteor, ac veneror: „Nec spiritualia Jura in Ecclesiis exercere posse Reges quoslibet Christianos absque concessione Ecclesiæ; nec jura temporalia in quibusvis Regnis Ecclesiæ ipsius minimè Beneficiariis, exercere Pontifices, aut de illis judicare, absque concessione Regum.

12. RESP.

12. RESP. Quanta quanta sit in temporalibus Christianis-
mi Regis autoritas: (nec enim de illa modo quæstio est, & præ-
staret de ratione componendæ controversiæ inter sacerdo-
tium & Imperium exorta cogitare, quàm novarum con-
tentionum semina intempestivè spargere) satis est ad solven-
dam propositam quæstionem, ut fateatur Autor, *spiritua-*
lia jura in Ecclesiis exercere non posse Reges quoslibet Christianos
absque concessione Ecclesiæ, cum Beneficiorum omnium Cu-
ram Animarum non habentium collatio, quæ præcipua Rega-
liæ pars est, jus spirituale sit à Potestate Principum circa tem-
poralia longo intervallo discretum. Quis enim Catholicus in-
ter res temporales computet facultatem deputandi Theologos
ad prædicandi verbi Dei officium; præficiendi Decanos, Ar-
chidiaconos, Archipresbiteros, aliosve, quibus compe-
tit excommunicandi, suspendendi, interdicendi, absolvendi,
aliaque his similia præstandi, potestas; Canonicos Ecclesia-
rum Cathedralium constituendi, ad quos, præter publicam
& solennem Divinorum Officiorum celebrationem, perti-
ner Episcopum in Ecclesiæ regimine consilio & operâ juvare:
quique in multis Ecclesiis Jurisdictionem, etiam vivente
Episcopo, obtinent; ubique autem, defuncto Episcopo,
Jurisdictionem Episcopalem exercent? Denique quis rem
temporalem appellet potestatem omnia Officia Ecclesiastica
committendi, quæ quibuslibet Beneficiariis, etiamsi anima-
rum curâ, vel spirituali Jurisdictione careant, incumbunt;
aut etiam Jus percipendi fructus Ecclesiasticos, præsertim
decimas, primitias, & oblationes?

13. PRÆF. „ His positis principiis octo in hac disserta-
„ tione expendam. Primò, quid sit jus Regaliæ. Quæ ejus
„ origo, quibusve fundamentis nitatur, ac titulis. Secun-
dò,

Pref. „dò, utrum custodiæ seu defensionis titulus, quod primum
 „est Juris Regaliæ fundamentum, Regibus nostris primæ &
 „secundæ dynastiæ in Ecclesiis Regni sui conveniret, ac hu-
 „jusmodi custodiam & defensionem exercerent. Tertiò;
 „utrum Ecclesiæ feuda sub prima & secunda Regum nostro-
 „rum dynastia possiderent, qui juris Regaliæ titulus est alter,
 „& debitas ob hujusmodi feuda servitutes iidem Reges reci-
 „perent? Quartò, utrum jus Regaliæ in tota amplitudine
 „sua, quatenus scilicet usum fructum reddituum Ecclesiæ va-
 „cantis, & collationem Præbendarum complectitur, Reges
 „tertiæ dynastiæ Christianissimi ante Concilium Lugdunense
 „exercuerint, illudque agnoverit, & approbarit Eccle-
 „sia? Quintò, utrum Lugdunense Concilium 11. can. XII.
 „Jus Regaliæ Christianissimis Regibus conveniens inimique-
 „rit, vel coarctaverit, an potius confirmaverit? Sexto;
 „an Regaliæ usus æquitati ac libertati Ecclesiarum repugnet?
 „Septimo utrum Regalia *jus Regium* rectè nuncupetur? Octa-
 „vò, ad quem spectet de Regalia, ejus extensione, appen-
 „dicibus vel adnexis judicare? Juris ne sit Ecclesiæ, vel
 „Regis?

14. RESP. Hæc igitur octò puncta duntaxat, toti-
 dem articulis ab Autore tractata, eodem ordine prosequar,
 præfixo non solum singulis articulis proprio titulo, sed etiam
 singulis paragraphis brevi summario in modum tituli, ut hæc
 varietate Lector à tædio, ex nimia prolixitate oriri solito,
 sublevetur.

ARTICULUS PRIMUS.

Art. I.
§. I.

Quid sit jus Regalia? quia ejus origo? quibus fundamentis nitatur ac titulis?

§. P R I M U S.

Quid sit Regalia?

1. **D**ISSERTATIONIS VERBA. „Regalia, inquit Ruzæus, Græcorum more neutro genere „& plurali numero in antiquis monumentis „nuncupabantur, quam Regaliam numero singulari nunc appellamus, verbo ab errore usurpato, sicuti „Euangelia Græci vocant. Definitur *Jus Regium fruendi redditibus Ecclesiæ vacantis, & conferendi Beneficia curam Animarum non habentia, quæ ab Episcopo conferri solent, donec novus Episcopus Juramentum Fidelitatis Regi præstiterit, Investituram bonorum Ecclesiasticorum ab ejus Majestate acceperit, ac Regias Litteras Sacramenti sui testes in Rationum Principalium Commentarios referri, sive in Camera Computorum Regesto conscribi curaverit, & Mandatum ab ipsa impetraverit, quo Manum Regiam temporalibus bonis injectam, auferri jubeat.*

2. RESP. Hæc definitio Regaliam (obsequemur enim & nos usui communissimo, numero singulari utentes) explicat prout hodie in Gallia exercetur, non autem secundum primigeniam illius conditionem: quæ duo diligenter distinguenda sunt, Regaliæ origo, & præsens ejus status. Ut enim flumina in suo fonte tenuia ex influentium rivorum

B

aquis,

Art. 1. aquis, quò longius progrediuntur, eò altius intumescunt,
§. 1. ita Regalia, præ sua tenuitate in origine incognita, temporis
 decursu tot accessionibus aucta est, ut vix aliquâ definitione,
 quantumvis prolixâ, eam complectaris. Primum enim,
 solo bonorum feudalium usufructu post mortem Episcopi
 usque ad successoris institutionem continebatur; idque in iis
 tantum provinciis, in quibus Domini ex Jure consuetudina-
 rio fructus vacantium feudorum percipiebant. Accesserunt
 subinde alii fructus temporales, etiam decimæ & oblationes.
 Postea adjuncta est Beneficiorum curam animarum non ha-
 bentium collatio. Denique inductæ sunt variae conditiones,
 quæ nisi fuerint impletæ, licet novus constitutus sit Episco-
 pus, Regaliæ exercitio finis non imponitur. Itaque si tra-
 dita definitio ad primævam Regaliæ rationem referatur, mul-
 tis partibus redundabit. Sed imposterum manca erit, nisi ag-
 ger torrenti opponatur. Idque jam intercessit discriminis inter
 flumina & Regaliæ, quod illa, quantumvis excrescant,
 non nisi ex aquis ejusdem generis consistant; Regaliæ verò in-
 crementum, accessionibus primitivâ ejus naturâ præstantiori-
 bus factum sit. Tanta autem progressu temporis facta est,
 additis novis partibus, conditionibus, & prærogativis, circa
 ejus exercitium immutatio, ut alterius omnino rationis ac na-
 turæ modò sit. Veruntamen memoriæ altè infigenda est tra-
 dita definitio, ac singulæ illius partes expendendæ. Nam si
 eam ceu regulam cunctis, quæ à P. Alexandro dicuntur,
 admoveris, facile intelliges, quam parum inter se consentiant.

3. DISSERT. „Jus dicitur, tum quia legitimis titulis
 „quæsitum est, tum quia Regibus nostris ex mero Privilegio
 „non convenit. Falsò illud ex cap. Hadrianus. 63. Dist. Prag-
 „matici quidam repetunt, quo Hadrianus I. Carolo Magno
 „jus

„jus eligendi Pontificem, & ordinandi Apostolicam Sedem ; *Art. 1.*
 „Archiepiscopos etiam & Episcopos per singulas Provincias §. 1.
 „investiendi, dedisse supponitur ; Ita ut *nisi à rege laudetur*
 „*& investiatur Episcopus, à nemine consecratur.* Enimverò
 „Canonem istum supposititium esse, & à *Sigeberto* confi-
 „ctam Historiam, ut *Henrici Imperatoris* partes, cui fave-
 „bat adversus *Paschalem II.* hac auctoritate muniret, viri
 „eruditi consentiunt ; & *Gratianum* à *Sigeberto* deceptum.
 „Falsi rationes apud *Baronium* ad annum 773. & apud *D. de*
 „*Marca* lib. 8. de Concord: Sacerdot: & Imper: cap: 12.
 „legere est.

4. R E S P. Ex titulorum, quos producet inferius *P. Alexander*, examine constabit, an Regalia jus propriè appelle-
 tur, præsertim quoad illas Ecclesias ad quas de novo extendi-
 tur, & quarum causâ mota est quæstio. Ex iis titulis, qui
 solent ab aliis Regalistis allegari, unum hic expresse, scilicet
 Canonem *Hadrianus. 63.* dist: repudiat ; Quasi hunc Cano-
 nem seu Historiam, de cujus falsitate nescio an eruditus
 quisquam hodie dubitet, rejiciens Lectori suafurus sit præben-
 dam sibi in reliquis fidem.

5. DISSERT. „*Jus Regium* Regalia dicitur, quod inter
 „nobiliores regie dignitatis partes recensendum sit (inquiunt
 „Pragmatici nostri) adeo ut soli Regi competat, cum nemine
 „alio communicetur, exclusis etiam ab eo jure iis penes quos
 „sub rege puero administrandæ Reipublicæ cura est, quos *Re-*
 „*gentes Regni* nominamus.

6. R E S P. Regalia, quomodo supra descripta est, inter
 Regiæ Dignitatis partes perperam recensetur à Pragmaticis Gal-
 licanis. Collatio enim Beneficiorum pleno jure ad Ecclesiasti-
 cam, non ad sæcularem potestatem pertinet ; nisi forte ex

Art. I. concessione Ecclesiæ, qua cum posset etiam Principibus inferioribus competere. Hoc adeo certum est, ut ipsemet Dissertationis Autor articulum septimum, ubi ex professo quærit, utrum Regalia jus regium rectè nuncupetur, sic exordiat; *Regalia, quatenus Beneficia conferendi jus involvit, Jus Regium ea sensu, quod ratione supremæ potestatis temporalis Principibus conveniat, nemo dixerit.*

Si autem Regalia pro usufructu bonorum feudalium, quo sensu in prima sua origine intelligebatur, modò acciperetur, Principes Rege inferiores illa potitos fuisse tum extra Galliam, tum in Gallia ipsa plurimis convinceretur exemplis; nec Autor ipse negat, sed usum illum verbis sequentibus interpretatur:

7. DISSERT. „ Et licet olim Duces & Comites Jus, „ Regaliæ exercuerint, nihilofecius Jus illud Regium dicitur, „ quia Regio nomine Regalibus fruebantur, pro quibus Hominium, & Juramentum Fidelitatis Regi præstabant, quod, „ ea portio quædam & membrum essent feudorum ab ipsis „ possessorum, ut constat ex articulis *Clementi V. à Guilielmo „ de Nogareto oblati*, quorum XIV. sic habet: *Item certum, „ notorium, & indubitatum existit, quod Jura Regalia aliquarum Ecclesiarum, quæ habet in Ecclesiis prædictis Dominus „ Rex, Progenitores ipsius Domini Regis, & Prædecessores ejus „ in Regno, dederunt in feudum aliquibus Baronibus suis tam „ Ecclesiasticis quàm secularibus. Qui Barones Regalibus illis „ utuntur & fruuntur, sedibus ipsarum Ecclesiarum vacanti- „ bus, jure suo feudali, & regio, à quo jus suum movet, & „ ideo Jus Regale vocatur. Quo jure dicti Barones utuntur nominibus suis, & nomine Regio, & usi sunt tanto tempore, de cujus „ initio memoria non existit.*

8. RESP.

8. RESP. Advertendum est inprimis, probationem *Art. r.* thesi videri contrariam, quantum ad id quod affirmat P. Alexander; scilicet quod jus Regaliæ ita soli Regi competat, ut *cum nemine alio communicetur.* Quomodo enim non communicantur jura cum eo cui dantur in feudum? Alia erat Nogareti mens, ut significant hæc verba; *Qui Barones Regalibus illis utuntur, & fruuntur, sedibus ipsarum Ecclesiarum vacantibus JURE SUO feudali & Regio, & ideo Jus Regale vocatur. Quo jure dicti Barones utuntur NOMINIBUS SUIS, & nomine regio.* An cum aliquo non communicatur jus, quo quis **UTITUR, ET FRUITUR JURE SUO, ET NOMINE SUO?** Reponet fortassis P. Alexander, Regaliam ideo jus regium dici, & cum nemine communicari, quia non nisi à Rege potest ea facultas obtineri. Sed ea ratione probaretur, bona omnia, quæ non solum in feudum, sed etiam in Emphyteusim, aut alio quovis titulo traduntur à Rege vel etiam ab aliis de Regis assensu, esse Jura Regia cum nemine alio communicanda, atque adeo Augustum illud Regaliæ nomen nihil eximium ac præstans designaret.

9. Sed meminisse nusquam non oportet, varias esse Regaliæ acceptiones. In verbis enim Nogareti vox illa sumitur pro jure retinendi feuda Ecclesiarum vacantium, & in aliquibus Provinciis, quæ scilicet jure consuetudinario reguntur, usum fructum illorum bonorum percipiendi, quæ propria erat Regaliæ significatio.

10. DISSERT. „Dicitur *jus fruendi redditibus Ecclesiæ vacantis*, non iis tantum qui ex feudis proveniunt, sed „universis. Cum enim Patrimonia Episcopatum velut bona „nobilia ab Episcopis possideantur, evecta sunt per consequen- „tiam ad feudorum dignitatem, & ipsæ decimæ feudorum

Art. 1. „conditionem sequuntur, quia, ut habet regula juris : *Ac-*
§. 1. „*cessorium naturam sequi congruit principalis.* Ecclesia autem
 „vacante, Regalia aperta est, sive per obitum, sive per
 „cessionem, resignationem, vel translationem, sive per de-
 „positionem Episcopi vacaverit, sive per ipsius ad Cardina-
 „litias Infulas Promotionem. Hac enim via Regaliam etiam
 „aperiri, Gallicana Jurisprudencia docet, ac supremi Sena-
 „tus Arresta probant, edita inter Probationes Libertatum Ec-
 „clesiæ Gallicanæ, cap. 15. num. 31. & sequentibus, &
 „*Ruzæus* in tractatu de Regaliis, Privilegio 13. aliique hujus
 „Regni Jureconsulti.

11. RESP. Magnum scilicet emolumentum consequutæ
 fuissent Ecclesiæ ex eo, quod Patrimonia Episcopatum nobili-
 tate donata essent, & ad feudorum dignitatem evecta; si
 eorum redditus, vacantibus sedibus à Principibus perciperentur,
 tanquam illius honoris pretium. Certe dum pii Principes
 statuerunt, ut bona Ecclesiarum; bonorum Fiscalium Pri-
 vilegiis gauderent, illorum securitati consulere voluerunt,
 non autem eorum redditus sibi vendicare. Noceret Ecclesiasticis
 bonis, nedum non prodesset, nobilitas ac dignitas, si pro-
 pterea oneri subicerentur, cui etiam bona profana non sub-
 jacent, in iis saltem Provinciis, in quibus vigeret Jus quod
 vocant Scriptum. In illis enim Dominus feudi vacantis fru-
 ctus non facit suos. Equius esset ut ex dignitate Patrimonio-
 rum Episcopatum colligeretur, illa fuisse à consuetis oneribus
 liberata, quàm insolitas illis impositas fuisse servitutes.

12. Deinde probandum esset, (hoc enim non solum per se
 manifestum non est, sed & rationi ac pietatis sensui contra-
 rium) decimas esse accessoria bonorum, quæ feudalia dicun-
 tur. Sive enim quantitatem spectes, sive qualitatem, deci-

ma

mæ principales habendæ sunt in redditibus Episcopalibus : plurimæ sunt Ecclesiæ quæ vel nullos, vel admodum tenues redditus possident præter decimas & oblationes, aut alia hujusmodi. Et licet in aliquibus Ecclesiis redditus ex bonis feudalibus nascentes decimas & oblationes superarent, essent tamen illis inferiores dignitate. Tanta enim est decimarum præstantia, ut inter res spirituales recenseantur, etiam ab iis Scriptoribus, qui de Regalia tractarunt. Itaque quamvis concederemus, bona feudalìa oneri illi subiacere, dum ab Ecclesia possidentur, ut mortuo Episcopo illorum administratore, eorum fructus penes Reges essent (quod ad minus quoad Provincias, quæ Juris scripti dicuntur, verum non est) decimarum, & oblationum alia esset ratio; tum quia cum principales sint, non aliorum naturam sequi, sed alia potius ad suam trahere dignitatem deberent, tum quia non sunt à Principum liberalitate profectæ, sed speciatim institutæ, ut juxta Divinam legem Clerici divino cultui mancipati altari servientes de Altari viverent, ac Templorum ornatui, pauperumque necessitatibus providerent.

13. Judicavit jampridem Senatus Parisiensis, decimas Regaliæ non esse obnoxias, qua de re extat Arrestum in favorem Ecclesiæ Morinensis latum Paulo ante Concilium Lugdunense II. anno 1266. & alterum pro Ecclesia Constanſiensi pòst prædictum Concilium. Unde Arnoldus Ruzæus insignis Regalista sic scribit; *Quinquagesimum quintum notabile Privilegium est, quod Custodes Regaliorum non possunt, vacante sede, decimas Autoritate Regis recipere; quinimo tenentur illas futuro successorì conservare. Ista quæstio mota est, & contigit pro Ecclesia Constanſiensi: quia receptores Regaliorum volebant sub nomine temporalitatis comprehendere decimas: determina-*
tum

Art. 1. rum fuit per Arrestum, quod decimæ sunt merè spirituales, §. 1. & nihil temporalitatis habent. Unde durante Regalia non debent Custodes se immiscere in percipiendis decimis, quod Arrestum fuit pronunciatum in Parlamento B. Martini anno Dom. 1282. Subjungit quidem hæc verba; Licet videatur contrarium inter Regalia memorialia Camera ratiociniorum in libris eorum antiquis; profertque rationes, quæ suadere videbantur decimas in Regalia contineri: sed concludit; contrarium tamen fuit decisum; oppositisque rationibus respondet, & alias pro libertate decimarum adducit. Nonne Theologo turpe est, minus recte, quam Senatorem Regium de decimis judicare?

14. Qua ratione scripserit Ruzæus, *videri contrarium inter Regalia memorialia &c.* non explicat. Forfan ante Concilium Lugdunense 11 Ministri Regii amplificandis Regaliæ commodis semper intenti, ad decimarum usurpationem viam sternere jam ceperant, sed post illius Concilii decretum modus illorum cupiditati adhibitus esse videtur, ut constat ex prædicto Arresto octo post celebrationem Concilii annis dato.

15. DISSERT. „Dicitur *Jus conferendi Beneficia*, quia „collatio Beneficiorum ad fructus pertinet, secundum Abbatem Panormitanum, & alios Interpretes in cap: *Ille devotio- nis*. Tit: *Ne sede vacante aliquid innovetur*; & Glossam cap: „*Cum olim*. Tit: *De Majoritate & Obedientia*: Nec non in „cap: *Generalis Constitutione. De Electione & Electi potestate*, in „sexto. Quæ in editione Romana recisa est. Unde apud nos „illud velut Axioma Juris invaluit, constanterque retinetur: „*Collatio Beneficiorum computatur in fructu.*

16. RESP. Manifestus est illius Axiomatis abusus, dum in favorem collationis Beneficiorum à Rege titulo Regaliæ factæ addu-

adducitur. Inventum enim est, ut Beneficia non conferrentur *Art. 1.*
 ab illis, ad quos vacantibus sedibus Jurisdictio Episcopalis de- §. 1.
 volvitur, nempe à Capitulis Ecclesiarum cathedralium, sed
 eorum collatio futuris Episcopis reservaretur. Ideò quippe col-
 lationes fructibus comparantur, quia sicut isti, ita illæ ad
 Episcopum, utpote Beneficiorum omnium suæ Diœcesis Or-
 dinarium, & ut ita dicam, naturalem collatorem pertinent.
 Itaque absurdum est, rationem, quam excogitarunt Canonistæ,
 ne Capitula, dum Prælati in Jurisdictione contentiosa & ne-
 cessariâ succedunt, Beneficiorum dispositionem ad se traherent,
 ostentare tanquam certum, & invictum titulum ad adscriben-
 dam illam dispositionem personæ laicæ; quodque Doctores ex
 occasione, atque ad rem certam illustrandam dixerunt id tan-
 quam immotam Juris Regulam constituere, ad probandum
 usum, & Canonum & Canonici Juris Interpretum menti
 prorsus repugnantem.

17. Etenim, si Capitula personis Ecclesiasticis constantia,
 licet custodiam fructuum tempore vacationis provenientium
 habentia, ex multis canonibus, Beneficia tamen conferre ne-
 queunt, ut expressè declarant Textus Juris canonici, & Glossa,
 & Doctores: an verisimile est Glossatorem, dum collationes
 Beneficiorum cum fructibus recensuit, ut utraque reservaren-
 tur Episcopo successori, intellexisse, quod si quando, vel ex
 Ecclesiæ concessione, vel ex alio titulo fructus temporales va-
 cantibus sedibus personæ Laicæ quâcumque dignitate præful-
 gentes sibi vindicarent, inter illos fructus connumeranda etiam
 esset Beneficiorum distributio?

18. Adducenda sunt verba Glossæ cap. *Cum olim* De major:
 & Obedien: quæ sunt quasi primum illius loquendi modi fun-
 damentum, quod P. Alexander *velut Axioma Juris* appellat.

C

Colla-

- Art. 1. Collatio Beneficiorum computatur in fructu. Sicigitur Glossa in*
- §. 1. prædictum Cap. Cum olim verb. *Capitulum non potest conferre Beneficia quæ pertinent ad Episcopum vacante Ecclesia, quia omnes fructus, & Jura Episcopatus debent fideliter custodiri, & reservari successoribus* 12. Q. 2. *Hæc hujus placiti. Et cap. Non liceat, & S. de Off: Ord: cum nos. Sed Collatio Beneficiorum inter bona Episcopalia & fructus computantur, & magnum fieret præjudicium Episcopo successoribus per talem collationem: & ideo non potest conferre nec distrabere tales fructus, sicut nec alios: & de hoc dictum est supra eodem titulo Hisque. Vox, fructus, hæc abusive sumitur, seu similitudinariè, cum Beneficiorum collationi tribuitur. Et licet in proprio sensu acciperetur, ejus est conditionis, ut in clausulâ generali non esset intelligenda, in favorem Laici. Cum enim, secundum Canones, Laici Jurium Spiritualium sint incapaces ex propria conditione & statu, non censeretur Ecclesia cum illis super hac incapacitate dispensare, collationemque Beneficiorum, quæ certe spiritualis est, ut infra manifestius ostendetur, maxime cum sit pleno jure, concessis fructibus indistinctè, concedere; siquidem ut habet Juris Regulâ, In generali concessione non veniunt ea, quæ quis non esset verisimiliter in specie concessurus. De Reg. Juris in Sexto. Reg. 81.*
19. Ea fuisse videtur Cosmæ Guimerii in Senatu Parisiensi Præsidis sententia, qui, quamvis in Glossa Pragmaticæ Sanctionis Tit. de Collationibus, §. Cui rei. verb. *Jurisdictio: prædicto Axiomate utatur, ut probet; Beneficiorum post Episcopi mortem vacantium Collationem Successoribus reservandam: tamen de Regalia agens in Tit. de Annatis, §. Item quod dicta quinta pars. verb. Regaliæ. Collationem Beneficiorum à fructibus secernit. Hæc sunt ejus verba in Tit. de Collationibus.*

lationibus. Conferre computatur inter fructus: ut not. in dicto Art. 1. Cap. Cum olim. Fructus autem debent reservari futuro Succes- §. 1. fori. Cap. quia sepe. de elect. in 6. &c. In Tit. autem de Annatis sic scribit; Rex Franciæ & Angliæ vendicant sibi in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus suorum Regnorum Collationem Præbendarum, aut aliorum Beneficiorum sede vacante; & illo etiam tempore ipsarum Ecclesiarum temporalia recipiunt, & sibi applicant, & circa hoc ultimum providit Gregorius X. in Concilio Generali contra hæc de novo usurpantes, & contra abutentes quibus competit ab antiquo. De hoc autem Jure conferendi nihil providit. Distinguuntur ergo illa duo, siquidem Concilium circa unum providens, de alio nihil providit.

20. Qui Collationem Beneficiorum ad Regem Christianissimum pertinere asserunt ex illa Glossa, futuri ad minus coguntur, jus illud non modo Coronæ Regiæ non coævum, sed nec admodum antiquum esse: siquidem decretalis illa, *Cum olim.* Est Gregorii IX. cujus obitus ad annum 1241, consignatur, eoque tempore adhuc recentior est Glossa. Si enim à Bernardo Parmensi, ut verisimilius est fuit edita, scripsit ille, hortante Innocentio IV. qui anno 1254. obiit, neque ante illam Glossam hoc Gallorum axioma quisquam protulerat, nec usquam in Textu Juris Canonici reperitur.

21. Quin etiam in materia Regaliæ nunquam universum ante postrema hæc tempora usurpatum, & in Praxim redactum fuerat illud axioma: cum plures fuerint in Regno Ecclesiæ, in quibus qui fructus Ecclesiarum vacantium prætextu custodia percipiebant, Beneficia tamen non conferebant, quod de comitibus aliisque Principibus non supremis certius, quàm ut probatione indigeat. Sed & de Rege ipso idem testantur Senatusconsulta, quæ à Gallis Scriptoribus partim

Art. 1. citantur, partim referuntur. Duo ministrat exempla in signia
§. 1. Renasus Chopinus in Senatu Parisiensi Advocatus; primum de Domanio Franciæ lib. 2. tit. 9. num: 7. cujus hæc sunt verba; *Nemo utique dubitat, Britonum Duces priscos habuisse vacantium custodiam Ecclesiarum, ut Andegavensi illorum fœdere cum Gallo Rege cavetur, hac clausula, Jus Regalia quod in suis Ecclesiis Cathedralibus habere dicitur. anno 1231. Quo jure pariter Galliarum Reges ibidem utuntur hodie tanquam Patroni Templorum munifici, ad prophanos quidem bonorum redditus administrandos, non ad titulos sacerdotiorum, vacuâ Cathedrali, conferendos. Quâ de re extat Caroli VI. Constitutio, apud Ausfreium in stylo Parlamenti tit. de immunit. & reparat. Eccles.*

22. Alterum exemplum extat ibidem num. 6. ubi etiam propria senatusconsulti verba repetuntur. In aliis, inquit ibi Chopinus, quibusdam Ecclesiis certo modo coarctata sunt Regalia, iisque Angustis finibus, ut Prophanorum dumtaxat perceptiones reddituum complectantur, non etiam collationes Beneficiorum, puta de Aniciensis Episcopi Regalia, senatus hanc quondam tulit sententiam.... Nec est probatum, quod Dominus Rex vacante Ecclesiâ Aniciensi, tenuerit domum Episcopalem, nec fortalitia Civitatis, nec quod contulerit aliquam Præbendam in Ecclesia, nec quod Capitulum unquam denunciaverit mortem Episcopi Aniciensis vacante sede, Domino Regi, vel quod petierit ab eo licentiam eligendi.

23. DISSERT. „Dicitur Jus conferendi Beneficia Curam Animarum non habentia. Quæ enim Curam Animarum habent à solis Episcopis conferri possunt, cum eorum functiones absque missione non possint exerceri. Quamobrem Regaliæ non subjacent, nec in eorum Collationem Christianissimi Reges manus injicere voluerunt, sed eorum ple-

„nam.

„nam dispositionem Ecclesiasticis, & Ordinariis Collatori- *Art. 1.*
 „bus reservarunt. Eorum itaque Collatio fit à Capitulo sede §. 1.
 „vacante, si ad Capitulum & Episcopum conjunctim perti-
 „neat, aut futuro servatur Episcopo; ut observat *Aegidius*
 „*Magister* Senatus Princeps, Tract: *de Regalibus. Moli-*
 „*neus*, in Regulam *de infirmis resignantibus*, num. 420. Cu-
 „rata etiam Beneficia Regaliorum Juri subjici asserit, cujus
 „audaciam ceteri non probant. Vid: *Ruzæum* Privilegio §9.
 „Tract. Regal. & *Probum*, quæst: 9. num. 3. & quæst: 10.
 „num. 10.

24. RESP. An Præbendarum Theologalium functio;
 scilicet Prædicatio Verbi Divini, Missionem non requirit?
 Qui hoc sentit ab Apostolo dissentit ad Romanos scribente;
Quomodo prædicabunt nisi mittantur? Roman. 10. dissentit à
 Concilio Trid: Sess. 23. Can. 7. de Sacram. Ordinis. Anathe-
 ma pronunciante contra illum qui dixerit, *Eos qui nec ab Ec-*
clesiastica & Canonica potestate ritè ordinati nec missi sunt, sed
aliunde veniunt, legitimos esse VERBI, & Sacramentorum
Ministros. An non Missionem vel commissionem postulat
 functio visitandi, excommunicandi, suspendendi, inter-
 dicendi, puniendi, absolvendi, aliaque his similia præstan-
 di, quorum facultatem Archidiaconi, Præpositi, Decani,
 alii quàm plures ratione dignitatis Ecclesiasticæ vel etiam
 Capitula multa, obtinent? An nulla Missione opus est Ca-
 nonicis Ecclesiarum Cathedralium, ut Episcopalem Juris-
 dictionem exercent sede vacante? An unius Parochiæ Re-
 ctor Missione indiget, non autem totius Dioceseos, Epif-
 copo defuncto, Rectores? An non Ministri omnes domus
 Dei, quæ est Ecclesia, à præposito Familiæ admittendi
 sunt?

Art. 1. 25. Ne igitur existimet Pater Alexander, quod sola Beneficià curam animarum habentia, Regaliæ subtrahens, & contrariam Molinæ Sententiam reprobans, Jurisdictionem Ecclesiasticam illasam servaverit. Quemadmodum enim, licet Glossa Juris Canonici ab hac propositione; *Collatio Beneficiorum inter bona Episcopalia & fructus computatur*, Beneficia Curam Animarum habentia non exceperit; tamen hæc à Rege prætextu Regaliæ conferri non posse, fateri coguntur Regalisti, ne Claves Cæsari cum Petro communes videantur: ita cætera Beneficia, cum nullum sit absque functionibus spiritualibus, etiamsi fructus, sede vacante, pertinerent ad Regem, essent superioribus Ecclesiasticis reservanda, nisi expressè illorum etiam Collatio esset ab Ecclesia indulta.

26. Debuerat saltem Dissertator, illorum Regalistarum expressè improbare Sententiam, qui Beneficia Regaliæ subijciunt, quibus Animarum Cura est tantum velut accessoria. Licet enim in his quoque militet ratio necessitatis Missionis, aliqui Regulâ illâ Juris abutentes; *Accessorium naturam sequi congruit Principalis*, scripserunt, Regem dignitatem conferentem, Animarum etiam Curam ei annexam conferre posse Jure Regaliæ: atque ita reipsa aliquoties, ut à Gallis quibusdam fide dignis accepi, factum est, nominatim in Ecclesia Sancti Felicis de Carmaing Diocesis Tolosane. Licet autem perniciosior sit error Molinæ, quem confutat Pater Alexander, quia latius patet, ejusdem tamen rationis est alter ille de Beneficiis quibus Animarum Cura est tantum annexa, cum hæc absque Missione non possit exerceri ullo pacto præpostere autem Animarum Cura tanquam Accessoria Naturam seu conditionem dignitatis aut alterius Beneficii sequi dici-

dicatur, cum sint ordinis maximè diversi. Quod confirmat *Art. 1.*
 Autoritas Gregorii IX. statim referenda. §. 1.

27. DISSERT. „ Additur in definitione, *quæ ab Episcopo conferri solent* : Quia Rex Episcopi Juribus vacante „ sede quoad Collationes Beneficiorum simplicium subrogatur : adeoque nihil amplius potest quàm Episcopus. Unde „ Gregorius IX. ad *Fredericum II.* Imperatorem anno 1236. de „ Regalium usufcribebat : *Esse quod aliqua Beneficia vacantia „ conferas ; ut Curam tamen Animarum illis annexam committere valeas, Jus spirituale, quod non cadit in Laicum, non „ permittit. Esse quod in Collatione Beneficiorum morientibus „ succedas (ut dicis) Episcopis ; majorem in hoc ipsis non adipisceris potestatem.* Apud *Odoricum Rainaldum*, ad eum annum, num. 21.

RESP. Gratias Regi Christianissimo, quod sibi per declarationem publicam limites præstituerit. Nescio enim an non abusum, conferendi prætextu Regaliæ Beneficia, quorum Collatio ad alios quàm Episcopos pertinet, probabilem conquisitis excusationibus efficere conatus fuisset P. Alexander ; nisi ei sua Majestas renunciasset : Quandoquidem ea quæ reipsa fiunt, iusta ostendere potius, quàm an iusta sint examinare, satagit hic Autor. Illius autem abusus, quem Ministri Regii conabantur inducere, novitas apertè colligitur ex eo quod non ita pridem, anno scilicet 1643. pronunciatum fuit Arrestum, quo Capitulo Catalaunensi adjudicata est, vacante sede, Collatio Beneficiorum, quæ dictum Capitulum vivente Episcopo conferre solebat. Extat Tom. 2. Act. Cler. Gall. par. 2. tit. 6. num. 22.

29. Verum variis adhuc modis allata hic à Patre Alexandro Regula violatur, Regem videlicet *Episcopi Juribus, vacante sede,*

*Art. 1. sede, quod Collationem Beneficiorum simplicium subrogari, adeo-
§. 1. que nihil amplius posse, quam Episcopum.* Longe enim majorem Regi Christianissimo, durante Regaliâ, in conferendis Beneficiis potestatem, quam superstitionibus Episcopis, aut summo etiam Pontifici competat, solent tribuere Officiales Regii, & ipsemet P. Alexander, ut ex ejus verbis sequentibus patet.

§0. DISSERT. „ Nihil autem refert an Beneficium illud „ Episcopi collationi attributum, sede Episcopali vacante, an „ antea vacaverit, modo vacatione occurrente, vacuum permanserit, nemine de Jure vel de facto occupante. Quovis „ enim modo vacet, Regaliæ subest ejusque collatio ad Regem „ pertinet. Cujus Juri, etsi conferre distulerit, etsi neglexerit, nulla ab Ordinario facta collatio præscribit, ut Pragmatici nostri docent; nec possessio quælibet, nisi triginta annorum præscriptione firmatâ, juxta *Ludovici XII.* Edictum, „ ut *Ruzans*, alique Regalistiæ probant. Vacare autem Beneficia triplici ratione observat. 1. de facto, cum is qui canonicè institutus est, corporalem adire neglexit possessionem, „ vel eam quidem adiit, sed Procuratoris ministerio: de jure, „ cum realem quidem Beneficii possessionem & per seipsum „ adiit, sed ex titulo vitioso & caduco, quod Jure canonico stare non potest: De facto simul & de Jure; cum nec realem „ & personalem possessionem adeptus est, nec ipsi Canonicus „ titulus suffragatur. Id ex *Filippi Valetii* Constitutione, quæ „ Philippina vulgò dicitur, edita anno 1334. compertum est; „ & latius explicant *Ruzans* Privilegio 2. & *Probus* quæst. 27.

§1. RESP. Utrum Principibus, eorumque Ministris & Advocatis potius, quàm Conciliis circa res Ecclesiasticas credendum sit, judicet Catholicus Lector. Rex Christianissimus

mus Episcopis subrogari per Regiam dicitur. Cur ergo non *Art. I.*
iisdem Legibus, seu Canonibus, quibus Episcopi, tenebitur? §. I.
detur venia Ministris, seu officialibus politicis in proprium
commodum Jura Regia protendere Studentibus; an eorum
desideriis obsequi Theologum decet, præsertim qui per Pro-
fessionem Religiosam sæculo renunciavit? An Personæ laicæ
plus esttribuendum Autoritatis in spiritualia, qualia sunt Be-
neficia, saltem quoad principalem ipsorum partem, quàm
Ecclesiæ Pastoribus? Quis enim Episcopus, aut etiam Papa
Clerico Beneficium ei canonicè collatum unquam adimendum
à se putavit post aditam à Beneficiario per Procuratorem, licet
nondum per se ipsum, possessionem? Est, possit Rex Benefi-
cia quæque vacantia invenerit, conferre, ne diutius officiis
suis defraudentur: quandoquidem Episcopo subrogari dicitur:
sed quâ ratione novus Episcopus per triginta annos Bene-
ficia suæ Diocesis vacua relinquere compelleretur, si tamdiu
Rex distulerit aut neglexerit? Quia, inquit Regalists, Rex
ea conferens in Regaliâ superiore non agnoscit. Nescio quo-
modo Catholicos homines non pudeat hujus sententiæ. Quod
enim in hujusmodi rebus laici etiam Principes Ecclesiæ subsunt,
non video quomodo negari possit, nisi ab iis, qui Regimen
Ecclesiæ penes Principes sæculares à Christo principaliter re-
positum asserere non erubescunt.

32. Sed etsi Rex non solum Episcopo, sed etiam toti Eccle-
siæ in dispensatione Beneficiorum & dignitatum Ecclesiastica-
rum succederet, nonne saltem, sicut ipse Successor reputatur
Episcopi defuncti, ita novus Episcopus Regis erit Successor?
Nonne igitur, sicut Rex Beneficiis providet, licet ante mor-
tem Episcopi, cui succedit, vacare ceperint, pari, ac longe
fortiori, ratione, Episcopus, quem Spiritus Sanctus posue-
rit

Art. I. rit regere Ecclesiam Dei, poterit Ministeria distribuere, quæ
 §. 1. Rex eousque vacare permiserit, ne Beneficia in Ecclesiæ detri-
 mentum diu vacent?

33. Statuerat Henricus IV. Rex Franciæ edicto anno 1606. dato *Art. 27.* Confirmavitque Ludovicus XIII. Constitutione An. 1629. *Art. 16.* Clericos, qui per triennium Beneficium pacificè possedissent, prætextu Regaliæ, non posse in iudicium trahi. Tamen juxta P. Alexandrum *nec possessio qualibet, nisi triginta annorum præscriptione firmata*, Juri Regio præscribit. Itaque si novus Episcopus Beneficium paulo ante suam promotionem vacans, & adhuc suæ promotionis tempore vacuum Clerico ad sacros ordines promovendo in titulum tradiderit, post viginti novem annos eo spoliari poterit, licet aliunde vivere non valeat, nec officia exercere, quorum occasione alimenta recipiat; quodque cum omnibus Legibus pugnat, si quis in titulo à superioribus Ecclesiasticis accepto defectus intervenisse dicatur, Beneficiarius, etiam non auditus nec vocatus, plerumque Beneficio spoliatur, etiamsi per plures annos illud pacificè possederit: cum tamen nemo extra Casum Regaliæ, alium cujuscunque criminis reum, aut quovis defectu laborantem à Beneficio depellat, nisi sententiâ, auditis vel saltem vocatis partibus, obtentâ, quantumvis canonicum exhibeat titulum concessum sibi à superiore Ecclesiastico, ad quem providendi Jus fuerit devolutum.

34. Præterea si Episcopus paulo ante mortem Beneficio vacante Clericum donaverit, qui ejus possessionem ante mortem Episcopi per seipsum non adierit, licet eam fortè per Procuratorem adeptus sit, Clerico Beneficium auferetur Jure Regaliæ, juxta P. Alexandrum: quod quàm grave sit Clero, quam Ecclesiasticæ Libertati, & Beneficiarium quieti adversum nemo
 non

non videt. De quibus quidem injuriis merito Benedictus XII. *Art. 1.* graviter conquerebatur in Literis ad Petrum tit. S. Prædix §. 1. Præbiterum, & Bertrandum titulo S. Mariæ in Aquiro Diaconum, Cardinales, sedis Apostolicæ in Galliis Legatos, an. 1337. datis, quas ad eundem annum exhibet Odoricus Rainoldus num. 17, earum etiam fragmentum, quod ad rem maximè pertinet exscripsit P. Alexander art. 8. §. 12. quod vide, si placet.

35. DISSERT. „ Subdit definitio : *Donec novus Episcopus juramentum fidelitatis Regi præstiterit* : quia sola patientia „ sive tolerantia Regis, sive fidei clientelaris induciæ non pro- „ sunt Episcopo quoad collationem Beneficiorum in Regalia „ vacantium, licet sufficiant ad usum fructum reddituum, ut „ probant *Ruzæus* Privilegio 38. *Probus* quæst. 54. & *Magister* „ *Protopræses* cap. 6.

36. RES P. Autor Glossæ in cap. *Cum olim* de major : & obediens : ex quâ conflatum est à Regalists *illud velut Axioma Juris*, quod apud Gallos invaluit, *collatio Beneficiorum computatur in fructu*, voluerat ea ratione probare reservandam futuro Episcopo, cum fructibus sede vacante provenientibus, Beneficiorum tunc etiam vacantium dispositionem : sed incautus suam intentionem fraudaturis arma ministravit. Quando enim subtrahendi sunt prætextu Regaliæ fructus Episcopo, ad quem ordinatio, ac, nisi Ecclesia secus permiserit statueritve, divino Jure pertinet eorum dispensatio, ut Principi seculari adscribantur, *Collatio Beneficiorum computatur in fructu*. Sed licet patientia sive tolerantia Regis, sive fidei clientelaris induciæ sufficiant Episcopo ad usum-fructum Reddituum, tamen non profunt ei quoad Collationem Beneficiorum in Regaliâ vacantium, tunc enim secundum Disser-

Art. 1. tatorent, deficit in damnum Episcopi, illud quod in ejus
§. 1. commodum excogitatum fuerat velut axioma Juris, *collatio Beneficiorum computatur in fructu*; Heu! quam iniquè à Scrip-
 toribus Aula Regiæ mancipatis Ecclesiæ Jura tractantur.

37. DISSERT. „Reliquæ Definitionis partes, solemnna
 „Juris ad Regaliæ clausuram necessaria explicant quæ Consti-
 „tutio *Dum Episcopus*, Regesto Cameræ Computorum Pari-
 „sienfis inserta, & inter Probationes Libertatum Ecclesiæ
 „Gallicanæ edita, cap. 15. num. 35. his verbis præscribit:
 „*Dum Episcopus alicujus Episcopatus, ubi Dominus Rex habet*
 „*Regaliam, ab humanis decedit, immediatè per obitum seu mor-*
 „*tem ipsius, Regalia indicto Episcopatu est aperta, & succedit*
 „*Rex loco boni & Legitimi Administratoris, in omni tempora-*
 „*litate dicti Episcopatus, confertque Beneficia non Curata, &*
 „*hoc durante tempore ipsius Regaliæ. Quæ quidem Regalia dici-*
 „*tur vigere, & habere locum in dicto Episcopatu, donec &*
 „*quousque futurus Successor Episcopus legitimè intrans, suum*
 „*debitum Fidelitatis juramentum dicto Domino nostro Regi (prout*
 „*tenetur) fecerit, quodque litteræ Regiæ attestantes dictum ju-*
 „*ramentum sic fuisse factum, præsentatæ, registratæ & expe-*
 „*ditæ fuerint in Camera Computorum. Et quod Receptor seu*
 „*Commissus ad receptam ipsius Regaliæ receperit mandatum à dicto*
 „*Camera emanatum, per quod mandetur, ut levet manus Regis,*
 „*& permittat dictum Episcopum uti & gaudere, ponendo ipsam*
 „*temporalitatem ad plenam deliberantiam. Nec ante receptio-*
 „*nem hujusmodi mandati à dicto Receptore seu Commissso, repu-*
 „*tatur dicta Regalia clausa, sed usque in diem ipsius receptionis*
 „*tenetur reddere Computum & rationem de fructibus hujusmodi*
 „*temporalitatis; & confert Rex Beneficia tanquam in Regalia*
 „*vacantia; & hoc de jure & consuetudine Regni & suæ Coro-*
 „*næ Franciæ.*

38. RESP.

38. RESP. Solemnia illa olim ad Regaliæ clausuram ne- *Art. 1.*
cessaria non fuisse colligitur ex Testamento Philippi 11. Regis §. 1.
Francorum, quem Augustum vocant anno 1190. conscripto.
Regina, inquit, & Archiepiscopus tamdiu Regalia in manu sua
teneant, donec electus consecratus sit, vel benedictus sit; &
tunc Regalia eis sine contradictione reddantur. Idem probat de-
claratio Mauritii Cenomanensis Episcopi, quæ à P. Alexan-
dro refertur art. 4. §. 26. *Item recognovit nobis* (Rex Ludovi-
cus VIII.) *quod quando electus Cenomanensis erit confirmatus à*
Metropolitano, vel ab eo qui potestatem habet confirmandi, ipse
reddet ei Regalia sua per Nuncios deferentes literas patentes de
confirmatione ejus.

39. Attamen definitio à P. Alexandro tradita quantumvis
prolixa, & si ad antiquam Regaliæ praxim referatur pluri-
mum redundans, est adhuc manca, si ad posteriora Senatus
Parisiensis Placita conferatur; Secundumque non sufficit ad
Claudendam Regaliam, ut Episcopus per Procuratorem pos-
sessionem adeptus sit, nisi eam per se ipse adierit. Ita judica-
tum fuit die 15. Martii 1677. in causâ Ecclesiæ Tolosanæ.
Certè si Regaliæ justitia, ut vult P. Alexander, feudorum
titulo nititur, æquum esset, ut feudorum Regulas sequeretur.
Satis autem est ex §. *Item.* De Notis feudorum, & §.
Fin. de pace Jur. fir., ut investitura per Procuratorem detur &
accipiat, quod etiam in Gallia servatur quoad feuda.

Art. 1.

§. 2.

§. SECUNDUS.

De Origine Regalia.

40. **D**ISSERT. „Juris Regaliorum naturam explica-
 „re facilius est, quàm originem indigitare. Il-
 „lam enimverò antiquam quidè, sed obscuram
 „plerique Nostratium Jurisconsultorum signi-
 „ficarunt. Pasquierius lib. 3. *disquisitionum*, cap. 35. pag. 284.
 „ait, neminem adhuc se vidisse, qui ejus originem indicaverit;
 „nec immeritò: *Si quid enim*, inquit, *in Historiâ nostrâ*
 „*obscurum est, id imprimis de hac materiâ prædicandum* Alii
 „ad Aurelianense Concilium sub *Clodoveo*, in quo id Privile-
 „gii Clerus ipsi cōcesserit, ejus exordia referunt. Sed Con-
 „cilium illud præ manibus habemus, in quo nulla penitus de
 „Regaliæ Jure extat memoria. Alii ad Romanam sub *Hadria-*
 „*no I* Synodum, in quâ Pontifex *Carolo Magno*, ut gratifi-
 „caretur, potestatem conferendi omnium investituras Epif-
 „copatum ejus Majestati concesserit. At unius *Gratiani* fulta
 „testimonio, vel *Sigeberti* potius commento ruit fictitiæ
 „istius Synodi Historia. Ideò nonnulli Regalia cum Regia
 „Lege Romanorum Imperatorum temporibus comparanda
 „censent. Enimvero ut hujusmodi Legem Romani Juriscon-
 „sulti maximè celebrabant, per eam veteris Reipublicæ Maje-
 „statem, à Populo Romano in unius hominis potestatem
 „translatam esse prædicantes; Nec tamen Cessionis hujus ac
 „translationis epocham designabant: ita quamvis Regalia
 „nostra Gallorum Patronorum ac Jurisconsultorum ore cele-
 „bretur, ut lex quæ Episcopi jus istud Collationis Beneficio-
 „rum

„rum Regibus cesserunt, ejus tamen natalia planè comperta *Art. 1.*
 „habere non possumus. Illi certè Regaliæ nomen haud teme- §. 2.
 „rè datum, quippè quod *cum nostra Monarchia natum sit*,
 „saltem ex quo *Reges nostri Sanctum Baptismatis Sacramentum*
 „susceperunt.

41. R E S P. Non ita difficile fortassis fuisset, originem Regaliæ investigare, atque consequi, si ejus principium tantum quaesitum fuisset, non autem justa eorum omnium, quæ prætextu Regaliæ fiunt, excusatio, seu titulus legitimus. Fieri certè omnino non potest, ut tempus aliquod designetur, quo primum Regii Officiales, non solum feudorum fructus, sed etiam decimas, oblationes, omnesque demum proventus, ac Beneficiorum omnium Curam Animarum non habentium Collationem Regi Christianissimo vindicare ceperint; cum hæc non nisi sensim sine sensu inducta sint.

42. Adverte, quæso, scriptores Gallicos, quia cum Regaliæ originem indagare ceperunt, supposuerunt eam jam ab initio fuisse justam, ad Ecclesiæ concessionem recurrisse, atque alios eam ad Concilium I Aurelianense, alios ad Lateranense sub Hadriano I, alios ad Cessionem Episcoporum, cujus esset incerta epocha, retulisse. Sed cum nullo probabili testimonio probaretur ea Ecclesiæ Concessio, excogitatus est titulus coronæ, & occasione nominis Regaliæ, Jus illud Regiæ coronæ adscriptum est. Qui quidem titulus colore non caret, si Regalia ultra usum-fructum Regalium seu feudorum à Regibus Ecclesiæ Concessorum, & ultra Provincias, in quibus ex consuetudine Dominus mortuo vassallo fructus bonorum feudalium percipit, non excurrisset. Sed postquam jus illud tot accessionibus excrevit, & præsertim Beneficiorum Collationem complexum est, vix audent etiam Aulici Scripto-

- Art. 1.* Scriptores Regaliam cum omnibus, quibus hodie constat partibus ita inter Jura Regia connumerare, ut non supponant Ecclesiæ Concessionem, vel saltem consensum accessisse. Vide P. Alexandri art: VII. §. 1.
- §. 2.

43. DISSERT. „Ante Pasquierium, obscuram Juris „Regaliæ originem Renatus Chopinus asseruit lib: 1. de Sacra „Politia, Tit. 7. num. 9. *Novum putet quispiam, inquit, „ex Regiis tabulis solum patriisque Senatus Consultis peti hanc „à nobis Regaliorum tractationem, nullâ subjunctâ priscarum „rerum memoriâ, externâque disciplinâ. Sed meminimus Regalia esse hæc nostratiumque Regum, Senatoriaque Placita „verius, quàm descriptis initio certæ artis præceptis constituta. „Qualis Hebræorum Cabala, qui doctrinæ suæ rationem quærentibus, unum hoc respondebant: dixerunt sapientes. Paria „item Pythagoreorum Instituta probavit Gregorius Nazianzenus, cum Juliani Cæsaris occurreret convitio in Christianæ „Philosophiæ dictatum hoc: Crede. Nam in diem cedente isto, „ipse dixit, & apud nos crede, licet aliis Syllabis & verbis. „Ita Nazianzenus. Ac velut Procopii tæ alexandria memoravit Suidas, quasi nondum vulgatum Opus, nec apertè scripta methodo constans: sic Regaliorum cognitio vix patuerit antiquarum „duntaxat lectionum Studiosis, sed Praxiarchis, assiduisque „forensium causarum Auditoribus.*

44. RESP. Ingenua est & vera hæc Chopini Confessio. Nil enim certi circa originem Regaliæ colligi potest ex antiquioribus monumentis; sed ex Regiis tabulis solum, patriisque Senatus consultis petita sunt, quæ de hoc argumento scripserunt primi Jurisconsulti: Sic Regaliorum cognitio vix patuerit antiquarum duntaxat Lectionum Studiosis. Sed alia postremis his temporibus fuit excogitanda jurisprudentia, ut
Regalia

Regalia extra fines in antiquis Constitutionibus & Arrestis *Art. 1.*
 notatos produceretur. Ac si novis Regalistis credendum est, §. 2.
 non jam de Origine Regaliæ, sed de nova ejus ad omnes
 Ecclesias Gallicanas extensione cum Chopino dicendum est,
 eam similem esse *Hebraorum Cabalæ*, qui doctrine sue ratio-
 nem querentibus unum hoc respondebant: *Dixerunt sapientes &c.*
Nam Regia Declaratio hæc in materia suprema lex esto, (inquiunt
Regii Magistratus & Jurisconsulti Galli,) teste P. Alexandro
 art. 5. §. 21. Ac post Regiam Declarationem rem definitam
 in dubium revocare fidelibus Majestatis ejus subditis non licet,
 sed una ipsis manet obsequii Religio, & Gloria, (inquiunt Gal-
 licani *Jurisconsulti & Theologi,*) ut refert idem P. Alexander
 art. 7. §. 24.

45. DISSERT. „Duobus illis recensior *Franciscus Pin-*
 „*sonius* in Senatu Parisiensi Advocatus, *Ægyptiaco Nilo*
 „similem ait esse Regaliam, cujus origo hucusque incogni-
 „ta. Sed enim, inquit, illud jus, ex more antiquo Regibus
 „nostris competere, recte ait *Hugo Abbas S. Dionysii*. Nam-
 „que Regalia, omni Jure Canonico antiquior, Legi Regiæ,
 „nec non ipsi Coronæ coæva dicitur, cujus auctoritas ed firmio-
 „res radices egit, quod origo incognita, omnem hominum me-
 „moriæ excedens, in posteriora tempora & hodierna continua
 „observatione sese effudit, *Ægyptiaco Nilo* similis, cujus ed
 „nobilior est cursus, quod origo latet, & usque hodie incogni-
 „ta permansit. Hæc est enim temporum auctoritas, ut legitima
 „queque reddat, maxime dum palam & publice possessio pro-
 „cessit, scientibus, imò etiam approbantibus his, quorum in-
 „tererat, & quos gravare poterat possessio, ut patet ex l. 1. §.
 „23. ff. de aqua quotid. & æst. ex qua concludunt interpretes
 „tum *Juris civilis*, tum *Canonici*, cum *Jureconsulto*, vetu-
 „statem

Art. 1. „ *statem vim Legis obtinere, quod contingit in ipso Regalia nostræ*
 §. 2. „ *usu & observatione.*

46. RESP. Non bene sibi coherens hujus testimonii articuli: si enim Regalia ipsi Coronæ coarva dicitur, quomodo est Ægyptiaco Nilo similis, cujus è nobilior est cursus quod origo latet, & usque hodie incognita permanfit? Numquid Coronæ Franciæ origo later? Numquid usque hodie incognita permanfit? Sed si adeò incertum est Regaliæ Principium, undenam sciri potest, illam Legi Regiæ, nec non ipsi Coronæ coarvam esse? An quia fundata est in ipsâ Lege Regiâ, & in ipsâmet Coronâ? Cur ergo ex more antiquo Regibus Franciæ competere dicitur? Cur ad temporum auctoritatem recurritur, ut legitimam illam reddat? Cur allegatur publica possessio, scientibus, imo etiam approbantibus his quorum intererat, & quos gravare poterat possessio? Cur adducitur Lex, in quâ declaratur, quod ductus aquæ, cujus origo Memoriam excessit, Jure constituti loco habetur? Cur proferatur autoritas Interpretum tum Juris Civilis, tum Canonici, cum Jureconsulto, vetustatem fere legis obtinere concludentium; idque contingere in ipso Regaliæ usu & observatione asseritur, si jus illud, ut reliqua Regum Jura in ipsâ Lege Regiâ, nec non in ipsâ Coronâ fundatus est? Si autem illud Jus ex more antiquo Regibus Christianissimis competit, & ex antiquâ possessione, quo Jure ultra morem & possessionem extenditur? Nam tantum præscriptum quantum possessum.

47. DISSERT. „ Frustra vero nuperus Regaliæ Impugnator ejus novitatem ex eo colligit, quod Autores laudati de illa non secus ac de Mysterio quodam locuti sint.

• 48. RESP. Nuperum illum Regaliæ Impugnatorem intelligit

telligit Illustrissimum Ecclesiasticæ Libertatis Defensorem *Art. 1.* Episcopum Appamiensem, qui, ut ab Ecclesia sua Regaliæ §. 2. servitutem propulsaret, Tractatum eâ de re typis mandandum curavit anno 1680., quem P. Alexander variis in locis carpit, suppresso illius nomine. Num autem Pater Alexander *nuperus Ecclesiasticæ Libertatis Impugnator* aptius appelleretur, quàm pius ille atque generosus Episcopus, nuperus Regaliæ Impugnator, judicabit Lector, cum ad hujus responsionis finem pervenerit. Quod ad reprehensionem à Dissertatore hîc factam attinet, injustam illam esse, ad oculum patet. Etenim in lib. 1. Tractatus de Regalia Reverendissimi Episcopi Appamiensis Capiti quinto præfixus est hic titulus: *Que l'origine de la Regale à paru tres obscure a la plus part des Auteurs qui en ont traité*: id est; „Regaliæ originem ple-
„risque Scriptoribus de illa tractantibus visam esse obscuram. Ex quo jam constat, nondum esse Quæstionem an Regaliæ origo sit antiqua vel recens, quod in sequentibus Capitibus inquiritur; sed præviè insinuari, illam esse obscuram ex ipsorummet Regalistarum testimonio; nequis miretur, aut incitiæ potiùs, quàm rei difficultati & monumentorum penuriæ adscribat, quod non ita distinctè determinetur, quo primùm tempore ejus usus fuerit inductus. Cæterùm neque in toto illo Capite, ubi de Regaliæ obscuritate tractatur ex professo, neque alibi prædictus Præsul Regaliæ *novitatem ex eo colligit, quod. Autores de illâ non secùs ac de Mysterio docuti sint*, ut ei falso tribuit P. Alexander. Adductis enim testimoniis Pasquierii, Pinsonii & Chopini, quæ in hoc §. refert P. Alexander, & adhuc Paponis & Ruzzi, ex quibus Chopinus lib. 1. de Sacra Politia tit. 7. n. 9.; quem sequitur Paponus lib. 2. Arrestorum notabilium tit. 3. art. 1. Regaliam confert

Art. I. cum Hebræorum Cabalâ, qui doctrinæ suæ rationem querentibus hoc unum respondebant, dixerunt sapientes; imò ferè cum fide divinâ; prosequitur enim; *Paria item Pythagoreorum Instituta probavit Gregorius Nazianzenus, cum Juliani Cæsaris occurreret convitio in Christianæ Philosophiæ dictatum hoc: Crede &c.* Ruzæus autem in Præfatione n. 4. scribit, quod *Franci contendunt nihil ipsis peculiarius esse inter Jura Coronæ, quam illud illustre & excellens Jus Regaliorum* COELITUS FRANCORUM REGIBUS CONCESSUM: Adductis, inquam, his testimoniis, Illustrissimus Appamiensis contra illorum doctrinam notavit, Regaliam non esse ex Mysteriorum numero, quibus ob solum Dei optimi sapientissimique, falli paritèr ac fallere nescii, testimonium præstandus est assensus, etiam non cognitâ ductorum ratione: frustra que ad Mysteria & ad Cœlestem Concessionem recurri, ut res cujus cognitio ingenii humani vires non superat, justa esse absque probatione supponatur, affectâ illi speciosa, divinâ scilicet, origine.

49. DISSERT. „Obscuritas enim ipsa originis illius, probat antiquitatem. Rerum enim novarum origines facile cognoscimus. Sicut ergo quod à nullis Conciliis institutum, legimus, & tamen in Ecclesia semper servatum est, ab Apostolis acceptum certissimè creditur, ut S. Augustinus tradit: ita pari quodammodo, & servatâ proportionè, mores ab antiquo in Republicâ servati, quorum exordia incognita sunt, ab ipsis Reipublicæ initiis sunt arcessendi. Quamobrem Regaliæ obscurior origo eam esse Monarchiæ penè cœvnam potius suadet, quàm fundamentum præbeat ipsam velut novum inventum. sugillandi.

50. RESP. Præstrinxit Dissertatoris oculos præclaræ S. Augu-

Augustini Sententiæ fulgor, ne rerum dissimilitudinem manifestam videret. Non attendit ad hæc sua verba, & tamen in Ecclesiâ semper servatum est, quæ postulabant, ut in alio comparationis membro poneret, mores semper in Republicâ servati, non autem ab antiquo dumtaxat. Licet enim, quo tempore & quâ occasione cœperit usus Regaliæ, non ita clarè pateat, certissimum tamen est, & P. Alexander, ut statim videbimus, saltem tacitè fateri cogitur, ipsum longè post constitutam Franciæ Monarchiam fuisse inchoatum. Itaque, ut ejus ratiocinationem contra ipsum retorqueamus, quemadmodum Ecclesiæ consuetudines, quas certum est originem habere Apostolis recensiores, licet antiquæ sint, earumque principia incerta, non debent ad Apostolos referri: ita licet obscurum sit, quo tempore Officiales Regum Franciæ Regaliæ usum induxerint, & usus ille antiquus aliquatenus dici possit; tamen non potest Regiæ Coronæ cœvum dici: Siquidem, ut mox demonstrabimus, neque sub primâ Regum Francorum Dynastiâ, neque sub secundâ, neque initio tertiæ locum habuit.

§1. Sed & Dissertator ipse, ut modò insinuavimus, causæ suæ vitium prode ac tacitè fateri cogitur, evidenti nimirum ratione alioquin convincendus. Non enim ait absolute Regaliæ esse Monarchiæ cœvam, sed *penè cœvam*. Vidit enim, nisi me conjèctura fallit, absurdum esse, Jus Regaliæ id est usum-fructum bonorum, & Collationem Beneficiorum Ecclesiasticorum primis Francorum Regibus, utpotè paganis, tribuere, ac præter omnium Historicorum fidem, usum posterioribus temporibus exortum, ad primæ sæculi referre. Non ita timidè S. Augustinus ad Apostolicam institutionem reducit traditiones Ecclesiasticas; quæ-

Art. 1. 38
§. 3.

CAUSA REGALIA

rum ignoretur principium. Imò Dissertator ipse Art. 7. §. 1. apertè fatetur, Francorum Reges, qui Clodovæum antecesserunt, Jus Regaliæ, saltèm quatenus Collationem Beneficiorum involvit, non habuisse.

§. T E R T I U S.

De titulis seu fundamentis, quibus Regalia niti dicitur, ac primò de Ecclesiarum Custodiâ.

1. **D**ISSERT. „ Duobus titulis ac fundamentis Regaliæ Jus Augustum nititur.

2. RESP. Si ergo, ut certò speramus, titulos illos non esse legitimos ad excusandum Regaliæ usum demonstraverimus, illum non esse justum fateatur oportet ipsius Patronus. Si hæc duo fundamenta corruerint, tota, quæ illis innititur, Dissertationis moles corruat omnino necesse est. Cum enim duos esse titulos ac fundamenta absolute dicat, non autem præcipua tantum illa esse, satis apertè significat, se omnia hac divisione complecti. Quænam ergo sunt illa duo fundamenta? Quinam duo illi tituli?

3. DISSERT. „ Primus titulus est Ecclesiarum Custodia, & defensio.

4. RESP. Princeps quilibet Christianus Ecclesiam custodire ac defendere tenetur. Hæc enim una est ex præcipuis causis, ob quas à Deo constituti sunt Reges, ut agnovit S. Eduardus Angliæ Rex, & Legislator celeberrimus, atque his verbis, quæ extant in Archayanomiâ Anglicâ Wilhelmi Lombardi declaravit. *Rex, quia summi Regis Vicarius est, ad hoc*

hoc est constitutus, ut Regnum terrenum, & populum Domini, Art. I. & super omnia Sanctam veneretur Ecclesiam ejus, eamque ab §. 3. injurijs defendat, & maleficos ab eâ avellat. Idem notaverat Concilium Parisiense VI. anno 829. habitum lib. 2. cap. 2. his verbis; *Regale ministerium specialiter est Populum Dei gubernare, & regere cum equitate, & justitiâ, & ut pacem, & concordiam habeant studere. Ipse enim debet primò defensor esse Ecclesiarum & servorum Dei.* Hujus autem custodiæ pars est in comprimendis malis, ne Ecclesiasticis personis aut bonis injuriam inferant, eo præsertim tempore, quo, defuncto Episcopo, iniquis facilius est Clericos opprimere, illorumque, nec non Ecclesiæ viduatæ fructus diripere. Quam etiam ob causam S. Isidorus à Patribus Concilii Parisiensis loco citato relatus, monet, *ut cognoscant Principes sæculi, Deo debere se reddere rationem propter Ecclesiam, quam à Christo tuendam suscipiunt.*

5. Porro Reges Franciæ non solum Ecclesiarum in suo Regno constitutarum, sed ipsius etiam Ecclesiæ Romanæ defensores se multoties exhibuerunt; undè Illustrissimus D. Petrus de Marca Concord: lib. 1. cap. 12. probare conatur, pluribus nominibus ad ejus Ecclesiæ dignitatem tuendam & ornandam Reges Christianissimos obstringi, quàm cæteros totius Europæ Reges & Principes: scilicet eximio illo Jure Patrocinii, seu protectionis Regiæ erga Romanam Sedem, quod Francorum Regno quæsitum est. Hujus autem rei probationem inter alias egregiam accersit à Testamento Caroli Magni, qui Filiis suis post se regnaturis sic præcipit: *Super omnia autem jubemus, ut ipsi tres fratres Curam & defensionem Ecclesiarum S. Petri simul suscipiant; sicut quondam ab Avo nostro Carolo & Beata Memoria Genitore nostro Pipino Rege, & à nobis postea susce-*
scepta

Art. 1. Scepta est, ut eam cum Dei adiutorio ab hostibus defendere nitantur, & justitiam suam, quantum ad ipsos pertinet, & ratio postulaverit habere faciant. An igitur in Ecclesiâ etiam Romanâ Jus Regaliæ habebunt Reges Franciæ, quia sunt ejus defensores?

● 6. Respondebit fortè Autor Dissertationis, Regem Christianissimum non ita propriè Ecclesiæ Romanæ, ut Gallicanarum Defensorem esse; quoniam non nisi urgente necessitate, quæ rariùs occurrit, Ecclesiam Romanam armis defendere contingit; cum Ecclesiarum Gallicanarum protectioni perpetuò incumbat, sitque, ut Scholasticorum more loquamur, Ecclesiæ Romanæ Defensor, *habitu*, Gallicanarum, *actu*: adeòque in istis, non in illâ Regaliæ Jus sibi vendicet. Sed nonne alii etiam Principes Christiani in Ditionibus suis Ecclesias tuentur? An eo prætextu omnes alii Regaliam exercent? Nonne reliquis omnibus communis est ratio, quam affert P. Alexander; cum tamen Jus Regaliæ Regi Christianissimo cum reliquis Principibus commune esse neget Art. 7. §. 1.

7. DISSERT: „Ecclesiarum custodia & defensio, ratione cujus honorarium quoddam Custodibus, Advocatis, ac Defensoribus attributum est.

8. RESP. Indignè ac sordidè de suo Rege sentiri vult dissertationis Autor, cum officium à Principibus pietatis affectu generosè susceptum, seu ab Omnipotenti Deo, per quem Reges regnant, impositum, & ex quo maxima illis gloria accedit, mercede temporali sicut & spiritali remunerandum contendit, solùmque Regem Christianissimum operas, Regaliæ pretio venales, in Ecclesias conferre.

9. Pii Magnanimique Prædecessores Regis Christianissimi adeò ab Ecclesiis, quarum specialem custodiam & protectionem

nem suscipiebant, non exigebant tuitionis mercedem, ut *Art. 1.* etiam Fiscalibus juribus cederent in ipsismet præceptis seu diplomatibus, quæ in testimonium protectionis concedebant. Cujus quidem liberalitatis testimonia plurima extant in fine tomii secundi Capitularium Regum Franciæ ab eruditissimo viro Stephano Balusio collectorum, in appendice Actorum veterum, præsertim sub nu. 27. 29. 30. 32. 33. 36. 44. 45. 48. 52. 62. 74. 75. 122. 124., in quibus, enumeratis variis Libertatis capitibus, additur; *Quidquid de præfata rebus Ecclesiæ* (sive præfati Monasterii) *Jus Fiscus exigere poterat, in integrum eidem concessimus Ecclesiæ.*

10. Sed si constituenda est merces, servanda est inter illam & opus præstitum æqualitas. In quonam ergo consistet salarium, seu honorarium? Respondet P. Alexander.

11. DISSERT. „Quod in usufructu reddituum Ecclesiæ, vacantis; & Præbendarum collatione, quæ inter fructus, optimo Jure computatur, Regum nostrorum respectu positum, cum Gallicana Ecclesia esse voluit, Romana probavit, præscripta consuetudo firmavit.

12. RESP. Excedit certè Beneficii magnitudinem honorarii pretium. Si enim custodia de tempore vacationis sedis Episcopalis tantum accipiat, quia tunc Ecclesia ob defectum Pastoris in aliquo videtur versari periculo, atque adeò aliquâ protectione indigere, evidenter apparet excessus mercedis. Ecquis enim unquam totam rei custodiæ utilitatem in custodia mercedem cedere debere judicabit? Ecquæ unquam Leges Tutoribus in tutelâ præmium assignarunt omnes pupillorum redditus, omniumque officiorum & dignitatum liberam distributionem? Sed etsi Custodia de illo etiam tempore intelligatur, quo Episcopus vivit, cum tunc ipsemet Pastor Ecclesiam

Art. 1. custodiat, non videtur ulla Regi merces assignanda, cum nullo §. 3. lam omninò ipse operam præstet. Etsi enim forsàn periculum esset, ne bonorum temporalium reditus vel etiam decimæ diriperentur, nisi Regis eorum Protectoris potentia timeretur; id tamen nullam postulat à Rege curam, nullas expensas, ut idcirco magis debeant adscribi ejus Majestati non solum usus fructus omnium illorum reddituum, qui aliquo in periculo verarentur, sed etiam collationes omnium Beneficiorum curam Animarum non habentium, quamdiu sedes Episcopalis vacat. Adde quod alia prætereà Jura propter illam custodiam Regibus ab Ecclesia fuisse concessa scribit P. Alexander art. 2.

13. Certè si qua Ecclesiis fiat injuria, Senatus & alii Judices Regii Jus illis gratis non dicunt. Imò plerumque à Clericis pinguiora exigunt honoraria.

14. At, inquit Autor, illud *honorarium in usufructu reddituum Ecclesie vacantis, Regum Gallie respectu, positum Gallicana Ecclesia esse voluit, Romana probavit, præscripta consuetudo firmavit*. Si per Gallicanam Ecclesiam intelligit Episcopos Parisiis mandato Regio congregatos anno 1682., fatendum est, ipsos consensisse, ut usus fructus reddituum Ecclesiarum vacantium, & Præbendarum Collatio (adhibitis tamen certis conditionibus) ad Regem Christianissimum pertinerent. Sed præterquam, quòd illi Ecclesia Gallicana dici non poterant, præpostera fuit illorum voluntas; tantumque abest ut Ecclesia Romana illam probaverit, ut, quæ acta fuerant, irrita nulliusque roboris esse justissimè declaraverit, ut videbimus Art. 8. §. 15. Si autem per Ecclesiam Gallicanam totum Clerum, aut saltem majorem ejus partem indicet, nescio ex quo signo hanc voluntatem colligat. Quamvis enim usus ille in aliquibus Ecclesiis jam pridem viguerit, nullibi tamen legimus, Clerum Galli-

Gallicanum generatim statuisse, aut etiam expressum assensum *Art. 3.* præbuisse, ut usus fructus reddituum & Collatio Præbendarum esset honorarium Custodiæ Ecclesiarum vacantium, quod innuunt illa Autoris verba; *Gallicana Ecclesia voluit.* Id quidem etiam respectu quarumdam Ecclesiarum consuetudo firmavit, & Ecclesia tum Romana tum Gallicana toleravit, sed non respectu omnium, aut etiam majoris partis: quod vel unicum, vel præcipuum est controversiæ punctum.

15. Adde quòd usus fructus Ecclesiarum vacantium & collatio Beneficiorum in illis Ecclesiis, in quibus Regaliæ Jure jam dudum fruebantur Christianissimi Reges, non videntur fuisse merces custodiæ; licet fortè custodia Ecclesiarum tempore vacationis à Regibus suscepta occasionem præbuerit illi usufructui, & Beneficiorum Collationi; si quidem Regalia diù incognita fuit; cum tamen Reges nunquam non debuerint Ecclesias auctoritate suâ protegere; sicut & omnes suos subditos, in quorum tamen bonis usumfructum eo nomine sibi non vendicant. Ac ubi primum inductus est Regaliæ usus, solo feudorum usufructu continebatur. Itaque cum & sacrorum Conciliorum Canonibus, & summorum Pontificum Constitutionibus prohibitum sit Patronis & Advocatis Ecclesiarum, aliquid *præter antiquos, & moderatos redditus à locorum Episcopis institutos exigere*, ut ait Lucius III. cap. *Prætereà* de Jur. Patron; cui consonant Concilium Remense an. 1148. Can. 6. Concilium Lateranense IV. an. 1215. cap. 45. non liceret hodiè Ecclesias primitivâ suâ libertate gaudentes prætextu Custodiæ, suis redditibus & Beneficiorum collatione spoliare, præsertim cum in illis deficiat etiam alter titulus scilicet Jus fruendi bonis feudalibus mortuo Vassallo, utpote, quæ positæ sint in illis Provinciis, ubi id juris,

Art. 1. etiam quoad feuda laïcorum, nunquam locum habuit.

§. 3. 16. DISSERT. „ Porro Jus custodiæ ac defensionis, &
 „ Jus Regaliæ idem esse, sive potius Custodiam & defensionem Ecclesiarum Legitimum esse Regaliæ titulum, constat
 „ ex Canone 12. Lugdunensis Concilii II. sub Gregorio X. cuius illustrandi gratiâ hanc dissertationem adornamus. *Generali*, inquit, *constitutione sancimus, universos & singulos, qui Regalia, custodiam, sive gardiam Advocationis seu defensionis titulum in Ecclesiis, Monasteriis, seu quibuslibet piis locis de novo usurpare conantes, bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt, quantæcunque dignitatis honore præfulgeant . . . eo ipso excommunicationis sententiæ decernimus subiacere. . . Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum cæterorumque locorum fundatione, vel ex antiquâ consuetudine jura sibi hujusmodi vendicant, ab illorum abusu sic prudenter abstineant, & suos Ministros in eis solum licitè faciant abstinere, quod ea quæ non pertinent ad fructus, sive redditus provenientes vacationis tempore non usurpent, nec bona cætera, quorum se asserunt habere custodiam dilabi permittant, sed in bono statu conferrent.*

17. RESP. Nota Lector & memoriâ, si placet, retine, Regaliam à P. Alexandro Christianissimo Regi ex Canone XII. Concilii Lugdunensis II. hîc vindicari; ne vanis Cavillationibus movearis, quæ contra verum ac sanum illius Canonis sensum Art. 5. afferentur. Cæterum ex dicto Canone cujus illustrandi gratiâ hanc dissertationem adornare se Autor asserit, nequaquam constat, quod ipse intendit, custodiam & defensionem Ecclesiarum Legitimum esse Regaliæ titulum, ut legenti patet. Econtra in eo insinuatur, custodiam plerumque prætextum dumtaxat esse occupandorum bonorum Ecclesiarum vacantium.

vacantium. *Regalia, custodiam, sive gardiam, Advocationis Art. 1. seu defensionis titulum in Ecclesiis, Monasteriis, seu quibuslibet piis locis de novo usurpare conantes, bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt.* Cum autem tituli notantur propter quos Concilium tolerandam censuit Regaliam in illis Ecclesiis, in quibus jam locum habebat, non alios recenset, quàm qui ex fundatione, vel ex antiquâ consuetudine petebantur. *Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum, cæterorumque locorum fundatione, vel ex antiquâ consuetudine jura sibi hujusmodi vendicant.* Non est igitur justa Regalia ob solam custodiam, nisi vel ex fundatione competat (cujus conditionibus standum est, & in quâ non est præsumendum, nisi probetur, fundatorem usumfructum bonorum, & collationem pleno Jure Beneficiorum sibi reservasse) vel antiquâ consuetudine firmata sit.

18. DISSERT. „ Ratione porrò hujusmodi Custodiæ „ Regalis ac defensionis Ecclesiis adeò necessariæ, Collatio- „ nem Præbendarum Regibus Christianissimis jure meritò at- „ tributam, comparatione ductâ ex Veteri Testamento, pro- „ bat *Arnulphus Ruzeus*, in supremo Senatu Parisiensi Sena- „ tor Jurisconsultissimus in Tractatu de Jure Regaliorum, 1. „ P. Præfat. Num. 5. *Legimus in Veteri Testamento*, (inquit) „ *quod Rex Israël electus à Domino, & inunctus, deficiente* „ *Sacerdote fungebatur plerumque ministerio Pontificis, etiam* „ *ad præficiendos Ministros, ut scriptum est de DAVIDE, 1.* „ *Paralipom. cap. 24. ubi DAVID Rex 24. Ministros præpo-* „ *suit. Idem de Salomone 3. Regum cap. 1. & de Judâ Maca-* „ *bæo, in lib. Macabeorum, & est textus Isidori in cap. Cleros* „ *21. distinct.*

19. RESP. Sufficeret argumento ab exemplo Veteris Te-
 F 3 stamenti

Art. 1. Itamenti ducto respondere, maximum inter antiquam &
 §. 3. novam legem, & inter utriusque Sacrificia, Ceremonias &
 Ministros intercedere discrimen; adeoque quod licuit tunc
 Principibus, nunc ab eis, vacante Ecclesiâ, non posse usur-
 pari. *Fuerint hæc*, ut inquit Gelasius I. in Tomo de Anathe-
 matis vinculo, *ante adventum Christi, ut quidam figuraliter,*
adhuc tamen in Carnalibus actionibus constituti pariter Reges
existerent, & pariter Sacerdotes; sed cum ad verum ventum est
Regem eundemque Pontificem, ultra nec Imperator Pontificis
sibi nomen imposuit, nec Pontifex Regale fastigium vindicavit.
 Sanè licet 3. Reg. 8. versu 64. dicatur de Salomone, quod
in die illâ Sanctificaverit Rex medium Atrii, quod erat ante do-
rum Domini: fecit quippe Holocaustum ibi, & Sacrificium,
& adipem pacificorum &c. non concludet Theologus Autor
 Dissertationis, imò nec Senator, quem refert, posse Regem
 Christianissimum Ecclesias consecrare, Sanctumque Missæ
 Sacrificium offerre.

✠ Occurret Dissertator Salomonem non per se, sed per
 Sacerdotes illa præstitisse, ac præsertim Sacrificia obtulisse;
 tribui autem Salomoni, eò quod facienda curaverit, eoque
 loquendi modo Sacram Scripturam usam esse propter Salomo-
 nis dignitatem. Hanc expositionem ultrò admitto. Sed cur
 non etiâ Regiæ dignitati datum putemus, quod citat Ru-
 zæus de eodem Salomone ex 3. Regum cap. 1., quæ tamèn
 citatio mendosa est; de Patre ipsius Davide ex 1. Paralip. 24.
 & de Judâ Machabæo in lib. 1. Machab. cap. 24. versu 42.
 quod scilicet Ministros præfecisse dicantur, licet non solâ
 illorum autoritate id præstitum fuerit. Ita reipsâ insinuat
 Scriptura Paralip. cap. 24. à Ruzæo citata. Sic enim ha-
 betur versu 6.; *descripsitque eos Semeias filius Nathanael*
 scriba

scriba Levites, coram Rege & Principibus, & Sadoc Sacer- *Art. 2.*
dote, & Abimelec filio Abiathar, Principibus quoque familia- *§. 3.*
rum Sacerdotalium, & Leviticarum &c. Itaque concurrebat
 saltèm cum Rege ordo Leviticus. Adde quod Sacerdotium
 non solum à Deo unicæ Tribui fuerat additum, sed etiam
 Ministeria per sortes plerumque distribuebantur, ut tum ali-
 bi sæpè, tum in hoc ipso loco legitur, versu relatum proximè
 sequenti; *Exivit autem fors prima &c.* Unde licet Reges Ju-
 dæorum solâ suâ autoritate, quod de illis refertur præstitis-
 sent, id longè minus esset, quàm Collatio pleno Jure Bene-
 ficiorum, non solum ex parte officiorum, ad quæ delige-
 bantur Ministri, sed etiam propter ipsam eligendi rationem.
 Quò circa malè omninò concludit Ruzæus, dùm ait.

21. DISSERT. „Unde si in Lege antiquâ hoc fiebat à for-
 „tiori in lege gratiæ, in quâ Reges Francorum Christianissimi Ec-
 „clesias Cathedrales tot annuis proventibus locupletarunt, & or-
 „namentis decorarunt :

22. RESP. Salomon etiam Templum fundaverat & or-
 namentis decoraverat, plures denique Templi causâ fecerat
 expensas, quàm Reges Christianissimi pro Ecclesiis sui Re-
 gni : nec tamen vel ipse, vel ejus Successores, decedentibus
 Ministris, alios, quantumvis novæ Legis Clericis inferiores,
 pleno jure substituebant, Templique redditus Fisco addicebant,
 licet ejus facultates, etiam tempore Machabæorum maximas
 fuisse constet. Sed res valdè diversas confundit Senator Juris-
 consultissimus, cum addit;

23. DISSERT. „Et propterea appellantur Protectores &
 „defensores Ecclesiarum Cathedralium, ut egregiè dicit Archi-
 „diaconus in cap. Lellis 63. dist. quod Reges sunt Patroni Ec-
 „clesiarum Cathedralium, sequitur Baldus in cap. Quanto. extra.
 De

Art. 1. „ De *Judiciis*. Idem Autor qui hoc argumentum accuratè
§. 3. „ tractavit, ratione foundationis Jus illud Custodiæ, per-
 „ ceptionem fructuum, & Beneficiorum simplicium Collatio-
 „ nem includens, Regibus Christianissimis convenire pro-
 „ bat. *Quia in traditione rei suæ quilibet potest apponere pactum*
 „ *quod vult, etiam in spiritualibus. Text. & Glos. in cap. E-*
 „ *leutherius. 18. q. 2. & ibi colligit Dom. Abbas in cap. Quanto.*
 „ *Extra de Censibus. Fortius dicit Dominicus in cap. Cum ex eo.*
 „ *In ultimo notab. de Elect. in Sexto. Quod Rex fundans Eccle-*
 „ *siam potest in creatione apponere onus, quod occurrente vaca-*
 „ *tione non spectet Collatio nisi ad Posterios gentis & familiæ suæ.*
 „ *Pro cujus confirmatione assero, quod elegantè voluit Glossa in*
 „ *dicto cap. Generali. In verbo foundatione, de electione, in sex-*
 „ *to, dicens: quod Patronus tempore foundationis potest dispo-*
 „ *nere; ut fructus Ecclesiæ, quando contigerit illam vacare,*
 „ *sibi spectent. Et istud tenet Innocentius in cap. Quoniam. Ne*
 „ *Praelati vices suas. Sed Collationes sunt in fructu. in cap.*
 „ *Cum olim. De Major. Et obedien. Et sic potest Rex, qui est*
 „ *Fundator Ecclesiarum Cathedralium Regni sui, apponere illud*
 „ *onus, quod sede vacante fructus temporalitatis ad eum spectent,*
 „ *donec fuerit plenè provisum de Successore. Istam rationem vide-*
 „ *tur assignare Tex. in dicto Cap. Generali. §. si verò ibi rationis.*
 „ *Et Glos. in dicto §. Item. Quod dicta quinta pars. In verbo Re-*
 „ *galie, in titulo de annatis, in Pragmat. Sanct. Addit Ru-*
 „ *zaus. Opus non esse ut Reges in eligendo Ecclesiam, vel illam*
 „ *fundando, expresse reservent istud Jus conferendi in vim Re-*
 „ *galiorum: quia sufficit ostendere quod Rex fuit dotator Eccle-*
 „ *sie Cathedralis, ad consequendum tale Jus. Tex. in Cap. signi-*
 „ *ficavit. Et ibi Cardinalis & Panormitanus. Extra de testibus*
 „ *Et ex Glossa notabilis in cap. si quis Basilicam de consecrat.*
 dist,

„*dist. 1. Allegant Cap. Dilectus 3. De Præbendis. Ubi Rex est Art. 1.*
 „*fundatus in Jure conferendi Præbendas, & alia Beneficia non §. 3.*
 „*habentia Curam Animarum, ratione dotationis, sine aliâ re-*
 „*servatione. Quod ita expresse & in individuo intelligit Panor-*
 „*mitanus in Cap. Postulasti Colum. fin. de Jure Patronatûs. Et*
 „*ratio est, ut Reges & Principes videntes jura sibi benignè fa-*
 „*vere, adducantur ferventiùs & animosiùs ad dotationes Ec-*
 „*clesiarum, & ædificationes. Ita Felinus. Sandeus in eleganti*
 „*Tractatu, quando Literæ Apostolicæ noceant Patronis Ecce-*
 „*siarum: In versiculo, corroborari potest.*

24. R E S P. Si propterea tantum, id est, quia Reges Francorum Christianissimi Ecclesias Cathedrales annuis proventibus locupletârunt, & ornamentis decorârunt, appellantur Protectores, & defensores, titulus ille nihil juvat causam Regalistarum ad protendendam in omnes Regni Franciæ Ecclesias Regaliam, quandoquidem certum est plerarumque dotem in decimis, & oblationibus, aliisque juribus à Regibus non acceptis esse positam, easque ab aliis, quàm à supremis Principibus fuisse fundatas & ornatas. Frustrâ verò nituntur Regaliæ defensores Archidiaconi & Baldi Auctoritate titulum illum Regi Christianissimo vindicare; quandoquidem non sine merâ æquivocatione illorum verba, in rem de quâ modò agitur detorquentur. Hanc detegit Celebris Canonista Gallicanus Petrus Rebuffus coment. in Concord. tit. *de Regiâ ad Prælaturas nominatione §. 1. verb. Cathedralibus. Reges in Cathedralibus Ecclesiis sunt Patroni Arch. teste in cap. Lætiis 63. dist. 1. Bald. in Proœm. Decret. Rex Pacificus est 2. n. 12. & in cap. Quanto in fine de Jud. quod est verum quoad protectionem Ecclesiarum & verum ipsarum cap. Principes, & cap. Res 23. q. 5. sed non, ut habeant potestatem eligendi, præsentandi & nomi-*

Art. 1. nandi Episcopos & Archiepiscopos in illis, cap. nobis de Jure §. 3. Patron. Card. in cap. Imperium 10. dist. & in dist. electis, unde dicit Panor. in cap. Venerabilem Col. pen. n. 20. de Elect. quod Imperator est Advocatus & Defensor Ecclesiæ non Patronus; sequitur Roch. Curtius in tract. de Jure Patron. in verbis in Ecclesiâ q. 1. Vide Meletet in tract. de Elect. fol. 19. Boer. in dec. Burc. q. 32. Alia per nos & q. 46. Nisi eisdem expresse concederetur à Papâ nominandi facultas, ut hic. Aliàs superflua esset hæc concessio, & omnes Principes haberent hanc nominandi potestatem, quod non est verum, nisi expresse concessa fuerit, ut hic patet. Cerrè si Principes Ecclesiarum Cathedralium Patroni essent in consensu, quem hoc nomen passim in Jure Canonico significat, vendicarent sibi Beneficiorum Collationem, non tantum vacante sede, sed quovis etiam tempore: Imò eum nomine non solum ad Canonicatus & alia Beneficia & dignitates, sed etiam ad Episcopatus nominandi Jus haberent; quod constat esse falsum. Genus autem illud Patronatus, de quo loquuntur Archidiaconus & Baldus, quodque Regi, & omnibus Principibus in universas Ecclesias competit, non ejusmodi esse, ut usumfructum reddituum & Collationem Beneficiorum illis acquirat, mox validius confirmabimus.

25. Reliqua testimonia à Ruzæo citata probant quidem; potuisse Reges Christianissimos in Ecclesiarum foundationibus, cum Ecclesiæ consensu, condiciones honestas; quascunque vellent, apponere: easque condiciones esse implendas: nihil verò amplius ex illis potest elici, ut in promptu est unicuique observare. Non enim sine Lectoris molestia hic singula expendemus. Sed probandum restat: Primò, quòd *Rex fuit Dotator Ecclesiæ Cathedralis ad consequendum tale jus*, quæ sunt Ruzæi verba: secundò, quòd usum fructum omnium bonorum.

norum & decimas, & oblationes, & Collationem Beneficiorum pleno jure, sibi, dum vacaret Sedes, reservaverit : §. 3. quorum alterum quoad plerasque Ecclesias falsum est, alterum quoad omnes. *Docere debent Principes temporales*, inquit Probus quæst. 49. n. 6. *se fore Ecclesiarum Cathedralium & aliarum fundatores, dotatores & constructores, quia si non appareat, nihil est. Non enim sunt fundati in præsumptione Furis*; imò, ut mox ostendemus, sola fundatio non sufficeret ad probandum Jus Regaliæ, nisi facta fuisset expressa ejus reservatio. Idem videtur innuere Durandus in cap. *Generali*. verb. *Fundatione*.

26. Licet autem Concilium Lugdunense distinguat titulum foundationis à titulo antiquæ consuetudinis; non sufficeret tamen probare foundationem, nisi reservationem contineret, aut antiquâ consuetudine roboraretur. Idque maximè verum est à tempore prædicti Concilii Generalis Lugdunensis II., quod Regalia de novo usurpare vetuit, eamque toleravit in illis dumtaxat Ecclesiis, in quibus vel ex fundatione, vel ex antiquâ consuetudine tunc temporis vindicabatur.

27. Sufficeret forsitan hodiè probare, aliquem esse fundatorem Ecclesiæ, ut ei Jus Patronatûs vindicaretur; quia ferè quicumque Ecclesias fundant, jus illud sibi retinere consueverunt, contra antiquorum Christianorum morem, quorum erant absolutæ perfectæque donationes. At Jus Regaliæ, cum sit admodum extraordinarium, ex solo foundationis titulo, absque speciali reservatione, non probaretur. Nam, ut ait Ruzæus sub initium suæ Præfationis in Tract. de Regaliis

JUS REGALIORUM EST SPECIES EXCELLENTIOR, QUAM JURIS PATRONATUS: eò quod percipit Rex, sede Episcopali vacante, id quod perciperet Episcopus, sede repleta. &c.

Art. 1. 28. DISSERT. „Eundem Juris Regaliæ titulum nitidè
 §. 3. „exponit *Philippus Probus* Bituricus, Juris utriusque Profef-
 „for, & in Senatu Parisiensi Patroñus, in Opere de Jure
 „Regaliorum, quæst. 1. ubi triplicem Regaliæ speciem distin-
 „guit, seu potiùs triplicem titulum Augusti illius Juris. *Pri-*
 „*ma*, inquit, *est propter custodiam Ecclesiæ vacantis introdu-*
 „*ctâ, quam Rex in omnibus Ecclesiis sui Franciæ Regni habet,*
 „*& quas defendere, ex debitoque suæ supremæ dignitatis custo-*
 „*dire & tueri debet, ne illa & earum Ministri ab aliis indebi-*
 „*tè opprimantur, utque bona & Jura futuris successoribus con-*
 „*serventur: & ratione speciei hujus Rex aliquos non facit fru-*
 „*ctus suos, imò illos ipsis successoribus conservat. Sic succedit*
 „*Juris doctrina: Qui custodiam habet, non consumere, sed cu-*
 „*stodire debet. cap. Cum vos, de Offi. Ordin.*

29. RESP. Autori Dissertationis solida probationes defi-
 ciebant, quandoquidem sententiam suam testimonio scripto-
 rum sibi è Regione adversantium fulcire tentavit. *Philippus*
 enim *Probus* in Opere de Jure Regaliorum non solum quæst.
 60. docet, Regaliam in omnibus Galliæ Ecclesiis locum non
 habere, & in quibus locum habeat, in quibus autem non
 habeat, distinguit; quæstione verò sequenti rationem disci-
 minis inquirat, & varias assignat: verum etiam, quod ma-
 gis mirèris, in illâ ipsâ quæstione, quam citat *P. Alexander*,
 imò in illis ipsis verbis, quæ refert, expressè affirmat, quòd
propter custodiam Ecclesiæ vacantis, quam Rex in omnibus Ec-
clesiis sui Franciæ Regni habet, aliquos non facit fructus suos,
imò illos ipsis successoribus conservat. Poterat nè àpertiùs rejice-
 re primum illum titulum, scilicet custodiæ, quo Regalia niti
 dicitur? At verba Textûs Luce clariora adhibita Glossâ,
 obscurare, vel potiùs destruere tentat Autor Dissertationis,
 addens,

30. DISSERT. „Quod intelligendum de fructibus qui vacationis tempore non proveniunt. *Art. 1.*

§. 3.

31. RESP. Quasi vero liceat Regi ex aliis titulis à Probo enumeratis *fructus vacationis tempore non provenientes suos facere*. Non itaque Probi sensus est, Regem fructus aliquos facere suos, aliquos non facere; sed ibi (*aliquos non*) sumitur pro (*nullos*) & ejus propositio, quæ ex terminorum ordine particularis videtur, universalis est in sensu. Ut satis indicat orationis textûs. Quod enim Rex fructus tempore vacationis non provenientes suos non faciat, satis significatum fuerat verbis prædecensibus, *ut bona, & jura* futuris successoribus conserventur. Itaque cum additur continuò: *Et ratione speciei hujus Rex aliquos non facit fructus suos*, imò illos ipsis successoribus conservat, tautologia esset absurda, si nihil aliud significaretur, quàm Regem fructus tempore vacationis non provenientes suos non facere. Si enim Rex fructus tempore vacationis non provenientes suos faceret, puta arbores cæduas præmaturè cadens, piscans vivaria ante tempus, quæ sunt exempla à Ruzæo aliâ occasione scripta, & à P. Alexandro mox afferenda, *bona & jura futuris Successoribus non conservaret*, ad quod semper tenetur.

32. Illustratur magis mens Probi ratione quam statim adducit; *Sic succedit Juris doctrina; Qui Custodiam habet, non consumere, sed custodire debet cap. Cum vos de Offic. Ord. ubi Glos. fn. & l. Is cui §. Qui Legatorum ff. ut in possess. lega: Pone in sequestro, ut probat Dom. Ruzæus supra Privil. § 8. n. 6.* Luce autem clarius est, in his locis à Probo citatis agi de fructibus tempore vacationis provenientibus, Iste enim est Textus cap. *Cum vos. Si quando in vacantibus Ecclesiis, in quibus Ecclesiastica persona præsentationem non habet, vel quia per-*

Art. 1. sonæ minus idoneæ præsentantur, vel aliâ de causâ personas non
§. 3. poteritis in eis instituire: appellatione remotâ ponatis æcono-
mos, qui debeant fructus percipere: & eos aut in Ecclesiarum
utilitatem expendere, aut futuris personis fideliter reservare.
 Glossæ autem ultimæ illius cap. verba sunt ista; *Nota bona*
Ecclesiæ conservanda in tempore Successoris. 12. q. 2. Hæc hujus
Placiti, & cap. charitatem. & 75. dist. Quoniam quidam & 10.
q. 2. Si quis Episcopus nisi sint talia quæ servando servari non
possunt. Siqua super esset in hac Glossâ obscuritas facillimè de-
pelleretur allato Canone ab eâ citato. Quoniam quidam dist. 75.
qui est vigesimus quintus Concilii Calchedonensis, Sic enim
habet; Reditus ejusdem viduatæ Ecclesiæ integros reservari apud
æconomum ejusdem Ecclesiæ placuit. Legis autem Is cui ff. ut in
possess. Lega. & §. qui Legatorum à Probo citatæ verba sunt se-
quentia; qui legatorum servandorum causa in possessionem mitti-
tur, & fructus custodire, & cætera debet, & pati quidem
hæredem colere agros & fructus redigere, sed custodire legatarium
fructus oportebit, ne ab hærede consumantur.

33. At fortè Ruzæus ultimo loco à Probo citatus huic expositioni adversatur. An si adversaretur, ex illius verbis potius quàm ex Canone, ex Glossâ, & ex Lege de Probi mente decernendum esset? Sed allucinatus est præ nimio causæ Regiæ Patrocinandî desiderio P. Alexander. Omissio enim loco Ruzæi à Probo citato alium profert sic habentem.

34. DISSERT. „ Unde Custodes Regaliorum durante „ Regaliâ non possunt incidere arbores cæduas, neque pisca- „ ri vivaria Prælaturæ ante tempus, neque alia agere per quæ „ deterioraretur redditus annuus Prælaturæ; ex constitutione „ *Philippi Pulchri* anno 1302. mense Martio editâ, quæ confor- „ mis est Juri communi; quia fructus non debent recolligi nisi suo

„ suo tempore. L. si Merces §. Conductor. ff. loca. L. Qui servus Art. 1.
 „ servum §. si olivam immaturam. ff. ad legem aquilam. Ita Ru §. 3.
 „ zeus explicat Privilegio 56. quem cum Probus laudet, eodem
 „ modo intelligendus est.

35. RESP. Difficile admodum est incauto Lectori, præsertim qui Ruzæi ac Probi opera nunquam legisset, in errorem non induci ex Dissertationis contextu: Postquam enim dissertator sententiam, verbis Probi tribuit, ejus menti omninò contrariam, quasi scilicet de fructibus, qui vacationis tempore non proveniunt intellexerit, Regem ratione custodiæ omnium Ecclesiarum vacantium fructus non facere suos, prosequitur; Unde Custodes Regaliorum &c. quasi illa dicta fuissent à Ruzæo de eadem specie Custodiæ. Ita, inquit, Ruzæus explicat Privilegio 56. quem cum Probus laudet, eodem modo intelligendus est. Verum non iste est Ruzæi locus, quem Probus citat ad confirmanda illa quæ P. Alexander ex illo supra exscripsit. In hoc enim loco, Privilegio scilicet 56. Ruzæus de Regaliâ propriè dictâ tractat: Probus verò de custodiâ illâ communi, quam omnes Principes Christiani, non solum Ecclesiis sed etiam universis subditis suis debent, juxta distinctionem ex Rebuffo supra notatam. Quamobrem Ruzæus fructus tantum vacationis tempore non provenientes Regi competere negat; Probus verò Regem nullos fructus suos facere indicat, ratione scilicet illius generalis Custodiæ.

36. Quem ergo Ruzæi locum citat Probus? Privilegii 58. numerum sextum, in eâ scilicet parte, ubi probat exemplo sequestri, Custodem non facere fructus suos; Qui custodiam habet inquit Probus, non consumere sed custodire debet.... Pone in sequestro ut probat domi. Ruzæus supra Privilegium 58. n. 6. Ruzæi autem verba in eo loco sunt ista; Quando ordinatur seque-

Art. 1. sequestrum, non censetur quis dejectus à suâ possessione, quia
§. 3. sequester colligit fructus nomine alieno, quos habet restituere vi-
ctori, ut est text. in Clem. 1. de sequestra. poss. & fructu text.
& ibi Canonistæ in Cap. Cum Bertoldus. De re judic. & latè
Legistæ in Lege interesseputo ff. de acquir. poss. Verum quidem
est, Ruzæum postea mentionem facere ususfructus bono-
rum, & Collationis Beneficiorum ad Regem Jure Regaliæ
propriè dictæ spectantium : verum Probus non propter hoc
punctum, de quo nondum egit, nos remittit ad Ruzæum,
sed è contra, ut probet, quòd qui Custodiam habet, non con-
sumere sed Custodire tenetur, & speciatim propter exemplum
sequestri ; Pone in sequestro, ut probat Domi. Ruzæus. Id adedò
perspicuum est, ut mirum sit potuisse à P. Alexandro non vide-
ri aut dissimulari :

37. Vidisset forsàn & ipse, nec dissimulasset, nisi quæ
 continuò apud eundem Probum sequuntur omisisset, & in
 alium locum sibi commodiorem distulisset. Prosequitur enim.
 Probus ; *Secunda Regaliæ species dicitur, illa quæ provenit ra-*
tione Castrorum, Terrarum, & Domorum à Rege moven-
tium, Ecclesiisque Cathedralibus, & Metropolitanis spectan-
tium, ET TUNC Sede vacante, Rex ratione hujus Regaliæ
facit fructus suos ex temporalitate provenientes. Sanè si hæc
 verba superius relata ; *Rex aliquos non facit fructus suos,* in-
 tellexisset de fructibus, qui vacationis tempore non prove-
 niunt, ut interpretatur P. Alexander, hîc eadem erant rursus
 repetenda. Nam etiam in hac specie Rex hujusmodi fructus
 sibi non vendicat, ut patet ex verbis Ruzæi occasione primæ
 speciei à P. Alexandro perperam adductis, cum ad secundam
 pertineant, ut legenti patet ; ad primam autem spectant quæ
 de sequestro dixit idem Ruzæus verbis supra relatis. De iisdem
 ergo

ergo fructibus, scilicet tempore vacationis provenientibus. *Art. 1.*
 ferit Probus, Regem non facere illos suos ratione Custodiæ §. 3.
 Generalis omnium Ecclesiarum, quæ est prima species Regalia; facere autem illos suos, in aliquibus Ecclesiis, jure Regaliae propriè dictæ, quam secundam speciem vocat.

38. Nam Regaliam ad omnes Ecclesias non esse extendendam sensisse Probum, integrarum quæstionum 60. & 61. lectio dubitare non sinit. Sicubi autem id ita constanter affirmare non videtur, ea hæsitatio non dubitantis, sed adversariorum opiniones referentis est. Audi enim quàm asseveranter in prædictâ quæst. 60. num. 1. loquatur; *Et ut clara & manifesta intuenti res ipsa pateat, Provincias Regni per Archiepiscopatus distinctas, ordine alphabetico ponam, & post quamlibet illarum Suffraganeos Episcopos, discutiendo, qui Archiepiscopatus, & Episcopatus dicto Juri Regaliæ sint ascripti, qui verò non, ex consequenti, id Arrestis Curie supremæ Parlamenti Parisiensis aliisque mediis urgentibus, prout vires dabunt firmando.* Deinde singulas prosequitur Ecclesias. *Primò eo ordine Alphabetico occurrit Provincia Auxitanensis cujus Metropolitanus est Archiepiscopus Auxitanus, habens Episcopos Suffraganeos sequentes...* Et nullus illorum ipsi Juri Regaliæ per libros Camerarum Computorum, & Thesauri Parisiensis reperitur ascriptus. Idem dic de Metropolitanis Provincie Provincie &c.

39. DISSERT. „Cæterum fructus sive redditus provenientes vacationis tempore Rex Christianissimus suos jure facit, ut agnovit Concilium Lugdunense can. 12. Quos inter Beneficiorum simplicium Collatio censeri debet, quam idem Probus tertiam Regaliæ speciem appellat, quam Rex in Ecclesiis Cathedralibus, & Metropolitanis sui Regni, sede vacante habet à tempore immemoriali.

H

40. R E S P.

Art. 1. 40. RESP. Ita quidem Concilium Lugdunenſe interpretantur plerique Galli, quaſi permiferit Regi fructus Eccleſiarum vacantium, etiam ultra expenſas neceſſarias, ſuos facere titulo Regaliae (obſerva rursus Concilium hoc de Regaliae eſſe intelligendum). Ejus tamen mens non ita clare patet, quin Bonifacius VIII. intellexerit ejus Decretum juxta Juris Communis & rectae rationis Regulas. Sic enim ſignificavit per Legatum ſuum Joannem Monachum, ut refert ex manuſcripto Sanvictorino Henricus Spondanus ad annum 1303. num. 2. *Non debere Regem abuti Cuſtodiâ Eccleſiarum Cathedralium vacantium, quæ vacant per Regaliae: Sed deductis neceſſariis, & moderatis expenſis, reſiduum fructuum reſervandum eſſe futuris Prælatiſ.* Ex vi ergo Cuſtodiae cuſtos non facit fructus ſuos, niſi pro ratione neceſſariarum & moderatarum expenſarum. Nec Concilium Lugdunenſe omnes omninò fructus tempore vacationis provenientes Cuſtodibus adſcripſit, ſed vetuit tantum, ne tempore vacationis non provenientes uſurparentur, ut legentibus patet.

41. Joannes Andreae in hunc Canonem Concilii Lugdunenſis verb. *Reditus*. Ipſum eodem, quo Bonifacius ſenſu interpretatus eſt. *Sed quæro*, inquit, *an fructus medio tempore perceptos faciant tales ſuos? Ita videtur per hanc literam: quia non prohibet de fructibus, ſed his quæ non pertinent ad fructus. Tu dic quod fructus conſervari debent futuro Succellori.* Supra de Offic. Ordin. Cum vos. ſup. eod. ubi periculum. §, Proviſionis. & inf. eod. Quia ſæpe. & de Offic. Ord. Præſenti. Qui enim Cuſtodiam habet Cuſtodire debet non conſumere. ff. ut in poſ. leg. l. 1. ſi cui. §. Qui Legatorum. . . & ſic non habet locum hic argumentum à contrario. C. de Episc. & Cle. conventicula. & ff. de Con. di. inſer. l. 1.

42. De

42. De Beneficiorum autem Collatione ut observavit ipse- *Art. 1.*
met P. Alexander, Art. 5. §. 18. ne verbum quidem factum §. 3.
est in Decreto Concilii Lugdunensis. Unde Glossa Pragmati-
cæ Sanctionis, tantæ apud Gallos existimationis, tit. *de An-*
natis. §. *Item quod dicta quinta pars. Verb. Regaliæ*, expressè
affirmat, quod *de hoc jure conferendi, nihil ibi providet Con-*
cilium, scilicet Lugdunense cap. 12. Non enim existimabat
Glossator, Collationem computari inter fructus. Et sanè, si
providisset, non fuisset orta de hoc dubitatio tempore Bonifa-
cii, qui jus tantum præsentationis, nequaquam autem Col-
lationis, nisi ministerialiter, ad Laicos posse pertinere defen-
debat, ipsumque Regem id agnovisse petendo Privilegium ar-
guebat, ut refert Spondanus ad annum 1302. num. 9.

43. DISSERT. „Ægidius Magister Senatus Parisiensis
„Princeps in Tract. de Regaliis cap. 1. eundem Juris Regaliæ
„titulum agnoscit: *Secundo*, inquit, *Jus illud pertinet ad*
„*Regem ratione Custodiæ Ecclesiæ vacantis, quæ Regi competit*
„*Jure communi, cap. Generali: De electione, in Sexto. His*
„*de causis cum aliqua Ecclesia Cathedralis hoc in Regno vacat,*
„*mos invaluit, ut Commissarii ad temporalium administrationem*
„*deputentur, qui fructus sub manu Regiæ percipiant, quousque*
„*novus Antistes fidem & hominum Regi præstiterit, quod hono-*
„*ris causâ Sacramentum fidelitatis appellatur.* Hæc ex Gallico
„Sermonem quo scripsit Auctor fideliter reddita.

44. R E S P. Hujus scriptoris mentem, quia rursus allegabi-
tur §. sequenti num. 12. ibi commodius explicabimus.

Art. 1.

§. Q U A R T U S.

§. 4.

De altero Regaliae titulo, scilicet Jure feudali.

1. **D** I S S E R T. „Juris Regaliae titulus alter, est vacatio feudorum Regalium, quæ cum iisdem legibus & conditionibus ab Ecclesiasticis personis, ac à reliquis hominibus possideantur, consequens est, ut iis per obitum Episcoporum, qui Regi fidelitatem obstrinxerant, vacantibus, Rex ea ad se recipere possit, ac retinere, donec novus Episcopus Investituram acceperit, Regique Clientelare Sacramentum præstiterit. Interimque Rex usumfructum reddituum habet, adeoque & Jus Collationis Beneficiorum, quæ in fructibus censetur.

2. R E S P. Quoniam in hac Dissertatione agitur de extensione Regaliae ad Ecclesias hætenus liberas, ne extra lineas excurramus, demus P. Alexandro, *feuda iisdem legibus, & conditionibus ab Ecclesiasticis personis, ac à reliquis hominibus possideri*. Numquam inde legitime concludet, potuisse Regaliam extendi ad illas Ecclesias, quæ per Regiam Declarationem nuper huic oneri subjectæ sunt. Cum enim in illis Provinciis positæ sint, in quibus Dominus feudi post Vassalli mortem fructus suos non facit, donec Successorem investierit, Ecclesiis per obitum Episcoporum vacantibus, Rex earum bona ad se recipere non potest ac retinere, donec novus Episcopus Investituram acceperit, Regique clientelare Sacramentum præstiterit; ut interim in illis usumfructum reddituum & Jus Collationis Beneficiorum pretextu feudorum vendicat.

3. Quin

3. Quin etiam si in Provinciis illis feuda huic oneri essent obnoxia, ut, dum vacant, illorum usus-fructus penes dominum esset; adhuc tamen Regalia, prout hodie exercetur, non posset ad illas extendi: sed ad summum Rex tantum fructus bonorum feudalium suos faceret; nequaquam autem bonorum non feudalium fructus, neque decimas, & oblationes, multò minùs collationem Beneficiorum sibi vindicaret. Quidquid enim, etiam in Provinciis quæ Jure consuetudinario reguntur, & in quibus ea viget consuetudo, ut dominus feudi vacantis fructibus seu Jure Relevii gaudeat, sua Majestas ultra bonorum feudalium fructus percipit in Ecclesiis vacantibus, non potest, nisi ratione antiquæ consuetudinis, legitimè sibi vindicare, cui consuetudini non suberant Ecclesiæ nuper Regaliæ suppositæ. Imò si quid olim ratione feudorum ab Ecclesia persolvi consuevisset, id totum subsidiis à Clero ad Reges Christianissimos collatis abundè compensatum est, & etiam nunc compensatur, ut Acta prædicti Cleri testantur.

4. DISSERT. „ Ita docent Jurisconsulti nostrates. „ Ruzæus, secundâ parte Præfationis, num. 1. *Istud*, inquit, „ *illustre Jus Regaliorum reperio competere Regibus Francorum,* „ *ratione feudi vacantis: quia mortuo Episcopo, ex quo feudum* „ *revertitur ad Principem ratione homagii & juramenti fidelitatis, quæ præstantur à succedente in dignitatem, ex consequenti omnia Beneficia, quæ ex feudo dependent & erecta fuerunt, redeunt ad Regem. Pro istâ opinione facit egregia decisio Cardinalis Florentini in consilio 122. incipiente: Quidam habens feudum: ubi absolutè censet, quòd si de feudo doretur Beneficium, tunc Jus Patronatus queritur feudo, & non personæ. Igitur in quem transit feudum, transeunt & collationes*

Art. 1. „lationes Beneficiorum. Hanc sententiam secutus est Felinus.
§. 4. „Sandeus in cap. Cùm venerabilis. in 12. Colum. Extra. De Excep-
 „tionibus. Pro hoc est textus junctâ Glossâ in cap. In Sacris. 16.
 „q. 1. Hoc deducit latè Cardinalis in præallegato loco. Unde
 „dicendum est in consequentiam feudi vacantis, quod transit in
 „Regem Jus conferendi Beneficia data de suo patrimonio & feu-
 „do, Sede vacante, sicut transit feudum, cui illud Jus adhæ-
 „rere videtur. Argumento l. In rem. §. Si quis rei suæ. ff. De rei
 „vendicatione.

5. RESP. Hæc omnia probant tantum, Jus Patronatûs Beneficiorum ex bonis feudalibus fundatorum ad dominos feudi pertinere. Verum hæc doctrinâ Regalistas, omnes Ecclesias Regaliæ subicere conantes, parum juvat; tum quia, ut diximus, in Ecclesiis plerisque deficit ille titulus; tum quia, cùm Episcopus ex propriâ dignitate atque officio sit ordinarius Beneficiorum suæ Diœcesis collator, non posset Regi Christianissimo tribui ratione Juris Patronatûs, nisi collatio (imò nec collatio pleno jure, spectatâ Juris Patronatûs conditione, & absque expressâ reservatione) Beneficiorum ex Regio Dominio dotatorum, non autem eorum, quorum redditus constant ex decimis, oblationibus, aut aliis, quæ spiritualia nonnunquam appellantur, vel etiam ex fructibus bonorum ab aliis, quàm à Regibus, erogatorum.

6. DISSERT. Secundo facit; quia ex quo est fundatus „in Jure dictorum Beneficiorum in certâ parte, videlicet in per-
 „ceptione temporaritatis Sede vacante, reputatur fundatus in uni-
 „verso, quoad collationes Beneficiorum, quæ sunt in fructu, &
 „connumerantur inter majores fructus Prælaturæ. Gloss. in cap.
 „Cùm olim. De Major. & Obedient. Ita formaliter Joannes
 „Andreas in Regulâ Quod alicui. De Regulis Juris, in sexto.

Ubi

„ *Ubi dicit ; sufficere quod is sit fundatus in certâ specie Juris, Art. 1.*
 „ *ad fundandum Jus suum in universo : & Dominus Abbas in C. §. 4.*
 „ *primo. Extra. De Religiosis domibus.*

7. R E S P. Falsum esse quod ; ex quo Rex est fundatus in certâ parte Regaliæ, reputetur fundatus in universo, convincunt Regum Christianissimorum diplomata, & Senatûs Parisiensis Arresta, quæ Regaliam in aliquibus Ecclesiis quoad usum fructum duntaxat, citra collationem Beneficiorum, in aliquibus quoad certam tantum reddituum partem locum habere declarant, ut videbimus art. 4. §. 31.

8. Panormitanus in cap. 1. *de Religiosis domibus*, qui locus à Ruzæo citatur, postquam notavit, Episcopum uno Jurisdictionis ordinariæ articulo præscripto alium præscripsisse censerî, subjungit n. 3. & 4. *ex dictis Innocentii potest colligi notabilis limitatio ad omnia prædicta. Dicit enim hunc Textum procedere, quando iste locus, de quo erat contentio, erat in Diœcesi istius Episcopi ; vel saltem non constabat quod erat in Diœcesi alterius, quasi notabiliter sentiat, quod ubi Jus commune non fundat intentionem alterius, per exercitium certi Articuli probatur possessio universalis Jurisdictionis ; secus autem ubi locus pertinet ad alium : quia tunc possessio non extenditur ad Articulos non possessos, ut in contrariis. Hoc tamen ultimum limita, ut notat Innocen: in C. Cum dilectus de Capell. Mona. Et hæc faciunt ad quæstionem quotidianam : Quidam laicus longissimo tempore fuit in possessione præsentandi Rectorem in certâ Ecclesiâ, tanquam Patronus, non potest probare se verum Patronum : nunquid per exercitium istius Juris competentis Patrono probetur quasi possessio totius Juris Patronatûs, ut sic ex præscriptione istius actus, intelligatur præscriptum totum Jus patronatus ? Archid. in C. 1. De Jure patronatûs lib. 6.*
tenet

Art. 1. tenet quod non : unde dicit difficillimum esse probare Patronatum §. 4. antiquum , quia per illius actus presentandi exercitium , solum probatur possessio Juris presentandi : sed contrarium , & rectius , sentit P. An: In Reg. Quod alicui , de Regu. Ju: lib. 6. in Merc. &c. Itaque diuturna possessione presentandi prescriptum censetur Jus patronatus , quia precipua Patroni functio precipuumque Jus , est presentatio. Episcopus etiam quia ordinariè habet jurisdictionem Ecclesiasticam , possessione unius Articuli , alium ejusdem jurisdictionis possedisse reputatur , dummodo presumptio contraria non obstet. Sed nisi diversi Articuli , naturâ , lege , aut consuetudine conjuncti sint , prescriptio unius , alterius prescriptionem non inferet. Vide C. Auditis & C. Cum olim de Prescriptionibus. C. Cum contingat de decimis. Gloss. & Bal. in l. 1. §. siquis ff. de Itin. actuque priva: ab eod. Panorm. ante prædicta citata. Vide etiam §. 5. ubi sic habetur ; Julianus ait quousque ingressus est , eousque interdictum competere : quod verum est. In Regaliâ verò omnia sunt extraordinaria ; atque aded ex unâ ejus parte , maximè si sit minus principalis , non concluditur alia. Cum , ut ait etiam Philippus Probus q. 62. n. 2. & 3. Jus illud (Regaliæ) tanquam odiosum non sit extendendum , etiam à Jure communi exorbitans , Jurisdictionemque Episcoporum , quam in Beneficiis Jure ipso communi habent enervans &c. Tum præterea , quia Jus Regaliæ est extraordinarium à Privilegio , consuetuine , aut immemoriali tempore procedens . . . Cum Privilegiâ , consuetudo , & prescriptio extra terminos suos extensionem non patiantur , prout latè probamus in secundo præludio tract. pension.

9. Panormitani mentem illustrabit citatus ab eo Joannes Andreæ in Regulâ. *Quod alicui. De Regulis Juris , in sexto n. 10. ubi ait : Concludam , quod exercitium unius actus competentis*

rentis Patrono erat possessio patronatus, quod est Regulare, ubi Art. 1. plures actus ab aliquo Jure dependent; de Reli. do. c. 1. & hoc §. 4. ex quo reliqui actus non apparent possessi per alium, nec Jus commune circa Jus illud fundat intentionem alterius, ut ibi dixi super Gloss. penul. Ut igitur qui fundatus est in unius Articuli possessione, reputetur fundatus in aliis, necesse est, ut reliqui actus non appareant possessi per alium, nec jus commune circa jus illud fundet intentionem alterius. Atqui Jus commune fundat intentionem Ecclesiæ ad fruendum suis redditibus, & Collatione Beneficiorum, etiam sede vacante, quod in promptu esset multis Canonibus ostendere. Rex ergo Christianissimus, etiamsi esset in possessione hujus Juris in aliquâ parte, non esset reputandus fundatus in aliis. Quid ergo ubi nullius possessione munitur?

10. DISSERT. „ Idem docet Probus quæst. 1. *Secunda*, „ *Regaliæ species* (inquit) *dicitur illa, quæ provenit ratione ca-* „ *strorum, Terrarum, & domorum à Rege moventium, Eccle-* „ *siiisque Cathedralibus & Metropolitanis spectantium, & tunc* „ *sede vacante, Rex ratione hujus Regaliæ facit fructus suos ex* „ *temporalitate provenientes, quousque novus Episcopus Regi ho-* „ *magium fecerit: quod tenetur facere ipse Episcopus, nisi alias* „ *ei per Regem illud fuerit remissum. Quod quidem homagium fit* „ *seu præstatur pro solâ temporalitate.*

11. RESP. En quos fructus Rex ratione Regaliæ suos facit; scilicet *extemporalitate* seu ex feudis à Rege ad Ecclesias collatis, *provenientes*, sicut *homagium fit* seu *præstatur pro solâ temporalitate*, nimirum à Rege acceptâ. Non ergo fructus bonorum non feudalium eo nomine sibi vindicare potest, non decimas, non oblationes, non beneficiorum collationem pleno Jure, sed nec fructus ipsos bonorum feudalium in Pro-
I vincii,

Art. 1. vinciis, quæ jure scripto reguntur in quibus dominus feudi.
§. 4. vacantis fructus suos non facit.

12. DISSERT. „Protopræses Magister cap. 1. Tract. de
 „Regal. Regaliam quatenus spectat bona temporalia Ecclesiæ,
 „ad Regem pertinere asserit in omnibus Ecclesiis Regni sui;
 „primò ratione feudi: *siquidem omnis Episcopus possessiones*
 „*temporales Ecclesiæ suæ ab ejus Majestate recognoscere tenetur,*
 „*fidemque & hominum illi præstare, quamvis morticinii jure do-*
 „*nata sit. Nam morticinii Codicilli manus mortuæ viros quales*
 „*sunt Ecclesiastici, ab hominii officio non absolvunt.* Mirum
 „autem est, quòd Illustrissimus Præses tam subtiliter tempora-
 „lem & Spiritualem Regaliam distinxerit: cùm illa, quam
 „Spiritualem vocat, in partem veniat temporalis, utpote
 „inter fructus computata, qui in manus Regias Jure veniunt,
 „quosque suos Rex facit vacante feudo, & durante Custodiâ,
 „ut inferiùs demonstrabimus.

13. RESP: Obscurus est Protopræsidis Magistri locus
 partim hîc, partim suprâ relatus, ideòque totus simul exhi-
 bendus, ut ejus sententia evidentius certiùsque perspici possit.
 Hæc igitur sunt verba Ægidii Magistri in cap. 1. Tractatus de
 Regaliis, qui in Latinum idioma conversus habetur inter
 Tractatus Illustriorum Juris consultorum tom. 13. par. 2. In
 fine. *Notandum est duplex esse Regaliorum genus: primum est de*
bonis temporalibus Ecclesiæ, alterum de spiritualibus. Primum
competit Regi in omnibus Ecclesiis Cathedralibus sui Regni citra
& ultra Ligerim. Hoc Jure utitur Rex, primò ratione feudi:
omnes enim Episcopi fidem & obsequium ei exhibere tenentur pro
temporalibus Ecclesiæ, etiam si amortizata sint, quoniam amor-
tizatio non liberat homines manus mortuæ, quales sunt Ecclesia-
stici, à præstatione hominii, ut supra latiùs demonstratum est.

Secundò

Secundo Rex eo Jure utitur ratione custodiæ Ecclesiæ vacantis, Art. 1. quæ Regi competit Jure communi cap. Generali de Elec. in sexto. §. 4. Idedque quoties alicujus Cathedralis Ecclesiæ vacatio contingit in hoc Regno, solet Procurator dari bonis, qui auctoritate Regis possideat donec Episcopus Successor fidem & homagium præstiterit, quod honoris gratiâ sacramentum fidelitatis appellatur, de quo postea docebitur in constitutione Regaliorum, quæ incipit: Dum Episcopus: sicque accipiendum est, quod tradit Bal. in præmio Decretalium, & in c. Quarto. de Judiciis. Quod Rex sit Patronus omnium Ecclesiarum Cathedralium sui Regni: quod sanè multos deduxit in errorem, ut notârunt Canonistæ in C. Imperium 10. dist. Id intelligendum est de custodiâ, & tuitione tantum, non de collatione Beneficiorum, Archidiaconus in cap. lectis. 63. dist. Pannorm. in c. Venerabilem. de elect. In eamque rem extat præclara doctæque actio ad senatum habita à Magistro Matthæo Chartier, pro Regaliis Cænomani, ultimâ die Januarii, 1520. &c.

14. *Ægidius tam apertè hîc declarat, Regem Christianissimum non habere Jus Regaliæ in omnibus Regni sui Ecclesiis, quantum ad collationem Beneficiorum, quæ præcipua sine dubio Regaliæ pars est, ut P. Alexander ejus mentem nullâ potuerit tergiversatione celare, ac mirari tantum coactus sit. Mirum autem est, inquit, quodd Illustrissimus Præses tam subtiliter temporalem & spiritualem Regaliam distinxerit: cum illa, quam spiritualem vocat, in partem veniat temporalis, utpotè inter fructus computata, qui in manus Regias jure veniunt, quosque suos Rex facit vacante feudo, & durante Custodiâ, ut inferius demonstrabimus.*

15. *Mirum magis videri debet, quod Theologus Regi magis faveat, minusque rectè de Beneficiis Ecclesiasticis sentiat, quàm Laïcus, qui aliunde, cum in senatu Parisiensi, à*

Art. 1. quo judicabantur motæ occasione Regaliæ lites, primò Patronus ordinarius, deinde per decennium Advocatus Regius, postea Præses Diadematus, ac denique Protopræsides fuerit, Regaliæ naturam & conditionem ignorare nequaquam potuit. An enim Theologo digna est illa sententia, *Regalia spiritualis in partem venit temporalis*; quasi spiritualia accessoria tantùm essent temporalium, ac sub ipsis contenta.

16. Sed parvi pensæ Ægidii Magistri autoritate circa præcipuam Regaliæ partem, scilicet Beneficiorum Collationem, eam circa usumfructum reddituum recipi vult P. Alexander, suæ sententiæ ac desiderio hæc in parte consentaneam falsò existimans. Quî potuisset Ægidius nescire, Regem Christianissimum omnium sui Regni Ecclesiarum redditus tempore vacationis provenientes non facere suos; quandoquidem Instrumenta in eodem Tractatu exscripsit, ex quibus id evidentissimum fit: ut si negare voluisset, non solum malam fidem prodidisset, sed & maximum Judicii defectum, non occultatis saltem silentio testimoniis, contrariam veritatem perspicuè comprobantibus. Verùm fieret tali tantoque Viro injuria, si quid hujusmodi de illo sentiretur; nec id postulant ejus verba, ut diligenter consideranti veramque illorum sententiam, non suam privatam, in illis quærenti patebit.

17. Primò Ægidius post relatum Constitutionem, quæ vulgò dicitur; *dum Episcopus*, addit; *Cette ordonnance est notable en plusieurs points, premierement en ces mots: ubi Dominus Rex habet Regaliam, par lesquels mots est expressément montré, que le Roy n'a droit de Regale en tous les Evêchez de son Royaume, mais seulement en quelques uns &c.* Quæ sic Latine reddita sunt in versione jam citatâ? *Hujus Constitutionis multa sunt Capita notanda. Primum in his verbis, UBI DOMINUS*
R E X

REX HABET REGALIAM: quibus expresse significatur *Art. 1.* Regi non competere Jus Regaliæ in omnibus Episcopatibus sui Regni, sed tantum in nonnullis, ut patet ex Constitutione Ludovici XII. promulgatâ anno 1499. cujus hæc sunt verba; Præterea prohibuimus, ac prohibemus omnibus nostris Officialibus, ne possessionem Archiepiscopatum, Episcopatum, Abbatiarum, aliorumque Beneficiorum in quibus Jus Regaliæ aut Custodiæ nobis non competit, invadant, sub pænâ Sacrilegii. Deinde ex voluminibus Curiae rationum libro, cui superscriptum est, qui es in Cælis, apparet Regem non habere Jus Regaliæ in omnibus Episcopatibus sui Regni, cujus libri sequitur forma, Dominus Rex..... In Provinciâ Auxitanensi & Arelatensi, & per consequens in totâ Linguâ Ocitanâ nihil habet. Hoc libro satis liquido confirmatur quod supra dictum est. Notandum tamen est, ibi agi de Regaliâ temporalium, non spiritualium, ut his verbis designatur; de Pi-étaviensi computatum fuit anno 306. Nè autem possit intelligi de Regaliâ spiritualium, facit quod addit Regi non competere Jus Regaliæ in Episcopatu Macloviensi, Briocensi, Redonensi, qui sunt Britannię Episcopatus, in quibus notum est Regem habere Jus Regaliæ ratione temporalium vacantium quemadmodum habuerunt duces Britannię antequàm Ducatus ad Regis Patrimonium redactus esset: certumque est eorum rationem quotidie iniri apud Curiam rationum Britannię &c.

18. Potuitne Illustrissimus Senatus Parisiensis Princeps apertius significare, non solum Collationem inter fructus non semper computari, sed etiam Regem Christianissimum non habere ubique Regaliam temporalium, quàm allatis supradictis constitutionibus, ac præcipuè his verbis Constitutionis incipientis; Dominus Rex: In Provinciâ Auxitanensi, & Arelatensi, & per consequens in totâ Linguâ Occitanâ nihil habet,

Art. I. circa quæ , *notandum est*, inquit, *ibi agi de Regaliâ temporalium non spiritualium, ut his verbis designatur ; de Piſtaviensi computatum fuit anno 306.* Certè de temporalibus, non de Beneficiorum Collatione reddebatur ratio in Camerâ Computorum.

19. Sed forſan in loco ab Autore relato Ægidius prædicta retractavit ? E contra quæ modò Attulimus, cùm ſint poſteriora & clariora, aliis, utpotè prioribus & obſcuris derogaffent. Verùm non pugnant inter ſe Protopræſidis dicta, ſi ſanè intelligantur. Eorum obſcuritas non niſi ex æquivocatione oritur. Cùm enim duo diſtinguit Regaliorum genera, primumque ait eſſe *de temporalibus Eccleſiæ* ; per Regaliâ de temporalibus non ſignificat uſumfructum reddituum temporalium, ſed in communi quodvis jus temporale, ut conſtat primò ex his verbis ; *Omnes Epifcopi fidem & obſequium ei (Regi) exhibere tenentur pro temporalibus Eccleſiæ, etiam ſi amortizata ſint*, quoniam amortizatio non liberat homines manus mortuæ, quales ſunt Eccleſiaſtici, à præſtatione hominii, ut ſuprà latiùs demonſtratum eſt. His ultimis verbis citat alium ſuum Tractatum de amortizationibus, qui extat ibidem ante hunc de Regaliis : & in cujus capite primo, is eſſe dicitur effectus amortizationis, ut Dominus ei renunciaret emolumento, quod ex bonis à ſe traditis ad mutationem poſſeſſorum percepturus eſſet. Cùm autem in aliquibus Provinciis, quoties moritur Vaſſallus, aut in crimen incidit Domini fructus ſuos faciant, uſque dum inveſtitus fuerit Succellor ; aut etiam bona ipſa interdum in pœnam criminis Fiſco addicantur, carituri ſunt Domini hujusmodi commodis, ideòque jacturam illam amortizationis pretio compenſant, quando bona in Eccleſias, quæ nec moriuntur, nec peccant, transferuntur,

feruntur. Itaque tantum abest ut post amortizationem Rex *Art. 1.* bonorum amortizatorum fructus suos faciat ; ut idèd amor- §. 4. tizentur, nè faciat suos. Fuisse autem amortizata, & quidem caro ppetio Gallicanarum Ecclesiarum bona, testantur acta Cleri Gallicani præsertim tom. 3. ult. edit. part. 4. cap. 9. Cujus titulus est. *E exercition de rendre foi & homage Avenus & denombrement.* Immunitas à præstandis fide, hominio, recognitionibus, & declarationibus.

20. Quamobrem tantum abest ut prætextu servitiorum feudaliū Regalia novè induci potuerit in Provincias hætenus liberæ, ut eâ ratione illo debuissent onere liberari Provinciæ jam illi obnoxia, sublatâ scilicet per amortizationem obligatione præstandorum hujusmodi servitiorum. Ea fortè una est ex causis ob quas etiam in Ecclesiis Regaliæ obnoxiiis, fructus tempore vacationis provenientes novo Episcopo donantur.

21. Secundò colligitur eadem Ægidii mens ex eo quòd citat locum supra relatū ; *De quo* (Sacramento fidelitatis) *postea docebitur in Constitutione Regaliorum, quæ incipit : Dum Episcopus.* Vidimus autem post illam Constitutionem addidisse Ægidium ; *in his verbis ; Ubi Dominus Rex habet Regaliam, expresse significari Regi non competere Jus Regaliæ in omnibus Episcopatibus sui Regni, sed tantum in nonnullis ;* Idque probasse Constitutione Ludovici XII. & ex Regestis Curia rationum, quæ nonnisi de usufructu reddituum accipi possunt, ut animadvertit ipsemet Ægidius. *In totâ Lingua Occitanâ nihil habet, hoc libro satis liquidò confirmatur, quod supra dictum est. Notandum tamen est ibi agi de Regaliâ temporalium &c.*

22. Tertiò postquàm Ægidius citavit Baldum dicentem quòd Rex sit Patronus omnium Ecclesiarum Cathedralium sui-

fui-

Art. 1. fui Regni, addit; *Quod sanè multos deduxit in errorem, ut §. 4. notârunt Canonistæ in C. Imperium 10. dist. Id intelligendum est de Custodiâ & tuitione tantùm, non de Collatione Beneficiorum, Archidiaconus &c.* Atqui nec Baldus, nèque ullus Canonista sensit, Principes ratione illius Custodiæ seu protectionis, quàm universis suarum Ditionum Ecclesiis debent, posse illarum fructus sibi vendicare. Nèque illa Custodia est, quæ Regaliâ occasionem præbuit, quippè cum non solùm ad omnes Ecclesias pertineat, sed etiam viventibus Pastoribus, perinde atque post illorum mortem, Ecclesiis præstanda sit. Itaque corrigit Protopræses illorum interpretationem, qui Baldum exponebant, quasi docuisset, Reges esse Patronos Ecclesiarum propriè dictos, adeoque posse quocumque tempore conferre Beneficia, seu ad illa præsentare. Potiori ergo ratione illos emendasset, qui existimassent, posse Reges prætextu Custodiæ seu protectionis, fructus Ecclesiarum vacantium suos facere; cum istud nè Patronis quidem propriè dictis liceat, ut tradunt Canones & Canonistæ, nominatim Guillelmus Durandus in celebre Decretum Concilii Lugdunensis II. quod incipit; Generali: circa quod versatur hæc Dissertatio. Ait enim Durandus circa hoc verbum, *dilabi, videtur autem hoc à contrario sensu, quod Patroni habebunt pro se fructus medio tempore perceptos, quia hic non prohibetur de fructibus, sed solùm de iis, quæ non pertinent ad fructus, sed non est ita. Imo eos conservabunt Successori convertendos in utilitatem Ecclesiæ, ut de Off. C. Cum vos. Habent enim Custodire, non consumere. ff. ut in poss. legat. l. Is cui §. Qui Legatorum. Nec valere debet consuetudo contraria, cum sit Ecclesiis onerosa, ut de consuet. c. 1.*

23. Regaliam ergo temporalem intellexit Ægidius cap. 1. non

non propriè dictam illam tantum, quæ in percipiendis fructibus Ecclesiarum vacantium posita est, sed Jus quodcumque Regi competens, sive utile, sive honorarium, sive in officio, sive in Jurisdictione, sive in alio quovis consistat: quod postea cum distributione congruâ singularibus Ecclesiis est accommodandum; ut scilicet in aliquibus habeat verum Jus Patronatus, in aliis Custodiam illam præcipuam, quæ Regaliæ ansam præbuit, omnibus autem tuitionem ac protectionem debeat, sive Pastoribus gaudeant, sive viduata sint: quod quidem officium, non solum Ecclesiis tanquam Dei peculio præstare tenentur, sed & omnibus suis subditis, ut eos in pace contineant, & ab hostibus turgentur.

24. DISSERT. „Illustrissimus Archipræsul Petrus de „Marcâ lib. 8. *De Concordiâ Sacerdotii & Imperii* cap. 19. n. „1. iisdem Principiis insistit. Itaque (inquit) *permisus est „deinceps Principibus ususfructus reddituum Ecclesiæ vacan- „tis, contra quam prisce Regulæ statuerant. Si quis verd in- „quirat in causas tam magnæ immutationis, is reperiet eam esse „profectam ex immutatione, quæ facta est in conditione & quali- „tate bonorum ab Ecclesiâ possessorum. Quemadmodum enim in „Republicâ quoddam bonorum genus extat, quod vulgò feudum „vocant, incognitum Romano Juri, idèquæ novis Constitutio- „nibus & antiquarum legum dispositioni contrariis inductum, „sic, cum Ecclesiæ Regum Beneficio donatæ fuissent bonis buju- „scemodi, necessarium prorsus fuit, ut illæ possiderent feuda iis „conditionibus, quas in primâ feudorum origine invexit publica „utilitas. Ergo personæ Ecclesiasticæ, quæ feuda possidebant, per „consequentiam fiebant Vassalli Regum, illisque præstare teno- „bantur Homagium & Juramentum fidelitatis, itemque certum „Militem numerum juxta valorem feudorum. Præterea Regi tra-*

K

dere

Art. 1. „dere tenentur arces & castra, quoties id. Regis utilitas postula-
§. 4. „bit. Unde sequitur necessariò, Regem post obitum Episcopi, quodd
 „eo casu feudum vacet, illud ad se recipere posse, ac retinere, do-
 „nec novus Episcopus Investituram receperit, Homagiumque ac
 „Juramentum fidelitatis præstiterit. Interim tamen Regi compe-
 „tit jus quoddam fruendi redditibus, dum custodia durat.

25. RESP. Ponderanda sunt Illustrissimi Archipræsulis verba. Non debitus, sed *permissus est Principibus usus fructus reddituum Ecclesiæ vacantis.* Non à principio, sed deinceps: Non secundum Jus antiquum; sed *contra quam præscæ Regulæ statuerant.* Si quis verò inquiret in causas tam magnæ immutationis, is reperiet, eam esse profectam ex immutatione quæ facta est in conditione & qualitate bonorum ab Ecclesiâ possessorum. Supponit ergo feuda non fuisse primam Ecclesiarum dotem, ex quâ præcipuè æstimatur earum libertas, vel onera, sed adventitiam, quæ Jus Patronatûs non inducit, nisi cum multis conditionibus, quarum illæ sunt præcipuæ, ut dotis incrementum majorem, aut saltem mediam dotis partem constet, ut videre est apud Juris Canonici tractatores, relatos ab Augustino Barbosa Jur. Eccl. univer. lib. 3. cap. 12. n. 55. & seqq. & apud Melchiorem Lotter. de re Beneficiar. lib. 1. quæst. 31. n. 22. Ut autem vera Illustrissimi Archipræsulis mens aperiatur, & evidens fiat P. Alexandrum in Autoribus, non tam Germanam illorum Sententiam, quàm suam quæsisisse, verbis ex principio cap. 19: suprà exscriptis conjungenda sunt, quæ in num. ult. cap. 18. leguntur. *Idè autem, inquit, antiquas Regulas Canonicas adducere hic placuit, ut omnes intelligerent, redditus Patrimoniorum Ecclesiæ vacantis, ac spolia Episcoporum decedentium, nunquam pertinuisse ad Principes, quinimò universa hæc emolumenta servari debuisse expendenda:*

denda in utilitatem Ecclesiæ, vel pro futuro Successore. Quod aded Art. 1. placuit vetustis illis Episcopis Gallicanis, ut jus illud in Canonibus §. 4. eorum fuerit constitutum, in Concilio nempe Reienſi &c.

26. At, inquires, hîc feudorum nulla est mentio. Certè titulus feudorum non valet ex Domino Marca ad extendendam ad omnes Ecclesias Franciæ Regaliâ, cùm Illustrissimus ille Præsul lib. 8. cap. 22. num. 5. variæ feudorum conditioni tribuat, quòd Regalia in omnibus Ecclesiis locum non habeat. Ait enim; *In eâ sum sententiâ, ut existimem, usumfructum reddituum Ecclesiasticorum introductum esse post constitutionem Callisti editam anno 1122. quæ Regibus tribuit potestatem exigendi à Prælatis universa officia & obsequia, quæ ratione feudorum exhibere tenentur: Quæ ex Regalibus debet, faciat. Unde factum est, ut quemadmodum plurimarum hujus Regni Provinciarum consuetudo Domino feudi addicit usumfructum, quoties feudum vacat per mortem Vassalli, id quod vulgò Relevium vocant, sic Reges eo feudorum jure, quo ad Regalia, sive Patrimonia Episcopatum usi sint, interim dum eorum Custodiam ad se receperant, donec sedi vacanti præfektus esset Episcopus, & donec is investituram à Rege accepisset, juramentumque fidelitatis præstitisset. Quod jus inprimis introductum est in Provincias, in quibus mutatio Domini necessitatem imponit solvendi commodum aliquod & utile Domino superiori, quod Relevium vocant, ut dixi; cùm è contra in illis quæ huic Furi Relevii obnoxia non sunt, nihil à Regibus tentatum fuerit quoad usumfructum Regalium.*

27. Postulabat bona fides, quandoquidem Dissertationis Autor de Regaliæ extensione Historicè tantùm acturus erat, in Autoribus quos pro Rege suo allegavit, illa etiam loca referre, quæ Libertatem Ecclesiarum asserunt, præsertim cum essent magis expressa; quâ in re illum graviter peccasse in to-

Art. 1. Stimoniis Philippi Probi, Aegidii Magistri, & Domini Petri
§. 4. de Marca jam vidimus. Alia in decursu occurrent exempla.
 Verum P. Alexandro, non tam Theologi, quam Advocati
 Regii partes agere propositum erat, nec tam adductis utriusque
 partis rationibus Jus explicare, quam partis suae causam veri-
 similem efficere contendit.

ARTICULUS SECUNDUS.

*Utrum Custodia seu defensionis titulus, quod primum
 est Juris Regaliae fundamentum, Regibus Christia-
 nissimis prima & secunda Dynastia in Ecclesiis Re-
 gni sui competeret, ac hujusmodi Custodiam & de-
 fensionem exercuerint?*

§. PRIMUS.

*Primum Argumentum Custodiae, seu defensionis à Regi-
 bus Ecclesiis praestitae, Regum circa electio-
 nes auctoritas.*

1. ISSERT. „Illustre Custodis ac Defensoris Ec-
 „clesiarum nomen ac munus Reges nostri conse-
 „quuti sunt, ex quo Christianis Sacris initiati fuê-
 „re. Hoc nomine multum ipsis tribuit in Episco-
 „porum Electionibus Ecclesia Gallicana: statuitque ut eo-
 „rum voluntas, assensus, & approbatio requireretur ad
 „electionem Episcopi. Eam Auctoritatem Regibus tribuit
 „Concilium Aurelianense V. anno 549. celebratum Can. 10.
 Ut

„ *Ut nulli Episcopatum Præmiis, aut comparatione liceat adi-* Art. 2.
 „ *pisci, sed cum voluntate Regis juxta electionem Cleri ac Ple-* §. 1.
 „ *bis, &c.*

2. RESP. Si ex quo Christianis Sacris initiati fuere Reges Franciæ defensorum Ecclesiarum munus consecuti sunt, & competens defensionis præmium est reddituum perceptio, ac Beneficiorum distributio, sede vacante, cur non statim affertur aliquis ejus juris usus sub Clodoveo primo Rege Christiano, vel sub ejus filiis, sed probatur tantum eorum assensum in electionibus Episcoporum fuisse requisitum? Signum est deesse argumenta concludentia, & ab ipsamet re, de qua agitur, ductâ, cum ab indiciis non coherentibus nec propriis verisimilitudo conquiratur.

3. Sed nonne congruum fuisset, ac Regiâ Majestate dignum defensionis præmium, si propter illam Regi concessum fuisset, ut cum voluntate ejus eligerentur Episcopi? Unde habet Autor assignatam præterea fructuum perceptionem, & Beneficiorum Distributionem? An non invenirentur in antiquis Conciliis Gallicanis hujus Juris vestigia, sicut extant monumenta requirendi Regum assensus in eligendis Episcopis, quo probare Autor nititur, illum usumfructum, & Beneficiorum Collationem penes Reges fuisse.

4. Quanquam, ut verum fatear, non arbitror ab Ecclesiâ primùm datam fuisse Principibus potestatem aliquam circa electiones, sed cum ii sibi eam sumpsissent, Ecclesiam non repugnâsse, nisi dum gravis interveniebat abusus. Clodoveus Rex, qui primus Christianam Religionem amplexus est, nihil in Episcoporum electionibus sibi Juris vendicavit. Nec enim id siluissent Scriptores, præsertim Gregorius Turonensis, qui de subsequētibz Regibus id tam accuratè notavit.

Art. 2. Ac licet meminerit Licinii, qui tempore Clodovei Turonæ
 §. 1. ordinatus est Episcopus, observetque Principem illum, cum
 Licinius jam Episcopus esset, Turonos venisse, non innuit
 tamen, eum ad ejus electionem operam aliquam contulisse,
 quod certè prætermitti omninò non debuisset, siquidem jus
 tam eximium vel ad Regem pertinuisset, ex quo Christianis
 Sacris initiatus fuit, vel ei ab Ecclesiâ tributum fuisset.
 Contigit enim ea ordinatio post susceptam à Clodoveo,
 fidem; cum ejus Baptismum narret Gregorius lib. 2. cap.
 31. Licinii autem ordinationem cap. 39. describat his verbis;
*Migrante Eustochio Turonorum Episcopo, octavus post Sanctum
 Martinum Licinius Turonicis Episcopus ordinatur.... Hujus
 tempore Clodoveus Rex Turonos venit.*

5. Potuisset fortè Clodoveus, vel ad Jus suum non adverte-
 re, vel illud negligere, si una tantum occurrisset illius ex-
 ercendi occasio. Verùm cum à suscepto Baptismate annos,
 ut aliqui asserunt, duo de viginti, vel, ut alii volunt, quin-
 decim vixerit, aliæ sine dubio in illo intervallo celebratæ sunt
 Episcoporum ordinationes. Una narratur in Galliâ Christianâ
 in Episcopis Sueffionensibus his verbis nullam Regii as-
 sensus mentionem facientibus; *J. Principius obiit VII. Kal.
 Octobris circa annum 506.* (quo tempore Christianus erat
 Clodoveus, Baptizatus scilicet anno 496.) *S. Lupus Divo
 Principio Patre & Decessore genitus, Nepos fuit B. Remigii à quo inauguratus. Interfuit Concilio Aurelianensi I. an-
 no 511.*

6. Quâ igitur occasione Reges Franciæ Præsulum electioni-
 bus intervenire cœperunt? Postulantibus scilicet Clericis am-
 bitiosis, aut eorum Parentibus, Regum potentiam & Auto-
 ritatem oblatis muneribus sibi Conciliantibus. Primum ejus-
 modi

modi ambitionis exemplum, notat Gregorius Turonensis Hist. *Art. 2.* Franc. lib. 3. cap. 2. *Licinio autem, inquit, Urbis Turonicæ §. 1. defuncto Episcopo, Dinisius Cathedram Pontificalem ascendit.* (nulla fit adhuc Regii assensus mentio) *Apud Arvernios verò post obitum B. Aprunculi, S. Eufrasius duodecimus Episcopus habebatur. Hic quatuor annos post Clodovei obitum vixit, vigesimo quinto Episcopatus sui anno transiens. Cùmque Populus S. Quintianum, qui de Rutheno ejectus fuerat, elegisset, Alchimæ, & Placidina Uxor, sororque Apollinaris . . . . Apollinarem ad Regem (Theodoricum Clodovei Filium) dirigunt, qui abiens OBLATIS MULTIS MUNERIBUS IN EPISCOPATU SUCCESSIT, quo quatuor abutens mensibus migravit à sæculo.*

7. Muneribus inescatis Regibus, citò radices egit pessima consuetudo, ut non modò illi electionis participes essent, sed etiam eâ occasione Simoniam sæpissimè perpetrarent. *Fam tunc* (inquit idem Gregorius Turonensis in Patrum vitâ cap. 3. de Ordinatione S. Galli, qui anno 533. Concilio Aurelianensi II. per legatum interfuit, verba faciens) *germen illud iniquum ceperat pullulare, ut Sacerdotium aut venderetur à Regibus, aut compararetur à Clericis. Multa profert variis in locis ejus generis exempla Clericorum, vel etiam Laïcorum, favorem Principum oblati muneribus ambientium. Ita libro 8. cap. 22. refert de quodam Desiderio Laïco; Laban Helosensis Episcopus hoc anno (586.) obiit, cui Desiderius ex Laïco Successit. Cùm jurejurando enim Rex (Childebertus Austrasianus) pollicitus fuerat, se nunquam ex Laïcis Episcopum ordinaturum. Sed quid pectora humana non cogat auri Sacra fames? Aliquando respuebantur munera, ut favor familiaribus, quamvis Laïcis, præstaretur. Pergit enim Gregorius;*

*Art. 2. gorius ; Bertchrammus verò (Episcopus Burdegalensis) re-
§. 1. gressus ex Synodo, à febre corripitur. Arcessitoque Vualdone
Diacono, qui & ipse in Baptismo Bertchrammus vocitatus est,
summam ei Sacerdotii deputat ; omnesque conditiones tam Testa-
menti, quam bene meritorum suorum ipsi commendat. Quo dis-
cedente hic spiritum exhalavit. Regressus Diaconus cum muneribus,
& consensu Civium ad Regem properat. Sed nihil obtinuit.
Tunc Rex datâ præceptione, jussit Gundegesilum Sanctonicum
Comitem cognomento Dodonem Episcopum Ordinari. Gestumque
est ita.*

8. Quoniam autem non sperabat Ecclesia obtinere posse, ut Reges ab electionibus penitus abstinerent, conata est tantum Simoniam extirpare, ac Jus eligendi habentibus libertatem suffragiorum vindicare. Nulli (inquit Concilium Aurelianense V.) *Episcopatum præmiis aut comparatione liceat adipisci, sed cum voluntate Regis juxta electionem Cleri ac Plebis.* Sed fortè voces illæ, *cum voluntate Regis*, postmodum adjectæ sunt. Testatur enim Doctissimus P. Sirmondus illas abesse à Codicibus Fossatensi, Bellovacensi, & Tiliano. Sive autem Concilium Aurelianense V. Ordinationes Episcoporum cum voluntate Regis fieri voluerit, sive de illâ voluntate nihil statuerit, certum est Ecclesiam pro conservandâ electionum libertate etiam adversus Reges contendisse, si quando consensus vertebatur in Imperium, ut patet ex Concilio III. Parisiensi octo post Aurelianense quintum annis celebrato cuius paulò infra referemus Canonem.

9. DISSERT. „ Id Regibus ratione defensionis & tuitio-
„ nis Ecclesiarum datum, & in grati animi significationem,
„ ob munificentiam quam in easdem exercebant, scitè observat
„ Illustrissimus Archipræsul Petrus de Marca, lib. 8. de Con-
„ cord.

„cord. Sacerd. & Imper. cap. 9. n. 4. *Illud quoque*, inquit, *Art. 2.*
 „*Episcoporum Libertati in administratione Ecclesiæ profuturum* §. 1.
 „putarunt, cum Regis consensu promotus expectare debeat faci-
 „liorem, & procliviorẽ publicam tuitionem. Imò verò ipsius
 „quoque electionis negotium, quod potentium Patrocinia pertur-
 „babant (ut docet Concilium Averdense Can. 2. an. 535.) Libe-
 „rius futurum videbatur. Adde quod ipsa quoque Regum muni-
 „ficentia in dandis Ecclesiæ agris, ut factum à Clodoveo testatur
 „Synodus Aurelianensis I. Can. 5. & concedendis immunitati-
 „bus, istam ab Episcopis exigebat grati animi significationem.
 „Neque dissimulanda est potior ratio, tum apud Reges, ut illud
 „Beneficium per Canonum interpretationem exposcerent, tum
 „apud Episcopos; ut illud spontè largirentur. Adhibitis quippè in
 „Regum Consilia, & Regni cum reliquis Proceribus admini-
 „strationem Episcopis, juxta monitum quod S. Remigius Remen-
 „sis Episcopus dederat Clodoveo Regi in epist. ad ejus Majestatem
 „scripta: Sacerdotibus tuis honorem debebis deferre, & ad
 „eorum Consilia semper recurrere: *Æquum erat ut invitò &*
 „*repugnante Principe non assumerentur ad eam dignitatem, aut*
 „*incogniti, aut suspecti, sed potius qui essent illi vitæ meritis, pru-*
 „*dentiâ, ac fide, undequaque probati.*

10. R E S P. Publicam tuitionem intelligit hîc Illustrissimus Archipræsul, quæ præstabatur Episcopis in administratione Ecclesiæ, generalem scilicet illam, quam debent Principes non solum Ecclesiis, sed etiam universis subditis, ut manifestè declarant hæc ejus verba; *Illud quoque Episcoporum libertati in administratione Ecclesiæ profuturum putarunt, cum Regis consensu promotus expectare debeat faciliorem & procliviorẽ* PUBLICAM TUITIONEM. Si ergo honorarium Custodiæ ac defensionis est ususfructus omnium reddituum, & dis-

L

penlatio

Art. 2. pensatio Beneficiorum omnium Curam Animarum non habentium, cum Principes tam viventibus Episcopis, quam ipsi defunctis Ecclesias tueantur, poterunt quovis tempore illa sine cujusquam injuriâ exigere, adeoque semper Episcoporum omnium vice fungi.

II. Quousque autem se Regum circa electiones Episcoporum Jus extenderet, explicant ultima prædicti Archiepiscopus verba; *Æquum erat, ut invito & repugnante Principe non assumerentur ad eam dignitatem, aut incogniti, aut suspecti, sed qui essent illi vitæ meritis, prudentiâ ac fide, undequaque probati.*

Porro si Autori videbatur alicujus ponderis esse Autoritas Domini Petri de Marca, cur ejus Sententiam circa punctum de quo agitur, minimè retulit. Illustrissimus enim ille Archiepiscopus in opusc. de Regaliâ Gallicè scripto, & in 2. tom. Actorum Cleri Gallicani parte 2. tit. 6. exscripto, hæc ipsa verba scripsit; *On trouvera bien dans Gregoire de Tours, que les Rois nommoient quelques fois les Evêques pour les faire elire ensuite par le Clerge & le peuple: MAIS CELA NE TOUCHE POINT LA REGALE, quæ sic Latinè sonant;* „ Invenies quidem apud Gregorium Turonensem, Reges „ Episcopos aliquando nominasse à Clero & Populo postea „ eligendos; *SED HOC AD REGALIAM NEQUA-* „ *QUAM PERTINET.* Vide quæ Art. 1. §. 4. num. 25. retulimus ex eodem Scriptore lib. 8. de Concord. cap. 18. n. ult. scilicet *reditus Patrimoniorum Ecclesiæ vacantis nunquam pertinuisse ad Principes*, quod probat variis testimoniis Conciliorum Gallicanorum.

DISSERT. „ Secundum hanc disciplinam S. Medardus „ anno 520. ut Fortunatus Pictaviensis in ejus vitâ testatur, Regis.

„ Regis & Optimatum assensu Veromandensis Episcopus ele- *Art. 2.*
 „ ctus fuerat. Nicetius Treverensis Episcopus anno 526. ordi- *§. 1.*
 „ natus *dato consensu Populi ET DECRETO REGIS* : ut
 „ Gregorius Turonensis in vitâ Patrum scribit cap. 17. Unde
 „ Aurelianensis Concilii Patres morem ab ipsis Christianæ
 „ Monarchiæ exordiis introductum confirmârunt edito Ca-
 „ none , novam consuetudinem non invexerunt. Anno 550.
 „ qui Synodum Aurelianensem V. proximè secutus est, *Nice-*
 „ *tius pleno Regis & Populi SUFFRAGIO*, Episcopus Lug-
 „ dunensis creatus est, teste Gregorio Turonensi in vitâ Pa-
 „ trum. *Euphronius Regis Clotarii PRÆCEPTIONE* Tu-
 „ ronensium factus est Episcopus , ut refert idem Auctor lib.
 „ 4. Hist. cap. 15. Vualdo à Beudegalensibus electus, repul-
 „ sam passus à Rege est. *Tunc REX DATA PRÆCEPTIO-*
 „ *NE jussit Gundegisilum Santonicum Comitem , cognomine*
 „ *Dodonem Episcopum ordinari : Gestumque est ita.* (Ex Gre-
 „ gorio Turonensi lib. 8. cap. 23.) *Suspitius in ipsa Urbe Bi-*
 „ *turigum ad Sacerdotium GUNTRAMNO REGE FA-*
 „ *VENTE* electus est , ut refert idem Autor. Emerius Ec-
 „ clesiæ Santonicæ à Clotario præfectus est , qui jussit ut abs-
 „ que Metropolitani Consilio benediceretur , qui non erat
 „ præsens. (Ex eodem , lib. 4. cap. 26.) Heraclium , post-
 „ quàm Emerius à Leontio Burdegalensi Metropolitano in
 „ Concilio depulsus esset , quasi Canonice non electus , ab
 „ Episcopis substitutum , & ad se missum , ut ejus electio-
 „ nem judicio suo probaret , repudiavit , Emerium sedi suæ
 „ restituit , multam ab Episcopis exegit anno 563. ut refert
 „ idem Autor. Clotarius II. in Edicto dato in Conciliū Pari-
 „ risiensis V. confirmationem anno 614. ex Concilio Pontifi-
 „ cum & Optimatum , de Episcoporum electionibus sta-
 „

Art. 2. „tuens, jubet, *ut si persona condigna fuerit*, PER ORDINEM
§. 1. „NATIONEM PRINCIPIS ordinetur. Anno 670.
 „Præfectus Urbis Arvernæ factus est Episcopus DE CRETO
 „REGIS Populi petitionibus annuente, ut vitæ ejus Autor
 „testatur anno 676. Rotomagenfes B. Ansbertum Episcopum
 „elegerunt, MISSA PETITIONE AD REGEM,
 „CUM EJUS PERMISSU, ET AUCTORITATE
 „Id ipsum constat ex formulis Marculfi; quarum una, sci-
 „licet quinta libri primi, inscribitur, *Præceptum de Episco-*
 „*patu*: in qua Rex ita scribit: *Et quia cognovimus Sanctæ*
 „*recordationis Domnum illum, Urbis illius Antistitem, evoca-*
 „*tionem divinâ ab hac luce migrâsse: de cujus successore sollicitu-*
 „*dine congruâ, unâ cum Pontificibus vel Proceribus nostris ple-*
 „*nias tractantes, decrevimus Inlustri Viro, aut Venerabili illi,*
 „*in ipsâ Urbe Pontificalem in Dei nomine committere Dignitatem.*
 „Et formula 6. quæ inscribitur: Indiculus Regis ad Episco-
 „pum, utalium benedicat; ita Rex loquitur: *Inlustri Viro*
 „*illi, aut Venerabili Viro illi, ad præfatam Urbem Pontifica-*
 „*lem regulariter Christo Auspice committere decrevimus dignita-*
 „*tem. Et idè petimus, ut cum ad vos pervenerit, ipsum, ut*
 „*ordo postulat, benedici vestra Sanctitas non moretur; & jun-*
 „*ctis vobis cum vestris Provincialibus, ipsum in suprâ scriptâ*
 „*Urbe consecrare Christo Auspice debeatis. Agat ergò Almitas*
 „*vestra ut nostræ voluntatem devotionis incunctantèr debeatis*
 „*implere.* Regiam illam Nominationem fieri regularitèr, id est
 „juxta Regulas Canonicas & Ecclesiæ disciplinam, persuasum
 „habebant.

12. RESP. Quis negat, præfatos Galliæ Reges circa Episcoporum electiones auctoritatem exercuisse, modò majorem, modò minorem pro variâ temporum & personarum conditio-
 ne?

ne? Sed, ut notavit D. Marca jamjam citatus, hoc ad Regam *Art. 2.*
 liam nequaquam pertinebat. Non moleste ferebat Ecclesia, §. 1.
 quòd Reges ad electiones Episcoporum concurrerent, dum
 illorum opera eò tantum spectabat, ut qui digni essent reliquis
 anteponerentur: quod de Rege Guntramno innuit Gregorius
 Turonensis lib. 6. cap. 29. *Remigius Biturigum Episcopus*, in-
 quit, *obiit . . . . Post hæc Sulpitius in ipsâ Urbe, ad Sacerdo-*
tium, Guntramno Rege favente praeligitur. Nam cum multi
munera offerrent, hæc Rex Episcopatum quærentibus respondisse
fertur: Non est Principatus nostri consuetudo, Sacerdotium
venundare sub precio; sed nec vestrum, eum præmiis compara-
re: ne & nos turpis lucri infamiâ notemur, & vos Mago Simo-
ni comparemini: sed juxta Dei præscientiam Sulpitius vobis erit
Episcopus.

13. Sed quis patienter audiat Theologum licita cum illicitis
 miscentem, Regia Jura colligere ex duorum Principum
 exemplo, quorum alter Ecclesiæ Canones perfregit, alter,
 ut eam violationem defenderet, crudelitatem Christiano
 Principe indignissimam exercuit? Ejus generis est factum
 Clotarii & Chariberti, quod hîc commemorat Dissertationis
 Autor, in hoc tamen errans, quòd ea etiam, quæ à Char-
 iberto gesta sunt, Clotario tribuat. Referenda sunt verba lib.
 4. cap. 26. Gregorii Turonensis à P. Alexandro citati: *Hujus*
Regis (Chariberti) tempore apud Urbem Sanctonicam Leoncius
(Archiepiscopus Burdegalenſis) congregatis Provinciæ suæ E-
piscopis, Emerium ab Episcopatu depulſit, asserens non Canonice
eum fuisse hoc honore donatum. Decretum enim Regis Clotarii ha-
buerat, ut absque Metropolitano Consilio benediceretur, qui
non erat præſens. Quo ejecto consensum fecere in Heraclium tunc
Burdegalenſis Urbis Presbyterum. Quod Regi Chariberto subscri-
ptum

Art. 2. ptum propriis manibus per nuncupatum Presbyterum transmise-
§. 1. runt. Qui veniens Turonis, Rem gestam B. Eufronio pandit, de-
precans, ut hoc consensum subscribere dignaretur. Quod vir Dei
manifestè respuit. Igitur postquam Presbyter Parisiæ Urbis
portas ingressus Regis præsentiam, hæc effatus est: Salve Rex
Gloriose. Sedes enim Apostolica Eminentia tua salutem mittit
uberrimam. Cui ille: Numquid, ait, Turonicam adisti urbem,
ut Papæ illius nobis salutem deferas? Pater, inquit Presbyter,
tuus Leontius cum Provincialibus suis salutem tibi mittit, indi-
cans Æmulum (sic enim vocare consueverant Emerium in infantia
sua) ejectum ab Episcopatu, pro eò quoddam prætermittendæ Canonum
Sanctione Urbis Sanctonica Episcopatum ambivit. Idedque con-
sensum ad te direxerunt, ut alius in loco ejus substituat: quo
fiat, ut dum transgressores Canonum regularitèr arguuntur,
Regni Vestri potentia ævis prolixioribus propagetur. Hæc eo di-
cente frendens Rex eum à suis conspectibus extrahi jussit, & plau-
stro spinis suppleto imponi desuper, & in exilium protrudi præce-
pit dicens: putasne, quod non est super quisquam de filiis Chlotarii,
qui Patris facta custodiat, quoddam sic Episcopum, quem ejus volun-
tas elegit, absque nostro judicio projecerunt. Et statim directis vi-
ris Religiosis, Episcopum in loco restituit, dirigens etiam quosdam
de Camerariis suis, qui exactis à Leontio Episcopo mille aureis,
reliquos juxta possibilitatem condemnarent Episcopos. Et sic Patris est
ultus injuriam.

14. Quare autem dissimulet Autor, Ecclesiam Gallicanam infelici experienciâ cognovisse quàm periculosum sit, Principes, aliosque Laicos, præsertim potentes in administrandorum Ecclesiæ negotiorum consortium admittere; ac libertatem suam occasione honoris Regi delati paulatim violatam pro viribus defendisse. Illustre hujus rei testimonium subministrat
 Con-

Concilium Parisiense III. anno 557. celebratum can.8. cujus *Art.2.*
 hæc sunt verba ; *Et quia in aliquibus rebus consuetudo prisca ne-* §. 1.
gligitur, ac decreta Canonum violantur, placuit ut juxta anti-
quam consuetudinem Canonum decreta servantur. Nullus civibus
invitis ordinetur Episcopus, nisi quem Populi, & Clericorum ele-
ctio plenissimâ quesierit voluntate, non Principis imperio, nèque
per quamlibet conditionem, contra Metropolis voluntatem, vel
Episcoporum comprovincialium, ingeratur. Quod si per ordinatio-
nem Regiam honoris istius culmen pervadere aliquis nimia temeri-
tate præsumpserit, à comprovincialibus loci ipsius Episcopus re-
cipi nullatenus mereatur, quem indebitè ordinatum agnoscunt.
 Nec futuris tantùm providet malis, sed, & præteritis reme-
 dium adhibendi rationem præscribit. Sequitur enim ; *Si quis*
de comprovincialibus recipere contra interdicta præsumpserit, sit
à fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium charitate
semotus. Nam de anteaactis ordinationibus Pontificum ita conve-
nit, ut conjuncti Metropolitanus cum suis Comprovincialibus E-
piscopis, vel quos vicinos Episcopos eligere voluerit, in loco ubi
convenerit, juxta antiqua statuta Canonum, omnia communi Consi-
lio, & sententiâ decernantur.

5. DISSERT. „ Hæc verò Regiæ custodiæ ac defensio-
 „ nis, quam Regis Christianissimi in omnibus Regni sui Ec-
 „ clesiis exercebant, illustria esse vestigia ac monumenta quis
 „ inficiari potest ?

6. RESP. Potest quilibet inficiari, si rem attentè sence-
 rèque perspiciat. Potentiæ Regum argumenta sunt, exem-
 pla relata ; nec aliud probant, quàm voluisse Reges Christia-
 nissimos, ut Episcopi sibi minus grati non præficerentur ; aut
 etiam ut illi promoverentur, quibus ipsi favebant : Ecclesiam
 Principum voluntati sese accommodasse, aliquandò spontè,

ut

Art. 2. ut eorum gratiam sibi conciliaret, aliquando invitam, quia
 §. 2. resistere tutum non erat. Vide infra §. 5.

7. Cæterum, si opera in electionibus præstita, argumentum esset Custodiæ ac defensionis, concludendum esset, Clerum ac Populum Custodes ac defensores Ecclesiarum fuisse; quandoquidem illorum erant, & præcipuæ partes in eligendis Episcopis, & Jus sacris Canonibus & summorum Pontificum Constitutionibus magis consentaneum; atque adeò secundum Autoris Dialecticam ad Clerum & Populum potius quàm ad Reges pertinuisset vacantium Ecclesiarum fructus percipere ac Præbendas conferre.

§. SECUNDUS.

De secundo Ecclesiarum defensionis signo, auctoritate videlicet Regis circa promotionem ad Clericatum.

1. ISSERT. „ Ob eandem Custodiam ac Defensio-
 „ nem Antistites Sanctissimi in inferiorum Sacer-
 „ dotiorum Collationibus Regiæ Autoritati pluri-
 „ mum tribuerunt, ipseque inprimis S. Remi-
 „ gius, qui nonnullis obmurmurantibus, quod Clericum
 „ quemdam volente Clodoveo Presbyterum ordinâset, illi-
 „ que Beneficium; sine quo nemo tunc ordinabatur, contu-
 „ lisset, respondit: *Ego Claudium Presbyterum feci non corruptus*
 „ *præmio, sed Præcellentissimi Regis testimonio, qui erat non so-*
 „ *lùm Prædicator Fidei Catholicæ, sed defensor. Scribitis Cano-*
 „ *nium non fuisse, quod iussit: summo fungamini Sacerdotio:*

RE-

„REGIONUM PRÆSUL, CUSTOS PATRIÆ, *Art.2.*
 „GENTIUM TRIUMPHATOR INJUNXIT. §.2.
 „(Apud Duchesnium, Tom. 1. Histor. Francor. pag.
 „850.)

2. RESP. Num quia aliqui Episcopi non solum Potentum, sed etiam Amicorum, vel Consanguineorum precibus inducuntur ad conferendos certis personis ordines, id Custodiæ ac Defensionis Juri adscribendum est? At, inquit P. Alexander, Antistites Sanctissimi Regiam autoritatem hanc in parte agnoverunt. Numero singulari uti debuit, siquidem unum tantum citat S. Remigium, Virum ob conversam ad fidem Catholicam Francorum Gentem, Celeberrimum. Sed expendendum est, quod ex eo refertur, exemplum. S. Remigii autoritati quatuor Episcoporum, qui ejus factum improbarunt, autoritatem possemus opponere. Scripsit enim S. Remigius istam Epistolam Heraclio, Leoni, Theodosio, & Synonimo Remigio, à quibus acriter fuerat reprehensus occasione Sacrilegii cujusdam Claudii, quem ad Sacerdotium promoverat. Licet autem quinam fuerint tres Episcopi postremo recensiti conjecturâ non potuerimus assequi, ut personarum fieret comparatio; primus scilicet Heraclius inter Archiepiscopos Senonenses cum titulo Sancti recensetur, & varia ejus pia opera referuntur tom. 1. Galliæ Christianæ.

3. Sed omisâ personarum inter se collatione, rem ipsam expendamus. Primò non agitur in hac Epistolâ de promotione Claudii ad Sacerdotium, nisi ex occasione: Sic enim post Salutationem exorditur S. Remigius; *Pro Claudio fudi simplicem precem, quem vos non Presbyterum scribitis, ut in me indignationem vestri pectoris proderetis. Illum non abnego graviter deliquisse.* Et infra; *Rogavi ut Claudius Sacrilegii perpe-*

M

trator

Art. 2. trator pœnitentiæ servaretur, & cætera, quæ significant, §. 2. non de ordinatione, sed de crimine ac pœnitentiâ Claudii fuisse quæstionem. Obiter tamen de ejus ordinatione dicit S. Remigius; Ego Claudium Presbyterum feci, non corruptus præmio, sed præcellentissimi Regis testimonio, qui erat non solum Prædicator Fidei Catholicæ, sed defensor: Ubi vides, ipsum, Episcopis fortè querentibus, quòd talem Virum ad Presbyteratum provexisset, non respondere, Regem ita jussisse, sed eum Claudii meritum testatum fuisse. Sequitur quidem; Scribitis Canonicum non fuisse, quod jussit. Summo fungamini Sacerdotio: Regionum Præsul, Custos Patriæ, Gentium Triumphator injunxit. Tanto in me prorupistis felle, ut nec Episcopatus vestri detuleritis Auctori. Sed hæc ad pœnitentiam, non ad ordinationem Claudii referri videntur. Continuo enim sic pergit S. Remigius; Rogavi, ut Claudius Sacrilégii, perpetrator pœnitentiæ servaretur. Legimus namque, legimus, quòd excidium Cælesti denuntiatione prædictum evaserint per pœnitentiam Ninivitæ, & cætera, quæ probant recipiendos ad pœnitentiam peccatores.

4. Quòd si quis omninò contendat, jussionem Clodovei ad ordinationem Claudii spectare; Quid hinc inferet, nisi Sanctos etiam Viros Potentum testimonio, commendatione atque, si vis, etiam auctoritate aliquando induci ad imponendas personis minùs dignis manus? Prorsus autem ineptum est hinc colligere Jus Regaliæ. Primò, quia non agitur hîc de aliquo bonorum Ecclesiasticorum usufructu, nec de aliquâ Beneficii collatione. Nondum enim facta fuerat tunc temporis Beneficiorum distinctio; ac licet vestigium quoddam & veluti præludium Beneficii in eo sensu, quo nunc intelligitur, observetur in Concilio Agathensi paulo antea celebrato, non tamen

men tam citò facta est inter Clericos illa bonorum divisio, ut *Art. 2.* quisque partem suam ab aliis distinctam administraret; imò §. 2. nec nisi multis post sæculis in Ecclesiis Cathedralibus, circa quarum tantum Præbendas Regalia postea cœpit exerceri. Secundo, non vacabat sedes Episcopalis, per cujus vacationem dumtaxat locum habet Regalia. Tertiò, argumentum Autoris nimis & ultra ejus intensionem, atque adeò nihil probaret. Sequeretur enim, Reges, Jure Regaliæ, posse non solum Beneficia conferre, sed etiam Episcopos cogere ad conferendos Ordines personis minùs dignis; imò & contra Canones. Objiciebatur enim S. Remigio, nec ipse diffitetur, voluntatem Regis fuisse contrariam Canonibus: *Scribitis Canonicum non fuisse quod jussit. Summo fungamini Sacerdotio &c.*

5. Cæterum si strictè explicanda essent, quæ P. Alexander ex prætensâ S. Remigii Epistolâ exscripsit, dicendum esset Reges Christianissimos jus habere, non solum defendendæ, sed etiam prædicandæ fidei; Imò sui Regni Episcopos esse, si hæc vox, PRESUL, quam majusculis litteris notat, de Episcopatu propriè intelligatur.

6. Adde quod Clodoveus in illâ Epistolâ non dicitur Ecclesiarum, sed fidei Catholicæ defensor: qui titulus non Jus ali-quod speciale Regi confert, sed Christianorum Regum officium, quo laudabiliter fungebatur Clodoveus, significat. Unde sicut absurdum esset, Principibus Beneficia Ecclesiastica tribuere, eo nomine quòd fidem ac Dei cultum defendere teneantur, nisi fortè cum pro fide ac Religione gerendum esset bellum, cujus causâ non jura spiritualia, sed subsidia temporalia illis essent conferenda: ita ridiculum est, non solum temporales redditus Ecclesiarum, præsertim quando nullæ faciendæ sunt expensæ, sed etiam Jura Spiritualia, qualis est absoluta

- Art. 2.* Beneficiorum collatio, Regibus adscribere, eo titulo quòd
 §. 3. si quis Ecclesiarum bona injustè invadere conetur, illi, ut Eccle-
 siis Jus suum reddatur, auctoritatem suam interponere teneantur.

§. T E R T I U S.

*De tertio Regiæ tuitionis argumento, scilicet Convo-
 catione, & Confirmatione Conciliorum.*

1. **D** I S S E R T. „ Regiæ tuitionis munus Ecclesiis im-
 „ pensum confirmat Conciliorum convocatio, &
 „ confirmatio à Christianissimis Principibus facta.

2. R E S P. Difficulus admodum intelligitur
 quomodo Regiæ tuitionis munus confirmet Conciliorum con-
 vocatio, à Principibus facta præsertim, si ex auctoritate fieri sup-
 ponatur. Videtur enim potius Ecclesiasticæ libertatis imminu-
 tio, quàm Ecclesiæ tuitio, cùm ex Rerum in Conciliis tra-
 ctandarum conditione constet, ab Ecclesiæ Præpositis, ad
 quos negotiorum Spiritualium & Ecclesiasticorum administra-
 tio pertinet, illa esse convocanda. Nescio an probaret P. Alexan-
 der, quòd Rex Christianissimus tanquam Ordinis Prædicato-
 rum Protector, convocationem Capitulorum sibi tribueret,
 ac pro Regiæ protectionis honorario Conventuum redditus &
 Religiosorum absolutam institutionem, post mortem, aut
 Cessionem Superiorum Provincialium vel Localium, sibi ven-
 dicaret. Non enim credo responsurum P. Alexandrum, suos
 Conventus eorumque bona omninò extra Regiam tuitionem
 ac protectionem existere.

3. Confirmatio Conciliorum paulò minùs à tuitionis ra-
 tione abesse videtur. Ideò quippe Principes Concilia confir-
 mare,

mare, licet fortè voce rei significandæ minùs aptâ, dicuntur, *Art. 2.*
quia legibus suis pœnas adversus Canonum Temeratores sanc- *§. 3.*
ciunt. Sed id commune est omnium Christianorum Principum
officium, nec nisi ad protectionem illam generalem seu auxi-
lium pertinet, quod Ecclesiæ, fidei ac Religioni debent, cujus
condigna retributio est Regnum Cælorum, non fructus Ec-
clesiarum vacantium & Beneficiorum collatio.

4. DISSERT. „Cujus rei cùm plurima proferri possint
„exempla ex Conciliis sub primâ & secundâ Regum nostro-
„rum dynastiâ celebratis, duo sufficient: Unum Concilii
„Aurelianensis primi, Anno 511. alterum Parisiensis V. Anno
„614. Et Aurelianense quidem in ipsâ suorum Decretorum
„Præfatione se à Clodoveo congregatum profitetur, & Chri-
„stianissimum Regem rerum decernendarum capita Patribus
„proposuisse. *Sacerdotes quos ad Concilium venire jussistis, &c.*
„*Secundum voluntatis vestræ consultationem & titulos quos de-*
„*distis, ed, quæ nobis visum est, definitione respondimus.* Suo-
„rum etiam confirmationem Decretorum Gallicani Patres ab
„ejus Majestate rogârunt: *Ita ut (inquiunt) si ea, quæ nos statui-*
„*mus, etiam vestro recta esse judicio comprobantur, tanti con-*
„*sensus Regis ac Domini majori Auctoritate servandam tantorum*
„*firmet sententiam Sacerdotum.*

5. RESP. Si eodem affectu ducerentur moderni Galliæ
scriptores, quo antiqui Episcopi, magis essent de promo-
vendâ Religione ac procurandò Ecclesiæ bono solliciti, quàm
de ponderandis scrupulosè antiquorum monumentorum ver-
bis ad amplificandam Regum in Ecclesiam Auctoritatem; nec
prætermitterent, aut vanis cavillationibus labefactarent, quæ
libertati Ecclesiasticæ favent. Nonnullas difficultates à Conci-
lio solvendas, ac definiendas optaverat Clodovæus. *Quam-*

Art. 2. obrem congregatum est Concilium Aurelianense I. Anno 511.
 §. 3. Hinc colligunt nonnulli Scriptores Gallicani Reges jus habere convocandorum Conciliorum præscribendarumque rerum ab eis tractandarum. Sed licet Patres honorificentissimis verbis usi sint Regem alloquentes; innuerunt tamen, se id Majestati Regiæ, non Autoritati, quæ Principibus competat in Res Ecclesiasticas, dare. Ajunt quidem; *Sacerdotes ad Concilium venire jussistis*: Sed quam illi jussionem appellabant, Rex sine dubio pro suâ erga Episcopos Reverentiâ & erga res sacras Religionem, præces vocâset. Ita appellârunt Patres secundi Concilii Turonensis, Clodovei partes in convocando Concilio Aurelianensi magis propriè exprimentes; *In Synodo Aurelianensi*, inquiunt, cap. 21. *quam invictissimus Rex Clodoveus fieri supplicavit.*

6. Consultos autem à Clodovæo Episcopos, non verò ita præscripta illis puncta tractanda, ut extra illa excurrere non liceret, indicant illa verba Episcoporum Congregatorum; *Secundum voluntatis vestræ Consultationem, & Titulos, quos dedistis, ea, quæ nobis visum est, definitione respondimus.*

7. Confirmationem Clodovæi possulârunt Episcopi. Sed quid hinc inferat P. Alexander ad adstruendum Jus Regaliæ? An ideò Reges redditibus Ecclesiarum vacantium frui debent & Beneficia conferre, quia Concilia confirmant? Sed quid per illam confirmationem intelligit? Num Canones ab Episcopis constituti robore coram Deo carent, nisi Principes illis firmitatem adjiciant? Num ad Principes Laicos transmissa est potestas ligandi atque solvendi B. Petro à Christo tradita? Possunt quidem, imò tenentur Reges, ut jam suprà notavimus, potestate sibi à supremo Rege concessâ uti, ad procurandam ejus gloriam & Ecclesiæ Mandatorum executionem. Sed unde

unde habet Dissertationis Autor, hujus officii honorarium *Art.2.*
in Regaliâ esse repositum? §. 3.

8. Accedit quod confirmatio pro simplici assensu vel consensu, qui etiam ab inferioribus præstari potest, nonnunquam à Scriptoribus Ecclesiasticis solet usurpari. Ita licet summus Pontifex Episcopis Gallicanis superior sit, ab illis tamen confirmationem, id est consensionem, vel etiam obedientiam postulavit. S. Martinus Papa hujus nominis primus, illis Acta Concilii Lateranensis, in quo damnatus fuerat error Monothelitarum, mittens; *Atque Synodali conventione*, inquit Epist. ad Amandum Trajectensem Episcopum, *omnium Fratrum, & Coepiscoporum nostrorum partium illarum effecta, secundum tenorem encyclicæ nobis directæ scripta, unâ cum subscriptionibus vestris nobismet destinanda concelebrent, CONFIRMANTES ATQUE CONSENTIENTES eis, quæ pro Orthodoxâ fide & destructione Hæreticorum Vesanæ nuper exortæ à nobis statuta sunt.* Ita licet Episcopi Hispani & ejus Regni Concilium Nationale Concilio Generali absque ullâ dubitatione subsint, Concilii tamen Toletani decimi quarti Patres, c.2. enunciant, Acta sextæ Synodi Generalis, tertiæ Constantinopolitanæ, à Leone II. ad se missa fuisse, ut ea confirmarent; *Ut, inquit, prædicta instituta Synodalia, quæ miserat, nostri etiam vigoris MANERENT AUCTORITATE SUFFULTA.* Et c. 4. *Placuit proinde illo tunc tempore Apologeticæ Defensionis nostræ responsis satisfaciens Romano Pontifici, ea ipsa gesta FIRMARE, nostræque fidei sensum purissimâ verborum enodatione de-promere.*

9. DISSERT. „ Concilium verò Parisiense V. à Clota-
rio II. se congregatum pariter testatur. *Cum in Dei nomine*
secun-

Art. 2. „*secundum priscorum Sanctorum Patrum Constitutionem in Ur-*
 §. 3. „*be Parisiis ex evocatione Gloriosi Principis Domini Clotachari*
 „*Regis in Synodali Concilio convenissemus*, &c. Concilium
 „pariter edicto suo Rex Christianissimus confirmavit : *Qui-*
 „*cumque verò (inquit) hanc deliberationem, quam cum Pon-*
 „*tificibus, vel tam magnis Viris Optimatibus, aut fidelibus no-*
 „*stris in Synodali Concilio instituimus, temerare præsumperit,*
 „*in ipsum Capitali Sententiâ judicetur.* Uno Patrocinii Jure ac
 „tutionis Ecclesiæ, quam simul cum Religione Christianâ
 „susceperunt, id præstitisse Reges Christianissimos constat,
 „ut Regiâ auctoritate cum Sacerdotali concurrente, facilius
 „disciplina sanciretur, & Canones executioni mandarentur.
 „Ad Ecclesiæ possessiones & bona temporalia, quæ Reges con-
 „tulerant, hujus Custodiæ ac Defensionis Regiæ pertinuisse
 „Beneficium, seu vivente, seu moriente Episcopo, & sede va-
 „cante, perperam quis negaret.

10. R E S P. Si Ecclesiæ Jura æque ac Regis Dignitatem
 tueri voluisset P. Alexander, non citasset tantum Concilium
 Aurelianense I. ac V. Parisiense, sed observâisset, variam
 fuisse hâc in re Conciliorum praxim. Notâisset Concilium
 Arvernense Anno 535. habitum, non jussionis Regiæ, sed
 consensus verbo usum fuisse : *Cum in nomine Domini congre-*
gante Sancto Spiritu, consentiente Domino nostro gloriosissimo,
piissimoque Rege Theodeberto, in Arvernâ Urbe Sancta Synodus
convenisset. Non siluisset Concilium Aurelianense III. cele-
 bratum Anno 538. & IV. congregatum in eâdem Urbe, Anno
 541. Lugdunenfe II. Anno 567. nullam etiam Regii consen-
 sus mentionem fecisse : Parisiense III. Regis partes *invitatio-*
nem appellâsse : diversas autem illas voces, rem eandem signi-
 ficare, Regium scilicet consensum vel etiam invitationem.

Sanè

Sanè dum subditi Regem, quamvis de Rebus ad ejus potestatem non pertinentibus alloquuntur, verbis plus æquo significantibus, potius quàm minùs honorificis uti solent, ideoque illorum verba juxta rei de quâ agitur conditionem sunt interpretanda. Aliter enim accipiendæ essent voces, *Jussio*, *Præceptum*, *Mandatum*, & similes, vel *Consensus*, *Licentia* &c. si de cœtibus merè politicis ageretur; aliter ubi de Conciliis Ecclesiasticis pro explicandâ fide ac statuendâ disciplinâ esset sermo.

11. Si ad Ecclesiæ possessiones & bona temporalia, quæ Reges contulerant, Custodiæ ac Defensionis Regiæ pertinebat Beneficium, seu vivente, seu moriente Episcopo, & sede vacante, cur sede vacante tantùm ususfructus bonorum & Collatio Beneficiorum ad Regem pertineret? Num congregandi sunt exercitus ad defendendas Ecclesias viduatas? Num illarum redditus Sacri esse, vel Beneficia inter Res Spirituales numerari, Episcopo moriente definunt, ut ad Laicos transferri facilius possint? Num quando Canones Bona Ecclesiastica vocârunt Bona Dei, Patrimonia Pauperum &c. tempus vacantis sedis exceperunt, tumque ad Fiscum permiserunt devolvi? Num minori lumine opus est, vel minori potestate spiritali ad constituendos in domo Dei, quæ est Ecclesia, Ministros, dum abest præfectus à Spiritu Sancto Oeconomus, seu Episcopus, quàm dum Christi familiæ invigilat, ac providet?

12. At, inquires, viventi Episcopo debentur fructus & Collatio Beneficiorum. Quare debentur Episcopo fructus nisi quia mûnia Episcopalia obit? Quare ipse confert Beneficia, nisi quia, cum ipse sit præpositus familiæ, ad ejus officium spectat Ministros inferiores ad optimum Ecclesiæ, cui præest, regimen necessarios constituere? Num autem defuncto Episcopo

N

copo

Art. 2. copo ad Regem devolvitur Jurisdictio Episcopalis, & Diocesis administratio? Num quia vacante sede Rex fructus Ecclesiæ custodit, ipsi concedenda est Collatio Beneficiorum; quia verò confert pleno Jure Beneficia, quod est Episcoporum officium, omnes Ecclesiæ fructus suæ Majestati debentur? Nonne Capitulum, quod Jurisdictioni Episcopi succedit, & ad quod, juxta Sacros Canones, pertinet etiam bonorum temporalium, Ecclesiæ vacantis administratio, fructus ac Collationem Beneficiorum potiori Jure sibi venderet?

§. Q U A R T U S.

De Canonibus ab Illustrissimo Episcopo Appamiensitatis, ad probandum Regaliâ non fuisse in usu sub primâ Regum Francorum Dynastiâ.

1. **D** I S S E R T. „ Anonymus Regii Juris Oppugnator „ in Tractatu de Regaliâ edito Coloniæ an. 1680. „ cap. 6. pag. 34.

2. R E S P. Dissimulavit P. Alexander, ut jam suprà notatum est, Tractatum, quem variis in locis perstringit, editum fuisse mandato Illustrissimi ac Reverendissimi Episcopi Appamiensis, atque adeò fuisse vel proprium vel saltem adoptivum ejus partum; quò ei autoritatem detraheret, eumque non solidis argumentis impugnans, sed quasi responsione ferè indignum contemnens refellisse videretur. Itaque paulò post *Larvatum Autorem* vocat, quasi liber cuidam Auctori falsè fuisset adscriptus, vel Mandatum Reverendissimi Episcopi

Episcopi Appamiensis falsò ei præfixum fuisse. Tantùm verò *Art. 2.* abest, ut eum à se abdicaverit Illustrissimus Antistes, ut §. 4. etiam tanquam proprium typis excusum publicè distribui fecerit. Sed cujuscumque sit Tractatus, videndum est, an doctrina in eo contra Regaliæ extensionem tradita, Patris Alexandri Machinis fuerit eversa vel validè concussa.

3. DISSERT. „ Frustrà opponit Canonem septimum „ Parisiensis Concilii V. quo Sancitum est, ut defuncti Episcopi, aut Clerici cujuscumque res ante cognitum Testamentum nemo contingat, sub poenâ excommunicationis. „ Defuncto, inquit, Episcopo, Presbytero, vel Diacono, vel „ quocumque junioris Ordinis Clerico, non per præceptum, (Regium scilicet) neque per Judicem, nec per qualemcumque „ Personam Res Ecclesiæ, vel eorum propriæ, quousque aut Testamentum, aut qualemcumque Obligationem fecerit, cognoscatur, à nullo penitus superscriptæ res contingantur : sed ab „ Archidiacono vel Clero in omnibus defensentur & conserrentur. „ Quid si quis immemor definitionis hujus, temerè aliquid exinde „ auferre præsumperit, aut ausu temerario in res ipsas ingressus „ fuerit, & de dominatione Ecclesiæ abstulerit, ut Necator Pauperum communionem privetur.

4. RESP. Quid illo Canone validiùs ad probandum, Reges Christianissimos tunc temporis non habuisse custodiam illam bonorum Ecclesiasticorum, quæ longè post occasionem præbuit inducendæ in aliquas Ecclesias Regaliæ ? Quandoquidem prohibet ne Res Ecclesiæ, vel Episcoporum propriæ contingantur : sed ab Archidiacono, vel Clero in omnibus defensentur, & conserrentur, & expressè Præceptum (Regium scilicet, ut explicat etiam ipse Dissertationis Autor) & Judicem excludit ; ne quis Regis vel Judicis Autoritate se à poenâ

Art. 2. nâ excommunicationis tutum fore confideret, vel Archidiaconum, aut Clerum nomine Regis Custodiam, & Defensionem habere fufpicaretur. Quâ igitur machinâ hoc teftimonium impetit Regaliæ Patronus?

5. DISSERT. „Perperam (inquam) ex ifto Canone „colligit larvatus Autor, Chriftianiffimos Reges bonorum „Ecclefiasticorum Custodiam non habuiſſe, nec fructus vacationis tempore provenientes ſuos facere potuiſſe. Nam de „fructibus vacante Sede colligendis Concilium non ſtatuit, „ſed de bonis ab Epifcopo, Presbytero, aut alio Clerico relictis, qualia erant Suppellex, ſive Sacra ſive Prophana, annona, greges, ſervi, pecuniæ & quæcumque à Sacratibus Viris legari poterant. Quæ ne diriperentur, & ſuprema morientium voluntas fraudaretur, vel expoliarentur Eccleſiæ, à Concilio cautum eſt, ut huiusmodi bona mobilia conſervarentur, & defenderentur in omnibus ab Archidiacono, vel Clero. Mos enim pravus jam inolere cœperat, ut Abbatibus, Presbyteris Parochialibus, aliſque Clericis obeuntibus, Epifcopi ipſi, vel Archidiaconi bona ab ipſis derelicta prehenderent, ſpecie procurandi Eccleſiæ compendia, & utilitatem; cui malo medetur Canon VIII. ſimiliter Epifcopis ab hâc luce migrantibus, bona ab ipſis relictâ Clerici, aut Laici occupabant; quòd ne fiat, illa Custodiæ ac Defenſioni Archidiaconi, vel Cleri Patres credita eſſe volunt, Canone ſeptimo, ut ſi quod à Præſule Teſtamentum conditum ſit, aut qualiſcumque obligatio facta, executioni accuratè mandetur.

6. RESP. Egregia interpretatio! Quafi verò agri, prata, & alia bona, quæ Jurisperiti vocant immobilia, Regiâ magis indiguerint Autoritate ac Potentiâ, ut conſervarentur futuro.

nro Episcopo, quàm Suppellex sive Sacra sive Prophana, *Art. x.*
 annona, greges, servi; pecuniæ: quasi non ista sint ini- §. 4.
 quorum usurpationi, ac direptioni magis exposita, ac mi-
 nus sit periculi, ne annona, greges, pecuniæ auferantur,
 quàm ne domus evertantur, agri labefactentur, vites
 eruantur.

7. At, inquires, bona mobilia ab Archidiacono vel Clero
 conservanda erant tantùm, *quousque aut Testamentum, aut*
qualemcumque Obligationem fecisset (Episcopus) *cognoscere-*
tur: quasi verò interim tutiùs *ab Archidiacono, vel Clero de-*
fensarentur, & *conservarentur*, quàm *per Præceptum* (Re-
 gium scilicet) vel *per Judicem*; aut non possent ab eisdem
 post cognitum Testamentum perinde atque antea defensari &
 conservari. Contra quostuenda erant bona post cognitum
 Testamentum? *Episcopis*, ut ait P. Alexander, *ab hac luce*
migrantibus, bona ab ipsis relicta Clerici aut Laici occupabant;
quodd ne fieret, illa Custodiæ ac Defensivæ Archidiaconi vel Cleri
Patres (Concilii V. Parisiensis) *credita esse volunt Canone*
VII. Num post cognitum Episcopi Testamentum periculum
 erat, ne ejus vel Ecclesiæ bona ab aliis quàm à *Clericis aut Lai-*
cis occuparentur? De toto ergo vacationis tempore intelligen-
 dum est Concilium Parisiense, præcipiens, ut bona Ecclesia-
 rum vacantium *ab Archidiacono vel Clero in omnibus defensen-*
tur. Verba enim illa, *quousque aut Testamentum, aut quale-*
cumque Obligationem fecerit, cognoscatur, non taxativa, ut
 loquuntur Jurisconsulti, sed *demonstrativa* sunt; & eam Ca-
 nonis partem, quam immediatè præcedunt, specialius affi-
 ciunt, scilicet, *à nullo penitus supradictæ res contingantur*; •
 quia nimirum antequam lectum esset Episcopi Testamentum
 metuendum erat, ne ejus Parentes, prætextu bonorum

Art. 2. Patrimonialium, aut Alii ratione crediti, donationis, vel legati bona Ecclesiæ, simul cum bonis Episcopi propriis raperent, vetuerunt Patres Parisienses ne res ab Episcopis relictæ sive propriæ ipsorum, sive ad Ecclesiam spectantes, à quocumque contrectarentur, donec ex Testamenti lectione constitisset quid cuiusque esset, quod non tam novi Juris Constitutio, quàm veteris interpretatio fuit. Quia enim Sacris Canonibus, ac præcipuè 25. Chalcedonensi, statutum erat, ut Res Ecclesiæ viduatæ futuro Successori reservarentur, illiusque Statuti vim eludere aliqui conabantur prætextu Rerum Patrimonialium, vel aliis coloribus, Concilium Parisiense iussit, ut res universæ ab Archidiacono, vel Clero, penes quos supponit extitisse rerum Ecclesiæ viduatæ custodiam, conservarentur.

8. Nota hîc obiter quantùm distaret eo tempore Jurisprudentia Gallorum ab eâ, quæ modò inducitur. Tunc enim *ab Archidiacono vel Clero in omnibus defensabantur & conservabantur* non solum *Res Ecclesiæ*, sed etiam Episcoporum propriæ, *ut si quod à Præsule Testamentum conditum fuisset, aut qualiscunque obligatio facta, executioni accuratè mandaretur*: idque vi Decreti Ecclesiastici. Nunc autem omnium & mobilium, & immobilium, Sacrarum & Prophanarum Rerum Custodes ac Defensores esse Regii Officiales, aut Reges ipsi dicuntur.

9. Sed hæc verba Concilii, *aut ausu temerario in res ipsas ingressus fuerit*, quæ adduntur post ista, *temerè aliquid exinde auferre præsumpserit*, clarè indicant penes Reges Christianissimos non fuisse bonorum immobilium custodiam illam specialem, ob quam eis liceret aliquos fructus suos facere. Nam de suppellectile, annonâ, gregibus, servis, pecuniis apertè dicitur

citur quòd *aufferantur* : de bonis autem immobilibus, quales *Art. 2.* sunt domus, agri &c. quòd quis *in ipsa ingrediatur*. De §. 4. mobilibus ergo prohibet Concilium sub pœnâ Excommunicationis, ne quis *aliquid exinde auferre præsumat* : de immobilibus, ne quis *ausu temerario in res ipsas ingrediatur* ; De utrisque, *ne de dominatione Ecclesiæ auferat*.

10. DISSERT. „ Sed de fructibus vel redditibus vacationis tempore provenientibus nihil statuit Synodus, quod Regali Custodiæ repugnet, aut Juri percipiendi fructus Regibus Christianissimis ratione hujusmodi custodiæ vel defensionis competenti per modum Honorarii cujusdam, aut Beneficiorum Collationi, quam sede vacante fortè faciebant, aut facere poterant. Quis enim id factitantes Principes *Necatores Pauperum* justè dixisset, & Communione privandos, cùm nihil Ecclesiæ dominationi auferrent ?

11. RESP. Si, ut mox diximus, non Reges Christianissimi, sed Archidiaconi, aut alii Clerici erant defensores & conservatores bonorum mobilium & immobilium, quo *Jure percepissent* fructus Reges Christianissimi ratione hujusmodi custodiæ vel defensionis. An *Honorarium* eis *competebat ratione custodiæ vel defensionis* ab aliis præstita ? Quo Jure contulissent Beneficia, si jam in Galliâ instituta fuissent, eo sensu quo nunc intelliguntur ?

12. Sed cùm P. Alexander hujus Canonis, & aliorum infra referendorum Auctoritate convictus fateri cogatur, bona, saltem mobilia fuisse ab Archidiaconis, & Clero defensa & conservata, cujus erant fructus seu redditus à gregibus & servis provenientes ? An Regis ? Quo titulo ? Proveniebant enim ex rebus, quarum non erat custos. Ad Archidiaconum ? Habebat ergo Jus Regaliæ, siquidem ratione custodiæ faciebat fructus.

Art. 2. fructus suos ? Ad Ecclesiam, vel futurum Episcopum ? *Ufus-*
§. 4. fructus ergo non est custodiæ honorarium.

13. Merito à Dissertatore in Beneficiorum collatione factum à Jure distinguitur, & de facto dubitatur, utrum fuerint à Principibus collata : *quam*, inquit, (Beneficiorum Collationem) *sede vacante fortè faciebant* (Reges Christianissimi) *aut facere poterant* ; Sed melius utrumque fuisset prætermissum. Adeo enim aliena est à tempore Concilii Parisienfis V. Anno 614. celebrati, Beneficiorum Collatio à Principibus pleno Jure Titulo Custodiæ Ecclesiarum vacantium facta, ut absurdum sit notare, eam ab illo Concilio relictam fuisse intactam. Nam præterquàm quòd, ut suprà diximus, nondum Beneficia plenè ac perfectè fuerant in Galliâ instituta, ceu monstrum habita fuisset hujusmodi collatio à personâ laicâ facta. Itaque *id facitantes Principes Necatores Pauperum dicti non sunt*, quia reverà non facitarent. Hæc nuncupatio illis congruisset, si usum-fructum bonorum Ecclesiarum vacantium sibi vendicassent, cum non minus post Episcopi mortem, quàm per ejus vitam sit Patrimonium pauperum, nec à Laicis usurpari possit, propriâ saltem autoritate, ac sine consensu Ecclesiæ, cum periculo, ne pauperes fame vel miseriâ pereant. Quin etiam si Clerici bona temporalia à Beneficiis suis dependentia perire, vel deteriora fieri sinerent, Necatores Pauperum possent appellari juxta Canonem sextum Arelatenfis Concilii V. *Ut Clericis non liceat facultates, quas ab Episcopo in usu accipiunt, deteriorare. Quòd si fecerint, si junior fuerit, disciplinâ corrigatur : si vero senior, ut Necator Pauperum habeatur.*

14. Non-recordatus est hîc P. Alexander sui illius Axiomaticis Juris art. 1. §. 1. propositi ; *Collatio Beneficiorum computatur*

tur in fructu, cùm ait, quòd Reges Beneficiorum Collatio- *Art. 2.*
nem usurpantes *nihil Ecclesiæ dominationi auferrent*; siquidem §. 4.
his ultimis verbis intelligit juxta sensum Canonis Concilii Pa-
risiensis suprà relati, ex quo desumpta sunt, Ecclesiam nullà
re utili privandam, ablatà sibi Beneficiorum Collatione.
Contrarium docet celebris Glossa in cap. *Cùm olim*, secundum
interpretationem Regalistarum, quæ fuit fundamentum &
origo illius Axiomatis toties ab Autore recantati. Ait enim;
Collatio Beneficiorum inter bona Episcopalia, & fructus compu-
tatur, & magnum fieret præjudicium Episcopo Successori perta-
lem Collationem; & ided non potest Capitulum conferre nec di-
strahere tales fructus, sicut nec alios. Si autem ideo Reges Be-
neficia conferentes nihil Ecclesiæ dominationi ablaturi dicun-
tur, quia uterentur Jure suo, inanis est petitio principii, id
tanquam certum supponens, quod tanquam falsissimum ne-
gatur, & onus probandi contrarium Autori incumbit.

15. At saltem, inquires, hujusmodi fructus ad domina-
tionem Ecclesiæ pertinere improprie dicuntur, & eorum sub-
tractio nequaquam pauperibus necem inferret. Dominatio
Ecclesiæ, ut jam innuimus, non sumitur in eo Canone in
stricto illo Jurisconsultorum, Dominium definientium, sen-
su; sed prout significat quodlibet Jus, utilitatem, aut com-
modum, quo dum spoliatur, ei fit injuria. Quòd si Collatio
Beneficiorum, juxta Gallorum axioma, ita esset in fructu, ut,
nullà ejus factâ speciali mentione, sub eodem nomine compre-
hensa intelligeretur, esset veluti fructuum proprie dictorum
accessoria; atque adeò nihil mirum esset, si non ejus, sed fru-
ctuum proprie dictorum habitâ ratione, Necatores Pauperum
dicti fuissent, qui utrumque usurpassent, scilicet usum-fructum
bonorum & collationem Beneficiorum.

Art. 2. 16. DISSERT. „Sanè Gallicanos Patres, qui tantâ cum
 §. 4. „Rege Oeconomîâ agebant, quanta hoc in Concilio elucet, id
 „facturos nemo sapientum sibi persuaserit. Præterea, Præ-
 „cepta dari à Regibus solita, sive de redditibus vacante sede
 „provenientibus, donec Episcopus eorum assensu & mandato
 „consecratus esset, sive de Beneficiorum collatione, non
 „absurdè coniecero tam ex illo Canone, qui supponit Reges
 „Præcepto sive sacrâ Jussione recepisse ad se possessiones Eccle-
 „siæ vacantis pro suo Jure custodiendas: quod Concilium
 „absolutè non prohibet, sed tantùm, ne id fiat ante refera-
 „tionem Testamenti, &c.

17. RESP. Non absurdè quidem conjicit Dissertationis
 Autor ex Canone Concilii Parisiensis, *Præcepta dari à Regi-
 bus solita, de redditibus vacante sede provenientes, donec Epi-
 scopus eorum assensu & mandato consecratus esset.* At certò &
 non conjecturâ tantùm ex eodem Canone colligitur, illa Præ-
 cepta fuisse injusta. Si enim Gallicanos Patres, qui tantâ cum
 Rege Oeconomîâ agebant, quanta hoc in Concilio elucet, nemo sa-
 pientum sibi persuaserit, Jura Regia violare voluisse: & tamen
 sub penâ excommunicationis vetuerunt, ne per Præceptum
 (Regium scilicet) *res Ecclesiæ vel Episcoporum propriæ quousque
 Testamentum cognitum fuisset, à quoquam penitus contingeren-
 tur: nonne concludendum necessariò est, Regem hujusmodi
 Præcepta concedendi facultatem non habuisse? Alioquin enim
 non magnâ Oeconomîâ, sed gravi injuriâ cum Rege Patres
 egissent.*

18. Hujus rationis vim infringere sibi videtur Dissertationis
 Autor his verbis; *supponit* (Canon supradictus) *Reges Præcepto
 sive sacrâ Jussione recepisse ad se possessiones Ecclesiæ vacantis pro
 suo Jure custodiendas: quod Concilium absolutè non prohibet,
 sed*

sed tantum, ne id fiat ante reſerationem Teſtamenti. At primò *Art. 2.* Reſponſione illâ viam ſibi occludit, ne, niſi ſibi contradicens §. 4. ſuſtinere inferius poſſit, ſolum Regem, ejuſque Officiales competentes eſſe Juris Regaliæ Judices, quandoquidem ſupponit, *Concilium prohibuiſſe, ne ante reſerationem Teſtamenti* (Episcopi defuncti) *Reges Præcepto ſive ſacrâ Juſſione recipere ad ſe poſſeſſiones Eccleſiæ vacantis pro ſuo Jure Cuſtodie.* Si Jus Regaliæ, Jus Regium Regiæque Coronæ coarvum & inſitum fuiſſet, ad Regium Tribunal unicè ſpectans; quomodo Gallicani Patres, *qui tantâ cum Rege Oeconomidâ agebant*, illius juri limites præfigere aut potuiſſent, aut tentâſſent? Et ſiquidem ea illis fuiſſet facultas pro tempore Teſtamenti reſerationem antecedente, cur non etiam pro reliquo tempore? An quia bona Episcopi propria, erant cum Eccleſiæ bonis adhuc confuſa? Quasi verò Rex haberet jus cuſtodiendi bona Eccleſiæ, non autem bona omninò profana: aut tantæ dignitatis eſſent bona profana, ut, ſi cum Eccleſiaſticis miſta eſſent, Rex neutra contingere poſſet, licet Jure Coronæ ipſi Eccleſiaſticorum Cuſtodia competeret.

19. Præterea, ſi bona Eccleſiæ Regiâ Cuſtodiâ indigebant, tunc certè major erat ea neceſſitas, quando majus erat periculum, ne diriperentur, ſcilicet ſtatim poſt Episcopi mortem. Nam, ut ſuprà dixit Autor, *Episcopis ab hac luce migrantibus, bona ab ipſis reliſta Clerici aut Laici occupabant: quod tamen, ne fiat, illa cuſtodia ac deſenſioni Archidiaconi vel Cleri Patres credita eſſe volunt, Can. 7.* non autem Cuſtodia Regis. Quidnam in Regiæ Coronæ ratione ac conditione diſtingui poteſt, quod ſuadeat, Regem poſſe ſibi bonorum Eccleſiæ cuſtodiam vindicare, dum à profanis ſunt diſtincta, quo tempore Sacrilegi magis verentur ea uſurpare; non poſſe autem, cum

Art. 2. prætextu bonorum profanorum, quibuscum mista sunt, facilius tum ab Episcopi defuncti consanguineis, tum ab aliis diripi queunt? Cur Archidiaconus vel Clerus sufficiet custodiendis & Ecclesiasticis & Episcopi propriis bonis, dum in majori versantur periculo; Non sufficiet autem, sed adhibenda erit Regia potestas, ut defendantur, cum illorum rapina minus est metuenda? Expendamus alias Autoris conjecturas.

20. DISSERT. „Tum ex exceptione quam Clotarius „Edicto suo inseruit: *Præceptiones nostræ per omnia impleantur* &c. Quæ defunt. Metuens scilicet ne verba illa Canonis laudati; *Non per præceptum* &c. adversus Jura Regia traherentur Auctoritati suæ Successorumque Regum his verbis consultum esse voluit, addiditque: *Quidquid Parentes nostri, anteriores Principes, & Nos per justitiam visi sumus concessisse, & confirmasse, in omnibus debeat confirmari.* „Clorarii verò Edictum Synodus incerti loci paulò post celebrata, can. 1. & Remensis an. 625. can. 3. comprobarunt; „& postremâ communionem privari statuit eos, qui Edictum illud violaverint vel contempserint.

21. Hæc legens credideris, præceptiones, quas Clotarius per omnia impleri vult in Edicto, quod Concilium Parisiense quintum confirmavit, idem esse atque præcepta, quorum prætextu bona Ecclesiæ vel Episcoporum defunctorum contingi vetuerat Concilium, quasi Rex ille intellexisset, exequendas esse præceptiones suas circa dispositionem fructuum Ecclesiarum vacantium. Sed & præceptum & præceptio nihil aliud significant, quàm Diploma Regium, seu Chartam Regiam, & in favorem Ecclesiæ, nisi aliquid addatur, quo in aliam significationem deriventur, plerumque accipiuntur à Scriptoribus Ecclesiasticis, ut videre est in Glossario Caroli du.

du Frefne. Quo igitur fundamento nititur Autoris conjectura, ut Clotarii præceptiones interpretetur de Diplomatis bona Ecclesiarum vacantium aliis quam futuris Successoribus, aut Ecclesiis ipsis, adjudicantibus, cum nihil præcedat aut sequatur, quod illam huic verbo sententiam inesse insinuet; ac verba sequentia è contrà innuant, vocem illam, Diploma in favorem Ecclesiæ data denotare; *Quidquid Parentes nostri, anteriores Principes vel nos per justitiam visi sumus concessisse & confirmasse, in omnibus debeat confirmari.* Voces enim illæ; *Parentes nostri anteriores Principes*, indicant agi de donationibus perpetuis bonorum, non autem de usufructu ad tempus dato. Quâ enim ratione Clotarius Anno Regni sui 31. quo datum est istud Edictum, dona fructuum Ecclesiarum vacantium à Parentibus suis anterioribus Principibus facta confirmâsset? An tamdiù vacaverant Ecclesiæ? An non solum fructus, sed & bona ipsa Ecclesiæ justè poterant dare Principes? An verendum erat, ne tam diuturna possessio turbaretur? Si quid *per justitiam* concesserant parentes Clotarii, an contra justitiam ab Ecclesiâ revocatum fuisset? Præstat ergo *præceptiones & concessiones per justitiam* in Ecclesiæ favorem factas intelligere.

22. Idem inferre licet ex confirmatione Edicti Clotariani factâ à Synodo incerti loci paulò post celebratâ, *Can. 1. & Remensi Anno 725. Can. 3.* quas citat Pater Alexander, quasi confirmantes Edictum Regium, prout ipse illud interpretatur. Est enim Synodi incerti loci Canon primus, qui sequitur; *Ut constitutiones illæ, quæ Parisiis sunt decretæ, hoc est tam à Dominis Sacerdotibus, quàm à Domino Clothacario Rege, juxta præscas Patrum Constitutiones in omnibus conserventur: quia in nullo fidei Catholicæ, vel Ecclesiasticæ Regulæ contrariæ sunt in-*

Art. 2. ventæ. Num præceptiones de dandis Autoritate Regiâ bonis
 §. 4. Ecclesiæ, vel etiam eorum usu-fructu, fuissent *juxta præscas*
Patrum Constitutiones? An non potius *Ecclesiastica Regule con-*
trariæ fuissent inventæ?

23. Concilium Remense, ut Dissertator observat, postremâ communione privari *statuit eos, qui Edictum illud violaverint, vel contempserint*: Sed an ejus mens fuerit, illos excommunicare, qui *præceptiones* Regum bona Ecclesiastica dantium violarent, judicet Lector, expensis Concilii verbis: *Judices, qui super Auctoritate, & Edicto Dominico, Canonum statuta contemnunt, vel Edictum illud Dominicum, quod Parisiis factum est, violaverint, aut contempserint, placuit eos communione privari.* Tantum scilicet cordi erat Episcopis, ut donationes Regiæ de bonis Ecclesiasticis à *Judicibus* non violarentur, aut contemnerentur, ut solliciti essent, eas iteratis Canonibus confirmare, adjectâ etiam excommunicationis poenâ. Sed cur à Concilio non à Rege indicta fuisset poena contra *Judices Edictum Dominicum contemnentes*? An quia in hoc etiam *Canonum Statuta contempsissent*? Ecquidem Canones Edictum illud in eo capite, scilicet distractionis bonorum Ecclesiasticorum à Rege factæ, confirmaverant? Et, si Canones illud non confirmassent, an adeò imbellis erat Principum Autoritas, ut contemnentes se *Judices*, id est proprios Ministros seu Officiales cohibere non possent, nisi implorato armorum spiritualium subsidio?

24. DISSERT. „ Eodem explicandi sensu Canon sextus
 „ Concilii Aurelianensis II. Anno 536. & Concilii Regensis
 „ in Provinciâ Anno 639. Canon etiam sextus, ab eodem
 „ Anonymo Regii Juris Oppugnatore prolatus, quibus sancitum est, ut defuncto Episcopo, vicinus Antistes ad ejus
 „ exe-

„ exequias celebrandas accedat , bona ab ipso relicta inspiciat , *Art. 2.*
 „ describat , recenseat , *Domumque Ecclesiæ descriptam , ido-* §. 4.
 „ *neis personis custodiendam sub integrâ diligentia derelinquat.*
 „ Hæc enim descriptio necessaria prorsus erat , ne bonis Patri-
 „ monialibus Episcopi , si quæ habuerat , cum bonis Ecclesiæ
 „ permixtis , Res Ecclesiæ ab hæredibus ipsius , aut iis qui-
 „ bus propria bona obligasset , pariter occuparentur , aut vi ,
 „ aut Sententiâ Judicis , aut à Regiis Ministris Regaliorum re-
 „ ceptoribus. Ideò Parisiense Concilium hæc duo appositè
 „ distinxit , per *Præceptum* , & per *Judicem* : quia Sententiâ
 „ Judicis prehendi poterant propria Episcopi defuncti bona in
 „ favorem hæredum , aut creditorum : sed solo *Præcepto* ,
 „ id est Regiâ Jussione & Auctoritate. (Id namque significare
 „ *Præcepti* nomen per se sumptum Formulæ Marculphi pro-
 „ bant , ubi *Præceptum de Episcopatu* , *Præceptum de Clericatu*
 „ legimus inter Diplomatum formulas Regiorum.) Solo
 „ (inquam) *Præcepto* possessiones Ecclesiæ vacantis prehen-
 „ di poterant , ac detineri , quousque novus Episcopus inau-
 „ guratus esset de consensu Regis , easque ab ejus Majestate
 „ recepisset.

25. R E S P. Sufficerent , quæ circa Concilium Parisiense
 dicta sunt num. 4,6. & seqq. ad confutandam fictitiâ Auto-
 ris interpretationem , etiam si Canones Conciliorum Regen-
 sis , & Aurelianensis II. apertius illi interpretationi non repu-
 gnarent. At illorum verba adeò evidentè prætenfam Custodi-
 diam Regiam bonorum Ecclesiæ excludunt , ut mirum sit , P.
 Alexandrum illa obscurare tentâsse. *Ut Episcopus* , (inquit
 Concilium Aurelianense ,) *qui ad sepeliendum Episcopum vene-
 rit , evocatis Presbyteris in unum , domum Ecclesiæ adeat , de-*
scriptamque idoneis personis custodiendam sub integrâ diligentia dere-

Art. 2. de velinquat. Num si Rex. bonorum Ecclesiæ vacantis Custos
 §. 4. fuisset, Episcopus, qui ad sepeliendum Episcopum venisset, vi hujus Canonis Domum Ecclesiæ adire permissus esset ad illam describendam, seu, ut loquuntur Pragmatici, ad conficiendum Inventarium? Num confecto Inventario bona seu descriptam domum ipse idoneis personis custodiendam dereliquisset? An non ad Regionum Officialium Jurisdictionem spectasset Cura Inventarii conficiendi, & constituendi Sequestri seu Depositarii.

26. At fortè Concilium Aurelianense id pro tempore, Testamenti referationem præcedente, statuit, quemadmodum de Parisiensi supra objiciebatur. Hanc cavillationem dispellit ipsa Canonis forma, quem ad exemplum Canonis Concilii Regensis factum esse, qui utrumque legit & invicem confert, statim animadvertit. Canon autem Regensis hos limites adedè manifestè excludit, ut cæcus sit, qui attendens id non videat. Non enim usque ad Testamentum defuncti Episcopi referatum, sed usque ad Successoris Ordinationem Custodiam à vicino Episcopo præscriptam locum habere præcipit. *Stabili, inquit, definitione consultum est, ut de cætero observaretur, ne quis ad eam Ecclesiam, quæ Episcopum perdidisset, nisi vicinæ Ecclesiæ Episcopus exequiarum tempore accederet, qui Visitatoris vice tamen statim Ecclesiæ ipsius Curam districte gereret; NE QUID ANTE ORDINATIONEM discordantium in novitatibus Clericorum subversioni liceret.* Itaque cùm tale aliquid accidit, vicinis vicinarum Ecclesiarum inspectio, recensio descriptioque mandatur.

27. Porro si, ut ait P. Alexander, hæc descriptio necessaria prorsus erat, ne bonis patrimonialibus Episcopi, cum bonis Ecclesiæ permixtis, res Ecclesiæ ab hæredibus ipsius, aut iis quibus

bus propria bona obligasset, pariter occuparentur, aut vi, aut Art. 2. Sententiâ Judicis: Nonne tunc temporis, ut suprâ innui- §. 4.
 mus, ad illorum Custodiam magis erat necessaria Regia Au-
 toritas? Cur ergò non à Rege, sed à Concilio illorum se-
 curitati consulitur? Quâ ratione hæc Cura non Ministris Re-
 giis committitur, sed Episcopis vicinis? Cur saltem cum Sa-
 cerdotibus non concurrunt Officiales Regii, ut isti bona Epi-
 scopi propria hæredibus, donatariis, aut creditoribus asserant,
 illi bonorum Ecclesiæ securitati provideant.

28. Graviter nihilominus pronuntiat P. Alexander, quòd
Sententiâ Judicis prehendi poterant propria Episcopi defuncti
bona in favorem hæredum, aut creditorum: Præcepto, id est
Regiâ Jussione, & Auctoritate possessiones Ecclesiæ vacantis
prehendi poterant & detineri. Hæc & similia tam constanter
 affirmat, ut crederes, ipsum res omnibus notas, aut à se in-
 victissimè demonstratas, enunciare; cùm & falsissimæ sint,
 & neque probabilibus rationibus probatæ, sed fucatis quibus-
 dam & fallacibus argumentis, ut ex illorum examine constat,
 interdum obductæ. Quin etiam aliquandò rationes quas com-
 miniscitur tales sunt, ut neque fucum facere, neque sapien-
 tem quemquam fallere queant. Quis enim non animadvertat,
 verbi gratiâ, quàm absurda sit ista ejus ratiocinatio: *Ideò*
Parisiense Concilium hæc duo appositè distinxit, per Præceptum,
& per Judicem: quia Sententiâ Judicis prehendi potuissent
propria Episcopi defuncti bona; & Præcepto, id est Regiâ
Jussione & Auctoritate possessiones Ecclesiæ vacantis. Si tam
 subito è Lectoris memoriâ excidisset Canon Concilii Parisen-
 sis in hoc ipso §. relati, sperare potuisset Dissertator, se igna-
 ris persuasurum, *ideò Parisiense Concilium hæc duo distinxisse,*
per Præceptum, & per Judicem: quia Sententiâ Judicis pre-
 P bendi

Art. 2. hendi poterant Episcopi bona, Præcepto possessiones Ecclesiæ.
 §. 4. At verò Concilium hæc duo distinxisse, ut utrumque excluderet, adeoque injustum esse significaret, verba ipsa dubitare non sinunt: *Non per Præceptum, inquit, neque per Judicem, neque per qualemcumque personam, Res Ecclesiæ vel eorum propria, quousque aut Testamentum, aut qualemcumque obligationem fecerit, cognoscatur, à nullo penitus superscriptæ res contingantur.*

29. Neque illud Sophisma excuset, ex eo, quòd Autor antea ex limitatione prohibitionis ad tempus referati Testamenti arguit, secus se rem habere post referatum Testamentum. Nam præterquam, quòd jam detecta est illius conjecturæ falsitas, nihil etiam, si vera esset, ad Sophismatis defensionem faceret, cùm Dissertator hujusmodi limites hîc transiliat, & utrumque tempus complectatur. Nam post Testamenti cognitionem Sententiâ Judicis non prehendebantur propria Episcopi defuncti bona in favorem hæredum, sed ipsis hæredibus tradebantur. Adde quòd inferius §. 16. n. 6. & seqq. ex Concilio Trosleiano ac Valentino Decretum Concilii Regensis etiam de fructibus tempore vacationis provenientibus, accipiendum esse ostendemus.

30. DISSERT. „ Quis autem, anabò, ex factò Injuriosus Turonensis Episcopi, qui Clotario jubenti ut omnes „ Regni sui Ecclesiæ tertiam partem reddituum Fisco solverent, „ Apostolicâ Libertate restitit: ex factò S. Germani Parisiensis Episcopi, qui Sigebertum Regem ob quædam Ecclesiæ „ bona, in modicâ licet quantitate, occupata excommunicavit: ex infaustâ morte Chilperici Regis, qui bona Ecclesiæ diripiebat: ex Clodovei II. exemplo qui aliquibus Sandionysianæ Basilicæ bonis direptis in amentiam incidit: quis „ (in-

„ (inquam) ex hujusmodi factis & exemplis colligat, Regalia sub primâ Regum nostrorum Dynastiâ in usu non fuisse: §. 4.
 „ Sic tamen ratiocinatur Autor Anonymus.

31. R E S P. Melius ratiocinari Illustrissimum Episcopum Appamiensem, cùm ex factis narratis colligit, Regalia sub primâ Regum Francorum Dynastiâ in usu non fuisse, quàm Autorem Dissertationis, dum contrarium ex aliis factis concludit, judicabit, qui utriusque rationes conferet, & utrâ propiùs ad rem pertineant expendet. Innuìt prædictus Præsul, aut qui ejus mandato Tractatum de Regaliâ scripsit, in fine capitis quinti libri primi, se Historiam Franciæ ab illius Monarchiæ institutione lustrâsse, ut Regaliæ originem, ac progressum observaret, & in eâ notâsse, quæ fuerit mens & disciplina Ecclesiæ circa redditum & Beneficiorum in Ecclesiis vacantibus dispensationem, quâque ratione se. Reges Christianissimi habuerint circa illam dispensationem. Capite autem sexto illam Ecclesiæ disciplinam, & Regum Christianissimorum agendi rationem sub primâ Dynastiâ examinat, animadvertitque, initio Monarchiæ nondum instituta fuisse Beneficia; atque adeò vacantibus Sedibus non potuisse à Rege conferri: quantum autem ad fructus, usurpatos quidem aliquando fuisse à Principibus redditus bonorum Ecclesiasticorum, vel bona ipsa Ecclesiarum; sed injustam fuisse illam usurpationem, & aliquando cælesti ultione vindicatam: nullibi verò extare vestigium aliquod reservationis fructuum bonorum sede vacante, à Principibus factæ circa bona, quæ Ecclesiis elargebantur: nec fieri distinctionem inter Ecclesias vacantes & non vacantes; quâ occasione allegantur Testamentum S. Remigii, Concilia Aurelianensia I. & II. Concilium Regense, & Concilium Parisiense V. & proferuntur

Art. 2. exempla Clotarii, Sigeberti, Chilperici, & Clodovei II. Nec-
§. 4. cessaria quidem non erant ejusmodi exempla; (non enim negantis, sed affirmantis est probare) non erant tamen inutilia, ut paulò post videbimus.

31. Respondet Dissertator, exempla adducta non pertinere ad Regaliam. Id quidem verissimum est; nec poterant afferri quæ ad hujusmodi Juris Regii speciem spectarent, quia tunc erat inauditum & ab Ecclesiastica Disciplinâ remotissimum. Sed cum exempla circa Regaliæ speciem inveniri non possent, adducta sunt quæ ad genus attinebant; scilicet perceptionem bonorum Ecclesiasticorum à Principibus. Patris Alexandri erat pro suâ Historiæ & Canonum peritiâ, si qua fuerant circa Regaliæ speciem ab Illustrissimo Appamiensi vel ignorata vel suppressa, proferre. Nec enim illi, utpote temporibus illis tredecim fermè sæculis juniore, dum id sine teste affirmat, credendum est.

32. DISSERT. „ Sed quamvis Reges nostros primæ Stirpis Jus Regaliæ non exercuisse daremus, prout illud Reges „ tertiæ Dynastiæ ante & post Lugdunensis Concilii tempora „ exercuerunt, non sequeretur, quòd Jus idem non habuerint; „ cum illius titulum ac fundamentum Juris, scilicet Custodiam „ ac Defensionem Ecclesiarum, Merovingianis Regibus firmissima vindicent documenta.

33. RESP. Sensit Dissertator, se cordato cuiquam non fuasurum, Reges primæ Stirpis Jus Regaliæ exercuisse. Unde omisso factò, ad Jus confugit. Sed efficax certè præjudicium est, quòd Juris tam præstantis, &, si Autori crederemus, tam intimè Dignitati Regiæ inhærentis, nullum tamdiù fuerit exercitium. At, inquit, *illius titulum ac fundamentum Juris, scilicet Custodiam ac Defensionem Ecclesiarum Merovingianis*

nis Regibus firmissima vindicant documenta. Hoc ipsum Sententiam P. Alexandri validius impugnatur. Si enim Custodia ac Defensio Ecclesiarum Merovingianis Regibus compete-
Art. 2.
§. 4.
bat; & tamen ipsi Jus Regaliæ non exercuerunt, validum certe argumentum est, Custodiam illam ac Defensionem Ecclesiarum non esse Legitimum Regaliæ titulum, neque solidum illius extendendæ ad omnes Ecclesias contra prohibitionem Concilii Generalis Lugdunensis fundamentum. Sequitur ad minus necessariâ consecutione, Reges primæ Dynastiæ Consiliarios habuisse melius erga Ecclesiam affectos, quàm qui Regi hodie regnanti suaferunt, aut etiamnum Autores sunt, ut servitutem majori Ecclesiarum Regni sui parti imponat, à quâ primi illi Monarchæ penitus in toto Regno abstinuerunt. Verùm haud faciliè in animum induxerim meum, Principes illos ita Coronæ suæ Regiæ Jurium negligentes fuisse, ac Successorum suorum, ut cum proprio damno, Regaliam tam sibi honorificam, & commodam exercere non curarent.

35. Ab hac opinione me removerent exempla Regum quorum meminit Tractatus Illustrissimi Episcopi Appamiensis, & ob eam saltem rationem non inutiliter prolata fuisse arbitror. Quis enim judicet, Reges bona Ecclesiæ iniquè rapientes, abstenturos à percipiendis legitimè fructibus Ecclesiarum vacantium, si Juris illius vel minimum putassent se habere fundamentum? Quò firmiora igitur sunt *documenta*, quæ *Custodiam ac Defensionem Ecclesiarum Merovingianis Regibus vindicant*, eò fortiùs convincunt, illam non esse legitimum *titulum ac fundamentum Juris Regaliæ*. Quomodo enim conservata essent per tot sæcula, documenta Jus Custodiæ testantia, deleta verò fuissent vestigia omnia Juris addicendorum Fisco fructuum Ecclesiarum vacantium, prætextu ejusdem Custodiæ?

Art. 2.

§. 5.

§. Q U I N T U S.

De Testimonio Marculphi.

1. **D** I S S E R T. „ Quibus addendæ Formulæ Marculphi, Regiæ tuitionis Ecclesiarum testes, scilicet tertia quæ inscribitur : *Emunitas Regia* : quâ Rex Ecclesiæ villas à suorum Officialium Justitiâ, aliisque oneribus liberat.

2. R E S P. Notat Stephanus Baluzius in Notis ad Marculphum verb. *Marculphus*, quòd variæ sunt *eruditorum Hominum Sententiæ de ætate Marculphi*. *Quidam enim vixisse putant sub finem primæ Stirpis Regum Francorum, alii Carolo Magno regnante*. Videri potest ea opinionum varietas in Scriptoribus ab eodem Baluzio citatis, & in aliis, ut Hieronymo Bigonio in notis ad Marculphum præfat. & in verb. *Reverent. P. Londrico* ; In Galliâ Christianâ sub Episcopis Parisiensibus num. 28. Illud certum est, Marculphum circa id tempus scripsisse Formulas, quo Majores Domûs vice Regiâ omnia Regni negotia pertractabant, seu sub Legitimorum Regum nomine verè ipsi regnabant, quandoquidem pluriès Majorum Domûs facit mentionem : quo tempore magnam extitisse rerum Ecclesiasticarum confusionem ac integram ferè ruinam perhibent Historiæ Gallicanæ. Quamobrem, quod in illius Scriptoris Formulis Ecclesiæ juribus adversatur, tenuis est Autoritatis. Verumtamen mihi quæ hic adducuntur Formulæ Marculphi testes videntur adversus Regaliam : mirorque, quòd etiam Patri Alexandro tales visæ non sint. Nam si tempore Marculphi Reges Christianissimi Bene-

Beneficia Ecclesiarum vacantium contulissent, aut redditus *Art. 2.*
 illarum percepissent, quâ ratione ille Scriptor, qui Formu- §. 5.
 las quascunque literarum Regiarum collegit, nullam edidisset vel Beneficiorum collationis, vel constitutionis æconomi ad colligendos, & in Fiscum deferendos fructus, aut illorum remissionis, donationis, vel alijs generis dispositionis? Recenset ille quàm accuratissimè Formulas testantes Regem Electionibus Episcoporum consensum præbere solitum; Beneficia verò pleno jure contulisse, aut fructus vacantium Ecclesiarum suos fecisse nusquàm significat. Quid, quòd, ut diximus, illæ ipsæ literæ, quæ à Patre Alexandro sunt exscriptæ, Regaliæ usui è regione sunt oppositæ; manifestèque confirmant, Regiam illam tuitionem ac defensionem non ejusmodi fuisse, quæ fructus Ecclesiarum vacantium, quibus ex Jurisprudentiâ Patris Alexandri continetur collatio Beneficiorum, Regibus vindicaret? Sunt enim hujus tenoris.

3. DISSERT. „ *Ad petitionem Apostolici Viri Domini illius, illius urbis Episcopi, tale pro æternâ retributione Beneficium visi fuimus indulgisse, ut in Villabus Ecclesiæ, quas moderno tempore, aut nostro, aut cujuslibet munere habere videtur, vel quas deinceps in jure ipsius Sancti loci voluerit divina pietas ampliare, nullus Judex publicus, ad causas audiendas, aut freda undique exigendum, quocumque tempore non præsumat ingredi. Sed hoc ipse Pontifex, vel Successores ejus, propter nomen Dei, sub integro emunitatis nomine valeant dominari, jubemus . . . . Nec Mansiones, nec paratas, vel fidejussores tollere non præsumatis, sed quicquid exinde aut de ingenuis, aut de servientibus, cæterisque nationibus, quæ sunt infra agros, vel fines, seu supra terras prædictæ Ecclesiæ commanentes, Fiscus aut de fredis, aut undecun-*
que

*Art. 2. „que potuerat sperare, ex nostrâ indulgentiâ pro futurâ salute in
§. 5. „luminaribus ipsius Ecclesiæ per manum Agentium eorum profi-
„ciat in perpetuum.*

4. RESP. Eò tendunt omninò hæ literæ, ut Ecclesiarum bona sint ab omni onere libera, atque ab omni injuriâ tuta, maximè verò adversus Officiales ipsos Regios; *Nullus Juxta publicus ad causas audiendas aut freda undique exigendum, quocumque tempore non præsumat ingredi.* Notanda sunt hæc verba; *Quocumque tempore*, quæ, cum generalia sint, generalitèr sunt explicanda, juxta vulgare illud Jurisconsultorum effatum; *Ubi jus non distinguit, nec nos distinguere debemus.* Si tempore sedis vacantis usus-fructus bonorum Ecclesiasticorum ad Regem Christianissimum pertinuisset, an non illud excepisset in literis ad perpetuam immunitatem Ecclesiarum datis?

5. Nec nisi merâ cavillatione responderi posset, tempus vacationis fuisse tacitè exceptum his verbis, Pontificis tantum & Successorum ejus, non autem temporis vacationis, mentionem facientibus: *Sed hoc ipse Pontifex, vel Successores ejus propter nomen Dei sub integro emunitatis nomine valeant dominari.* Nam præterquàm, quòd duo extrema medium complecti censentur, præsertim cum ex sacris Canonibus redditus Ecclesiæ viduatæ Successuro Episcopo sint reservandi; Clerus in administrandâ Ecclesiâ Episcopo defuncto succedit, donec alius præfectus fuerit.

6. Tantùm abest ut Reges illi, tuitionis ac defensionis præmium ab Ecclesiâ expectarent, ut etiam jura, quæ alias sibi debita fuissent, puta à personis bona illius excolentibus, Ecclesiæ in perpetuum remitterent; *Sed quicquid exinde, aut de ingenuis, aut de servientibus, ceterisque nationibus, quæ sunt infra agros, vel fines, seu supra terras prædictæ Ecclesiæ*
com-

*commantes, Fiscus aut de fredis, aut undecumque potuerat spe- Art.2.
rare, ex nostrâ indulgentiâ, pro futurâ salute, in luminaribus §. 5.
ipſius Eccleſiæ per manum Agentium eorum proficiat in perpetuum.*
Cum autem, ut diximus, fructus Eccleſiarum vacantium
juxta ſacros Canones futuro Epifcopo reſervandi ſint, ejus
Agens cenſeri poteſt œconomus, qui eos recipere jubetur à
Concilio Calchedonenſi Can.25.

7. DISSERT. „ Et 14. de Mundeburde Regis & Prin-
cipis, inſcriptâ, in quâ Rex ita loquitur : *Nos Apoſtolicum,
& Venerabilem illum Epifcopum, aut Abbatem Eccleſiæ, vel
Monafterii in honore illius Sancti conſtructi, cum omnibus rebus
vel hominibus aut gaſindis, vel amicis, ſeu undecumque ipſe le-
gitimo reddibit mittio, juxta ejus petitionem, propter malo-
rum hominum inlicitas infeſtationes, ſub ſermonem TUI-
TIONIS NOSTRÆ viſi fuimus recepſiſſe, ut ſub Munde-
burde vel DEFENſIONE inluſtris illius Majoris Domus no-
ſtri, cum omnibus rebus præfatæ Eccleſiæ aut Monafterii, quie-
tus debeat reſidere, & ſub ipſo viro illo, inluſtris vir ille, cau-
ſas ipſius Pontificis, aut Abbatis, vel Eccleſiæ aut Monafterii,
qui per eum ſperare videntur, vel undecumque legitimo reddibit
mittio, tantùm in Palatio noſtro ſequi deberet, &c.* Munde-
burdium Germanis ſcriptoribus tutela eſt ſeu deſenſio ac tui-
tio. Unde *Charta de Mundeburde* vocabatur, quâ Princeps
Epifcopo aut Abbati tuitiorem & deſenſionem ſuam imper-
tiebatur; ne à quibuslibet infeſtarentur, atque etiam, ut
eorum cauſæ in Palatio tantùm judicaretur, concedebat.
Porro cum ingentia commoda & plurimus honos Eccleſiis ex
Auguſtâ deſenſione & cuſtodiâ accederent, ſeſe ei certatim
committebant. *Sermo Regis* tuitio iſta dicebatur, quo docu-
mento Regii ſermonis auctoritas, & fiducia quam in illo
ſubditi

Art. 2. „ subditi omnes habebant, liquidò demonstratur. Ex antiquis
§. 5. „ illis Mundeburdii chartis originem traxerunt literæ, quas
 „ etiamnum quibusdam Regni sui Ecclesiis Reges Christia-
 „ nissimi concedunt, quæ vernaculè dicuntur : *Lettres de*
 „ *garde gardienne.*

8. RESP. Præter illa quæ circa superiorem formulam dicta sunt, observari potest, nullam apud Marculphum reperi Formulam Regiæ tuitionis seu Defensionis. Specialis Ecclesiarum pro tempore vacationis; licet tunc temporis magis esset necessaria *propter malorum hominum inlicitas infestationes.* Unde colligere licet, quod modò dicebamus, intra extrema Episcopî & ejus Successoris, comprehendi etiam vacationis intervallum, ut eâdem securitate ac libertate semper fruerentur Ecclesiæ: & nusquam non gratuitum esset Christianissimorum Principum erga illas officium.

9. Etenim cum Ecclesiarum vacatio longè minori tempore dureret quàm Episcoporum vita, quis putet exactum pro breviori Custodiâ præmium quàm maximum, integrum scilicet Custoditarum rerum usum-fructum; longioris verò temporis tuitionem omni honorario caruisse. Nec dicas, usum-fructum tempore vacationis honorarium fuisse integræ Custodiæ, nempe tam vivente quàm defuncto Episcopo, præstitæ. Id enim necessariò fuisset exprimendum in literis Regiis, cum contrarium ex illarum verbis, utporè ab Ecclesiis quidquam exigere indistinctè prohibentibus, etiam Regiis Officialibus, nemo non esset intellecturus.

10. Quæ apud Choppinum, & alios Scriptores Gallicos extant exempla literarum illarum Regiarum, quas illic vocant *de Garde Gardienne*, nullum præbent fundamentum suspicandi, Reges illos Ecclesiis, aut Monasteriis conceden-

tes,

tes, usum-fructum ac collationem Beneficiorum vel locorum Monachalium sibi, pro tempore, quo deficeret Præ-
latus, reservasse; sed tantum Christianissimos Principes Ecclesias hoc autoritatis suæ signo communivisse, ut malicorum potentiam ac vindictam reformidantes, ab usurpandis illarum bonis abstinere.

§. S E X T U S.

. De Testimonio Hincmari.

1. **D** I S S E R T. „Jus Custodiæ ac Defensionis bonorum Ecclesiasticorum, sede præsertim vacante, „Reges Christianissimos Secundæ Dynastiæ exercuisse docet Hincmarus Archiepiscopus Remensis Epist. 12. ad Ludovicum III. Francorum Regem, totius „Synodi apud S. Macram celebratæ nomine scriptâ: *Ut, inquit, sicut Sacræ Leges & Regulæ præcipiunt, Archiepiscopis & Episcopis conlimitanearum Dioceseon Electionem concedere dignemini, ut undecumque secundum formam Regularem electionis, talem eligant Episcopi, qui & Sanctæ Ecclesiæ utilis, & Regno proficuum, & vobis devotus ac fidelis coöperator existat: & consentientibus Clero ac Plebe eum vobis adducant, ut secundum Ministerium vestrum RES ET FACULTATES ECCLESIAE, QUAS AD DEFENDENDUM ET TUENDUM VOBIS DOMINUS COMMENDAVIT, SUÆ DISPOSITIONI COMMITTATIS; & cum consensu ac literis vestris eum ad Metropolitani Episcopum, ac Cöepiscopos ipsius Dioceseos, qui eum ordinare debent, transmittatis.*

Q 2

2. RESP.

Art. 2. 2. RESP. Hincmarus tam aperte testatur, Reges non
 §. 6. habere usum-fructum Ecclesiarum vacantium, ut nesciam
 quomodo ejus testimonio uti ausus sit Dissertationis Autor,
 ad adstruendam contrariam sententiam. Loca Hincmari Re-
 galia adversa mox referemus, & contra vanas P. Alexandri
 interpretationes defendemus. Interim tantum notandum est,
 locum hic adductum, nullam usus-fructus mentionem fa-
 cere, sed tantum defensionis & tuitionis. Verum P. Alexan-
 der hinc sententiam, Hincmari menti è regione, ut mox
 videbimus, oppositam, vitiosam consequentiam infert. Sic enim
 ratiocinatur.

3. DISSERT. „Hanc fuisse Gallicanae Ecclesiae disci-
 „plinam, ut Rex Jure Custodiae ac Defensionis, (quod idem
 „est ac Regaliae Jus, secundum Concilium Lugdunense II.)
 „vacantis Ecclesiae bona ad se reciperet, eaque electi Episcopi
 „dispositioni committeret, eumque cum suae Majestatis as-
 „sensu ac literis ad Metropolitanum consecrandum remitteret,
 „ex isto Hincmari loco evidens est.

4. RESP. Nota rursus, Concilium Lugdunense II. in-
 telligendum esse de Regalia. Verum quidem est, Reges Fran-
 corum, Ecclesiarum vacantium bona custodisse ac defendisse
 tempore Hincmari: sed falsissimum est, quod Dissertationis
 Autor tanquam suae ratiocinationis minorem propositionem
 assumit; nempe Custodiam illam ac defensionem idem esse
 ac Regaliae Jus, prout nunc illud jus intelligitur, ut colligi-
 tur ex illa ipsa Epist.; scilicet 12. quae hic citatur. Etenim
 indicat causam cur Ludovicus III. Rex, Balbi filius, ad quem
 scribit, differret assensum praestare electioni Episcopi Bello-
 vacensis, nimirum quia volebat & alium Episcopum praefici,
 & interim de bonis Ecclesiae disponere. Quid igitur Hincma-

rus

rus de utrâque illâ causâ sentit ? An pertinere ad Regem electionem Episcoporum, & interim usum-fructum reddituum Ecclesiarum ? En expressam Hincmari ibidem num. 3. mentem circa primum ; Nam si quod à quibusdam dicitur , ut *audivi, quando petitam apud Vos electionem conceditis, illum debent Episcopi, & Clerus, ac Plebs eligere, quem vos vultis & quem jubetis, (quæ non est Divinæ Legis electio, sed humane potestatis extorsio), si ita est, ut dici à quibusdam audivi, ille malignus Spiritus, qui per serpentem primos parentes nostros in Paradiso decepit, & inde illos eiecit, per tales adulatores in aures vestras hæc sibilat. quia hoc in Scripturis tam Veteris, quàm Novi Testamenti non continetur, neque in Catholicorum dictis vel Sacris Canonibus, nec etiam in Legibus à Christianis Imperatoribus & Regibus promulgatis hoc Scriptum vel Decretum invenitur, sed talia dicta infernus evomuit &c.* Cùmque Odaetus, quem Rex ad Ecclesiam Bellovacensem promoveri cupiebat, illam invasisset, prædictus Archiepiscopus Remensis eum excommunicatione perculit, ut videre est in eodem Tom. 2. Opusc. ejusdem Præfulis Remensis sub num. 52.

5. De secundo autem sic scribit num. 4. *Sunt qui dicunt, quia Res Ecclesiasticæ Episcoporum in vestrà sint potestate, ut cuicumque voveritis eas donetis. Quod si ita est, ille malignus Spiritus, qui, ut superius præmissum est, primos parentes nostros perdidit, perditionem vestram in aures vestras susurrat. Recurret forsân P. Alexander ad suum effugium, respondens, hæc de bonis ipsis, non autem de usu-fructu esse accipienda. Sed fugienti viam præcludit idem Hincmarus, qui in præcitatâ Sententiâ Excommunicationis contra Odacrum Bellovacensis Ecclesiæ invasorem num. 3. sic habet ; Idem*
Sanctum

*Art. 2. Sanctum magnumque Concilium (Chalchedonenſe) decrevit ,
 §. 6. ut redditus viduatæ Eccleſiæ penes Oeconomum ejusdem Eccleſiæ integre conſerventur, quos prædictus invaſor Odacrus ſine ullâ Divinæ legis reverentiâ uſurpare præſumpſit &c.*

6. Si qua in his ſuperſeſſet difficultas, aliis Hincmari locis eam elucidare in promptu eſſet. Nam cap. 41. Epiſtolæ novæ, quam non ignoravit P. Alexander, quandoquidem illius locum exſcribit. §. 14. expreſſe affirmat, quòd *facultates Eccleſiæ viduatæ poſt mortem Epiſcopi penes Oeconomum integre conſervari jubentur futuro Succeſſori ejus Epiſcopo*; & Epiſt. 29. quæ eſt ad Carolum Calvum, id non ſolùm de bonis ipsis, ſed & de redditibus accipiendum explicat, *ut à magnâ Synodo Chalchedonenſi etiam poſt mortem Epiſcopi, redditus Eccleſiæ viduatæ penes Oeconomum ejusdem Eccleſiæ (non ergo penes Oeconomum Regiùm) integre conſervari jubeantur*; non autem in Fiſcum deferri permittantur. Hæc verba tam perſpicua ſunt, ut quantumvis P. Alexander nitatur tenebras illis offundere in dicto §. 14. eorum ſententiam lectores nequeat celare, ac facillimum cuique ſit, ut ibi videbimus, injectum pulverem exſufflare.

7. DISSERT. „Jus illud Cuſtodix ac Deſenſionis proprium, ſectitium non eſſe, ſed inſitum & Coronæ Regum Chriſtianiſſimorum adhærens, conſtat ex illis verbis, *ſecundum Miniſterium Veſtrum* : Nec ab hominibus, ſed à Deo ipsis commiſſum, hæc verba probant : *Quas ad defendendum & tuendum verbis Dominus commendavit.*

8. RESP. Officium aptius quàm Jus vocaretur, quod Principes Eccleſias defendant & tueantur. Verùm Autor non Eccleſiæ bonum & dignitatem attendens, ſed commodum Regi ex uſu-fructu bonorum Eccleſiaſticorum, & ex Beneficiorum

ciorum collatione proveniens, defensionem illam & tuitio- *Art. 2.*
nem, quam falso passim asserit justum esse illius commodi §. 6.
titulum, Juris nomine mavult nuncupare. Omissis nunc
aliis probationibus hujus nuncupationis, adducere sufficiet
autoritatem Concilii apud Sanctam Macram, & consequen-
ter Hincmari Archiepiscopi Remensis, qui illud citat, in eo
præfederat, & decreta, ut puto, condiderat, quandoqui-
dem eam in suas partes conatur, licet immerito, trahere P.
Alexander; *Pro honore*, inquiunt Patres apud S. Macram
congregati cap. 1. & *defensione ac quiete Sanctæ Ecclesiæ, ac*
Reclorum & Ministrorum ipsius, & leges promulgando, ac
militando à Rege Regum est eis Curæ onus impositum. Quod P.
Alexander *Jus insitum, & Coronæ Regum Christianissimorum*
adherens. Concilium apud S. Macram à Rege Regum eis (Re-
gibus) *Curæ onus impositum appellat.* Quid mirum? Concilium
Jura Ecclesiæ spectabat; P. Alexander Advocati Regii par-
tes agit.

9. DISSERT. „Jus illud Augustum Custodiæ Regibus
„Christianissimis competere, Adrianus II. agnovit Epist. 16.
„ad Hincmarum Archiepiscopum Remensem data, quâ
„Laudunensis Episcopi Romam ituri Ecclesiam ipsi com-
„mendat, & illius custodem secundum Regem constituit :
„*Episcopatum ejus*, inquit, *Sanctitati tue specialiter*, post
„*Regem servandum committimus.*

10. RESP. Si *Jus illud Augustum Custodiæ Regibus Chri-*
stianissimis competit, si profectitium non est, sed insitum & Co-
ronæ Regum Christianissimorum adherens; quo jure Hadrianus
II. Hincmarum Archiepiscopum Remensem Ecclesiæ Laudu-
nensis *Custodem secundum Regem constituit*, seu *post Regem*?
Nonne ad Regem pertinuisset, *Custodem secundum se*, seu
post

Art. 2. post se constituere? Nonne saltem expectandus Hadriano fuisset Regis consensus ad committendam alteri Ecclesiæ Laudunensis Custodiam? Num Papa & Rex simul sunt Ecclesiarum Custodes? Non habebat Adrianus Ecclesiam Laudunensem tanquam vacantem: Sed cum Episcopum Laudunensem Romam venire iussisset, providit, ne qua bonis ejus Ecclesiæ inferretur injuria; Regem orans, ut tanquam bonorum omnium in Regno suo existentium Protector impediret, ne ista diriperentur; & Hincmarum Remensem monens, ut eidem bonorum securitati consulere, post Regem, cujus nimirum autoritas erat efficacior ad deterrendos improbos. At certè nemo judicavit ratione hujus Custodiæ vel Regem vel Metropolitanum Ecclesiæ Laudunensis fructus suos jure facere potuisse.

§. S E P T I M U S.

De Visitatore Ecclesiarum à Rege designando.

1. **D** I S S E R T. „Ex eo Jure profectum est, ut Reges, „secundum illius ævi disciplinam, Episcopum „designarent, qui Visitatoris nomine vacantis „Ecclesiæ curam gereret: aut certè Metropoli- „tano cum indicarent, quem velut Majestati suæ gratum in „eo munere institueret. Id constat ex Epistola Hincmari Me- „tropolitani ad Carolum Regem, ut Clero, & Plebi Silva- „nectensi novi Episcopi electionem permittat, & Visitatorem „designet, qui præsit electioni. *Dignetur mihi Dominatio ve- „stra, inquit, literis suis significare, quem vultis de Goëpisco- „pis nostris, ut ei ex more literas Canonicas dirigam, & Visita-*
toris

„toris Officio fungens in eadem Ecclesiâ Electionem Canonice Art. 2.
 „faciat : & aut per se, aut per literas suas, Vicario suo de se §. 7.
 „rente, eandem Electionem cum Decreto Canonico singulorum ma-
 „nibus roborato ad me referat, ut per me ipsa Electio ad Domina-
 „tionis vestre discretionem perveniat.

2. „Idem probat ejusdem Hincmari Epistola ad Hade-
 „bertum Silvanectensem Episcopum, ut Visitatoris Officio
 „fungatur in Ecclesiâ Bellovacensi post obitum Odonis Præ-
 „sulis : Officio, inquit, Visitatoris consensu Domini nostri
 „Ludovici Regis, nostre Humilitatis Metropolitanæ delegatione
 „suscepto, ad eandem Ecclesiam quantocyus studeas properare,
 „&c.

3. „Idem probat excusatio Remensium, qui ante Visita-
 „toris adventum, post obitum Hincmari, Episcopum ele-
 „gisse dicebantur, ad Hildeboldum II. Sueffionensem & cæ-
 „teros Provinciæ Remensis Episcopos : Et sicut hætenus ab-
 „stitimus ab ullius certæ personæ electione, ita deinceps, donec
 „Pietas Divina, & Regia Clementia nobis concesserit Visitatorem,
 „abstinere pro certo noveritis.

4. „Idem testatur Flodoardus in Remensis Ecclesiæ Histo-
 „riâ, lib. 3. cap. 23. ubi literas ad Ragenelmum, seu Rage-
 „nolium Episcopum Noviomensem ab Hincmaro datas com-
 „memorat. Pro Visitatione Morinensis Ecclesiæ, post obitum
 „Hunfridi Episcopi, juxta dispositionem Regis.

5. R E S P. Si ex eo Jure, scilicet Custodiæ, Regibus Chri-
 „stianissimis competente, de quo in §. præcedenti, profectum est,
 „ut Reges Episcopum designarent, qui Visitatoris nomine vacantis
 „Ecclesiæ curam gereret : Cum Visitatoris Officium esset non
 „solum temporalium conservationi invigilare, sed etiam Spiritu-
 „alium munia obire, concludendum erit Reges supremam

R

etiam

Art. 2. etiam in spiritualibus potestatem habuisse ; sed hujus Conclusionis falsitatem , & rei ipsius injusticiam sibi maximo vitio vertendas præsentens P. Alexander, illam temperavit , addens ; Reges saltem Visitatorem Metropolitano indicasse ; *Quem velut Majestati suæ gratum in eo munere institueret :* quibus verbis præsentationem Principi, utpotè Patrono, non plenam auctoritatem , quasi Ecclesiæ Capiti tribuit. At etiam hujusmodi Juris præsentationis alias probationes vellem afferri.

6. Etenim cùm sub ultimis primæ Dynastiæ Regibus, maxima fuisset in Galliâ rerum Ecclesiasticarum confusio & labefactatio, adeò ut Carolus Martellus ; qui diù sine Regio nomine regnaverat, Episcopatus & Abbatias Laïcis, præsertim Militibus, concederet, ad conciliandos sibi per hujusmodi Sacrilegas largitiones bellorum adjutores : non ita facîle fuit sub Principibus sequentibus, etiam erga Religionem & Ecclesiam optimè affectis, Canonicam Libertatem recuperare, & collapsam restaurare disciplinam. Quid igitur mirum, si tempore Caroli Calvi, qui Ludovici Patris, Caroli Magni Avi, & Pipini Proavi, à prædicto Martello descendentium, pium ergà Ecclesiam Zelum non ita imitabatur, Antistites cogerentur ejus voluntati frequentissimè sese accommodare ? Imò tunc temporis magna libertas reputabatur præscæ servitutis imminutio ; quodque alias omni conatu propulsatum fuisset, tanquam ingens favor postulabatur. Quamobrem iniquè se habent erga Ecclesiam Scriptores, qui in Regia Jura referunt, quidquid illis temporibus gestum legitur, etiamsi Clerus annuerit, vel etiam optaverit, graviorum scilicet malorum pondere oppressus.

7. Farebantur ipsimet Reges, Ecclesiarum injurias reparare

rare conantes, ea, quæ præstabant, minora esse, quàm *Art. 2.*
 quæ Sacri Canones exigerunt. Id testatur Præfatio ad Capi- §. 7.
 tula in Concilio Vernensi an. 755. edita; *Quia emergentibus*
causis quibusdam non congruis, temporeque inquieto supervenien-
te, contigit nonnulla ex hac re negligentia faciente fuisse inter-
missa, idèdque gloriosissimus atque Deo Religiosus illuster Vir Pipi-
nus Rex Francorum universos penè Galliarum Episcopos aggregare
fecit ad Concilium Vernis Palatium publicum, RECUPERA-
 RE ALIQUANTISPER CUIPIENS INSTITUTA
 CANONICA. ET QUIA FACULTAS MODO NON
 SUPPETIT AD INTEGRUM, TAMEN ALIQUA
 EX PARTE VULT ESSE CORRECTUM, QUOD
 ECCLESIAE DEI VALDE COGNOSCITUR ESSE
 CONTRARIUM.

8. Verùmtamen Hincmarum suâ, non Regis, cujus vo-
 luntatem explorabat, autoritate, Visitatorem delegasse,
 ipsemet significat in iis Epistolis, quæ referuntur à P. Labbeo
 Concil. tom. 8. col. 1867. & seqq. *Dilecto fratre,* inquit
 Hincmarus Epist. ibi secundâ, quæ est ad Hedenulphum Lau-
 dunensem Episcopum, *ac venerabili Consacerdote nostro Joanne*
Ecclesiæ Cameracensis defuncto, hortor ac moneo dilectionem
tuam, Frater Carissime, ut ejusdem Ecclesiæ Officio Visitoris
nostræ Humilitatis Metropolitanâ delegatione suscepto, ad eam-
dem Ecclesiam quantocius studeas properare, ac assiduis horta-
tionibus Clerum Plebemque Ecclesiæ publicè admonere festines,
ut remoto privato studio, uno eodemque consensu talem sibi præ-
ficiendum expetant ac eligant Sacerdotem, qui & tanto Mini-
sterio dignus valeat reperiri, & à venerandis Canonibus nulla-
tenus respuatur. Nulla fit in totâ illâ Epistolâ mentio Regis.
 Subjungit quidem P. Labbeus in alterâ Hincmari Epistolâ ad

Art. 2. Hadebertum Silvanectensem Episcopum scriptâ, ut Visitatoris Officio fungeretur in electione Episcopi Bellovacensis, haberi hæc verba; *Officio Visitatoris, consensu Domini nostri Ludovici Regis &c.* Sed in reliquis eandem esse utriusque formam, ut scilicet Metropolitanus deleget Visitatorem. Unde sequitur, Regem ad summum consensum suum Visitatoris Deputationi, sicut Antistites electioni præstitisse.

9. Vidimus suprà, Concilium Regense, & Concilium Aurelianense II. statuisse, ut Episcopus Ecclesiæ vacanti vicinus, post ejus Pastoris mortem, Visitatoris munus obiret. Alia possent afferri exempla, quibus certissimè confirmatur, Visitatoris Officium, etiam quantum ad bona temporalia non à Principibus, sed ab Ecclesiâ pendere: sed prædicta sufficientiant, maximè cum nonnulla inferiùs citaturi sumus, ex quibus illa confirmabuntur.

§. OCTAVUS.

Exemplum Custodiæ à Carolo Calvo commissæ.

I. ISSERT. „Vacantium Ecclesiarum Custodia,
„Defensio & Administratio quoad temporalia,
„ad eò Regii Juris erat, ut Carolo Calvo professio-
„nem in Italiam adornante Anno 877. necesse
„fuerit statuere, quâ ratione hujusmodi Custodiæ & Provisio,
„absente Rege, suppleretur. Episcopis & Metropolitanis
„hæc demandata Provincia est, qui unâ cum Comite Eccle-
„siam custodirent, dum Episcopi obitus ad Regis notitiam
„deferretur; ut discimus ex Capitulari Carisiacensi. cap. 8.
„ubi Rex ad Episcopos, & Optimates: *Si antequam redea-*
mus,

„mus, inquit, aliqui Honores aperti fuerint, considerandum *Art. 2.*
 „quid exinde agatur. Ipsi vero respondent: Si antequam ju- §. 8.
 „vante Domino revertamini, aliquis Archiepiscopus defunctus
 „fuerit, vicinus Episcopus ipsius Diœceseos, cum Comite ipsam
 „Sedem prævideat, usque dum obitus ipsius Archiepiscopi ad ve-
 „stram notitiam perveniat, si aliquis Episcopus interim obierit,
 „Archiepiscopus ipsi Sedi Visitatorem secundum Sacros Canones
 „deputet, qui unà cum Comite (seu Provinciæ Præfecto)
 „ipsam Ecclesiam, ne prædetur, custodiat, usque dum ipsius
 „Episcopi obitus ad vestram notitiam perveniat. Si Abbas vel
 „Abbatissa obierit, Episcopus in cujus Parochiâ Monasterium
 „illud est, unà cum Comite illud Monasterium custodiat, usque
 „dum vestra jussio inde fiat. His Legibus Gallicana Ecclesia
 „tunc temporis regebatur; quæ Jus Custodiæ, seu Rega-
 „liæ in Ecclesiis vacantibus, Regibus Christianissimis conve-
 „nire supponebant.

2. R E S P. Optimus & Sacris Canonibus consentaneus est
 Ordo, ut Ecclesiæ Metropolitanæ vacanti vicinus Episcopus,
 Cathedrali autem ejus Provinciæ Archiepiscopus Visitatorem
 deputeret, Monasterio verò Episcopus, in cujus est Parochiâ.
 Id propriè cum Capitulari Carisiacensi secundum Canones dici
 potest. Quòd autem Archiepiscopo, vel Episcopo adjunga-
 tur Comes, Officium est Principum, qui auctoritatem,
 quam à supremo Rege acceperunt, in ejus Ecclesiæ auxilium
 impendere tenentur. Sed pro illius auxilii mercede, quod Ec-
 clesia ipsa postulaverat, cò quòd improbi Censuras Ecclesia-
 sticas parum formidare jam cœpissent, neque Rex, neque
 Episcopi sentiebant, concedendum suæ Majestati integrum
 rerum custoditarum usum-fructum, & Præbendarum libe-
 ram collationem. Iniqua nimis fuisset conditio & pretium

Art. 2. operas præstitas excedens : debuisset saltem merces inter Episcopum & Comitem, seu inter Ecclesiam & Regem dividi.
 §. 8. Animadvertis, Lector, Autorem à suâ æquivocatione nusquam recedere, sed totam, aut ferè totam Dissertationis suæ molem superstruere corrupto illi fundamento, scilicet, quòd generalis illa Custodia, quam Principes Ecclesiæ debent, tam vivente quàm defuncto Episcopo idem sit ac Regalia, quæ occasione, seu prætextu specialioris custodiæ in aliquas Ecclesias inducta est.

3. Conqueretur forsan P. Alexander, nos in autoritate Capitularis Carisiacensis dissimulare illa verba, *Antequàm redeamus, usque dum obitus ipsius Archiepiscopi ad vestram notitiam perveniat : usque dum vestra jussio inde fiat*, quæ innuere videntur, totam custodiendi autoritatem esse penes ipsum Regem, Episcopos autem ejus esse Commissarios, non minùs quàm Comites. Verùm hæc verba innuunt tantùm, non præfici Ecclesiis Pastores, inscio Rege, vel absque illius assensu. Cùm autem statuatur, quòd interim *Archiepiscopus ipsi Sedi Visitatorem secundùm Sacros Canones deputet* ; Sacri autem Canones, ut jam vidimus, illam deputationem, non sæcularis, sed Ecclesiasticæ potestatis esse testentur : quis Archiepiscopos & Episcopos in deputandis Ecclesiarum vacantium Visitoribus, Principum Commissarios appellare, illorumque Jurisdictionem à Rege delegatam asserere non erubescat ? Certè verba ipsa Capitularis indicant præcipuam Autoritatem in Ecclesiâ residere, quandoquidem non solum deputatio Visitoris Archiepiscopo solidè adscribitur ; Idque *secundùm Sacros Canones* ; sed etiam ex ipsâ loquendi formâ indicatur, Episcopum deputatum, esse verum Visitatorem ; Comitem autem ejus tantum Adjutorem : *si aliquis Episcopus*

pus interim obierit, Archiepiscopus ipsi Sedi VISITATO-
REM secundum Sacros Canones deputet, qui una cum Comite §. 9.
ipsam ECCLESIAM, NE PRÆDETUR, CUSTO-
DIAT.

§. NONUS.

*De Regia Custodia Ecclesiarum tempore Caroli
Simplicis.*

1. **D**ISSERT. „Jus Custodiæ ac Defensionis Metro-
„ politanarum & Cathedralium Ecclesiarum Re-
„ gni sui, Christianissimi Reges non minori curâ
„ & ardore, quàm ipsam Coronam, cui adnexum
„ est, conservârunt: adeò ut extremis Carolinæ Stirpis tem-
„ poribus, & initio tertiæ Regum Familiæ, Jure Regio ci-
„ vilibus bellis imminuto, omnibus occupatis, Episcopatus
„ tamen in tutelâ & protectione Regum manserint. Chroni-
„ con Andegavense de Neustriâ Hugoni Abbati concessâ sub
„ Carolo simplici Rege ita loquitur: *Iste itaque tractus cum*
„ *ei datus esset ad integrum cum Civitatibus & Comitibus &*
„ *Abbatibus, Castellisque, præter Episcopatus solos, qui in Re-*
„ *giâ Dominicatâ retenti sunt. Rigordus in Philippi Augusti*
„ *vitâ: Igitur Reges Francorum prædictas Ecclesias in suâ liber-*
„ *tate semper custodire cupientes, quibuscumque Principibus Ter-*
„ *ras custodiendas tradidissent, tamen Ecclesias sub Potestate*
„ *suâ & Protectione retinere decreverunt, ne Principes quibus*
„ *terra custodienda delegabatur, Ecclesias, vel Clericos ibidem*
„ *Domino servientes aliquibus angariis, talliis, vel aliis exactioni-*
„ *bus gravare præsumerent.*

2. RESP.

Art. 2. 2. RESP. Quòd Carolus simplex Ecclesias Hugoni cōcedere noluerit, siquidem id præsinit, ne illarum reditus ab illo Comite, qui quòd plures Abbatias, quamvis Laicus possideret, Abbas cognominatus est, usurparentur; laude dignus est, quia officio Principibus omnibus à Deo imposito fecit satis. Sin verò id fecit, ut illarum reditus ipse perciperet, non est cur in Exemplum proponatur, cum injuriam Ecclesiæ inferri solitam non abstulerit, sed commutaverit. Quâlibet ratione id fecerit, non ideò Ecclesiarum illarum usum-fructum, & Beneficiorum collationem habuit, nisi juxta falsum illud principium æquivocatione obiectum, quòd custodia Ecclesiarum Principibus à Deo injuncta, idem sit quod Regalia: quamvis illa Custodia non magis de tempore vacantis sedis, quàm viventis Episcopi accipiatur.

3. Verùm Carolum simplicem propriæ necessitati potiùs satisfacere, quàm suo officio & utilitati Ecclesiæ providere voluisse, conjicere licet ex temporis conditione. Hic enim Rex potentes passus est adversarios, à quibus etiam captus est, ac diu detentus. Tumque non solum confusa erat Respublica, sed etiam, ut plerumque solet, illa perturbatio maximorum in Ecclesiâ Gallicanâ malorum erat occasio; præsertim ut Ecclesiarum bona à Laicis potentibus diriperentur; quod insinuat etiam ipse Dissertator cum ait; *Ut extremis Carolinæ Stirpis temporibus & initio tertiæ Regum Familiæ, Jure Regio civilibus bellis imminuto, omnibus occupatis, &c.*

4. Sanè testimonium Chronici Andegavenfis significat, Carolum Simplicem Hugoni non solum Custodiam Ecclesiarum Abbatialium, & earum, mortuis Prælati, usum-fructum concessisse, sed & Dominium ipsum sicut & Civitatum, & Castrorum; *Isse itaque tractus inquit, cum ei datus esset ad integrum,*

tegrum, cum Civitatibus & Comitatibus, Castellisque. Unde *Art. 2.* inferendum videtur, Carolum in eodem sensu *Episcopatus qui §. 10.* in *Regiâ Dominicatâ* erant retinuisse, ut scilicet etiam si non vacarent, eorum usus-fructus usurparet. Ac reverâ nulla fit ibi Custodiæ, defensionis, vel alicujus similis officii mentio. Unde magis ac magis detegitur & Causâ à P. Alexandro defensionæ, & ipsius defendendæ modi injustitia, cùm in ejus patrocinium adhibentur tam iniqua tamque odiosa, & cum Ecclesiæ juribus pugnancia exempla.

5. Diversæ rationis est factum Philippi Augusti ex Rigordo desumpti. Nescio utrum hoc loco illud P. Alexander retulerit, ut aliquatenus iniquum Caroli simplicis exemplum obtegeret. Nec enim Philippus Augustus ad primam Dynastiam pertinet, vel ad secundam, de quibus Autor tractat in hoc articulo, sed ad tertiam, de quâ in sequenti. Est autem maximum inter trium Dynastiæ tempora discrimen. Nam sub primâ, & secundâ nullus fuit Regaliæ usus in eo sensu, in quo de illâ modo disputatur. Sub Philippo autem Augusto, qui septimus ordine fuit tertiæ stirpis Rex, imo sub ejus Patre Ludovico VII. Regaliæ prima exempla notantur. Verùm, ut articulo sequenti videbimus, usus ille in aliquibus tantùm Ecclesiis locum habebat, eique Custodia specialis ac Defensio adversus iniquos Principes ac Potentes, fortè occasionem præbuerat, quoad fructus bonorum non feudalium. Sed & hic Rigordi locus ad tempus vacantis sedis nequaquam est limitandus, neque occasione protectionis de quâ loquitur, pii Principes proprium, sed Ecclesiæ ~~com~~ commodum quærebant; *Ecclesias* inquit Rigordus, *sub Potestate suâ & Protectione retinere decreverunt,* (Reges Francorum) *ne Principes, quibus terra Custodienda delegabatur, Ecclesias vel Clericos ibidem Domino servien-*

Art. 2. tes aliquibus angariis, talliis, vel aliis exactionibus gravare
 §. 10. *presumerent.* Itaque distinguenda ubique sunt duo Custodiæ
 genera, quæ passim à P. Alexandro confunduntur, neque
 cum illo falso supponendum, Custodiam, cujus cujusmodi
 esset, cum usu-fructu reddituum & Collatione Præbendarum
 semper fuisse conjunctam.

§. DECIMUS.

*De Chorepiscopis in Ecclesiis Vacantibus constitui soli-
 tis, & de protectione vacationis.*

1. **D** ISSERT. „Cum Reges Christianissimi Custodiæ
 „Jus in Ecclesiis Regni sui haberent, & hujusmo-
 „di Custodiæ ac Defensionis titulo earum bona,
 „vacante sede, ad se reciperent, servarentque,
 „donec electus Episcopus eorum Majestati se sisteret, con-
 „cessionem possessionum ad ipsas pertinentium ab illa impetra-
 „turus, credere par est ipsos fructus vacationis tempore pro-
 „venientes, suos fecisse, vel ex iis aliquid delibasse ad Cu-
 „stodiæ impensas, & honorarii nomine: cum suis sumpti-
 „bus eam curare non tenerentur. Id autem facillè colligitur
 „ex Epistola Hincmari ad Leonem IV. Pontificem Maxi-
 „mum, quâ apud ejus Sanctitatem querebatur, quòd Prin-
 „cipes Ecclesiarum vacationem in diuturnum tempus ex in-
 „dustria protraherent, ut diutius Ecclesiasticis redditibus frue-
 „rentur: & propterea Chorepiscopos mittebant, qui fun-
 „ctiones Episcopales interim obirent, ne novi Episcopi ele-
 „ctio, & consecratio urgeretur, quâ peractâ, possessiones
 „omnes Episcopatus electo concedebant. Hujus Epistolæ,
 quæ

quæ excidit, argumentum recenſet Flodoardus lib. 3. Hiſtor. Remenſis cap. 10. *Scriptit autem, inquit, ad Leonem §. 10. Papam ſexies, vel ſepties. In hac verò Epiftolâ de his quos temeritas Chorepiſcopalis ordinare; vel quòd Spiritum Sanctum conſignando tradere præſumebat, requiſivit. Et quòd terrena Potestas hac materiâ ſæpe offenderet, ut videlicet Epifcopo quolibet defuncto, per Chorepiſcopum ſolis Pontificibus debitum Miniſterium perageretur, & res ac facultates Eccleſiæ ſecularium uſibus expenderentur, ſicut & in noſtra Eccleſia jam ſecundò actum fuiſſet. Idè tot Decreta in Synodis iſtius ſæculi contra Chorepiſcopos edita ſunt. Porro vacationem Eccleſiarum ex induſtria Principes ita non protraxiſſent, niſi Jus habuiſſent ratione Cuſtodix percipiendi redditus ac fructus eâ durante, provenientes.*

2. R E S P. Non tot, & à tam remotis, imò ſibi contrariis locis ducta argumenta cumulâſſet Diſſertator, ſi ſolida reperire potuiſſet. At certè quo major eſt militum numerus, ſi imbelles ſunt & ignavi, eò magis periclitatur exercitus. Quid ſi etiam inferſi & ex Hoſtium partibus collecti? Hujusmodi ſunt pleraquæ P. Alexandri argumenta. Probat hoc loco, Reges Francorum habuiſſe uſum-fructum Eccleſiarum vacantium; quia Hincmarus conqueritur, *terrenam poteſtatem hac materiâ ſæpe offendiſſe: & res ac facultates Eccleſiæ ſecularium uſibus expendi.* Hæc autoritas contrarium potius probat, ſcilicet Reges injuſtè bona Eccleſiarum uſurpâſſe.

3. Injuriam ſuis Regibus facit P. Alexander, cùm putat, eos quaſi Villicos aut Vinearum Cuſtodes bona Eccleſiarum vacantium ad ſe recepiſſe, unde concludit, *credere par eſſe ipſos fructus vacationis tempore provenientes, ſuos feciſſe, vel ex iis aliquid delibâſſe ad Cuſtodix impenſas, & honorarii nomine:*

Art. 2. cum suis sumptibus eam curare non tenerentur : cum Hincmar-
 §. II. *rus de Custodiâ illâ intelligendus sit, quam sæpè diximus Regi-*
bus tanquam Dei Ministris incumbere, ut autoritate sibi
ab eo traditâ malos ab usurpandis Ecclesiæ bonis ac juribus
deterreant, ac pro quâ ipsis nunquam vel rarò faciendæ sunt
expensæ. Quòd si juxta P. Alexandri mentem, Custodiam
aliam specialiore ac sumptus aliquos exigentem acciperemus,
certè compensatio cum aliquâ esset proportionè faciendâ, ut
ipsemet fateri videtur, cum ait ; Credere par esse Reges fru-
ctus suos fecisse, vel ex iis aliquid delibasse ad Custodiæ impen-
sas. Atque illa fortassè prima occasio Regaliæ fuit, quan-
tum ad perceptionem fructuum non feudaliū in aliquibus
Ecclesiis : quia scilicet ut Principes inferiores à bonorum Ec-
clesiasticorum rapina impedirentur, expensis interdum opus
erat, ad quas Reges teneri non videbantur : ideòque illas ex
fructibus Ecclesiarum sumebant. Cum ergo nunc solis Principi-
bis supremis jus belli reservatum sit, nullæque Regibus
Christianissimis ad defendendas Ecclesias faciendæ sint expen-
sæ : quo titulo universos fructus, ac præterea collationes
Beneficiorum sibi tribuerent, in illis præsertim Ecclesiis, in
quibus id sibi ex antiquâ consuetudine non competit ? An
quia illarum bona per Oeconomos administrant ? Atqui no-
vum est illud administrationis genus ; cum ex plurimis mo-
numentis constet, Ecclesiarum, quæ Regaliæ non subjace-
bant, vacantium Curam, etiam quantum ad temporalia,
penes Capitula fuisse, quousque Ministri Regii Regaliā ad
universas Ecclesias extendere moliti sunt. Adde quod in illis
Ecclesiis, Oeconomus à Rege constitutus semper novo Epi-
scopo, dati & accepti rationem reddere, ac quod superesset con-
signare, non ex liberalitate Regiâ, sed ex justitiâ teneretur.

4. Quæ

4. Quæ illis temporibus contra Chorepiscopos statuerunt *Art. 2.*
 Concilia indistinctè à P. Alexandro citata, sicut quod ex §. 11.
 Flodardo refertur, adversari potius ipsi, quàm favere
 comperientur, si proferantur. Non enim illa in communi
 tantum citasset, si vel vocem aliquam intentioni suæ ac-
 commodatam in illis invenisset; quippè qui argumenta à
 tam remotis, ut diximus, ac sæpè sibi contrariis locis ac-
 cessat.

6. U N D E C I M U S.

*De Capitularium, & de Concilii Trofleia-
 ni Autoritate.*

1. **D** I S S E R T. „Jus illud non convellunt, quæ ex li-
 „bro sexto Capitularium cap. 321. sive 427. Edit.
 „Baluz. quod ex Concilio Trofleiano, cap. 4. de-
 „sumptum est, objicit nuperus Regii Juris Oppu-
 „gnator cap. 6. sui de Regalia Tractatus. Nam id unum edi-
 „cit: *Ut nullus Laicus Homo, vel Imperator vel Rex, & ali-*
 „*quis Præfeſtorum, vel Comitum, ſeculari poteſtate ſultus ſibi*
 „*per violentiam rapiat, aut à Rege competere audeat, vel quo-*
 „*cunque modo invadere præſumat Monafterium, aut prædia,*
 „*vel quaſcunque res de poteſtate Epifcopi, vel Abbatis, vel Ab-*
 „*batiffæ, & incipiat vice Abbatis regere, & habere ſub ſe Mo-*
 „*nachos, & pecuniam poſſidere quæ fuit Chriſti ſanguine com-*
 „*parata.* Et cap. 392. *Iniquum eſt & Sacrilegii inſtar, quæ*
 „*pro ſalute & requie animarum ſuarum unusquiſque Venerabili*
 „*Eccleſiæ contulerit, aut certè reliquerit, ab his, quibus maxi-*
 „*mè ſervari convenerat, auſervi, & in aliud transferri.* Et
 S 3 cap.

Art. 2.º, cap. 393. Laïcis, quamvis Religiosis, nulla de Ecclesiasticis §. 11.º, facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas. Invasiõnem, direptionem, violentam occupatiõnem, subreptitiam impetrationem prædiorum, aut aliarum facultatum Ecclesiasticarum, sive fiduciariam Monasteriorum possessionem Laïcis quibuscumque, etiam Regibus, Christianissimi Principes prohibuerunt, ac Sacrilegii damnârunt; non fructuum, durante vacatione, provenientium perceptionem ac dispensationem, quæ ratione Custodiæ ac Defensionis eorum debita erat Majestati, ut colligitur ex Can. *Tributum*, causa 23. q. 8. *De exterioribus Ecclesiæ, quod constitutum antiquitus est pro pace & quiete, qua nos tueri & defensare debent, Imperatoribus persolvendum est.*

2. RESP. Ubique Autor principium petit, supponens, Reges Jure Custodiæ fructus Ecclesiarum vacantium suos fecisse: quod cum falsum esse jam probaverimus, perperam inde concludit, hujusmodi usum-fructum non contineri sub nomine *invasiõnis, direptionis, violentæ occupationis*. Sed quid respondet ad pronuntiatum illud, nullâ temporis vacationis exceptione circumscriptum, quod refertur ex cap. 393. lib. 6. Capitular; *Laïcis quamvis Religiosis, nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas*? Nonne vacationis Ecclesiarum tempus erat excipendum, cum apertè videretur excludi verbis illis, *Nulla unquam facultas*?

3. Si alia testimonia ex Capitularibus in Tractatu Appamienfi lib. 1. cap. 7. relata, minùs patent, minùsque Regaliæ speciem impugnare Patri Alexandro videntur: proferat ipse quæ propius ad illam accedant, eique suffragentur. Au-

ror

tor enim prædicti Tractatus declarat. lib. 1. cap. 7. (pro quo *Art. 2.* à P. Alexandro citatur caput sextum) quòd cum locis à se adductis, & pluribus aliis, securitati bonorum Ecclesiasticorum consulatur, nusquam Capitularia probant quòd Principes usum-fructum illorum bonorum justè sibi vendicent, sive plenis, sive vacantibus sedibus. Illi Declarationi respondendum erat objectis Capitulis, Regibus Christianissimis usum-fructum Ecclesiarum, Pastore destitutarum, adscribentibus, aut saltem huic juri magis faventibus, quàm adversentur alia. Concilium Trosleianum usum illum damnasse, illiusque Decretum, quod infra §. 16. ab Autore Dissertationis refertur, & Decretum Concilii Regensis, ad tempus ante relevationem Testamenti Episcopi defuncti, aut ad bona mobilia non posse restringi, ibi demonstrabimus.

4. Opponit Canonem *Tributum* 23. quæst. 8. *De exterioribus Ecclesiæ, quod constitutum antiquitus est, pro pace & quiete, quâ nos tueri & defensare debent, Imperatoribus persolvendum est.* Verùm telum hoc ferit mittentem potius quàm scopum propositum. Primò hæc verba, *de exterioribus Ecclesiæ*, non possunt de Beneficiorum collatione pleno Jure facienda intelligi. Secundò *quod constitutum antiquitus est*, non potest dici Jus Coronæ Regiæ insitum, sed ex communi partium consensu pactum. Tertiò Imperatoribus persolvendum est: non ergo debent ipsi fructus recipere, ac suos facere, sed illos tueri & defensare, eoque nomine, *quod constitutum antiquitus est Imperatoribus, persolvendum est.* Ostendat ergo P. Alexander *quod constitutum antiquitus sit pro pace & quiete* quâ Reges Christianissimi Ecclesias tueri, & defensare debent: Ipsisque *de exterioribus Ecclesiæ* persolvendum consentiemus.

5. Tantùm abest ut Canonem, *Tributum* reformidemus, ut po-

Art. 2. ut potius illum aliis Canonibus corroborandum ducamus ;
 §. 11. quo certum sit , Custodes Ecclesiarum nihil ab illis ratione Custodiæ exigere posse , nisi quod ipsis constitutum est. Hoc igitur adhuc confirmatur autoritate Concilii Remensis Anno 1148. ab Eugenio III. celebrati Can. 6. *Autoritate quoque Apostolica*, inquit Pontifex , *prohibemus , ut nullus Advocatus , præter Jus & Beneficium antiquitus constitutum , sibi aliquid accipere vel usurpare præsumat &c.*

6. Concilii Lateranensis IV. an 1215. Caput 45. sic concluditur : *Cum igitur quod ad defensionis subsidium est inventum , ad depressionis dispendium non debeat retorqueri : prohibemus expressè , ne Patroni vel Advocati , seu Vicedomini , super præmissis de cætero plus usurpent , quàm reperiatur in Jure permis- sum : & si contra præsumpserint , districtissimè per severitatem Canonicam compeſcantur.*

7. Conſonat Lucius III. cap. *Præterea. de Jure Patronatus ; præſenti decreto statuimus , eos , sive Advocati , sive Patroni , vel Vicedomini , sive Custodes vel guardias habentes , seu quocunque alio nomine censeantur , à gravaminibus Ecclesiarum cessare , nihilque in ipsis præter antiquos & moderatos redditus à Locorum Episcopis institutos , exigere : aut , si aliud exegerint , excommunicationi subdantur.* Hæc sufficiant. Alia enim variis in locis proferet ipſemet P. Alexander , unde certum sit , Custodes ac Defensores ex Ecclesiis nihil , nisi quod sibi ex pacto , vel ex antiquâ possessione competit , exigere absque injustitiâ posse.

§. DUODECIMUS.

Art. 2.

§. 12.

De Caroli Calvi Regis exemplo.

1. **D**ISSERT. „ Objicit nuperus Regionum Jurium
 „ Oppugnator Caroli Calvi Regis exemplum, qui
 „ reditus ex Ecclesia Remensi vacante perceptos,
 „ Hincmaro Archiepiscopo restituit, stimulus con-
 „ scientiæ compulsus, ut Flodoardus testatur lib. 3. cap. 4.
 „ Verùm Hincmari Præceptum de fructibus vacationis tem-
 „ pore perceptis ne verbum quidem habet, nec eos restituit
 „ Rex Carolus, cùm persuasum haberet se in eorum delibera-
 „ tione perceptis jure suo usum, & eos ad Regni defensionem,
 „ & conservationem difficillimis temporibus impendisset: Sed
 „ quia decem ferè annis Episcopatum vacantem tenuerat, &
 „ Ecclesiæ Villas in Beneficia militaria converterat, earumque
 „ usum-fructum suis fidelibus concesserat ad tempus, officii
 „ sui ac Religionis esse meritò existimavit, sedatâ bellorum
 „ tempestate, & necessitate sublatâ, possessiones illas Eccle-
 „ siæ Remensi restituere; omnesque conscriptiones, quibus
 „ villas in præcepto suo nominatas obligaverat, rescidit. Ver-
 „ ba ejus responsionem nostram confirmant: *Si illa quæ qua-*
 „ *cunque necessitate corrupta sunt, Regia nostra Auctoritate cor-*
 „ *rigimus, & in melius commutamus, saluti nostræ consulimus,*
 „ *& Regium Ministerium susceptum à Domino exercemus. Proin-*
 „ *de noverit omnium fidelium Dei ac nostrorum solertia, quia res*
 „ *ex Episcopatu Remensi, quos magna necessitate & per omnia*
 „ *inviti, dum à Pastore sedes illa sancta vacaret, fidelibus nostris*
 „ *ad tempus, unde quoddam temporale solatium à nostre habent*

T

ser-

Art. 2. „servitio, commendavimus, electo, & ordinato munere Spiritus Sancti, per Dei & nostram dispositionem, in eadem Sancta sede Hincmaro Archiepiscopo, hoc nostræ auctoritatis præcepto, dum integritate quicquid exinde nos fidelibus nostris beneficiavimus, præsentialiter restituiamus, tum Sparnacum, & Juliacum vel quicquid ex eodem Episcopatu Richinus habuit, vel quicquid exinde Odo Comes habuit, & Villam Culmesciacum &c. sive etiam illa omnia quæ tam Clerici quàm Laici, qui in nostra dominatione aliquandiu fuerant, quosque jam dicto Episcopo commendavimus, habebant. Et ut in calce omnia concludamus, quicquid ex eodem Episcopatu, quando de manu Fulconis illum recepimus, alicui præstito beneficio concessimus, per hanc nostræ confirmationis auctoritatem, inspecto coram cætu fidelium nostrorum tam Ecclesiastici, quàm Laicalis ordinis Testamento S. Remigii, præsentialiter Casa S. Mariae, & S. Remigii, atque Hincmaro Archiepiscopo, cum omni integritate reddimus, vel restituiamus, ut absque ulla refectione, cessatis quibuscunque aliis conscriptionibus, easdem res per hanc nostram auctoritatem recipiat: ut sicut Res Ecclesiæ disponende sunt, ad utilitatem ipsius Ecclesiæ Dei, tam ipse quàm Successores ipsius disponant..

2. RES P. Nimis asseveranter scripsit P. Alexander, Hincmari, vel potius Caroli Calvi præceptum de fructibus tempore vacationis perceptis, ne verbum quidem habere? Quid ergo sibi volunt illæ voces, Unde quoddam temporale solatium à nostro haberent servitio? Nonne aperte significant usum-fructum Ecclesiæ Remensis vacantis à Carolo Calvo concessum? Res, inquit Carolus Calvus in illo præcepto, ex Episcopatu Remensi, quas magna necessitate, & per omnia inviti, dum à Pastore Sedes illa Sancta vacaret fidelibus nostris,

A D

AD TEMPUS UNDE QUODDAM TEMPORALE *Art. 2.*
 SOLATIUM à nostro haberent servitio commendavimus. Ec- §. 12.
 quod aliud TEMPORALE SOLATIUM fideles Regis po-
 terant à rebus Ecclesiæ percipere , quàm usum-fructum :
 quandoquidem erant illis *ad tempus tantùm commendatæ* ?
 Porro si Rex illum usum-fructum tempore vacationis legi-
 timè sibi vendicare potuisset ; cur non potuisset etiam inde
fidelibus suis ad tempus quoddam temporale solatium conce-
dere ?

3. Hanc tamen concessionem legitimam non fuisse , satis
 innuit ipsemet Carolus : *Si illa*, inquit, *quæ quacunque ne-*
cessitate corrupta sunt , *Regia nostra auctoritate corrigimus* ,
& in melius commutamus , *Saluti nostræ consulimus* , *& Re-*
gium Ministerium susceptum à Domino exercemus. Corrupta er-
 go , id est injusta fuerat illa concessio : *corrigenda erat* , ut
 Rex *Saluti suæ consuleret* , *& Regium Ministerium susceptum*
à Domino exerceret ; id est officio Ecclesiæ protegendæ ac de-
 fendendæ Principibus à Deo imposito , faceret satis. Sub finem
 autem ejusdem præcepti spondet , quod omisit P. Alexan-
 der , nunquam se similia præstiturum , & nequis ex Succes-
 soribus suis præstet , per Christum obsecrat ; *Nos ulterius*
tale quiddam erga ipsam Casam Dei non acturos spondemus , *&*
ut nemo Successorum nostrorum agere moliatur , *per Omnipoten-*
tem Dominum ejusdem Virginis filium obsecramus. Hic quoque
 obiter nota P. Alexandri affectum. Nam quod Carolus Cal-
 vus fatetur corruptum , *& corrigendum* , ut *Saluti suæ consu-*
lat & Regium Ministerium à Deo susceptum exerceat , licet ma-
 gna necessitate , *& per omnia invitum se fecisse asserat* , nun-
 quàm alias facturum spondet , & alios à faciendo deterret :
 ille ita narrat , ut approbare videatur. *Præceptum* , inquit , *de*
 T 2 *fructi-*

Art. 2. fructibus vacationis tempore perceptis, ne verbum quidem habet, §. 12. nec eos restituit Rex Carolus, cum persuasum haberet se in eorum deliberatione perceptis jure suo usum &c. Quin etiam indicat, non fuisse Regem obligatum ad restituendas Ecclesiæ Remensi, seu Episcopo consecrato, res, Laicis traditas (nec dum earum usum-fructum) nisi sedatâ bellorum tempestate, & necessitate sublatâ.

4. At fortè in eo tantum peccaverat Rex, quia decem fere annis Episcopatum vacantem tenuerat, ut insinuat P. Alexander. Peccaverat quidem, & graviter etiam in hoc: verum non hoc peccatum confitetur modò. Non enim vacationi Sedis providet, jam scilicet electo & ordinato in eadem Sancta Sede Hincmaro Archiepiscopo. Sed quia Res ex Episcopatu Remensi, dum a Pastore Sedes illa Sancta vacaret, fidelibus suis ad tempus, unde quoddam temporale Solatium à suo haberent servitio, commendaverat. Idè quod corruptum fuerat, corrigens, Saluti suæ consulens, & Regium Ministerium exercens, suæ auctoritatis præcepto cum integritate, quicquid exinde fidelibus suis beneficiaverat, præsentialiter restituit &c.

5. DISSERT. „Tantum verò abest quin reditus vacante Ecclesiâ perceptos reddiderit, ut nec possessiones omnes, tunc restituerit, sed de cæteris rebus, quæ tunc redditæ, non fuerant, ab iis qui usum-fructum illarum habebant, nonas & decimas Ecclesiæ solvi jusserit, ut constat ex alio præcepto ejusdem Regis, quod ibidem refert Flodoardus: „Jubemus, inquit, ut quisquis fidelium Dei Omnipotentis, nostrorumque ex eisdem Sanctæ Dei Genitricis Mariæ, vel Sancti Confessoris Christi Remigii, Remorum Ecclesiæ rebus, sive Episcopatus Religiosissimi & Dilectissimi nobis Hincmari, Venerabilis Archiepiscopi, aliquid habere dignoscitur, sive per

„per largitionis nostræ concessionem, sive per quorumcumque as- Art. 2.
 „fectionem, vel machinationem, sive etiam & deprecationem, §. 12.
 „aliquid tenore aliquo ex prædictis rebus tenere vel possidere cer-
 „nitur, nonam & decimam in Missorum nostrorum præsentia,
 „Missio Ecclesiæ Sanctæ Mariæ, vel Sancti Remigii Remorum,
 „sive Hincmari Venerabilis Archiepiscopi revadiet: & annis
 „singulis ad eandem Ecclesiam persolvere, absque ullius occa-
 „sionis contradictione, cum omni vigilantia studeat. Hæc
 „omnia dissimulavit Regionum Jurium nuperus Oppu-
 „gnator.

6. RESP. Piè nimis de Carolo Calvo sensit fortasse Autor
 Tractatus Appamiensis, (neque enim, si quâ in re lapsus est,
 eum defendendum suscipio) cum Principem illum fructus ex
 bonis Ecclesiæ Remensis perceptos, restituisse credidit. Nec
 enim ea erat Caroli justitia, & erga sacra Ecclesiarum bona &
 Jura religio, ut existimemus, cum novo Episcopo reddidisse
 fructus, quos suis fidelibus dederat: pro magno æstimand-
 um est quòd injustitiæ cursum stiterit, repositâ in bonorum
 ipsorum possessione spoliata Ecclesiâ. Est tamen error veniâ
 dignus, si re ipsâ error est, quòd fructus restituti credantur.
 Quis enim non excuset subditum, uni ex prædecessoribus
 Principis sui actionem justitiæ adscribentem; præsertim cum
 verba ipsa Principis in Instrumento solemniter contenta, id innue-
 re videntur; qualia sunt ista in suprâ relato Præcepto; *Quic-*
quid exinde nos fidelibus nostris beneficiavimus, præsentialiter re-
stituimus. Hæc de latifundiis & aliis immobilibus accipienda
 contendit P. Alexander, nec ego ab hac interpretatione mul-
 tum abhorreo: non tamen omni probabilitate caret alia sen-
 tentia, ut etiam fructus restituti sint. Cum enim *res fidelibus*
Regis, non nisi ad tempus commendatæ fuissent, de Christianissimo

Art. 2. Rege absque temeritate suspicari aliquis posset, illum non nisi §. 13. usum-fructum bonorum commendatorum fidelibus suis concessisse; postea verò etiam hanc injuriam refarcisse, atque ita quod *corruptum* fuisse agnovit, *correxisse*, ut *saluti suæ consulere*?

7. Neque hanc opinionem destruit P. Alexandri conjectura ex altero præcepto deducta; imò potius adstruere videtur. Nam in primo Præcepto Rex *quicquid fidelibus suis beneficiaverat, præsentialiter restituit*: ex secundo autem insertur, illum *possessiones omnes tunc non restituisse*. Concludendum ergo videtur, Regem primo Præcepto non nisi fructus integros restituisse, atque de illis tantum intelligenda esse verba illa Caroli *cum integritate*, dum ait, *cum integritate quicquid exinde nos fidelibus nostris beneficiavimus præsentialiter restituimus*.

8. Sed quidquid sit de hac opinione, quam Caroli Calvi mores & ingenium mihi minùs probabilem faciunt; constat ex supradictis, & ex dicendis § seq. ampliùs constabit, Principem illum *reditus Ecclesiæ Remensis vacantis*, non jure sed contra justitiam usurpasse: adeòque si illos non restituit; restituere certè debuisse.

9. Non video autem cur P. Alexander libertatis Ecclesiæ Appamiensis defensori vitio vertat, quòd omiserit hoc Secundum Præceptum, (Primum enim Præceptum omisissis aliquibus verbis non necessariis, excipit) cum illud Secundum doctrinæ prædicti P. Alexandri plus obsit, quàm profit. Cur enim *de cæteris rebus quæ tunc redditæ non fuerunt, ab iis qui usum-fructum illarum habebant, nonas & decimas Ecclesiæ solvi jussit*, nisi ut, cum integra restitutio Ecclesiæ non fieret, aliquâ saltem ex parte illata refarciretur injuria? Id manifestè colligitur ex illius Præcepti principio; sic enim incipit: *Hinc-*
marus

marus Sanctæ Ecclesiæ Remorum religiosus, nobisque valdè dile- Art. 2.
ctus ac venerabilis Pontifex, accedens ad Celsitudinis nostræ ma- §. 13.
gnitudinem, innotuit mansuetudini nostræ, quod ex rebus Sanctæ
Dei Genitricis Mariæ, & Sancti ac pretiosi Confessoris Christi
Remigii, quæ per parentum antecessorum videlicet nostrorum Re-
gum dationem, sive per Rectorum ejusdem Ecclesiæ imprudentiam
vel concessionem, vel etiam quorumcunque malivolorum machina-
tionem ab eadem Sanctâ Ecclesiâ abstractæ esse cernuntur, nonæ
& decimæ ad eandem prædictam Ecclesiam minimè, sicut rectum
est persolvantur; quæ verba insinuant, res fuisse injustè abstra-
ctas; ideoque nonas & decimas solvi.

§. DECIMUS TERTIUS.

De Capitularibus ejusdem Caroli Calvi.

I. **D** ISSERT. „ Objicit rursus ille pag. 41. Carolum
 „ Regem Christianissimum in Synodo Pontigo-
 „ nensi ad suggestionem Episcoporum & Optima-
 „ tum Capitulare edidisse an. 876. quo inter alia
 „ de conservatione bonorum Ecclesiasticorum, vacantibus
 „ præsertim Ecclesiis ita statuit cap. 14. *Ut quotiens Divi-*
 „ *num Judicium aliquem Ecclesiæ Præsulem è seculo vocaverit,*
 „ *nullus ad suimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat*
 „ *& ad Jus suum transferat; Sed Erogatariis & Eleemosina-*
 „ *riis Ecclesiasticis, cum ipsius Ecclesiæ constituto Oeconomo,*
 „ *liberum sit, canonico more justè rationabiliterque deputata*
 „ *Successori futuro reservare, vel quibuscumque sicut expedit,*
 „ *pro ejus spiritu distribuere. Et in Capitulari Carisiacensi an-*
 „ *no 877. cap. 9. Tam de Episcopatibus quàm & de Abbatibus vic-*
 „ *nus*

*Art. 2. „ nus Episcopus & Comes prævideant ne aliquis Res Ecclesiasticas
 §. 13. „ vel facultates diripiat, & nullus ad eorum eleëmofynam fa-
 „ ciendam impediatur. Ex quibus colligit Auctor Anonymus Re-
 „ gem penes se non habuisse, nec alteri concedere potuisse ad-
 „ ministrationem & usum-fructum bonorum Ecclesiæ vacan-
 „ tis. Verùm Regio Juri suo his Capitularibus non derogavit
 „ Carolus Calvus; imò illud firmavit, Custodiam & Defen-
 „ sionem bonorum Ecclesiasticorum, quæ Regaliæ fundamen-
 „ tum a legitimo titulo est, exercens.*

2. *R E S P.* Carolum Calvum Custodiam & Defensionem bonorum Ecclesiasticorum habuisse verum est in aliquo sensu: nec minus verum est, ipsum non nisi injustè sibi vendicasse fructus quarundam Ecclesiarum vacantium. Certissimum ergo est illum, qui Custodiam & Defensionem bonorum Ecclesiasticorum habet, non idcirco habere etiam jus percipiendorum fructuum Ecclesiarum Custoditarum & Defensarum. Nescio quomodo tam lucida veritas P. Alexandri oculos non feriat, etiam de industria clausos. Primò Capitula hîc relata loquuntur de tempore vacationis Ecclesiarum; *Quotiens Divinum Judicium aliquem Ecclesiæ Præsulem è seculo vocaverit.* Secundò Administratio bonorum Ecclesiarum libera relinquitur earum Officialibus: *Erogatoriis & Eleëmofinariis Ecclesiasticis, cum ipsius Ecclesiæ constituto Oeconomo, liberum sit Canonico more justè rationabiliterque deputata Successori futuro reservare.* Tertiò administratio illa fieri jubetur *Canonico more*; Mos autem Canonicus à Calchedonenſi Canone 25. præscriptus, est ut *reditus viduatae Ecclesiæ integri reserventur apud æconomum ejusdem Ecclesiæ*: qui quidem mos pluribus aliis Canonibus confirmatus est. Nullo autem Canone, nulloque more inductum fuerat, ut Principes redditus Ecclesiarum

rum

rum vacantium sibi tribuerent. Si ergo addamus cum P. A-
Art. 2.
 lexandro, Carolum Calvum nihilominus *custodiam & de* §. 13.
defensionem bonorum Ecclesiasticorum exercuisse ; necessario infer-
 endum erit, fructus Ecclesiarum vacantium Custodiæ & De-
 fensionis Regiæ honorarium non fuisse.

3. DISSERT. „ Inepta porro est hæc argumentandi ra-
 „ tio : Qui prohibuit ne bona Ecclesiæ quis invaderet , ac
 „ diriperet , non habuit ; nec concedere potuit illorum usum-
 „ fructum vacationis tempore : Sed Carolus Calvus prohi-
 „ buit ne quis vacantis Ecclesiæ bona diriperet ac invaderet :
 „ ergo non habuit , nec alteri dare potuit eorum usum-fru-
 „ ctum tempore vacationis. Hoc tamen Autoris Anonymi ra-
 „ tiocinium est , si ad formam Scholæ reuocetur.

4. RESP. Non ita ratiocinatur Autor Tractatûs Appa-
 mienfis. Mutilavit ejus ratiocinationem P. Alexander , ut
inepta videretur. Si ad formam Scholæ revocetur , argumentum
 prædicti Tractatûs , sic est disponendum : Principes statuen-
 tes , ut bona Ecclesiarum vacantium ab Oeconomis & aliis Of-
 ficialibus illarum liberè ac Canonico more administrantur ,
 prohibentesque , ne ab aliis invadantur & diripiantur , agnos-
 cunt , redditus illarum Ecclesiarum non pertinere ad se ratione
 Custodiæ vel Defensionis : Atqui Carolus Calvus hujus-
 modi statuta edidit : Ergo agnovit redditus Ecclesiarum vacan-
 tium ad se non pertinere. Major propositio per se patet , mo-
 dò verba quibus constat , præsertim ista : *Canonico more* ,
 intelligantur. Nam ex Can. 25. Concilii Calcedonensis ab
 Autore Tractatûs Appamiensis ibidem relato , & ex tes-
 timoniis Hincmari quæ duobus §. §. sequentibus exscriben-
 tur , quibus consonant plurima alia à Præfato Autore cap.
 præcedenti , hoc est sexto Primæ partis & alibi allegata , per-

Art. 2. spicuum est, morem Canonicum fuisse, ut redditus Ecclesi-
 §. 11. rum viduatarum futuro Episcopo reservarentur. Nec pote-
 rit unquam P. Alexander, quantumvis in Ecclesiasticâ disci-
 plinâ versatus, aliquem Canonem sub primâ vel secundâ Re-
 gum Dynastiâ editum invenire, ex quo vel probabiliter col-
 ligatur, morem aliquem Canonicum fuisse, juxta quem
 Principes illos redditus sibi vendicarent. Minor verò proposi-
 tio constat ex Capitulari Caroli Calvi. Consequentia legitima
 est: Quomodo ergo potuit Rex ille statuere ut *Erogatoriis &
 Eleemosinariis Ecclesiasticis, cum ipsius Ecclesie constituto Oe-
 conomo liberum esset CANONICO MORE jussu rationabili-
 terque deputata Successori futuro reservare, & tamen immedia-
 tam illorum administrationem solidumque usum-fructum sibi
 vendicare?*

§. DISSERT. „At, inquit, jubet Rex vacantis Eccle-
 „siæ bona ab Eleemosinariis Ecclesiasticis & Oeconomo, fu-
 „turo reservari Successori. Respondeo primò, id intelligi pos-
 „se de bonis ab Episcopo relictis, de pecuniâ, annonâ, sup-
 „pellectili tam Sacra quam profanâ. Nam annona & pecunia
 „ab Eleemosinariis & Oeconomo ad pauperum sustentatio-
 „nem erogabantur, aut futuro servabantur Successori, cum
 „suppellectili Ecclesiæ & domus Episcopalis. Nec tamen id
 „prohibebat quin fructus vacationis tempore provenientes,
 „Rex suos faceret ratione custodiæ ac defensionis; quam
 „Ecclesiis earumque bonis hoc maximè tempore impendebat.

6. RESP. Jam eversa est hæc responsio. Primò enim,
 quodnam inuenit P. Alexander fundamentum Officialium Ec-
 clesiasticorum custodiam ad bona mobilia restringendi. Nonne
 hæc bona utpotè direptioni magis exposita, magis Regiâ Cu-
 stodiâ indigissent? Non enim tantum erat periculi; ne

ager

ager usurparetur, quàm ne pecunia subriperetur. Si ergo *Art. 2.*
 Rex eorum quæ in majori versabantur periculo Custodiam im- §. 11.
 mediata non assumebat, sed eam more Canonico liberam
 Officialibus Ecclesiasticis permittebat, unde didicit P. Ale-
 xander, illum bona immobilia immediate custodisse? Secun-
 dò cum ipsemet Autor §. 3. inter bona, quæ Officialibus Ec-
 clesiasticis custodienda præcipiuntur à Concilio Parisiensi V.
 Can. 7. recenset greges & servos, quo jure illorum fructus &
 emolumenta sua fecisset Rex?

7. DISSERT. „Responderi secundò potest, Regem
 „ suo Jure uti, prout ejus Majestati placet: Carolum Calvum
 „ noluisse fructus Ecclesiarum vacantium in suos aut suorum
 „ usus convertere, nisi gravis urgeret necessitas, qualis
 „ ipsum olim impulerat, ut vacantis Ecclesiæ Remensis bona
 „ suis fidelibus in beneficium daret: edixisse ut futuro serva-
 „ rentur Successori; illudque pietatis ipsius argumentum Suc-
 „ cessoribus Regibus legem non imposuisse, sed exemplum
 „ præbuisse.

8. RESP. Tam apertè iniqua erat usurpatio bonorum
 Ecclesiæ Remensis à Carolo Calvo facta, ut vix ausim asse-
 rere P. Alexandrum illam omninò excusare voluisse. Ita tamen
 hic & superiori §. de illa loquitur, ut culpâ vacasse insinuet.
 Quod si suadere aliis voluit (nec enim ipsum ita sensisse arbi-
 tror) rem præstitit Sacerdote & Religioso indignissimam.
 Verùm quidquid sit de hâc ejus mente, nescio quis Historia-
 rum Gallicanarum peritus ei fidem habebit, respondenti,
*Carolus Calvus noluisse fructus Ecclesiarum vacantium in suos
 aut suorum usus convertere; sed edixisse ut futuro servarentur
 Successori, illudque pietatis ipsius argumentum Successoribus
 Regibus legem non imposuisse, sed exemplum præbuisse.* Primò

Art. 2. enim Caroli Calvi ingenium ad usurpanda bona Ecclesiarum §. 13. quàm ad sua illis largienda propensius fuisse, qui ejus Historiam legunt, non possunt non animadvertere. Secundò verba illa jam ponderata, *Canonico more justè rationabiliterque deputata Successori futuro reservare*, non liberalitatem sed justitiam significant. Tertiò Episcopi, quibus instantibus Capitula edidit Carolus, non quæ Regis erant Ecclesiæ dari, sed Ecclesiæ quæ sua erant restitui aut conservari postulaverant.

9. Plurima sunt in Conciliis circa id temporis celebratis, præcipuè in Concilii Meldensis Annò 845. præfatione ac multis Canonibus, ex quibus colligimus, magnam fuisse Caroli Calvi tempore Ecclesiæ oppressionem. Canonis undecimi hujus Concilii verba sunt ista: *Occasionem & fomitem, undè ordo Ecclesiasticus, & Canonica forma, atque Monastica Religio, sæpè à longe superiori tempore, cùm minus Religiosos Principes habuit, titubavit, & pene collabens deperiit: Et iterum cùm devotos & in Dei Zelo ferventes Principes accipere meruit, resurrectione quoddam revixit, atque sui processûs tempore ambulavit; QUOD NON SINE GRAVI DOLORE ET METU ULTIONIS DIVINÆ DICIMUS IN VESTRI REGIMINIS TEMPORE, IN DESTRUCTIONEM, ET NON IN ÆDIFICATIONEM SICUT PAULUS DOCUERAT, ACCIDISSE CONSPICIMUS.* Et post multa; *Nec violentâ ablatione, nec illicitorum præceptorum confirmatione Res ab Ecclesiis vobis ad tuendum ac defensandum ac propagandum commissis, auferre tentate &c.*

10. Regem autem non fuisse ob necessitatem excusatum innuit Canon 20. *Et ne magnificentiam vestram illuc vestre dignitati*

dignitati indecens, & inhonesta impellat necessitas, quò non tra- Art. 2.
hit voluntas, & partim ex necessitate, partim etiam subre- §. 13.
ptione &c.

11. Tantùm autem abest, ut Episcopi sibi aut Ecclesiis non debita dari rogâsse fateantur, ut declarent è contra se multo pauciora petere ob temporum calamitatem, & personarum fragilitatem, quàm disciplina Canonica exigeret. Sic enim ajunt Can. 79. *Hæc autem constituimus, non præjudicantes, aut parvi pendentes quæ à Majoribus & Prædecessoribus nostris fortè severius propter Rigorem Ecclesiasticæ disciplina sunt constituta; SED TEMPORI SERVIENTES, ET FRAGILITATI DELINQUENTIUM.*

12. DISSERT. „Quod etiamnum Rex Christianissimus Ludovicus Magnus imitatur, Oeconomatum, administrationem, usum-fructum bonorum Ecclesiarum vacantium designatis concedens Episcopis, exiguâ portione exceptâ, quæ ad novorum Catholicorum subsidium destinatur.

13. RESP. Laude dignus sine dubio est Rex Christianissimus Ludovicus XIV. quòd redditus Ecclesiarum vacantium, in quibus Regalia ex antiquâ consuetudine locum habet, Episcopis dimittat; *exiguâ portione exceptâ in subsidium novorum Catholicorum.* Sed vituperio dignissimi sunt Conciliarii, qui suæ Majestati Autores fuerunt, ut Regaliam ad omnes Ecclesias in suâ ditione consistentes protenderet. Nec dissimulandum est, laudem multò majorem meruisse Ludovicum XIII. qui literis suis an. 1641. mense Decembri datis, omnes redditus Ecclesiarum Regaliæ subjectarum, dum vacarent, futuris Episcopis irrevocabiler dimiserat, idque, ut profiteretur, quia cum illos in pios usus convertere teneretur, duxerat utilius ac justius esse, ut eos Episcopis relinqueret, æquum ra-

Art. 2. tus, ut Ecclesiæ, ad quas pertinebant, quasi ex propriâ ipso-
§. 11. rum naturâ, (*Gallicè naturellement*) inde juvarentur; quàm
 Ludovici XIV. tunc ætate minoris Officiales, qui suæ Majestatis nomine revocârunt literas juri ac disciplinæ Ecclesiasticæ adeò consentaneas, etiamsi literæ revocatoriæ significant, Regem Christianissimum reditus illos Episcopis à se nominatis, concessurum, idque eâ ratione, quàm hic refert P. Alexander, exequatur. Hâc enim revocatione effectum est, ut suæ Majestatis Successores, si minori pietate ac justitiâ præditi fuerint, possint in alios usus bona Deo Sacra transferre. Porro quàmvis concederemus, literas Ludovici XIII. liberalitatem, & non nativæ, antiquæ, Canonicaque libertatis restitutionem continuisse: cum tamen donatio *irrevocabiliter* facta fuisset, beneficium à Principe concessum præsertim Ecclesiis, decebat, imò oportebat esse perpetuum.

14. At, inquit, revocari potuerunt, quia Regalia Jus est Coronæ. Sed libertas est Jus Ecclesiæ multò certius ipsique multò magis proprium. Quamobrem cum res de facili ad suam naturam revertantur, ~~Ecclesia prædictis literis suam~~ antiquam libertatem ex postliminio recepisse censenda erat, nec poterat iterum in servitutem, licet mitiorem, redigi. Quid quod Ruzæus Regalistarum omnium celeberrimus, inter Regaliæ Privilegia refert, quòd non fructusmodò temporales, sed & integrum Regaliæ Jus Ecclesiæ possit dimitti. *Undecimum*, inquit, *Privilegium est, quod Jus Regaliæ potest remitti per Regem*: quod sex rationibus probat, & contrariis respondet. Vide quæ dicentur Art. 4. n. 40. circa observationem tertiam, de stabilitate donationum Regiarum.

§. DECIMUS QUARTUS.

Art. 2.

De 25. Canone Concilii Chalcedonensis.

§. 14.

1. **D** I S S E R T. „ Objicit idem Auctor lib. 2. cap. 5.
 „ Concilii Chalcedonensis Canone vigesimo quin-
 „ to cautum esse, ut vacantium Ecclesiarum redditus
 „ apud Oeconomos deponantur, futuro servandi
 „ Successori: *Reditus vero viduatæ Ecclesiæ*, inquit, *integros*
 „ *reservari apud Oeconomum ejusdem Ecclesiæ placuit*: Hunc
 „ Canonem insertum fuisse Codici Canonum quo Gallicana
 „ utebatur Ecclesia: Hanc disciplinam in Concilio Aurelia-
 „ nensi II. & in Conciliis Hispaniensibus Valentino & Iler-
 „ densi confirmatam: Hincmarum testem esse locupletissi-
 „ mum quòd in Galliis observata fuerit, vel observari debue-
 „ rit: Epistolâ quippe 9. ad Episcopos & Proceres Provinciæ
 „ Remensis cap. 41. scribere: *Et sicut Episcopus & suas &*
 „ *Ecclesiasticas facultates sub debitâ discretione in vita sua di-*
 „ *spensandi habet potestatem, ita facultates Ecclesiæ viduatæ post*
 „ *mortem Episcopi penes Oeconomum integræ conservari jubentur*
 „ *futuro successori ejus Episcopo*; quoniam *res & facultates Ec-*
 „ *clesiasticæ non in Imperatorum atque Regum potestate sunt ad*
 „ *dispensandum, vel invadendum, sive diripiendum, sed ad de-*
 „ *fensandum atque tuendum*: Et Epist. 29. ad Carolum Calvum
 „ Regem, pag. 330. *Aded res & facultates Ecclesiæ potestati*
 „ *Episcopi, Sancto Spiritu decernente, committuntur, ut à*
 „ *magna Synodo Chalcedonensi, etiam post mortem Episcopi, redi-*
 „ *tus Ecclesiæ viduatæ futuro Episcopo, penes Oeconomum ejus-*
 „ *dem Ecclesiæ integræ conservari jubeantur*. His addi possunt,
 „ quæ scribit ad Episcopos Synodi Sueslionensis Epist. 21. de
 Vulsa-

Art. 2. „ Vulfado : *Lingonensem Ecclesiam Pastore viduatam, ut ibi or-*
 §. 14. „ *dinaretur Episcopus, sub nomine vocati Episcopi usurpare præ-*
 „ *sumpsit, ejusque facultates, quæ secundum Chalcedonense Con-*
 „ *cilium penes Oeconomum futuro debuerant reservari Episcopo,*
 „ *suis suorumque usibus arrogavit. Denique Epist. 45. de trans-*
 „ *lationibus Episcoporum, contra Actardum Nannetensem,*
 „ *pag. 758. Nisi viri & uxoris legalis conjunctio ad Episcopi &*
 „ *Ecclesiæ sibi conjunctæ mysterium pertineret, magnum Chalcedo-*
 „ *nense Concilium defuncto Episcopo viduatam Ecclesiam non voca-*
 „ *ret, cujus redditus penes Oeconomum futuro reservari jubet Epi-*
 „ *sco, nec ab aliis quibusque, vel vivente vel defuncto cujuscun-*
 „ *que civitatis Episcopo, usurpari vel pessumdari.*

„ Addi potest, Annales Bertinianos ad annum 882. ejus-
 „ dem disciplinæ testes esse, cum Carolo Crasso Imperatori
 „ vitio vertunt, quod Hugoni Junioris Lotharii filio *faculta-*
 „ *tes Ecclesiasticas Metensis Episcopi, quas sacri Canones futuro*
 „ *Episcopo reservari præcipiunt, ad consumendum remiservit.*

„ Gerbertum denique Remensem Archiepiscopum, qui
 „ postea fuit Summus Pontifex Silvester II., Epist. 118. Clero
 „ & populo inscriptâ, laudat nuperus Auctor Tractatus de Re-
 „ galiâ, dicentem: *Sit interim vestra privilegii cura, ut secundum*
 „ *divinas & humanas leges, res defuncti Episcopi tam mobiles*
 „ *quàm immobiles futuro reserventur Episcopo. Ex quo eandem*
 „ *disciplinam initio tertiæ Regum nostrorum Dynastiæ vi-*
 „ *guisse colligit.*

2. R E S P. Adeò gravia luculentaquæ sunt hæc testimonia,
 ad probandum Regaliâ non fuisse in usu sub primâ Regum
 Francorum Dynastiâ, neque sub secundâ, imò nec initio
 tertiæ, ut illis non nisi post resumptum spiritum respondere
 potuisse Dissertator videatur, dilata in §. sequentem respon-
 sione.

sione. His tamen addi alia possent, verbi gratia Epist. S. Aga- *Art. 2.*
peti, & alia, de quibus sequenti §. Sed audiamus quid medi- §. 15.
tatus sit ad defensionem suæ thesisi contra tela tam valida.

§. DECIMUS QUINTUS.

*Responsiones P. Alexandri ad auctoritates §. superiore
relatas, earumque Confutatio.*

I. **D** I S S E R T. „ Respondeo, Canonem Concilii
„ Calcedonensis, etsi Codici Canonum Ecclesiæ
„ Gallicanæ insertum, non ideò in Gallicanâ Ec-
„ clesiâ statim receptum & constanter observatum
„ videri.

2. R E S P. An non timendum P. Alexandro, ne viola-
tarum libertatum Ecclesiæ Gallicanæ reus habeatur, dum
Concilii quarti Generalis, antiquissimi ac numerosissimi Ca-
nonem in Galliâ receptum negat, cum celeberrimæ illæ liber-
tates in accuratissimâ Canonum, præsertim quatuor Conci-
liorum Generalium observatione à Scriptoribus Gallicis repo-
nantur. Qui erunt ergo Canones, circa quos observandos
libertates Gallicanæ versentur, siquidem illi non sunt, quos
complectitur specialis illius Ecclesiæ Codex? Vel, si in eo
Codice continentur Canones, qui sunt Libertatum Gallica-
narum fundamenta, quo signo discernentur; siquidem cum
aliis in Galliâ minimè receptis permisti sunt? An usu, & praxi?
Probandus igitur erat usus Galliæ Canoni Concilii Calcedo-
nensis contrarius.

3. Commoda est responsio contra omnium Canonum Au-
toritatem, illos non fuisse receptos. Sed præterquam quòd
X hæc

Art. 2. hæc responsio supponit vim Canonis ab acceptione pendere;
 §. 15. quod falsum est, nisi vel iusta & necessaria sit illius non recipiendi causa, vel Superior, saltem tacite, consentiat, ut nisi receptus sit, non obliget; aliundè, cum in favorem legis, præsertim Ecclesiasticæ, præsumendum sit: qui Canonem non receptum fuisse affirmat, tenetur probare; maxime ubi extant argumenta contrarium tam validè probantia, ut in hoc casu. Curenim, fatente Patre Alexandro, in Codicem proprium Ecclesiæ Gallicanæ (quisquis ille fuerit: dissentiunt enim circa illum Gallici scriptores) relati fuerunt Canones, nisi ut observarentur. Verum ex præcedentibus §. §. constat, & ex dicendis adhuc constat; disciplinam Canonis Concilii Calcedonensis fuisse in usu, tum ante illud Concilium; ut patet ex decreto Concilii Regensis an. 439. celebrati, tum post illud Concilium, ut testatur Canon Concilii Aurelianensis II. an. 536. & alii jam citati, aut mox citandi.

4. Eum usum absolutè negare nec ipse audet P. Alexander, sed propositionem suam temperat particulis illis, *statim*, &, *constanter*; Non ideo, inquit, in Gallicanâ Ecclesiâ STATIM ACCEPTUM, ET CONSTAN-
 TER observatum videri Canonem prædictum: hoc addito temperamento putavit fortè, positam in tuto suam propositionem, quia sub secundâ Regum Dynastiâ Ecclesiarum vacantium redditus à Regibus injustè usurpatos legit. Quasi verò statim ut aliquis Canon violatus reperitur, non receptus dici possit, aut etiam non constanter observatus, si paucae sint violationes, aut publicè improbatæ. Posset quidem particula illa, *statim*, verum efficere sensum, si ita acciperetur; quod scilicet omnes Canones Concilii Calcedonensis *statim* ab Ec-
 clesiâ

ecclesiâ Romanâ recepti non sint ; atque adeò neque à Gallica-
 nâ, quæ Romanæ intimè cohærebat, quia nimirum Cano- *Art. 2.*
 ne 28. Primatus Episcopo Constantinopolitano post summum *§. 15.*
 Pontificem, in præjudicium aliorum Patriarcharum, conce-
 ssus fuerat. Attamen etsi Canonem quoque 25. in Gallicanâ
 Ecclesiâ non *statim*, receptum esse concederemus, satis es-
 set ut deinde vim suam illic obtinuisset. Sed cum tempore
 Concilii Calcedonensis Reges Francorum nondum Christiana-
 nam fidem amplexi essent, neque P. Alexander, quæ est ejus
 Religio, intelligit Meroveum, aut etiam Clodoveum adhuc
 paganum, redditus temporales sibi vendicasse : quid obstat
 quò minus Canonem 25. Concilii Calcedonensis redditus Ec-
 clesiæ viduatæ penes Oeconomum futuro Successori Episcopo
 reservari jubentis, *statim receptum fuisse* credamus ? Cumque
 post receptam à Regibus Franciæ fidem Concilia etiam Galli-
 cana nunquam non destiterint eandem disciplinam, si quan-
 do violabatur, defendere, ut testantur Concilia Aurelianense
 II. & Parisiense V. sub primâ Dynastiâ, Pontigonense &
 Trollejanum sub secundâ : quâ ratione negatur Canonem il-
 lum 25. Calcedonensem fuisse constanter observatum ? Cum
 autem Canones Calcedonenses, omisso 28. &, ut alii volunt
 nono & decimo septimo ab Ecclesiâ Romanâ probati fuerint,
 ac in ejus Codicem, sive qui à Justello, sive qui à P. Quef-
 nelio editus est, relati : & Codex ille in Ecclesiâ Gallicanâ
 Romanæ strictissimè conjunctâ, receptus sit ; quare Canonem
 prædictum repudiatum fuisse, absque ullâ vel probabili conje-
 cturâ, affirmabimus ? Cur non licet è contra ejus receptio-
 nem & executionem ex eo etiam colligere quòd insertus fuerit
 Codici Canonum, quo Gallicana utebatur Ecclesiâ ?

5. DISSERT. „ Sicut nec vigesimum sextum, qui Epi-

Art. 2. „ scopis vetat ne per se absque Oeconomo de Clero proprio
§. 15. „ electo, res Ecclesiæ tractent, & dispensent. Quamvis
 „ enim in Codice Canonum, quo Gallicana Ecclesia uteba-
 „ tur, extaret, Episcopi tamen Gallicani supremam in bono-
 „ rum Ecclesiarum suarum dispensatione & administratione
 „ potestatem habuerunt, sub primâ Regum nostrorum Dy-
 „ nastiâ, ut constat ex Concilio Agathensi Can. 22. Aurelia-
 „ nensi I. Can. 14. & 15. Aurelianensi III. Can. 5. Tunc nul-
 „ los Oeconomos in Gallis vetusta monumenta produunt:
 „ Primum apparent lib. 2. Capitularium Caroli Magni & Lu-
 „ dovici Pii cap. 29. ipsorumque meminit Concilium Ponti-
 „ gonense an. 876. can. 14. & frequenter Hincmarus.

6. RESP. Jam ab Apostolorum temporibus ea fuit to-
 tius Ecclesiæ constans Disciplina, ut administrandorum bo-
 norum Ecclesiæ præcipua autoritas, penes Episcopum esset:
 quia, ut habetur in Canone 41. ex iis qui Apostolis tribuun-
 tur, *si Animæ Hominum pretiosæ illi sunt creditæ; multò magis*
oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut potestate ejus
omnia indigentibus dispensentur per Presbyteros & Diaconos.
 Nec aliud probant Canones vigesimus secundus Concilii Aga-
 thensis, decimus quartus, & decimus quintus Aurelianensis
 primi, & quintus Aurelianensis tertii, in quibus propter
 eximiam illam circa dispensandos redditus Ecclesiasticos Episco-
 porum potestatem, mirum non est si non tam expressâ fiat
 Oeconomorum mentio. Illud autem silentium argumentum
 tantum negativum est, atque adèò invalidum adversus Oeco-
 nomos, quos etiam sub primâ Dynastiâ extitisse, vel ex eo
 ipso colligere liceat, quòd monumenta; quæ ipsorum sub se-
 cundâ Dynastiâ meminerunt, non illos constituent, sed con-
 stitutos supponunt.

7. Quin:

7. Quin etiam falsum esse affirmamus, Oeconomos in Ecclesiis Gallicanis non extitisse ante tempora Caroli Magni, *Art. 2. §. 15.* vel Ludovici Pii, in quorum Capitularibus, sicut & in Concilio Pontigonensi an. 876. cap. 14. & apud Hincmarum frequenter expressa sit illorum mentio, licet Oeconomi nominantea fortè non designarentur. Nec enim nomen Oeconomi, sed Officium nomine significatum in omnibus Ecclesiis Cathedralibus, si quæ erant quæ illo carerent, instituit Concilium Calcedonenſe Can. 25. Hæc sunt ejus verba ; *Placuit omnem Ecclesiam habentem Episcopum, habere Oeconomum de Clero proprio, qui dispenset Res Ecclesiasticas secundum sententiam proprii Episcopi, ita ut Ecclesiæ dispensatio præter testimonium non sit, & ex hoc dispergantur Ecclesiasticæ facultates, & Sacerdotio maledictionis contumelia procuretur.*

8. Statuit igitur Canon, Primò ut Episcopus præcipuam habeat in dispensandis redditibus Ecclesiasticis Autoritatem : *secundum sententiam, inquit, proprii Episcopi.* Secundò, ut eà Autoritate non utatur, nisi conscio aliquo ex proprio Clero, qui ejus jussu exequatur, ita ut *Ecclesiæ dispensatio præter testimonium non sit*, quia scilicet, ut indicant verba sequentia (*& ex hoc dispergantur Ecclesiasticæ facultates, &c.*) Episcopi nonnulli suâ potestate abutebantur.

9. In Ecclesiis autem Gallicanis, sicut & in reliquis, Episcopos principales extitisse facultatum Ecclesiasticarum dispensatores, etiam sub primâ Regni Francorum Dynastiâ, certissimum est, idque probant testimonia Conciliorum Agathensis, & Aurelianensium à P. Alexandro citatorum. Certum est etiam, Episcopos Gallicanos non habuisse absolutam & immediatam bonorum omnium Ecclesiasticorum administrationem, contra quod infert Dissertationis Autor, argu-

Art. 2. mento negativo ex silentio prædictorum Conciliorum. Non
§. 15. defunt enim testimonia positiva, quæ conjecturam ex illo silentio sumptam, suapte naturâ levem, dispellunt.

10. Num enim negari potest, extitisse in Galliâ, sicut & in aliis Provinciis Archidiaconos etiam ante tempus Concilii Calcedonensis? Nonne autem proprium erat Archidiaconorum Officium, redditus Ecclesiasticos administrare sub Episcopi autoritate? Utrumque certè testantur documenta quàm plurima. B. Severus Sulpitius initio Dialogi secundi de vitâ S. Martini narrat, Sanctum illum Antistitem, qui 50. annis ante Concilium Calcedonense mortuus est, cum pauperem seminudum vidisset, Archidiacono, utpotè Ordinario Oeconomo, ut ei vestimentum erogaret, injunxisse; *Tunc ille, inquit, accersito Archidiacono jussit algentem sine dilatione vestiri.*

11. Sidonius qui 35. fere annis post Concilium Calcedonense obiit, lib. 4. Epist. 25. de Joanne; qui tempore scriptæ hujus Epistolæ Episcopus Ecclesiæ Cabillonensis creatus est, refert, eum in Ordine Diaconali dudum perstitisse, eò quòd non posset ad altiorem promoveri, nisi dimisso Archidiaconi, atque adeò bonorum Ecclesiasticorum dispensatoris Officio, quoungebatur quàm optimè; *Laborum temporumque processu Archidiaconus, in quo seu gradu seu ministerio multum retentus propter industriam, diu dignitate non potuit augeri, ne potestate posset absolvi.*

12. De Sancto Ansberto Rotomagensi Episcopo, qui circa annum 677. floruit, refertur in ejus vitâ cap. 17. apud Surium 9. Februarii, quòd, *Cum pro Salute Animarum attentissimè vigilaret, etiam Archidiaconos convocans, de Prædicatione Populorum, & Ecclesiarum restauratione*

tionē & honore, maximam gerere curam sedulo commonebat. *Art. 2.*

§. 15.

13. Concilium V. Parisiense an. 615. Can. 8. insinuat, non solum Episcopos, sed etiam Archidiaconos, utpotè bonorum Ecclesiæ Procuratores, solitos aliarum etiam, præter Cathedralē, Ecclesiarum facultates assumere, quod prohibet; *Comperimus denique cupiditatis instinctu deficiente Abbate, Presbytero, vel his qui per titulos deserviunt, præsidium quodcumque in mortis tempore dereliquerint, ab Episcopo, vel Archidiacono diripi, ET QUASI SUB AUGMENTUM ECCLESIE VEL EPISCOPI, IN USUM ECCLESIE REVOCARI, & Ecclesiam Dei per pravas cupiditates exspoliatam relinqui. Statuimus, ut nec Episcopus nec Archidiaconus aliquid exinde auferre præsumat.*

14. Contumelioso Regenti Episcopo Ecclesiæ suæ administratione privato, Sanctus Agapetus Pontifex Romanus iussit Epist. 7. quæ est ad Sanctum Casarium Arelatensem, ut bona in Archidiaconi Custodiâ manerent. *Patrimonio Ecclesiæ in gubernatione Archidiaconi ejusdem Ecclesiæ constituto.*

15. Sicut suspenso, ita & mortuo Episcopo, administratio bonorum remanebat penes Officiales Ecclesiasticos, sive illi Archidiaconi essent, sive Oeconomi, sive, ut vocat Gregorius Turonensis lib. 4. Hist. Francorum Cap. 5. *Ordinatores* appellarentur. Ut enim narrat Sanctus ille Historicus, mortuo Sancto Gallo Arvernorum Episcopo, Cato Presbyter Cathedralē invadens Ordinatores hujusmodi amovit. *Cum autem ab hoc mundo migrasset (Sanctus Gallus) & ablatus in Ecclesiam deportatus fuisset, Cato Presbyter continuè à Clericis de Episcopatu Laudes accepit, & omnem rem Ecclesiæ, tanquam si jam esset Episcopus, in suam redegit potestatem. ORDINATORES*

*Art. 2. TORES REMOVET, MINISTROS RESPUIT,
§. 15. cuncta per se ordinat.*

16. DISSERT. „ Sicut ergo Nicænis, aliarumque Synodorum Canonibus in Romanæ & Gallicanæ Ecclesiæ Codice descriptis, Episcoporum electiones Comprovincialibus Episcopis, aut vacantis Ecclesiæ Clero permittuntur; nec tamen ea disciplina in Galliis constanter, & uniformiter servata est, sed Regibus patrocinii ac præsidii Jure Episcopatus conferentibus annuit Ecclesia, constituitque in suis Synodis ut eorum assensus ante consecrationem Episcoporum exquireretur: ita circa bonorum Ecclesiæ vacantis dispensationem & administrationem alia fuit Ecclesiæ Gallicanæ disciplina, ab eâ quam Synodus Calcedonenfis constituerat.

17. RESP. Animadvertite hîc rursus, Lector, cujusmodi sint argumenta P. Alexandri. Probat, Ecclesiam Gallicanam non recepisse Canonem vigesimum quintum Concilii Calcedonenfis circa dispensationem redituum Ecclesiarum vacantium, quia non recepit Nicænos, aliarumque Synodorum Canones circa electiones Episcoporum. An etiam Canones Nicæni, quos præcipuè Spiritu Dei conditos Sanctus Leo in pluribus Epistolis scribit, quosque alii summi Pontifices custodiendos diligentissimè curarunt, atque omnia posteriora Concilia summopere venerata sunt, non solum libertatum Ecclesiæ Gallicanæ fundamenta non sunt, sed illis etiam adversantur. Quibus ergo legibus Ecclesiæ parere tenentur Galli? An iis, quas semel receperunt & constanter observarunt? Atqui vix aliquam Ecclesiasticam disciplinam partem assignaveris, de quâ P. Alexander dicere non possit: *Nec tamen ea disciplina in Galliis constanter & uniformiter servata est*, ut hinc Ec-

Ecclesiæ universalis decreta, illinc Gallorum Historias legen- *Art. 2.*
ti, ac inter se conferenti patebit, præsertim si ea *constanter* §. 15.
& *uniformiter* *servari* negentur, quæ fuerunt injustis trans-
gressionibus violata.

18. Vera reipia est propositio Dissertatoris negantis, disci-
plinam *Nicanis aliarumque Synodorum Canonibus*, in *Romane*
& *Gallicane Ecclesiæ Codice descriptis*, circa Episcoporum
Electiones constitutam, in Galliâ servatam *constanter*, &
uniformiter fuisse, si de illis temporibus intelligat, quibus
Carolus Martellus Episcopatus & alias Dignitates & Beneficia
Militibus suis conferebat, vel quando alii Principes aut Reges
Clerum ad illos, quos ipsi proponebant eligendos, cogeant :
vel etiam quando Clerus ipse huic necessitati, cui resistere non
potuisset, sese ultrò accommodabat, vel denique cùm San-
cta Sedes Jus nominationis Christianissimis Regibus concessit.
Aliàs, dum Principes Justitiæ ac Religionis Regulas secuti
sunt. *constanter* & *uniformiter* servata est disciplina Canonica
circa electiones.

19. DISSERT. „ Præter Oeconomos enim, qui sub ter-
„ tiâ Regum nostrorum Familiâ bona hujusmodi servabant,
„ Christianissimi Reges Custodiæ ac Defensionis Jure illa sub
„ manu suâ tenebant, donec Episcopus electus esset, cui illa
„ concederent, & Oeconomos, quorum non erat Auctori-
„ tas tanta ut invasores bonorum Ecclesiæ cohiberent, suâ
„ fulciebant potestate ac tuitione : & hoc nomine fructus va-
„ cationis tempore provenientes percipiebant, aut certè per-
„ cipere poterant. Enimverò vacantis Ecclesiæ bona ideò Oo-
„ conomis commendabantur, ut eorum distractionem, va-
„ cante sede, prohiberent, ac invigilarent ne à Viris Poten-
„ tibus occuparentur, è quorum manibus ea vindicare Epi-
„ scopis

Art. 2. „ scopis postea facile non fuisset. Præterea Chartas, Docu-
§. 15. „ mentaque Donationum, Comparationum, &c. diligenter
 „ conservare eo tempore opus erat, ne quis malis artibus eas
 „ interverteret. Ad hæc greges, servos, suppellectilem
 „ omnem cum sacram, tum profanam, Ecclesiæ thesaurum,
 „ annonam ad Clericorum, viduarum, pauperum alimen-
 „ ta congregatam, custodire necessum erat. Hæc autem cura
 „ incumbabat Oeconomis.

20. RESP. Non poterat Dissertator noster, sententiæ,
 quam toties confirmavimus, & inculcavimus, clariùs suf-
 fragari. Distinguit enim duo custodiarum genera, quarum
 altera proxima erat, & immediata; altera extrinseca tantum
 & remota. Prima pertinebat ad Oeconomos Ecclesiarum,
 secunda ad Reges. *Oeconomi*, ut fatetur Autor, *bona serva-*
bant, ut eorum distractionem, vacante sede, prohiberent, ac
invigilarent, ne à Viris Potentibus occuparentur, Chartas, Do-
cumenta que Donationum, & Comparationum, &c. diligenter
conservabant: greges, servos, suppellectilem omnem cum sa-
cram, tum profanam, Ecclesiæ thesaurum, annonam ad Cle-
ricorum, viduarum, pauperum alimenta congregatam, custodie-
bant. Principum autem partes erant, ut quoniam *Oeconomo-*
rum non erat auctoritas tanta, ut invasores bonorum Ecclesiæ
cobiberent, illos suâ fulcirent potestate, ac tuitione. Id igitur
 solum Lectoris æquitati pensandum relinquitur, an, quia
 Reges ita comparati erant, ut, si quando opus esset, Oeco-
 nomos, bona Ecclesiarum vacantium adversus iniquos usur-
 patores defendere non valentes, juvarent, *hoc nomine fructus*
vacationis tempore provenientes perceperint, aut certe percipere
potuerint, putâ sine injustitiæ Labe. Qui ita sentit, Regem
 totius Regni sui fructus universos suos justè facere, omnia-
 que

que officia distribuere posse censet. Hoc enim officium cui- *Art. 2.*
bet vel vilissimo subdito suo præstare tenetur, ut invocatus in- §. 15.
urias ab ejus bonis & personâ propulset, vel illatas ulciscatur.
Omnes enim in suâ ditione consistentes debet autoritate suâ
protegere, justamque illis securitatem præbere.

21. DISSERT. „Non verò de custodiâ fructuum vaca-
„tionis tempore provenientium intelligi potest Canon Chal-
„cedonensis: hi enim *integri reservari apud Oeconomum* non
„poterant futuro Successori, cum ex iis stipendia Clericis
„dispensanda essent, aliaque impendia necessaria præstanda,
„& onera Episcopatus sustinenda. Nec est quòd in voce, *redi-*
„*tus* quis vim faciat, quæ de bonis fructuosus non minùs
„commode quàm de fructibus ex illis provenientibus intelligi
„potest.

22. RESP. Quàm futes excogitandæ sunt responsiones
apertam veritatem impugnare conantibus! *Integri*, ait P. A-
lexander de redditibus loquens, *reservari apud Oeconomum non*
poterant futuro Successori, cum ex iis stipendia Clericis dispen-
sanda essent, aliaque impendia necessaria præstanda, & onera
Episcopatus sustinenda. Simili ratiocinatione probaretur, Re-
galiam in nullâ Ecclesiâ Regi Christianissimo posse competere,
quia Regalia definita est à Patre Alexandro art. i. *Jus Regium*
fruendi redditibus Ecclesiæ vacantis: quæ verba sic expli-
cat: *Dicitur Jus fruendi redditibus Ecclesiæ vacantis, non iis*
tantum qui ex feudis proveniunt, sed universis. Atqui Rex
non potest habere *Jus fruendi redditibus universis Ecclesiæ va-*
cantis; cum ex iis impendia necessaria præstanda sint, & onera
Episcopatus sustinenda. Sophistarum Lectores deludentium est
genus istud argumentandi, non Theologorum aut Juriscon-
sultorum. *Fructuum appellatione intelliguntur fructus deductis*

Art. 2. expensis, ut ait Augustinus Barbosa, de appell. ver. utriusque Jur. signifi. Appel. 103. n. 22. quod probat autoritate multarum legum & utriusque Juris Consultorum:

23. Sed absurdior est, quam effinxit Dissertator, Concilii Chalcedonensis interpretatio. Dum Concilium Chalcedonense præcepit, *reditus viduatæ Ecclesiæ integros reservari apud Oeconomum*, particula illa, *reditus*, inquit Autor noster, *de bonis fructuosus non minùs commodè quàm de fructibus ex illis provenientes intelligi potest*; puta, ut bona fructuosa futuro Episcopo servarentur, fructus autem ex illis provenientes à Principibus perciperentur.

24. Nescio quo in Dictionario hæc habetur vocis illius, *reditus*, interpretatio. Neque Grammatici, neque Juris Interpretes illam tradiderunt. *Reditus* enim significat proveniunt, eò quòd singulis annis redeat: ita Thesaurus linguæ Latinæ, Promptuarium linguæ Latinæ, Calepinus, & alii Grammatici: ita Augustinus Barbosa tract. de appellativa ver. utriusque Juris significatione, Appel. 231. num. 5. *Cùm reditus*, inquit, *dicatur, eò quòd redeat singulis annis*; ita Tiraquelus, Navarrus; à Barbosa citati, & alii Jurisconsulti. Sed parùm juvaret circa vocis illius interpretationem hærrere, si nomen Græcum *ἐξουσία*, cui respondet, (nec enim Patres Chalcedonenses Latinè Canones suos conscripserunt) bona fructuosa seclusis fructibus denotaret. Sed neque aliquis Canonis illius Interpres, aut Grammaticus in eo sensu illud accepit. P. Alexandri esset, aliquod interpretationis suæ, à nativâ, propriâ & ordinariâ vocis illius acceptione alienæ, testimonium proferre.

25. DISSERT. „ Adde, *reditus viduatæ Ecclesiæ* ser-
„ vari integros Successori, cùm nihil ex Ecclesiæ bonis
„ alienatur, sed tantum habet ac percipit novus Episcopus,

„pus, quantum ejus Prædecessor habuit ac percepit. *Art. 2.*

26. RESP. O mira interpretatio ! An redditus hæreditatis integri à sequestro servantur litigatori victuro, cum nihil ex hæreditatis bonis alienat, si integros fructus suos faciat pro custodiâ ? An Tutor vel Curator redditus hæreditatis servavit integros hæredi, qui bona fructuosa illi Majori facto restituit, retentis sibi omnibus fructibus ex illis collectis, pro tuitionis seu custodiæ honorario ? Justane reputabitur illius ratio, quòd scilicet nihil ab hæreditatis bonis alienatum sit, sed tantum habeat ac percipiat hæres, quantum ejus Pater habuit ac percepit ? Ecquis cum tali scriptore ausit contendere, siquidem verba, quibus impossibile est aptiora exco- gitare, non eam habent apud illum significationem, quam apud omnes grammaticos & interpretes ? Quæro ab illo quibus verbis usus fuisset, si à Concilio Calcedonenfi fuisset deputatus ad condendum, vel græcè, vel latinè, Canonem, quo statueretur, ut fructus tempore vacationis provenientes, futuro Episcopo reservarentur ?

27. Sed quoniam Autori placuit circa verba cavillari, cur non ponderavit ista ; *viduatæ Ecclesiæ*, quæ cum illâ voce, *reditus*, junguntur ? Certè & si *tantum habeat* ac percipiat novus Episcopus, quantum ejus *prædecessor habuit ac percepit*, tamen redditus viduatæ Ecclesiæ sibi reservati non sunt. Non enim bonorum fructuosorum *viduatæ*, sed jam Pastorem habentis Ecclesiæ redditus percipit.

28. Convictus Dissertator licet fortè ad convictionem suam non attendens, disciplinam à Concilio Calcedonenfi præscriptam, fuisse olim in Galliâ receptam & observatam, ac eâ ratione non posse repudiari ; affingendos Canonem Calcedonen- sis propositio suo non repugnantes, sed omnino absurdos

Art. 2. c. timavit. Quamobrem etiam à facto, quod se probatu-
 §. 15. ruin desperat, recurrit ad Jus: Pergit enim;

29. DISSERT. „ At Fructus vacationis tempore prove-
 „ nientes, Reges Christianissimi percipiebant jure suo, vel
 „ certè percipere poterant, quamvis eo jure non semper ute-
 „ rentur, & illa pietatis deposita in usus Ecclesiæ ab Oecono-
 „ mis etiam servari sæpe permetterent, non in propria com-
 „ moda converterent. Regalis tandem Custodia Oeconomorum
 „ custodiam non excluderat, sed cumulabat ac fulciebat,
 „ ut probat prior Hincmari locus, in quo asserit *Facultates*
 „ *Ecclesiæ viduatae penes Oeconomum integras conservari debere*
 „ *futuro successori*: & nihilominus esse *in Regum potestate ad*
 „ *defensandum atque tuendum.*

30. RESP. Jam dixerat initio paginæ & alibi, quòd Re-
 ges Christianissimi fructus vacationis tempore provenientes
percipiebant, aut certè percipere poterant. Hæc verba & hîc
 rursus & infra repetit, ut videas ipsum timere, ne si de facto
 solo loquatur, falsi convinci possit: quod non ita facile con-
 tingit, cùm Jus allegatur; eò quòd argutiæ sæpius jus, quàm
 factum obscurare valeant.

31. *At si Regalis Custodia Oeconomorum custodiam non exclu-*
debat, sed cumulabat ac fulciebat, ut probat Hincmarus, (quod
 rursus diligenter notari velim, ac sæpe inculcandum duxi) quo
 titulo Rex universos fructus percipiebat. Nam sive laborem
 consideres, sive sumptus, sive curam, & industriam, fru-
 ctus Oeconomis potius debebantur, bona custodientibus, &
 administrantibus, quàm Principibus, vel nihil omnino, vel
 rarò quidquam agentibus, nisi quòd potentiâ, & autoritate
 suâ malos terrebant, ne illa usurpare auderent, quod officium,
 ut sæpe observavimus, Christiani Reges universis suis subditis,
 sed

sed maximè Ecclesiis debent. Sed reverà *illa pietatis deposita*, Art. 2. ut vocat etiam P. Alexander, neque Rex neque Oeconomus §. 15. *in propria commoda convertere poterat* absque injustitiâ.

32. DISSERT. „ Ex eodem Hincmari loco liquidò constat, eò tantùm pertinuisse curam Oeconomorum Ecclesiâ vacante, ne res Ecclesiæ cum rebus Episcopi permixtæ, quarum hæredes ex asse constituere poterat, quos volebat, ab ejus hæredibus aut aliis pervaderentur, vel res ab Episcopo relictæ in detrimentum hæredum aut propinquorum ipsius distraherentur, quod Synodus Calcedonensis Can. 22. prohibuerat. *Manifesta verò sunt*, inquit Hincmarus, *quæ sunt Ecclesiæ, cum notitia Presbyterorum & Diaconorum, qui circa ipsum Episcopum sunt, ita ut cognoscant, nec ignorent quæ sint Ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat: Ut si contigerit Episcopum migrare de sæculo, certis existentibus rebus, quæ sunt Ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depereant, nec quæ propria probantur Episcopi sub occasione rerum pervadantur Ecclesiæ. Justum namque & acceptum, est coram Deo & hominibus, ut sua Episcopus quibus voluerit derelinquat, & quæ Ecclesiæ sunt, eidem conserventur Ecclesiæ, ut nec Ecclesiæ aliquid patiatur incommodum, nec Episcopus sub occasione proscribatur Ecclesiæ.*

33. RESP. Adeòne fugax Dissertatoris memoria? Ex eodem, inquit, Hincmari loco liquidò constat, eò tantùm pertinuisse Curam Oeconomorum, ne Res Ecclesiæ cum rebus Episcopi permixtæ &c. ut operam ab eis præstitam parvi momenti insinuet: Et tamen paulò antea dixerat, quòd *vacantis Ecclesiæ bona idèò Oeconomis commendabantur, ut eorum distractionem vacante sede prohiberent, ac invigilarent, ne à Viris Potentibus occuparentur: Præterea Chartas, Documentaque Donationum,*

Art. 2. tionum , Comparationum &c. diligenter conservare eo tempore §. 15. opus erat. Ad hæc greges , servos , suppellectilem omnem , cum sacram tum profanam , Ecclesia thesaurum , annonam ad Clericorum , viduarum , pauperum alimenta congregatam , custodire necessum erat. Hæc autem Cura incumbbat Oeconomis. An hæc officia & alia , quæ cum illis necessariò erant conjuncta , nihili aut parvi facienda erant , ut non illis potiùs quàm soli protectioni in solâ autoritate , absque opere aliquo plerùmque posita , fructus pro mercede assignandi essent ?

34. DISSERT. „Secundo verò loco , Regium Custodiae sive Regaliae Jus non convellit , sed eos duntaxat perstringit qui Res Ecclesiarum violenter diripiebant , aut perangarias vel indebitas pensiones aliquid exigebant quo gravaretur Ecclesia. Subdit enim proximè post verba laudata : „De quibus , sive vivente , sive defuncto Episcopo , quicumque quocunque ingenio , unde gravetur Ecclesia , per angarias , vel indebitas pensiones exigunt , sine timore ne Sacrilegium admittant esse non possunt , etiamsi violenter non rapiant , sed quasi prudenter ingenio injustè accipiant : cum eos conscientia , quacumque sinistra intentione in conspectu Domini cor intuentis , accuset.

35. RESP. Verba Hincmari , quæ P. Alexander hîc addit iis quæ §. superiori retulit , ejus Antistitis mentem apertius explicant , & interpretationem ab eo allatam excludunt. Primò enim agunt de bonis Ecclesiarum , non solum vivente sed etiam defuncto Episcopo. Secundò , ergo defuncto Episcopo quicumque quocunque ingenio , unde gravaretur Ecclesia per angarias vel indebitas pensiones exigebant , sine timore ne Sacrilegium admitterent esse non potuisse declarant : atqui angariae & pensiones non ex ipsâ bonorum fructuosorum substantiâ , sed

cx

ex fructibus ex illis provenientibus percipiebantur : si ergo qui Art. 2. eas exigebant sine timore ne Sacrilegium admitterent, esse non §. 15. poterant ; fructus ad Ecclesiam , non ad Regem pertinebant. Alioquin enim non sacrilegium , sed Regis ira metueda fuisset.

36. Adde quod non Episcopis , sed Officialibus Regiis cura incubuisset cavendi ac impediendi, ne fructus angariis & indebitis pensionibus minuerentur : neque hâc Epistolâ significat Hincmartis , se Regi Consilium pro ejus commodis temporalibus, sed pro conscientia ipsius, ac pro bonorum Ecclesiæ securitate suggerere. Sed quis ausus fuisset hujusmodi onera fructibus ad Regem pertinentibus imponere ? Sanè parum efficax futura fuisset Regia protectio adversus malos , qui ejus auctoritatem tam parvi pependissent , ut quod ipsius esset , angariis & indebitis pensionibus onerarent.

37. DISSERT. „ Nec verò occasione detentionis bonorum Ecclesiæ vacantis, sub Regiâ manu titulo Custodiæ seu „ (quod idem est) Regaliæ, ad Carolum Calvum hæc scribebat Hincmarus , sed occasione captionis & confiscationis „ bonorum Episcopi viventis, scilicet Hincmari Laudunensis, nepotis sui, ut constat ex initio Epistolæ. *Jussistis,* „ inquit, *presatum Episcopum, ut die & loco denominato veniret ad causas vestras, id est ad Judicia secularia, & suum Advocatum de suo capite, videlicet de suo quod ipse egit actu,* „ *idem non conscio quocunque Coepiscopo suo donaret. Qui mit-* „ *tens ad dominationem vestram, excusationem impossibilitatis* „ *sue illuc veniendi mandavit. Requisita est quam patrioticâ* „ *linguâ nominamus exoniam, quia venire nequiverit, quod* „ *hactenus est inauditum. Et requisito & non invento Advo-*

Z

cato

Art. 2. „cato illius, qui de ejus capite ex prædictâ causâ redderet ratio-
§. 15. „nem, exceptâ Ecclesiâ, & Episcopi domo, ac Clericorum
„claustro, quicquid de rebus & facultatibus Ecclesiasticis, si-
„bi in Episcopali ordinatione munere Spiritus Sancti ad gubernan-
„dum & dispensandum commissis, acceperat, Jussione vestrà per
„Vicomitem ipsius pagi in bannum, quod Jussus lingua Latina
„proscriptio confiscandi vocatur, est missum. Et postea, sicut
„audivi, per Cancellarium Palatii vestri mandatis Vicedomino,
„& Præposito istius Ecclesiæ, cum non modicâ interminatione,
„ut providerent, quatenus nullum obsequium ab Ecclesiâ ipse
„hominibus, nullumque subsidium de facultatibus Ecclesiasticis,
„per Clericam vel Laicum, ipse Episcopus posset habere. Quæ
„omnia dissimulavit Regii Juris nuperus Oppugnator ut fu-
„cum lectoribus faceret.

38. R E S P. De quo fucō Lectoribus faciendo cogitare poterat Autor Tractatus Appamiensis, Prolixum hoc Epistolæ Hincmari Fragmentum omittens, quòd nec sibi Ecclesiasticam libertatem defendenti, nec P. Alexandro illam oppugnantī, quidquam confert? An enim quia non occasione detentionis bonorum Ecclesiæ vacantis sub Regiâ manu titulo Custodiæ seu Regaliæ (quod secundum P. Alexandrum idem est. Secundum veritatem admodum diversum, ut abunde jam sæpe ostensum est) hæc scribebat Hincmarus, sed occasione captionis & confiscationis bonorum Episcopi vivētis, scilicet Hincmari Laudunensis nepotis sui: ideo sequentia ejus verba; Aded res & facultates Ecclesiæ potestati Episcopi S. Spiritu decernente committuntur, ut à magnâ Synodo Calcedonensi, etiam post mortem Episcopi, redditus Ecclesiæ viduatæ futuro Episcopo penes Oeconomum ejusdem Ecclesiæ conservari jubeantur: An, inquam, ideo hæc verba non significant fructus.

fructus Ecclesiarum vacantium futuro Episcopo reservandos *Art. 2.*
 esse, non autem in Regium Fiscum deferendos; quia *hæc* §. 15.
scribebat Hincmarus occasione captionis & confiscationis bono-
rum Episcopi viventis? Si hæc illatio legitima est, rejicienda
 erit propria significatio verborum, ex quibus constant pri-
 mæ propositiones, quas Dialectici præmissas, aut, si unica
 sit, antecedens vocant. Non enim de præmissis est quæstio,
 sed de conclusione, quæ per illas probatur: attamen tan-
 tum abest, ut ideò vel incertæ vel obscuræ habendæ sint præ-
 missæ, quòd non earum, sed conclusionis per illas proba-
 tio intendatur; ut vel eo nomine conclusione certiores &
 evidentiores esse debeant, cùm ab illis ad conclusionem deri-
 ventur certitudo, & evidentia. Conclusio autem ab Hinc-
 maro Remensi probanda, est, non ad Carolum Calvum
 Regem, sed ad Hincmarum Laudunensem Episcopum per-
 tinere bonorum Ecclesiæ Laudunensis administrationem.
 Hanc conclusionem probat ex eo quòd etiam redditus Eccle-
 siæ viduatæ futuri Episcopi administrationi reservandi sint.
 Unde rationis illius vis, si ad formam Syllogisticam reduca-
 tur, ita erit: Si redditus Ecclesiæ, etiam antequàm Præfe-
 ctus ei sit Episcopus, sede scilicet vacante, provenientes,
 futuri Episcopi administrationi reservandi sunt; multò ma-
 gis redditus, tempore, quo ipsi Ecclesiæ præest Episcopus,
 provenientes ad ejus administrationem spectabunt: atqui re-
 ditus Ecclesiæ vacantis administrationi futuri Episcopi refer-
 vandi sunt, ex Can. 25. Concilii Calcedonensis, etiamsi pro-
 venirent tempore, quo nondum erat Episcopus, sed vacabat
 Ecclesia: ergo multò magis spectabit ad Episcopum admini-
 stratio reddituum provenientium tempore, quo Ecclesiæ præest
 ut modò Hincmarus Junior Ecclesiæ Laudunensi.

Art. 2. 39. Equidem cùm verba ex merâ occasione proferuntur, §. 15. & obscuritate quâdam laborant, eorum sententia ex intentione loquentis eruenda est. Sed media, quibus probatur intentum ratiocinantis, non assumuntur ex occasione tantum, sed deliberatè & de industria. Certè quæ Hincmarus ex Concilio Calcedonensi producit, ad probandum, reditus vivente Episcopo provenientes ab ipso Episcopo esse administrandos, tantâ luce refulgent ut vix possint esse obscura, etiam iis qui ea obscurare nituntur. Aliunde autem maximæ sunt autoritatis, utpotè à Concilio Generali celeberrimo accepta.

40. Quid igitur Dissertatorem juvat notare, aut cujus fraudis conscius est Illustrissimus Episcopus Appamiensis, quòd non notaverit, Hincmarum in loco citato non locutum occasione Ecclesiæ viduatæ, sed Episcopi viventis; cùm luce clarius sit, ipsum occasione Episcopi viventis, vel potiùs ipsius causâ, de Ecclesiæ viduatæ redditibus verba fecisse? Imò textus integer, Illustrissimi Appamiensis sententiæ validiùs suffragatur, præcipuè in illa parte: *De quibus &c.* ad quam referri videtur dicti Patris querela, cùm ait; *Quæ omnia dissimulavit Regii Juris nuperus Oppugnator, ut succum Lectoris faceret.* Confirmat enim pars illa, Hincmarum non incogitanter de redditibus Ecclesiæ viduatæ scripsisse, quòd ex Concilio Calcedonensi futuro Episcopo conservandi sint: cùm continuò nulloque interposito verbo, sic prosequatur; *De quibus sive vivente, sive defuncto Episcopo &c.*

41. DISSERT. „Tertius Hincmari locus confirmat „prolatam à nobis Canonis Calcedonensis explicationem. „Wlfadus enim ad Lingonensem Episcopatum (ut ipse contendebat)

„tendebat) canonicè non electus adreperat, & Ecclesiæ *Art. 2.*
 „facultates, id est bona omnia cum mobilia, tum immobi- §. 15.
 „lia, quæ secundum Calcedonense Concilium penes Oeconomum
 „futuro debuerant reservari Episcopo, suis suorumque usibus ar-
 „rogaverat.

42. RESP. Nonne Wlfadus Lingonensis Ecclesiæ facultates, id est bona omnia, cum mobilia, tum immobilia suis usibus arrogans, redditus etiam usurpabat, qui futuro Canonico Episcopo reservandi erant? Ecquid enim aliud sibi volunt illa verba; *suis suorumque usibus arrogaverat*? Ecquâ intentione bona præsertim immobilia invasisset, nisi ut eorum fructus perciperet: & quidem Ecclesiâ legitimo Pastore destitutâ? Quomodò ergo tertius Hincmari locus confirmat prolatam à P. Alexandro Canonis Calcedonensis explanationem, scilicet quod *vox, redditus, de bonis fructuosus non minùs commodè quàm de fructibus ex illis provenientius intelligi potest*?

53. Quomodo autem Wlfadus Ecclesiæ Lingonensis fructus, suos facere poterat, donec illius Episcopus canonicè constitutus esset, si ad Regem ratione Custodiæ pertinebant? Quo jure ipsamet bona omnia cum mobilia, tum immobilia suis suorumque usibus arrogare poterat, siquidem sub Regiâ Custodiâ erant? Ex consensu Regis, inquires. At si Jus illud, sive quantum ad bona, sive quantum ad fructus, penes Regem fuisset, ac ipse in Wlfadum transtulisset? Quomodo Hincmarus à Rege Jus obrinentem tam acriter in Epistolâ illâ carpere ausus fuisset, ob bonorum, aut fructuum usurpationem?

44. DISSERT. „Idem quarti loci sensus est, ubi de Ætardo Nannetenfi Episcopo agit, qui ad Turonensem Me-

Art. 2. „ tropolim translatus , priorem adhuc retinebat Ecclesiam.
 §. 15. „ Ejus porro Translationem præter Canones factam conten-
 „ debat Hincmarus , adeoque reum esse invasionis Ecclesiæ
 „ & bonorum ipsius , quorum reditus absque legitimo titu-
 „ lo , illius judicio , percipiebat , & bona administrabat quæ
 „ ab Oeconomo conservari futuro Successori debuissent. Unde
 „ subdit : *Hæc idcirco de rebus & facultatibus Ecclesiæ viduata*
 „ *sub Oeconomo futuro reservandis Episcopo hic interposuimus ,*
 „ *ut attendat de quo agitur Episcopus , quia si nemini Christiano eas*
 „ *licet præsumere , multò minùs item Episcopus , sine sui status*
 „ *periculo ac animæ detrimento , Ecclesiæ invasere & facultates*
 „ *prævalet usurpare.*

45. RESP. Non videt Dissertator , se id destruere vel in-
 vitum , quod adstruere conatur. Vult enim (aliàs non pro-
 baret intentum) vocem , *reditus* , in Canone Calcedonensi
 de bonis fructuosis , non de fructibus esse intelligendum : &
 tamen fatetur , Actardum Turonensis Ecclesiæ *bonorum redi-
 tus* percepisse. Num Hincmarus Actardum de solâ bono-
 rum usurpatione , non autem de fructuum ex illis provenien-
 tium perceptione arguebat ; ut de bonis fructuosis , non de
 fructibus acciperet vocem *reditus* ? Contraria ejus mens ex
 verbis , quæ continuò sequuntur ea , quæ à P. Alexandro re-
 lata sunt , adhuc apertius colligitur. *Sicut enim* , inquit ,
Comes Civitatis homo sæcularis , & alii etiam sæculares , &
majoris & minoris potestatis , habent , unde in sua Metropoli
possint consistere , & comministri ejas Ecclesiastici valent ibi-
dem vivere , sic & ipse , nisi eum cupiditas & ambitio inde
ejiceret , ibidem vel de operibus manuum , vel de decimis fide-
lium , & collatione Presbyterorum , & si aliter non posset ,
vel sub censu , sicut Hierosolymis Patriarcha , & Viri Religiosi
 ac

ac fideles in Corduba, & in aliis civitatibus per Hispaniam faciunt, ibi valeret manere. Ita respondet Hincmarus Actardi §. 15. Turonensis Ecclesiæ invasoris excusationi, ex eo desumptæ, quod non posset ex primâ suâ Ecclesiâ quæ sibi erant ad sustentationem necessaria, percipere, atque adeò nec in eâ residere. Reponit enim, non idèò licitum ei esse de viduatæ Ecclesiæ redditibus, utpote futuro Episcopo canonicè promovendo reservandis, vivere; *Hæc idcirco de rebus & facultatibus Ecclesiæ viduatæ sub Oeconomo futuro reservandis Episcopo hic interposuimus &c.* Variosque modos proponit comparandæ in Ecclesia Nannetensi necessariæ sustentationis, atque ita proprium gregem regendi, scilicet *vel de operibus manuum, vel de decimis fidelium ac collatione Presbyterorum, vel sub censu.* Itaque non accusatur Actardus de venditis bonis fructuosis Ecclesiæ Turonensis, sed de perceptis pro suâ sustentatione fructibus tempore vacationis provenientius, qui non ad ipsum, utpote alterius Ecclesiæ Episcopum, sed ad futurum legitimum Turonensem Episcopum, juxta Canonem Concilii Calcedonensis, pertinebant.

46. Quin etiam in hoc & in multis aliis testimoniis bona fructuosa Ecclesiarum non aliter dicuntur invasa, direpta, usurpata, quam ratione fructuum; qui cum proprios Episcopos, aut Ecclesias spectarent, in aliorum utilitatē injustè dirivabantur. Rarò enim contingebat, ut ipsorummet bonorum, præsertim immobilium, distractio fieret; idque maxime secundum sententiam P. Alexandri. Alioquin enim bona illa non fuissent à Regibus custodita, ut ipse vult.

47. DISSERT. „Annales Bertiniani de solo Oeconomo & usu-fructu bonorum Episcopatus Metensis, vacationis.

Art. 2. „tionis tempore, Hugoni collato non loquuntur, sed de
§. 15. „collatione in Commendam Militarem, vel in alodem &
 „proprietatem, ut ipsis ad voluntatem abuteretur, ac pro
 „libito disponderet. Eodem enim modo, & ita absolute hæc
 „ipsi bona concessit Carolus Crassus, quo direptas ex The-
 „sauro S. Stephani Metensis opes Sigefrido, & Wrmoni de-
 „derat. *¶ Sigefrido etiam & Wrmoni* (inquiunt Annales Ber-
 „tiniani) *illorumque complicibus, plura millia argenti & au-*
 „*ri, quæ de Thesauro Sancti Stephani Metensis, aliorumque*
 „*Sanctorum locis arripuit, eis dedit: & ad devastandam Re-*
 „*gni sui atque consobrini sui partem, sicut antea fecerant, re-*
 „*sistere permisit.* Hugoni autem Junioris Lotharii filio facul-
 „tates Ecclesiasticas Metensis Episcopii, quas Sacri Canones fu-
 „turo Episcopo reservari præcipiunt, ad consumendum remisit.
 „In Synopsi Historiæ nostræ XI. & XII. sæculi cap. 5. art. 6.
 „pag. 649. error obrepfit, ubi Carolomanno id tribuitur, pro
 „quo reponendum est ut hîc, *Carolo Crasso.*

48. RESP. Luce clarius est in Annalibus Bertinianis agi
 de rebus Ecclesiæ vacantibus, scilicet Metensis Episcopi.
 Nam, ut ibidem notatur, Wala Episcopus paulò antea fue-
 rat à Normannis interfectus. Illos redditus *Sacri Canones fu-*
turo Episcopo reservari præcipiebant: illos Hugoni *ad consu-*
mandum Rex tradiderat. Unde soli tenebras offundere tentat
 Dissertator dum hoc testimonium obscurare nititur.

49. DISSERT. „Gerbertus denique Regalis Custo-
 „diæ testis est: nam verbis suprà laudatis subdit: *Ne si,*
 „*quod absit, malè cautum fuerit, in negligentes cum Regalis*
 „*censura, tum etiam gravior adhibeatur divina sententia, Quæ*
 „verba suppressit nuperus Regionum Jurium Oppugnator,
 „ut incautos deciperet.

50. RESP.

30. RESP. An quia Gerbertus Clero & Populo Regalem *Art. 1.*
 censuram minatur, si vacantis Ecclesiæ bona, ipsis negligen- §. 15.
 tibus, perierint, Jus Regaliæ confirmat? Num Rex negli-
 gentiam Custodum tantum bonorum, quorum ipse solidum
 usum-fructum percipit, castigat? Sed cum Gerbertus mo-
 neat, *ut secundum divinas & humanas leges res defuncti Episcopi*
tam mobiles, quam immobiles futuro reserpentur Episcopo, do-
 ceat nos P. Alexander, quæ sint *divina & humana leges* se-
 cundum quas fructus Ecclesiarum vacantium in Fiscum defe-
 rendi sint; sola verò bona fructuosa Clero & Populo custo-
 dienda, & futuro Episcopo reservanda.

51. At hæc verba: *Regalis Censura*, innuunt saltem Cu-
 stodiam Regiam. Amoveatur solitum æquivocationis vela-
 men, & fatebimur, Regem habere Custodiam bonorum
 Ecclesiarum vacantium in eo sensu, ut ea usurpantes plectere
 teneatur, eaque tantò religiosius & accuratius, quàm priva-
 torum, aut civitatum omnium sibi subditarum facultates,
 tueri, quantò justius est, Principem Christianum res supre-
 mo omnium Domino Sacras, ab injuriis vindicare. Sed ratio-
 ne hujus Custodiæ Regem fructus suos facere non posse jam
 pluries demonstratum est. Si fructus assignandi essent pro
 Custodia, illis justiori titulo concederentur, qui proximè
 custodiunt, suasque operas & expensas præstant, scilicet
 Archidiaconis, Oeconomis, vel aliis Clericis. Itaque inju-
 sta est accusatio Autoris adversus Defensorem Libertatis Ec-
 clesiæ Appamiensis, cum ait, eum verba suppressisse Re-
 galis Censuræ mentionem facientia, *ut incautos deciperet.*

52. Sed fortè qui verba tam avidè aucupatur, objiciet,
 Gerbertum, licet ad Populum & ad Clerum simul scribat,
 indiscriminatim dicere: *Sit interim vestra pervigil cura* &c.

A a

Unde

Art. 2. Unde colligi videtur, custodiam ad Populum perinde atque
§. 16. ad Clerum spectasse, atque hinc ulterius conjici posse, ipsos
 à Rege, cujus censura ipsis intentatur, constitutos sub-custo-
 des. Verùm licet Clerus & Populus in epigraphæ Epistolæ
 conjungantur; non idèò quæcunque in ea scripta sunt, ipsis
 æqualiter eodemque modo, sed cum distributione commo-
 dà, conveniunt. Debent Oeconomi facultates Ecclesiæ cu-
 stodire: Magistratus eis auxilium, si opus sit, præbere:
 plebs Magistratibus in eo Officio parere: omnes monendo,
 vel aliâ ratione, prout cujusque statum decet, injuriam amo-
 liri. Caterùm ridiculum esset, universum populum simul
 cum universo Clero Custodem proximum & administrato-
 rem immediatum rerum Ecclesiasticarum à Rege constitutum;
 fingere. Non posset enim ex innumerâ sub-custodum multi-
 tudine confusio non oriri quàm maxima.

9. DECIMUS SEXTUS.

De Autoritate Concilii Trosleiani.

1. **D** ISSERT. „ Objicit idem Autor Concilii Tros-
 „ leiani anno nongentesimo nono celebrati, Cano-
 „ nem 14. qui ad rem nullatenus pertinet, cùm
 „ de fructibus vacationis tempore provenientibus,
 „ non loquatur, sed de spoliis Episcoporum defunctorum,
 „ quæ à Potentibus passim & impunè diripiebantur. Morem
 „ pessimum, qui in Galliis etiam invaluerat, Patres execrati
 „ sunt, & sacrilegii damnarunt. *Quia*, inquiunt, *inter no-*
 „ *strates hic pessimus inolevit mos, ut defuncto Ecclesiæ Episco-*
 „ *po, mox à quibuscunque potentiariis pervadantur res Eccle-*
 „ *sasticæ.*”

„*fiastica*, quasi Episcopi fuerint propria; cum etiam si ejus Art. 2.
 „essent, contra omne Jus id fieret: hoc tam immane sacri- §. 16.
 „legii facinus, & jam sæpius factum dolemus, & ne ulterius
 „à quolibet præsumatur, auctoritate Dei, & Sanctorum ejus
 „qui cum illo regnant in Cælo, nostro etiam Episcopali Ministe-
 „rio, quibus Dominus licet indignis, potestatem dedit in suis
 „Apostolis dicens: Quodcunque alligaveritis super terram,
 „erit ligatum & in Cælis, & quodcunque solveritis super ter-
 „ram, erit solutum & in Cælis, interdicimus. Tum varios
 „recenset Canones hæc Synodus, ex quibus patet quibus
 „de bonis statuatur. Unde, inquit, inter ceteras de hac re
 „Canonum Constitutiones, in Concilio Valentino Can. XI. ita
 „scribitur: Hoc etiam placuit ut Episcopo ab hoc seculo jubente
 „Domino, accersito, Clerici ab omni omnino suppellectili, vel
 „quæcunque sunt in domo Ecclesiæ, vel Episcopi, in libris, in
 „speciebus, utensilibus, vasculis, frugibus, gregibus, ani-
 „malibus, vel omni omnino re, rapaces manus abstineant, &
 „nihil latronum more diripiant. Qui nisi Canonum auctoritate
 „cohibiti fuerint, omnia quæ pervaserint, Metropolitani,
 „vel omnium Comprovincialium Sacerdotum districtione coacti,
 „in pristinum statum redintegrare cogantur: ut nihil Antistiti
 „vel dispensatori futuro necessarium, „b hac justâ constitutione
 „depereat. Quod ut confidentius justitiâ manente servetur, se-
 „cundum Regensis Synodi constituta, Episcopo è corpore rece-
 „dente, vicinior illi accedat Episcopus, qui ex more, exequiis
 „celebratis, statim Ecclesiæ illius curam districtissimè gerat,
 „ne quid ante Ordinationem Pontificis futuri remanentium Cle-
 „ricorum subversioni vel direptioni jam liceat. Ita ut de repertis
 „omnibus inspectio certior, descriptioque fidelissima, si fieri
 „potest, intra Octavas defuncti, sub diligentia præsentis Epi-
 „scopi

Art. 2. „ scopi peragatur. Dehinc ad Metropolitanam notitiam habita or-
 §. 16. „ dinatè descriptio deferatur ; ut ejus electione talis Persona or-
 „ dinandæ Domui Ecclesiasticæ procuretur , quæ vel consueta Cle-
 „ ricis stipendia dispenset , & creditarum sibi rerum , si forsi-
 „ tan tarditas in ordinando Episcopo successerit , Metropolitanæ
 „ congruis temporibus reddere possit rationem : ut sub hac salu-
 „ bri constitutione , Clerici stipendiis suis omnino contenti , la-
 „ bores non diripiant Episcopi decedentis & in vacuam Ecclesiæ
 „ Domum futurus Pontifex non sine dolore succedat : sed magis
 „ de Præcessoris sui dimisso possit ipse gaudere , & aliis mini-
 „ strare. Item cap. 3. Simili quoque modo parentibus , & pro-
 „ pinquis decedentis Episcopi , si intestatus obierit , denun-
 „ tiant , ut sine Metropolitanæ vel Comprovincialium Sacerdotum
 „ conscientia nihil de rebus defuncti occupare pertentent : ne
 „ fortè hæreditariis rebus etiam aliqua ad Ecclesiam pertinentia
 „ vel permixta usurpent : sed usque ad Ordinationem futuri ex-
 „ pectent Antistitis ; aut certè si longum fuerit , ad Metropoli-
 „ tani (ut dictum est) admonitionem recurrant. Si quis autem
 „ immemor divini timoris contra hæc Sanctæ Synodica Clericus
 „ quisque vel Laicus venire improbè tentaverit , & com-
 „ munionem , & consortio privetur Ecclesiæ : quia durum est ut
 „ ad illam conveniat , quam exspoliare non metuit. . . . . Si
 „ autem rationabiliter modesteque unusquisque repetit quod sibi
 „ Jure debetur , ei absque aliqua animadversione à Metropolitanæ ,
 „ vel cui injunxerit , aut res aut ratio non negetur. Hos
 „ etiam omnes Canones constringunt , qui tam in præteritum
 „ quàm in futurum res Ecclesiæ vel Episcopi usurpantes divi-
 „ puerint..

„ Hunc Trosleiani Concilii locum integrum referre opera-
 „ prærium fuit , ut nuperi Autoris qui Tractatum de Regalia

„ illa contra Regia Jura edidit, mala fides comproberetur, qui *Art. 2.*
 „ verum hujus Canonis sensum dissimulat, ideòque verba il- §. 16.
 „ lius non refert, ne fraus ejus pateat omnibus, qui Cano-
 „ nem ipsum attente legerint, animadverterintque, quòd fa-
 „ cillimum est, Trosleianæ Synodi Patres illum condidisse
 „ contra illos qui Spolia Episcoporum decedentium diripie-
 „ bant, non contra Reges, qui ratione Custodiæ Regalis fru-
 „ ctus, vacante sede provenientes, Jure suo percipiebant, aut
 „ percipere poterant.

2. RESP. Non poterat Dissertator Illustrissimum Episco-
 pum Appamiensem, seu Autorem Tractatûs *de Regaliâ* à sus-
 picione malæ fidei, ac fraudis, cujus eum accusat in citando
 Concilio Trosleiano, efficacius liberare, seque temeritatis in
 illâ accusatione reum exhibere, quàm descripto integro illius
 Concilii loco. Si enim propriis Patrum Trosleianorum verbis
 aliqua inesset obscuritas, illa testimoniorum, quibus senten-
 tiam suam confirmant, verbis dispelleretur. Sed antequam id
 ostendam, quæro, ubinam erat Custodia Regia tempore Con-
 cilii Trosleiani an. 909. celebrati, si *spolia Episcoporum defuncto-
 rum passim & impunè diripiebantur*? Quomodo illos *peffimus*
in Galliis etiam invalescere potuerat: Ubi Jure Regio & Coronæ
 cœvo ac insito Reges Ecclesias earumque bona, & Episco-
 pos aliosque Ministros tueri ac defendere dicuntur?

3. Nota rursus modum loquendi: *Reges ratione Custodiæ
 Regalis fructus vacante sede provenientes, Jure suo percipiebant
 aut percipere poterant*, quæ distinctio jam pluries facta etiam re-
 petitur art. seq. num. 2. Nisi enim modò à Jure ad factum,
 modò à factò ad Jus Dissertator effugiat, se captum videt. Sed
 ad. Canonem Concilii Trosleiani, de quo est quæstio, ve-
 niamus.

Aa 5.

4. Con-

Art. 2. 4. Concilium Trosleianum distinguit res proprias Episcopi
 §. 16. à rebus Ecclesiæ, illarumque usurpationem injustitiam dicit, istarum direptionem, sacrilegium. Istarum, non illarum securitati providet. Non distinguit res Ecclesiasticas immobiles à mobilibus, sed indistinctè res Ecclesiasticas pervadi vetat: *Pessimus inolevit mos*, inquit, *ut defuncto Ecclesiæ Episcopo, mox à quibuscunque Potentioribus pervadantur res Ecclesiasticæ, quasi Episcopi fuerint propriæ, cum etiamsi ejus essent, contra omne Jus id fieret: hoc tam immane sacrilegii facinus &c.* Cur ergo de solis spoliis Episcoporum defunctorum Patres Troslejanos locutos tam certò affirmat P. Alexander, ut *male fidei ac fraudis* accuset Autorem Tractatûs Appamiensis, quòd verba illa, *res Ecclesiasticæ*, quæ, ut sonant, generalia sunt, non restrinxerit ad hujusmodi spolia?

5. Si declarassent Reges Christianissimi, spolia Episcoporum defunctorum ad se Jure Custodiæ pertinere, non dubito quin P. Alexander illa sub nomine fructuum Ecclesiæ vacantis comprehendi affirmaret: Cum non reverterentur ad Ecclesiam, nisi post mortem Episcopi, adeoque essent velut quoddam emolumentum Ecclesiæ adveniens, quod aptius sine dubio nomine fructûs donari potest, quàm bona fructuosa voce, *reditus*, designari. At verò quia Regi, ne Canon Trosleianus Regaliæ adversetur, sufficit, ut *res Ecclesiasticæ* de quibus agit, non de bonis Ecclesiæ universim, sed de mobilibus tantum, quæ moriens Episcopus reliquit, intelligantur; *male fidei ac fraudis* apud Autorem reus est Illustrissimus Episcopus Appamiensis, quòd hunc sensum Concilio Trosleiano non affinxerit, sed ejus prohibitionem generaliter de Ecclesiarum vacantium redditibus Ecclesiæ vindicandis intellexerit.

6. At, inquires, *varios recenset Canones hæc Synodus, ex quibus*

quibus patet quibus de bonis statuat ; quos cùm prætermiserit Art. 2. Autor Tractatûs Appamiensis , malæ fidei ac fraudis justè §. 16. damnatur. Expendamus varios illos Canones , quos refert P. Alexander , ut sciamus an justa sit ejus accusatio. Primò Concilium Valentinum prohibet direptionem gregum & animalium ; ac jubet ut raptores , *omnia quæ pervaserint ; Metropolitani vel omnium Comprovincialium Sacerdotum districtione in pristinum statum redintegrare cogantur.* Res ergo fructuosæ , qualia sunt animalia , (quis enim neget , animalium partus , fructus jure nuncupari) non erant sub custodia Principum , sed Metropolitanis , & aliorum Episcoporum , quorum auctoritate procuranda erat eorum , si usurpata fuissent , restitutiq. Non ergo hos saltem fructus percipiebant , aut jure percipere poterant Reges Christianissimi : Sed penes Ecclesiæ proprietatem , & Ministrorum Ecclesiasticorum custodiam remanebant.

7. Secundò , Concilium Regense à Valentino producitur , præcipiens , ut , Episcopo è corpore recedente , vicinior Episcopus Ecclesiæ illius curam districtissimè gerat. Non ergo spoliatorum tantùm , sed vacantis Ecclesiæ curam districtissimè gerit vicinior Episcopus : quod adhuc validiùs confirmatur ex iis quæ sequuntur , è Concilio Valentino desumpta. *Ad Metropolitanam notitiam habita ordinatè descriptio deferatur ; ut ejus electione talis Persona ordinanda Domui Ecclesiasticæ procuraretur ; quæ vel consueta Clericis stipendia dispenset , & creditarum sibi rerum , si forsitan tarditas in ordinando Episcopo successerit , Metropolitanano congruis temporibus reddere possit rationem.* Hæc prohibitio generalis est , nec de solis Spoliis Episcoporum intelligi potest , siquidem non ex Spoliis , sed ex bonorum Ecclesiæ fructibus *consueta Clericis stipendia dispensantur ,*

Art. 2. bantur, nec opus fuisset de Spoliis Metropolitano congruis tem-

§. 16. poribus reddere rationem, si forsitan tarditas in ordinando Episcopo successisset. Satis enim fuisset, res in inventario descriptas novo Episcopo consignare. De fructibus igitur tempore vacationis provenientibus, si forsitan tarditas in ordinando Episcopo successisset, Metropolitano congruis temporibus reddenda erat ratio. De fructibus tempore vacationis provenientibus consueta Clericis stipendia dispensanda erant. De illis ergo loquitur Concilium Valentinum.

8. Recolenda sunt præterea, quæ jam suprà notavimus; res mobiles, scilicet moventes seu animalia, custodiâ magis indiguissè quàm immobiles; eò quòd direptioni magis essent expositæ: & tamen fatetur P. Alexander, (quo modo enim negare posset?) Ex istorum Conciliorum dispositione illos non sub Regis, sed sub Metropolitani & aliorum Episcoporum protectione, ac sub Clericorum custodiâ permanissè, non usque ad refectionem testamenti, ut ipse Concilium Regensè suprà interpretabatur, sed usque ad *Ordinationem Pontificis* futuri, ut non semel declarat Concilium Valentinum.

9. Porro si animalium partus, quos fructus rectè nuncupari diximus, non pertinebant ad Custodes, nisi pro ratione expensarum, sed ex illis *consueta Clericis stipendia dispensanda erant, & Metropolitano congruis temporibus reddenda ratio*: licet ad illam custodiam majori & accuratiori solitudine opus esset, quàm ad protectionem bonorum immobilium, imò quàm ad decimas & oblationes; quis credat, Regem bonorum immobilium fructus, suos fecissè, non pro custodiâ illorum proximâ, & administratione immediatâ, quæ Regiam Majestatem dedecussisset, sed pro terrendis auctoritate suâ improbis, ne illa usurparent?

10. Con-

10. Concilium Regense, Trosleianum, & alia Gallica-
na, 25. Canoni Concilii Calcedonenſis conſonare declarat §. 16.
Illustriſſimus Dominus Petrus de Marca de concord. Sacerd.
& Imper. lib. 8. cap. 18. num. 11. his verbis ; *Ideò autem an-*
tiquas Regulas Canonicas adducere heic placuit, ut omnes intelli-
gerent, REDITUS PATRIMONIORUM ECCLE-
SIAE VACANTIS, ac ſpolia Episcoporum decedentium, nun-
quam pertinuiſſe ad Principes ; quinimò univerſa hæc emolumenta
ſervari debuiſſe expendenda in utilitatem Eccleſiæ & pro futuro
Succeſſore. Quod aded placuit vetuſtis illis Episcopis Gallicanis,
ut Jus illud in Canonibus eorum fuerit conſtitutum, in Concilio
nempe Rejenſi an. 439. Can. 5. in Francfordienſi an. 794. Can.
41. in Pontigonenſi an. 876. Can. 14. & in Trosleiano an. 909.
Can. 14.

11. Ubi eſt ergo mala fides, ubi fraus Defenſoris Liber-
tatis Eccleſiæ Appamienſis ; niſi mala fides & fraus appelle-
tur omiſſio testimoniſſe cauſæ ſuæ plurimum ſuffragan-
tium ?

12. DISSERT. „ Cùm enim ſequentium temporum
„ Pontifices plurimi, & Concilium Oecumenicum Lugdu-
„ nenſe II. fructus & ea omnia quæ ad fructus pertinent, va-
„ cante ſede, aliis, qui Jus Cuſtodix ſive Regaliæ in Eccleſiis ha-
„ bent, Jure percipi agnoverint ; Gallicani Trosleiani Con-
„ ciliſſi Episcopſi, qui illis ſatiſfieri jubent, qui repetunt quod
„ ſibi Jure debetur, non prohibuiſſent, ne Reges Chriſtia-
„ niſſimi fructus ſibi vacante ſede debitos, perciperent, nec
„ eos velut prædones & Sacrilegos fuiſſent execrati. Ipſos lon-
„ gè abſuiſſe à lite inferendâ Regi ob perceptionem fructuum
„ Eccleſiarum vacantium, ad quos ratione Cuſtodix Regaliſ
„ Jus habebat, ex eo conſtat, quòd parati eſſent ad paren-
Bb dum

Art. 2. „ dum Regi & in iis quæ Politiam externam Ecclesiæ specta-
§. 16. „ rent, quæ ad Reipublicæ pacificum statum relationem ha-
 „ bet, & in iis omnibus quæ de Jûribus temporalibus Regni
 „ sui statueret; ad idque Jure Divino se adstrictos noverant.
 „ Eorum verba in secundo Canone subjicio, ex quibus fa-
 „ cilè refelluntur, quæ nuperus idem Regii Juris Oppugna-
 „ tor. cap. 2. & 4. lib. 2. probanda sibi sumit, Regaliam
 „ naturali aut Divino Jure non niti, imo cum utroque pu-
 „ gnare. Pontificalem, (inquiunt) si exegimus Auctorita-
 „ tem, ut non obliviscamur Regiam à Deo constitutam esse Subli-
 „ mitatem, dicente Apostolo: Subjetti estote Regi quasi præcel-
 „ lenti. Sicut enim Regalis Potestas Sacerdotali Religioni se de-
 „ votè submittit: Sic & Sacerdotalis Auctoritas cum omni pie-
 „ tatis officio se Regali Dignitati subdere debet, sicut Sanctus
 „ ostendit Papa Gelasius ad Anastasium scribens Imperatorem.
 „ Duo sunt, inquit, quibus principaliter mundus hic regitur,
 „ Auctoritas Sacra Pontificum; & Regalis Potestas: in qui-
 „ bus tantò gravius est pondus Sacerdotum, quantò etiam pro
 „ ipsis Regibus in Divino reddituri sunt examinationem, &c.
 „ Ergo quia & Rex pro aternâ vitâ indiget Pontificibus, &
 „ Pontifices pro temporalium rerum cursu Regali indigent disposi-
 „ tione: à Rege obediendum est Pontificibus, recta, sancta,
 „ & justa suadentibus, & vicissim à Pontificibus obediendum
 „ Regi pietatis cultui religione, jure, & solatio servienti....
 „ Ipse debet primò DEFENSOR esse ECCLESIARUM...
 „ Scire autem oportet, quia si de otioso sermone Deo rationem
 „ redditurus est, multò magis de MINISTERIO SIBI DI-
 „ VINITUS COMMISSO..... Sed & nobis, & omni-
 „ bus qui in Regno vestro consistimus, oportet ut justam fidelitatem
 „ vobis conservemus, & honorificentiam Regiam exhibeamus, & de
 „ uti-

„utilitate Regni aliquid querenti, secundum scire & posse verum *Art. 2.*
 „ & utile consilium suggeramus. §. 16.

13. RESP. In convertendis propositionibus non servat
 dialecticæ Regulas Dissertationis Autor, quantumvis Scho-
 lasticæ disciplinæ peritus. Quænam enim est in Concilio
 Lugdunensi II. propositio æquivalens isti; *Fruktus & ea*
omnia quæ ad fruktus pertinent, vacante sede ab iis qui Jus Cu-
stodiæ sive Regaliæ in Ecclesiis habent, Jure percipiuntur?
 Monet quidem Concilium eos, qui ab ipsarum Ecclesiarum
 caterorumque locorum fundatione, vel ex antiquâ consuetudine
Jura sibi hujusmodi vindicant ab illorum abusu sic prudenter ab-
stineant, & suos Ministros in eis sollicitè faciant abstinere:
qudd ea quæ non pertinent ad fruktus, sive redditus provenientes
vacationis tempore non usurpent. Sed aliud est, abusum aliquem
 prohibere, aliud omnia probare quæ cum illo abusu conjun-
 cta sunt. Quin etiam satis apparet, noluisse Sanctam illam
 Synodum auctoritatem aliquam Regaliæ expresse tribuere,
 quandoquidem totius Decreti forma, prohibendi, non ap-
 probandi vim habet. Vetat enim *Regaliæ, Custodiam &c. de*
novo usurpare conantes bona Ecclesiarum vacantium occupare:
Clericos hoc fieri procurare; utrumque sub excommunicationis
 sententiâ: illos qui se deberent opponere, id permittere, sub
 pœnâ de proventibus Ecclesiarum nihil percipiendi: eos qui *Ju-*
ra sibi hujusmodi vindicant, ea quæ non pertinent ad fruktus sive
redditus usurpare; nullum autem est verbum in toto Decreto,
 quod expressam indicet approbationem. Id unum in causâ,
 quam Dissertator defendendam suscepit, patrocinium adduci
 posset, scilicet Concilium excommunicationem in eos, qui
 Regaliæ *de novo usurpare* conabantur proferens, nihil sta-
 tuisse contra eos qui *ex Ecclesiarum fundatione, vel ex antiquâ*

Art. 2. consuetudine Jus sibi hujusmodi vindicabant, nisi ut ea quae non §. 16. pertinebant ad fructus sive redditus (nota fructus sive redditus, ne hos cum bonis ipsis fructuosus, juxta futilem P. Alexandri interpretationem confundas) provenientes vacationis tempore non usurparent, nec bona cetera dilabi permitterent, sed in bono statu conservarent: Unde inferri videtur saltem tacita approbatio Regaliae ex antiquâ consuetudine inductâ. At fortasse tolerantiam quam approbationem melius quis dixerit; quâ tolerantiae voce usi sunt etiam Episcopi Parisiis anno 1681 congregati, de hoc ipso Canone differentes, quorum verba infra referemus. Quin etiam ex ejusdem Canonis verbis constat, hanc consuetudinem non in omnibus Ecclesiis, sed in aliquibus tantum locum habuisse, cum illam de novo ad eas quae huicce oneri non subiacebant, extendi districtissimè prohibeat, id quod unum totam P. Alexandri Dissertationem evertit. Observandum enim illum hîc rursus agnoscere, in hoc Canone agi de Regaliâ, quia ex nonnullis ejus verbis aliquid in usum Regis Christianissimi elicere se posse existimat; quamvis Art. 5. §. 2. & 3. significet, eum vel de Regaliâ non esse accipiendum, vel Regem Christianissimum in eo, quatenus extensionem Regaliae prohibet, non esse comprehensum.

14. Si sequentium temporum Pontifices plurimi, fructus & ea omnia quae ad fructus pertinent, vacante sede, ab iis qui Jus Custodiae sive Regaliae in Ecclesiis habent, Jure percipi agnoverunt, ut ait Dissertator, cur nullius eorum verba referuntur, vel citantur decreta? Fortè de illis intelligit quos alibi producit. Sed cum occurrent illorum testimonia, ostendemus, nihil ex illis colligi posse, nisi aliquos summos Pontifices de Regaliâ in singularibus quibusdam casibus loquentes, eam non

non damnâsse. Nusquam autem legitur, illorum quemquam *Art. 2.*
concessisse generaliter, *fructus & ea omnia quæ ad fructus perti-* §. 16.
nent, vacante sede, ab iis qui Jus Custodiæ sive Regaliæ in Eccle-
siis habent, Jure percipi.

16. Ex illo falso antecedente, scilicet ex approbatione
summorum Pontificum & Concilii Lugdunensis, infert P.
Alexander falsum consequens, scilicet Patres Trosleianos *non*
prohibuisse, ne Reges Christianissimi fructus, vacante sede per-
ciperent, cujus falsitas ex supra dictis satis constat. Sed & ipsa
consequentia vitiosa seu defectuosa est. Ex eo enim quod qui
Jus Regaliæ habet, fructus suos faciat, non sequitur, Reges
Christianissimos vacantium Ecclesiarum fructus suos fecisse
tempore Concilii Trosleiani, nisi probetur ipsos tunc tempo-
ris Jus Regaliæ, prout nunc sumitur, habuisse: quod planè
falsum esse ostendimus. Futiliter igitur notat Dissertator Tros-
leiani Concilii Episcopos illis satisfieri jussisse, qui repetebant
quod sibi Jure debebatur, cum nullatenus ostenderit *fructus*
vacantium Ecclesiarum & omnia quæ pertinent ad fructus. Re-
gibus Christianissimis Jure debitos fuisse:

17. Frustrà etiam excribit verba, quibus Patres Trosleiani
fidem suam erga Regem, promptumque ad obedientiam ani-
mum protestantur; cum hæc officia ab omnibus subditis sint
Regibus debita, in iis quæ ad Reipublicæ Regimen pertinent.
Verum quoniam potestas Regalis ab Ecclesiasticâ distinguitur,
& neutra alteram impedit, si suis finibus contineantur, sed
potius mutuò sese juvant, ut explicant iidem Patres in Can. 2.
ab Autore excripto; optimè cohæret eorum doctrina, dum
vetant Can. 14. *ne defuncto Ecclesiæ Episcopo, mox à quibuscun-*
que potentioribus pervadantur res Ecclesiasticæ, & cætera, quæ
num. 4. & seqq. expendimus.

Art. 2. 18. At Rex in illo Canone vocatur *Defensor Ecclesiarum*, §. 16. illudque *Ministerium ei divinitus commissum* dicitur. Quid hæc verba Canonis 2. faciunt contra decimum quartum? Significant quidem defensionem, quam Principes Christiani Ecclesiis præstare tenentur, ut Ministerio sibi *divinitus* commissio probè defungantur. Sed illa defensio, ut sæpe inculcavimus, debet in Ecclesiæ bonum, non in damnum cedere.

19. Quo Consilio verba, quæ post ita, *Defensor esse Ecclesiarum*, sequuntur, P. Alexander omiserit, judicet Lector. Sic habet textus Concilii Trosleiani: *Ipse enim debet primò Defensor esse Ecclesiarum, & Servorum Dei, Viduarum, Orphanorum ceterorumque indigentium.* An ergo Mulierum Viduarum, sicut & Viduarum Ecclesiarum reditus omnes ad Regem pertinebant ratione Defensionis, quam illis præstabat? An sicut defuncto Pastore fructus Ecclesiæ suos faciebant, Principes, ita & fructus hæreditatis, mortuo Patre familias sibi vindicare poterant, eò quòd Orphanos, sicut & Clericos, defendere tenebantur? An in bonorum profanorum fructus minus Juris habebant, quàm in reditus ex bonis Deo consecratis provenientes? An non fuisset odiosissima crudelitas, prætextu defendendarum Viduarum, aut Orphanorum, illorum reditus usurpare! Nonne ergo Sacrilegium etiam fuisset, fructus ad Dei cultum, Ecclesiarum ornamentum, imò Pauperum, Viduarum & Orphanorum alimoniam, aliaque pia opera, destinatos, prætextu Custodiæ aut tuitionis in Regium Fiscum transferre? An bonorum pauperibus alendis deputatorum fructus Regis erant, quoties Xenodochiorum, Nosocomiorum, aliorumque similibus locorum Præfecti è vitâ migrabant? Quid, quòd illam

lam defensionem, quam Rex Ecclesiis, Viduis, Orphanis, *Art. 2.*
 & indigentibus præstare tenetur ex Patribus Trosleianis, re- §. 16.
 liquis omnibus suis subditis debet? An ergo totius Regni sui
 redditus ad Fiscum deferendi erant post mortem Dominorum
 pro Custodiæ honorario? Sic enim prosequuntur Patres:
Ipsius enim terror, & studium hujusmodi, in quantum possibile
est, esse debet, Primum, ut nulla injustitia fiat: deinde si evenierit,
ut nullo modo eam subsistere permittat &c.

20. De illis Officiis à Rege, vel eo ipso nomine quòd Rex
 est, omnibus subditis, sed multò magis Ecclesiis Dei, debi-
 tis, addunt Patres: *Scire autem oportet, quia si de otioso*
sermone Deo rationem redditurus est; multò magis de Ministerio
sibi divinitus commissio. Non verò de solâ Ecclesiarum de-
 fensione asserunt, quòd sit *Ministerium* Regibus *divinitus*
commissum, ut persuadere voluisse videtur Dissertator, ma-
 jusculis characteribus notans hæc verba: *Defensor Ecclesia-*
rum; & ista: *De Ministerio sibi divinitus commissio*, ac multa
 interposita prætermittens: quasi Defensio Ecclesiarum, de
 quâ loquuntur Patres Trosleiani, idem esset ac Regalia, vel
 Regaliæ fundamentum, & ad Regem Christianissimum Jure
 Divino pertineret.

21. Si minutim omnia ejusdem Concilii verba ponderare-
 mus, alia occurrerent, causæ, quam defendimus, suffra-
 gantia; & digniora, quæ magnis characteribus scriberentur,
 quàm quæ à P. Alexandro pro Jure Regio notata sunt.
 Ejusmodi sunt, verbi gratiâ, illa hujus Canonis secundi:
tantò gravius est pondus Sacerdotum; quantò etiam pro ipsiis
Regibus in Divino reddituri sunt examine rationem: Sed illis
 non immoramur, quia non ita proximè cum Regaliâ conjun-
 cta sunt.

22. Cate-

Art. 2. 22. Cæterum non video, quomodò ex illo Canone re-
§. 17. fellantur, quæ Autor Tractatûs Appamiensis capp. 2. & 4.
probanda sibi sumit, Regaliam naturali aut Divino Jure non ni-
ti; imò cum utroque pugnare: quæ tamen ultima verba non
leguntur in prædictorum Capitum titulis, ex quibus conspi-
citur quænam probanda sibi sumat præfatus Autor. Imò hu-
jus libri secundi titulus generalis est: Livre second. Ou l'on
Montre quæ la Regale ne peut être juste que par la concession de
l'Eglise; Id est, „ Liber secundus, in quo Regaliam non
nisi ex Ecclesiæ concessione, justam esse posse demonstratur „
quæ exceptio consequenter ubique intelligenda est. Sed de hoc
inferiùs recurret sermo, ubi P. Alexander suam illam querelam
instaurabit.

§. DECIMUS SEPTIMUS.

De Privilegio à Papa Formoso Ecclesiæ Remensi con-
cesso.

I. **D** ISSERT. „ Frustra quis objiceret Privilegium
 „ quod Papa Formosus Ecclesiæ Remensi concef-
 „ sit anno 892. precibus Fulconis Archiepiscopi
 „ annuens; cujus Privilegii meminit Flodoardus
 „ lib. 4. Historiæ Remensis cap. 2. *Sanciens insuper auctorita-*
 „ *te Beati Petri, (inquit) ut nemo Regum, nullus Antistitum,*
 „ *nemo quilibet Christianus decedente Remorum Episcopo, ipsum*
 „ *Episcopatum vel res ipsius Ecclesiæ suis compendiis applicet, ne-*
 „ *que sub suo dominio teneat, præter ipsius civitatis Episcopum,*
 „ *& eandem Metropolim non ultra Constitutionem Canonicam*
 „ *sine Regulis conveniente Pastore manere cogat, neque aliter*
 „ *Episco-*

„*Episcopum ibidem, nisi ut Sacri Canones jubent constitui fa-* Art. 2.
 „*ciat.* Frustrâ, inquam, id opponitur, cum eam Objec- §. 17.
 „*tionem occupaverit ac diluerit doctissimus Archipræsul*
 „*Petrus de Marca lib. 8. de Concordia Sacerdotii & Imperii,*
 „*cap. 22. num. 4. Abusus ille, inquit, quem hoc loco damnat*
 „*Formosus, confundi non debet, cum Jure Regaliæ de quo nunc*
 „*agimus. Nam Regalia desinit post præstitum fidelitatis Jura-*
 „*mentum: Rescriptum verò Papæ Formosi traducit pravam*
 „*quamdam consuetudinem, quæ in Galliis invaluerat, ubi Læ-*
 „*cis non solum Monasteria concedebantur propter imminentem*
 „*Reipublicæ necessitatem, (ut habetur in Canone quinto Sy-*
 „*nodi apud Theodonis Villam habitæ anno 844. & in Canone duo-*
 „*decimo Concilii Vernensis) sed etiam interdum redditus Episco-*
 „*patorum vacantium. Quod alludit Canon 21. Concilii Meldensis*
 „*anno 845. congregati, dum loquitur de precariis factis ab his,*
 „*qui loca Episcoporum occupaverunt. Hinc autem fiebat ut E-*
 „*piscoporum electiones retardarentur. Cui incommodo occurrit*
 „*Privilegium Papæ Formosi.*

2. R E S P. Etiamsi documentum illud minùs valeret ad probandum, Regaliam in usu non fuisse sub secundâ Regum Dynastiâ, non idèò vinceret P. Alexander, tum quia id abundè confirmatur ex aliis testimoniis; tum quia in favorem libertatis, præsertim Ecclesiæ, præsumendum esset, etiam deficientibus testimoniis, nisi ejus servitus certis probationibus demonstraretur.

3. Sed videamus, an *Privilegium quod Papa Formosus Ecclesiæ Remensi concessit*, quodque P. Alexander sibi objicit, Regaliæ non adversetur? Primò certum est, illud Privilegium respicere tempus vacationis Ecclesiarum, *decedente Remorum Episcopo*: Secundò prohibere, non solum, ne quis ipsum

Art. 2. Episcopatum, sed ne etiam *res ipsius Ecclesiæ suis compendiis*
 §. 17. *applicet* : Tertiò illam prohibitionem fieri etiam Regibus.
Ut nemo Regum &c. Quid ultra desideratur, ut veteretur, ne
 Reges fructus Ecclesiæ Remensis tempore vacationis sibi vin-
 dicent?

4. Sed, si credimus Dissertatori, *frustrà id opponitur*,
cùm eam Objectionem occupaverit ac diluerit doctissimus Archi-
presul Petrus de Marca lib. 8. de Concord. Sacerd. & Imper.
cap. 22. num. 4. Non recuso Judicem, dummodò sincerè
 & integrè ejus sententia exponatur. Primò igitur notandum
 est, Illustrissimum illum Antistitem in hoc numero quære-
 re, an Reges Christianissimi Jure Regaliæ, in illis scilicet
 Ecclesiis, in quibus illud obtinebat, fructus suos face-
 rent, & Beneficia conferrent, cæque occasione, quo pri-
 mum tempore cæperit hujusmodi usus, investigare. En ejus
 verba : *Nunc ergo inspicendum est, an iidem (Reges) frue-*
rentur redditibus, & an Præbendas ullo unquam tempore contu-
lerint. Ac primò quidam fronte occurrit, *vetustum esse usum*
illum fruendi redditibus Ecclesiæ vacantis, argumento ducto à Pri-
vilégio, quod Papa Formosus Ecclesiæ Remensi concessit an. 892.
precibus Fulconis Ecclesiæ Archiepiscopi annuens. Ubi jam vide-
 re incipis, Dominum de Marca hoc Privilegium sibi objicere,
 quia nimirum num. seq. docet usum percipiendorum fructuum
 Ecclesiarum vacantium Jure Regaliæ, non nisi duodecimo sæ-
 culo inductum.

5. Secundò hujus Privilegii summarium sic conficit : *Pro-*
hibet enim ne Reges, Episcopi, aut quilibet Christianorum, se-
de Remensi vacante, in suam utilitatem convertant Episcopatum
Remensem, aut ejus redditus; Sed omnia futuro Antistiti refer-
ventur, eligendo intra tempus statutum in Canonibus, id est, in-
tra

ira trium Mensium Spatium, ne diutiùs, quàm par est, Metro- *Art. 2.*
polis sit destituta Pastore. Poteratne Illustrissimus Archipræ- *§. 17.*
sul apertiùs declarare, Papam Formosum confirmasse Cano-
nem vigesimum quintum Concilii Calcedonenfis, redditus Ec-
clesiæ viduatæ futuro Episcopo penes Oeconomum ipsius Ec-
clesiæ servari jubentem?

6. Tertio quia illud Privilegium sibi objecerat; quasi ex eo sequeretur, Reges fructus Ecclesiarum vacantium Jure Regaliæ jam tum percipere solitos; (alioquin enim frustra petitum fuisset Privilegium ab illo onere eximens) respondet, quòd *abusus ille, quem hoc loco damnat Formosus, confundi non debet cum Jure Regaliæ de quâ nunc agitur*: quasi diceret, Reges tunc temporis non Jure Regaliæ, sed per merum abusum & apertam injustitiam redditus Ecclesiarum vacantium aliquoties usurpasse. Abusum enim appellat, etiam reddituum concessionem Laicis factam vacantibus Ecclesiis, quæ tamen culpari non posset, si, ut vult P. Alexander, redditus illi ad Reges pertinuissent. Patet Illustrissimi Archiepiscopi mens ex formâ loquendi: *Rescriptum*, inquit, *Papæ Formosi traducit pravam quamdam consuetudinem quæ in Galliis invaluerat, ubi Laicis non solum monasteria concedebantur. . . . Sed etiam interdum redditus Ecclesiarum vacantium.*

7. Quarto, hunc abusum cessasse ait ante contentiones circa Investituras, quæ undecimo sæculo ortæ sunt, & sæculo duodecimo compositæ. Porro, inquit, *consuetudo hæc interrupta erat ante controversiam Investiturarum*, quod continuo probat, numerum quintum sic ordiens; *V. Nam si Principes tum soliti essent frui redditibus Episcopatum vacantium, & Præbendas conferre; id haudquaquam silentio transmississent Gregorius VII. Urbanus II. Paschalis II. & Callistus II. qui se-*

Art. 2. verè admodum damnaverunt unicam illam solemnitatem Investituræ per baculum & annulum & solemnitatem Juramenti per manum, quique Investituram coërcuerunt ad sola feuda.

8. Quintò, tempus assignat post quod arbitratur percipientorum fructuum usum cepisse. Itaque, inquit, in eà sum sententiã, ut existimem, usum-fructum reddituum Ecclesiasticorum introductum esse post constitutionem Callisti editam an. 1122. ; quæ Regibus tribuit potestatem exigendi à Prælatiis universa officia & obsequia, quæ ratione feudorum exhibere tenentur, & cætera quæ probant, Regiam ante Papam Formosum non fuisse in usu ; ac postquàm inducta est, in aliquibus tantùm Ecclesiis locum habuisse.

9. Viderit P. Alexander, an non etiam propter hoc testimonium Domini de Marca, criminatio tam iniqua in Autorem Tractatûs Appamiensis §. superiori, occasione Concilii Trosleiani vibrata, justè in eum retorqueri possit, & mutatis aliquibus ejus verbis dici ; *Hunc Domini de Marca locum integrum referre operæ pretium fuit, ut nuperi Autoris qui Dissertationem de Regaliã contra Ecclesiæ Libertatem edidit, mala fides comprobetur, qui verum illustrissimi illius Archipræsulis sensum dissimulat, idèdque omnia verba illius non refert, ne fraus ejus pateat omnibus ; qui locum ipsum attentè legerint.*

10. DISSERT. „ Addiderim, omnino constare ex „ verbis Flodoardi ; sive ex verbis Privilegii ab ipso descriptis, „ illud Jus Regaliæ non attigisse : *Nullus Antistitum, nemo qui-* „ *libet Christianus*, &c. Jus enim Regaliæ solis Regibus, „ non Episcopis aut Christianorum vulgo convenit. Tan- „ dem cum Privilegium legem communem, immunitas obli- „ gationem supponat, si Privilegium immunitatis à Regaliã, „ Ecclesiæ Remensi à Formoso Papa concessum esset, sequere-
tur.

„tur ipsam sub secundâ Regum nostrorum stirpe, Regaliæ *Art. 2.*
 „fuisse obnoxiam. Quanquam hujusmodi Privilegii concess- §. 17.
 „sio ad Pontifices non spectet, sed ad Reges, quorum est de
 „Juribus suis aliquid interdum remittere, cùm eorum lubet
 „Majestati.

11. RESP. Privilegium à Flodoardo relatum, *Jus Regaliæ non attigit*, quia Jus Regaliæ tunc nullum erat ; sed *sancivit*, ut nemo, decedente Remorum Episcopo, ipsum Episcopatum, vel res ipsius Ecclesiæ suis compendiis applicaret, neque sub suo Dominio teneret ; & hæc Sanctio non solum Antistites aut quoslibet Christianos, sed etiam ipsos Reges expressè afficit : *Ut nemo Regum, nullus Antistitum, nemo quilibet Christianus, &c.* Non enim Regibus plusquam Antistitibus, aut quibuslibet Christianis licebat redditus Ecclesiarum vacantium sibi vendicare : ac si quando secus fiebat, abusus erat, ut ait Dominus de Marca ab Autore citatus his verbis : *Rescriptum verò Papæ Formosi traducit pravam quamdam consuetudinem quæ in Galliis invaluerat, ubi Laïcis non solum Monasteria concedebantur . . . . . Sed etiam interdum redditus Episcopatum vacantium.*

12. Nec est quòd Dissertator in verbo, *Privilegium*, quo titulo appellatur hæc Formosi constitutio, vim faciat. Qui enim Ecclesiasticorum Scriptorum stylo assuetus est, novit, Privilegium non pro solâ immunitate à Lege justâ usurpari, sed pro quâlibet prærogativâ, immunitate, aut exemptione, etiam ab onere injusto. Itaque hoc Privilegium eximebat à pnaud illâ consuetudine Laïcis concedendi interdum redditus Episcopatum vacantium. Dicitur etiam Privilegium, quamvis nihil contra legem permittatur, sed tantum lex favens libertati, adjectis pœnis reuoretur. Denique verba illius Constitutionis,

Art. 2. tionis, quantum ex Flodoardo colligitur (nec enim extat ipsa)
 §. 17. non Privilegium, sed Sanctionem Jus commune confirman-
 tem, sonabant: *Sanciens insuper &c.*

13. Nec obstat quòd Flodoardus Constitutionem Privilegii nomine nuncupet. Nam præterquàm quòd in Scriptoribus mediæ ætatis non est requirenda accurata verborum proprietas, Privilegium dici potest etiam quod Jure communi statutum est, cum supremâ Sanctæ Sedis autoritate speciatim munitur, quia tunc arctius obligat nec tam faciliè violatur: ut communiter docent Canonistæ argumento cap. Quia in causis: De Procuratoribus & cap. Innovamus. De Treuga & pace &c. Sed etsi Privilegium in strictiori significatione recipiatur, potuit adhuc Constitutio Formosi hoc nomine designari, cum non solùm usurpandorum bonorum Ecclesiæ Remensis, vacante sede, prohibitionem contineret, sed & aliud caput de præstariis ad petitionem ejusdem Fulconis, quod specialius privilegii nomine videtur appellare Flodoardus his verbis: *Mittit ei (Fulconi) prætereà petitum super quibusdam præstariis Privilegium.*

14. An autem Patri Alexandro Regiæ causæ patrociniati potius, quàm Fulconi celebri sanctoque Episcopo Privilegium petenti, ac Formoso summo Pontifici concedenti assentimus circa potestatem indulgendorum hujusmodi Privilegiorum? *Hujusmodi Privilegii concessio*, inquit P. Alexander, *ad Pontifices non spectat, sed ad Reges, quorum est de Juribus suis interdum aliquid remittere, cum eorum lubet Majestati.* Fulco autem & Formosus Privilegium illud à Papa posse concedi existimârunt.

ARTI-

ARTICULUS TERTIUS. Art. 3. §. 1.

Utrum Ecclesia Feuda Regi obnoxia, sub primâ & secundâ Regum Francorum Dynastiâ possiderent; qui Juris Regalia titulus est alter: & debita ob hujusmodi Feudorum possessionem servitia Regibus præstarent.

§. P R I M U S.

De origine ac naturâ Feudorum.

- I. I S S E R T. „ A veteribus Francis Feudorum originem arcessunt, qui de hâc materiâ scripsere, „ Luca à Penna, & Udalrico Zasio exceptis. Hi „ scilicet terras Marte suo occupatas in feudum „ concedebant ad onus recognitionis, Juramenti fidelitatis, „ & cæterorum onerum militarium, pro modo reddituum „ feudi, & ad onus renovationis Investituræ, certorumque „ commodorum, mutatione vassalli contingente, cum exceptione mutationis in lineâ directâ, & quandoque sine eâ „ exceptione. Varias feudi definitiones Juris consulti tradunt. „ Accuratiores ista est: *Feudum est benevola, libera, & perpetua concessio rei immobilis, vel æquipollentis, cum translatione utilis Domini, proprietate retentâ, sub fidelitate, & exhibitione servitorum.* Alodia eo modo & iis conditionibus concessa, *Beneficia* vocabantur. Mortuo Beneficiario, defectu hominis qui debita servitia præstaret, præsertimque militiam, bona hujusmodi in Principis manum veniebant, qui „ ipsa

Art. 2. „ ipsa novâ Investiturâ novis vassallis conferebat. Sub Clodo-
§. 17. „ veo prius nomen Beneficii in Gallis auditum, quem
 „ agros Aureliano cuidam in Beneficium dedidisse, testatur Ai-
 „ moinus lib. 1. cap. 14. *Unde, inquit, cum Clodoveus Regnum*
 „ *suum usque Sequanam, atque postmodum usque Ligerim fluvios*
 „ *ampliasset: Milidunum Castrum eidem Aureliano cum totius*
 „ *Ducatu Regionis, Jure Beneficii concessit.* In formulis Mar-
 „ culfi Beneficium à Fisco acceptum, distinguitur à proprietate
 „ form. 2. 12. & 33. lib. 1. Omnia namque prædia tunc tem-
 „ poris aut propria erant, aut fiscalia. Propria seu propieta-
 „ tes, & alodia dicebantur, quæ nullius juri obnoxia erant,
 „ sed optimo maximo jure possidebantur, ideoque ad hære-
 „ des transibant. Fiscalia verò Beneficia, sive Fisci vocaban-
 „ tur, quæ à Rege ut plurimum, posteaque ab aliis ita con-
 „ cedebantur, ut certis legibus servitiisque obnoxia, cum
 „ vitâ accipientis finirentur. Gregorius Turonensis lib. 9.
 „ cap. 38. *Sunnegifillus & Gallomagnus, privati à rebus, quas*
 „ *à Fisco meruerant, in exilium retruduntur, &c. quibus nihil*
 „ *aliud est velictum, nisi quod habere proprium videbantur.* Be-
 „ neficium usu-fructuario duntaxat jure & ad vitam concede-
 „ batur; Fidelitatis præterea Sacramento, quod in manibus
 „ Regis præstabatur, ut constat ex formula Marculfi 18. lib. 1.
 „ Subditos qui *Leudes & Antrustiones* dicebantur, sicut &
 „ militiæ oneri adstringebat: quos Edicto convocari solitos,
 „ ostendit Appendix Gregorii Turonensis, cap. 87. *Fussu,*
 „ *inquit, Sigeberti omnes Leudes Austrasiorum in exercitu gra-*
 „ *diendum banniti sunt.* Capitulare Caroli Magni lib. 3. cap. 19.
 „ *Auditum habemus, qualiter & Comites, & alii homines, qui*
 „ *nostra Beneficia habere videntur, comparant sibi proprietates de*
 „ *ipso nostro Beneficio.* Beneficia Militaria usu-fructuario dun-
 „ taxat

„taxat jure concessa fuisse, non ad hæredes transiisse probat *Art. 3.*
 „vetus Præceptum Ludovici Pii ab Andrea Duchesnio edi- §. 1.
 „tum in Notis ad Petrum Venerabilem, quo Dodiniacum
 „Curtum, quam Hefimbertus Regiâ largitione hætenes in
 „Beneficium habuerat, Monasterio *Dors* nuncupato, cum
 „omni integritate attribuit. Idem probat Instrumentum Do-
 „nationis Caroli Calvi, in Historiâ Bellovacensi relatum, quâ
 „ad petitionem Odonis Bellovacensis Episcopi, medietatem
 „villæ quæ *Luciatus* vocabatur, quam tunc temporis Rodin-
 „gus Regius Capellanus in *Beneficium tenebat*, Monasterio
 „S. S. Martyrum *Luciani, Maxiani*, atque *Juliani* concessit,
 „& perpetuò possidendam delegavit. Alteram verò ejusdem
 „villæ medietatem quam *Sigefridus* Regius *Vassallus tunc in*
 „*Beneficium retinebat*, decedente eo, absque humanis rebus va-
 „lesfaciente, in ejusdem Monasterii proprietatem transtulit.
 „Militaria hujusmodi Beneficia sub finem secundæ Regum
 „nostrorum Dynastiæ hereditaria esse ceperunt, & feudo-
 „rum appellationem tum primùm sortita sunt, ut probat M.
 „Antonius Dominicy lib. De Prærogativa Allodiorum, cap. 15.
 „Feudorum obsequia Constitutione suâ definivit Carolus
 „Crassus, sub quo nondum hereditario jure feuda posside-
 „bantur. *Qui autem hominum*, inquit, *sive liberi, sive famuli,*
 „*Dominis suis adhaeserint, quot decem mansos in Beneficio pos-*
 „*sideant, tot brunias cum duobus scutariis ducant.* Fidelibus
 „verò vel domesticis Ecclesiarum hanc legem præscripsit: *Ut*
 „*quicumque quinque mansos in Beneficio possideant, Domino suo*
 „*ad quem pertinent, bruniam cum uno scutario ducant.* Ex hac
 „Constitutione Caroli Crassi, quâ jubetur ut pro unoquo-
 „que Manso in Beneficium possessio, Miles cum brunia infer-
 „viat, nata origo *Feudorum Loricæ*, de quibus apud Sigeber-
 „tum

Art. 3. „tum, ad annum 1160. Brunia enim idem quod Lorica: Inde

§. 1. „etiam quòd Miles duos scutarios secum ducere teneretur,
 „*Feuda scutiferorum*. Quia vero scutis & baculis quædam Mi-
 „litum turmæ se exercebant, ut ex antiquis Actis probat idem
 „Dominicy, prædia illis in feudum data, *Baccalaria Indomi-*
 „*nicata* vocabantur, quasi Baccalariis Militibus attributa, ut
 „constat ex Testamento Beati Geraldî, & ex Donatione factâ
 „à Godefrido Comite Cadurcensi circa tempora Caroli Cal-
 „vi, Abbatia Bellilocensi, in Pago Lemovicino.

2. RESP. Quæcunque fuerit Feudorum origo; quicun-
 que fuerit illorum progressus, (parum enim ad propositam
 quæstionem refert) vitiosa est illorum definitio, quam velut
 accuratorem tradit Autor Dissertationis. Cum enim juxta
 dialecticæ regulas, definitio & definitum convertantur, de-
 beatque definitio nulli definito non convenire; quæ pro expli-
 candâ feudorum naturâ traditur, vocibus illis, *Et exhibitione*
servitiorum, nimis angustatur: quandoquidem feudum ita
 concedi potest, ut Vassallus illud recipiens, ad nullum servi-
 tium teneatur; quod de illâ specie feudi, quod honoratum
 dicitur, probat Carolus du Fresne in suo Glossario: *Feudum*,
 inquit, *honoratum*, *nullî servitio obnoxium*, proinde idem quod
francum. Cujus rei exempla profert, quorum primum est pa-
 ctum initum inter Petrum Regem Aragonem, & Jacobum
 Regem Majoricarum super Regno Majoricarum XIII. Kal.
 Feb. 1278. Hæc inter alia continens; *Nos Jacobus . . . re-*
cipimus à vobis Domino Petro Aragonum in Feudum honoratum sine
omni servitio . . . totum prædictum Regnum Majoricarum.

3. Jacobus Cujacius, licet propositam ab Autore defini-
 tionem tradat in Præfatione ad libros de Feudis, addit nihilo-
 minus; *Liberi tamen Vassalli plerùmque moribus nostris nihil de-*
bent

bent præter manûs porrectionem, & deosculationem, quæ sunt Art. 3. hominii signa. De ratione ac naturâ feudi est, ut vassallus fidem §. 1. servet domino, non autem ut servitia præstet, quando ea non est regionis consuetudo, vel si tempore traditionis vassallus ab illo fuerit exemptus onere. Ecclesiæ autem ab eo onere immunes fuisse, posset ex multis conjici. Ad minus certum est, non posse, prætextu feudorum, Regaliam ad omnes Ecclesiæ porrigi, ut infra demonstrabimus, quod unum in hac disputatione queritur.

4. Primò, propria & primitiva feudorum institutio eò respiciebat, ut milites jam de Principibus bene meriti, & auxilium ipsis conferre valentes, bonis immobilibus, quæ Beneficia vocabantur, acceptis, arctius adstringerentur ad servandam fidem, & opem, in bellis præsertim, præstandam. Cum autem hujusmodi Beneficia Ecclesiis concessa sunt, Principes spirituale potius, quàm temporale subsidium à Deo expectabant, cujus cultui bona sua consecrabant; Ministrorum etiam Ecclesiasticorum, in quorum alimoniam cedebant fructus rerum oblatarum, precibus, non armis, impetrandum id subsidium confidebant: quippe cum scirent Clericis prohibitam à sacris Canonibus militiam sæcularem, votisque duntaxat & sacrificiis adversus reipublicæ hostes licere illis bellum gerere. Quamvis autem coacti sint aliquando Gallicani Episcopi exercitus comitari, non ut propriâ manu decertarent, sed ut præsentiam suâ certantium spem & animos erigerent; non creditur in feudi constitutione apposita hæc conditio, Ecclesiasticis Canonibus parùm consentanea; sed à Principibus, Episcoporum præsentiam plurimum armis suis profuturam existimantibus, successu temporis exacta. Subministrarunt etiam olim Prælati milites Principibus; sed verisimile est, illud

Art. 3. onus non primæ feudorum in Ecclesias collationi appositum
§. 1. fuisse, sed postmodum Ecclesiasticis feudis, adinstar feudorum laicalium, adjectum. Etenim Gregorius Turonensis testatur, suo tempore liberas ab ejusmodi oneribus fuisse Ecclesias Gallicanas. Sic enim habet lib. 5. Hist. Franc. cap. 27. *Chilpericus Rex de pauperibus & junioribus Ecclesiæ vel Basilicæ bannos jussit exigi, pro eo quod in exercitu non ambulassent. NON ENIM ERAT CONSUETUDO, UT HI ULLAM EXSOLVERENT PUBLICAM FUNCTIONEM.* Et tamen tunc temporis ad eò bonis abundabant Ecclesiæ, ut idem sanctus Historicus, lib. 6. cap. ultimo, ejusdem Chilperici, quem Neronem sui temporis & Herodem vocat, mortem narrans, & vitia describens, ac præsertim injurias Ecclesiis illatas, de illo referat, quod agebat plerumque: *Ecce pauper remansit Fiscus: Ecce divitiæ nostræ ad Ecclesias sunt translatae: Nulli penitus nisi soli Episcopi regnant: Perit honor noster, & translatus est ad Episcopos civitatum.*

5. Non negatur, potuisse Principes in bonorum donationibus, aliquid sibi, vel suæ familiæ, præsertim ad vitam, reservare: sed nisi, ut jam diximus, ex instrumento, vel ex consuetudine constet, quid quantumve retentum sit, largè interpretanda sunt Principum beneficia. Imò bona Deo ab ipsis oblata, titulo meræ donationis, potius quàm feudi, concessa fuisse suadet eorum religio. Ita docet, pluribusque testimoniis confirmat Andreas Tiraquellus Regius in Curiâ Parisiensi Senator, tom. 5. comment. in l. *Si unquam. c. de revocandis donationibus.* ad verb. *donatione largitus*, num. 338. *Feudum non est donatio, sed datio ob causam; ut etiam dicit Oldradus, cons. 159. ex præsentì themate, colum. 1. versicu. in contrarium, per l. 1. ff. de donat. Ubi & illud dicit, quod*

in

in dubio concessio facta à Principe, videtur potius facta titulo donationis, quàm feudi, ut major sit Liberalitas, propter qualitatem concedentis: ut hinc etiam possis intelligere, aliud esse donationem, aliud concessionem feudi. Et illud dictum sequitur Alber. in rubric. C. de donat. versic. Item quæro de questione ardua. & Philipp. Dec. in authent. Ex Testamento, col. 2. vers. Sed certè C. de Colla. & consil. 32. cujus superscriptio incipit, an fæminadicatur, col. 2. & consil. 269. consultus. col. 1. & consil. 208. ad clariorem demonstrationem col. 2. versic. postremò advertendum est. & consil. 289. non est parvi ponderis. col. 3. versic. 9. & Consil. 468. superiori anno col. 3. & consil. 498. visocasu propositio. col. 2. versic. & ex his patet. & Carol. Ruin. consil. 38. Quoniam col. 2. n. 4. lib. 1. & consil. seq. visis, col. 1. & col. 5. versic. sola igitur eod. lib. 1. His addi potest Philippus Decius consil. 269. n. 1. Bona, inquit, in dubio præsumuntur allodialia, & non feudalia, ut notat Joan. Andr. & Doctores in cap. nimis. de jurejurando, & probatur in c. 1. §. defuncto, in tit. si de feud. fuerit controversia inter domin. & agnatos; &c. Vide consil. 424. numeris 7. & 8. Præterea consil. 60. num. 1. notat quòd Vassallus compelli non potest ad ostendendum investituram feudi, ut appareat quo Jure talia possideat, ut no. tradit. Bar. in. l. 1. cod. de conducto & procurato prædio Fisc. lib. 11. dicens, quòd si Rex facit citare Baronem suum, ut ostendat Jura, quæ in castris habet quæ possidet, talis citatio non valet, cùm nemo cogatur ostendere titulum suæ possessionis l. cogi. C. de petit hered.

6. De bonis feudâlibus speciatim hæc tradit Jacobinus de Sancto Georgio Sabaudus Jureconsultus. Tractatu feudali. §. In feudum n. 33. Sed hic quæro, utrum si Rex, Baro, vel Comes donet Ecclesiæ Comitatum vel Baroniam, an Ecclesia tenebitur

D d 3

subire

Art. 3. subire tributa, ad quæ per prius tenebatur? *Inn. in c. Verum.*
§. 1. extra. de foro comp. determinat quod non, nisi in donatione hoc fuerit expressum. Sunt autem Innocentii in cap. *Verum.* de foro competent. num. 2. verba quæ sequuntur: Si autem Baronia prædicta non concedantur in feudo, sed simpliciter, tunc in nullo tenetur donatori etiam de aliis muneribus quæ prius subibat Baronia. infra, de donat. Cum dilectus. Si autem sibi retinuit, illi præstabuntur, dummodò sint honesta, ut not. infra, de Immun. Eccles. Non minus.

7. Deinde plurima bona Ecclesiis alio quàm feudi titulo data, confirmat Jacobinus his verbis: *Addo vobis Ang. idem volentem in l. fi. C. de revoca. dona. & num. 36.* Addo vobis quodd D. Panor. in C. *Veniens.* extra. de Accusa. in pri. col. dicit, quosdam dicere quodd Princeps secularis habet fundatam jurisdictionem super omnibus bonis temporalibus Ecclesiæ, in tantum quodd Prælati pro talibus bonis temporalibus tenetur præstare Homagium Principi seculari. Sed ipse D. Panormitanus intelligit hoc procedere, quando talia bona temporalia fuerunt per Principem sacularem concessa Ecclesiæ in feudum, juxta ea quæ habentur in dic. cap. *Verum* extra. de foro comp. Sed si non fuissent concessa in feudum, sed liberaliter donata Ecclesiæ, non tenetur Prælati præstare Homagium. *Alleg. Inno. in C. solitæ.* Extra de mayo. & pbed.

7. *Quin & ipsa bona profana libera præsumuntur, ut Ægidius Magister Protopræses Parisiensis, trac. de amortizationibus, qui extat tom. 13. parte 2. tract. Illustrium Jurisconsultorum docet cap. 5. n. 5. Omnia, inquit, immobilia suapte naturæ sunt allodialia. Res enim non præsumitur feudalis, sed allodialis, seu libera, nisi probetur verè vel præsumtivè, ut notat Joan Andr. atque alii post eum in C. nimis. de jurejur. & in C. fi.*

C. si. in Verb. respondere de Judi.¹ probatur. C. 2. & ibi notant Art. 3. doct. in titu. Si de feudo fuerit controversia inter Domin. & §. 1. Agnat. & in C. 2. cum Gl. ibi. in tit. de controver. inter mas. & femi: de Benef. & notat Jo: And. in additione ad spec. in tit. de feudo §. Quoniam, super versic. 2. in additione incipiente; cessante. Et notat Baldus in l. libertas ff. de statu homin. Id quoque alia ratione probatur, quod res quæ dicitur feudalis dicatur quamdam servitutem debere. No. Gl. in l. si cujus §. si usus-fructus, in verb. oportet. ff. de usu-fructu. no. Bald. in C. 1. circa ult. col. de controver. invest. Res autem quælibet præsumitur libera, nisi probetur servitus l. altius Cod. de servit. & l. si. ff. eod. tit. de quo plenè per jas. in l. si priusquam col. 13. ff. de novi oper. nunciat.

8. Secundo cum bona non Episcopis, sed Ecclesiis data sint, donatores fructus illorum ad se, defunctis Episcopis, revocare voluisse, nisi aliud expresserint, judicandi non videntur: quâ fortè ratione P. Alexander ductus est art. 1. §. 4. ut feuda Regalia diceret iisdem Legibus & conditionibus ab Ecclesiasticis personis (potius quàm ab Ecclesiis) ac à reliquis hominibus possideri; quia scilicet feuda patrimonialia Clericorum iisdem oneribus obnoxia sunt, quibus aliorum hominum feuda, cum alia esse videatur ratio feudorum, quæ Clerici non proprio, sed Ecclesiarum nomine possident. Suadet enim Principum pietas, eos, cum bonorum à divinâ liberalitate acceptorum partem ipsi consecrârunt, noluisse sibi ipsum, ut ita dicam, Vassallum constituere, reservatis sibi fructibus omnibus tempore vacationis Ecclesiarum provenientibus, usque ad Investituram futurorum Episcoporum: quod maximum est dominii signum: Eâ namque reservatione rei utilitas & possessio ad eum revertitur; penes quem dominium

Art. 3. minium directum supponitur permanfisse, quod parum con-
§. 1. venit donis Deo Opt. Max. factis. Præterea cùm bona Deo, aut Sanctis & Ecclesiis oblata sint, Episcopi autem non nisi administratores & dispensatores sint illorum & aliorum bonorum Ecclesiasticorum, ut Patres & Concilia passim admonent, nullus est, Episcopis morientibus, Relevio locus. Ut enim observatum est à Carolo du Fresne in Glossario, *Relevare feudum*, Pragmaticis Gallis, RELEVER LE FIEF, est feudum caducum, vel possessoris morte in manu Domini superioris jus delapsum, illius consensu & certâ definitâ exolutâ pecuniâ hæreditario jure adire, possidere: seu potius in feudi caduci possessionem à Domino mitti. Quippè cùm ea primùm feudorum fuerit conditio, ut nonnisi ad vitam & usu-fructuario utenda à Dominis concederentur, quâ finitâ in donatoris jus rursus redibant, factumque postea, & usu tacito introductum, ut illa in hæredes transirent, domino superiore ita consentiente, & caducam hæreditatem in eum transferente exoluto certo pretio, quo mediante hæres caducum prædium relevabat. Cùm ergo Episcopo feudum datum non sit, eo moriente in manus Domini non recidit, atque ad eò relevari non indiget.

9. Tertiò Jus percipiendi fructus feudi vacantis, sive quod illi successit Relevium, non est generali ac necessariâ feudorum lege constitutum; siquidem in illis Galliæ Provinciis, quæ Jure, quod Scriptum vocant, reguntur, quibusque media ferè illius Regni pars continetur, non est in usu: in reliquis autem, quæ Jure consuetudinario utuntur nec universim, nec eodem modo observatur, quod testantur illarum consuetudines, quæ, cùm solo usu constitissent, postea conscriptæ sunt. Varias consuetudinum illarum circa Relevium differentias recenset Carolus du Fresne in suo Glossario verb.

verb. *Relevium* vers. *In plerisque consuetudinibus.* & seqq. *Qua- Art. 3.*
 propter non potest universim statui, usum-fructum feudo- 9. 1.
 rum Regalium Ecclesiis vacantibus ad Regem Christianissi-
 mum pertinere; sed standum est consuetudini, contra quam
 Jus illud in Ecclesias ab eo liberat, Regiâ declaratione induci
 non potest. Certè Illustrissimus Petrus de Marca lib. 8. de
 Concord. cap. 22. n. 5. Regaliam ad omnes Franciæ Ecclesias
 non extendi probat ex hâc Provinciarum, quæ Jure scripto
 vel consuetudinario reguntur, differentiâ, hancque ratio-
 nem assignat, cur initio in has, non verò in illas inducta
 fuerit.

10. Quartò ex legibus & conditionibus feudi, usus-fructus bonorum tantum feudalium ad Regem spectaret, non autem alii redditus, præsertim decimæ & oblationes, multominus collatio Beneficiorum pleno jure, quæ res spiritualis est, ad Hierarchiam Ecclesiasticam pertinet.

11. Quintò licet Oeconomia Jure feudi ad Regem pertinere concederetur, illis gauderet in Ecclesiis tantum, quarum dos vel solidè, vel saltem majori ex parte constare feudis à Regiâ munificentia collatis, probaretur: quarum certè Ecclesiarum longè minor numerus comperietur, si singularum monumenta vel in Archivis earum conservata, vel typis edita, pervolvantur.

12. Sextò si quid demùm in Provinciis Juris consuetudinarii, in quibus post mortem Vassalli Dominus Jure Relevii gaudet, Regi Christianissimo deberetur Legibus feudalibus, id totum compensatur annuâ decimarum solutione, & aliis subsidiis quæ sub hâc immunitatis conditione à Clero in Reges Christianissimos conferuntur, ut videre est in Actis Cleri Gallicani tom. 3. parte. 4.

E c.

13. De

Art. 3. 13. Denique ex ipsomet Patris Alexandri textu constat ,
 §. 1. feuda Ecclesiis data , non eisdem fuisse legibus obnoxia , quibus obnoxia erant , dum Laïcis concedebantur. Poterant enim primitus defunctis Vassallis à Domino resumì , atque aliis à Vassallorum hæredibus tradi. Locis autem piis concedebantur *perpetuò possidenda* ; quod præter confessionem P. Alexandri , testantur innumera donationum Instrumenta , quæ passim apud Scriptores Gallicanos occurrunt. Cessabat ergo in his Jus Relevii , & usus-fructus feudi post mortem Prælati , cui Relevium successit.

14. Cæterùm licet illæ rationes non parvam vim habere videantur ad probandum , feuda Ecclesiis concessa non iisdem subjacuisse legibus , dum illis concessa fuerant , quibus erant obnoxia , dum à Laïcis possidebantur : tamen cùm hoc subsidio non indigeamus , malimusque argumentis , quæ apud omnes indubitata sunt , uti , ne certa causæ justitia , dubia evadat , allatis in ejus defensionem probationibus , de quibus inter omnes non convenit ; quantumvis concederemus , feuda Ecclesiarum ejusdem , ac reliqua , conditionis fuisse , neutiquam inde sequeretur , Regaliam ad universas Regni Ecclesias extendi potuisse , de quo hîc unice agitur ; ob rationes modò allatas , quæ adhuc fusiùs infra declarabuntur.

9. S E C U N D U S.

Art. 3.

§. 2.

De Feudis Ecclesia concessis.

1. **D** I S S E R T. „Non solum sæcularibus, sed sacra-
 „tis hominibus & Ecclesiis, Beneficia siue Feuda
 „Reges Christianissimi contulerunt. Clodoveus
 „penè omnes Regni sui Ecclesias agris fiscalibus
 „dotavit. Ejus munificentiae locupletissimum testimonium
 „extat Canone V. Concilii Aurelianensis I. *De oblationibus*
 „*vel agris, quos Dominus noster Rex Ecclesiis suo munere con-*
 „*ferre dignatus est, vel adhuc non habentibus, Deo inspirante,*
 „*contulerit, ipsorum agrorum vel Clericorum immunitate con-*
 „*cessa, id esse justissimum diffinimus, ut in reparationibus Ec-*
 „*clesiarum, alimoniis Sacerdotum & pauperum, vel redem-*
 „*ptionibus Captivorum quicquid Deus in fructibus dare dignatus*
 „*fuerit, expendatur.* Aquitania & Narbonensis Provinciæ
 „pars, quam superiorem dicimus, in quibus Burdegala &
 „Tolosa, Rutheni, Cadurci, Arverni, cum Imperio
 „Clodovei, profligato Alarico Gothorum Rege, cessissent,
 „illarum etiam Regionum Ecclesiæ ab ipso dotatæ sunt, ut
 „earum Patronus, uti cæterarum Regni sui Ecclesiarum, jure
 „merito haberetur, omniaque Jura Patronis debita, ipsi in il-
 „lis & universis ditionum suarum Ecclesiis quæsita essent, &
 „alia præterea, quæ vel ipse sibi reservavit, vel quæ Episco-
 „pi in grati animi significationem ejus Majestati contulerunt,
 „quæ ad ejus Successores Reges Christianissimos cum eodem
 „Patronatus titulo sunt translata.

2. R E S P. Non est quæstio præcisè, utrum Feuda posse-
 derint

E c 2

Art. 3. derint Ecclesiæ : id enim à nemine negatur. Conceditur
 §. 2. etiam Reges, occasione feudorum servitia quædam aliquando ab Ecclesiis exegisse. Verus controversiæ status est, utrum Reges Christianissimi ratione feudorum omnes fructus Ecclesiarum vacantium, & beneficiorum dispensationem sibi vindicaverint, aut vindicare potuerint; quamvis fructus illi non provenirent à bonis feudalibus, aut Ecclesiæ nullum possiderent feudum, vel in illis sitæ essent Provinciis, in quibus feuda Juri Relevii minimè erant obnoxia. Nisi enim hæc omnia demonstrantur, non probabitur, quod intendit P. Alexander, Regaliam ad omnes Ecclesias in ditione Regis Christianissimi consistentes, legitimè extendi potuisse. Hæc autem omnia, vel etiam singula, omni probabilitate carent. Primò enim falsum est, Reges Ecclesias omnes dotasse: Secundò, dotes omnes Ecclesiarum in feudis consistere: Tertiò, Regaliam, ut à P. Alexandro definita est, feudi terminis contineri: Quartò, servitia feudalìa subsidii à Clero in Reges collatis, redempta, posse repeti. Horum, inquam, omnium falsitas partim per se patet, partim jam demonstrata est. Sed ut proposito hîc textui specialiter respondeamus:

3. Num ante Clodoveum nullæ Ecclesiæ Gallicanæ dotatæ fuerant? Num, verbi gratiâ, Ecclesia Sancti Martini Turonensis nullis gaudebat redditibus? Num autem quæcumque à Clodoveo Regni sui Ecclesiis data sunt, conditionibus in definitione feudi ab Autore §. superiore traditâ contentis, subjacebant? Numquid Canon quintus Concilii Aurelianensis Primi insinuat, Ecclesias ad servitia militaria Regi præstanda teneri propter agros ab illo acceptos? An non contrarium potius in illo Canone asseritur? Quid enim aliud significant illa verba? *Ipforum agrorum, vel Clericorum immunitate concessâ,*

cessa, nisi Ecclesiam seu Clericos, agros illos possidentes, *Art. 3.* ab omni onere fuisse immunes? Quomodo in *reparationibus Ecclesiarum*, *alimoniis Sacerdotum & pauperum*, vel *redemptionibus Captivorum* quicquid Deus in fructibus dare dignabatur, fuisset expensum, si servitia militaria, vel alia onera ex illis fuissent deducenda? An tam rarò belligerabat Clodoveus, ut Patribus Aurelianensibus non venerit in mentem, casum, quo servitio indigeret, aliquando successurum, ideòque vocem illam, *Quicquid*, nullâ exceptione limitandam duxerunt? Cùm tanti referret Posteritatis, rescire conditiones donationum, cur ne minimo quidem verbo indicatur, Clodoveum sibi aut suis Successoribus reservâsse usum-fructum illorum bonorum tempore vacantis sedis, Jus Patronatûs, servitia militaria, vel alia commoda.

3. Absurdum est, Jus Patronatûs Clodoveo adscribere ob bona Ecclesiis data, cùm Jus illud in favorem Laïcorum tunc temporis esset inauditum. Deinde falsum omninò est, bona Ecclesiis à Clodoveo in feudum data fuisse, vel aliquam ejus donationibus appositam fuisse conditionem, seu impostum onus, ut ex verbis Concilii Aurelianensis modò relatis, expressè patet. Vera erant Allodia seu prædia mancipi, ut vocabant olim Romani, quæ optimo jure possidebantur.

4. DISSERT. „Unum ex augustis illis Juribus Jus est „Investituræ, adeòque & Jus Regaliæ, quod ab Investituris diversum non esse, scitè scripsit doctissimus Præsul Petrus de Marca lib. 8. de Concordia Sacerdotii & Imperii „cap. 18.

5. RESP. Si Regalia ab Investituris non differret, ab Ecclesiâ damnata fuisset in Investiturarum condemnatione. At, inquires, non differre asserit Dom. de Marca. Non hoc dicit

Ec 3

Illu-

Art. 3. Illustrissimus Archipræsul, sed solum Regaliam Investituris
§. 2. successisse, atque ex iis, postquam ab Ecclesiâ damnatæ sunt, tanquam surculum ex arbore emortuâ in nonnullis Provinciis succrevisse. Unde etiam negat eam sub primâ & secundâ Regum Dynastiâ locum habuisse, quod apertè cum doctrinâ P. Alexandri pugnat. Narrat quidem Callistum II. Investiturarum controversiæ finem imponere cupientem, Henrico Imperatore Investituræ per anulum & baculum Pastoralem fieri solitæ, renuntiante, consensisse, ut illi, quæ ratione feudorum debebantur, ab Episcopis persolverentur. Henricum autem aliosque Imperatores ac Principes novos Episcopos, tanquam Vassallos, bonis feudalibus, investisse. Indè tamen non sequitur, secundum Doctrinam Illustrissimi Archipræsulis, Reges Christianissimos antea usum-fructum etiam bonorum feudalium percipere consuevisse. Nam in eodem libro cap. 22. n. 5. cujus partem Articulo præcedenti retulimus, mentem suam his verbis declarat: *Itaque in eadem sententiâ, ut existimem usum-fructum reddituum Ecclesiasticorum introductum esse post Constitutionem Callisti editam anno 1122. quæ Regibus tribuit potestatem exigendi à Prælatiis universa officia & obsequia, quæ ratione feudorum exhibere tenentur, Unde factum est, ut quemadmodum plurimarum hujus Regni Provinciarum consuetudo Domino feudi addidit usum-fructum, quoties feudum vacat per mortem Vassalli, id quod vulgò Relevium vocant, sic Reges eo feudorum Jure, quoad Regalia sive Patrimonia Episcopatuum usi sint, interim dum eorum Custodiam ad se receperant, donec sedi vacanti præfectus esset Episcopus, & donec is Investituram à Rege accepisset, Juramentumque fidelitatis præstitisset. Quod Jus inprimis introductum est in Provincias in quibus mutatio Domini necessitatem imponit solvendi com-*
modum

modum aliquod & utile Domino superiori, quod Relevium vocant, Art. 3. ut dixi; cum è contra in illis que huic Juri Relevii obnoxia non §. 2. sunt, nihil à Regibus tentatum fuerit quoad usum-fructum Regalium. Undeliquet Regaliam ex sententia Dom. de Marca, non posse idem omninò esse atque Investituram: siquidem Regalia, vacante sede, locum habet; Investitura verò novo Præsuli confertur, & Regaliæ finem imponit.

5. DISSERT. „ Quo Jure vacantibus Ecclesiis, Christianissimi Principes bona ipsarum ad se recipiebant, fructus percipiebant, aut percipere poterant, Episcopo electo qui eorum Majestati gratus esset, ac Juramentum fidelitatis præstitisset, illa concedebant. Hinc inter formulas Marculfi, quæ disciplinam & politiam Ecclesiæ & Regni Francorum sub primâ Regum Dynastiâ repræsentant, Clerus ac Populus Principem orant, ut eum qui electus est, instituere dignetur in Episcopatu: *Instituere dignemini Inlustrem Virum illum: & Rex Præcepto suo Episcopalem Dignitatem ei qui electus est committit: Pontificalem in Dei nomine vobis commisimus Dignitatem: Quod saniori sensu & magis canonico, intelligi non potest, quàm de Regionum Jurium & feudorum Investiturâ & concessione, quæ Clodoveus Rex Ecclesiis manu liberali contulerat; cujus exemplum alii primæ Stirpis Reges fuerant imitati: Hinc antiquus Scriptor vitæ S. Romani Rotomagensis Episcopi, docet, eum anno circiter 623. Baculum Pastoralem à Clodoveo II. Rege accepisse, statimque in Sede Pontificali institutum fuisse: qui solemnibus Investituræ ritus erat. Rex, inquit, convocatis tam Episcopis quàm Abbatibus, Baculum illi contulit Pastoralem. Inthronisatur ergo Pontificali Apice.*

„ Gregorius Turonensis lib. 3. cap. 2. *Cum hæc Theodorico nuntiata*

Art. 3. „nuntiata fuissent, jussit inibi, (scilicet in urbe Turonica)
§. 2. „S. Quintianum constitui, & omnem ei potestatem tradi Eccle-
 „sia. Idem lib. 4. cap. 7. de Cautino Arvernorum Episcopo
 „post obitum S. Galli Regiâ Jussione consecrato: Tunc ex jussu
 „Regis traditis ei Clericis. & omnibus quæ hi de rebus Ecclesiæ
 „exhibuerant, &c.

6. RESP. Pictorem agit, Dissertator, non Theologum. Quidquid enim hodiè Regi Christianissimo Jure Regaliæ tribuitur, id quasi in primis sæculis gestum effingit, scilicet quòd Principes bona Ecclesiarum vacantium ad se revocarent, quòd fructus perciperent, ab Episcopis electis Juramentum fidelitatis exigerent, tumque illis bona restituerent, eaque omnia, licèt à primis illis temporibus abhorreant, persuasurum se arbitrat, si vel unum ex illis probet, aut potius probâsse sibi videatur.

7. Ubi enim in Marculfi Formulâ usus-fructus Ecclesiarum vacantium ad Regem pertinuisse, Juramentum ipsi ab Episcopis præstitum, imò ab ipso bona post mortem Episcopi recepta, ejusque successoris restituta, insinuat? Ex illa Formulâ, & ex exemplis S. Quintiani, & Cautini, colligitur Reges Episcoporum electionibus consensum præhuisse, illumque consensum propter necessitatem usu roboratam, aliquando Sanctos etiam Viros postulâsse, Regiâque ope usos, ut electionis Canonici fructum consequerentur. Quod ultrâ tentabatur à Principibus, iniquum erat, & Ecclesiasticæ Libertati contrarium, cui Ecclesia pro viribus obsistebat, ut Art. 2. §. 1. abundè demonstravimus.

8. Id in exemplo S. Romani Rothomagensis Episcopi licet observare. An enim approbat Dissertator, quòd Rex (Clodoveus II.) convocatis tam Episcopis, quàm Abbatibus Baculum

Art. 3. „nastiæ Regibus eisdem collatis, eorum Majestati quæsitâ
 §. 3. „sunt, Ecclesiâ ipsâ hujus Regni in Synodis consentiente &
 „approbante.

2. RESP. Concilium Aurelianense non indicat, Regum Christianissimorum Jura in externam Ecclesiæ Gallicanæ Politiam ex Ecclesiarum dotatione, & feudis ac immunitatibus à Clodoveo eisdem collatis, quæsitâ fuisse. At si nihil est in Concilio Aurelianensi, quod primum sub Clodoveo Christianam Religionem amplexo, celebratum est, unde hujusmodi Jura ob bona Ecclesiis collata, Regi tributa esse conjiciamus: Nonne Autor id factum fuisse fingit, quod factum fuisse vellet? Loquitur Concilium Aurelianense de bonis à Clodoveo Ecclesiis datis: præscribit in quos pios usus infumendi sint eorum fructus: hinc autem impositum aliquod Ecclesiis erga Reges onus, nusquam innuit. Nonne illud silentium clarè loquitur, liberalitatem Clodovei fuisse verè Regiam, hoc est perfectam, & omnis proprii commodi puram, sed quæ sunt illa Jura Regibus Christianissimis ex Ecclesiarum dotatione quæsitâ?

3. DISSERT. „Concilium Aurelianense I. editos à se
 „Canones secundum Clodovei consultationem, & titulos
 „quos ejus Majestas dederat, ad eam mittens, eorum confirmationem ab illo rogat. *Quia* (inquit) *ad Religionis Catholicæ cultum gloriøsæ fidei cura vos excitat, ut Sacerdotalis mentis affectu Sacerdotes de rebus necessariis tractaturos in unum colligi jusseritis, secundum voluntatis vestræ consultationem, & titulos quos dedistis, eâ quæ nobis visum est definitione respondimus: ita ut si ea quæ nos statuimus etiam* VESTRO RECTA ESSE JUDICIO COMPROBANTUR, TANTI CONSENSUS REGIS AC DOMINI
 majori

„majori Auctoritate servandam tantorum FIRMET SEN-
 „TENTIAM SACERDOTUM. Inscriptur : Domino suo §. 3.
 „Catholicæ Ecclesiæ filio Chlotovecho Gloriosissimo Regi: Omnes
 „Sacerdotes quos ad Concilium venire iussistis.

4. RESP. An etiam Canonum confirmatio est, *Jus ex Ecclesiarum dotatione & feudis ac immunitatibus à Clodoveo, aliisque primæ Dynastiæ Regibus, eisdem Ecclesiis collatis, Christianissimorum Regum Majestati quesitum?* Sed quid per confirmationem intelligit Autor Dissertationis? Num quæ à Conciliis nationalibus, quale erat Aurelianense primum, statuuntur, vim obligandi fideles non habent, nisi robur illis à Principum Auctoritate accedat? Qui hoc sentit, nescio quomodo non peccet adversus Ecclesiæ dogmata, Christum non Principibus, sed Pastoribus Ecclesiasticis claves, populi que fidelis regendi potestatem tradidisse declarantia. Si confirmatio accipitur pro conjunctione Auctoritatis temporalis cum Ecclesiasticâ, ut terror poenarum temporalium eos concutiat, qui virtutis, ac legis Ecclesiasticæ amore non ducuntur, proprium est Regum Officium. Nam, ut ait S. Isidorus Hispalensis sent. lib. 3. cap. 5. *Principes sæculi nonnunquam intra Ecclesiam potestatis adeptæ culmina tenent, ut per eandem potestatem disciplinam Ecclesiasticam muniant. Ceterum intra Ecclesiam potestates necessariae non essent, nisi ut quod non prævalet Sacerdos efficere per doctrinæ sermonem, potestas hoc imperet per disciplinæ terrorem.*

5. Quocumque autem modo confirmatio Conciliorum intelligatur, certum est, eam ad Reges non pertinere propter collata in Ecclesias bona: quoniam, licet Clodoveus Ecclesiis non pauca dederit, multa etiam illis contulerunt Principes viri, alique fideles, quibus tamen nihil simile ab Ec-

Art. 3. clesiâ concessum est, ut observare licet cùm in aliis multis documentis, tum in ipsius Concilii Aurelianensis I. Canonibus, ex quibus decimus quintus, sic habet : *De his quæ Parochiis in terris, vineis, mancipiis, atque peculiis quicumque fideles obtulerint, antiquorum Canonum statuta servantur, ut omnia in Episcopi potestate consistant.* Sed quia Patri Alexandro propositum erat suadere, Regem Christianissimum potuisse ad omnes Ecclesias Regni sui Regaliâ extendere, neque id argumentis è re ipsâ petitis probare poterat, collegit undecumque quidquid videbatur Regibus contra Ecclesiam favere, quamvis à Regaliâ remotissimum : quasi variarum illarum rerum multitudine vellet mentes obruere, quas non poterat solidarum rationum momentis inclinare.

6. Honorificentissima quidem sunt verba, quibus Episcopi in Concilio Aurelian. I. Regem allocuti sunt. Sed quid mirum, si adeò modestè cum Rege Christiano se gererent, qui tamdiu sub Principibus idololatriæ deditis, gemuerant? Si reverenter eum affarentur, cujus ope tantopere indigebant, cùm præsertim naturâ ferox esset, atque adeò humilibus obsequiis deliniendus? Attamen interlucet in illorum verbis discrimen inter Ecclesiasticam & sæcularem Potestatem. Rex enim consilium petit, Episcopi *ed quæ sibi visum est definitione respondent : comprobatio & consensus Regis* in eo sensu *firmat Sententiam Sacerdotum, ut majori Auctoritate servetur*, additis scilicet præceptis, & pænis temporalibus, ut executioni efficacius demandetur,

7. Diximus jam *Art. 2. §. 3.* quæ sit Autoritas Regum in convocandis Conciliis, quidque significet vox illa. *Jussistis*, quâ Patres Aurelianenses significant Clodovei partes in convocando Concilio, scilicet consensum vel etiam

etiam invitationem , ut loquuntur alia Concilia ibidem *Art. 3.*
relata. §. 3.

8. DISSERT. „ Absque Jussione Regis aliquem ad Cle-
rum admitti vetant Gallicanæ Ecclesiæ Patres Can. 3. *De*
„ *Ordinationibus Clericorum* , inquiunt , *id observandum esse*
„ *decrevimus , ut nullus secularium ad Clericatus Officium præsu-*
„ *matur , nisi aut cum REGIS JUSSIONE , aut cum Judi-*
„ *cis voluntate.* Quæ disciplina sub reliquis primæ familiæ ,
„ & secundæ etiam Regibus observata est. Inter Formulas
„ Marculfi 19. inscribitur : *Præceptum de Clericatu :* cujus hæc
„ sunt verba : *Ille ad nostram veniens præsentiam , petit Sere-*
„ *renitati nostræ , ut ei licentiam tribuere deberemus , qualiter*
„ *comam capitis sui ad onus Clericatus deponere deberet , &*
„ *ad Basilicam illam aut Monasterium deservire deberet.* Quod
„ nos propter nomen Domini hoc eidem gratante animo præstitisse
„ cognoscite. Præcipientes ergo jubemus , ut si memoratus ille
„ de capite suo benè ingenuus videtur , & in pulcritudo publico cen-
„ situs non est , licentiam habeat comam capitis sui tonsurare ,
„ & ad supra scriptam Basilicam , vel Monasterium deservire.
„ Nemini licentiam Clericatum profitendi Reges nostri con-
„ cedebant , qui servus publicus aut colonus , sive adscripti-
„ tius esset , & in publicis rationibus sive Polyptychis censi-
„ tus. Ejus rei rationem reddit Carolus Magnus lib. 1. Capi-
„ tularium , cap. 120. ubi eamdem prohibitionem renovat :
„ *De liberis hominibus , qui ad servitium Dei se tradere volunt ,*
„ *ut prius hoc non faciant , quàm à nobis licentiam postulent.*
„ *Hoc idèd quia audivimus aliquos ex illis non tam causâ devotio-*
„ *nis hoc fecisse , quàm pro Exercitu seu aliâ functione Regali fu-*
„ *giendâ.* Quosdam verò cupiditatis causâ ab his qui res illorum
„ concupiscunt , circumventos audivimus , & hoc idèd fieri pro-
hibemus.

Art. 3. „hibemus. Idem testatur Adelberonis Remensis Archiepiscopo.
§. 3. „pi Epistola, quæ 57. est inter Gerberti Epistolas. *Perfidia*, inquit, *ac infidelitatis crimine in Regiam Majestatem*, arguor detineri, *ed quodd Nepotem meum Clericum videlicet meæ Ecclesiæ licentiâ donaverim, quia & Palatium adierit, & dono alterius Regis Episcopatum acceperit ejus Regni, quod Senior Lotharius in proprium Jus revocaverat. Quodque Gradus Ecclesiasticos ei postmodum contulerim absque licentiâ & auctoritate Senioris mei.*

9. RESP. Quid Patres Concilii Aurelianensis impulerit, ut Canonem ederent requirentem Regis Jussionem, aut Judicis voluntatem ad Ordinationem Clericorum, explicat Marculfus Formula; ne scilicet servi in damnum Dominorum, aut Officiales publici in fraudem Fisci in Clerum irreperant: *Si memoratus ille inquit Marculfus, in Formulâ modo relatâ, de Capite suo benè ingenuus videtur, & in puleitico publico censitus non est: & clariùs Capitulum Caroli Magni: Quia audivimus aliquos ex illis non tam causâ devotionis hoc fecisse, quàm pro Exercitu seu aliâ functione Regali fugiendâ &c.*

10. Circa factum Adelberonis desideratur Historici nostri bene fides. Allatâ enim objectione, responsionem, cum in eodem loco extet, omittere non debuit. Titulus Epistolæ, quam refert Dissertator, quæque quinquagesima septima est inter Epistolas Gerberti, est iste: *Objeçtio in Adelberonem*; ritulus autem proximè sequentis, scilicet 58. sic habet: *Purgatio*. Accusabatur autem Adelbero de duobus: Primò perfidiæ ac infidelitatis in Regiam Majestatem, Lotharii scilicet Regis Franciæ, ed quodd Nepoti suo, Adelberoni etiam dicto, permisisset à Regno recedere, *Palatium adire, & dono alterius*

rius Regis Episcopatum accipere, scilicet Verdunensem in Lo- Art. 3.
tharingiâ. Contendebant enim Reges Franciæ cum Regibus §. 3.
Germaniæ, seu Imperatoribus de Provinciâ illâ, quæ mo-
dò in horum, modò in illorum potestatem redigebatur. Et
anno 977. ut scribit Sigebertus, Ducatus datus fuerat ab O-
thone II. Carolo Fratri Regis Lotharii. Tempore autem quo
scriptæ sunt duæ illæ Epistolæ, Lotharius Lotharingiam re-
cipere conabatur, sive ut suam faceret, secundum aliquos
Scriptores, sive ut eam Othonis secundi Imperatoris filio O-
thoni tertio servaret, ut alii volunt. Quâ in controversiâ gra-
viter à Lothario exagitati sunt prædictus Nepos Adalberonis
ejusque Frater, Nepotis scilicet Pater. Ab hâc ergo accusa-
tione se purgat Adalbero initio prædictæ Epist. § 8. his verbis :
Cum Senior meus Rex Lotharius Lothariense Regnum non habe-
ret, nec revocaret fratris mei filium, vix tandem sic obtinui
fide interpositâ, ut si usus aliquando exposceret, sibi suisque
absque pertinaciâ redderem. At cùm ageretur, ut Senior meus
filio Imperatoris Advocatus foret, eâque de causâ dati obsides
essent, fratris mei crebris Legatis filium repetivit, me segniter
accipientem, fidei violatorem increpitans, rem suam à multis
interturbari, eum se statum prodere dicit, terribilem Judicem
extremi Judicii ultorem sprete fidei ac consanguinitatis procla-
mat. Ergò quia Senior meus de revocatione Regni nihil mihi dixe-
rit, sed de solâ Advocatione, nec dandi licentiam Clerico inter-
dixerat : sed insuper benevolè consenserat, ut à Legatis meis
intellexi, si ea facere vellet, quæ pater suis sponderat, &
proficientem absolveret, & ut id pro quo obsides dati erant
syncerissimè conservaret, fidem exegi, quam & hactenus
obtulit, & adhuc ut credimus offert, simulque quod hi gradus
(Ordinum sacrorum) nec Provincias, nec Civitates, nec Vil-
las

Art. 3. las quæ Regnorum sunt, conferunt, sed quæ potiùs Cælestis sunt
 §. 3. Regni.

11. Altera contra Adelberonem accusatio, quæ ad propositum nostrum magis pertinet, hæc erat, quòd sacros Ordines absque licentiâ Regis nepoti suo contulisset. Huic objectioni hanc responsionem adhibet: *Gradum Diaconatûs ac Presbyteratûs ei contuli, ne a nobis emancipatus in accipiendo alteri manciparetur, & ne Ecclesia nostra invidiæ pateret, simulque quòd hi Gradus nec Provincias, nec Civitates, nec Villas, quæ Regnorum sunt, conferunt, sed quæ potiùs Cælestis sunt Regni.* Hæc ultima verba Dissertatorem pudore suffudissent, si retulisset. Num enim sacri Ordines res temporales sunt, sicut Provinciæ, Civitates, & Villæ, ut sine assensu Regio recipi nequeant?

12. DISSERT. „Cum nemo absolute ordinaretur, sed „ad aliquam Ecclesiam, aut Monasterium; locus in Ecclesiâ „vel Monasterio, titulus erat ac Beneficium Clerici. Cum „igitur, ex Ecclesiæ Gallicanæ disciplinâ, opus esset licentiâ Regis ut quis ad hanc Ecclesiam aut Monasterium ordinaretur, collatio quædam hæc erat Beneficiorum, aut „certè nominatio ratione Juris Patronatûs, & gradus ad eorum collationem, vacante Sede, Jure Regaliæ, ob conditionem agrorum fiscalium sive feudorum, quæ tunc sub manu Regis erant, donec eos novo Episcopo, in cujus erant „potestate, ut constat ex Canonibus 14. & 15. contulisset. „Fructus interim percepisse Regem verisimile est, sed eos „in reparationibus Ecclesiarum, alimoniis Sacerdotum & pauperum, vel redemptionem captivorum expendisse, prout ad Majestatis ejus suggestionem eadem Synodus Aurelianensis Canonice decreverat.

13. RESP.

13. RESP. Nominationem ad Beneficia ratione Juris Patronatûs Laïcis tempore Concilii Aurelianensis I. tribuere, *Art. 3. §. 3.* res est absurdissima, cùm necdum Beneficia instituta essent, nec nisi levissimum ad illa præludium præcessisset in Epistolâ Symmachi ad Cæsarium Arelatensem anno 502. scriptâ, & in Concilio Agathensi anno 506. celebrato Can 22. Sed longè absurdus est, necessitatem Regii consensûs ad Ordinandos Clericos Juri Regaliæ adscribere, cùm ne verisimile quidem sit aut Episcopos, aut Principes quidquàm tum temporis de Regaliâ somniâsse. Ut enim alia omittam, fieri non potuisset, ut Concilium Aurelianense I. & alia de Jure tam eximio, tam altum servâssent silentium. Adde, quòd ille consensus non magis tempus vacantis Sedis, quàm viventis Prælati spectabat: nec erat collatio Clericatus, sed consensus in collationem: nec Clerici sustentationem attingebat, sed ad summum ejus promotionem. Unde ridiculum est, eum consensum vocare *collationem Beneficiorum*, aut *gradum ad eorum collationem, vacante Sede, Jure Regaliâ* faciendam.

14. At, inquit Autor, *locus in Ecclesiâ vel Monasterio, titulus erat ac Beneficium Clerici.* Successerunt quidem Beneficia sportulis, seu victui, qui Clericis subministrabatur. At illorum diversa erat ratio. Nam Beneficiarius Jus habebat per totam vitam suam, partem quandam bonorum immobilium seorsim administrandi, ejusque usum-fructum percipiendi: *Beneficia enim simplicia*, ut verbis P. Alexandri utar *Art. 4. §. 1. in primâ sui institutione nihil aliud erant, quàm portiones quedam ex bonorum Ecclesiis à Regibus alijsve Fidelibus collatorum corpore delibatae, & Clericis ad usum-fructum concessæ.* Sportulæ autem erant cibibus quotidianus, qui ex communibus Ecclesiæ bonis Clericis ei deservientibus præstabatur. An autem,

G g

quia

Art. 3. quia consensus Regis erat necessarius, ne quis in Clerum reciperetur, ideò Rex conferebat Clericatum, qui erat fundamentum juris percipiendæ sustentationis ex Ecclesiâ, juxta Divinam Legem, ut qui Altari servit, de Altari vivat? At Rex locum in Ecclesiâ vel Monasterio non conferebat, nec ad illum nominabat vel præsentabat. Cavebat tantum, ne quis fraudulenter ad Clericatum sese reciperet, militiæ fugiendæ causâ, vel alio fine publicis rationibus nocuo. Consensum denique præstabat, non Ecclesiam ad faciendum Clericum cogebat. Quis enim putet, servitutem adeò duram, & à communi totius Ecclesiæ disciplinâ tam remotam, Patres Aurelianenses sibi ultrò imposuisse sub Principe erga Ecclesiam benè affecto, atque à Concilio absente?

15. Pater Alexander *Art. 2. num. 2.* scripsit, obmurmurâsse Episcopos contra S. Remigium, quod Clericum quemdam, volente Clodoveo, Ordinâset. Quis autem credat, vel Episcopos conquesturos de illâ Ordinatione post editum quartum Canonem Concilii Aurelianensis, aut S. Remigium Canonem illum in suam defensionem non adducturum, si mens Patrum Aurelianensium fuisset, sibi necessitatem imponere, Regiæ voluntati obsequendi circa Ordinationes? Hoc enim Jus Clodovei tuetur ibi Dissertator eâ ratione, quia Rex erat *Fidei Catholicae Defensor, Regionum Præsul* &c. Demum, quia habebat Jus Regaliæ: hic autem consensus Regium ad Ordinandos Clericos vocat, *Collationem Beneficiorum aut certè nominationem ratione Juris Patronatus & gradum ad eorum collationem, vacante Sede, Jure Regaliæ* &c. Undè cum par esset ubique ratio, justa fuisset S. Remigii exaquisatio, si Canonem quartum Aurelianensem opposuisset: Nam Concilium illud jam antea celebratum fuisse, apertè col-
ligitur

ligitur ex Epistolâ Sancti illius Antistitis, cùm declararet, se *Art. 3.*
 jam à 53. annis Episcopali dignitate ornatum esse; nisi eum *§. 3.*
 septimo ætatis anno factum Episcopum, coque munere per
 76. fermè annos defunctum esse existimemus. Tradunt enim
 Scriptores Gallicani, ipsum an. 451. natum esse, ac circa an.
 535. obiisse: Concilium autem Aurelianense habitum esse an.
 511. indubitatum est.

16. Cæterum cavendum est ne ordo verborum P. Alexan-
 dri invertatur, ac Canones 14. & 15. Aurelianenses credan-
 tur ab eo citati ad probandum, bona fiscalia sive feuda tunc
 temporis (Sede vacante) sub manu Regis fuisse; quòd primâ
 fronte oscitanter legentibus videtur: cùm è contra Canones
 illi bona Ecclesiarum penes Episcopos fuisse confirment, & ad
 id confirmandum à P. Alexandro allegentur: quamvis ille
 absque ullo fundamento tempus vacantis Sedis velit exce-
 ptum. *Prædiis*, inquiunt Patres Can. 14. *de omni commodita-*
te in Episcoporum potestate manentibus. Et Can. 15. jam suprà
 relato; *omnia in Episcopi potestate consistant.* Certè Episcopus,
 postquàm obiit, bonorum Episcopaliū potestatem seu ad-
 ministratiōem non habet.

17. DISSERT. „Ejusdem Concilii Canon 7. docet, Jus
 „conferendi Beneficia Regi fuisse quæsitum, titulo utiquè
 „foundationis, tam Secularibus quàm Regularibus Clericis:
 „id unum prohibet, ne absque examine & commendatione
 „Episcoporum ad ejus Majestatem veniant illa impetraturi.
 „*Abbatibus*, inquit, *Presbyteris, omnique Clero, vel in Re-*
 „*ligionis Professione viventibus, sine discussione vel commenda-*
 „*tione Episcoporum, pro petendis Beneficiis ad Dominos venire.*
 „*non liceat. Quod si quisquam præsumpserit, tandiu loci*
 „*sui honore & communione privetur, donec per penitentiam*

Art. 3. „ plenam ejus satisfactionem Sacerdos accipiat. Id verò de Bene-
§. 3. „ ficiis quæ Rex de suo fisco Viris Ecclesiasticis conferre vo-
 „ luisse, intelligendum nemo dicat ; siquidem Concilium
 „ Parisiense III. Childeberto filio ejus regnante celebratum
 „ anno Christi 557. Can. 1. eos perstringit, qui res Ecclesiæ
 „ à Clodoveo in Beneficium concessas, ad hæredes transmi-
 „ rant. *Accidit etiam*, inquit, *ut temporibus discordiæ, sub*
 „ *permissione bonæ memoriæ Domni Clodovei Regis, res Ecclesia-*
 „ *rum aliqui competissent, ipsasque res, improvisâ morte col-*
 „ *lapsi, heredibus reliquissent.* Quod igitur Symmachus Pon-
 „ tificex Maximus anno Christi. 502. annis novem ante Conci-
 „ lium Aurelianense I. ad Cæsarium Arelatensem Episcopum
 „ scribens permiserat, ut possessiones Ecclesiasticæ Clericis
 „ honorum meritis, aut Monachis Religionis intuitu, aut pere-
 „ grinis necessitate suadente concederentur, usu-fructuario
 „ tantum Jure, & temporaliter, quandiù viverent, non per-
 „ petuò : quæ prima Beneficiorum Ecclesiasticorum origo est;
 „ quam dispositionem Concilium Agathense an. 506. Can.
 „ 22. confirmaverat : id approbante Ecclesiâ Gallicanâ facti-
 „ tabat Rex Clodoveus, agros ac prædiola, aut villas quas
 „ Regiâ munificentia ac pietate Ecclesiis concesserat, Abbati-
 „ bus, Presbyteris, aliisque Clericis usu-fructuario Jure pos-
 „ sidendas concedens. Hæc Beneficiorum collatio de quâ lo-
 „ quitur Canon 7. Concilii Aurelianensis I. Idem verò cæteros
 „ primæ Dynastiæ Reges Clodovei Successores præstitisse, col-
 „ ligitur ex Edicto Clotarii II. in Concilio Parisiensi V. de quo
 „ articulo superiori diximus.

18. RESP. Beneficia Ecclesiastica tempore Clodovei
 nondum fuisse instituta, ex illius ævi monumentis certum est.
 Præludia quidem illa, ut suprà diximus, scilicet quæ in Epi-
 stolâ

ſtolâ Symmachi ad Cæſarium Arelatenſem , & in Canone *Art. 3.* vigefimo ſecundo Concilii Agathenſis extant , Concilium §. 3. Aurelianenſe præceſſerat , ſed neque tunc , neque diù poſtea Beneficii nomen huiusmodi rei ſignificandæ accommo- tum eſt , ut de Beneficiis Eccleſiaſticis intelligi poſſit ſeptimus Canon Aurelianenſis. Neque veriſimile eſt , Clodoveum , quod Eccleſiis contulerat ab Episcopis adminiſtrandum , ut inferit P. Alexander ex Canonibus decimo quarto , & decimo quinto ejuſdem Concilii , poſtmodum *titulo fundationis tam Secularibus quàm Regularibus Clericis* autoritate ſuâ diſtribuiſſe , ſine diſcuſſione vel commendatione Episcoporum : quod tamen tam frequenter ab illo factitatum ſupponeret Canon , ut *Abbatibus , Presbyteris , omnique Clero , vel in Religionis profeſſione viventibus* neceſſarium fuerit prohibere ſub pœnâ privationis honoris & communionis , ne Regem adirent ejuſmodi bona petitori.

19. Abſurdus , & à Clodovei temporis diſciplinâ remotus eſt , quòd Beneficia regularia tunc extitiſſe , aut Beneficia ſecularia Regularibus collata tam ſæpe fuiſſe ſupponantur , ut per Canonem Aurelianenſem prohibendum fuerit *Abbatibus , vel in Religionis Profeſſione viventibus pro petendis Beneficiis ad Domnos venire*. De Beneficiis ergo , prout Officium Eccleſiaſticum ſignificant , cum aſſignatione certi redditus temporalis , accipi nequeunt Canones Aurelianenſes ; Sed de quibusbet gratiis merè temporalibus , quæ à Rege poſtulatedantur , ac fortè ſpeciatim de bonis fiſcalibus , quorum Collatio magis propriè Beneficium vocabatur. Si autem ſeparatim de bonis ſtabilibus in Eccleſiam jam collatis intelligantur : cum illa à Clodoveo in feudum data Eccleſiis ſupponat P. Alexander §. 2. quo jure potuiſſet Rex illa reſumere , ac Clericis &

Art. 3. Monachis concedere? Cum consensu Episcoporum, inquires;
 §. 3. Sed præterquàm quòd necessitas illius consensus sive *discussionis vel commendationis* probaret, Clodoveum non quibuslibet hominibus Beneficia concessisse, sed iis quos Episcopi dignos judicassent: quid opus fuisset ad Principem recurrere, ut Beneficia Ecclesiastica conferrentur? Nonne Episcopi Beneficiorum propriè dictorum Collatores ordinarii fuissent, & juxta Papæ Symmachi, ac Concilii Agathensis declarationem potuissent aliquorum bonorum immobilium usum-fructum Clericis, præsertim benemeritis, elargiri?

20. Sed quid respondebimus Canonì primo Concilii III. Parisiensis docenti, *sub permissione bonæ memoriæ Clodovei Regis, res Ecclesiarum ab aliquibus competitas?* Reponemus, rationes jam adductas probare, veram hujus Canonis lectionem esse illam, quæ teste Patre Jacobo Sirmondo in notâ circa hunc Canonem, in aliquibus codicibus manuscriptis habetur, in quibus non *sub permissione*, sed *sine permissione*, legitur: vel, si vera est altera lectio, referenda est ad tempus, quo Clodoveus nondum Catholicam Religionem amplexus fuerat; aut certè Clodoveus non autoritate suâ, sed consensu Episcoporum bona Ecclesiæ dedisse existimandus est, tum quòd Concilium Parisiense non dicat id factum sub præcepto, sed *sub permissione* illius Principis; tum quòd verisimile non sit, illum, qui tam liberalis in Ecclesias fuisse dicitur, eas, cùm jam Christianus esset, bonis vel à se, vel ab aliis datis, spoliâsse, ut ea Laïcis concederet. Non enim designant expresse Patres Parisienses, Clericos illos fuisse, qui res Ecclesiæ acceperant, & hæredibus reliquerant.

21. Denique constat ex eodem Canone primo Concilii Parisiensis, peccasse graviter, qui res Ecclesiæ eâ ratione acceperant;

rant; cùm ideo præmaturâ morte periisse dicantur. Nam post *Art. 3.* verba à Patre Alexandro relata, sequitur: *Placet quoque quoniam §. 3. res Dei quæ Authores eorum (hæredum) maturâ morte credenda sunt peremisse, non debent filii ulterius possidere, &c.* Quid autem sibi volunt hæc ejusdem Canonis verba: *neque quisquam per interregna res Dei defensare nitatur: quia Dei potentia cunctorum Regnorum terminos singulari dominatione concludit?* Nonne significant Præcepta Principum, quæ juxta Glossarium D. ducange voce istâ, *Interregna*, designantur, nequaquam legitimum esse titulum ad retinendam possessionem bonorum Ecclesiæ, autoritate Principum usurpatorum; eò quòd Deus, cui consecrata fuerant, supremus sit Regnorum omnium Dominus; nullusque Princeps possit quidquam ejus Dominio subtrahere?

22. Edictum Clotarii II. nihil continet unde Patri Alexandro liceat colligere, Reges primæ Dynastiæ Beneficia Ecclesiastica contulisse: nec quod circa illud edictum Articulo præcedenti §. quarto dixit, id cuiquam suadere poterit, ut ibi observare licuit, & adhuc licet, si relegere lubeat.

23. DISSERT. „ Porro non vivente duntaxat Episcopo, „ po, sed post ejus obitum id ipsos factitasse verisimile „ est, cùm Ecclesiæ possessiones sub manu suâ tenerent, eas „ novo Episcopo tradituri. Ut ut est, Regibus id Juris exercen- „ centibus repugnatos non fore illis temporibus Gallicanos „ Episcopos, facile sibi persuaferit, quisquis de eorum animis „ ac affectu judicium tulerit ex Epistolâ S. Aviti Viennensis „ Archiëpiscopi ad Gundobadum Burgundionum Regent 39- „ sic ejus Majestatem compellantis: *In omnibus locis Sanctis, „ sicut Ministerio nostro eadem charitas, ita Imperio vestro aqua „ potestas est... Ego Præceptum vestræ Pietatis opperior. Quicquid*
habet

*Art. 3. „habet Ecclesiola mea, immò omnes Ecclesiæ nostræ, vestrum est,
 §. 3. „de substantiâ quam vel servâstis hætenus, vel donâstis. Quod
 „inspirante Deo præceperitis, in quantum vires habuero, parare
 „conabor. Ad quæ verba doctissimus Sirmondus in Notis:
 „Liberâ, inquit, & ingenuâ professio. Principibus accepta
 „feruntur bona Ecclesiæ, quæ vel donârunt ipsi, vel ut donare
 „liceret concesserunt.*

24. RESP. Dum ad veri similitudinem recurrit P. Alexander, satis declarat, se certitudine non posse inniti. At nec verum, nec simile vero est, primos Reges Franciæ, defuncto Episcopo, usum-fructum bonorum Ecclesiæ vel sibi jure vendicâsse, vel aliis concessisse: cùm id & à sacris Canonibus, quos suprâ retulimus, & à totâ disciplinâ Ecclesiasticâ abhorreret. Quod non potuit non advertere Dissertator evolvendis monumentis Ecclesiasticis, ex quibus illam rerum copiam hausit, quæ ejus libri constant; ac re ipsâ videtur animadvertisse, ut innuunt hæc ejus verba: *Ut ut est*, &c. quibus tacite fatetur, Reges id non factitâsse. Omisso itaque facto redit ad Jus.

25. Verùm de Jure ac justitiâ percipiendorum à Regibus reddituum Ecclesiarum vacantium, perperam argumentatur ab Episcoporum *animis ac affectu*. Etsi enim Episcopi non semper Ecclesiæ bona usurpantibus obsistant, quia scilicet majorum malorum metu detinentur, aut etiam aliquando, quia Principum gratiam proprio officio anteponunt: non ideo tamen in tuto posita est Principum conscientia, nec Episcoporum silentium approbationis, aut etiam semper consensus signum est.

26. Quod ad S. Avitum Episcopum Viennensem attinet; servus aliquis, penes quem deposita fuerat pecunia, Lugdu-
 no

no Viennam venerat : sed à S. Avito remissus asseruit , da- Art. 3.
 tum sibi à Sancto illo Antistite consilium negandi depositi. §. 3.
 Quamobrem excanduit Rex Gundobadus , & gravia mini-
 tatus Sancto Avito , qui eum redditâ ratione ac verbis admo-
 dum submissis placare conatus est in Epistolâ citatâ. Porro ar-
 gumentum , quo ex verbis ad sedandam Principis iram com-
 positis , Jus quoddam strictum colligitur , non multò magis
 urget , quàm si ex officiosis illis verbis , quibus ad conse-
 quendam , aut colendam benevolentiam vulgò inter se homi-
 nes utuntur , concludere aliquis vellet , alium Jure servitutis
 sibi devinctum esse , illiusque bona ad se pertinere , quia ni-
 mirum ille servum se professus est. Constat enim illa verba ,
 quæ ex Epistolâ Sancti Aviti referuntur , ab illo non tam ad
 Regis Jus respiciente , quàm ejus iram placare cupiente fuisse
 prolata. Subjungit enim : *Hoc suppliciter quæso , ut infelix*
ille , ad ejus accusationem satis sufficit quod excusat apud justitiæ
vestræ animos , non me faciat suæ infidelitatis socium , etiamsi
viderit pro vestra commotione multatum : quæ ultima verba ,
 ficut & ista quæ præcesserant ; *Utrum de me erit , suggerat*
Deus vobis , declaret & veritas ; &c. innuere videntur , Gun-
 dobadam Sancto Avito minitatum , exigendum ab eo depo-
 situm ab infideli servo asportatum , aut etiam multam insu-
 per pecuniariam ; idèoque promptum ad utrumque sese
 Sanctum Avitum exhibuisse : *Ego Præceptum vestra Pietatis*
opperior : Quicquid habet Ecclesiola mea , immò omnes Ecclesiæ
nostræ , vestrum est.

27. Ergo , inquires , quidquid habet Ecclesia , Principum
 est. Certè si verba illa Sancti Aviti in rigore grammatico in-
 terpretanda sunt , sine causâ non solum de Regaliâ quantum
 ad usum-fructum , sed etiam de quâvis usurpatione bonorum

Hh

Ec-

Art. 3. Ecclesiasticorum à Principibus factâ, conqueretur Ecclesia. Et
 §. 3. defuncto, & vivente Episcopo, tum ipsorum usum-fructum, tum proprietatem ipsam ac dominium, absque sacrilegio, & absque ullâ injuriâ Principes ad se revocabunt, militibus suis & quibuslibet aliis dabunt. De potestate facti potius quàm Juris, intelligendus videtur Sanctus Avitus. Nam injustæ omninò erant minæ Gundobadi, depositum & multam ab eo exigentis: ejus tamen præcepto parere non renuit Sanctus Antistes, veritus nimirum, ne Princeps ille qui Arianam profitebatur hæresim, in Catholicorum Ecclesias duram aliquam tyrannidem exerceret. Quod ergo ait; *Quicquid habet Ecclesiola mea, vestrum est*, hanc sententiam habere videtur: Et si falsum sit, me servo consuluisse, ut depositum non restitueret; si nihilominus Majestati vestræ pœnâ pecuniariâ me plectere placuerit, imò si ea quæ Ecclesiis contulit, aut ab aliis collata defendit, ad se revocare libuerit, penes ipsam est.

28. Simili loquendi modo utuntur, qui ob percepta Beneficia gratum animum testantur: nec tamen quod semel datum est, in dantis potestate ac dominio remanet. Licet enim accepta Beneficia libentè in Benefactoris gratiam, si optaverit, insumenda sint ab eo qui accepit; tamen de rigore Juris id tantum solvere tenetur, quod ex pacto reservatum fuit, vel quod leges reservatum censi volunt. De grati animi significatione, non de stricto Jure ait Pater Sirmondus: *Libera & ingenua professio. Principibus accepta feruntur bona Ecclesiæ, quæ vel donârunt, vel ut donare liceret concesserunt.* Hæc enim verba; *Principibus accepta feruntur*, longè aliud significant, quàm quòd pertineant ad Reges.

29. An existimat P. Alexander potuisse legitimè Gundobadum,

badum , pro suo in Ecclesiam Viennensem , & in omnes Art. 3.
 alias Jure , Sancti Aviti rebus Fisco addicere ? Si non id §. 3.
 existimat , cur ex eo quod Rex Burgundiæ non nisi iniquè
 facere poterat , concludit , Regem Christianissimum rebus
 Ecclesiarum vacantium jure sibi posse vindicare ? . . . verò
 existimat , Regem Burgundiæ id jure potuisse , non jam am-
 pliùs titulus Regaliæ obtendendus est , qui & aliis Regnis mo-
 dò incognitus est , ac cujus justitia vix probari potest , nisi
 ex tolerantia Ecclesiæ quoad certas Diocceses . Sufficiet enim
 generaliter statuere , bona omnium Ecclesiarum ita Princi-
 pum esse , ut Episcopos , etiam nullius criminis reos , illis
 spoliare possint neque Jus habeat Ecclesia huic spoliationi
 obsistendi . Nescio an ab hac pessimâ consequentiâ longè absit
 Dissertatoris doctrina : sic enim prosequitur .

30. DISSERT. „ Supremi illius in feuda Ecclesiis col-
 „ lata dominii ratione , Sigismundus Rex Burgundionum fan-
 „ tissimus absolutâ auctoritate res Ecclesiæ in Beneficium con-
 „ cessit , ut constat ex Synodo Epaonenſi anno 517. cele-
 „ bratâ , Canone 18. Clerici , inquit , quod etiam sine Preca-
 „ toriis quâlibet diuturnitate temporis de Ecclesiæ remuneratione
 „ possederint cum auctoritate Domini Gloriosissimi Principis no-
 „ stri , in jus proprietarium præscriptione temporis non voce-
 „ tur , dummodo pateat Ecclesiæ rem fuisse . Huic Synodo præ-
 „ erat Sanctus Avitus Viennensis Archiepiscopus , aderant
 „ S. S. Apollinaris Valentinus , Claudius Vefontienſis , Gre-
 „ gorius Lingonenſis , Pragmatius Augustodunenſis , Viven-
 „ tiolus Lugdunenſis , qui hanc Sigismundi Regis dispositionem
 „ non improbârunt .

31. RESP. Avertat Deus à Principibus Christianis con-
 silium imitandi Carolum Martellum , bona Ecclesiarum passim

Art. 3. in feudum Laïcis concedentem. Verendum enim esset, ne
§. 3. illis non deessent Patroni, etiam ex Theologis. Illis exemplum
 jam subministrat Dissertator noster, quod eò majoris est pon-
 deris, quò Sanctior Princeps, à quo petitur. *Sigismundus*,
 inquit, *Rex Burgundionum Sanctissimus, absolutâ Auctoritate*
res Ecclesiæ in Beneficium concessit. Fortè id Sigismundus fa-
 ctitavit, antequàm ab Arianis partibus ad Catholicam Reli-
 gionem transiisset; atque adeò non Sanctissimi; sed Aria-
 ni Principis esset exemplum. At, inquit P. Alexander, hoc
 præstitit *supremi in feuda Ecclesiis collata dominii ratione.* Ve-
 rùm cum hoc vacantibus tantùm sedibus non contigerit;
 nulla enim vacationis fit mentio, imo verba illa, *Quolibet*
diuturnitate temporis, usum-fructum plus quàm vacationem
 Ecclesiarum durâsse insinuant; Sequetur, si Autori credi-
 mus, Sanctissimi Regis exemplo, posse Principes omnes
supremi illius in feuda Ecclesiis collata dominii ratione, abso-
lutâ auctoritate res Ecclesiæ in Beneficium concedere. An error
 ille affinis non est ei, qui damnatus est in Wicleffo, vel
 etiam pejor? Wicleffus enim non quoslibet Ecclesiasticos
 Viros etiam delinquentes, sed consuetudine peccandi irreti-
 tos spoliare permittebat: Hic enim est articulus ejus deci-
 mus sextus à Concilio Constantiensi, & à Martino V,
 damnatus: *Domini temporales possunt ad arbitrium suum au-*
ferre bona temporalia ab Ecclesiâ, possessionatis habitualiter
delinquentibus, id est, habitu, non solum actu delinquen-
tibus.

32. Verùm in Canone decimo octavo Synodi Epaonenfis,
 quem affert Dissertator, non video, Sigismundum *absolutâ*
auctoritate res Ecclesiæ concessisse. Illius quidem auctoritatem
 intervenisse innuunt Patres his verbis: *Cum auctoritate Glorio-*
ssimi

ssimi Principis nostri. Sed auctoritatem illam nec solam, nec *Art. 3.* absolutam fuisse, colligitur ex illis verbis, *de Ecclesia remune-* §. 4. *ratione*, quæ significant, bona illa & ab Ecclesiâ, & in remunerationem concessa fuisse; Clericis scilicet de illâ benemeritis: non enim Laïcorum ulla fit mentio.

33. Quo jure potuissent Episcopi, absente Rege, quidquam statuere circa bona quæ ipse *supremi ratione dominii absoluta auctoritate concessisset*, ac contra dispositionem ab ipso Rege factam?

§. Q U A R T U S.

De exemplo Caroli Martelli ejusque filiorum.

1. **D** I S S E R T. „ Dispositioni bonorum Ecclesiasticorum à Principibus factæ sub finem primæ & sub initia secundæ Regum nostrorum Dynastiæ, locum dedit Feudorum, quæ ab Ecclesiis possidebantur conditio, quæ servitia Regibus debebant, maxime cum de Regni conservatione, & propulsandis hostibus agebatur. Hæc ratione Carolus Martellus Major Domus & Dux Francorum, Episcopatum, Abbatiarum, aliorumve Beneficiorum Ecclesiasticorum redditus Nobilibus concessit, qui suas facultates in bello contra Saracenos difficillimo exhauserant. Unde in Chronico Episcoporum Albigensium, & Abbatum Castrensi Tom. 7. Spicilegii Dacheriani, legimus:

„ *Nobilium ut reparet Martellus damna virorum,*

„ *Injecit dominas in Sacra Feuda manus.*

„ Carolomannus & Pippinus, cum bona Laïcis à Carolo Pa-

Art. 3. „tre concessa, restituere omninò non possent, nutante Monarchiâ bellisque concussa, ab Episcopis impetrârunt, ut
§. 3. „sub precariâ & censu, à Comitibus aliisque Laïcis ex Nobilium & Militarium Virorum ordine, tenerentur. Precariâ illæ aut Militaria Beneficia instituta & ad tempus concessa, obgravissimam Reipublicæ necessitatem, in subsidium exercitûs, ad vitam duntaxat Beneficiatorum, illis morientibus, extinguebantur. Si necessitas cogeret, renovabatur Precaria jussu Principis, ut docet Synodus Liptinensis anno 744. celebrata, Canone 2. & Synodus Sueffionensis anno sequenti habita, Canone, 3. ex quâ insuper constar, Feuda Ecclesiis sub onere Militiæ Regali munificentia collata fuisse: *Abbatess, inquit, legitimi hostem non faciunt, nisi tantum homines eorum transmittant.* Hujus Concilii decretis vim publicæ legis additam à Pippino, Canon ultimus testatur.

2. RESP. Miror quòd non puduerit Theologum, eumque Regulari Instituto addictum, defendere Caroli Martelli sacrilegam bonorum Ecclesiæ distributionem, quam Scriptores Ecclesiastici passim execrantur, quorum cumulandis testimoniis tædii vitandi causâ supersedeo. Videri potest, inter alia documenta, Epistola ab Episcopis Provinciarum Remensis & Rotomagensis in Synodo apud Carisiacum congregatis, quorum testimonio utitur Dissertator paulò inferius, scripta ad Ludovicum Regem Germaniæ, in cujus cap. 7. refertur damnatio Caroli Martelli ad pœnas inferni, eâque relata, sequuntur hæc verba: *Quod cognoscens filius ejus Pippinus, Synodum apud Liptinas congregari fecit, cui præfuit cum Sancto Bonifacio Legatus Apostolicæ Sedis Georgius nomine. Nam & Synodum ipsam habemus, & quantumcumque de Rebus*

bus Ecclesiasticis quas Pater suus abstulerat, potuit, Ecclesiis Art. 3. reddere procuravit. Et quoniam omnes res Ecclesiis, à quibus §. 3. ablatae erant, restituere propter concertationem, quam cum Waifariorum Aquitanorum Principe habebat, non prevaluit; Precarias fieri exinde ab Episcopis petiit, & nonas ac decimas ad restorationes tectorum; & de unaquodque Casata duodecim denarios ad Ecclesiam unde res erant Beneficiatae, sicut in libro Capitulorum Regum habetur, dari constituit, usquedum ipsae res ad Ecclesiam revenirent.

3. Historiam damnationis Caroli Martelli nonnulli dubiam efficere conati sunt; sed leviora videntur illorum fundamenta: nec verisimile est mentitos fuisse duarum Provinciarum Episcopos, qui ear. a testibus contemporaneis, & de rei veritate diligenter instructis audierant. Fundamentis illis respondet Guilelmus Marlot in Metrop. Remen. lib. 2. cap. 47. sed hujus rei examen diutius nos distineret, & plura sunt alia injustitiae Martelli testimonia, quam ut eam probare necesse sit ex illius damnatione.

4. Subsidia quidem Principibus pro Ecclesiâ & Religione pugnantibus, vel etiam Regnum contra hostium invasiones defendentibus, aliquando conferenda sunt, praesertim ab iis Ecclesiis, quae Principum liberalitate dotatae sunt: sed praetextu Feudorum facultatem Regibus tribuere bona Ecclesiarum dandi, ut faciebat Carolus Martellus, non secus ac si profana essent, res est iniquissima. Illam ejus injustitiam agnoverunt ejus Filii Carolomannus & Pippinus, quandoquidem illam emendare conati sunt in Synodis Liptinensi & Sueffionensi: sed quia tanta fuerat bonorum Ecclesiasticorum deprædatio, ut integrè restitui vix possent, Carolus Magnus, & Ludovicus Pius, ille Nepos, hic Pronepos Martelli, restitutionem persecuti sunt.

5. Con-

Art. 3. §. 5. Constat quidem ex Synodo Sueffionensi an. 745. habitâ, exactam fuisse prætextu Feudorum Ecclesiasticorum militiam. Ecquid mirum si, quo tempore Episcopatus & Abbatîæ militibus in Feudum dabantur, militiæ onus Feudis Ecclesiasticis imponeretur? Instrumentum autem donationis seu infeudationis in favorem Ecclesiæ factæ, nullum vidi, in quo haberetur conditio militiæ præstandæ, aut aliud onus simile: licet quàm plurima legerim donationum in favorem Ecclesiarum exempla. Sed quidquid sit de communibus Feudorum legibus, ex illis certè nullus dialecticus legitime concludet, Regiam Regis Christianissimi declaratione potuisse ad omnes Regni Ecclesias de novo extendi.

5. Q U I N T U S.

De Caroli Magni exemplo.

1. ISSERT. „Anno 777. Carolus Magnus Rex „Sapientissimus atque perspicacissimus, Sciens Regnum esse veluti corpus quoddam, & nunc isto, „nunc illo incommodo jactari, nisi consilio, & fortitudine, velut quibusdam medicis, sanitas accepta tutetur: „Episcopos quidem, modo quo decuit, sibi devinxit. Ordinavit „autem per totam Aquitaniam Comites Abbatesque, nec non „alios plurimos, quos Vassos vulgè vocant ex gente Francorum; „quorum prudentiæ & fortitudini, nullâ calliditate, nullâ vi „obviare fuerit tutum, eisque commisit curam Regni, prout „utile judicavit, finium tutamen, villarumque Regiarum totalem Provisionem. Ita refert Autor Vitæ Ludovici Pii, apud „Duchesium, tom. 2. pag. 287. Ecclesiis etiam plurima Feuda

„ feuda concessisse Carolum Magnum , ad eamque munifi- *Art. 3.*
 „ centiam exercendam , præter causas pietatis , motum etiam *§. 5.*
 „ fuisse utilitate Reipublicæ , observat Willelmus Malmesbu-
 „ riensis lib. 5. de Gestis Regum Anglorum. Existimavit
 „ scilicet Rex Maximus , Episcopos sanctius observaturos
 „ fidem promissam , ac præterea , si res ita postularet , Ma-
 „ jestati suæ subsidia laturos adversus hostes & rebelles , cum
 „ potestate sibi ratione feudorum competente , tum vibratis
 „ excommunicationum fulminibus. *Carolus Magnus* (inquit)
 „ *pro contundendâ gentium illarum , (id est Germanorum) fero-*
 „ *ciâ , omnes penè terras Ecclesiis contulerat , consiliofissimè per-*
 „ *pendens , nolle Sacri Ordinis homines tam faciliè quàm Laïcos fi-*
 „ *delitatem Domini rejicere. Præterea si Laïci rebellarent , illos*
 „ *posse excommunicationis auctoritate & potentie severitate com-*
 „ *pescere.*

2. R E S P. Responderi posset circa hoc Willelmi Malmesburien-
 sis testimonium ; Reges illud militiæ genus ab Ordinis
 Sacri hominibus expectâsse , ut scilicet Laïcos rebellantes Ex-
 communicationis auctoritate , & potentie severitate compesce-
 rent : Severitatem potentie , de spiritali intelligendam : Nec
 existimandum , voluisse Carolum Magnum , ut Episcopi præ-
 ter Excommunicationis gladium , ense materiali belligerarent
 contra fideles Pastoralis suæ curæ subditos : siquidem verbum
 illud *posse* , satis indicat , voluisse quidem Carolum Magnum
 Sacri Ordinis homines fidelitatis vinculo sibi devincire , quod
 confideret , illos datam fidem religiosius servaturos , ac ea au-
 thoritate , quæ cum Episcopali conjuncta est , usuros ad con-
 tinendos Laïcos in simili obedientiâ : non autem militiæ sæ-
 cularis onus Viris Deo militantibus imposuisse. Sed ne à pro-
 posito recedamus certis tantum argumentis utendi , postula-

Art. 3. mus à P. Alexandro, ut declaret, quid ab unaquâque Eccle-
§. 5. siâ ratione feudi debeat. Nam præterquàm quòd testimo-
 nium Willelmi Malmesburiensis Germaniam propriè spectat:
 quàm injustum sit prætextu alicujus feudi, cæterorum
 omnium Ecclesiæ bonorum redditus Principibus adscribere,
 tum per se patet, tum jam non uno in loco demonstratum est.

3. DISSERT. „ Feuda illustria Ecclesiis à Carolo Magno &
 „ Decessoribus Regibus sub onere militiæ collata, idque servitii
 „ exhibuisse Episcopos & Abbates ratione feudorum, constat ex
 „ Edicto Caroli Magni de Episcoporum immunitate ab expe-
 „ ditionibus bellicis, non tamen ab obligatione suppeditandi
 „ copias, quod in Capitulari anni 803. promulgatum est,
 „ cujus hæc sunt verba: *Volumus ut nullus Sacerdos in hostem*
 „ *pergat, nisi duo vel tres tantum Episcopi, electione cæterorum,*
 „ *propter benedictionem, & prædicationem, populi que reconcilia-*
 „ *tionem &c. Reliqui vero qui ad Ecclesias suas remanent, suos*
 „ *homines bene armatos nobiscum, aut cum quibus jusserimus,*
 „ *dirigant.* Idem probat Notitia in Conventu Aquilgranen-
 „ anno 817. jussu Ludovici Pii Imperatoris edita de Mona-
 „ steriis quæ in Regno vel Imperio ipsius *Dona, & Militiam,*
 „ *quæ sola Dona sine Militia, quæ nec Dona nec Militiam, sed*
 „ *solas orationes pro salute Imperatoris vel filiorum ejus, &*
 „ *stabilitate Imperii facere possent.* Idem probant Hetti Ar-
 „ chiepiscopi Treverensis ad Frotarium Tullensem Episco-
 „ pum Epistola, apud Duchesnium Tom. 2. Hist. Francor.
 „ pag. 721. Concilium Vernense II. Can. 8. Meldense Can.
 „ 47. Episcopi Remensis & Rothomagensis Provinciarum in
 „ Epistola ad Ludovicum Germaniæ Regem, cap. 7. cujus
 „ hæc ponderanda verba: *Quapropter sicut & illæ res ac facul-*
 „ *tates, de quibus vivunt Clerici; ita & illæ sub consecratione*

„*immunitatis sunt, de quibus debent militare Vassalli, & pari Art. 3.*
 „*tutione à Regia Potestate in Ecclesiarum usibus debent muniri. §. 5.*
 „*Hincmarus Opusculo 46. cui titulus est: Quæ exequi de-*
 „*beat Episcopus; inter Episcoporum officia istud comme-*
 „*morat: Militiam ad defensionem Sanctæ Ecclesiæ, secundum*
 „*possibilitatis quantitatem, juxta antiquam consuetudinem,*
 „*Regia dispositioni exhibere, & secundum Domini justis-*
 „*nem, quæ Cesaris sunt Cesari, & Deo quæ Dei sunt reddere.*
 „*Episcopis prædia Militibus, qui Ecclesiam ipsam & Rem-*
 „*publicam ab hostibus defendebant, in beneficium dare,*
 „*Gallicanæ Ecclesiæ disciplina illis temporibus permitte-*
 „*bat, ut docet Epistola Hincmari 29. ad Carolum Calvum,*
 „*cujus verba descripsi in Synopsi Historiæ seculi IX. & X. cap.*
 „*5. art. 7. num. 7.*

4. RESP. Probant nonnulla ex his monumentis exactam fuisse ab Episcopis militiam. Sed an illud subsidium ob Regni tantum necessitatem peterent Principes, maxime ab iis, quorum Ecclesiæ, aliqua saltem ex parte Regiâ, munificentia dotata fuerant; an verò propter conditionem feudorum Ecclesiis collatorum, non ita liquet. Quin ex Notitiâ in conventu Aquisgranensi editâ colligi videtur, non fuisse onus in collatione feudorum appositum. Nam præterquam quòd hæc verba, *facere possent*, quæ in hoc Instrumento habentur, & ista, quibus utitur Hincmarus, *secundum possibilitatis quantitatem*, significant, subsidium pro cuiusque Ecclesiæ viribus postulatum, non autem certam & determinatam obligationem ex feudis provenientem; recensentur multæ Ecclesiæ, quæ nonnisi orationes præstare tenentur. Unde consequi videtur, aut non omnes feuda possedisse, atque adeò neque Regaliæ, in feudis juxta Dissertatorem fun-

Art. 3. datæ, obnoxias fuisse, aut feuda ex propriâ ratione ac generatione non fuisse Ecclesiis concessa sub onere militiæ vel doni. §. 5. Quod nomen, *doni*, voluntarium subsidium potius quàm debitum & necessarium officium designat.

5. Si quis omninò contendat, Principes bona Deo, & Ecclesiis obtulisse, adjectis conditionibus feudalibus; eaque de causâ militiam ab illis exegisse: ostendat quid & quantum Ecclesia quæque debeat. Ex illa enim Notitiâ Aquisgranensi indubitatum fit, non esse omnium Ecclesiarum æquale onus: cùm aliæ *dona & militiam*, aliæ *sola dona sine militiâ*, aliæ *nec dona nec militiam, sed solas orationes*, id est nihil temporale debere dicantur. Unde ulterius sequitur, Jus Regaliæ, quod unum idemquæ semper fuisse à R. Alexandro supponitur, complectens scilicet usum-fructum reddituum & collationem Beneficiorum curam Animarum non habentium, ex Ecclesiarum foundationibus Regibus Christianissimis non competere.

6. Non erit abs re hîc obiter notare, Ecclesiam Appamiensem, de cujus libertate à tanto tempore agitur, ex illâ Notitiâ liberam probari juxta mentem Adriani Valesii. Nam in Classe Monasteriorum, *quæ nec dona, nec militiam dare debent, sed solas orationes pro salute Imperatoris, vel filiorum ejus, & stabilitate Imperii*, recensetur *Monasterium Sancti Antonii*, de quo dictus Valesius in Notit. Galliar. verb. *Appamiæ*. Scribit; Appamiis Bonifacius Papa VIII. circa annum 1296. in Monasterio Sancti Antonii ad Aregiam Episcopalem Cathedralam collocaverat: quod Monasterium S. Antonii in Aquitania corruptè vocat pro S. Antonini Ludovicus Pius Aug. in Decreto suo de Monasteriis. Sed aliis firmioribus fundamentis innititur illius Ecclesiæ libertas.

7. Obji-

7. Objiciet forſan P. Alexander, ex monumentis indubitatae fidei conſtare, plurimas Eccleſias olim militiam Regibus debuiſſe, ſive autem ex fundatione deberent, ſive ex conſuetudine, ac pro Regni neceſſitate, legitimum fuiſſe illam exigendi Jus; cum præſertim Episcopii ſeſe illi accommodaverint. Cum autem hodie Rex Chriſtianiſſimus Jus illud nequaquam exerceat, videri in ejus locum ſucceſſiſſe Regiam.

8. Si Regalia non niſi poſtquam Eccleſia milites Regibus ſubminiſtrare deſiit, fuiſſet exorta, ſateri cogeretur P. Alexander eam tardè exortam eſſe. Sin vero eodem tempore & Regalia exercebatur, & militia exigebatur, graviore quàm par eſſet, onere premebatur Eccleſia; cum & vacante Sede, cunctis redditibus ſuis ac Beneficiorum diſpenſatione careret; & vivente ſaltem Episcopo milites in obſequium Regis alere teneretur. Verùm quocunque titulo, & à quibuſcumque Eccleſiis præſtituta fuerit olim militia, certiffimum eſt immunitatem ab illo onere; & ab aliis ejusmodi ſervitiis feudalibus, titulo oneroſo fuiſſe comparatam, ut ſæpe notare cogimur. Nam quæ ſingulis annis Regi Chriſtianiſſimo penduntur decimæ, ac quinto quoque anno Donum, quod vocant gratuitum, emolumenta longè ſuperant, quæ ſua Majeſtas ex feudis Regalibus ab Eccleſiâ poſſeſſis juxta conſuetudines feudales ſibi vendicaret. Præterea ſæpe aliàs ingentia ſubſidia pecuniaria à Clero Gallicano Reges receperunt, pro quibus amortizata fuerunt omnia bona temporalia Eccleſiarum, & ab omnibus ſervitiis feudalibus liberata, ut conſtat ex Actis Cleri Gallicani tom. 3. ul. Edit. part 4. cap. 9. cujuſtitulus eſt; *Exemption de rendre foy & homage aveux & denombrement*: id eſt, „immunitas à præſtandis fide, hominio, re-

Art. 3. cognitionibus, & declarationibus., Et cap. 10. cui istud est §. 5. argumentum; *Exemption de toutes recherches & taxes des francs fiefs, nouveaux acquests & amortissemens*; id est, „ Immunitas ab omni inquisitione ac penso ratione feudorum francorum, novarum acquisitionum, & amortizationum, & ex contractibus circa solutionem decimarum & donigratuiti initis.

9. Alia testimonia à P. Alexandro relata, loquuntur de auxilio Ecclesiis præstando ab iis, qui feuda Ecclesiastica obtinebant: Verbi gratiâ, illa ipsa verba Episcoporum Remensis, & Rotomagensis Provinciæ, quæ Autor ponderanda vult, significant, non solum res Ecclesiasticas, ex quibus vivebant Clerici; sed illas etiam, quæ Laicis sub onere militiæ ad Ecclesias defendendas præstandæ, tradita fuerant, immunitate potiri debere; quandoquidem milites, quibus Episcopi prædia debent in feudum, Ecclesiam ipsam ab hostibus defendebant; ut Autor Dissertationis agnoscit. Si enim illa militia Regi, non Ecclesiis fuisset subministranda, suæ Majestatis intererat; ut res Ecclesiasticas, etiam non hortantibus Episcopis, à rapinis immunes servaret, ut hinc expensæ alendis ejus militibus, pro ipso Regnoque belligerantibus necessariæ desumi possent. Id innuunt illa verba: *Ita & ille sub consecratione immunitatis sunt, de quibus debent militare Vassalli, & pari tuitione à Regiâ potestate* IN ECCLESIARUM USIBUS debent muniri. Id apertius declarant exempla quæ sequuntur.

10. DISSERT. „ Chronicon Cameracense lib. 1. cap. „ 117. refert, quòd *Walterius Castellanus Episcopum precatus est, „ ut filio suo Walterio terram suam beneficiaret, eique filius salvo „ usu paternæ hereditatis militaret.* Vetus Charta sub Lothario

„rio Rege conscripta, quam laudat Dominicy, lib. de Præro- *Art. 3.*
 „gativâ Allodiorum, cap. 11. num 12. docet, Rodulphum §. 5.
 „Abbatem Figiacensem militi, cuidam Nepoti Begonis Epi-
 „scopi Ruthenensis, sexaginta Ecclesias dedisse, cum quin-
 „gentis mansis; ea conditione ut de his fidem exhiberet, suis-
 „que sumptibus, si opus foret, cum trecentis hominibus pro
 „eius causâ militaret.

10. RESP. Militia, de quâ hîc sermo est, ad Ecclesiæ
 defensionem debebatur: quia nimirum cum à Potentibus in-
 festaretur, aliorum Potentum auxilium collatis beneficiis sibi
 conciliabat. Id innuunt in Chronico Cameracensi hæc verba:
eique, scilicet Episcopo, Militaret. Nec dissimulat P. Ale-
 xander circa chartam Rodulphi Abbatis Figiacensis, quâ Mi-
 liti dedit Ecclesiæ bona; *Ed conditione, ut de his fidem exibe-*
ret, suisque sumptibus, si opus foret, cum trecentis hominibus
 PRO EJUS CAUSA MILITARET. Quorsum igitur
 hoc testimonium?

11. DISSERT. „Ex his compertum est, Ecclesias Gal-
 „licanas sub secundâ Regum nostrorum Dynastiâ Feuda pos-
 „sedisse, omnibus legibus & oneribus obnoxia, quibus illa ex
 „conditione suâ subiacent; & ratione hujusmodi feudorum
 „Episcopos consueta servitia Regibus præstitisse. Cum itaque
 „lex feudorum sit, ut deficiente Vassallo Dominus feudum
 „vacans ad se recipere possit, & retinere cum redditibus donec
 „Vassallus alter substitutus sit, cui post hominum ac Jura-
 „mentum fidelitatis præstitum, ejus Investitura concedatur;
 „consequens est Reges nostros secundæ stirpis, morientibus
 „Episcopis, qui Vassalli ipsorum erant ob feuda Ecclesiis ad-
 „dicta, possessiones hujusmodi occupasse, detinuisse, ac fru-
 „ctus suos fecisse, donec novus Episcopus Investituram feu-
 „dorum

Art. 3. „dorum ab iis recepiſſet , ac Juramentum fidelitatis homi-
§. 5. „niumque eorum præſtitiffet Majeſtati. Uſus-fructus feudo-
 „rum abſque controverſiâ pertin. bat ad Regem , adeò ut ab
 „eorum perceptione illi arceri non poſſent , quibus ipſum con-
 „ceſſerat , etiamſi vitioſa eſſet ipſorum electio. Unde Hinc-
 „marus Archiëpiſcopus Remenſis Guntberto , cui Lotha-
 „rius Imperator Cameracenſem Episcopatum contulerât , re-
 „ſtitit , cunctiſque ipſius Eccleſiæ Clericis ac Militibus ſub
 „anathemate interdixit , ne quis eorum adulterum Paſtorem
 „ſuſciperet , vel cum ipſo familiaritatem iniret : *Uſum-fru-*
 „*ctum verò terra , quod Imperatoris erat , tantummodò commo-*
 „*darent.* Refert Baldericus Noviomenſis Episcopuſ lib. 1.
 „cap. 48. Collatio porrò Beneficiorum inter fructus cenſetur ,
 „ut Canonici Juris Interpretes docent. Juſ itaque conferendi
 „Beneficia , vacante Sede , ad Reges Chriſtianiſſimos Dyna-
 „ſtiæ ſecundæ pertinebat. Juſ ergo Regaliæ in ſuarum ditio-
 „num Eccleſiis exercebant.

12. RESP. Supponamus, feuda Eccleſiis eâdem quâ Mi-
 litibus conditione à Principibus data fuiſſe. Non ſequetur,
 uſum-fructum eorum , multominùs aliorum Eccleſiæ bono-
 rum , decimas & oblationes , defunctis Episcopis , ad Reges
 pertinere : cùm neque in feudis , quæ à Laicis poſſidentur ,
 ubique locum habeat Juſ , quod Relevium vulgò nuncupatur ,
 nec ad fructus bonorum non feudalium ſe extendat Juſ iſtud.
 Itaque vitioſiſſima eſt ratiocinatio , quâ ex eo , quòd alicubi ,
 mortuo Vaſſallo , Dominus percipit fructus feudi , donec
 novum Vaſſallum inveſtierit , generatim concluditur , mor-
 tuis Episcopis non ſolùm uſum-fructum feudorum , ſed
 & omnes Eccleſiarum viduatarum redditus , Regis eſſe ,
 imò & ipſi facultatem competere , omnia Beneficia cu-
 ram

ram Animarum non habentia pleno Jure conferendi.

Art. 3.

13. Ipsummet Hincmari exemplum, quod profert P. A-lexander, ostendit, saltem distinguenda esse bona non feudalialia à feudalibus; quandoquidem Cameracensis Ecclesiæ Clericis ac Militibus permisit, ut terræ tantum, quæ Imperatoris erat, usum-fructum derelinquerent destinato ab Imperatore Episcopo: quæ tamen certè Hincmari permissio non arguit, ipsum sensisse, usum-fructum illius terræ justè ab Imperatore datum, & ab intruso Episcopo acceptum fuisse; sed tantum minùs decuisse, Ecclesiam, Beneficiū à Rege accepti memorem, injuriam circa illud acceptam Anathematis mucrone arcendam curare.

14. Cur tam frequenter odiosa & iniqua proferuntur exempla, ut Jus Regaliæ comprobetur? Lotharius Imperator Clericos in Cathedram Episcopalem Cameracensem per vim intrudere conabatur. Renitebatur Hincmarus Archiepiscopus Remensis, Canonici disciplinæ Studiosus. Imperator Clericis à se intrusis, ut redditibus fruerentur, auxilium præstabat. Hincmarus, cum omnia illa mala propulsare ab Ecclesiâ non posset, patiebatur ut falsi illi Episcopi fructus feudorum Regalium usurparent. Ergone illi justè percipiebant illos fructus, quamvis ab Imperatore concessos? An etiamsi ex legibus feudorum Lotharius fructus bonorum feudalium suos facere potuisset post Episcopi mortem usque ad Successoris institutionem, ei licuisset illos dare Pseudoe piscopis à se intrusis; aut etiam illos tutâ conscientia percipere, ex quo per ipsum stabat quominus fieret Canonica Episcopi electio? Nescio an ex hoc exemplo inferret etiam P. Alexander licere Principibus, Clericos contra statuta Canonum, ac renitentibus Episcopis, ad Episcopatum provehere. Libet rem to-

K k

tam

Art. 3. tam ex Chronico Cameracensi, cujus partem tantum refert §. 5. P. Alexander, narrare, ut videat Lector cujusmodi sit : *Imperator cuidam Clerico Gundberto Episcopii contulit dignitatem : Sed Archiepiscopus cum suis Coepiscopis, hoc fieri contra sacros Canones advertens, cum omni auctoritate refragatus est, cunctisque ipsius Ecclesie Clericis & Militibus sub Anathemate interdixit, ne quis eorum adulterum Pastorem susciperet, vel cum ipso familiaritatem iniret ; usum-fructum vero terre, quod Imperatoris erat, tantummodo commodarent. Dehinc vero Imperator Tetboldum quendam Clericum intromisit, sed & similiter eâ contentione frustratus, exivit. Tertio quoque Hilduinum suum cognatum, sed & suum Capellanum ipsi Ecclesie præficere astimavit. Sed quia contra legem Canonicam erat, Hincmarus quoque Benedictionem cum omni virtute negavit. An ex ejusmodi exemplis colligenda sunt Principum in Ecclesias Jura ?*

15. Inquirendum ergo esset, ut supra notavimus, quid à Principibus acceperit Ecclesia ; quibus conditionibus, & alia quæ erga vilissimos etiam homines observantur ; si qua servandæ æquitatis ratio haberetur, cum de Juribus Ecclesiasticis agitur. An enim statim ut aliqua Ecclesia feudum possidere comperietur, Rex in eam quodlibet Jus sibi adscribere poterit, nullo adhibito examine circa quantitatem, aut qualitatem bonorum, circa conditiones donationis, aut jus & consuetudines loci seu Provinciæ ?

§. S E X T U S.

Art. 3.

§. 6.

De Villâ Novilliaco in feudum à Regibus darâ.

1. **D** I S S E R T. Id confirmatur ex eo quòd secundæ
 „ Stirpis Reges Christianissimi, Beneficia Mi-
 „ litaria ex Ecclesiæ bonis crearent, Fidelibusque
 „ suis ac de Republicâ bene meritis concederent, ut
 „ constat ex Notitiâ de Villâ Novilliaco editâ in Appendice ad
 „ Flodoardum. Rex Carolomannus per Præceptum Regia suæ
 „ Auctoritatis, tempore Tilpini Archiepiscopi, tradidit Villam
 „ Novilliacum cum omnibus ad se pertinentibus, ad Ecclesiam
 „ Remensem Sanctæ Mariæ, & Basilicam S. Remigii. . . . .
 „ Defuncto Tilpino Archiepiscopo, tenuit D. Rex Carolus Re-
 „ mense Episcopium in suo dominatu, & dedit Villam Novillia-
 „ cum in Beneficio Anscheri Saxoni. . . . . Post obitum
 „ Caroli, & defuncto ipso Anscheri, Dominus Ludovicus Im-
 „ perator donavit ipsam Villam Novilliacum Donato in Bene-
 „ ficio &c.

2. R E S P. Varias passâ est Villa Novilliacum mutatio-
 nes, quæ describuntur in 2. Tomo Hincmari Remensis, edit.
 Sirmon. sub num. 60. ex Appendice ad Flodoardum, ubi
 Lector, sicut & in plurimis aliis, notare poterit ingenium P.
 Alexandri, qui ex factis iniquis & ab Ecclesiâ damnatis, tentat
 justitiæ colorem Regaliæ comparare. Carolomannus Villam
 Novilliacum Ecclesiæ Remensi dedit. Eam Laïcis in feudum
 tradiderunt Carolus Magnus, Ludovicus Pius, & Carolus
 Calvus. Hic tamen illam postmodum Ecclesiæ Remensi re-
 stituit: cùmque, illo Romam profecto, à Ludovico Balbo

Art. 3. ejus filio Ecclesiæ Remensi subtracta, & in feudum Donati
§. 6. filiis Laïcis data rursus fuisset; redux eam Ecclesiæ Remensi
 asseruit. P. Alexander varias illas mutationes ad Jus Regaliæ re-
 fert. Sed æquus Lector in verbis ab illo prætermissis rationem
 animadvertet, cur Novilliacum Ecclesiæ restitutum sit & as-
 sertum; quòd nimirum injustè ablatum illi fuisset. *Anno 32,*
Regni sui (verba sunt Hincmari loco citato). *venit Dominus*
Carolus Rex Gloriosus in Basilicam Sancti Remigii, ubi ostendi ei
locum sepulcri Carlomanni Regis, & Præcepta ipsius Carloman-
ni & Caroli Avi de Villa Novilliaco, ET AUCTORES SA-
CRORUM CANONUM, QUALITER DAMNENT,
SPIRITUS SANCTI JUDICIO, EOS QUI ELEE-
MOSINAS DEFUNCTORUM RETINENT, ET EC-
CLESIIIS TRADERE DEMORANTUR, iut infideles
ab Ecclesiâ abjiciendi, & quasi egentum necatores, nec cre-
centes Judicium Dei habendi judicantur. Et reddidit Præcepto
sue Auctoritatis, quod habemus, Remensi Ecclesiæ istam Villam
cum omnibus ad se pertinentibus. Et inferiùs; Non attendentes,
quia, sicut in Capitulis Augustorum scriptum habetur, tales
(bona Ecclesiarum à Principibus accipientes) de Regis pro-
prietate, ut infideles judicandi sunt, ET SECUNDUM LE-
GES ECCLESIASTICAS de rebus Ecclesiasticis sacrilegi
judicantur. En cujusmodi sunt argumenta Jus Regaliæ, juxta
P. Alexandrum, adstruentia.

§. S E P T I M U S.

Art. 3.

§. 7.

De Præceptis Regiis circa bona Ecclesiastica.

1. **D** I S S E R T. „ Non est dissimulandum, Concilium
 „ Meldense anno 845. Canone 18. Carolo Calvo
 „ Regi supplicasse, ut concessionem hujusmodi re-
 „ rum Ecclesiasticarum in Beneficia à se factas, Ma-
 „ jestas ejus rescinderet : *Ut Præcepta illicita fure Beneficiario*
 „ *de rebus Ecclesiasticis facta à Vobis sine dilatione rescindantur,*
 „ *& ut de cetero ne fiant, à dignitate vestri Nominis Regii cavea-*
 „ *tur.* Verum omnia hujusmodi Præcepta rescindi Synodus
 „ non postulavit, sed illicita dumtaxat, & quæ in grave de-
 „ trimentum Ecclesiarum, nullâ publicæ rei necessitate fie-
 „ bant, nec iis legibus quæ à Carolo Magno & Ludovico
 „ Pio erant positæ. Nam ejusdem Synodi Patres Canone 78.
 „ Regem obsecrant : *Ut Capitula Ecclesiastica à Domino Carolo*
 „ *Magno Imperatore, nec non & à Domino Ludovico Pio Au-*
 „ *gusto promulgata, obnixè observari præcipiantur, sicut &*
 „ *Legalia observanda esse noscuntur.* At lib. 1. Capitularium,
 „ cap. 126. Regalia Beneficia de rebus Ecclesiasticis instituta
 „ legimus, & à Principibus collata. *Consideravimus itaque,*
 „ *quia per plurima loca fames valida esse videtur, ut omnes Epi-*
 „ *scopi, Abbates, Abbatissa, Optimates, & Comites, seu*
 „ *domestici, & cuncti fideles, QUI BENEFICIA RE-*
 „ *GALIA TAM DE BONIS ECCLESIASTICIS quam-*
 „ *que & de reliquis HABERE VIDENTUR, ut unus-*
 „ *quisque de suo Beneficio suam familiam nutrire faciat.*

2. R E S P. Mera cavillatio est, dum epithetum illud,

K k 3

illi-

Art. 3. illicita, limitativè, ut ita dicam, & non denominativè à P.
 §. 7. Alexandro accipitur: quasi sensus Concilii Meldensis esset, aliqua esse Præcepta Regia, licitè bona Ecclesiarum Laïcis tribuentia, neque hujusmodi Præcepta, sed ea tantum, quæ illicitè bona auferrent ab Ecclesiis, esse revocanda; cùm è contra hujusmodi Præcepta omnia, & injusta nuncupet Synodus, & abrogari postulet. Ea Patrum Meldensium sententia perspicuè apparet in pluribus Canonibus, præsertim decimo octavo, & decimo nono. Sed omnem eximit dubitationem Canon vigesimus secundus, in quo absque ullâ exceptione illicita declarantur omnia ejusmodi Præcepta. Hæc sunt ejus verba: *Præcepta autem Regalia super precariis Ecclesiasticis fieri nec ratio finit, nec Auctoritas quolibet modo permittit. Quoniam Præcepta in Jure Ecclesiastico firmare indignum judicet necesse est Majestas Regia, nisi ab Ecclesiastico Reiktore petantur.*

3. Quod autem addit P. Alexander, ejusdem Synodi Patres Can. 78. Regem obsecrare, ut Capitula Caroli Magni, & Luodovici Pii observari præciperet, libenter admittimus. Plurima enim sunt in Capitularibus illorum Principum Ecclesiasticæ libertati faventia: verbi gratiâ Capitulum 427. libri sexti, cujus hæc sunt verba: *Omnibus nos ipsos corrigentes, posterisque nostris exemplum dantes, generaliter interdiximus, ut nullus laïcus homo, vel Imperator vel Rex, aut aliquis Præfectorum vel Comitum seculari potestate fultus, sibi per violentiam rapiat, aut à nobis competere, vel quocumque modo invadere præsumat, Monasterium, aut prædia, vel quascumque res de potestate Episcopi, vel Abbatis aut Abbatissæ.* Cavillatur alibi Auctor circa hoc Capitulum propter verba illa, *Per violentiam: Invadere.* Sed quid respondebit ad illa, quæ generatim & absque ullo temperamento dicuntur, quæque Præceptis Regiis respondent: *Aut à nobis competere?*

4. Quid

4. Quid aliud quàm Præcepta Regia damnat ejusdem libri *Art. 3. Capitulum 392.* his verbis: *Iniquum est & Sacrilegii instar, §. 7. ut quæ pro salute, vel requie Animarum suarum unusquisque venerabili Ecclesiæ contulerit, aut certè reliquerit, ab his quibus maxime servari convenerat, auferri, & in aliud transferri?* Respondet P. Alexander, hæc de bonis à privatis hominibus, non autem ab ipsis Principibus, datis intelligenda: quasi verò non eadem in utrisque militet ratio, & utraque data non sint pro salute vel requie Animarum.

5. Sed quam distinctionem excogitabit circa hæc verba Capituli 393. ejusdem libri: *Laïcis quamvis Religiosis, nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam attributa facultas?* Cur horum Capitulorum, & aliorum similium observationem à Patribus Meldensibus postulatam non credamus, utpotè in favorem bonorum Ecclesiæ editorum, potius quàm earum rerum, quæ in Capitularibus non tam statuuntur, quàm enuntiantur factæ in detrimentum Ecclesiæ? Verba enim illa, quæ Autor recitat ex Capitulo 126. lib. 1. *Qui Beneficia Regalia tam de Bonis Ecclesiasticis, quamque & de reliquis habere videntur, &c.* innuunt quidem Laïcos Beneficia Regalia de bonis Ecclesiasticis obtinere: sed præterquàm quòd ita possent accipi, ut Beneficia illa primò Ecclesiæ, ac deinde ab Ecclesia Laïcis fuissent concessa; non continent approbationem illius beneficentiæ, sed suppositâ illâ sive justâ sive injustâ, statuitur, quod justissimum est, ut hujusmodi Beneficii prædicatorum unusquisque propriam familiam tempore famis nutriet.

Art. 3.
§. 8.

§. OCTAVUS.

An idem Concilium Meldense Jus Regium circa Ecclesiarum Custodiam agnoverit.

1. **D**ISSERT. „Caterum Gallicani Præfules in Synodo Meldensi agnoverunt Jus Custodiæ, Defensionis, & gubernationis Possessionum Ecclesiasticarum ad Carolum Calvum Regem à Progenitoribus Regibus transmissum, adeoque & Jus Regaliæ, quod idem est secundum Concilium Lugdunense II. sic autem Regem alloquuntur Can. XI. *Ante oculos reducentes, tunicam Christi, qui vos elegit, & exaltavit, quam nec milites ausi fuerunt scindere, tempore vestro quantocyus reconsuite & resarcite: & nec violentâ ablatione, nec illicitorum Præceptorum confirmatione RES AB ECCLESIIS VOBIS AD TUENDUM ET DEFENSANDUM AC PROPAGANDUM COMMISSIS auferre tentate: sed ut sanctæ memoriæ Avus & Pater vester eas GUBERNANDAS VOBIS fautore Deo DIMISERUNT, redintegrate, Præcepta Regalia earundem Ecclesiarum conservate & confirmate.*

2. RESP. Pigebit, ut arbitror, Lectorem toties eandem cantilenam audire, & ægrè feret, quòd se crassâ æquivocatione tam frequenter deludere conetur Autor Dissertationis; quasi custodia, quam Principes omnes universis suis subditis, sed multò magis Ecclesiis nunquàm non debent, idem esset ac Custodia illa specialis, cujus occasione in quasdam Ecclesias inducta est Regalia, quæque tempore tantum vacationis locum habet.

7. Cæ-

3. Cæterùm , si verba Concilii Meldensis æquè ponderentur , solidiora in illis inveniēmus fundamenta libertatis Ecclesiasticæ , quàm P. Alexander servitutis legitimæ. Nam , verbi gratiâ , quomodò res Ecclesiæ à Rege *propagabuntur* , si eas Laïcis distribuat ; si earum redditus in Fiscum deferri jubeat ? An ita *gubernandas* Carolus Magnus & Ludovicus Pius *Carolo Calvo dimiserunt* ? An ita *Præcepta Regalia* in favorem data *earundem Ecclesiarum* , *conservantur & confirmantur* ?

§.. N O N U S.

De bonis Ecclesia Clericis à Regibus datis.

I. ISSERT. „ Clericis æquè , ac Laïcis Ecclesiæ „ prædia in Beneficium data à Regibus verisimile „ est , maximè vacantibus Ecclesiis , cùm feuda „ Regiâ munificentia ipsi collata ad se recipiebant , „ Regalem Custodiam exercebant , fructus percipiebant , „ Investituram novo Antistiti concessuri. Hujusmodi autem „ Beneficiorum concessionem Synodus Meldensis non ægrè „ tulit , sed eam duntaxat , quâ passim laïcis hominibus , „ nullâ necessitate concedebantur , & in allodium seu proprietatem vertebantur , & ad eorum hæredes transmittebantur , de quibus Canon quadragesimus secundus ejusdem Synodi : *Monenda est solertia Regia , ut strenuos & fideles Misesos per Regnum sibi commissum dirigat , & investigent ac diligenter imbrevient res Ecclesiasticas , quas per subreptionem atque ignorantiam quorumcumque in allodium Ipse aut Pater suus donavit , & consulens periculo animarum , suæ videlicet ac*

L I

Patris

Art. 3. „ *Patris sui, hoc ad tempus corrigere studeat, ne fortè cum po-*
§. 9. „ *luerit, minimè possit. Nec solum prædia quælibet Ecclesia-*
 „ *stica, sed & Monasteria quæ Prædecessores illius CAUSA*
 „ *DEFENSIONIS ET MUNDEBURDI suscepèrant, in allo-*
 „ *dium dederat Carolus Calvus, & quasi hæreditario jure possi-*
 „ *denda; Unde contra omnem auctoritatem, contra Patrum*
 „ *Decreta, & totius Christianæ Religionis consuetudinem, in*
 „ *Monasteriis Regularibus Laici in medio Sacerdotum & Levita-*
 „ *rum, ac caterorum Religiosorum Virorum, ut Domini &*
 „ *Magistri residebant, & velut Abbates de illorum vitâ & con-*
 „ *versatione decernebant, eosque dijudicabant, & regimina A-*
 „ *nimarum, ac Divina eis secundum Regulam, non solum sine*
 „ *præsentia, sed etiam sine conscientia Episcopi, committebant*
 „ *Sacraria: ut constat ex Canonibus 10. & 42. ejusdem Con-*
 „ *cilii Meldensis. Quamobrem Regia Præcepta, quibus de*
 „ *Beneficiis ac rebus Ecclesiasticis hoc modo disposuerat Caro-*
 „ *lus Calvus, ab ejus Majestate velut illicita rescindi, Gallicani*
 „ *Præsules meritò postularunt.*

2. RESP. Probandum est Regem Christianissimum habere Jus Regaliæ in omnibus suæ Ditionis Ecclesiis. Pater Alexander Canones profert Concilii Meldensis, quibus statutum fuit, monendum esse Carolum Calvum, ut *consulens periculo animarum, suæ videlicet, ac Patris sui*, donationes bonorum Ecclesiasticorum à se, vel à Patre suo Laicis factas revocaret, & alios abusus pessimos corrigeret. Quæ consequentia ab hac monitione ad illud Jus? *Clericis*, inquit, *equè ac Laicis Ecclesiæ prædia in Beneficium data à Regibus verisimile est: hujusmodi autem Beneficiorum concessionem Synodus Meldensis non ægrè tulit.* Primo quænam est vis argumentationis, quæ innititur facto, quod non verum, sed *verisimile* tantum dicitur,

dicatur, & cujus verisimilitudo non probatur, sed gratis supponitur? Secundò licet id factum verisimile, aut etiam verum esset, num à Concilio Meldensi, quod de illo ne verbum quidem fecit, approbatum censeretur? Ita, inquires; quia alia huic affinia improbavit. Sed ex aliorum abusuum huic affinium damnatione ego colligam, istum non extitisse; alioquin pariter fuisse damnandum. Utrius nostrum solidior erit conjectura? Certè nullâ lege feudorum ex quo hæreditaria facta sunt, nulloque alio jure licet Domino feudi in perpetuum dati, quando illud post mortem Vassalli recipit, partem ejus alteri in Beneficium dare. Potest ad summum fructus ad se pertinentes alicui cedere, donec novum Vassallum investierit, idque in illis Provinciis, in quibus ea viget consuetudo. Si ergo Reges, vacantibus Ecclesiis, prædia earum in Beneficium dabant sive Clericis sive Laïcis, injuriam faciebant Ecclesiæ. Plus enim sine dubio his verbis, *Ecclesiæ prædia in Beneficium data*, intelligit P. Alexander, quàm quòd Reges fructus tempore vacationis provenientes concederent. Ut verisimilis esset ejus conjectura, necesse foret, ut similes donationes prædiorum Ecclesiasticorum à Regibus factæ, à Conciliis fuissent approbatæ, aut saltem vel nunquam, vel rarò improbatæ. Sed contrarium constat ex illis ipsis testimoniis, quæ ab ipsomet proferuntur variis in locis. Vide suprâ §. 3. & 7. & infrâ §. 12. & 13.

3. Minor fuisset injustitia, si Reges Clericis Ecclesiæ prædia in Beneficium dedissent, id est ad vitam, quàm cum in Allodium concedebant, aut dum *contra omnem auctoritatem, contra Patrum decreta, & totius Christianæ Religionis consuetudinem, in Monasteriis Regularibus Laïci in medio Sacerdotum & Levitarum, ac cæterorum Religiosorum Virorum, ut Do-*

Art. 3. mini & Magistri residebant, & velut Abbates de illorum vita, §. 10. & conversatione decernebant, eosque dijudicabant, & regimina Animarum, ac Divina eis secundum Regulam, non solum sine presentia, sed etiam sine conscientia Episcopi committebant Sacra. Quapropter etiamsi verum esset, quod hic verisimile tantum esse vult Dissertator; perperam ex silentio Concilii Meldensis colligeretur tacita ejus approbatio: quoniam qui gravioribus morbis curandis incumbunt, leviores plerumque negligere coguntur.

§. D E C I M U S.

An Patres Meldenses Jus Regium Investitura agnovverint.

1. **I**SSERT. „Regibus Christianissimis Jus Investituræ ratione feudorum competere, adeoque „& Jus Regaliæ, quod idem est Investituræ Juris, Synodus Meldensis agnovit, Regem admonens ut vacantibus Ecclesiis Episcopos & Abbates designaret, quod saltem ad Regalium Investituram pertinere, nemmo negaverit his in studiis mediocriter versatus. Canon 8. „*Dei Legatione fungentes monemus, ut quandocunque Deo, dispensante, quilibet Episcopus ad Dominum migraverit, sine dilatione, juxta auctoritatem Canonica, Sedes vacans Episcopum a vobis regulariter designatum, & gratia Sancti Spiritus consecratum accipiat.* Canon 9. „*Loca venerabilia, & habitum, ac Ordinem Sacrum, eis qui ad hoc vocati sunt, Viris scilicet ex Clericali & Ecclesiastico, vel Monastico Ordine religiosis, seu & in suo sexu*

„sexu feminis Deo dicatis atque devotis, & in Schola Christi Art. 3.
 „eruditis, ad custodiendum, & providendum COMMITTA- §. 10.
 „TIS : QUI ET QUÆ DEI SUNT DEO, ET QUÆ SUNT
 „CÆSARIS CÆSARI REDDANT. Qui si minùs perfectè,
 „& in Divinâ Religione, & in Reipublicæ utilitate profecerint,
 „aut corripiantur, aut meliores & utiliores in locis eorum substi-
 „tuantur.

2. RESP. Si Canones integros protulisset Dissertator, non posset Lector non advertere, illos nequaquam de Investituris agere, sed remedium adhibere sacrilegiis, quæ præsertim vacantibus Episcopatibus & Abbatiis circa bona Ecclesiastica à Carolo Calvo perpetrabantur.

3. Vacantibus Sedibus Episcopalibus differebatur à Rege Episcoporum eligendorum licentia, atque, ut innuunt Patres in Canone octavo verbis à P. Alexandro prætermisissimis nullo apposito omissionis signo in eâ quam exscripsit parte, in concedendâ licentiâ interveniebat simonia. Quamobrem petunt, ut & absque simoniâ, & sine dilatione præficiantur vacantibus Ecclesiis Episcopi; idque juxta sacros Canones: Cum Canonum etiam irrefragabilis auctoritas super Episcoporum Ordinatione evidentissimè præcipiat. En Canonem integrum. Quia benè nostis ab illo, qui solus Rex & Sacerdos fieri potuit, ita Ecclesiam dispositam esse, ut Pontificali auctoritate, & Regali potestate gubernetur; & scriptum esse liquidò pervidetis: ubi non est Gubernator Populus corrui; & tantò periculosius, quantò anima plus est præciosa, quàm corpus; Canonum etiam irrefragabilis auctoritas super Episcoporum Ordinatione evidenter præcipiat; ferrentissimè Dei Legatione fungentes monemus, ut quandocumque Deo dispensante, quilibet Episcopus ad Dominum migraverit, SUBMOTA PENITUS PESTE SIMONIA.

Art. 3. CÆ HÆRESEOS, SINÈ DILATIONE, JUXTA AUCTORI-
§. 10. TATEM CANONICAM, Sedes vacans Episcopum à vobis re-
gulariter designatum, & gratiâ Sancti Spiritus consecratum
accipiat.

4. At fortè Investitura innuitur his verbis, à P. Alexandro grandioribus characteribus notatis : *Episcopum à vobis regulariter designatum.* Verùm vox illa, *regulariter*, satis indicat mentem Patrum non esse, quidquam declarare circa Investituram Episcopatum, sed providere, ne simonia, vel aliud crimen in eligendis Episcopis admitteretur. Sed, inquires, constat ad minùs, Patres annuere, ut Episcopus à Rege regulariter designetur. Tot & tam immanes erant tunc temporis abusus circa Episcoporum promotionem, ut, cùm nulla esset spes eos omnes simul funditùs submovendi, gravioribus posse mederi maximæ felicitati tribueretur. Frequens autem Canonum mentio Episcoporum desiderium de observandâ plenè disciplinâ Canonicâ satis prodit; quæ quidem disciplina solam Regibus facultatem permittebat consensum præbendi electioni, dum sibi ac Regno suspectus non erat electus. Itaque dum Principes majorem sibi potestatem arrogabant, & Canones, & piorum etiam Principum Constitutiones violabant.

5. Carolus Magnus in Capitulari primo an. 803. cap. 2. renovato à Ludovico Pio an. 816. libertatem electionum à Clero & Populo juxta Canones faciendarum statuerat : *Sacrorum Canonum non ignari, ut in Dei nomine Sancta Ecclesia suo liberius potiretur honore, ad sensum Ordini Ecclesiastico præbuimus, ut scilicet Episcopi per electionem Cleri & Populi, secundum statuta Canonum, de propria Diœcesi, ob vitæ meritum, & sapientiæ donum eligantur, ut exemplo, & verbo sibi subjectis*

subjectis usquequaque prodesse valeant. Sed Carolus Calvus Pa- *Art. 3.*
 tris & Avi pietatem & æquitatem non imitatus, circa Præla- §. 10.
 tos Ecclesiis Cathedralibus & Monasteriis præficiendos multa
 peccabat, Episcopos liberè eligi non sinens, Monasteria Lai-
 cis tradens.

6. De Episcopis jam vidimus : de Abbatibus, & Abba-
 tissis hoc testatur Canon nonus Meldensis : *Sacrum quoque*
Monasticum Ordinem, à Deo inspiratum, & ab ipsis Apostolis
fundatum, seu à nominatissimis ac Sanctissimis Patribus excul-
tum, atque per illud Imperium à vestris piæ memoriæ Prædecesso-
ribus propagatum, & quædam etiam loca specialiùs venerabilia,
contra omnem auctoritatem & rationem, ac Patrum vestrorum,
seu Regum præcedentium consuetudinem, Laicorum curæ &
poteslatis, in maximo vestro periculo, & illorum perditione, &
Dei ac Sanctorum non modicè ad irascendum provocatione, vos
commisisse dolemus. Quamobrem Patres postulant, ut loca ve-
nerabilia & habitum ac Ordinem sacrum eis qui ad hoc vocati
sunt, viris scilicet ex Clericali & Ecclesiastico vel Monastico
Ordine religiosi committantur. Quod igitur Carolus Calvus
 circa Episcopatus & Abbacias faciebat, & Conciliorum Ca-
 nonibus, & Regum Capitularibus erat adversum. Nec mi-
 rum, si Patres Meldenses deputandorum Abbatum aut Ab-
 batissarum facultatem Regi illi negare ausi non sunt : quan-
 doquidem maximum bonum se consecuturos existimabant, si
 Monasteria Laicis non conferrentur.

§. UNDE

Art. 3.

§. 11.

9. UNDECIMUS.

*De obedientiâ Regibus Ecclesiam defendentibus
prestandâ.*

1. **D**ISSERT. „Denique justis Regum dispositioni-
bus ac Præceptis de Regalium Investiturâ, per-
ceptione fructuum Ecclesiæ vacantis ratione
feudorum, collatione Beneficiorum quæ ad
fructus pertinet, parendum esse Jure Divino, Ecclesiasti-
co, & Civili, colligitur ex eodem Concilio Canone 15.
„Si quis, inquit, POTESTATI REGIÆ, QUÆ NON EST
juxta Apostolum, NISI A DEO, contumaci ac inflato spi-
ritu, contra auctoritatem & rationem pertinaciter contradice-
re præsumserit, & ejus justis & rationabilibus Imperiis, SE-
CUNDUM DEUM ET AUCTORITATEM ECCLESIASTI-
CAM, AC JUS CIVILE, obtemperare irrefragabiliter nolue-
rit, anathematizetur.

2. RESP. Parùm absûm ab assentiendo sapientibus quibusdam Viris, qui existimarunt, Dissertationem istam ad deludendos vel simplices, vel parvæ literaturæ homines, compositam. Tam enim frequenter, tamque crassè testimonia illic relata in alienum sensum detorquentur; ut vel Curix placendi desiderio excæcatus fuerit Dissertator, vel speraverit, Lectores fidem sibi indubitanter daturus, nec fontes ipsos unquam vidisse, vel visuros esse. Ex Canone 15. Meldenſi colligit, Regibus circa Præcepta de Regalium Investiturâ, perceptionem fructuum, & collationem Beneficiorum Ecclesiarum vacantium, *parendum esse Jure Divino, Ecclesiastico*

stico & Civili. Quis vel mediocri ingenio & eruditione præditus se tam indignè deludi patiatur? Nam neque in illo Canone, neque in præcedenti, neque in sequenti ullum verbum est de feudo, de Investiturâ, de usu-fructu Ecclesiarum vacantium, vel de distributione Beneficiorum. Editi sunt illi Canones, & alii quidam ad commendandam subditis obedientiam & fidem Regi debitam, idque non indistinctè sed secundum auctoritatem, & rationem..... justis, & rationabilibus imperiis.

Art. 3.
§. 12.

9. DUODECIMUS.

De restitutione bonorum Ecclesie Remensis tempore vacationis usurpatorum, factâ à Ludovico Pio.

1. **D** I S S E R T. „ Præceptum Ludovici Pii Imperatoris „ apud Flodoardum lib. 2. Historiæ Remensis, „ cap. 19. quispiam objiciet, quoad renovandam „ & amplificandam S. Mariæ in urbe Remensi Basilicam, muros & portas civitatis, Ebone Archiepiscopo rogante, concessit, cum cunctis impendiis quæ ex rebus & facultatibus „ ipsius Ecclesiæ & Episcopatus Remensis Aquis Palatio Regio „ peragi, & exolveri solitum fuerat. In eleëmofynâ nostrâ (inquit) & pro remedio animæ Domini ac Genitoris nostri, atque „ cæterorum Prædecessorum nostrorum, qui eundem Episcopatum „ contra salutem suam aliquamdiu tenuerant, & in suos usus „ contra Ecclesiasticas Regulas res ac facultates Ecclesiæ ipsius „ expenderant. Ex quibus verbis colligi posse videtur, secundæ „ Dynastiæ Reges Christianissimos usum-fructum Ecclesiasticarum „ possessionum Sede vacante sibi jure non vendicasse.

M m

2. R E S P.

Art. 3. 2. RESP. Optima videtur consequentia : videamus quo-
 §. 13. modò eam impugnet Dissertator.

§. DECIMUS TERTIUS.

*Expenditur Responsio Autoris ad Objectionem §.
 præcedentis.*

1. **D**ISSERT. „ At operosa non erit Objectionis hujus
 „ solutio. Solum namque abusum, non legiti-
 „ mum usum-fructum improbavit Religiosissimus
 „ Princeps. Episcopatus vacationem protrahere, ut
 „ diutius aperta sit Regalia, & fructus vacationis diuturnæ
 „ tempore provenientes in suos usus convertere absque urgenti
 „ necessitate, abusus est : cùm enim Ecclesiæ bona deposita
 „ sint pietatis, oblationes fidelium, patrimonia pauperum,
 „ pretia peccatorum, debent in ejusdem Ecclesiæ usus, pau-
 „ perumque solatium impendi. Quâ in re suos Decessores
 „ peccasse, *delicatisimæ conscientiæ Princeps* facile sibi per-
 „ suasit.

2. RESP. Si Ludovicus Pius *delicatisimæ conscientiæ*
Princeps Theologos Patri Alexandro similes nactus fuisset, scrupulos circa injurias à suis Prædecessoribus Ecclesiis factas deponere non ita fuisset illi difficile. Nam Principes illos Ecclesiarum fructus vacationis diuturnæ tempore provenientes in suos usus absque urgenti necessitate non convertisse, idque sufficere ad conscientiæ securitatem, insinuat §. quarto & alibi.

3. Porro cùm *Ecclesiæ bona deposita sint pietatis, oblationes fidelium, patrimonia pauperum, pretia peccatorum, debent in ejusdem*

eiusdem Ecclesiæ usus, pauperumque solatium impendi. Quidni, *Art. 3.*
dum viduata est Ecclesiæ, perinde ac dum Pastore suo gau- §. 13.
det? Num mortuo Episcopo immutatur illorum bonorum
conditio, & ex Sacris profana fiunt? Num cum Dei, ut
loquitur Concilium Tridentinum post Canones dictos Apo-
stolicos, & Ecclesiæ bona antea essent, tunc ad Principes
pertinere incipiunt? An etiam bona ab aliis fidelibus oblata,
feudorum à Rege datorum servitiis obnoxia sunt?

4. Quodnam autem habuit fundamentum P. Alexander,
verba illa Ludovici Pii (*in suos usus contra Ecclesiasticas Regu-
las res ac facultates Ecclesiæ ipsius expendant*) ad illud tem-
pus restringere, per quod dilata fuerat electio absque necessi-
tate, cum in eo Instrumento nullum sit ejus distinctionis ve-
stigium?

5. DISSERT. „ Sed legitimum possessionum Ecclesiasti-
„ carum usum-fructum vacante Episcopatu, ratione feudo-
„ rum, seu Juris Regaliæ, Prædecessoribus suis vitio non
„ vertit. Nam feuda Ecclesiis à Regibus collata, consuetis erga
„ ipsorum Majestatem servitiis obnoxia esse, hoc ipso Diploma-
„ te Ludovicus Pius declaravit: & Beneficia ex rebus Eccle-
„ siasticis concedi à Regibus gravissimis de causis, ob Reipu-
„ blicæ ac Ecclesiæ, quæ in ipsa est, necessariam defensio-
„ nem, vel utilitatem, potuisse. *Cum cunctis impendiis, in-
„ quit, quæ ex rebus & facultatibus ipsius Ecclesiæ & Episco-
„ patûs Remensis Aquis Palatio nostro Regio peragi, & exsolvi
„ solitum fuerat, &c.* Et infra: *Volumus etiam ut Vassalli,
„ & quicunque Fideles nostri ex rebus ejusdem Episcopatus aliquid
„ habent, eidem operi inserviant, sicut constitutum est à bona
„ memoriæ Domno & Genitore nostro, & sicut decretum est à
„ piæ recordationis Domno & Avo nostro Pipino, decimas &*

Art. 3. „nonas eidem Ecclesiæ Sanctæ ex rebus quas exinde habent, per-
§. 13. „solvant. Idem ex Diplomatis initio confirmatur. Si locis
„venerabilibus, inquit, ea quæ exinde à Prædecessoribus no-
„stris Regibus vel Imperatoribus ad Reipublicæ usum exigeban-
„tur, religiosâ liberalitate in utilitatibus & necessitatibus
„eorumdem sanctorum Locorum expendendis remittimus. . . .
„maximum & animæ nostræ, & Regi ac Regno providemus
„consultum.

6. RESP. Prædecessores Ludovici Pii sibi ipsi vitio verterant, quòd possessionum Ecclesiasticarum fructus usurpassent vacante Episcopatu Remensi: cur *delicatissimæ conscientiæ Princeps* Ludovicus Pius id ipsis non vitio verterit? Vidimus articulo secundo §. 12. Carolum Calvum, cujus non ita delicata erat conscientia, se ipsum accusantem, quòd *res ex Episcopatu Remensi magnâ necessitate, & per omnia invitus, dum à Pastore Sedes illa sancta vacaret, Fidelibus suis ad tempus, unde quoddam temporale solatium in suo haberent servitio, commendasset.* At, inquiet P. Alexander, *legitimum possessionum Ecclesiasticarum usum-fructum vacante Episcopatu ratione feudorum, seu Juris Regaliæ Prædecessoribus suis vitio non vertit.* Futilis est petitio principii. Negatur enim sub secundâ Regum Dynastiâ Regaliam in usu fuisse. Negatur, Reges fructus Ecclesiarum vacantium prætextu feudorum suos fecisse. Id ergo Autor supponit quod sibi probandum incumbet.

7. At saltem *feuda Ecclesiis à Regibus collata, consuetis erga ipsorum Majestatem servitiis obnoxia esse, hoc ipso Diplomate Ludovicus Pius declaravit: & Beneficia ex rebus Ecclesiasticis concedi à Regibus gravissimis de causis, ob Reipublicæ ac Ecclesiæ, quæ in ipsâ est, necessariam defensionem, vel utilitatem,*
potuis-

potuisse. Constat quidem ex hoc testimonio, Reges aliquid *Art. 3.*
ex bonis Ecclesiasticis exegisse : quid autem, ac quo titulo, §. 13.
non apparet. Factum id fuisse aliquandò prætextu necessita-
tum Regni, nec tamen omni culpâ vacasse, ostendunt ver-
ba Caroli Calvi relata loco suprà citato : *Si illa, inquit, quæ*
quâcumque necessitate corrupta sunt Regiâ nostrâ autoritate cor-
rigimus, & in melius commutamus, saluti nostræ consulimus,
&c. Aliquandò autem bona servitiis obnoxia collata fuerant
à privatis personis, atque adeò ad Ecclesias cum suo onere
transierant. Siquandò etiam Principes aliquid in suis dona-
tionibus sibi reservârunt, ingrati animi fuisset, id libenter
non exolvere. Perperam autem ex eo quòd Ecclesia bona
temporalia possideret, aut etiam Reges eâ occasione aliquid
ab Ecclesiâ recepisse legantur, concludit Dissertator omnia
feudalia fuisse, ac ubique ex legibus feudorum universos Ec-
clesiarum vacantium redditus, & Beneficiorum collationem
pleno Jure ad Reges spectasse. Aliud demonstrant ratio &
autoritas.

8. Atque ut in illâ ipsâ Ecclesiâ Remensi, pro quâ factum
fuit Ludovici Pii diploma, exemplum demus, referendum
est Flodoardi testimonium, ex quo constat, quanta fuerit
illius Ecclesiæ libertas, antequàm, Sancto Rigoberto Ar-
chiepiscopo ab illâ per Carolum Martellum Ludovici Pii
Proavum expulso, in miserabilem calamitatem incidisset.
Sic igitur Flodoardus de Sancto Rigoberto scribit lib. 2. Hist.
Rem. cap. 11. *A Dagoberto denique Rege Præceptum immunita-*
tis suæ obtinuit Ecclesiæ; suggerens eidem Regi, qualiter ipsa
Ecclesia sub præcedentibus Francorum Regibus, à tempore Domni
Remigii, & Clodovei Regis, quem ipse baptizavit, ab omni
functionum publicarum jugo liberrima semper extiterit. Qui præ-
fatus

Art. 3. fatus Rex hoc Beneficium confirmare vel innovare disponens, cum §. 13. consilio Procerum suorum statuit, ad Prædecessorum formam Regum præcipiens, ut omnes ipsius Sanctæ Dei Ecclesiæ res, tam in Campaniâ, & infra Urbem vel suburbanis, quàm in Austrasiâ, seu Neustriâ, & Burgundiâ, seu partibus Massiliæ: in Rodonico etiam, Gavallitano, Arvernico, Turonico, seu Picavico, Lemovicino, vel ubicumque infra Regna ejus ipsa Remensis Ecclesiæ, vel Basilica Beatissimi Remigii Villas aut homines habere videbatur, sub integrâ immunitate omni tempore possent manere. Sic quoque ut nullus Judex publicus in ipsas terras auderet ingredi, ut mansiones intrando faceret, aut quælibet Judicia, vel Xenia ibidem exigere ullatenus præsumeret: sed quodcumque à Prædecessoribus suis Regibus Ecclesiæ Remensi vel Basilicæ Sancti Remigii fuerat concessum, cunctis diebus, eadem Ecclesiæ valeret habere conservatum. Sed & à filio ipsius super hujusce auctoritatis corroboratione, & à cæteris sui temporis Regibus immunitatis ac teloneorum remissionis præcepta Ecclesiæ suæ obtinuit permanere. Item Theodorici Regis specialiter pro Villa Calmiciaco, quam Grimoaldus Vir illustris Ecclesiæ Remensi contulerat. Quarum adhuc Regalium monumenta præceptionum in Archivo Sanctæ hujus Remensis servantur Ecclesiæ.

2. DISSERT. „Accedit, quòd Episcopatum Investituræ Ludovicus Pius concederet, & Episcopis electis vel à se designatis bona Ecclesiastica traderet. Porro tradere illa non poterat, nisi in suâ potestate, & sub manu suâ illa haberet. Neque novi Episcopi jus ac facultatem percipiendi, & administrandi redditus Ecclesiasticos habebant, antequàm Investituram à Regibus accepissent. Fruebantur enim vi traditionis sibi factæ à supremo feudorum Domino, scilicet

Re-

„ Rege. Quòd verò Jus Investituræ exerceret Ludovicus Pius, *Art. 3.*
 „ & Episcopos ac Abbates vacantibus Ecclesiis daret, coope- §. 13.
 „ rando electionibus, constat ex Concilio Parisiensi vi. par-
 „ te 3. cap. 22. Ubi Gallicani Præsules sic ejus Majestatem ad-
 „ monent : *Magnitudini vestræ suppliciter suggerimus, ut dein-*
 „ *ceps in bonis Pastoribus Rectoribusque in Ecclesiis Dei consti-*
 „ *tuendis magnum studium atque solertissimam adhibeatis cu-*
 „ *ram, &c.* Ipse Ludovicus Pius Imperator in Capitulari 2.
 „ C. 8. *Abbatibus quoque & Laïcis specialiter jubemus, ut in*
 „ *Monasteriis, quæ ex nostrâ largitate habent, Episcoporum con-*
 „ *silio & documento ea quæ ad Religionem Canonicoꝝ, Mona-*
 „ *chorum, Sanctimonialium pertinent, peragant.*

10. RESP. Allatum est §. præcedenti Capitulum Caroli Magni, à Ludovico Pio confirmatum pro libertate electionum, quod Canonibus maximè consentaneum est. Si quid illi Principes contra tam sanctam, tamque justam disciplinam fecerunt, lege potius quàm exemplo judicandum est. Ea est infirmitas hominum etiam piorum, ut quæ justa cognoverint, imò solemniter declararint; non semper ad amussim exequantur. Peccasse autem & in hac materiâ Ludovicum Pium, tum aliundè colligitur, tum ex ipsomet Concilio Parisiensi capite sequenti, scilicet vigesimo tertio tertiæ partis; quod sic incipit : *Similiter deposcimus, ut in Abbatissis constituendis vestrum specialiter caveatis periculum, sicut vobis sæpè est admonitum, & per divinam Auctoritatem crebrius manifestatum.* Sed illud ipsum, quod enuntiatur in Capitulo à Patre Alexandro relato ex secundo libro Capitularium, potestne illi probari, & Canonikum videri, quòd scilicet Ludovicus Pius Monasteria Laïcis contulerit; *Et Laïcis specialiter jubemus, ut in Monasteriis, quæ ex nostrâ largitate habent &c?* An ex his verbis colligendum

Art. 3. dum erit, Regem Christianissimum Jure Regaliæ posse omnia
§. 13. Fratrum Prædicatorum Monasteria Laïcis conferre?

11. DISSERT. „Jus Investituræ à Carolo Magno ad
 „Ludovicum ejus filium ac successorem transmissum, constat
 „ex Cap. *Hadrianus*, & ex Cap. *In Synodo*. Dist. 63. quamvis
 „falsum sit, quòd Hadrianus 1. id Juris Carolo Magno con-
 „cesserit, & fictitia sit Romana illa Synodus in quâ concessum
 „supponitur.

12. RESP. Egregia probandi ratio! Synodum Romanam, in quâ supponitur editum Caput *Hadrianus*, fictitiam fatetur, & tamen hinc desumit testimonium ad probandum usum Investiturarum.

13. Sed ut fictitia est illa Synodus Romana, cui tribuitur Caput *Hadrianus*, quod est 22. distinctionis 63. ita verissima est Synodus octava generalis, & verissimè condidit Canonem relatum in Cap. (siquidem per capita citandum est Gratiani Decretum) *Hadrianus*, quod est secundum ejusdem distinctionis 63. ac in quo Laïci etiam Principes arcantur ab Episcoporum electionibus. Hæc enim sunt verba Canonis vigesimi secundi octavæ Synodi, in eo Capite contenti: *Promotiones atque consecrationes Episcoporum, concordans prioribus Conciliis, electione, ac decreto Episcoporum Collegii fieri sancta hæc & universalis Synodus definit & statuit; atque jure promulgat, neminem Laïcorum Principum vel Potentum semet inferre electioni vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitæ, aut cujuslibet Episcopi, ne videlicet inordinata hinc & incongrua fiat confusio, vel contentio, præsertim cum nullam in talibus potestatem quemquam potestaticorum vel cæterorum Laïcorum habere conveniat.* &c. Vide Canonem 12. ejusdem Concilii. Ex hujusmodi Regulis, non ex Canonibus fictitiis, aut ex

Vg

Verorum Canonum violatione in causis Ecclesiasticis ferendum est iudicium. Art. 3.
§. 13.

14. Non minùs absurdè adducitur à Patre Alexandro Canon *in Synodo*; siquidem Leonem VIII. à quo editus est, Antipapam fuisse non semel declarat ad sæculum x. Tom. 1. Art. 21. *Confestim*, inquit, *Leo Romanæ Ecclesiæ protos criminalis, adhuc Laicus, ut Sigebertus scribit, Pontifex, seu potius Antipapa electus & consecratus est. Hæc acta anno Christi 963. post duos menses à Romanis pulsus est LEO ANTIPAPA. . . . . damnatus LEO ANTIPAPA &c.* En præclara Juris Regaliæ fundamenta, Canones supposititii, aut à Pseudopontificibus conditi. Mitto quòd, etiamsi Leo legitimus Pontifex extitisset, Canonem etiam *in Synodo* fictitium esse contendit Illustrissimus Cardinalis Baronius ad annum 774. & ad annum 964. Mitto, quòd non in favorem Regum Franciæ, sed Othonis, à quo promotus fuerat Leo, & in favorem ejus Successorum in Regno Italiæ, Privilegium concessum supponitur.

15. DISSERT. „Jusenim est Monarchiæ Christianissimæ, coævum, Coronæ Regum nostrorum flos pulcherrimus „& nunquam marcescens, quo à Clodovei temporibus exornata splendescit.

16. RESP. Undè accessit Monarchiæ Franciæ, dum Christiana facta est, Jus illud conferendorum Episcopatum, & Monasteriorum, vel saltem concedendæ illorum Investituræ? Nam ipsi Monarchiæ coævum non est, sed ipsi, ut Christianissimæ, atque, ut Scholastici loquuntur, reduplicativè: quandoquidem Corona Regum Francorum Flore illo pulcherrimo & nunquam marcescente, non nisi à Clodovei temporibus exornata splendescere dicitur.

Nn

17. An

Art. 3. 17. An, dum Clodoveus Ecclesiæ filius per Baptismum factus est, tantam in eam adeptus est auctoritatem, ut vel ab ipso, vel ex ejus Imperio Pastores omnes in eâ constituendi essent? An Ecclesiis tot tamque pretiosa bona contulit, ut suâ libertate jus tam eximium sibi comparârit? An præter ipsum nemo dotavit Ecclesias? An decimæ, oblationes, & similes redditus, Clodovei dona sunt.

18. Ubinam legit Dissertator Clodoveum Investituram Episcopatum vel Abbatiarum concessisse? Nusquam certè reperit, ipsum Episcoporum, multò minùs Abbatum electioni sese immiscuisse: cum tamen ex quo Sacramento Baptismatis initiatus est usque ad ejus obitum, vacârint sine dubio plures Ecclesiæ, quandoquidem intervallum fuit annorum ad minus quindecim. Vide Art. 2. §. 1.

19. DISSERT. „Idem confirmatur ex Cap. *Reatina*, „eâdem Dist. Quo Leo IV. Lotharium & Ludovicum Imperatores orat ut Reatinam Ecclesiam Colono Diacono ad regendum concedant. *Vestram*, inquit, *Mansuetudinem deprecamur*, quatenùs Colono humili Diacono eamdem Ecclesiam ad regendum concedere dignemini, ut *vestrâ* licentiâ acceptâ, ibidem eum, Deo adjuvante, consecrare valeamus Episcopum. Sin autem in prædictâ Ecclesiâ nolueritis ut præficiatur Episcopus, Tusculanam Ecclesiam, quæ viduata existit, illi *vestra* Serenitas dignetur concedere. Alii etiam Pontifices à Regibus Christianissimis secundæ Stirpis Episcopatus postularunt. Joannes VIII. Episcopatum Vercellensem à Carolo-manno Rege Italiæ petiit pro Gosperto Diacono, ejusque petitioni annuissè Carolomannum constat ex Epist. 221. ejusdem Pontificis datâ ad Carolum Regem. Sed ex Epistolâ præcipuè sequenti colligitur Principum auctoritas in dandis

„dandis per ea tempora Episcopatum Investituris, adeoque *Art. 3.*
 „ & Regaliæ Jus, ne tunc quidem novum, sed à Prædecesso- §. 13.
 „ ribus Regibus acceptum. Sic enim scribit Pontifex ad Cle-
 „ rum & Populum Vercellensem : *Omnium vestrum cognoscat*
 „ *sagacitas & laudanda fidelitas, quoniam dilectus ac Spiri-*
 „ *tualis filius noster Carolomannus gloriosus Rex istius Italici*
 „ *Regni ipsum Vercellensem Episcopatum* MORE PRÆDE-
 „ CESSORUM SUORUM REGNUM, ET IMPERA-
 „ TORUM, *concessit huic Gonsperto Viro Nobilissimo.* Cùm
 „ itaque Investitura sit eadem Juri Regaliæ : cùmque Jus Re-
 „ galiæ in feudorum conditione sit fundatum ; sequitur Chri-
 „ stianissimos secundæ Dynastiæ Reges Regaliæ Jus exercuisse
 „ in Ecclesiis omnibus ditionum suarum, quæ feuda posside-
 „ bant ipsorum, aut Prædecessorum Regum munificentia, &
 „ quarum Investituram concedebant.

20. R E S P. Alios vellem mihi produci testes veritatis hu-
 jus Capitis. *Reatina*, ultra Gratianum, qui multos, ut ne-
 mini erudito ignotum est, supposititios, atque apocryphos
 Canones suo Decreto inseruit. Nam cùm Epistola illa Leonis
 IV. ex quâ hoc Caput desumptum dicitur, inter alias ejus-
 dem Pontificis Epistolas non extet, parva est ejus fides. Sed
 & si vera esset, quid aliud probaret, quàm coactos aliquando
 Pontifices Principum assensum postulare ? Sed libertatem Ec-
 clesiæ, quantum per tempora licuit, sacris Canonibus vindic-
 atam, dubitare non finit suprâ exscriptus Canon Concilii Ge-
 neralis octavi, aliquot post annos celebrati.

21. Epistola Joannis VIII. 187. (Nam 221. quam citat
 P. Alexander hâc de re verbum nullum facit) probat, postu-
 lârre hunc Pontificem assensum Carolomanni pro constitutio-
 ne Episcopi Vercellensis, non autem Principem illum Jure

Art. 3. Regio Episcopum constituisse. Id adhuc apertius declaratur §. 13. Epist. 171. quæ est ejusdem argumenti, ubi refertur, Clerum & populum ad electionem processisse; sed quia eligentium vota divisa fuerant, Papam, ut discordias sopiret, suâ usum autoritate, misisse Diaconum, qui, cæteris exclusis, præficeretur; eamque autoritatem asserit summo Pontifici competere jure sui Primatûs. *Quia*, inquit, *juxta nostri Ministerii Apostolicum officium & sollicitudinem omnium Ecclesiarum Dei, nobis in ipso Apostolorum Principe commissam, juxta Canonicam etiam Sanctorum Patrum Regulam dicentem: Si divisio Clericorum, vel populi extiterit, & de futuri electione Pontificis contentio fuerit oborta, nullum ex his duobus in throno Episcopali esse aliquatenus consecrandum, sed alterius electionem fieri debere Sacerdotis Ecclesie propriæ destitutæ Rectore, & ob id perturbatæ, jura pacis ferentes subvenire debemus.* Rogat quidem deinde Carolomannum, ut Episcopatum Diacono à se misso tribuat. Sed hoc nihil aliud est, quam ut eum collatâ dignitate frui sinat. Hanc enim Principes in Ecclesias servitutem inducere conabantur contra Canonicam ipsarum libertatem, ut non nisi ipsis permittentibus Episcopi Ecclesiarum suarum bonis fruerentur: eique necessitati aliquando serviendum erat; sed ubi facultas dabatur, aut cum nimius erat abusus, Pontifices obstitabant. Ita ipsemet Joannes Epist. 110. scribit Theodorico Bisuntiensî Archiepiscopo, ne ex jussu Regis Lausanensî Ecclesiæ præficiat Episcopum, donec ipse negotium electionis discussierit. *Unde monemus per Deum Patrem & Filium & Sanctum Spiritum obtestamur, Apostolicæque auctoritate expressè jubemus, & interdicimus, ut quoad commune eloquium nostrum pervenias, ibi Episcopum NEQUE JUSSU REGIS neque ex petitu plebis consecrare præsumas,*
qua-

quatenus, cum unâ allocuti fuerimus, auxiliante Deo, cum *Art. 3.*
communi consulto, QUEM UTILIOREM PRÆVIDE- §. 13.
 RIMUS, CONSECRARE PERMITTAMUS DE
 MORE.

22. Quemadmodum autem dubias electiones etiam jubente Rege suum effectum consequi non patiebatur Joannes VIII. ita certas & Canonicas fructu suo frustrari non sinebat: quod testatur ejus Epistola 245. quæ est ad Carolum Crassum Carolomanni fratrem, in quâ clariùs indicat, se propter necessitatem à Principibus impositam, non verò ratione alicujus Juris ipsis competentis, ad Principes recurrere. *Omnium, inquit, Ecclesiarum Dei curam habemus commissam . . . . .* His Apostolatûs nostri literis Excellentie vestra suggerimus, ut eum (Hieronymum) pro amore Dei, & Sancti Petri, & nostro, & benignè recipiatis, & jam dictum Episcopatum Lausannensem sibi divinitus concessum, nostræque Apostolicæ etiam auctoritate commissum, sub omni integritate recipere habereque securiter permittatis, ne ampliùs eadem Ecclesia, contra statuta Patrum, sine proprio Rectore consistat. Nam regulariter illum electum, & proprio Archiepiscopo causâ infirmitatis præbente consensum, & Episcopos Consecratores illius literis, quas nobis ostendit, rogante, consecratum fuisse jam dictæ Ecclesiæ Episcopum, incunctanter agnoscimus. Et idcirco volumus & rogamus ut absque temporis protelatione, vel aliquâ contradictione, suum, ut diximus, Episcopatum habeat, teneat, atque cum Dei reverentiâ disponat: QUONIAM NOS IN ALTERIUS HOMINIS ELECTIONE, VEL CONSECRATIONE, ISTO VIVENTE, CONSENTIRE NULLO MODO PATIEMUR.

23. At, inquires, quod Joannes petit, ut Rex Episcopa-

N n 3

tum

Art. 4. tum tribuat, saltem bonorum temporalium Investituram à
§. 1. Principe dari solitam innuit? Nondum inductus fuisse vide-
 tur Episcopos Vassallorum more investiendi usus, ut id signi-
 ficari potuerit verbis illis, *Episcopatum tribuatis*. Germanus
 illorum sensus his verbis numero præcedenti relatis exprimi-
 tur; *Recipere, habereque securiter permittatis*, id est, quo minùs
 jure suo utatur, per vim, ne impediatis.

ARTICULUS QUARTUS.

*Utrum Jus Regalia in totâ amplitudine suâ, quatenùs
 scilicet usum-fructum reddituum Ecclesia vacantis,
 & Beneficiorum Collationem complectitur, Reges ter-
 tiæ Dynastie Christianissimi ante Concilium Lugdu-
 nense exercuerint, illudque agnoverit & approbave-
 rit Ecclesia?*

§. PRIMUS.

An Jus Regalia ab Investituris differat.

1. **D**ISSERT. „ Jus Regaliæ ab Investituris, aliis-
 „ que feudorum Juribus longè differre nuperus Re-
 „ giorum Jurium Impugnator, Tractatus de Rega-
 „ liâ lib. 1. cap. 2. tribus ratiunculis probare cona-
 „ tur, ita levibus, ut responsione penè sint, indignæ. 1. Quòd
 „ Principes Investituram conferentes *nihil spiritale se dare in-*
 „ tenderent: Nunc autem Rex pleno jure Beneficia & Digni-
 rates,

„tates Ecclesiasticas, quarum functiones omnes spirituales *Art. 4.*
 „sunt, conferat. 2. Quod Principes novis Episcopis Investi- §. 1.
 „turam duntaxat concederent: Nunc autem Rex hujusmodi
 „fructus ac redditus velut suos donet. 3. Quod Investituræ fie-
 „rent duntaxat ratione feudorum: Rex autem vi Regaliæ cæ-
 „terorum etiam reddituum Ecclesiasticorum fructus, imò &
 „decimarum sibi vendicet, omniaque Beneficia & Dignitates
 „Ecclesiasticas, curam animarum annexam non habentes,
 „quæ apertâ Regaliâ vacaverint, conferat. Has autem ra-
 „tiunculas facilè exsufflamus.

2. R E S P. Rationes illæ adèò solidæ sunt, ut nesciam an
 absque arrogantia possint leves ac responsione indignæ judicari.
 Potuisset Autor Tractatûs *de Regaliâ* alias assignare differentias
 inter Regaliam & Investituram. Ecquis enim unquam Inve-
 stituram definivit ut Dissertator noster Articulo primo Rega-
 liam descripsit: *Jus Regium fruendi redditibus Ecclesiæ vacantis,*
& conferendi Beneficia curam animarum non habentia, quæ ab
Episcopo conferri solent, donec novus Episcopus Juramentum fide-
litis Regi præstiterit, Investituram Bonorum Ecclesiasticorum ab
eius Majestate acceperit &c. Nonne hæc ipsa definitio Rega-
 liam ab Investiturâ differre declarat; cùm Investitura in eâ
 ponatur tanquam terminus quo desinat Regalia; *donec Inve-*
stituram acceperit? Quamcumque Investituræ definitionem
 effingat P. Alexander, nisi fortè vocum significationem com-
 muniter receptam velit immutare, Juris scientiâ vel medioeriter
 imbutis probabile nunquam efficiet, Investituram esse *Jus*
Regium fruendi redditibus Ecclesiæ vacantis, & conferendi Bene-
ficia &c. Investit Dominus, cùm in novum Vassallum feu-
 dum transfert, seu illum in defuncti seu aliàs feudo privati
 Vassalli locum admittit; uno verbo, cùm eum feudo quasi ve-
 stit.

Art. 3. *stit.* Rex verò Regaliâ fruitur per id tantum tempus, quo va-
§. 13. cat Ecclesia, vel vacare censetur defectu Episcopi à Rege de
 feudis investiti. Sed audiendus est Dissertator qui Tractatus
 Appamiensis rationes se tam facile exsufflaturum autumat.

3. DISSERT. „ Ad primam respondemus, quòd Re-
 „ ges Christianissimi Beneficia conferentes Jure Regaliæ, nihil
 „ spirituale dare intendunt, sed solum aliquid quod rebus spi-
 „ ritualibus connexum est per *antecedentiam*, ut Joannes Pari-
 „ siensis ait, quod Articulo 6. explicabimus. Nam Beneficia
 „ duntaxat simplicia conferunt, quæ in primâ sui institutione
 „ nihil aliud erant, quàm portiones quædam ex bonorum
 „ Ecclesiis à Regibus aliisve Fidelibus collatorum copore deli-
 „ batæ, & Clericis ad usum-fructum concessæ. Quod ergo
 „ de Investiturâ dixit Goffridus Vindocinensis, aliam esse In-
 „ vestituram *quæ Episcopum perficit*, aliam, *quæ Episcopum*
 „ *pascit*; idem de collatione Beneficiorum dixerim. Collatio
 „ Beneficiorum, quibus Jurisdictio Spiritualis annexa est &
 „ animarum cura, Clericum perficit: ideò ad Principes Re-
 „ galia Jure non spectat; quia *divino Jure habetur*. Missio
 „ enim ad functiones hujusmodi obeundas necessaria est, quam
 „ soli Ecclesiæ majores Prælati, scilicet summus Pontifex &
 „ Episcopi concedere possunt. Collatio Beneficiorum quibus
 „ nulla Jurisdictio, nulla animarum cura annexa est, Cleri-
 „ cum pascit, & ex *Jure humano* habetur: Unde non repu-
 „ gnat quod Regii sit Juris. *Non enim possessiones haberet Eccle-*
 „ *sia, nisi à Regibus donarentur, & ab ipsis, non quidem Divi-*
 „ *nis Sacramentis, sed possessionibus terrenis investirentur.* De-
 „ nique potestatem functiones spirituales exercendi, nimirum
 „ operandi sacris, Reges dare non intendunt, quam ab Epi-
 „ scopo in ordinatione suâ Presbyteri, cæterique Clerici acci-
 piunt :

„piunt : sed deputationem duntaxat ad functiones Ordinum *Art. 4.*
 „suorum in hâc Ecclesiâ obeundas recipiunt à Regibus ipsis §. 1.
 „Beneficia conferentibus , non per se , sed consequenter.
 „Quia ex eo quòd ipsis stipendia ex istius Ecclesiæ bonis præ-
 „beantur , unde & *Præbendæ* nomen, resultat obligatio in illâ
 „Ecclesiâ Deo militandi, & Sacris operandi.

4. R E S P. Si *Reges Christianissimi Beneficia conferentes Jure Regaliæ nihil Spirituale dare intendunt* : cur Officiales Regii Canonicos Ecclesiæ Appamiensis partim carceribus con-
 cluserunt , partim in exilium amandârunt ? Illi enim jactu-
 ram bonorum suorum temporalium sibi ab extraneis prætex-
 tu Regaliæ ereptorum cum gaudio sustinebant , imò Eccle-
 siam & sacram suppellectilem invadentibus non obstiterant.
 Id unum duntaxat postulabant , ne contra suam conscien-
 tiam ad Divina Officia , quæ in semirutâ Ecclesiolâ celebra-
 bant admittere cogerentur Clericos in Beneficia titulo Regaliæ
 absque ullâ Canonicâ institutione intrusos , eâque de causâ
 publicè excommunicatos ; aut cum illis in Ecclesiâ Cathedrali
 Divinis Officiis interesse. An non Jus aliquod circa sacras illas
 functiones à Rege Christianissimo collatum fuisse credebant
 Officiales Regii, qui tam acerbè persequerantur Canonicos re-
 nuentes Jus illud agnoscere ?

5. Tristitiam rei lenitate verbi mitigare videtur Disserta-
 tor, dum notat, quòd Reges Christianissimi *Beneficia dum-
 taxat simplicia conferunt*. Hoc enim nomine plerumque ho-
 die intelligitur genus quoddam Beneficiorum , quæ residen-
 tiam non postulant, nec certas aliquas functiones publicas
 habent (licet omni onere spirituali carere non debeant) cu-
 jusmodi sunt nonnullæ Abbatix, vel Prioratus absque Mo-
 nasteriis, puta temporum injuriâ dissipatis, & certæ Paro-

Art. 4. chix à Parochianis desertæ. Minus damni pateretur Ecclesia,
 §. 1. ejusmodi Beneficiorum collatione spoliata. At gravi vulnere afficitur, cum Clerici ad munia & officia Ecclesiastica collatione Beneficiorum, deputantur à Laïcis.

6. Excipit quidem P. Alexander à Regaliâ Beneficia, *quibus Jurisdictio Spiritualis annexa est & animarum Cura*, quia *Missio ad functiones hujusmodi obeundas necessaria est*. Sed hæc exceptione fateri cogitur, usque ad annum 1682. quotquot Clerici Archidiaconatus, Præposituras, Præbendas Theologales, & similia Beneficia Jurisdictionem spirituales vel aliquam animarum curam habentia titulo Regaliæ obtinuerunt, intrusos fuisse, cum Missionem non nisi à Regibus Christianissimis acceperint.

5. Sanè quædam sunt Beneficia, quæ licet curam Animarum habere non dicantur, Jurisdictione tamen spirituali prædita sunt; atque adeò, etiam ex Patre Alexandro, sunt quid spirituale, & juxta ejus Theologiam *Clericum perficiunt*: licet juxta cæteros omnes Theologos non Jurisdictio spiritualis aut animarum cura, sed vel Tonsura vel Ordinatio *Clericum perficiat*. Archidiaconi, Præpositi, & alii variè secundum varios Ecclesiarum usus vocati, facultatem habent visitandi, excommunicandi, & aliis censuris utendi, vel ab iis absolvendi, & alia similia præstandi, quæ certè temporalia dici nequeunt. Hujusmodi quidem Beneficia Regaliæ subtrahere videtur P. Alexander his verbis: *Collatio Beneficiorum quibus Jurisdictio Spiritualis annexa est, & animarum Cura, Clericum perficit: idè ad Principes Regaliæ Jure non spectat* &c. Sed hanc confessionem tanquam invito sibi & per vim à veritate extortam revocat, aut corripit Articulo sexto §. 10. responsione quartà sub nomine Regii Juris Defensorum.

rum. Rectène, an secùs ibi expendemus. Interim concessis gaudeamus. *Art. 4. §. 1.*

6. Beneficiis quibus *Jurisdictionis Spiritualis annexa est, & animarum Cura*, adjungendæ sunt Præbendæ, quas Theologales vocant, cùm in illis etiam locum habeat illa ratio : *Missio ad functiones hujusmodi obeundas necessaria est, quam soli Ecclesiæ Majores Prælati, scilicet summus Pontifex & Episcopi concedere possunt.* An non Missio ad prædicandum verbum Dei requiritur ? *Quomodo prædicabunt nisi mittantur ?* Rom. 10. vers. 15. Nonne qui Missionis illius necessitatem negat, Anathemate à Concilio Tridentino percellitur Sess. 23. de Sacramento Ordinis Canone septimo ?

7. Multa etiam Beneficia, quæ simplicia vocantur à P. Alexandro, Jurisdictionem spirituales in aliquibus casibus obtinent. Canonici verbi grati Ecclesiarum Cathedralium, vacante Sede Jurisdictionem Episcopalem exercent ; imò & multa sunt Capitula, quæ vivente etiam Episcopo, Jurisdictionem quasi Episcopalem in suos Clericos & subjectas sibi Parochias vindicant. Undenam ergo illis potestas absolvendi in utroque foro, vel alia hujusmodi præstandi ? A Jure communi, respondebis, juxta quod Capitulum in Jurisdictione succedit Episcopo : casu autem evenit, quòd Capitulum constet ex Canonicis à potestate sæculari constitutis. Si ita est ; pari ratione Beneficia curam animarum habentia conferet Rex Christianissimus, cùm Jure communi Parochus possit Sacramenta ministrare, & alia munia Parochorum propria obire, casu autem fieri dicetur, quòd Rex Parochum constituerit ; *Quia ex eo quòd ipsi stipendia ex istius Ecclesiæ bonis præbeantur, resultet obligatio in Ecclesiâ Deo militandi, & sacris operandi.* Quanquam Canonici Ecclesiarum, potissimum

Art. 4. mum Cathedralium, cum sint Episcopi senatus, & ad Officia Divina publicè solemniterque celebranda deputati, Missionem aliquà Ecclesiasticà videntur indigere. Illi ergo deberent à Regalià penitus eximi, sicut alii omnes Jurisdictionem spiritualem & curam animarum habentes.

8. Denique quidquid dixerit Joannes Parisiensis, ejusdem cum Patre Alexandro instituti, ejusdemque erga curiam Regiam affectus, nullum est Beneficium quantumvis simplex, cujus præcipua pars non sit spiritualis. Nunc enim, ut fatetur etiam Pater Alexander, Beneficia ejusdem rationis non sunt, cujus fuerunt in primâ suâ institutione, seu potius in suis præambulis. Tunc, ut testatur Sanctus Symmachus in Epistolâ quintâ, quæ est ad Sanctum Cæsarium, & Concilium Agathense Can. 7. dabantur aliqua bona immobilia Clericis, quia de Ecclesiâ benemeriti fuerant, vel Monasteriis aut Peregrinis titulo eleëmofynæ. Et licet illa Beneficia propriè non essent, prout hoc nomen nunc sumitur; tamen quia hinc Beneficia originem duxisse creduntur, multi Juris Canonici periti ab eo quod in Beneficiis temporale est, Beneficia nuncupata fuisse volunt. Verùm hodiè præstantior digniorque Beneficii pars est functio illa spiritualis, quæ Beneficiario imponitur: redditus autem temporalis est illius Accessorium, quippè cum Clerico idèò tantum detur, ut divinis vacans habeat unde congruè sustentetur, nec ab illis distrahat prævictus sibi aliunde quærendi sollicitudine. Quamobrem Canone, *Si quis objecerit.* 1. quæst. 3. id quod in Beneficio spirituale est, animæ comparatur; quod autem temporale corpori: & Canonistæ communiter Beneficia Ecclesiastica esse negant, nisi fuerint ab Episcopo instituta: nec possunt Laici; ut multis Canonibus declaratum est, Beneficia

cia propriè dicta conferre , etiamſi Eccleſias dotaverint ; ſed tantum ad illa præſentare : niſi fortè majorem aliquibus autoritatem induſſerit Eccleſia ſingulari quodam & extraordinario privilegio. Art. 4. §. 1.

9. Quamvis ergo dum Beneficia nihil aliud erant quàm portiones quædam ex bonorum Eccleſiis à Regibus aliisſpe Fidelibus collatorum corpore delibata , & Clericis ad uſum-fructum conſeſſe : non licuiſſet Principibus bona Deo jam à ſe, vel ab aliis oblata ſine conſenſu Eccleſiæ donare, niſi id Juris ſibi reſervâſſent, ſi tamen id Juris uſurpâſſent, potuiſſent minus abſurdè obſtere, ſe nihil ſpirituale dare ; ſiquidem inter illam bonorum portionem, ſeu uſum-fructum & functiones ſpirituales, non tanta erat connexio : verum cum Officium ſpirituale hodie potiſſima ſit pars Beneficii , reditus autem pars tantum quaſi accessoria, fieri non poteſt, ut conferatur Beneficium Eccleſiaſticum cujuſcumque rationis ſit, quin aliquid ſpirituale detur. Qui autem ſecus ſentiunt latiffimam Simonix portam aperiunt. Quiſquis enim Canoniatum aut aliud Beneficium venderet aut emeret, excuſabit ſe quod nihil ſpirituale vendere, aut emere intendat.

10. Reſpondebit P. Alexander, id ex ſua ſententiâ non conſequi, quia fatetur, Principes dare aliquid quod rebus ſpiritualibus connexum eſt per antecedentiam. Sed ſi ſufficit, (ſufficere autem nec Pater ipſe Alexander negare auſit) quod Beneficio aliquid ſpirituale ſive per antecedentiam, ſive per conſequentiam annexum ſit, ut vendi abſque Simonia nequeat : cur illa connexio non ſufficiet, etiam ut Beneficium à poteſtate ſpirituali conferendum ſit. Poſtulat enim ſpiritualitatis ratio non ſolum, ut ſpiritualia gratis dentur,

Art. 4. sed etiam, ut à dispensatoribus à Christo constitutis distri-
§. 1. buantur.

11. Adde quòd, ut suprà innuimus, in Beneficiis etiam Jurisdictionem spiritualement & curam animarum habentibus militaret ratio, quâ P. Alexander collationem aliorum Beneficiorum Regi vendicare conatur : quia nimirum *ex eo quòd ipsis (Clericis) stipendia ex istius Ecclesiæ bonis præbeantur, resultat obligatio in illâ Ecclesiâ Deo militandi & Sacris operandi.* Vel ergo ad vitandum intrusionis vitium satis est, ut deputatio ad functiones spirituales obeundas detur à Rege consequenter tantum ; & hoc pacto poterit sua Majestas etiam Beneficia conferre, quibus animarum cura inest, quia spiritualitas non dabitur, sed emanabit per resultantiam ; siquidem hâc bonorum portione gaudentibus incumbit animarum cura : vel sufficit ut animarum cura sit functio spiritualis ad hoc, ut etiam per consequentiam tradi non possit absque autoritate Ecclesiæ ; & eâdem ratione, cum nullum sit Beneficium, quod non exigit aliquod officium spirituale, nullum erit quod absque interventu Ecclesiæ concedi queat. Quanquam, si rectè ac verè loquamur, non functio spiritualis, cujusmodi sit, ad portionem seu usum-fructum bonorum temporalium, sed usus-fructus ad functionem spiritualement consequitur : juxta illud : *Beneficium propter Officium.*

12. Quàm malè Goffridum Vindocinensem interpretetur Dissertator, ex comparatione collationis Beneficiorum, quæ fit titulo Regaliæ, cum Investituris, de quibus dicit Goffridus, quòd Episcopum pascunt, manifestè cernitur. Tunc enim de feudis tantum Principes profitebantur se investire Episcopos ; non autem dignitatem Episcopalem, ne dum Ordinem, eis conferre. Quamobrem optimè distinguit inter Investituram ;

que

quæ Episcopum perficit, quæ scilicet confirmatione, ac consecratione constat, & illam, *quæ Episcopum pascit*, quæ non nisi de redditibus temporalibus potest intelligi. Itaque tunc Principes nihil spirituale neque per *antecedentiam*, neque per consequentiam tradebant. At verò Rex Christianissimus non solum de bonis temporalibus investit Canonicum: sed etiam eum Canonicum constituit absque interventu Ecclesiæ.

13. Cæterum quando Goffridus Investituras consideravit quatenus per illas aliquid spirituale conferri existimabatur, illas apertè damnavit, ut videre licet præcipuè in Opusc. 3. seu Epistolâ ad Callistum II. quæ sic incipit: *Cùm Simonia, & Laïcorum Investitura hæresis dicatur, quare utraque sit hæresis, & merito hæresis appellari debeat, præsentī brevique satis Epistolâ monstrabitur, ne super hoc deinceps dubitetur.* At sic concluditur; *Vale & Simoniam & Laïcorum Investituram omni occasione, vel quâlibet dispensatione sepositâ, impugnare satagite.*

14. Nullum poterat Autorem adducere P. Alexander, qui luculentiùs, ejus adversus Ecclesiasticam libertatem machinas dissolveret, & sophismata in magnâ hujus Articuli parte congesta enodaret, multòque consultius ab hoc Autore, & pluribus aliis, utpotè sibi è regione oppositis, citandis abstinisset. Quatuor docet Goffridus, quæ si attentè notentur, quàm pluribus testimoniis à Patre Alexandro adductis satis erit factum. Sunt autem illa Goffridi effata. Primum Principes in res Ecclesiasticas nullam habere potestatem. Secundam Investituram etiam rerum temporalium Principibus non competere. Tertium nihilominus quia Investitura illa rerum temporalium non erat de se criminosa, toleratam fuisse ab Eccle-

Art. 4. Ecclesiâ , majorum malorum vitandorum causâ. *Quartum* Investituram illam plerumque malam evadere propter intentionem Principum, imò aliquando cum hæresi esse conjunctam.

15. Primò , quòd Principes in res Ecclesiasticas potestatem non habeant, explicat his verbis Opusc. 4. à Patre Alexandro citato : *Non sit Imperatoribus & Regibus molestum quod dicimus, nec consuetudine sibi vindicare nitantur, quod eis veritate negatur. Cùm Laicis, etiam Religiosis, disponendarum Ecclesiarum vel Ecclesiasticarum rerum omnis facultas ab Apostolis prohibeatur, manifestum est, quòd eis Investitura negatur ab ipsâ veritate, à Christo videlicet qui in Apostolis loquebatur.*

16. Secundò , quòd Principibus Investitura rerum, etiam temporalium, non competat, tradit ibidem his verbis. *Res etiam quæ semel Ecclesiæ datæ sunt, Reges iterum eas dare, vel de ipsis investire, nec debent, nec convenienter possunt. Nam alicui dare quod habet, & de hoc investire aliquem, quod ille jam tenet, superfluum est & vacuum.*

17. Tertiò , rationem assignat in eodem Opusc. seu Cap. Cur Ecclesia Investituram illam toleraverit. *In Ecclesiasticis possessionibus, inquit, quamvis nec in legibus, nec in Canonibus inveniantur, tamen propter scandalum & schisma vitandum, talis Regibus Investitura conceditur, ut nec ipsi propter hoc pereant, nec Sancta Ecclesia detrimentum patiatur. Id autem ab Ecclesiâ tolerari, seu, ut loquitur Goffridus, concedi potuisse, colligitur ex eo quòd verbis in præcedenti numero relatis, scilicet, superfluum est, & vacuum, addit; Non tamen videtur criminofum.*

18. Quartò , causas propter quas Principes Investituras usurpa-

usurpabant, non sine salutis suæ dispendio ac hæresis suspi- *Art. 4.*
 cione, detegit Opusc. seu Cap. 2. ubi inter alia inquit; *Hæc §. 1.*
præterea hæresis de Investiturâ, si rectè perspiciatur, etiam hæ-
resis Simoniacæ esse vivâ & verâ ratione probatur. Nam quare
secularis potestas sibi vindicare nititur Investituram, nisi ut
per hoc aut pecuniam extorqueat, aut, quod est gravius, sibi
inordinatè subjctam efficiat Pontificis personam. Hactenùs de
 primâ differentiâ inter Investituras & Regaliam. Circa secun-
 dam, ex eo petitam, quòd Investitura non complecteretur
 usum-fructum bonorum Ecclesiasticorum, quem continet Re-
 galia, sic disputat P. Alexander.

19. DISSERT. „ Ad secundum respondeo, Reges novis
 „ Episcopis bonorum Ecclesiasticorum Investituram dare non
 „ potuisse, nisi ea in suâ potestate & in manibus suis habe-
 „ rent. Quis enim dat quod non habet? Fructus etiam Eccle-
 „ siarum vacantium percepisse, cum ut honorarium ratione
 „ Custodiæ & Defensionis; tum ut servitium ratione Feu-
 „ dorum; quorum eadem conditio est, ut mortuo Vassallo,
 „ usus-fructus supremum ad Dominum redeat, donec novus
 „ Vassallus fidem & hominum præstiterit, ac Investituram ab
 „ ipso receperit. Has Feudorum Leges cum agnoscat nuperus
 „ Autor quem refellimus, agnoscere etiam debuit, si rectè
 „ & consequenter ratiocinatus esset, usum-fructum Feudo-
 „ rum, quæ ex Regum munificentia possident Ecclesiæ, ad
 „ eorum pertinere Majestatem post Episcoporum obitum, do-
 „ nec Præsul novus clientelariis officiis perfunctus fuerit, &
 „ Investituram acceperit. Id verò & ex iis quæ hucusque dicta
 „ sunt compertum est, & iis quæ postea dicemus amplius con-
 „ firmabitur.

20. RESP. Investitura secundum primariam suam insti-
 . P p . . . . . tutionem

Art. 4. tutionem non nisi de bonis feudalibus intelligebatur, nec
 §. 1. semper supponebat Dominum Feudi fructus suos fecisse post mortem præcedentis Vassalli: hæc enim consuetudo in Provinciis Juris scripti nunquam locum habuit, quod etsi sæpè dictum est, dicendum tamen est sæpius. Principes autem prætextu feudorum omnia alia bona temporalium Ecclesiarum post mortem Episcoporum ad se deinde receperunt: sed primum quidem citra usum-fructum, deinde verò etiam usum-fructum sibi vendicârunt in illis Provinciis, in quibus feuda huic oneri subiacebant: postea etiam decimas, ac denique Beneficiorum collationem, ex quibus omnibus conflata est Regalia, quæ intra eas Provincias hucusque constiterat, in quibus ea viget consuetudo, ut Dominus mortuo Vassallo bonorum feudalium fructus suos faciat, vel loco usus-fructûs certam pecuniam Jure Relevii accipiat. Itane levis est hæc ratio, ut facile à P. Alexandro exsufflari queat?

21. Neque ab Autore Tractatûs Appamienfis Dominis, generatim Jus percipiendi usum-fructum feudi, mortuo Vassallo, est attributum; sed hanc conditionem sæpius feudis, dum hæreditaria esse ceperunt, apponi solitam dixit. Nusquam autem eam legem ad Feudi naturam pertinere, aut semper adhibitam fuisse agnoscit. Quin etiam lib. 3. cap. 1. Jus illud in pluribus Galliæ Provinciis generatim locum non habere affirmat, in iis scilicet quæ Jure scripto reguntur.

22. Erat igitur Patris Alexandri probare, in omnibus Franciæ Provinciis, ac speciatim in illis ad quas novè extensa est Regalia, eam esse feudorum legem, ut cum mortuus est Vassallus, Dominus fructus bonorum feudalium suos faciat, imò & alios redditus Vassalli & officia, si quæ fortè à Vassallo quocumque titulo conferri solebant, Dominus conferat. Certè hoc

hoc & à veritate planè alienum est, & à justitiâ. Frustrà verò *Art. 4*
 P. Alexander, ut hanc injustitiam occulter, ad Custodiam §. 1.
 recurrit : cùm agatur hîc de Investiturâ tantùm ; quæ, sal-
 tem si legitimè fiat, non nisi feuda attingit ; quod erat ter-
 tium discrimen inter Investituras & Regaliam notatum in
 Tractatu Appamiensi, de quo discrimine ait P. Alexan-
 der.

23. DISSERT. „ Ad tertium respondeo, Investituras,
 „ & Regaliam, non in feudorum dumtaxat legibus, verùm
 „ etiam in Jure Custodiæ & Defensionis Ecclesiarum, præ-
 „ sertim vacationis tempore, quo his præsidii magis indi-
 „ gent, esse fundata. Porro non sola Feuda, sed bona etiam
 „ reliqua, ipsasque decimas Custodiâ & Defensione Regali mu-
 „ nitas esse oportet ne usurpentur ac diripiantur.

24. RESP. Thesis suæ oblitus est P. Alexander. Nam
 quæritur hîc, utrùm Autor Tractatûs Appamiensis rectè Re-
 galiam ab Investituris distinxerit. Frustrà igitur ait Disserta-
 tor, *non sola Feuda, sed bona etiam reliqua, ipsasque decimas*
Custodiâ ac Defensione Regali munitas esse oportere. Non e-
 nim est quæstio, an Custodia, sed an Investitura respiciat,
 non solum bona feudalia, sed etiam reliqua, ipsasque deci-
 mas ; quod affirmare nimis est absurdum, quàm ut consueari
 necesse sit.

25. Dum obijcietur Dissertatori, quòd omnes fructus
 Custodiæ pro Custodiæ ipsius mercede adjudicare iniquum
 sit, recurrer ad leges Feudorum ; secundùm quas universim
 supponit, sed falso, fructus omnes Feudorum post mortem
 Vassalli ad Dominum pertinere : dum illas leges ad bona feu-
 dalia saltem esse restringendas ipsi opponitur, redit ad Custo-
 diam, ut vitioso illo circuitu sententiæ suæ injustitiam oc-
 cultet.

Art. 4 cultet. Sed remotis ambagibus respondeat : An, quia in ali-
§. 1. quibus Provinciis, quæ jure consuetudinario reguntur, bonorum feudalium fructus ad Dominum pertinent, mortuo Vassallo, usque ad Investituram Successoris : ideò Rex mortuo Episcopo jure possit, non solum bonorum feudalium, quæ in plerisque Ecclesiis paucissima sunt, sed etiam aliorum omnium bonorum fructus, ipsasque decimas, suas facere ; idque in illis etiam Provinciis, in quibus Jus Relevii locum non habet ? An quia Rex Ecclesias vacantes protegit, pro illius protectionis mercede meritò sibi omnes fructus vendicabit ? Certè, quamvis daremus, Ecclesias & Episcopos, quoad bona feudalialia à Principibus collata, ejusdem esse conditionis ac Laicos ; imò licet concederemus, Jus Relevii, quod usu-fructui feudorum vacantium successit, non solum in Provinciis juris consuetudinarii, sed etiam in Provinciis Juris scripti (ut vocant) hoc est in toto Regno Galliarum, locum habere ; hinc consequeretur tantum, posse Regem Christianissimum, mortuo Episcopo, usque ad Investituram Successoris fructus feudorum à suis Prædecessoribus datorum, suos facere. Aliunde si supponeremus Regem ex proprio officio, & ex aliis titulis, impedire non teneri sacrilegam bonorum Ecclesiasticorum usurpationem ; saltem pro suâ protectione nihil exigere posset, præter impensas hæc de causâ factas. Regiâ enim Majestate indignum esset, ut mercenarii more de rebus Deo Sacris mercedem exposceret. Ac si exigeret, merces esset æquanda laboribus. Et licet ambos illos titulos Feudi & Custodiæ jungas, non efficies, ut universi redditus Episcopatus, & Beneficiorum collatio pleno jure ad Regem Christianissimum pertineant, seclusâ consuetudine ac reservatione foundationi appositâ. Quid si Ecclesiæ in illis consistant.

stant Provinciis, ubi neque Relevium, neque specialis illa *Art. 4.*
Custodia, quæ Regaliæ ansam præbuit, locum habeant, §. 1.
ut revera non habent in Provinciis de novo Regaliæ sub-
jectis?

26. DISSERT. „Præterea cùm Patrimonia Episcopa-
tûs velut bona nobilia possideantur ab Episcopo, ut probat
„Carisiacense Capitulare Caroli Calvi anno 870. conditum,
„cap. 8. *In libro, inquit, Capitulorum Awi, & Patris nostri*
„*conjunctè ponitur ut res & mancipia Ecclesiarum eo modo conti-*
„*neantur, sicut res ad Fiscum Dominicum pertinentes contineri*
„*solent* : hujusmodi bona evecta sunt per consequentiam ad
„dignitatem feudorum.

27. RESP. Eximius sanè favor ! Quia bona Ecclesiæ
bonorum nobilium dignitate prædita sunt, ideò pejoris
esse debent conditionis. Heu ! Quomodò ratiocinantur
Theologi Principibus adversus Ecclesiam Dei patrocinantes.
Reges Christianissimi, ut bona Ecclesiæ tutiora essent eaque
impii contingere magis reformidarent, statuerunt, ut eo-
dem loco haberentur quo res ad Fiscum Dominicum pertinen-
tes : hinc concludit P. Alexander, hujusmodi bona evecta
esse per consequentiam ad dignitatem feudorum : ut hinc ul-
terius inferat, quòd quemadmodum in Provinciis, quæ jure
consuetudinario reguntur, olim feudorum usus-fructus ad
Dominos, nunc autem Jus Relevii pertinet, ita universorum
Ecclesiæ bonorum usum-fructum mortuo Episcopo Reges sibi
in toto Regno jure vindicare possint.

28. Mentem Regum, quando bona Ecclesiarum eodem,
quo bona Regia, Privilegio gaudere decreverunt, non fuisse,
ut utrorumque similiter fructus sibi adscriberent, sed ut res
Deo consecratæ non ita facile usurparentur, testatur ipsum-

Art. 4 met Carisiacense Capitulare Caroli Calvi ab Autore citatum.

§. 1. Nam post verba ab eo relata sequuntur ista : *Iuste & rationaliter de rebus & Mancipiis quæ in Regiâ & in Ecclesiasticâ vestiturâ fuerunt , uniformiter , & uno modo tenendum est , ut sicut quæcunque res & Mancipia in Regiâ vestiturâ Avi , & Patris nostri fuerunt , & nunc ab aliis detinentur , demonstretur qualiter de Regiâ vestiturâ Avi & Patris nostri , & nostrâ exierunt , (quia plures inde per mendacium quædam obtinuerunt , & quidam plura per fraudem obtinent) ita & de rebus quæ in Ecclesiasticarum Vestiturâ fuerunt , unde questio fuerit , demonstretur , quâ auctoritate in proprietatem eas quisque obtineant &c.*

29. DISSERT. „ Denique Ecclesiæ cum decimis & „ oblationibus, Laïcis in feudum datæ fuerant à Pipino , „ Carolo Magno, & Ludovico Pio, cum Ecclesiæ Gallicanæ consensu , quæ deinde Ecclesiasticis Viris concessæ sunt „ ex permisso Regum. Ideo servitia & debita feudorum huiusmodi redditibus imposita, non esse omnino extincta vi „ consensûs Regii adhibiti liberalitati seu æquitati Laïcorum , „ qui ea Ecclesiis reddiderant nostrates Jurisconsulti existimârunt ; adeoque decimas non secus ac alios redditus , sub Regis esse manu Sede vacante : Qui ipsis uti-frui jure optimo „ potest : & Beneficia conferre simplicia, quorum Provisio „ ad Episcopum pertinebat : Quia Collatio ad fructus pertinet. „ Firmum itaque sit ac ratum, Jus Regaliæ non esse diversum „ ab Investituris.

30. RESP. Non minùs absurda est hæc ratiocinatio quàm superior. Notum est quanta Ecclesiis damna intulerit Carolus Martellus. Ea pii ejus filii ac posterii refarcire pedetentim statuerunt. Sed quia propter ingentia quæ sustinere cogebantur

tur bella, integram restitutionem bonorum usurpatorum *Art. 4.*
præstare non potuerunt, illorum partem aliquam, adhibitis §. 1.
variis temperamentis possessoribus retineri permiserunt.

Primò, ut sub precario & censu annuo tenerentur: Secundò ut aliquanto dumtaxat tempore: Tertiò, ut si moreretur possessor, ad Ecclesiam reverterentur: Quartò, ut Ecclesiæ vel Monasteria penuriam paupertatemque non paterentur; sed eo casu omnia restituerentur. Hæc omnia patent ex cap. 2. Concilii Liptinensis. *Statuimus quoque*, inquit Carolomannus Martelli filius, *cum consilio Servorum Dei, & populi Christiani propter imminetia bella & persecutiones cæterarum gentium, quæ in circuitu nostro sunt, ut sub precario & censu aliquam partem Ecclesiæ pecuniæ in adiutorium exercitus nostri cum indulgentiâ Dei aliquanto tempore retineamus, eâ conditione, ut annis singulis de unaquâque casatâ solidus, id est duodecim denarii ad Ecclesiam vel Monasterium reddantur: eo modo, ut si moriatur ille, cui pecunia commodata fuit, Ecclesia cum propriâ pecuniâ revestita sit. Et iterum, si necessitas cogat, aut Princeps jubeat precarium revocetur, & rescribatur novum. Et omnino observetur, ut Ecclesiæ & Monasteria penuriam paupertatemque non patiantur, quorum pecunia in precario præstita sit: & si paupertas cogat, Ecclesia, vel Domui Dei integra reddatur possessio.*

31. Notanda sunt illa verba, *ut sub precario cum indulgentiâ Dei aliquanto tempore retineamus.* Precariæ formula extat apud Marculfum lib. 2. cap. 5. ex quâ patet, precariam non à Rege, sed ab Episcopo illius Ecclesiæ, ad quam bona spectabant, petitam, ab eoque concessam olim fuisse. Nonne res est indigna, ut ex eo quòd Principes Christianissimi cum Episcoporum consensu bona Ecclesiæ cum suprâ recensitis

con-

Art. 4. conditionibus per aliquod tempus in manibus Laïcorum, quorum ope indigebant, reliquerunt, inferatur, illa, dum Ecclesiæ, ad quam pertinebant, à Laïcis restituta sunt; imò decimas ipsas & oblationes huic oneri obnoxias esse debere, ut mortuo Episcopo ad Regem pertineant?

S E C U N D U S.

De Investituris Episcoporum sub Regibus tertia Dynastia.

I. **D** I S S E R T. „Jus autem Investiturarum Christianif-
 „ sumi tertiæ Dynastiæ Reges ante Lugdunense
 „ Concilium II. contradicente nemine exercue-
 „ runt. Franco Parisiensis Ecclesiæ Decanus, &
 „ Roberti Regis Cancellarius, Azelino sponte abdicanti in
 „ Parisiensi Episcopatu substitutus est, *eligente Clero suffra-*
 „ *gante Populo*, DONO REGIS, &c. ut scribit Fulbertus
 „ Carnotensis Episcopus Epist. 8. Philippus I. eo Jure uteba-
 „ tur, nec id Gregorius VII. improbavit, modò gratis do-
 „ num Episcopatus ejus Majestas concederet; ut constat ex
 „ istius Pontificis Epistolâ ad Roclenum Cabilonensem Epi-
 „ scopum trigessimâ quintâ libri primi. *Hujus, inquit, pro-*
 „ *missionis fidem in Matiscronensi Ecclesiâ Pastoris regimine diu de-*
 „ *solatâ volumus experiri, ut scilicet Augustodinensem Archidia-*
 „ *conum, unanimi Cleri & Populi consensu, ipsius etiam (ut*
 „ *audivimus) Regis assensu electum, EPISCOPATUS DONO*
 „ *gratis, ut decet, concesso, Ecclesiæ præfici patiatur.*

2. R E S P. Per vocem, *Donum*, quæ in testimoniis hîc exscriptis, & in pluribus aliis usurpatur, & per alias similes, intel-

intelligitur libertas à Regibus Episcopis relicta juribus suis *Art. 4.* fruendi. Si enim Episcopatus donum acciperetur pro dignitate §. 2. ac potestate Episcopali, hæresis esset, Principibus illam conferendi adscribere facultatem. Si sumatur pro bonis temporalibus, ad Ecclesiam pertinentibus, docuit §. superiori Goffridus Vindocinensis, quod *res, quæ semel Ecclesiæ datæ sunt, Reges iterum eas dare, vel de ipsis investire, nec debent nec convenienter possunt*, nisi fortè eam sibi facultatem in donatione expressè vel saltem tacitè reservaverint.

3. Libet hîc rursus animadvertere, cujusmodi testimoniis utatur Autor in defendendo Jure Regaliæ seu Investituræ, quod idem ac Regaliam esse contendit. An poterat testem sibi magis contrarium producere, quàm Gregorium VII. ob damnatas, ac viriliter impugnatas Investituras celeberrimum? Audi eum in Synodo Romanâ V. celebratâ an. 1078. C. 2. *Quoniam Investituras Ecclesiarum contra statuta Sanctorum Patrum, à Laicis personis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo perturbationes plurimas oriri, ex quibus Religio Christiana conculcatur; decernimus ut nullus Clericorum Investituram Episcopatus, Abbatie, vel Ecclesiæ, de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus Laicæ personæ, viri vel femine suscipiat. Quod si præsumserit, recognoscat Investituram illam Apostolicâ auctoritate irritam esse, & se usque ad condignam satisfactionem excommunicatum.*

4. Id confirmavit in Concilio Romano VII. an. 1080. C. 1. & C. 2. cujus verba in Principes ipsos diriguntur: *Si quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet secularium potestatum, Investituram Episcopatum vel alicujus Ecclesiasticæ dignitatis dare præsumserit ejusdem sententiæ* (scilicet interdicto ab introitu Ecclesiæ) *vinculo se obstrictum esse sciat.*

Q 9

§. Vi-

Art. 4. §. 2. Vides quàm faverit Dissertatori Sanctus ille Pontifex-
 Verùm tamen in literis ejus sub initium Pontificatûs, scilicet
 an. 1074. adversus Philippum I. Regem Franciæ, Eccle-
 fias prætextu Investiturarum vendentem scriptis, vocu-
 las illas *Episcopatûs Dono* aucupatus est P. Alexander, quasi
 per illas Gregorius probaverit, Ecclesias à Regibus donari,
 modò gratuita esset donatio. Pessimam & communissimam
 consuetudinem à plerisque Principibus usurpatam, non per-
 mittendi novis Episcopis juribus suis uti, nisi acceptâ ab eis
 pecuniâ, invenit hic Pontifex, ac non sine multis laboribus
 & periculis extirpare conatus est. Si autem principio ad id,
 quod deterius erat, animum attentius advertenti aliquod ver-
 bum excidisset, num tanquam definitiva ejus sententia, esset
 excipiendum? Vult experiri an absque simoniâ Philippus
 Episcopum Matisconensi Ecclesiæ præfici permissurus sit;
 quod his verbis exprimit; *Episcopatûs Dono gratis, ut de-
 cet, concessio, Ecclesiæ præfici patiatur*; quibus verbis etiam
 si significata fuisset Investitura bonorum temporalium etiam
 non feudaliū: quid inde concludendum esset, nisi Gre-
 gorium VII. initio sui Pontificatûs majoribus intentum non-
 nulla minora dissimulâsse, quæ postea penitus abolere con-
 tendit?

6. DISSERT. Fervente controversiâ de Investituris, ea-
 rumque solemnitate per baculum & anulum Sedis Apo-
 stolicæ ac frequentium Synodorum Decretis damnatâ, ho-
 miniorum etiam ab Episcopis, cæterisque sacris Viris
 præstatione pro Ecclesiasticis Honoribus sub pœnâ excom-
 municationis prohibitâ, cum Henricus Imperator, &
 Henricus alter Angliæ Rex, & sollemnis Investituræ mo-
 rem pertinaciter retinerent, & hominia exigent, Philip-
 pus

„pus I. Rex Christianissimus Sedis Apostolicæ ac Synodo- *Art. 4.*
 „rum Decretis morem gerens , damnatam Investituræ so- *§. 2.*
 „lemnitate , hominiquæ exactionem dimisit , sed à Re-
 „galium , seu feudorum Investiturâ absque annuli & Baculi
 „Pastoralis traditione concedendâ non desistit , eorumque ra-
 „tione bona vacantis Episcopatus sub manu suâ tenere & ad-
 „ministrare , donec novus Episcopus Juramentum fidelita-
 „tis præstitisset. Nec id Summi Pontifices improbârunt ,
 „quia ipsum Jure suo uti noverant. Id constat ex Ivone Car-
 „notensi Episcopo Epist. 60. ad Hugonem Lugdunensem
 „Archiepiscopum , & Sedis Apostolicæ Legatum datâ , de
 „Consecratione Daimberti Senonensis Archiepiscopi. Post
 „*Canoniam* (inquit) *electionem* , *Reges ipsos Apostolicâ Au-*
 „*thoritate à concessione Episcopatum prohibitos minimè vide-*
 „*mus.* Legimus enim sanctæ recordationis Summos Pontifices
 „aliquando apud Reges pro Electis Ecclesiarum , ut eis ab ipsis
 „Regibus concederentur Episcopatus ad quos electi erant , in-
 „tercessisse : Aliquorum , quia concessiones Regum nondum con-
 „secuti fuerant , Consecrationes distulisse . . . . . quæ con-
 „cessio sive fiat manu , sive nutu , sive linguâ , sive virgâ , quid
 „refert ? Cùm Reges nihil spirituale se dare intendant , sed
 „tantùm aut votis petentium annuere , aut Villas Ecclesiasticas
 „& alia bona exteriora , quæ de munificentia Regum obtinent
 „Ecclesiæ , ipsis Electis concedere. Tum Regium illud Jus in-
 „signi S. Augustini testimonio confirmat ex Tractatu 6. in
 „Joannem. Quo Jure (inquit) defendis Villas Ecclesiæ , di-
 „vino an humano ? Divinum Jus in scripturis habemus , huma-
 „num in Legibus Regum. Unde quisque possidet quod possidet ,
 „nonne Jure humano ? Nam Jure Divino , Domini est terra &
 „plenitudo ejus. Jure humano dicitur , hæc Villa mea est ,

Art. 4. „ *hæc domus mea est, hic servus meus est. Tolle Jura Imperato-*
§. 2. „ *rum, quis audet dicere, hæc Villa mea est, meus iste servus,*
 „ *mea est ista domus? Item: Noli dicere, quid mihi & Regi?*
 „ *Quid tibi ergo & possessioni? Per Jura Regum possidentur*
 „ *possessiones. Dixisti, quid mihi & Regi? Noli dicere posses-*
 „ *siones tuas, quia ad ipsa Jura renuntiasti humana, quibus pos-*
 „ *sessiones possidentur. Addit ibidem S. Ivo Carnotensis,*
 „ *Urbanum II. Pontificem Maximum Reges à corporali dun-*
 „ *taxat Investiturâ exclusisse, non ab Electione in quantum sunt*
 „ *Caput populi, vel Concessione. Itaque Regalium Investitu-*
 „ *ra, & bonorum Ecclesiæ vacantis, quæ sub manu Regum*
 „ *erant, tum ratione Custodiæ, cum ex legibus Feudorum,*
 „ *concessio, ab Ecclesiâ solemnitatem Investiturarum dam-*
 „ *nante, improbata non fuit. Philippum I. Regem Chri-*
 „ *stianissimum eo Jure usum confirmat Epistola centesima*
 „ *quarta Ivonis Carnotensis ad Paschalem II. in gratiam Ga-*
 „ *lonis Episcopi Bellovacensis electi scripta: Rex (inquit) non*
 „ *vult Electioni assensum præbere, nec Electo bona Episcopalia di-*
 „ *mittere.*

7. R E S P. Responderi posset, non ita facilè cessisse Prin-
 cipes Ecclesiæ Decretis, Investituras prohibentibus, propter
 eas, quas suprà ex Goffrido rationes adduximus, *ut per hoc*
aut pecuniam extorquerent, aut, quod est gravius, sibi inordi-
nate subjectam efficerent Pontificis personam. Sed si Ecclesia In-
 vestituras toleravit *propter scandalum, & schisma vitandum,*
 quæ sunt verba ejusdem Goffridi, non probavit tamen, ut
 Principes fructus Ecclesiarum vacantium suos facerent, sal-
 tem ex bonis non feudalibus, aut in Provinciis, in quibus
 non erat ea lex feudorum. Si autem supponamus, Investitu-
 ram legitimè à Principibus datam, restringenda est ad sola
 feu-

feuda Regalia. Si etiam supponemus, Principes fructus ejusmodi feudorum suos fecisse, id tantum locum habere potuit in Provinciis, ubi ea conditio feudis ex consuetudine inerat. Art. 4.
§. 2.

8. Ivo Carnotensis, in loco à Patre Alexandro exscripto excusare Investituras nititur, quatenus significabant Regem electioni Episcoporum assensum præbere *votis petentium annuere*, aut ad summum *Villas Ecclesiasticas & alia bona exteriora, quæ de munificentia Regum obtinent Ecclesia, ipsis Electis concedere*. Inde tamen non sequitur, ipsum confessum esse, Principes ante datam Investituram, feudorum fructus suos fecisse, cum eo jure non fruerentur saltem in Provinciis juris scripti, etiam quoad feuda à Laïcis possessa: multò minùs ex verbis Ivonis inferendum est, alios Ecclesiarum vacantium redditus ad Reges pertinuisse.

9. In posterioribus literis illius Sancti Antistitis apparet, quid de Investituris in ampliori significatione acceptis senserit, præsertim Epist. 233. quæ est ad Henricum Abbatem Angeliacensis Monasterii, quæque sic incipit: *De Investituris Ecclesiarum quas Laïci faciunt sententiam præcedentium Patrum Gregorii & Urbani, quantum in me est, laudo atque confirmo. Quocunque autem nomine talis pervasio propriè vocetur, eorum sententiam qui Investituras Laïcorum defendere volunt, schismaticam judico. Ne quis autem putet, Ivonem ita locutum propter sola Summorum Pontificum Decreta, non autem propter ipsarummet Investiturarum injustitiam, scribit Epist. 236. quòd manualis illa Investitura per Laicos facta, alieni juris est pervasio, & sacrilega præsumptio.*

1. Locus S. Augustini à Beato Ivone adductus probat, pos-

Art. 4. se Principes, postulante Ecclesiâ, Schismaticos bonis temporalibus Ecclesiarum privare, illaque in Episcopos Catholicos transferre, quemadmodum Constantinus Donatistis, contra quos ibi disputat S. Augustinus, Villas abstulerat ac legitimis Episcopis concesserat, quia scilicet bonorum temporalium possessio legibus Imperialibus subjacet, maximè dum Ecclesiæ consensus intervenit quoad bona Ecclesiastica. Sed neque S. Augustinus neque Ivo Camotensis senserunt, Principes esse bonorum temporalium Dominos, præsertim dum ex ipsorum consensu in Ecclesiam translata sunt, ut ea vel eorum fructus usurpare possint vel aliis dare, ut libuerit; *Res enim Ecclesiastica*, ut inquit idem Ivo Epistolâ centesimâ undecimâ, *sicut testantur etiam sæculi Leges, quia Divini Juris sunt, in nullius bonis sunt. Et ideo prorsus errat, qui pro suis occasionibus, aut PRINCIPUM JUSSIONIBUS, A QUIBUS EAS MAXIME SERVARI CONVENIT, USURPAT, & malè tractat. Unde ait Papa Symmachus in sextâ Synodo: qui prædia Ecclesiæ petierit, vel acceperit, vel possederit, vel retinuerit, nisi se citò correxerit, anathemate feriatur, sitque danti, & accipienti, vel possidenti anathema.*

II. DISSERT. „Augusto illo Jure fruebantur etiam „Angliæ Reges; & nihil aliud ab Henrico I. Paschalis „II. postulavit, nisi ut solemnitatem Investituræ per an- „nulum & baculum dimitteret, indulgens etiam ut homi- „nia ratione feudorum exigeret, ut probavi Disserta- „tione 4. in Historiam Ecclesiasticam 11. & 12. sæculi Ar- „ticulo 7.

12. RESP. Potuisset Paschalis II. consentire, ut Rex Angliæ hominum exigeret ab Episcopis feuda Regalia obtinen-

mentibus, quia licet hoc parum deceret dignitatem Episcopalem, non ita tamen à justitiâ aberat, ut qui bonis Ecclesiæ §. 2. datis fruebantur, illud exhiberent Donatoribus grati animi signum. Verùm hominum plurimum differt à Relevio, arctiusque feudis inhæret. Unde concessio hominii non est argumentum concessionis usus-fructus feudorum post mortem Episcopi : multò minùs aliorum reddituum & collationis Beneficiorum, atque adeò Regaliæ, quæ illa complectitur, & de quâ est quæstio.

13. Fuisset illa concessio potiùs injustæ vexationis redemptio, quàm legitimi Juris agnitio. Quia enim Principes spirituales auctoritatem Episcopis conferre velle videbantur, nonnullas condiciones Religionis minùs repugnantes tolerare Pontifices maluerunt, quàm usum adeo perniciosum non abolere : quod exemplo in §. sequenti à Patre Alexandro referendo confirmabitur. Accedit, quòd nihil concludi posset ex facto Paschalis II. si metuens Ecclesiæ majora mala, Henrico Angliæ Regi aliquid ei minimè debitum in Ecclesiam permisisset; sicut nec ex eo quòd Henrico Regi Germaniæ propter vim sibi ab eo illatam Investiturarum Privilegium contulit.

14. Sed patet, Paschalem II. nequaquam indulgisse Henrico Angliæ Regi, ut hominia ratione feudorum exigeret, sed permisisse ut qui hominum ei præstitissent, nihilominus consecrarentur; idque donec Regis cor emollitum esset. Sic enim scribit Paschalis ad S. Anselmum apud P. Alexandrum ad sæc. XI. & XII. diss. 4. art. 7. *Si qui verò deinceps, præter Investituras, Ecclesiarum prælationes assumpserint, etiamsi Regi hominia fecerint, nequaquam ob hoc à Benedictionis munere arceantur, donec per omnipotentis Domini gratiam ad hoc omittendum*

Art. 4. dum cor Regium tuæ prædicationis imbris molliatur.

§. 2. 15. Cùm Reges Angliæ hanc inter alias pessimas consuetudines inducere tentassent, ut Ecclesiarum vacantium fructus omnes usurparent, obstitit S. Thomas Archiepiscopus Cantuariensis; quo in certamine Martyrii palmam adeptus est, ejusque consilium & conatus fovit Alexander III. imò Deus ipse comprobavit plurimis, quæ per ipsum edidit, miraculis. Sed & ipsemet P. Alexander ad sæculum undecimum & duodecimum Dissert. 10. Art. 1. confessus est, redivit illos non potuisse Regem Angliæ suos facere; sed ad summum in pios usus expendere: *Quod spectat*, inquit, *consuetudinum Clarendunæ promulgatarum Capitulum duodecimum id ab Alexandro III. damnatum non fuit, quâ parte fructus Ecclesiarum vacantium Regi adjudicabat, sed quia vendicabat ipsi sicut Dominicos: cùm æquitas ac pietas suaderent, ut redditus illi, quos patrimonia pauperum, oblationes fidelium, pretia peccatorum, Patres appellant & Concilia, in profanos usus non cederent, nec in proprias utilitates à Rege converterentur, sicut alii redditus Regales, sed pios in usus erogarentur: Quâ in re maximè Regum Christianissimorum pietas semper emicuit. Æquior Ecclesiæ hâc in parte fuit P. Alexander, quàm qui scripserunt, posse Regem Christianissimum ejusmodi fructus in fiscum deferri facere.*

§. T E R T I U S.

Art. 4.

§. 3.

De restitutione feudorum ad tollendas Investituras.

D I S S E R T. „ Argumento ex legibus Feudorum sum-
 „ pro convictus ac persuasus in causâ Investiturarum
 „ Paschalis II. anno 1110. cum Henrico Germaniæ
 „ Rege pactiōem iniit, ut Episcopi Regalia dimit-
 „ terent ejus Majestati, ipsa verò Investituris renuntiaret,
 „ ut refert Petrus Diaconus in Chronico Cassinensi lib. 4.
 „ cap. 37. Scripsit autem ad Regem in hæc verba : *Ministri*
 „ *Altaris Ministri Curie facti sunt, quia Civitates, Ducatus,*
 „ *Marchionatus, monetas, curtes, & cætera ad Regni servi-*
 „ *tium pertinentia, à Regibus acceperunt. Unde etiam mos Eccle-*
 „ *sie intolerabilis inolevit, ut electi Episcopi nullo modo Conse-*
 „ *crationem acciperent, nisi prius per manum Regiam investiren-*
 „ *tur . . . . .* Tibi itaque & Regno Regalia illa dimittenda
 „ præcepimus quæ ad Regnum manifestè pertinebant tempore Ca-
 „ roli, Ludovici, Ottonis, & cæterorum Prædecessorum tuo-
 „ rum. Interdicimus etiam, & sub Anathematis districtione
 „ prohibemus, ne qui Episcoporum seu Abbatum eadem Regalia
 „ invadant, id est, Civitates, Ducatus, Marchias, Comita-
 „ tus, Monetas, Telonium, Advocatias, Jura Centurionum,
 „ & Curtes quæ Regni erant, cum pertinentiis suis, Militiam
 „ & Castra, & ne se deinceps nisi per gratiam Regis de ipsis
 „ REGALIBUS intromittant. Intelligebat nimirum Pa-
 „ schalis II. Episcopos quandiù Feuda Regum munificentia
 „ Ecclesiis concessa possiderent, omnibus officiis erga ipsos per-
 „ fungi debere, quæ Feudorum Legibus invec̃ta sunt.

R r

2. R E S P.

Art. 4. 2. *RESP.* Paschalis II. feuda Imperatori restitui volebat, ut Episcopos liberaret non à justis feudorum conditionibus, si quæ bonorum feudalium donationibus fuissent appositæ, sed à perniciosâ illâ servitute, cui contra omne jus ac contra Religionem subiciebantur, eâ scilicet investiendi ratione, quæ electionum libertatem perimebat, atque Episcopatibus per simoniam distrahendis viam aperiebat, quæque significare videbatur, potestatem spirituales Episcopis à Principibus tradi, quod non secus ac hæresim detestati Pontifices cum temporalium rerum dispendio abolere satagebant. Sed Episcopi Germaniæ Paschalis Zelo non sunt obsecuti, grave nimis æstimantes, redditibus illis temporalibus carere.

3. Non ergo *argumento ex Legibus Feudorum sumpta convictus ac persuasus in causâ Investiturarum Paschalis II. an. 1110. cum Henrico Germania Rege pacem iniit, ut Episcopi Regalia dimitterent ejus Majestati; ipsa vero Investituris renuntiaret: nisi fortè P. Alexander inter Leges feudales computet jus tollendi Libertatem electionum, Episcopatus vendendi, & significandi dignitatem Episcopalem à Principibus conferri.* Alia certè fuit Paschalis sententia, ut testantur hæc ejus verba in Epistolâ nonâ, quæ est ad Henricum Regem Angliæ: *Si consentiamus aut patiamur, Investituras à tuâ excellentiâ fieri, & nostrum procul dubio, & tuum erit immane periculum.* Verùm quia Rex responsurus videbatur, se non jus novum postulare, sed antiqui confirmationem, addit Pontifex: *Dices itaque: Mei hoc Juris est. Non utique: non est Imperatorium, non Regium, sed Divinum.*

4. Idem confirmat in aliis Epistolis, præsertim 96. edit. Labb. *Sancta Romana Ecclesia & Apostolica, inquit ad eundem*

dem Henricū scribens, per Prædecessores nostros Regie usurpationi & Investitura abominabili vivaciter obviare curavit, & §. 4. gravissimis persecutionibus per Tyrannos affecta, usque ad nostra tempora non desistit. Confidimus autem in Domino, quoniam nec in nobis confidentia suæ virtutem Ecclesiæ Princeps Petrus & Episcoporum primus amittet. Vide Epistolam 97. quæ est ad eundem.

5. Q U A R T U S.

De sententiâ Goffridi Vindocinensis circa Investituras.

1. **D** ISSERT. „Ejusdem argumenti vim sensit Goffridus Vindocinensis Abbas, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, solemnem Investituræ Impugnator accertimus; Opusculo 3. ad Calistum II. „Ex Jure Divino, inquit, Regibus quidem & Imperatoribus „dominamur: ipsis tamen ex eodem Jure, quia Christi Domini „sunt, honorem debemus & reverentiam, sicut dicit Apostolus: „Regem reverimini. Ex Jure autem humano tantum illis debemus, quantum possessiones diligimus, quibus ab ipsis, vel à „parentibus suis Ecclesia ditata & investita dignoscitur. Unde „S. Augustinus super Joannem sic loquitur: Noli dicere, quid „mihi & Regi? Quid tibi & possessioni? Nam per Jura Regum possessiones habentur, &c. Possunt itaque sine offensione „Reges, post Electionem Canonicam, & Consecrationem, PER „INVESTITURAM REGALEM, IN ECCLESIASTICIS POSSESSIONIBUS CONCESSIONEM, „AUXILIUM ET DEFENSIONEM EPISCOPO DARE,

Art. 4., RE, *quod quolibet signo factum extiterit, Regi vel Pontifici,*
§. 5. „*seu Catholica fidei non nocebit.*

2. RESP. Ostendimus §. 1. hujus Articuli quænam esset Goffridi sententia circa Investituras. Vide, si placet, quæ ibi diximus. Nam quæ hic à Patre Alexandro ex illo Autore exscripta sunt, ex illis relatis manifesta fient; scilicet Goffridum existimasse, Investituras ad Principes non pertinere: de se tamen criminosas non esse, si ita fierent, ut Principes spiritualem potestatem Episcopis conferre non viderentur, ut non videntur, dum fiunt quemadmodum hic notat Goffridus, *post Electionem Canonice & Consecrationem*; quia nimirum tunc Episcopus potestatem omnem spiritualem adeptus est. Eâ tantum conditione dixit non nocere quocumque signo fieret Investitura. Nam Opusc. 4. ait; *Investituram per virgam, & annulum accipere, nisi à suo Consecratore manifestum est esse damnosum.* Sed quoquomodo fierent Investituræ, multum à Regaliâ discrepabant, ut §. 1. hujus Articuli ostendimus.

§. Q U I N T U S.

De Investituris à Callisto II. Henrico Imperatori concessis.

1. **D**ISSERT. „Jus illud Regium non læsit vel im-
 „minuit Callistus II. in Concilio Lateranensi, in
 „quo controversia de Investituris finita est; cui
 „Concilio adfuit Sugerius Sandionysianus Ab-
 „bas, Ludovici VI. Regis Christianissimi Orator, ut con-
 „stat ex Callisti Rescripto Concilii sententiâ comprobato :
 Ego

„ Ego Callistus Servus Servorum Dei dilecto filio Henrico Dei gra- *Art. 4.*
 „ tid Romanorum Imperatori Augusto, concedo electiones Epi- *§. 5.*
 „ scoporum & Abbatum Teutonici Regni, quæ ad Regnum perti-
 „ nent, in præsentia tua fieri . . . . . Electus autem R E-
 „ GALIA per Sceptrum à te recipiat . . . . . Et qua
 „ ex his jure tibi debet, faciat. Ex aliis vero partibus Imperii
 „ consecratus, infra sex menses REGALIA, per Sceptrum à
 „ te recipiat.

2. Inutiliter coacervantur hujus generis testimonia, nisi Dissertator speret se æquivocationibus delusurum Lectorem. Consensit Callistus, ut Episcopi electi Regalia per Sceptrum ab Imperatore reciperent. Nemo certè per Regalia aliud intelliget, quàm feuda à Regibus seu Imperatoribus concessa. Consensit, ut Episcopi, quæ ex hujusmodi feudis Regalibus jure Imperatori deberent, facerent. Restat, ut Pater Alexander probet, ratione feudorum Episcopos Franciæ etiam in Provinciis juris scripti constitutos *jure debere* Regi Christianissimo Regaliam, hoc est universos redditus & Beneficiorum collationem quamdiù Sedes vacaverit. Sed quomodo posset Episcopus Regi debere id, quo jam Rex fruitus fuisset? Regalia enim exercetur tantum vacante Sede, hoc est dum Episcopo caret. Mens Callisti fuit, ut Episcopi Investituram bonorum tantum feudaliū ab Imperatore reciperent, eique servitia, quæ in dandis feudis fuerant reservata persolverent. Cum ergo probandum esset, Regaliam, ut à Patre Alexandro descripta est, lege communi feudorum Domino feudali deberi, aut Regi Christianissimo vel ex fundatione, vel ex antiqua consuetudine competere in Provinciis ad quas novè porrecta est, ipse Dissertator, relicto controversiæ puncto, circa Investituras vagatur, & circa alia quæ ab eâ quæstione de quâ modò agitur, longissimè distant.

Art. 4.
§. 6.

§. S E X T U S.

De contentione inter Ludovicum Crassum & Hildebertum Archiepiscopum Turonensem circa collationem duarum dignitatum Ecclesiasticarum.

D I S S E R T. „ Regalia Jus deinceps magis explicatum
„ visuri sumus. Ludovicus sextus vulgò Crassus nun-
„ cupatus, Jus illud in totâ amplitudine suâ exerce-
„ bat, Præbendas ac Dignitates, quæ Ecclesiis vi-
„ duatis vacaverant, conferebat. Jus illud frustra turbare co-
„ natus est Hildebertus Turonensis Archiepiscopus, anno mil-
„ lesimo centesimo vigesimo quinto creatus; ut discimus ex e-
„ jus Epistolâ ad amicum Episcopum, Tomo 13 Spicilegii
„ editâ, pag. 265. Cùm, inquit, ex Præcepto Romani Pontifi-
„ cis de Episcopatu ad Turonicam Metropolim transiissem, Archi-
„ diaconatum in eâ atque Decaniam Personis vacantes inveni.
„ Deinde peractò ferè in eâdem Metropoli anno, Regis literas accepi
„ continentibus, REGEM PRÆSCRIPTAS DEDISSE
„ DIGNITATES, atque mihi præcipere, quod Personas
„ quibus eas ipse dederat, in sedibus earum Dignitatum mittere
„ non differrem. Quo audito, nolui in causâ Dei contra Dominum
„ parere Potestati. Quam ob causam Regias Provisiones admit-
„ tere, & sacram Jussionem exequi recusaverit Hildebertus,
„ an ob rationes Personas ipsas spectantes, an quòd intra annum
„ vacantes Dignitates Rex non contulisset, incertum est.

2. R E S P. Quo Jure Ludovicus Crassus illas Dignitates contulerit, ignoramus. Pater Alexander eam collationem Juri Regaliæ adscribit, cujus sententiæ aliud fundamentum

pro-

probabile non video, quàm quòd Episcopali Sede Vacante, *Art. 4.* ipsæ vacassent. Sed multa sunt argumenta contraria. Ut ut §. 6. sit, nihil ad hujus Dissertationis controversiam refert: cùm Ecclesia Turonensis extra illarum numerum sit, ad quas Regalia de novo extensa est. Hinc tantùm sequeretur Regaliæ usum ante Ludovicum Juniorem cœpisse. Verùm non rectè concluderetur, usum illum justum aut generalem in regno fuisse.

3. Etenim S. Hildebertus in verbis ipsis à P. Alexandro relatis testatur, factum Ludovici sexti fuisse injustum; *Nolui, inquit, in causâ Dei contra Dominum parere Potestati.* Præterea Epist. 67. quæ est ad Honorium II. Papam, id factum fuisse contra consuetudinem antiquam; ac præterea insinuat, Regem non statim pleno jure, ut apertâ Regaliâ sit, dedisse illas Dignitates, sed recusante Archiepiscopo illas juxta Regis voluntatem conferre. *His, inquit, aliisque premor angustiis, quia zelo zelatus Legem Domini Dei, QUIA NON SUM TRANSGRESSUS TERMINOS QUOS PATRES NOSTRI POSUERUNT; QUIA DIGNITATES ECCLESIASTICAS, NEC EX REGIS PRÆCEPTO DISPOSUI, NEC EI DISPONENDI FACULTATEM INDULSI.* Hinc & ex aliis Hildeberti verbis mox referendis conjicere licet, Ludovicum non Jus Regaliæ exercentem, sed in personas, quibus Hildebertus Dignitates vacantes contulerat, offensum, alias eis substitui voluisse.

4. Huic enim controversiæ calumniam iis, quos Hildebertus præfecerat, illatam, occasionem præbuisse colligere licet, ex his Hildeberti in præcitatâ Epistolâ 67. verbis: *Sciens enim quia oportet magis Domino obedire quam hominibus, personas elegi, quæ in exequendis Ecclesiæ negotiis pondus dici*
porta-

Art. 4 portarent, & astus. Alteri igitur Archidiaconatum, alteri Decaniam dedi. Nullus omnino fuit, qui ei quem in Decanum promoveri, quando promotus est, aliquid opponeret, seu quando fuit in Sede collocatus. Omnes ipsius gratiam habebant, omnium ipse. Et continuò causam affert, quæ adversus Decanum invidiam concitavit, & adversus omnes superiores officio suo probè defungentes concitare solet: *Sequenti autem*, inquit, *tempore contigit*, ut quosdam Canonorum, qui sub virga erant propter eorum turpia verba, & reprimendorum enormitates operum, Decanus ex officio Decaniæ Ecclesiasticæ corrigeret disciplinâ; quam nimis graviter iidem Canonici ferentes, adversus eum inexorabili odio exarserunt. Cui scilicet odio plurimum ex quâdam discordiâ est additum, quæ inter eosdem Canonicos & fratres Decani suscitata, ex verbis ad rixam usque pervenit. Ex occasione huiusmodi, simulque suffragio disciplinæ præscripti Canonici de sud. egressi Ecclesiâ, ad Regem Francorum, cuius iram circa Decanum noverant implacabilem, transferunt, ipsius indignationem, quantis & quibus potuere delationibus in eum cummulantes.

5. Epistolâ sequenti, quæ est ad eundem Honorium testatur, neminem Decani promotioni sese opposuisse: quod argumentum est, ipsam justam & Canonicam fuisse: *Decano*, inquit, *sic data est à nobis in Capitulo Decania*: sic ipse substitutus in Sede, ut huic ejus promotioni nemo prorsus aut verbo resisteret, aut opere contraireret.

6. Crimina igitur, vel verisimiliùs calumniæ, non autem Jus Regaliæ, contentioni inter Ludovicum Crassum, & Hildebertum occasionem præbuere. Sanè jurium suorum tenacior erat Ludovicus, quàm ut per annum Decanum sibi minus gratum Decanatu potiri permisisset, si ad se illius Dignita-

tis

tis collatio Jure Regaliæ pertinuiſſet. Videri poteſt apud *Art. 4.* Sugerium in hujus Principis vitâ, quàm ægrè tulerit ſine §. 6. ſuo aſſenſu ipſum Sugerium electum fuiſſe Abbatem, biennio aut triennio ante controverſiam iſtam. Eccleſiæ Tu-ronenſis; quàmque graviter ejus electionis nuntios habuerit.

7. Supràdictis conjecturis autoritatem Patris Alexandri adjicimus, ut plena ſit probatio. Ipſe enim §. primo hujus Articuli agnovit, quòd *collatio Beneficiorum, quibus Jurisdictio ſpiritualis annexa eſt & animarum cura, ad Principes Regaliæ jure non ſpectat; quia Divino Jure habetur. Miſſio enim ad functiones hujusmodi obeundas neceſſaria eſt, quam ſoli Eccleſiæ majores Prælati, ſcilicet Summus Pontifex, & Episcopi concedere poſſunt.* Atqui Archidiaconatui & Decanatui annexa erat Jurisdictio ſpiritualis, ut de Archidiaconatu conſtat ex Jure communi, & de Decanatu patet ex ſuprà relatis: ergo juxta P. Alexandrum, collatio illarum Dignitatum ad Ludovicum Craſſum Regaliæ Jure non ſpectabat.

8. Denique negotii exitus comprobat, Regem Jure Regaliæ Dignitates illas non contuliſſe. Nam in illarum poſſeſſione confirmati ſunt ii, quos Hildebertus iſtituerat. Id enim, ut puto, ſignificant hæc verba Sancti illius Archipræſulis in Epiſtolâ ad Regem Anglorum, quæ extat apud eruditiffimum Domnum Lucam Dacherium in Append. Tom. 13. Spicil. pag. 260. ſub num. 2. *Nolo autem veſtram latere Majestatem, Eccleſiæ noſtræ pacem Regis redditam, CLERICOS INVICEM PACIFICATOS, nos in gratiam Regis gravamine ingenti rediſſe, &c.*

9. DISSERT. „ Ut ut eſt, non Pontificem Maximum, „ non Synodum appellavit Archipræſul, ſed Regem, quem

Art. 4. „unum caufarum Jus Regaliæ ſpectantium Judicem eſſe no-
§. 6. „verat : in ejus Curiâ cauſam dixit, rationem protulit, cau-
 „ſa cecidit : *Attendens*, inquit, *oportere conveniri Re-*
 „gem . . . . . agendi cum eo diem ſuſcepi, affui ſtatuto die
 „& loco in Audientiâ eorum, qui convenerant, paratus respon-
 „dere objectis, & Canonicum ſubire Judicium. Dehinc auditâ
 „utriuſque partis cauſâ, cùm ego adhuc debitum exſpectarem Ju-
 „dicium, Rex mihi per ſe ipſum prohibuit, ne quidquam de præ-
 „dictarum redditibus Dignitatum aut præſumerem, aut ordina-
 „rem. Fruſtrâ preces attuli, fruſtrâ protuli plurima, &c. De-
 „nique ſic regreſſum à Rege ſecutus eſt nuntius, qui diceret di-
 „xiſſe Regem, ne fructus poſſeſſionum Turonenſis Eccleſiæ, quas
 „Regis poteſtas attingit, ad præſatam deferretur Eccleſiam, ſed
 „Fiſco deinceps adſcriptus, Regiis uſibus deſerviret; quod ita fa-
 „ctum eſt. Terra quoque ipſius ita mihi ſuſpecta eſt, ut eam ingredi
 „non audeam, nec tamen hæc loquor tanquam vobis clamorem ſuper
 „Chriſto Domini deponens, &c.

IO. RESP. Res ita geſtas eſſe aſſerit Diſſertator, ut ge-
 ſtas vellet. Notat, Hildebertum apud Regem, utpotè con-
 troverſiarum de Regaliâ unicum Judicem, cauſam dixiſſe.
 Verùm illa ipſa quæ profert ex Epistolâ Hildeberti à Domino
 Dacherio editâ, ipſius propoſito adverſantur. Significant
 enim, Regem non ut Judicem habitum ab Hildeberto fuiſſe,
 ſed ut partem. Nam *convenire aliquem*, & *agendi cum illo*
diem ſuſcipere, partis potiùs quàm Judicis perſonam designant.
 Præterea hæc verba; *in Audientiâ eorum, qui convenerant, pa-*
ratus respondere objectis, & *Canonicum ſubire Judicium*, in-
 dicant, Sanctum illum Antiftitem alios, & quidem Eccle-
 ſiaſticos viros Judices poſtulâſſe. Alioquin enim quomodo
Canonicum fuiſſet Judicium. Id clariùs exprimit in Epistolâ
 ad

ad quemdam Episcopum : *Arguar mendacii*, inquit, nisi *Art. 4.*
venerabilis Andegavorum Episcopus, nec non plures cum eo Sa- §. 6.
cerdotes mihi testimonium peribuerint, quod paratus fuerim justi-
tiam exequi, quod eorum subdidi iudicio, qui de me non habe-
bant judicare. In Append. To. 13. Spicil. num. 6. Hæc au-
 tem verba : *Dehinc audita utriusque partis causâ, cum ego ad-*
huc debitum expectarem iudicium, Rex mihi per se ipsum prohi-
buit &c. innuunt, à Judicibus, quorum se subdiderat iudi-
 cio, licet de illo non haberent judicare, nullam fuisse pro-
 latam sententiam, sed *Regem per se ipsum* non jus dixisse, at
 per vim voluntatem suam explevisse, non solum prohibendo;
 ne Hildebertus circa Dignitatum illarum Ecclesiasticarum re-
 ditus aliquid ordinaret; verum etiam possessionum Ecclesiæ
 Turonensis fructibus, quas Regis potestas attingebat, illum
 spoliando.

11. Fructus in Regium Fiscum delati sunt, sed jam reple-
 tâ Sede, ac Rege in Archiepiscopum propter ejus constan-
 tiam excandescente. Id autem injustum fuisse tanquam rem
 certam affirmat idem Archipræsul ante verba mox relata. Sic
 enim Epistolam inchoat : *Quantis tribulationum turbinibus*
agitetur Ecclesia, vestram Venerande Pater latere non credo San-
ctitatem. Adhuc enim Francorum Rex innocentiam meam tanto
persequitur odio, UT TRADUCAT IN GRAVAMEN ECCLE-
SIAE; ET QUOD CONSTAT ESSE SANCTUARIUM, ADDIXIT
FISCO.

12. DISSERT. „ Regem in Ecclesiæ commoda propen-
 „ sissimum, Sedi Apostolicæ addictissimum, qui Romanos
 „ Pontifices tantâ pietate suscepit, tantâ observantiâ coluit,
 „ tantâ generositate adversus Germaniæ Reges tuitus est, qui
 „ Investiturarum solemnitate per anulum, & baculum

Art. 4. „ultrò dimisit, qui hominibus etiam renuntiavit ut Ecclesiae
§. 6. „morem gereret: de quo scribebat S. Ivo Carnotensis Epi-
 „copus ad Paschalem II. Epist. 238. *Rex Francorum, utpotè*
 „*homo simplicis naturæ, erga Ecclesiam Dei est devotus, est Sedi*
 „*Apostolicæ benevolus.* Hunc (inquam) Regem Ecclesiae Jura
 „usurpasse, sibi aliquid in Regalia negotio tribuisse quod sibi
 „jure non competeret; nequaquam verisimile est.

13. RESP. Non est ergo verisimile, Ludovicum Crassum contulisse Archidiaconatum & Decanatum Ecclesiae Turonensis prætextu Regaliae: quandoquidem, ex Patre Alexandro, Beneficia, quibus Jurisdictio spiritualis annexa est, huic juri non sunt obnoxia; atque adeò Ludovicus illa conferre non potuisset, nisi Ecclesia Jura usurpans, sibi tribuens quod sibi jure non competebat.

14. Sed huic *ad hominem* argumento addendum, frustrà hæc alia Ludovici laudabilia facinora commemorari; cum in hac causa, & in aliis etiam constet illum æquitatis metas excessisse. In promptu esset vituperationem Ludovici Crassi texere, quæ fortè laudationi ejus à P. Alexandro adornatæ præponderaret. Materiam subministrarent, quæ Princeps adversus Stephanum Episcopum Parisiensem & Henricum Archiepiscopum Senonensem gessit eodem fere tempore, quo Hildebertum male habuit; quâ de re videri potest Sanctus Bernardus Epist. 45. & seqq. potissimum verò 59. Sed ne extra nostrum argumentum vagemur: etsi Ludovicus jus habuisset Dignitates conferendi, non potuisset Archiepiscopum convenientem Regem, se sistentem statuto die & loco, paratum respondere obiectis, & Canonicum subire Judicium preces afferentem, proferentem plurimam, tam acerbiter exagitare. Num enim quando aliquis in Senatu Parisiensi litigat adversus alium pro Beneficio, quod in Regaliâ

Regaliâ non vacâsse contendit quascunque rationes afferat *Art. 4.*
omnibus suis bonis privatur, & in exilium aut in carcerem §. 6.
mittitur? Concutiuntur etiam interdum optimorum Principum Animi variis perturbationibus adversus eos, qui ipsorum voluntati obfistunt.

15. DISSERT. „Quis præterea Gallicanos Præsules universos, S. Bernardum, & Sugerium Abbates, Ecclesiasticæ Disciplinæ ac Libertatis studiosissimos, qui aliàs Episcoporum patrociniū apud Regem libertate incredibili susceperunt, in causâ Hildeberti Archipræsulis silentium servaturos crediderit, nisi persuasum habuissent causam ipsius malam esse, ipsum imprudenti consilio Jus Regium turbâsse, Regiæ collationi Dignitatum in Ecclesiâ Turonensi Jure Regaliæ vacantium præter fas & æquum restitisse. Ipsos verò causam Hildeberti deseruisse, probat illius Epistola 75. „*Silent Amici, (inquit) silent Sacerdotes Jesu Christi, denique silent & illi, quorum suffragio credidi Regem mecum in gratiam rediturum. Credidi quidem, sed super dolorem vulnere meorum Rex illis silentibus adjecit.*

16. RESP. Desertus quidem fuit Hildebertus ab iis, à quibus opem sperabat, sed hæc desolatio causam, quam tuebatur injustam fuisse non arguit. Id enim non raro contingit iis etiam, qui pro apertissimâ justitiâ certant. Exempla quamplurima seppeditant Historiæ, cùm in aliis, tum in materiâ Investiturarum, quas à Regaliâ non distinguendas contendit P. Alexander. Unicus Sanctus Injuriosus obstitit Clotario secundo reditus Ecclesiarum usurpare volenti, ut tradit Gregorius Turonensis libro 4. Hist. Franc. cap. 2. Unicus Egelvinnus Dunelmensis Episcopus Ecclesiæ invasores & rerum Ecclesiasticarum raptores excommunicatione propulsavit, ut

Ss 3

revert

Art. 4. refert Matthæus Paris an. 1070. sub Guill. Conquest. Idem
§. 6. Historicus an. 1094. sub Guill. II. scribit hæc verba : *Anselmus à Rege ut Læsa Majestatis reus postulatur. Huic accusationi & plurimi Episcopi, præter Gondulphum Roffensem Episcopum suum calculum adjiciebant, & facti sunt ut canes non audentes latrare.*

17. Ecquid mirum, si Ludovico Crasso in Hildebertum irâ accenso, seu odio affecto, atque adedè audiendi consilii, & perspicendiæ veritatis ac justitiæ minùs capace; nec non in Decanum ab Hildeberto constitutum commoto, siluerint Episcopi; cùm hocce tempore Ludovico XIV. moderatissimo clementissimoque Principe, Illustrissimum pientissimum que Episcopum Appamiensem, Religiosissimumque illius Ecclesiæ Capitulum redituum spoliatione, exilio, atque carceribus ad præstandum Regaliæ consensum adigente, nemo fuerit, qui afflictis aperte patrocinaretur: licet eos pro Ecclesiæ suæ, atque adedè aliarum quàm plurimarum Canonica Libertate illa mala perpeti nemo non videat?

18. Sanè præter modernos Regaliæ Defensores, nullum Scriptorem legi, qui Hildebertum tanquam Regii Juris Oppugnatorem inculaverit: nisi fortè aliorum Episcoporum silentium tacitam deputemus ejus accusationem. Sed culpandum potius esse hujusmodi silentium ex ejusdem Archiepiscopi Epistola 75. ediscimus. Nam post verba à Patre Alexandro relata, scilicet; *Silent Amici, silent Sacerdotes Christi &c.* Sequitur: *Eorum tamen erat gravamen Ecclesiæ, Canonicis obviare institutis: eorum erat (si res ita postulasset) opponere se murum pro Domo Israël.*

19. At, inquit P. Alexander, siluerunt etiam S. Bernardus & Sugerius Abbates. Infirmum argumentum. Nam tunc
 tem-

temporis S. Bernardus & Sugerius nondum eâ erant apud Lu- *Art. 4.*
dovicum sextum autoritate, quâ postea valuerunt apud ipsum, §. 7.
sed multo magis apud Ludovicum ejus filium. Præterea quis
scit utrum siluerint? Quis scit an non secretò, ut ferè fit, Re-
gem monuerint?

9. S E P T I M U S.

De Regaliâ in Ecclesiis Aquitania.

I. ISSERT. „Rex idem Ludovicus Crassus Rega-
„liam Episcopis Aquitanix remisit; quod Privi-
„legium Ludovicus VII. ejus filius ac successor
„confirmavit. Extat in Regestis Parlamenti Pari-
„sienfis itemque in Regestis Camerae Computorum, sub
„titulo *De Remissione Regaliæ Burdegalensis, ac totius Provin-*
„*cix, & concessione Canonice Libertatis.* Editum est Tom.
„I. Gallix Christianæ, in Archiepiscopis Burdegalensibus in
„Gaufrido de Oratorio, pag. 211. verba Privilegii hæc
„sunt: *Ea propter petitionibus vestris, communicato prius E-*
„*piscoporum, Abbatum, & Procerum nostrorum consilio, af-*
„*sentiente Ludovico filio nostro jam in Regem sublimato, duximus*
„*annuendum & in Sede Burdegalensi, & in prædictis Episco-*
„*palibus Sedibus, & Abbatibus ejusdem Provincie, quæ defun-*
„*cto Illustri Aquitanorum Duce Comite Pictaviensi Guillelmo, per*
„*filiam ipsius Alienoram jamdudum filio nostro Ludovico sorte ma-*
„*trimonii cedit, in Episcoporum & Abbatum suorum electioni-*
„*bus Canonice omnino concedimus Libertatem, absque homi-*
„*nii, juramenti, seu fidei per manum datæ obligatione. Porro*
„*decedentis Archiepiscopi, & Suffraganeorum ipsius Episcopo-*
„*rum,*

Art. 4. „rum, sive Abbatum decedentium res universas Successoribus Re-
§. 7. „gid auctoritate servari volumus, & concedendo præcipimus il-
 „lesas. Hoc quoque adjicientes, ut omnes Ecclesiæ infra deno-
 „minatam Provinciam constituta prædia, possessiones, & uni-
 „versa ad ipsas jure pertinentia, secundum Privilegia, justiti-
 „as, & bonas consuetudines suas habeant & possideant illi-
 „bata. Quin imò Ecclesiis ipsis universis, & earum Ministris,
 „cum possessionibus suis, Canoniam in omnibus concedimus Li-
 „bertatem. Cum itaque Privilegium legem communem obli-
 „gationemque supponat, quæ solvuntur qui illo danati sunt,
 „consequens est Aquitanix Ecclesias Regaliæ Juri obnoxias
 „fuisse antequam Privilegium illud à Ludovico VI. & Ludovi-
 „vico VII. obtinerent.

2. RESP. Non continet hoc Diploma remissionem Regaliæ, sed liberationem à pessimis consuetudinibus & injustis oneribus, quibus Duces & Comites Ecclesias eo tempore premere solebant; cujusmodi erant illi abusus, quibus paulò post renunciârunt etiam Comites Tolosani, & Vicecomitissa Narbonensis de quibus infra §. §. 26. 27. 28. Ut istud ad clariorem lucem deducatur, quatuor in hac concessione distinguenda sunt. Primum Libertas electionis Episcoporum, secundum immunitas ab hominio & juramento, tertium conservatio rerum Episcoporum & Abbatum decedentium pro futuris Successoribus, quartum Canonica Libertas Ecclesiarum earumque Ministrorum ac possessionum. Horum autem nullum ad Regaliâ pertinet. Non primum; nec enim in definitione Regaliæ continetur, quòd Libertatem electionum opprimere Principibus liceat. Non secundum; nam hominium, & juramentum fidelitatis præstabantur à novo Episcopo; Regalia autem vacante tantùm Sede exercetur: nec homi-

hominium & juramentum fidelitatis supponebant Dominum *Art. 4.*
 Feudi fructus antea suos jure fecisse : Aquitania enim Pro- §. 7.
 vincia est juriscripti, ubi feuda huic conditioni non subja-
 cent. In hoc fortè Articulo aliquis favor impensus est Ecclesiis
 Aquitanicis, quamvis à Regaliæ remissione diversus, si ab-
 solutè remissa sunt hominum ac juramentum ratione feudo-
 rum ab Episcopis debita, ac non tantum resecti abusus ab Ec-
 clesiâ damnati. Tertium fuit liberatio à pessimo illo abusu
 quem à Conciliis damnatum fatetur etiam P. Alexander Arti-
 culo secundo §. 16. his verbis : *De spoliis Episcoporum defun-*
ctorum, quæ à Potentibus passim & impunè diripiebantur : mo-
rem pessimum qui in Galliis etiam invaluerat Patres (Trosleia-
ni) execrati sunt, & sacrilegii damnarunt. Quartum nihil
 aliud erat quàm assertio immunitatis Canonica, quâ com-
 munitè Personæ Ecclesiasticæ, & omnia quæ Deo consecra-
 ta sunt, gaudere debent, & quâ sæpe spoliabantur, Pöten-
 tum rapinis, aliisque injuriis. Nulla quoque in iis Diploma-
 tis mentio collationis Beneficiorum, quæ potissima Regaliæ
 pars est.

3. Non Privilegium, sed injustè impositæ servitutis rela-
 xationem fuisse hanc Ludovici Crassi ejusque filii concessio-
 nem, cum alia multa suadent, tum ipsa ejus verba, præfer-
 tim ista : *Canonicam in omnibus concedimus Libertatem*, quæ
 bis ibi leguntur. Quid enim illa sibi volunt, nisi restitui Ec-
 clesias in eam Libertatem, quæ sibi juxta Canones compe-
 tit ; neque adimi absque Canonum violatione potest ?

4. Cæterum quâ Religione visum est Aulicis, debere Lu-
 dovicum XIV. Ecclesias illas Libertate à Ludovico VI. & à
 Ludovico VII. ipsis vindicatâ, & Senatusconsulto Parlamen-
 ti anno 1277. lato, ut dicetur §. sequenti, confirmatâ spo-

T t

liare ?

Art. 4. liare? An possessio plusquam quadringentorum quinquaginta annorum, qui à tempore Diplomatis prædictorum Regum effluerant, atque à trecentis amplius annis dicto Arresto asserta, non debuit sub finem sæculi proximè elapsi impedire, ne Senatus Parisiensis violaret Ecclesiarum illarum Libertatem, eas Regaliæ subjiciendo? An non debuisset etiam tam diuturna præscriptio nuper Regis Christianissimi Consiliarios detertere à proposito illas Ecclesias in servitutem redigendi?

§. OCTAVUS.

Sententia D. de Marca circa Libertatem Ecclesiæ Aquitaniæ concessam à Ludovico VI. & Ludovico VII.

1. **D** I S S E R T. „ Dissimulandum non est Domino de „ Marca libro 8. de Concordiâ Sacerdotii & Imperii, cap. 27. num. 2. & 3. visum esse, ne „ quaquàm hîc agi de Regaliâ, quam nondum „ eo ævo introductam contendit, præsertim in Aquitaniâ, „ ubi pietas Guillelmi Ducis, ac nupera Conciliorum Pictaviensium Edicta obstiterant ne consuetudo illa irreperet. „ Nam (inquit) anno millesimo centesimo Synodus Pictaviensis à Paschali II. Papa cum consensu Guillelmi Aquitaniæ Ducis coacta prohibuerat, ne quis Episcoporum, Abbatum, aliufve è Clero, donum Episcopatus aut Abbatie „ à Rege, Comite, aut quovis Laïco accipiat. Hæc sunt „ verba Canonis primi: *Decrevit Sancta Synodus, ut nullus Episcopus, Abbas, Presbyter, vel quælibet persona de Clero, accipiat de manu Regis, vel Comitum, vel cujuslibet Laicæ personæ.*

„*na*, donum Episcopatus, Abbatia vel Ecclesia . . . . . Art. 4.
 „ Si verò Laici Canonicis Decretis resistentes, Ecclesias violenter §. 8.
 „ retinere præsumpserint, ipsi excommunicentur. Aliud deinde
 „ Concilium in Urbe Piclavienſi habitum eſt à Legatis ejus-
 „ dem Papæ anno millesimo centesimo nono, in quo prohi-
 „ bitum eſt, ne Clerici Laicis præstarent homagium. Hæc sunt
 „ verba Canonis : *Ut Clerici nunquam alicui Laico hominum fa-*
 „ *cere præsumant.* Verùm Illustrissimo Archipræsuli assentiri
 „ non possum, nec me movent ejus rationes.

2. R E S P. Adeò cautus erat adeòque peritus D. P^retrus de Marca, ut Dissertator nunquam mihi persuasurus sit, Illustrissimum illum Antistitem tam asseveranter locuturum fuisse de Libertate Ecclesiarum Aquitanie, nisi fundamentis innixum firmissimis. *Aquitania nunc tractanda causa est*, inquit lib. 8. cap. 27. num. 1. *circa quam duo quædam constituere possumus, quæ verissima sunt, citra omnem controversiam. Primum, Reges Franciæ nunquam contendisse Jus Regaliæ porrigi ad eam Provinciam. Secundum, si Jus illud in usu illis fuisset, ad Duces Aquitanie pertinere debuisse.* Istud secundum, utpotè hîc sibi commodum, admittit P. Alexander, saltem de facto, contigisse, quamvis nullatenus cohæret cum doctrinâ quam Articulo 1. §. 1. tradidit, exponens verba illa, *Jus Regium.*

3. Solet ubi vel minimam nanciscitur cum Regaliâ similitudinem, omnes effingere Regaliæ partes & conditiones, quas recentiores Regalistiæ excogitarunt. Ego certè id quod à Ludovico Crasso aboletur, abusum fuisse non dubito, & quidem à Regaliâ distinctum. Deerat enim in Aquitaniâ etiam ille prætextus, qui Regaliæ in Provinciis juris consuetudinarii occasionem præbuisse creditur, conditio scilicet feudorum,

Art. 4. quâ ipsorum fructus post mortem Vassalli usque ad Successoris
 §. 8. Investituram pertinebant ad Dominum.

4. DISSERT. „ Nam de Regaliâ hîc agi, constat ex ipso
 „ Privilegii titulo in Regestis Supremi Senatûs & Cameræ
 „ Computorum. Secundo, id probatur ex Arresto Supremi
 „ Senatus Parisiensis lato anno 1277. quo, secundum Literas
 „ Eduardi Angliæ Regis, pronuntiatum est, Regem Angliæ
 „ tunc Aquitaniæ Ducem REGALIA in Ecclesiâ Burdegala-
 „ lensi non habere. Et inspectis quibusdam ejusdem Ecclesiæ
 „ Privilegiis, custodia bonorum Archiepiscopalium, Sede
 „ vacante, Capitulo adjudicata est. Verba Arresti hæc sunt :
 „ *Visis quibusdam Privilegiis Ecclesiæ Burdegalensis, pronuntia-*
 „ *tum fuit per Curie nostræ Judicium, custodiam bonorum Ar-*
 „ *chiepiscopalium, Sede Burdegalensi vacante, ad dictum Capi-*
 „ *tulum pertinere.* Privilegia illa sunt literæ Ludovici VI. &
 „ Ludovici VII. Regum Christianissimorum : de Regaliâ ita-
 „ que remissione in iis agebatur.

5. RESP. Quid mirum est, si Libertas ab abusu, qui
 cum Regalia quandam habere videbatur affinitatem, quamvis
 ab eâ plurimum differret, à Regiis Officialibus exemptio à
 Regaliâ sit appellata, & à Senatu habita ut titulus sufficiens
 ad arcendam ab Ecclesiis Aquitaniæ Regaliam, quam in eas
 invehere tentabat Rex Angliæ, tanquam illius Provinciæ
 Dux ? Nec enim verbum, *Regalia*, legitur in Diplomatis
 illis, nec in Arresto Senatûs Parisiensis *remissio Regaliæ* nun-
 cupantur. Appositus illis fuit hic titulus, quando in Ca-
 merâ Computorum cum aliis Instrumentis sunt ordinatè dis-
 posita.

6. Cæterum lce t Senatus Parisiensis in eo Arresto anni
 millefimi ducentefimi septuagesimi septimi Diploma Ludo-
 vici

vici *Privilegia* nominet ; voce illâ intelligenda tantum est Canonica Libertatis vindicatio. Privilegium enim frequenter appellantur exemptiones quælibet, etiam ab oneribus injustis: *Canonicam omnino concedimus Libertatem*, inquit semel & iterum in illo Diplomate uterque Ludovicus ; id est, à servitute ac oneribus per Canones prohibitis liberamus. Ad minus certissimum est, non putasse Regem Angliæ se posse vel debere Privilegia illa, quamvis à se non concessa, revocare : quâ in re melius sensit, quàm Dissertator, seu Theologi & Jurisconsulti, quorum sententiam se recitare profitetur.

7. DISSERT. „ Tertio, Pictaviensia Concilia solemniter dumtaxat Investiturarum, seu donum Episcopatus „ per traditionem annuli, & baculi à Laicis accipi prohibent, „ & hominii præstationem : at bonorum temporalium concessionem feudorumque Investituram post assensum electioni præstitum, non damnant. Sicut ergo Reges Christianissimi, postquam solemnitas Investiturarum & hominii exactio à Romanis Pontificibus, & à Synodis, etiam in Galliis habitis, Claromontanâ, Trecensi, Remensi damnata sunt, nihilominus Jus concessionis bonorum temporalium Episcopatus vacantis, & Investituræ feudorum conferendæ novo Episcopo, cujus electio ipsis grata esset, & qui Juramentum fidelitatis eorum Majestati præstitisset, conservârunt, approbante, & æquum judicante Ecclesiâ, ut suo illo Regio Jure fruerentur : ita Guillelmus Aquitanix Dux, cum Investiturarum solemnitatem per anulum & baculum, & hominii exactionem, secundum Pictavensium Conciliorum Decreta dimisisset, Regalium Investituram servavit. Quarto, cum Jus Regaliæ diversum non esse ab Investituris, quinimò ipsas esse Investituras, prout cum

Art. 4. „Regum nostrorum consensu modificatæ fuerunt in Concilio Claromontano, & Remensi, & à Callisto II. asserat
 §. 8. „Illustrissimus Archipræful, mirum est quâ ratione contentum nondum eo ævo introductam fuisse Regaliæ, quo Investituræ obtinuisse extra controversiam est.

8. RESP. Non is erat Illustrissimus Archipræful, qui sibi tam citò, tam apertè contradiceret. Capite decimo octavo num. undecimo luculenter tradit; *Reditus Patrimoniorum Ecclesiæ vacantis, ac spolia Episcoporum decedentium, nunquam pertinuisse ad Principes &c.* Imò in ipsomet numero tertio Capituli vigesimi septimi à P. Alexandro citato idem asserit his verbis: *Non solum autem Comes (Guillelmus Aquitanix Dux, & Pictavorum Comes) consensit adimi sibi autoritate hujus Canonis (Synodi Pictaviensis primæ) Investituram spirituales, sed etiam retentionem Ecclesiarum. Has enim retineri receptum erat CITRA USUM-FRUCTUM REDITUM, donec Investitura temporalis concessa fuisset.* Dum ergo ait, Jus Regaliæ diversum non esse ab Investituris, mens ejus est, quod compositâ controversiâ circa Investituras, Principes, Ecclesiâ non refragante, de bonis feudalibus investirent, sublatis scilicet abusibus propter quos Summi Pontifices & Concilia Investituras profligare tanto conatu contenderant; & in illis Provinciis in quibus mos erat, ut mortuo Vassallo Dominus bonorum Feudalium fructus perciperet usque dum Investituram Successori daret, Principes quoque fructus Feudorum Regalium Ecclesiis collatorum suos facerent usque ad Investituram novorum Præfulum; cum antea ab illis abstinerent, ut observavit D. Marca lib. 8. de Concord. cap. 27. n. 3. atque hæc prima propriaque fuit acceptio Regaliæ. Postmodum adjunctus est usus-fructus aliorum bonorum Ecclesiasticorum;

corum; imò decimæ, oblationes atque Beneficiorum collatio : cùm econtrà, inquit D. Marca cap. 22. num 5. *in illis* (Provinciis) *quæ huic Juri Relevii obnoxie non sunt, nihil à Regibus tentatum fuerit quoad usum-fructum Regalium.* Art. 4. §. 8.

9. Dabit veniam P. Alexander, si ejus sententiæ anteponamus doctrinam Illustrissimi Archipræsulis rerum Gallicanarum peritissimi, Præsidis officio, aliisque munüs, quæ Regum Christianissimorum Jura ignorare non sinunt, perfuncti, credamusque, quod aliundè constat, Ecclesias retentas fuisse à Principibus *citra usum-fructum reddituum*: adeoque frustra defudasse prædictum Theologum in conquirendis testimoniis, quibus Principes bona Ecclesiarum vacantium ad se recepisse probaret, ut hinc Regalia, id est usus-fructus omnium reddituum, & collationis Beneficiorum praxim admodum antiquam esse inferret. Quapropter futile est quod addit.

10. DISSERT. „ Quintò, Regaliæ Jus sub primâ & „ secundâ Regum nostrorum Dynastiâ viguit & Christianæ „ Monarchiæ coævum est, ut demonstravimus Articulo superioris: falsum igitur est quòd ea lex nondum benè recepta „ esset in Regno, prout scripsit doctissimus Archipræsul.

11. RESP. Non solùm falsam, sed etiam ehimericam esse istam responsionem constat ex iis, quæ hætenùs dicta sunt.

12. DISSERT. „ Sextò, facilè conciliari non possunt duæ „ illæ Summi Viri Propositiones: Ex eo Ludovici Crassi & Ludovici Junioris Privilegio sequi, usum Regaliæ non esse „ introducendum in futurum in Provinciam Burdegalensem, & „ nihilominùs in eo nequaquam agi de Regaliâ. Si enim de „ Regaliâ in eo Privilegio non agitur, nihil obstat quo minùs „ in futurum Jus illud in Provinciam Burdegalensem „ catur. Septimò, etsi Privilegium illud valuerit ut à Lege

Re-

Art. 4. „Regaliæ immunes essent Burdegalenſis Provincia, & Aufci-
§. 8. „tana, ſeu Vaſconia, quæ Aquitaniæ Ducibus parebat, Re-
 „gnantibus Ludovico ſexto, & Ludovico ſeptimo, qui illud
 „conceſſerant, & quandiu revocatum à Regibus Chriſtia-
 „niſſimis non eſſet: non tamen ut perpetua eſſet ac irrevoca-
 „bilis hujusmodi Immunitas. Ea enim eſt Privilegii condi-
 „tio, ut à ſimili Potestate revocari poſſit: neque Reges, cùm
 „de Regio Jure aliquid remittunt indultis Privilegiis, Succeſ-
 „ſoribus ſuis legem ſtatuant: cùm Regia Jura nec alienari poſ-
 „ſint, nec præſcribi. Non obſtantibus itaque Illuſtriſſimi
 „Archipræſulis conjecturis, conſtat Privilegium à Ludovico
 „ſexto Eccleſiis Aquitaniæ indultum, Regaliam ſpectare; ac
 „proindè Provincias, Burdegalenſem & Aufcitanam Regaliæ
 „legi fuiſſe obnoxias antequàm illo Privilegio donatæ fuiſſent.
 „Ex his omnibus confutatum manet Authoris nuperi, qui de
 „Regaliâ contra Regis Chriſtianiſſimi Jura ſcripſit, Caput
 „oſtavum libri primi, quo probandum ſibi ſumpſerat, Jus
 „Regaliæ ſub prioribus tertiæ Dynaſtiæ Regibus receptum
 „non fuiſſe.

13. *RESP.* Optimum argumentum eſt ad probandum, uſum Regaliæ non eſſe introducendum in futurum in Provin-
 ciam Burdegalenſem, quòd ei reſtituta ſit Canonica Libertas
 circa diſpenſationem reddituum Eccleſiarum vacantium. Ar-
 gumenti vis, quam diſſimulat Diſſertator, hæc eſt: Ludo-
 vicus Craſſus repoſuit Eccleſias Aquitaniæ in Canonicâ Liber-
 tate bonis ſuis fruendi poſt mortem Episcoporum: ergo Regalia,
 quâ hujusmodi bonorum uſum-fructum ſibi Principes
 vendicant, ab illis Eccleſiis arceri debuit, licèt de illâ, utpotè
 nondum exortâ, non agatur in Diplomate Ludovici.

14. Non fuit autem hæc Libertatis reſtitutio gratuitum
 Privile-

Privilegium, quod possit ad libitum revocari, ut patet attentè *Art. 4.*
 perpendenti Instrumenti, de quo agitur, rationem & teno- *§. 8.*
 rem. Sed, etsi merum Privilegium fuisset, ac Regaliæ pro-
 priè dictæ remissio; certissimum est, & ab ipsis Regalistis,
 qui antequàm de porrigendâ ad omnes Ecclesias Regaliâ cogi-
 taretur, scripserunt, traditum, nominatim à Ruzæo Privilegio
 undecimo, quòd *Jus Regaliæ potest remitti per Regem.* Pot-
 estatis revocandorum Privilegiorum ratio assignatur, quòd
 Jura Regia cedi aut præscribi nequeant. Quæ Doctrina, si
 universim intelligatur, revocari poterunt quæcumque à Prin-
 cipibus non solum Ecclesiis, sed etiam quibuslibet civitati-
 bus & communitatibus, nec non quibuslibet hominibus sive
 nobilibus, sive plebeis concessa fuerint: quâ doctrinâ nihil
 est publicæ fidei ac tranquillitati magis perniciosum.

15. Quapropter turpissimum est, Theologum officiali-
 bus Regiis Libertatem Canonicam Ecclesiarum eo prætextu vio-
 lantibus patrocinari. In Præfatione protestatus est, se *Regem*
Christianissimum; prout ex officio tenetur, à calumniâ vindicare
 velle, quod eum frustra suscepisse illic ostendimus, cum nemo
 suam Majestatem calumniatus sit, neque de Illâ nisi debito
 cum honore in tota hâc Controversiâ locutus sit. Sed videat
 ipse annon hujusmodi doctrina Gloriosissimum Principem
 graviter offendat, dum suam Majestatem conjicit in pericu-
 lum violandi juramenti ab Eâ de conservando Episcopis *Can-*
nico privilegio in suâ inauguratione præstiti. Sic enim jam à
 tempore Caroli Calvi in augustâ illâ ceremoniâ jurant Reges
 Christianissimi: *Promitto vobis* (Episcopis) *& perdono, quòd*
unicuique de vobis & Ecclesiis vobis commissis CANONICUM
 PRIVILEGIUM *& debitam legem atque justitiam servabo:*
& defensionem quantum potero adjuvante Domino, exhibebo,
 Vv *sicut*

Art. 4. sicut Rex in suo Regno unicuique Episcopo, & Ecclesiæ sibi commissæ per rectum exhibere debet.

§. N O N U S.

*De spoliis Episcoporum decedentium à Ludovico
Juniore perceptis.*

I. **D**ISSERT. „ Ludovicus Junior Juribus à Patre „ cum Regio nomine ac dignitate ad se devolutis „ fruebatur, & inter alia augusto Regaliæ Jure. „ Ipsum anno millesimo centesimo quadragesimo, „ cùm bona omnia Parisiensis Episcopatus vacantis in ejus „ essent potestate Jure Regaliæ, piâ munificentia eleëmofy- „ nam perpetuam constituissè pro Cathedralis Ecclesiæ lumi- „ naribus, docet ejusdem Ecclesiæ tabularium. *Rex Ludovi- „ cus, Ludovici Grossi filius, vacante Episcopatu, dum uni- „ versa ad statum Episcopalem pertinentia in ipsius essent potesta- „ te, &c.* Anno millesimo centesimo quadragesimo septimo, „ cum profectionem in Palestinam adornaret, Episcopatus „ Catalaunensis supellectilem Regaliæ Jure fisco tradi solitam, „ Bartholomæo Episcopo & ejus successoribus liberam dimi- „ sit, auro, argento, & annonâ sibi servatis. Privilegium istud „ editum est inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, „ cap. 16. num. 1. pag. 362. *Dilectissimi nostri Bartholomæi Cata- „ launensis Episcopi precibus annuentes, sibi & successoribus suis „ Episcopis in perpetuum condonamus, ne post decessum Catalau- „ nensis Episcopi, sicut antiquæ consuetudinis hujusque tenor ha- „ buerat, in Domibus Episcopalibus quicquid ligneum aut ferreum, „ sive per Nos, sive per Ministeriales nostros, de cætero capia-*
mus,

„mus; animalia quoque Episcopi, & cetera omnia quaecunque Art. 4.
 „ad supelleſtilem Domorum Episcopaliū pertinere dignoscuntur, §. 9.
 „sub eādē Immunitate concludimus, prater annonam, vinum,
 „aurum, & argentum, quæ omnia juxta vetustam consuetudi-
 „nem, & manu & Potestate Regiæ retinemus. Idem Princeps
 „simile Privilegium concessit Galterio Episcopo Laudunensi,
 „anno millesimo centesimo quinquagesimo octavo, cujus
 „hæc sunt verba: Decedente Episcopo, in manum Regiam res
 „Episcopatus deveniunt . . . . Decedens Episcopus sicut testa-
 „tus fuerit, ratum erit: & si decesserit intestatus, quod absit,
 „Juris erit Regii aurum & argentum ejus totum, annona
 „tota &c. Si vacaverit Sedes messium tempore, custodes gran-
 „giarum retinebunt quod sufficiat seminandis agris. Cæterum Re-
 „gii Juris erit, ceterique omnes redditus, prater ea, quæ liberta-
 „te donavimus, Juris Regii erunt.

2. R E S P. Digna Religioso Theologo methodus! Ar-
 tic. II. in variis §. §. præsertim 13. in medio 15. post initium,
 & 16. circa medium, usum spolia Episcoporum deceden-
 tium percipiendi, à Regaliâ distinguit: ut scilicet Regaliâ à
 Canonibus & aliis autoritatibus usum spoliū tanquàm sacrile-
 gum damnantibus intactam fuisse defendat. Nunc autem, ut
 Regaliâ in usu fuisse sub Ludovico Juniore ostendat, præ-
 xim illam usurpandorum spoliū profert, quasi idem ac
 Regalia fuerit. Declamat prædicto §. 16. Articuli secundi
 contra Autorem Tractatus Appamiensis de Regaliâ, cum-
 que malæ fidei accusat, quod hæc duo non distinxerit. Hunc,
 inquit, Trosleiani Concilii locum integrum referre operæ præ-
 tium fuit, ut nuperi Autoris qui Tractatum de Regaliâ contra
 Regia Jura edidit, mala fides comprobetur; qui verum hujus
 Canonis sensum dissimulat, idèdque verba illius non refert, ne

Art. 4. fraus ejus pateat omnibus, qui Canonem ipsum attentè legerint, §. 9. animadverterintque, quod facillimum est, Trosleiana Synodi Patres illum condidisse, contra illos qui spolia Episcoporum decedentium diripiebant. Aut igitur Dissertator adductis hîc spoliolorum exemplis, non probat, Regaliam tempore Ludovici Junioris in usu fuisse, aut illam sub secundâ Regum Dynastiâ à Concilio Trosleiano, & sub primâ à Regensi, quod à Trosleiano citatur, ab Aurelianensi, nec non à Parisiensi quinto; sub tertiâ autem à Pictaviensi & à pluribus aliis omnis ævi Conciliis fuisse damnatam fateri cogetur.

3. Certè in Privilegiis ipsis, ut Pater Alexander vocat, sincero mentis oculo ea considerantibus apparent indicia violati antea Ecclesiæ Juris. Nam, verbi gratiâ, Diploma in favorem Ecclesiæ Catalaunensis datum, cujus hîc fragmentum refertur, sic incipit : *Inter universa quæ agit magnitudo Regalis, nihil religiosius dignoscitur, quàm quòd Ecclesiarum tranquillitati studet inposterum providere, & Libertatem earum ad honorem nominis Christi adaugere* : Quibus verbis insinuat, usum, qui abrogatur, contra tranquillitatem & Libertatem Ecclesiæ inductum fuisse. In fine pariter declarat Rex, se, quæ sibi reservat ex bonis Episcopi mortui, retinere non posse, si Episcopus ea testamento suo aliis reliquisset : *Quòd si de his præfata Sedis Episcopus ante obitum suum sub legitimo testamento disposuerit, illius ordinationem nec contradicere possumus nec debemus.* Si Episcopi testamentum condentis voluntas ad transferenda in alios bona ex Ecclesiâ provenientia, sufficit ut Rex ea sibi vindicare nequeat : multo magis idem efficiet auctoritas Canonum ea Ecclesiæ ipsi vel futuro Successori reservare jubentium ? Verba quidem illa tabularii Ecclesiæ Parisiensis : *Rex Ludovicus, Ludovici Grossi filius, vacante Episco-*

piscopatu, dum *universa ad statum Episcopalem pertinentia in Art. 4. ipsius essent potestate*, aliud à spolio significant. Denotant §. 10. res Episcopatus Parisiensis in manu Regis fuisse, non autem explicant, an ejus reditus suos fecerit. Certè D. de Marca il-
lius Ecclesiæ Archiepiscopus, qui de Regaliâ tam eruditè, tamque solidè scripsit, illud instrumentum ad Regaliâ
prout nunc accipitur non pertinere judicaverat : quandoqui-
dem primum monumentum de Regaliâ mentionem faciens, il-
lud esse dixit, de quo in § seq. agitur.

§. D E C I M U S.

De Regaliâ in Ecclesiâ Parisiensi.

I. I S S E R T. „ Idem Rex in Diplomate dato anno
„ millesimo centesimo sexagesimo primo ait, Pa-
„ risiensem Episcopatum & Regalia post mortem
„ Episcopi Theobaldi in manum suam venisse,
„ sed nolle se in proprios usus convertere oblationes & reditus
„ Altaris Capiceriæ, quas Hederæ donat Monasterio. Di-
„ ploma istud quod incipit : *Ego Ludovicus*, editum est
„ Tom. 10. Spicilegii Dacheriani, pag. 648. inter Probatio-
„ nes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ, pag. 362. & Tom. 1. Gal-
„ liæ Christianæ, in Episcopis Parisiensibus, in Theobaldo.
„ Cujus Diplomatis hæc sunt verba : *Post obitum Parisiensis*
„ *Episcopi bonæ memoriæ Theobaldi, Episcopatus ET REGA-*
„ *LIA IN MANUM NOSTRAM VENIT, & similiter*
„ *Capiceriæ reditus : sed cum oblationes & reditus Altaris nol-*
„ *lemus assumere in usus Regios, Monasterium Virginale de He-*
„ *derâ conspeximus multis indigere, & Sacrarum Virginum indi-*
gentiæ

Art. 4. „gentiæ succurrere dignum duximus. Notum itaque facimus quoddam
§. 10. „pro nostrâ, & Antecessorum nostrorum Regum Franciæ animabus, quicquid capiebamus in Capiceriâ Ecclesiæ Parisiensis
 „Sede vacante, & EPISCOPATU EXISTENTE IN
 „MANU REGIA, conventui Sororum de Hederâ, quoties vacaverit Episcopatus, donavimus habendum, usque ad ipsam diem
 „quâ facta fuerit electio.

2. RESP. Primum istud pro Regaliæ usu testimonium, & omnium antiquissimum esse notavit Illustrissimus D. Petrus de Marca in Commentario an. 1655. ab ipso, postulanti-
 bus Cleri Gallicani Comitibus, edito, eumque secutus est Auctor Tractatûs Appamiensis lib. 1. cap. 9. Quamvis nulla hîc
 collationis Beneficiorum, quæ præcipua est Regaliæ pars, sit
 mentio.

3. Cæterum, cum nulla proferatur Ecclesiæ, sine cujus
 consensu induci non potuit, Regaliæ concessio, sed solo usu
 inducta fuerit quædam ejus præscriptio; sitque commune
 Jurisperitorum effatum: *Tantum præscriptum quantum pos-*
sessum; quæcunque probationes illius usus adducentur, pro
 suis tantum casibus & circumstantiis valebunt; quod diligen-
 ter observandum est. Quamvis enim Concilium Generale
 Lugdunense II. Regaliam, etiam fundatione acquiri posse
 judicaverit: attamen cum nullum extet foundationis Instru-
 mentum, quo reservatum hujusmodi Jus Regibus Christia-
 nissimis perhibeatur, patet solam Regibus Christianissimis suf-
 fragari posse consuetudinem, nec ultra illam posse procedi sive
 ut Regalia ad Ecclesias liberas extendatur, sive ut novo modo
 exercætur in Ecclesiis huic oneri subjectis.

4. Hoc semel observato, ut scilicet testimonia in favorem
 Regaliæ postmodum à Patre Alexandro citanda ultra suos li-
 mites

mites non extendantur, magnum fiet compendium, ac brevioribus quàm. hæcenus, opus erit responsionibus. Nec enim negamus post hæcce tempora Regaliam in certis quibusdam Ecclesiis ac Provinciis in usu fuisse: (quanquàm non id probant quæcunque à Dissertatore deinde referentur) sed usum illum omnes conditiones complexum fuisse, quæ hodie Regaliæ affinguntur, vel in omnibus Ecclesiis viguisse, aut potuisse post Concilium Lugdunense ad illas produci, pernegamus.

§. Itaque testimonium hujus §. probat Regaliæ usum in Ecclesiâ Parisiensi quoad redditus: non potest autem hinc legitimè concludi ejus usus quoad Beneficiorum collationem; multò minùs quoad alias Ecclesias.

§. U N D E C I M U S.

De Ecclesiâ Bituricensi.

1. **D** I S S E R T. „ Anno millesimo centesimo quinquagesimo nono, Rex idem Ludovicus Junior remisit Archiepiscopis Bituricensibus veterem consuetudinem, quâ omnia mobilia in Aedibus Archiepiscopalibus reperta, vi Juris Regaliæ capiebantur. Verba Privilegii hæc sunt: *Noverint universi presentes atque futuri, Nos amore Dei, & pro reverendâ prece jam dicti amici nostri Archipræsulis Petri; Ecclesia Bituricensi domos Archiepiscopales quittasse, & in eisdem domibus liberasse quicquid de ligno est, & ferro, ære quoque & vitro, plumbo, & stanno, plumâ & cori, land, cannabe, & lino, maresmo, & omnia domorum utensilia. Liberas eidem Ecclesie*

con-

*Art. 4. „ concessimus grangias , & in eisdem grangiis bergerias , bove-
 §. 11. „ rias , & porcarias , & quamcumque nutrituram , ubicunque
 „ eam habuerit , salvam esse , quantum ad Regiam spectat pote-
 „ statem. De fructibus vero omnium terrarum & vinearum sua-
 „ rum , anno obitus sui , Archiepiscopo concessimus plena-
 „ riam potestatem faciendi Testamenti sui , & legandi vinum &
 „ annonam , & legumina secundum quod voluerit. Refertur in
 „ Patriarchio Bituricensi , Tom 2. Bibliothecæ novæ M S S.
 „ librorum P. Philippi Labbe l. 1. quàm latè Regia manus ,
 „ apertâ Regaliâ extenderetur , ex hoc aliisque superiùs relatis
 „ Privilegiis compertum est.*

2. RES P. Miscetur hîc spoliū cum usu-fructu bonorum Ecclesiæ vacantis. Itaque sicut constat , nec potuit ipse P. Alexander diffiteri , prohibitum fuisse à sacris Canonibus , ne quis Episcopi decedentis bona diriperet , sed , si ab Ecclesiâ provenissent , futuro Successori , aut ipsi Ecclesiæ reservarentur penes Oeconomum Ecclesiasticum ; ita certum est veritum fuisse , ne quis bonorum Ecclesiarum vacantium redditus sibi vendicaret , atque adeò reddituum universorum usurpationem saltem in sui principio , & quamdiu ab Ecclesiâ tolerata non fuit , non minùs fuisse injustam , quàm bonorum ab Episcopo relictorum direptionem. Imò , nonnulli Regaliā in suâ origine nihil aliud fuisse autumant , quàm spoliū : quæ opinio satis verisimilis est , si usum-fructum bonorum feudaliū excipias in Provinciis juris consuetudinarii , ubi Dominus , vacante Feudo , fructus faciebat suos , donec novus Vassallus investiretur , ut jam alibi observatum est.

3. Tam multa in hoc Instrumento ad Regem post Episcopi mortem pertinuisse supponuntur , ut in eorum enumeratione videre mihi videar , non Jus Regaliæ in Legibus feudali-
 libus ,

libus, aut in Jure Custodiæ fundatum, sed *peffimam* illam *Art. 4.*
consuetudinem bona Episcoporum decedentium, & Ecclesia- §. 12.
 rum viduatarum expilandi. Quis enim sibi persuadeat Re-
 ges, si tam amplum jus primû habuissent, à multis quæ
 hîc recensentur, postea fuisse abstenturos? Multiplicantur
 progressu temporis, non minuuntur jura Principum in Ec-
 clesias.

5. DUODECIMUS.

De Ludovici Junioris Elogio.

D ISSERT. „Ludovicus Junior, Princeps, si
 „quis unquam erga Ecclesiam & Sedem Apostoli-
 „cam devotissimus, qui Summos Pontifices In-
 „nocentium II. Eugenium III. & Alexandrum
 „III. in Galliis honorificentissimè & amantissimè suscepit,
 „qui Pontificiam Majestatem contra Fredericum Ænobar-
 „dum tuitus est, qui S. Thomæ Cantuariensis & Ecclesiasti-
 „cæ Libertatis causam tam acriter defendit, quem idem S. Ar-
 „chipræsul & Martyr Epist. 79. lib. 3. *Virum Deo plenum prædi-*
 „cavit; de quo scripsit Epist. 86. libri 2. *Ecclesiam venera-*
 „tur, & protegit, in Ministris suis suscipit Christum, & u-
 „niversorum gratiam benignitate provocat & beneficiis obligat
 „affectiones. Non sevit in subditos, nec occasiones Justitiæ
 „prætextu quarit, quibus cruciet pauperes, exhauriat & spo-
 „liet copiosos. Ad quem scribebat Alexander III. Epist. 30.
 „Append. 2. Tu verò Progenitorum tuorum laudabilis Imitator
 „existens, ut ita paternarum virtutum sicut & Regni here-
 „dem te veraciter exhiberes, ad eorum exemplum singularem &

Art. 4 „unicam Matrem tuam Sacro-sanctam Romanam Ecclesiam, ex
§. 12. „quo Excellentia tua Regnum à Deo commissum est gubernandum,
 „propensius dilexisti, in pressuris & necessitatibus suis ei fide-
 „liter adstitisti, & nihil unquam fuit quod à devotione & sub-
 „ventionem ipsius Regium potuerit animum revocare . . . . .
 „Nullum in toto orbe Principem esse credimus, quem Antecesso-
 „res nostri & Nos ipsi ampliori affectu diligere teneamur, &
 „cui magis à nobis quàm tuæ Celsitudini sit deferendum. Cui ab-
 „expeditione Sacrà reduci cùm quidam Clericus Papale Privile-
 „gium attulisset, quod in omni Cathedrali Regni sui primam pa-
 „caturam haberet cum fructibus medio tempore provenientes,
 „ille confestim combussit literas, dicens; Se malle tales combu-
 „rere, quàm animam suam in inferno torqueri: Ut refert
 „Thomas Walsinghamus in Ypodigmate Neustria: Prin-
 „ceps (inquam) adeò religiosus Regaliam non exercuisset,
 „nec sibi Jus illud tribuisset, nisi fuisset legitimè quæsitum:
 „& si quid hâc in re usurpâset, Alexander III. Pontifex vi-
 „gilantissimus, S. Bernardus Vir Apostolicæ Libertatis, Su-
 „gerius Abbas piissimus & prudentissimus, cujus consiliis &
 „operâ in Regni administratione plurimùm utebatur, ipsum
 „admonuissent arguissentque, quod novum Jus sibi tribue-
 „ret, novum inventum superioribus Regibus incognitum,
 „Ecclesiæ grave invexisset. At non solum siluerunt, sed S.
 „Bernardus & Sugerius hunc morem ceu legitimum appro-
 „bavêre. Alexander III. à reprehensione Regaliæ, quam exer-
 „cebat Rex Christianissimus, procul aberat, qui hanc Angliæ
 „Regi competere agnoscebat: cùm tamen ante Willelmi I.
 „tempora Jus istud sibi non tribuissent Anglorum Reges, & è
 „Galliâ in Angliam à Normanniæ Ducibus iisdemque Angliæ
 „Regibus invecum esset.

2. RESP.

2. RESP. Quibuscumque dotibus præditus fuerit Ludo- *Art. 4.*
vicus Junior, nec impeccabilis, nec à peccato immunis fuit. §. 12.
Quantumvis Ecclesiæ in occasionibus à P. Alexandro recensitis
faverit; non eodem semper affectu illam prosecutus est,
ut videre licet in Epistolis S. Bernardi à Dissertatore §. 14. re-
ferendis, ubi præcipuè notanda sunt hæc verba Epist. 122.
*Quo Jure obsecro, de quo jure præsumit, ut Ecclesiarum pos-
sessiones & terras devaslet, ut Christi ovibus pastores præsci non
permittat, ut his quidem electorum promotionem prohibeat, aliis
verò, quod hætenus inauditum est, dilationem electionis indi-
cat, donec universa consumpserit, donec diripuerit pauperum fa-
cultates.* Num hæc culpâ vacasse suaderent, quæ de Ludovico
narravit P. Alexander? Num Regaliam ad omnes Ecclesias
Galliæ protendi posse inferemus, ex eo quòd Ludovicum
Juniorem alicujus Ecclesiæ vacantis fructus percepisse legi-
mus; etiam silentibus S. Bernardo, & Sugerio, imò Alexan-
dro III. id fortè ignorante, aut, quòd usus ille non latè pate-
ret, cum prædictis Abbatibus dissimulante? An autem Ale-
xander III. Regaliam Regi Angliæ competere agnovit §. 16.
examinabitur.

3. Avertat Deus à Rege Christianissimo consilium in omni-
bus suæ ditionis Ecclesiis ea omnia sibi vendicandi, quæ in
paragrapho superiori enumerata sunt. Vereor enim ne non
desissent Theologi ac Jurisconsulti similes Patri Alexandro, as-
serentes id Majestati suæ licere, quantumcumque à Regaliæ
naturâ, imò ab omni justitiæ ratione absit. Eximeretur suæ
Majestati scrupulus exemplo Ludovici Juniõris, Principis
tam multis nominibus laudati, & doctrinâ traditâ §. 8. hujus
Articuli, ubi Dissertator ait: *Neque Reges, cum de Regio
Jure aliquid remittunt indultis Privilegiis, Successoribus suis*

Art. 4. legem statuant, cum Regia Jura nec alienari possint nec præ-
§. 12. scribi. At nunquam existimabit Rex Christianissimus, suum
esse Jure Regaliae, quidquid in domibus (Episcopalibus post
mortem Episcoporum) de ligno est, & ferro, ære quoque &
vitro, plumbo & stanno, pluma & corio, lana, can-
nabe & lino, maresmo, & omnia domorum utensilia, berge-
rias, boverias, & quamcumque nutrituram, fructus omnium
terrarum & vinearum (Episcopi) anno obitus sui, vinum & an-
nonam & legumina. Melius, meo quidem judicio, & de Lu-
dovico septimo seu Juniori, & de Ludovico XIV. sentiunt,
qui existimant Ludovicum septimum, dum Canonicam Li-
bertatem restituit Ecclesiis Aquitanicis, seu à Ludovico sexto
restitutam confirmavit, dum spoliis Episcoporum renuncia-
vit, dum Capiceriæ redditus Monasterio applicavit, aliaque
suprà relata præstitit, pietatis simul & justitiæ instinctu du-
ctum fuisse, agnovisseque, non Jura Regia illa esse, sed Ec-
clesiastica, atque adeò illis renunciâsse, ut conscientiæ suæ
securitati & quieti consuleret. In hoc autem imitandum à
Gloriosissimo Rege Ludovico XIV. ubi clariùs perspexerit,
quàm pravam fuerit à suis Officialibus sibi datum Regalia ad
tam multas Ecclesias, contra Canonicam illarum Liberta-
tem, contra morem suorum Prædecessorum, contra omnia
denique jura extendendi, consilium. Sed religiosior erat Ludo-
vicus septimus, quàm Ludovici XIV. Theologi, & Juriscon-
sulti. Ille enim combussit Privilegium Pontificium, quo sibi
permittebatur, ut in omni Cathedrali Regni sui primam vacatu-
ram haberet cum fructibus medio tempore provenientes dicens,
se malle tales comburere literas, quàm animam suam in inferno
torqueri: Hi verò nequaquàm timent, ne Regis Christianis-
simi, adeòque suæ ipsorum salutis quidquam officiat, si sua
 Ma-

Majestas, ipsis consulentibus, in majori Regni sui parte *Art. 4*
 propriâ sibi autoritate vendicet universum usum-fructum E- §. 13.
 piscopatuum vacantium, & collationem omnium Beneficio-
 rum curam animarum non habentium.

§. DECIMUS TERTIUS.

De testimonio S. Bernardi in favorem Regalia.

1. **D** I S S E R T. „Jus, inquam, Regaliæ, ac illius
 „usum prout illis temporibus exercebatur, ap-
 „probavit S. Bernardus. Scribens enim ad Ludo-
 „vicum septimum Regem Christianissimum in
 „gratiam Monachi ad Episcopatum Lingonensem electi, E-
 „pist. 170. his verbis Majestatem ejus alloquebatur: *Electio*
 „*rite celebrata est, Electus fidelis est. Non autem esset fidelis,*
 „*si vestra, & non per vos habere vellet. Necdum prorsus se in-*
 „*tromisit de aliquo; quanquam invitatio Cleri & Populi, op-*
 „*pressorum afflictio, & vota bonorum id ab eo vehementissime*
 „*flagitarent.* Et Epist. 164. de altero loquens qui ad Episco-
 „patum electus erat, ait: *Festinavit ad Regem, REGA-*
 „*LIUM INVESTITURAM ACCEPIT.* Idem,
 „vel alius Autor Sermonis ad Pastores, qui inter ipsius opera
 „legitur: *Duplex est dominium Prælatorum. Habent enim cla-*
 „*ves Ecclesiæ . . . . . Habent, & REGALIA, quia*
 „*Domini sunt urbium, oppidorum. Nec solum Episcopatus, sed*
 „*& Consulatus (id est Comitatus) habent. Ut meritò eis dicatur?*
 „*Quid ultra debui facere, & non feci?*

2. R E S P. Nulla hîc mentio fit usus-fructûs aut collatio-
 nis Beneficiorum, quæ sunt propriæ Regaliæ partes; sed tan-

Art. 4. tùm Investituræ seu concessionis feudorum. Observat autem
 §. 14. Illustrissimus D. Petrus de Marca de Concord. lib. 8. cap. 27.
 num. 3. suprà citato, quòd Ecclesiæ à Principibus retineban-
 tur CIRCA USUM-FRUCTUM REDITUUM, donec Investitura
 temporalis concessa fuisset.

3. Sed quod genus Philosophandi ? Ex Autore Sermonis
 ad Pastores, *Praelati habent Regalia, Domini sunt urbium, &
 oppidorum* : ergo Rex Christianissimus habet Jus Regaliæ. Par-
 cendum fuisset Lectorum patientiæ, prætermisissis ejusmodi tam
 ineptis argumentis.

§. DECIMUS QUARTUS.

*Mens S. Bernardi circa Ludovicum Juniorem, Eccle-
 suas & electos Episcopos vexantem.*

I. **D**ISSERT. „ Non est dissimulandum, S. Bernar-
 „ dum Epistolis 122. & 124. Ludovicum Junio-
 „ rem, quem Puerum Regem vocat, durioribus
 „ verbis perstringere ob Ecclesiarum vacantium bo-
 „ na direpta & dissipata ; sed Regaliæ Jus legitimumque u-
 „ sum Abbati Sanctissimo probatum fuisse confirmat uterque
 „ locus, unum abusum insectatur ac damnat, quòd scilicet
 „ Episcopatum vacationem protraheret, ut diutius rediti-
 „ bus frueretur, quos in seculares usus, nullâ publicæ rei ne-
 „ cessitate postulante convertebat, & Comitibus usum-fru-
 „ ctum & Oeconomatum Episcopaliū bonorum concede-
 „ bat, qui fructibus non contenti, terras Ecclesiæ vastabant,
 „ & colonos, hominesque Ecclesiæ vexabant Epist. 122. ad
 „ Joslenum Sueffionensem Episcopum, & Sugerium Abba-
 tem :

„tem : Habeat Rex adversus Comitem Jus : sed & de quo jure Art. 4.
 „præsumit ut Ecclesiarum possessiones & terras devastet , ut §. 14.
 „Christi ovibus Pastores præfici non permittat , ut his quidem E-
 „lectorum Promotionem prohibeat : aliis verò (quod hæcenus
 „inauditum est) dilationem electionis indicat , donec universa
 „consumpserit , donec diripuerit pauperum facultates , donec
 „penitus desoletur terra ? Epist. 224. ad Stephanum Prænesti-
 „num Episcopum : Conculcantur apud nos Sancta , Ecclesia
 „turpiter ancillatur. Nam & electiones Episcoporum prohiben-
 „tur fieri , & sicubi id præsumptum à Clericis fuerit , Electus
 „Episcopari non sinitur. Denique sedet in tristitia Ecclesia Pa-
 „risiensis proprio destituta Pastore , & nemo est qui de substituen-
 „do alio mutire audeat. Non sufficit spoliari bonis præsentibus
 „Domos Episcopales : etiam in terras & in homines manus sa-
 „cilega circumquaque deservit , totius anni ex eis redditus sibi
 „vendicando. Vestra Catalaunensis fecit quidem electionem , sed
 „qui electus est , ecce jam diebus multis debito honore frustra-
 „tur , & scitis quàm non absque gravi gregis dominici detri-
 „mento. Commisit Rex germano suo Roberto vices Episcopi ; &
 „ille in cunctis terris rebusque Ecclesiæ potestativè versans , &
 „pro vice sua ubique haud segniter agens , insert Calis quotidiana
 „nas hostias , non pacificas , clamores pauperum , lachrymas vi-
 „duarum , planctus orphanorum , gemitus compeditorum , &
 „sanguinem interfectorum. Verùm angustus est malitiæ ejus ille
 „Episcopatus. Remensem invadit , atque in terrâ Sanctorum ini-
 „qua gerit , non Clericis , non Monachis , non Sanctimonialibus
 „parcens. Denique S. Mariæ , S. Remigii , S. Nicassii , S. Theo-
 „dorici terras fructiferas , & villas populosas ita in orè gladii
 „devastavit , ut penè in solitudinem redegerit universas. Frequens
 „omnium auribus vox : Hæreditate possideamus Sanctuarium Dei.

Et

*Art. 4. „ Et Epist. 22. ad ipsum Regem : Non filebo , quidd illicitum
 §. 14. „ illud maledictumque Juramentum inconsultissime usurpatum à
 „ vobis contra Bituricensem Ecclesiam (pro quo , heu ! tot &
 „ tanta mala jam nunc merito provenerunt) non ita tandem cor-
 „ rigitis , ut Christi ovibus apud Catalaunum Pastorem præfici.
 „ non sinatis : insuper & Fratri vestro , ejusque Militibus sa-
 „ gittariis balistariisque , Domos Episcopales contra jus & fas
 „ inhabitandas , & res Ecclesiæ in hujusmodi nefarios usus prossi-
 „ gandas , audacter nimium exponitis . Dico Vobis , non erit diu in-
 „ ultum , si hæc ita facere pergitis .*

2. RESP. Vides Ludovicum Juniorem non eam semper Ecclesiis earumque bonis reverentiam præstitisse , quam postulant res Deo consecratæ . Non in omnibus exempla laudabiliter à suis Successoribus imitanda præbuisse : non eas semper laudes meruisse , quibus eum P. Alexander §. 12. extulit .

3. Observare potuisti variis in locis Lector , & rursus hîc potes , animum Aula Regiæ placere cupientem , etiam cum Ecclesiæ Jurium detrimento . Quis enim Ludovicum Juniorem non culpet , quod Ecclesiastica bona devastaverit , aut aliis devastanda tradiderit , quâcumque tandem ratione id fecerit ? At P. Alexander eo nomine illum non damnat , quod Episcopatum , quorum vacationem protraherat , redditus in seculares usus converteret , sed quod hoc fecerit *nullâ publicæ rei necessitate postulante* : quibus verbis in aliis similibus facinoribus referendis utitur . Unde si *aliqua publicæ rei necessitas postulet* (vix autem continget unquam ut nulla sit in Regno publica necessitas) poterunt Reges suis Militibus aliisque adiutoribus aut Ministris Ecclesiarum redditus distribuere ; ac Caroli Calvi aliorumque Regum scrupulum deridere , qui se reos fate-

fatébantur, licèt *magnâ necessitate & per omnia* inviti hujusmo- Art. 4.
di licentiâ usi fuissent. Vide Art. 2. §. 12. §. 14.

4. Attamen ex Ludovici in Ecclesiis injuriis P. Alexander putat elicere se posse Jus Regalia. Quâ verò ratione?

5. DISSERT. „ Certè nisi Rex usum-fructum bonorum Ecclesiasticorum vacante Sede jure sibi vendicâset, diù
„ vacantes Episcopatus ex industriâ non reliquisset, ut reditu-
„ bus diù frueretur. Unde S. Bernardus rem inauditam esse
„ non ait, ut Rex vacantis Episcopatus bona sub manu suâ
„ teneat, fructusque suos faciat, donec novus Episcopus
„ Juramentum fidelitatis præstiterit, & ab ejus Majestate mis-
„ sus in possessionem hujusmodi bonorum fuerit; sed inaudi-
„ tum esse, ut differatur electio, ut retardetur consecratio, eo
„ consilio ut diutius percipiantur fructus; inauditum esse quòd
„ in nefarios usus profligandi exponantur.

6. RESP. Satis apertè significat S. Bernardus, non nisi injustè reditus bonorum Ecclesiasticorum à Ludovico usurpatos, nullo interposito discrimine inter tempus, quo Ecclesiæ sine ipsius culpâ vacabant, & illud quo ipse electiones fieri, aut factas suum effectum consequi non sinebat. Quid enim aliud sibi volunt hæc verba: *Non sufficit spoliari bonis presentibus Domus Episcopales: etiam in terras & in homines manus sacrilega circumquâque desavit, totius anni ex eis reditus sibi vendicando?* Nonne verba illa: *Non sufficit spoliari, usum illum spoli inustum fuisse indicant: sequentia verò; Etiam in terras & in homines manus sacrilega circumquâque desavit, totius anni reditus ex eis sibi vendicando,* adhuc iniquius S. Bernardo visum, quòd Rex bonorum Ecclesiasticorum reditus perciperet eò quòd magis propriè, quàm Episcopi supellex, ad Ecclesiam pertinere viderentur? Ubi au-

Art. 4. tem est distinctio temporis, quo Ecclesiae sine culpâ Ludovici
§. 14. vacabant, ab eo, quo ipse electionem impediēbat?

8. DISSERT. „ Videtur denique S. Bernardus paulò
 „ durius ad Ludovicum Regem scripsisse, quòd à bello geren-
 „ do cum Theobaldo Campaniae Comite deterrere non posset
 „ ejus Majestatem. Theobaldo amicissimus erat S. Bernardus,
 „ ut ipse S. Bernardo addictissimus. Pacem, quam optabat
 „ Comes, Sanctus Abbas promovere & conciliare satagebat.
 „ Rex ob politicas rationes, quæ S. Bernardum fortè latebant,
 „ pacem concedere nolebat conditionibus, ut credere par est,
 „ non satis æquis, & quibus Majestatis suæ juribus & honori
 „ non satis consultum videretur. Theatrum belli Campani-
 „ erat, Belgiumque. Vacabant Catalaunensis & Remensis
 „ Episcopatus. Durante bello commodè illis Ecclesiis provi-
 „ deri non poterat. Regis intererat Episcopos ibi designari,
 „ quorum de fidelitate certus esset. Interim Princeps Rober-
 „ tus Regis frater cum copiis Catalaunum Remosque fatiga-
 „ bat. Ipsi reditus vacantium Episcopatuum in subsidium
 „ belli Rex concessit. Nimiâ licentiâ copias suas in illis civita-
 „ tibus agrisque grassari permisit Regis frater. Hæc S. Bernar-
 „ do conquerendi ratio, si tamen falsis relationibus circum-
 „ ventus non fuit: quod ut suspicemur efficiunt verba illa,
 „ quibus Epistolam exorditur: *Scripseram Regi, arguens*
 „ *eum super malis, quæ sunt in Regno ejus, ipsius (sicut dici-*
 „ *tur) assensu. Et quod rescripti, dignum duxi vobis, qui de*
 „ *Consilio ejus estis, insinuandum.* Data est Epistola ad Josle-
 „ num Sueffionensem Episcopum, & Sugerium Abbatem.
 „ Hi Regi à Consiliis erant Sanctoribus, & rationes ejus
 „ magis forsàn ipsis erant perspectæ, quàm S. Bernardo, qui
 „ ipsos alioqui sibi amicissimos zelo severissimo coarguit.

Nam

„Nam & vos ipsi (inquit) si pacem desideratis Ecclesiæ, sicut Art. 4.
 „oportet. filios pacis : quomodo non dicam tractatis ea, sed rel §. 14.
 „interestis Consiliis tam malignis ? Quicquid enim mali fece-
 „rit, merito non Regi Jureni, sed Consiliariis Senibus imputa-
 „tur. Ut ut est, si quid in his peccavit Ludovicus Junior, &
 „suo Regaliæ Jure verè abusus est; quin id emendaverit nullus
 „est dubitandi locus, cum ejus pietas tam illustribus testimo-
 „niis celebrata sit.

9. RESP. Quis auditâ P. Alexandri defensione Ludovicum innocentem non omninò judicet ? *Unum abusum insectabatur ac damnabat* (S. Bernardus) *quodd scilicet Episcopatum vacationem protraheret* (Ludovicus) *ut diutius redditibus frueretur, quos in seculares usus, nulla publicæ rei necessitate postulante convertebat.* Sed quod spectat ad Episcopatum vacationem ; *durante bello commodè illis Ecclesiis provideri non poterat.* Regis intererat Episcopos ibi designare, quorum de fidelitate certus esset. Quoad redditus verò publicæ rei necessitas postulabat, *ut in seculares usus converterentur.* Nam Rex ob politicas rationes pacem concedere nolebat, conditionibus, ut credere par est, non satis æquis, & quibus Majestatis suæ juribus & honori non satis consultum videretur . . . . redditus vacantium Episcopatum in subsidium belli Rex concessit.

10. Durius quidem scripsit S. Bernardus ad Ludovicum septimum, quàm liceat hodie Abbatibus aut Episcopis, aut aliis quibuscumque Reges alloqui. An autem idcirco Sanctum illum Abbatem tantâ credemus fuisse animi perturbatione pro suo erga Theobaldum affectu commotum, ut Regem injuriam Ecclesiis inferre falsò sibi persuaserit : ac in describendis illis injuriis, quæ non nisi publicæ ac notoriæ esse poterant, & in nominandis Ecclesiis ac personis incer-

Art. 4. to aliquo rumore fuisse deceptum : aut demùm Jura Regia , sacrilegia nominâsse , & propter illa Dei ultionem minitatum esse ?

11. At, inquiet P. Alexander , saltem incertum erat an ex consensu Regis tanta bonis Ecclesiasticis inferrentur damna ; eâque de re dubitâsse videtur S. Bernardus , ut innuunt hæc verba (ut dicitur). Verùm cùm Epistola 222. in quâ habentur hæc verba , scriberetur ad eos , quorum consiliis plerùmque Ludovicus utebatur , principio temperandus erat stylus aliquâ dubitationis specie , quæ tamen veritatem aut sinceritatem non offendeat ; plurima enim & Ecclesiis & Laïcis damna inferebantur , ex quibus poterat Rex nonnulla ignorare. Quòd autem Ecclesiis non præficerentur Episcopi ; quòd vacantium Ecclesiarum fructus interim diriperentur , non poterat Regem fugere. Adde quòd in Epistolâ 224. ubi eadem mala commemorantur , S. Bernardus nullum edidit signum dubitationis.

12. Viderit autem P. Alexander annon in ipsum, dum Regiam declarationem Regiam ad Ecclesias liberas extendentem defendit , cadat hæc S. Bernardi in prædictâ Epistolâ 224. sententia : *Consulere talia manifestè schisma fabricare est , Deo resistere , Ecclesiam ancillare , & novam in servitutem Ecclesiasticam redigere Libertatem.*

§. DECIMUS QUINTUS.

Art. 4.
§. 15.

De Regalia usu sub Sugerio, Regni Gallia, absente Ludovico Juniore, Administro.

1. **D** I S S E R T. „ Sugerium Juris Regaliæ sub Ludovico Juniore testem & approbatorem alterum profero, Epistola 14. ad Capitulum Carnotensem. *sc. Novit Discretio vestra (inquit) quoddam gloriosus Rex Francorum Ludovicus carissimus Dominus noster famossam peregrinationem amore Dei suscipiens, Archiepiscoporum & Episcoporum, ac Regni Optimatum consilio, nec sine Domini Papæ assensu, curam administrationis Regni sui nobis commisit. Et quoniam ex debito officii ea quæ ad Regnum spectant diligenter perquirere, & fideliter nos oportet conservare: præsentium latores Nuncios nostros ex parte Domini Regis AD RECIPIENDA ET CONSERVANDA REGALIA, Dilectioni vestra delegamus: rogantes ut in quibus oportuerit, tanquam Regni fideles, donec Ecclesiam vestram tanto & tam glorioso Pastore viduatam, divina misericordia Idoneo Successore consueto ordine consoletur, fideliter adjuvetis. Quando siquidem Regni æterni amplificationi operosius innititur, tantò suum sibi integrè conservari potissimum meretur. Regaliam partem esse Regii Juris, quâ sine Regnum integrè non conservetur, docet Sugerius Abbas.*

2. R E S P. Hoc Sugerii testimonium neque thesim generalem adstruit; quòd scilicet Regalia potuerit ad omnes Regni Ecclesias extendi, cum hîc de Ecclesiâ tantum Carnotensi agatur, quam illi oneri ex antiquâ consuetudine obnoxiam non

Art. 4. negamus ; neque plenè respondet hujus Articuli titulo , qui
§. 15. est : *Utrum Jus Regalia in totâ amplitudine suâ , quatenus scilicet usum-fructum reddituum Ecclesia vacantis , & Beneficiorum collationem complectitur , Reges tertiæ Dynastiæ ante Concilium Lugdunense exercuerint , illudque agnoverit & approbaverit Ecclesia ? cum nulla hîc fiat collationis Beneficiorum mentio : nulla approbationis Ecclesiæ : imò nec usus-fructus bonorum Ecclesiasticorum.* Verba autem illa quæ grandioribus characteribus , tanquàm Dissertatoris mentem efficacius probantia , scilicet , *ad recipienda & conservanda Regalia* , sola feuda denotant. Nec movet , quòd Sugerius Regis interesse insinuet , ut Regalia recipiantur & conserventur. Nam etsi Rex fructus universos , vel etiam illos qui ex feudis proveniunt , suos non faceret , commoda illi erat bonorum custodia , seu subsequens Investitura , propter illam , quam suprà ex Goffrido Vindocinensi notavimus , rationem ; quia nimirum hoc pacto sibi Episcopos arctius devincebat , subdicebatque.

3. DISSERT. „ Decanus & Capitulum Carnotensis Ecclesiæ ad eundem Abbatem tunc Regni Administrum , dum
 „ Rex Ludovicus Junior in Transmarinâ expeditione versabatur , de Gosleni electione ita scribunt : *Acceptâ à vobis Regiâ licentiâ loco Domini Regis , die statuta convenimus in Capitulum nostrum , & invocatâ Sancti Spiritûs gratiâ , pari voto unanimitique consensu elegimus nobis & Ecclesiæ nostræ in Episcopum Domnum Goslenum Archidiaconum nostrum , virum utique liberalem , idoneum , & literatum : id ipsum approbantibus viris religiosiis Abbatibus qui præsentibus erant , omni- que applaudente populo , & Deo gratias referente super electione talis personæ , quæ utilis esse creditur Ecclesiæ , & Regno fidelis.*

„*delis. Rogamus igitur ut huic nostræ electioni assensum præbere Art. 4.*

„*✠ ELECTO NOSTRO REGALIA REDDERE VICE DOMINI §. 15.*

„*REGIS DIGNEMINI.*

„*Ad illos rescriptit Sugerius Epist. 20. Nos quantum ex parte Domini Regis, cujus vices agimus, facere habemus, huic electioni libenter assensum præbemus. De Regalibus verò sicut in Curia Dominorum Regum Francorum Mos antiquus fuisse dignoscitur, cum Episcopus consecratus, & in Palatium more Canonico fuerit introductus, tunc ei reddentur omnia. Hic est enim redditionis ordo & consuetudo, ut, sicut diximus, in Palatio statutus REGI ET REGNO FIDELITATEM FACIAT, ET SIC DEMUM REGALIA RECIPIAT.*

4. R E S P. Nulla hîc quoque collationis Beneficiorum, nulla approbationis Ecclesiæ, imò nec usus-fructus omnium bonorum Ecclesiasticorum mentio, sed tantum Investituræ, quæ & ad Regalia, id est feuda à Regibus concessa, restringitur, & citra usum-fructum fieri potuisset. Denique de solâ Ecclesiâ Carnotensi est sermo, quæ, ut diximus, Regaliæ subjacet.

5. DISSERT. „*Collatio Præbendarum fiebat à Rege, apertâ Regaliâ, ut constat ex Epistolâ Theobaldi Blesensis Comitis ad eundem Sugerium, quæ est inter istius Abbatis Epistolas 38. Relatum est nobis, inquit, quodd exigitis ab Episcopo Carnotensi Capiceriam Carnotensis Ecclesiæ, quia eam DE REGALI esse asseritis, quam Gaufredus bonæ memoriæ Episcopus in manu sua tenebat, quando à seculo migravit. Unde vobis notum fieri volo, quodd REGALE Carnotensis Episcopatus, de Rege in feodum teneo cum alio feodo meo, ita quodd decedente Episcopo, REGALE Episcopatus meum proprium est, quousque alius substituatur. Et ided vos rogo, & pro REGALI, quod*

Art. 4. „quod meum est, Capiceriam ab Episcopo non requiratis; §. 15. „sed si eam precibus ab Episcopo quaesieritis, inde me non intromitto.

6. RESP. Non videtur Capiceria hîc, & suprà paragra-
pho decimo, pro Beneficio sumi, sed pro bonis unde perci-
piebantur, quæ necessaria erant ad emendam ceram & alia pro
celebrandis Divinis Officiis: unde Ludovicus Junior in diplo-
mate relato in prædicto §. decimo; non dixit Capiceriam, sed
Capiceria reditus in manum suam venisse: nec se Capiceriam
contulisse, sed *quidquid capiebat in Capiceria Sede vacante, don-
asse*. Sugerius etiam non Capiceriam concessisse dicitur, sed
eam exegisse ab Episcopo Carnotensi, de Regali esse asserens, id
est constare feudis Regalibus. Unde patet, Capiceriam non
fuisse Beneficium ad Episcopi Collationem pertinens, sed po-
tius officium Episcopatus annexum, quandoquidem, vacante
Sede Episcopali, vacabat, plenâ Sede ab Episcopo possidebatur.
Præterea fuisset admodum irregulare, ut Episcopi in Ecclesiâ
suâ Beneficium dignitati Episcopali non unitum possiderent.

7. Ex hoc testimonio ad summum concluderetur, Comi-
tem Blesensem, post mortem Episcopi Carnotensis, Regale,
id est fructus bonorum feudalium Ecclesiæ Carnotensi à Regi-
bus concessorum, recepisse; idque ex concessione Regis ad
quem illi fructus pertinuissent, vacante Sede, ex quo feuda
Ecclesiis data subiecta erant huic oneri, sicut feuda Laicalia in
illa Provinciâ, quæ jure consuetudinario regebatur: sed hoc
Regaliam non appellabit P. Alexander, si in definitione Re-
galia à se tradita, & in titulo hujus Articuli stet; licet prin-
cipio Regalia solam fructuum bonorum feudalium perceptio-
nem complexa sit.

8. DISSERT. „Viromandensis Comes ad eundem
Abba-

„ Abbatem Regni Administrum scribit : *Belvacenses Clerici Art. 4.*
 „ *pro electione Domini Henrici Romam properant ad Apostolicum, §. 15.*
 „ *& ad perficiendum hoc opus pecunia est necessaria. Rogat autem*
 „ *Domina Regina & vos & me, ut de redditibus Episcopatus ex*
 „ *aliquâ parte eis indulgeamus.* Reditus itaque vacantis Episco-
 „ parûs sub manu Regiâ fuisse, non ut eos reservaret Succes-
 „ sori, sed ut eis pro beneplacito suo, servatis æquitatis &
 „ pietatis legibus uteretur, certissimum est. Sugerius, quem
 „ S. Bernardus *Magnæ Domûs Magni Regis vas in honorem apud*
 „ *Ecclesiam Gallicanam haberi prædicat*; quem in temporalibus
 „ *fidelem & prudentem, & in spiritualibus ferventem & hu-*
 „ *milem, in utrisque sine reprehensione versari scribit*; quem
 „ *apud Cæsarem tanquàm unum de Curiâ Romanâ, apud Deum tan-*
 „ *quàm, unum de Curiâ Celi esse ait*; talis, inquam ac tantus vir,
 „ Jus Regaliæ vice Regis exercuit, moremque antiquum esse
 „ testatus est in Curiâ Regum Francorum, ut Regia manus à
 „ redditibus Ecclesiæ vacantis non amoveretur, donec electus
 „ Episcopus in Palatio per se Regi & Regno Sacramentum
 „ Fidelitatis præstitisset: nec solum quoad usum-fructum re-
 „ dituum, sed etiam quoad Collationem Præbendarum, Rega-
 „ liam Jus esse Regium professus est, quod ut Regni Admini-
 „ ster ac Regens Regi integrum conservare tenebatur.

9. R E S P. Cùm Ecclesiarum vacantium bona tunc tem-
 poris à Principibus administrari incepissent, non mirum est,
 si absque illorum licentiâ redditus Episcopatuum non possent
 distrahi: itaque postulandus fuit Sugerii Regnum Franciæ
 administrantis consensus, ut Clericis Belvacensibus Romam
 proficiscentibus ex Episcopatus Belvacensis redditibus pecunia
 daretur. Sed vel hoc ipso testimonio probatur, Reges non
 potuisse omnes redditus Ecclesiarum vacantium suos facere,

Z z

sed

Art. 4. sed debuisse illos in Ecclesiarum utilitatem expendere. Id fa-
§. 15. teri videtur Dissertator hîc verbis illis, *servatis equitatis & pietatis legibus*; idem apertiùs scripsit ad Sæc. XI. & XII. par. 3. Dissert. 10. Art. 1. *Quod spectat*, inquit, *consuetudinem Clarendunæ promulgatarum Capitulum 12. id ab Alexandro III. damnatum non fuit, quâ parte fructus Ecclesiarum vacantium Regi adjudicabat; sed quia vendicabat ipsi sicut Dominicos: cùm equitas ac pietas suaderent, ut redditus illi, quos patrimonialia pauperum, oblationes fidelium, pretia peccatorum, Patres appellant & Concilia in profanos usus non cederent, nec in proprias utilitates à Rege converterentur, sicut alii redditus Regales, sed pios in usus erogarentur; quod diligenter tenendum est, vereor enim ne sententiam mutaret, si Officiales Regii redditus illos sicut Dominicos in usus sæculares converti vellent.*

10. Cæterùm, licèt Sugerium magnis laudibus dignum existimem, monebo Lectorem, ut meminerit eos qui fisco præfunt, admodùm sollicitos esse solere, ne quid Regiis rationibus pereat; ideòque quamvis boni sint, justitiam quæstum seu reddituum non tam accuratè disquirere, putantes hæc ad officium suum minimè pertinere. Jus autem Regium à Sugerio dicta est Regalia, quantum ad onera feudis Regiis juxta regionis consuetudinem imposita, inter quæ nec usumfructum omnium bonorum Ecclesiæ, nec collationem Beneficiorum recenset.

II. DISSERT., Facessat igitur nuperus Regii Juris Impugnator, qui in Tractatu suo de Regaliâ, cap. 9. Jus Regaliæ tempore Ludovici Junioris introductum imperitè asserit; exemplo Ducum & Comitum qui illud usurpaverant, id sibi Regem Christianissimum tribuisse; nec ullum esse antiquius

„tiq̃ius Instrumentum, in quo de Regaliâ mentio fiat, *Art. 4.*
 „quantum ad perceptionem fructuum Ecclesiæ vacantis, lite. §. 15.
 „ris Ludovici Junioris anni 1161. quantum ad Collationem
 „verò Præbendarum, Testamento Philippi Augusti, anni 1190.
 „Sanè Duces & Comites usurpasse Regaliæ Jura ad exemplum
 „Regum à quibus Provincias & Urbes Episcopales in feudum
 „acceperant, non verò Reges ad exemplum Ducum & Comi-
 „tum, ineruditus est qui non agnoverit, idque evidenter pro-
 „bat Epistola Teobaldi Blesensis Comitis ad Sugerium Abba-
 „tem superius laudata, quâ Regalia Carnotensis Episcopatus,
 „& Collationem Præbendarum vacante Sede, ad se pertinere
 „contendit, ratione feudi quod à Rege tenebat.

12. R E S P. Laudo Dissertatoris erga Illustrissimum Archi-
 præfulem D. Petrum de Marca reverentiam, quòd cum impe-
 ritix accusare apertis verbis noluerit. Sed, ut illi parceretur;
 Autori Tractatus Appamiensis de Regaliâ convicium non erat
 impingendum: quod non in ipsum, sed in prædictum Ar-
 chiepiscopum cadit. Non enim tanquam à se observatum,
 sed tanquam à D. de Marca dictum refert, omnium moni-
 mentorum, in quibus de Regaliâ quoad usum-fructum fit
 mentio, antiquissimum esse, Diploma Ludovici Junioris
 anni 1161. quoad collationem verò Beneficiorum, Testa-
 mentum Philippi Augusti. Neque prædicti Tractatus Au-
 tor hæc omninò fuisse Regaliæ primordia affirmavit; sed
 tantum Regaliæ circa illa tempora inductam. Constat au-
 tem ex hæcenus dictis, nullum proferri testimonium,
 quod illam Ludovico Juniore antiquiorem fuisse demon-
 stre.

13. Domini autem de Marca rerum Gallicanarum peritissi-
 mai verba in Commentario de Regaliâ, rogantibus Cleri Gal-

Art. 4. licani Comitibus an. 1655. congregatis, scripto, & Tom. 2. §. 15. part. 2. tit. 6. num. 2. Actorum prædicti Cleri inserto, latine sic reddi possunt; „ Monimentorum in quibus de hoc Regalia Jure, quoad Galliam, fit mentio, antiquissimum est Diploma Ludovici Junioris an. 1161. datum. In quo de „ Parisiensi Episcopatu habentur hæc verba, Episcopatus & „ Regale in manum nostram venit. Ejus etiam meminit Testamentum Regis Philippi Augusti an. 1190. confectum. Si „ Præbenda vacaverit quando Regalia in manu nostrâ venient. „ Gallicè ista sunt; *Le plus ancien titre qui fasse mention de ce droit de Regale en France est celui de Louis le Jeune de l'an 1161. parlant de l'Eveché de Paris, Episcopatus & Regale in manum nostram venit. Il en est aussi fait mention au Testament du Roy Philippe Auguste de l'an. 1190. Si Præbenda vacaverit quando Regalia in manu nostrâ venient.* De hoc quidem testamento non declarat D. de Marca, quòd sit omnium in illo genere antiquissimum. Id tamen satis innuit, cùm primam Regaliæ originem inquirens, assignato Diplomate Ludovici Junioris, in quo usus-fructus tantum reddituum apparent vestigia, nullum aliud profert pro collatione Beneficiorum, præter hoc testamentum Philippi Augusti. Itaque si quæ inest huic Chronologiæ imperitia, Doctissimo Archiepiscopo tribui debet, ut diximus, non Autori Tractatus Appianensis.

15. Verùm adeòne perspicua sunt testimonia hîc à Patre Alexandro producta, ut Illustrissimus Dominus de Marca non possit ab imperitiâ vendicari; vel potius à malâ fide? Nec enim verisimile est, ipsum Epistolas Sugerii, quarum autoritate interdum usus est, nequaquàm legisse, aut verum earum sensum non fuisse assecutum. Id sanè affirmare ausim,

P.

P. Alexandrum ejusmodi testimoniis non cessurum fuisse, si *Art. 4.*
 tanto studio Libertatem & Jura Ecclesiæ defendendo suscep- §. 15.
 pisset, quanto Regias partes in hac controversiâ tuetur. In hanc
 sententiam ibit etiam Lector, si attentè perpenderit, eum
 variis in locis probationibus majoris ponderis in favorem Ec-
 clesiæ adductis oblucri, quod articulo sequenti licebit ob-
 servare.

15. Sed ut redeamus ad id unde divertimus, erraverit hac
 in parte præ imperitiâ D. Marca, ejusque errori assenserit Au-
 tor Tractatûs Appamiensis; (neminem enim, ut jam insi-
 nuavimus, defendendum suscipimus, nisi quatenus veritas
 suffragatur, parumque refert, utrum paulò priùs, an paulò
 tardius exorta sit Regalia) manet tamen, eam nonnisi circa
 tempora Ludovici Junioris, ut asseritur in dicto Tractatu
 Appamiensi, fuisse in usu; ac tum, & deinde, non nisi in
 certis Ecclesiis locum habuisse; neque in quibus locum habuit
 unam eamdemque fuisse praxim, sed in aliquibus latius, in aliis
 minùs patuisse.

16. Quòd autem imperitiæ & ignorantie convicium à Dis-
 fertatore impingitur iis, qui Regaliam à Comitibus primùm,
 deinde ipsorum exemplo à Regibus usurpatum suspicantur,
 audaciùs fieri, quàm justius videtur, si sanè intelligatur illa
 opinio. Regaliam quidem juxta primam ac propriam suam
 conditionem acceptam, multi verisimiliùs à jure feudorum
 ortam existimant, vel potiùs nihil aliud initio fuisse nisi jus
 feudale, quo Reges fructus Regalium seu feudorum in Eccle-
 sias collatorum sibi vindicabant post mortem Episcoporum
 usque ad Successorum Investituram, quemadmodum ex feu-
 dis profanis fructus suos faciebant post mortem Vassallorum
 donec investissent eorum Successores, in Provinciis in quibus

Art. 4. ea erat lex seu generalis consuetudo feudorum. At verò cùm §. 15. jus illud ad redditus bonorum non feudaliū nequaquàm extenderetur, satis probabile est, Regaliā ad illos fuisse porrectā occasione tum spoliū, tum Custodiā. Cùm enim defunctorum Episcoporum bona expilari cepissent, ea Magnates ac Potentes, prætextu Custodiā, ne à privatis diriperentur, sibi sensim vindicârunt : quam pravam consuetudinem damnavit Concilium Trosleianum an. 909. can. 14. *Quia, inquit, inter Nostrates hic pessimus inolevit mos, ut defuncto Episcopo, mox à quibuscumque Potentioribus pervadantur res Ecclesiasticæ.* A bonis Episcopi defuncti, ad redditus vacantis Ecclesiæ serpsit injustitia.

17. Verisimile est autem, Reges, exemplo Comitum aliorumque Principum inferiorum, vacantibus Ecclesiis, spoliū & bonorum non feudaliū redditus, ac deinde decimas, oblationes aliosque fructus ad se traxisse, in iis maximè Provinciis ubi pro suo jure feudaliū redditibus jam fruebantur; idque ipsis cō facilius fuit, quòd ad illorum officium specialius spectabat bona Ecclesiastica custodire & adversus Potentium injurias tutari. Utramque originem Regaliæ, scilicet jus feudorum, ac deinde spoliū à Principibus inferioribus primum usurpatum, cui postea adjuncta est Custodia, proposuit Autor Tractatūs Appamiensis lib. 1. cap. 9. & 10. Quæ quidem opinio, quod spectat ad spoliū, confirmatur testimonio Francisci *Mezeray* Clarissimi Historici Regii, qui originem Regaliæ disertè à spoliis accersit, quòd etiam quibusdam aliis Scriptoribus placuit. Sed cùm ea quæstio ad controversiam de Regaliæ extensione non magni referat, nihil opus est Lectorem in eā adstruendā vel Autore Tractatūs Appamiensis defendendo diutius morari.

§. DE-

§. DECIMUS SEXTUS.

Art. 4.

§. 16.

De Regaliâ in Regno Angliâ.

D I S S E R T. „ Alexander III. Pontifex Maximus
 „ hunc usum in Galliis vidit, nec improbavit. Et
 „ quomodo illum in Galliis improbasset, quem
 „ in Angliâ legitimum esse professus est Rescripto
 „ ad Decanum, Præcentorem, & Capitulum Vellense,
 „ quod antiquæ Collectioni primæ Decretalium ab Antonio
 „ Augustino editæ, libro 3. cap. *Ex diligenti. Extra. De Jure*
 „ *Patronatûs*, insertum est. *Episcopo*, inquit, *de medio sub-*
 „ *lato, & redditibus Episcopatûs ad Fiscum devolutis*, cum qua-
 „ *dam Præbenda in jam dictâ Ecclesiâ vacaret*, carissimus in
 „ Christo Filius noster Henricus Illustris Rex Anglorum, eam
 „ Thomæ Clerico suo contulit: cui etiam aliam postmodum in eâ-
 „ dem Ecclesiâ vacantem, cum Archidiaconatu ad quem dicitur
 „ pertinere, concessit: quas insimul non debet habere, cum
 „ nulli sit licitum in eadem Ecclesiâ duas Præbendas obtinere.
 „ Collationem Præbendæ, imò & Archidiaconatûs à Rege
 „ Angliæ Henrico II. jure factam non negat, non mittit in
 „ irritum Alexander III. Juris Canonici peritissimus Pontifex,
 „ & Libertatis Ecclesiæ vindex acerrimus, quia Regaliâ aper-
 „ tâ facta erat, Sede nimirum vacante, & redditibus Episcopa-
 „ tûs ad Fiscum devolutis. Unam improbat damnatque Be-
 „ neficiorum pluralitatem. Ejus Rescriptum ad Vellense
 „ Capitulum dirigitur. Fuit olim Episcopatus apud Vellas,
 „ villam in Somertenfi Pago, in West-Saxoniâ. Ca-
 „ thedralis Ecclesia Deo Sacra erat sub invocatione S. An-
 „ dreæ

Art. 4. „drex. Sedes Bathonam translata est Willelmo II. regnante,
§. 16. „Joanne Episcopo agente, qui natione Teutonicus, profes-
 „sione medicus erat, ut testatur Willelmus Malmesburiensis
 „lib. 2. De Gestis Pontificum Anglorum, pag. 254. Porro
 „vel Capitulum apud Vellas mansit, cujus Præbendæ ac Dig-
 „nitates Regaliæ obnoxia erant Sede Bathoniensi vacante,
 „vel Bathonam translatum, priscum nihilominus nomen reti-
 „nuit, quo ab Alexandro III. nuncupatum est.

2. R E S P. Alexander III. Cap. *Ex Diligenti. De Jure Pa-
 tronatus.* Usus Regaliæ in Angliâ legitimus esse professus non
 est, nisi forte, quæcumque narrantur, legitima declarentur. Imò
 illum usum improbat Alexander III. saltem pro casu in illâ
 Decretali expresso. Jubet enim, ut Præbenda, quæ vacaverat
 Episcopali Sede vacante, Clerico in Canonicum antequàm
 Episcopus decessisset recepto adjudicetur. *Si pralibatus E. à
 commemorato Episcopo de assensu & voluntate vestra (Capituli)
 in Canonicum Ecclesiæ fuerit assumptus; ita quòd cum Præbenda
 vacaret, sibi deberet assignari: Præbendam illam cum fructibus,
 quos prædictus Thomas Stephano fratri suo post susceptum Archi-
 diaconatum cum Præbendâ dicitur contulisse, memorato E. omni
 oc. & ap. re. autoritate nostrâ quàm citiùs assignetis & eam sibi
 faciatis in pace & quiete dimitti.*

3. Non damnat quidem Pontifex in illo Rescripto Rega-
 liam generatim; non tamen idcirco probare censendus est.
 Satis tunc illi erat, ut Præbenda, de quâ tunc agebatur, ca-
 nonicè conferretur: quod non ita facile fuisset consecutus, si
 aliam controversiam Regi sine dubio molestissimam excitâset.
 Vacaverat autem Præbenda illa, Episcopali Sede vacante, sal-
 tem de facto; quod addo, quia Canonicus ante mortem Epi-
 scopi receptus jus ad illam habere videbatur; licet autem de
 facto

facto tantum vacaret, debuisset omnino à Rege conferri se- *Art. 4.*
cundum Regalistarum doctrinam. Sed Alexander III. secus §. 16.
judicavit.

4. DISSERT. „ Una ex Anglicanis consuetudinibus Cla-
„ rendunæ ab Henrico II. confirmatis & promulgatis Rega-
„ liam spectabat, quæ his verbis exprimitur cap. 12. *Cum va-*
„ *caverit Archiepiscopatus vel Episcopatus, vel Abbatia, vel Prio-*
„ *ratus de Dominio Regis, debet esse in manu Regis, & inde per-*
„ *cipiet omnes redditus & exitus, sicut Dominicos, &c.* Hunc
„ Articulum, quatenus Regaliam spectabat, usum-fructum
„ scilicet redituum Episcopatum, & Collationem Præben-
„ darum vacante Sede, donec Episcopus cum assensu Regis
„ electus Sacramentum fidelitatis præstitisset, ab Alexan-
„ dro III. damnatum non fuisse, quod ineruditè effutiit
„ Autor Indicis in Epistolas S. Thomæ Cantuariensis à P. Lu-
„ po Christiano collectas, & post ejus mortem editas, pro-
„ bat tum Rescriptum ejus mox laudatum, cum Regaliæ usus
„ in Angliâ perseverans postquam Rex Henricus II. pravæ
„ consuetudines ejuravit, Ecclesiæ secundum Mandata A-
„ postolica satisfecit, absolutionem ab excommunicatione,
„ impetravit. Lege quæ hæc de re dixi Dissertatione 10. in Hi-
„ storiam Ecclesiasticam Seculorum XI. & XII. de causâ S.
„ Thomæ Cantuariensis, Articulo 1.

5. RESP. Caput 12. Consuetudinum Anglicanarum sine
ullâ exceptione damnatum fuit ab Alexandro III. ut mox vi-
debimus: neque ex hujus Pontificis Rescripto suprà laudato
sequitur Henricum II. non renunciâsse consuetudini perci-
piendorum fructuum & conferendorum Beneficiorum Eccle-
siarum vacantium: tum quia incertum est, quo tempore da-
tum sit, utrum scilicet ante, an post suam absolutionem,

Art. 4. tum quòd illud Rescriptum Regaliæ non ita favere ostenderi-
§. 16. mus. Verum quidem videtur, Henricum post suam absolutio-
 nem à percipiendis Ecclesiarum vacantium redditibus non omni-
 nò abstinuisse. At usum illum injustum fuisse sic demon-
 stratur.

6. Ecclesiæ Anglicanæ feuda possidentes ab oneribus feu-
 dalibus, quæ Regaliæ fundamenta esse contendit P. Alexan-
 der, liberæ erant ante Willelmum I. vulgò dictum Conquæ-
 storem, ut testatur Matthæus Paris his verbis ; *Anno Domini*
1070. Rex Willelmus pessimo usus consilio, omnia Anglorum
Monasteria auro spolians & argento, insatiabiliter appropri-
avit, & ad majora S. Ecclesiæ opprobria calicibus & feretris non
pepercit. Episcopatus quoque & Abbatis omnes quæ Baronias
tenebant, ET EATENUS AB OMNI SERVITUTE
SECULARI LIBERTATEM HABUERANT, sub servi-
tute statuit militari, inrotulans singulos Episcopatus & Abba-
tias pro voluntate sua, quot Milites sibi & Successoribus suis
hostilitatis tempore, voluit à singulis exhiberi. Et rotulas hu-
jus Ecclesiasticæ servitutis ponens in thesauris, multos Viros Ec-
clesiasticos huic Constitutioni pessimæ reluctantes à Regno su-
gavit.

7. Huic servituti aliam adjunxit Willelmus II. cognomen-
 to Rufus, Conquæstoris filius, quæ Regaliæ partem conti-
 nebat, ut narrat idem Historicus ad annum 1089. *Defuncto,*
inquit, venerabili Patre Lanfranco Rex Willelmus Ecclesias &
Monasteria serè totius Angliæ in manu suâ Pastoribus defunctis,
retinens, gravi omnia depopulatione vastabat, & instar firmarum
Laïcis commendabat.

8. Henricus I. Willelmi Rufi frater ac successor servitutes
 Ecclesiis impositas abrogaturum se jurejurando spondit
 his.

his verbis ab eodem Matthæo Paris ad annum 1100. relatis : *Art. 4. Et quia Regnum oppressum erat injustis exactionibus , ego respe- §. 16. ctu Dei & amore , quem erga vos omnes habeo , sanctam Dei Ecclesiam liberam facio , ita quod nec eam vendam , nec ad firmam ponam , nec mortuo Archiepiscopo , vel Episcopo , vel Abbate , aliquid accipiam de Dominio Ecclesiæ , vel de hominibus , donec Successor in eam ingrediatur.*

9. Expressius ac specialius usurpationi bonorum Episcoporum decedentium & Ecclesiarum vacantium renunciavit Stephanus Henrici I. Successor , ut recitat Willelmus Malmesburienſis Hist. Novell. lib. 1. ad annum 1135. *Si quis autem Episcopus vel Abbas , vel alia Ecclesiastica persona ante mortem suam rationabiliter sua distribuerit , vel distribuenda statuerit , firmum manere concedo. Si vero morte præoccupatus fuerit , pro salute animæ ejus Ecclesiæ consilio eadem fiat distributio. Dum vero Sedes propriis fuerint Pastoribus vacuæ , & ipsæ & omnes earum possessiones in manu & custodia Clericorum , & proborum hominum ejusdem Ecclesiæ committantur , donec Pastor Canonice substituantur. Omnes exactiones & mescheningas , & injustitias si- ve per Vice-Comites vel per alios quoslibet malè inductas funditus extirpo.*

10. Pessimam consuetudinem renovare ac roborare conatus est Henricus II. Henrici I. nepos. Consuetudinum enim Clarendunensium , quarum occasione S. Thomam Cantuariensem persecutus est , Capitulum 12. erat istud : *Cum vacaverit Archiepiscopatus , vel Episcopatus , vel Abbatia , vel Prioratus de dominio Regis , debet esse in manu ejus , & inde percipiet omnes redditus & exitus , sicut dominicos. Et cum ventum fuerit ad consulendum Ecclesiæ , & in Capellâ ipsius debet electio fieri assensu Regis , & consilio personarum , quas ad hoc*

Aaa 2

fa-

Art. 4. faciendum vocaverit. Et ibidem faciet Electus homagium & fidelitatem Domino Regi, sicut legio Domino, de vitâ & membris, & de honore suo terreno, salvo ordine suo, priusquàm sit consecratus.

11. Cùm illæ consuetudines examinatæ fuissent coram Alexandro III. cujus autoritate utitur P. Alexander in hoc §. singulis Capitulis adjecta est ejus censura, ut habetur in Codice Vaticano ab Illustrissimo Cardinali Baronio relatò ad annum 1164. Huic autem Capitulo adjuncta est ista censura sine ullâ exceptione vel restrictione : *Hoc. damnavit.* Matthæus Paris ad an. 1064. illas consuetudines vocat iniquas & Deo detestabiles ; easque incredibili rerum & personarum Ecclesiasticarum oppressioni occasionem præbuisse testatur. Eas Willelmus Brito lib. 8. Philippidos, & Autor Historiæ quadripartitæ vitæ S. Thomæ lib. 1. cap. 15. malas fuisse dicunt, non solum quia Reges vacationem Ecclesiarum producebant, sed etiam, quia Rex in proprios usus Ecclesiarum viduarum redditus convertibat. En versus prædicti Britonis :

*Nam Rex Anglorum jus usurpaverat illud
Usquemodo, ut solus Pastores ipse crearet.
Nam quoties Pastore carens Prælatica Sedes
Civili Lætho naturalive vacasset,*

PROTINUS ECCLESIE BONA CUNCTA VACANTIS AB IPSO
USURPATA suos convertebantur in usus.

Idem suadet ratio Autoris vitæ S. Thomæ, quæ nullo non tempore locum habet. *Mos enim prophanus, inquit, in plurimis jam Regnis inolevit, quòd Episcopatus vacantes & Monasteria Reges pro voto tenent, & quasi Christo proscripto, applicantur Fisco, dos Viduæ, & Crucifixi patrimonium, calamitosorum refrigeria, & egenorum subsidia. Quæ igitur à Regibus*

bus contra Ecclesiarum Libertatem & Jura tentata sunt, utpotè *Art. 4.*
 injusta, non debent in exemplum trahi. Alioquin enim, §. 16.
 cùm nullum sit scelus, quod jam olim perpetratum non fue-
 rit, omnia reputanda essent innoxia.

12. DISSERT. „Richardum II. Henrici II. filium Jus
 „Regaliæ exercuisse ibidem observavi, Regiique Diplomatis
 „verba ex Rogerio de Hoveden posteriori parte Annalium;
 „ad annum 1194. retuli, quæ hic repetere absque Lectoris
 „fastidio possum: Didicimus, inquit; quòd in morte Patris
 „nostri, sine Præcepto suo & conscientia habuerunt literas de
 „sigillo suo Gaufridus de Muscamp, de habendo Archiepiscopa-
 „tu de Sliveland, & Willelmus de Stigandebi; & Magister
 „Herardus, de Præbendis habendis in Ecclesiâ Eboracensi, quæ
 „tunc vacabat, & erat IN MANU NOSTRA. Et idè præcipi-
 „mus, quòd præfatos ab Archidiaconatu & Præbendis dictis
 „Disfaisietis, repetentes quidquid exinde perceperunt, post-
 „quàm illos redditus ita fraudulentè & per surraptionem sunt
 „adepti.

„Rex Joannes in Diplomate dato anno 1215. In universis
 „& singulis Ecclesiis, & Monasteriis, Cathedralibus & Con-
 „ventualibus totius Regni Angliæ, libera sint in perpetuum ele-
 „ctiones quorumcumque Prælatorum: salva nobis & heredibus
 „nostris Custodiâ Ecclesiarum, & Monasteriorum vacantium,
 „quæ ad nos pertinent. Apud Matth. Paris. pag. 182.

13. RESP. Hæc quæ de origine ac progressu Regaliæ in
 Angliâ diximus sufficiunt, ut in promptu cuilibet sit judica-
 re, utrum legitimus fuerit ejus usus. Sed Patri Alexandro
 probandum incumbit, potuisse Regaliam in Ecclesias Franciæ
 hætenus liberas de novo induci, quod certè nequaquam in-
 fertur ex eo, quòd aliquæ Ecclesiæ Anglicanæ huic oneri sub-

Art. 4. jectæ fuerint, imò licèt omnes illi subjacuisse constaret ;
 §. 16. quia Regaliam, non nisi ex foundatione vel ex consuetudine, quæ jam tempore Concilii Lugdunensis fuerit antiqua, vindicare sibi quisquam potest. Quicumque autem fuerit usus in aliquibus, imò, si vis, in omnibus Angliæ Ecclesiis, nullâ arte Dialecticâ inde legitimè concludetur, Regem Christianissimum ad omnes Ecclesias sui Regni, quæ hætenus Libertate Canonicâ potitæ erant, Regaliam potuisse extendere, cùm nullus proferatur titulus foundationis eam Majestati suæ reservans; & ex Concilio Lugdunensi soli foundationis, & antiquæ consuetudinis tituli legitimi sint ad vindicandum ejusmodi jus.

14. DISSERT. „ Henricus III. Jus idem exercuit. Un-
 „ de Richardus Cornubiæ Comes ejus frater inter querimo-
 „ nias adversus ipsius Majestatem sparsas invidiam ipsi ex eo
 „ Capite creabat, *Quodd infinitos proventus & innumerabilem*
 „ *pecuniam in suo tempore collegerat, nec erat in Angliâ Ar-*
 „ *chiepiscopatus vel Episcopatus, præter Eboracensem, Batho-*
 „ *niensem, & Wintoniensem, qui non vacaverit suo tempo-*
 „ *re . . . . . Nec tamen Thesaurus Regius, qui deberet*
 „ *esse Regni robur & confidentia, senserat incrementum.* Refert
 „ Matthæus Paris ad annum 1237. pag. 301. Col. 1. Quod au-
 „ tem Ecclesiâ Romanâ probante, quæ Jus illud ipsi legitimè
 „ quæsitum noverat, vacantium Episcopatuum reditus per-
 „ ciperet, ac Præbendas conferret Henricus III. ex eo constat
 „ quod se Romani Pontificis & Legatorum Apostolicorum
 „ voluntati totum accommodaret, ut ibidem refert Mat-
 „ thæus Parisius : *Se voluntati Romanorum, inquit, præcipuè*
 „ *Legati, quem inconsultius advocaverat, mancipavit adeò, ut*
 „ *videretur quasi vestigia sua adorare : affirmans se tam in publi-*

„ *co quàm secreto sine Domini sui Papæ vel Legati consensu nil Art. 4.*
 „ *posse de Regno disponere, transmutare, vel alienare: ut non §. 16.*
 „ *Rex, sed feudatarius Papæ diceretur.* Cantuariensem Ar-
 „ chiepiscopum Edmundum apud Gregorium Nonum con-
 „ questum esse, quòd idem Rex Henricus occasione Regaliæ
 „ vacationem Episcopatum protraheret, sed nihil obti-
 „ nuisse, quia Rex hoc *asserebat esse contra suam Regiam Digni-*
 „ *tatem*, refert idem Parisius ad annum 1240. pag. 356. Col.
 „ 2. Idem Historicus loquens de Parlamento Londini habito
 „ anno 1248. pag. 298. *Reprehensus est (inquit) insuper Do-*
 „ *minus Rex, quòd Episcopatus & Abbatis, sicut & Gardas*
 „ *vacantes, à sanctis & magnificis Patribus nostris fundatos,*
 „ *quos in manu suâ diu tenet, & teneretur tutor esse & desen-*
 „ *sor, & proinde dicuntur esse in manu ejus, hoc est sub ejus*
 „ *protectione, contra Juramentum quòd fecit in Coronatione*
 „ *suâ primum & præcipuum, usque ad destructionem depaue-*
 „ *rat.* Cùm idem Rex fratrem suum in Episcopum Dunel-
 „ mensem eligi vellet, Capitulo Canonicam libertatem ro-
 „ ganti, quòd scientiâ & ætate esset insufficiens, respondit:
 „ *Et ego potens sum, & bene mihi complacet ut ipsum Episcopa-*
 „ *tum in manu meâ teneam octo vel novem annis vel amplius, ut*
 „ *saltem tunc maturus ætate vobis acceptetur.* Refert Mat-
 „ thæus Parisius ad annum 1249. pag. 508. Col. 2. Idem Rex
 „ in Privilegio dato Abbatî Westmonasteriensis, anno 1252.
 „ Cùm bona (inquit) Abbatis Westmonasteriensis, & ejus-
 „ dem loci Prioris & Conventûs discreta sint ab invicem & se-
 „ parata, volentes indemnitati & tranquillitati eorundem Prio-
 „ ris & Conventûs providere, concedimus eis pro nobis, & hæ-
 „ redibus nostris, quòd quotiescunque Abbatiam vacare contige-
 „ rit per cessionem vel decessum Abbatum suorum, habeant ipsi
 Prior

Art. 4. „Prior & Conventus liberam administrationem de bonis suis separatis, salva Nobis & Heredibus nostris tempore vacationis prædictæ Domûs Custodiâ de bonis ad prædictos Abbates pertinentibus. Apud Matthæum Parisium, pag. 563.

15. RESP. Si alia deessent argumenta, certè parum valeret, quod ab exemplo Henrici III. ducitur; quandoquidem ipsemet fatebatur, se potentiâ suâ uti, ad opprimendam Ecclesiæ Libertatem. Cùm idem Rex, ut verba à Patre Alexandro relata repetamus, fratrem suum in Episcopum Dunelmensem eligi vellet, Capitulo Canonicam libertatem roganti, quodd scientiâ & ætate esset insufficiens, respondit: Et ego potens sum, & bene mihi complacet ut ipsum Episcopatum in manu meâ teneam octo vel novem annis vel ampliùs, ut saltem tunc maturus ætate vobis acceptetur.

16. An de Regaliâ loquenti Henrico credendum esset, qui asserbat esse contra suam Regiam Dignitatem, ut desisteret à protrahendâ vacatione Episcopatum occasione Regaliæ, qui Episcopatus & Abbacias usque ad destructionem depauperabat? Earum tenebatur tutor esse & defensor, ut Parlamentum Londini habitum observavit. Tutoris autem & defensoris munus est, fructus pupillo, aut alii legitimo domino reservare.

17. At Se Romani Pontificis & Legatorum Apostolicorum voluntati totum accommodabat. In aliquibus certè, sed ut in aliis ejus injustitia toleraretur, ut ex dictis, ex referendis §. sequenti, & ex aliis, quæ in ejus Historiâ leguntur, licet inferre. Verùm, ut suprâ diximus, de Ecclesiis liberis in Franciâ quæstio est, non de Anglicanis.

§. DECIMUS SEPTIMUS.

Art. 4.
§. 17.*De querelis Præfulum Anglicanorum contra Ministros Regios.*

ISSERT. „Anno 1257. Anglicani Præfules Ar-
 „tículos circiter quinquaginta conscripserunt pro
 „Ecclesiasticâ Libertate Regi offerendos, quorum
 „nonnulli Jus Regaliæ spectant, quo Regii Mi-
 „nistri ad Ecclesiæ possessiones pessumdandas abutebantur;
 „quod etiam ad Beneficia curam animarum habentia contra
 „fas extendebant. Inprimis quoddam vacantibus Ecclesiis Cathe-
 „dralibus seu Conventualibus, Conventus talliantur, terræ re-
 „linquuntur incultæ, vastantur nemora, parci & vivaria,
 „corruunt edificia; diripiuntur bona, depauperantur villa-
 „ni & malè tractantur: ita quoddam mendicare coguntur Prælati
 „succedentes, per tempora diuturna. Quod est contra Domini
 „Regis Chartam, & etiam Ecclesiasticam Libertatem. Et in
 „tantum jam crevit malitia, quoddam Escætores non ad bona Abba-
 „tum & Priorum usui decedentium deputata manus extendunt,
 „verum etiam ad blada instaurata, & aliis quibus Conventus su-
 „stentari debet: ita quoddam occasione talis Custodiæ quandoque Re-
 „ligiosi debitis gravibus onerati, & aliàs multipliciter depaue-
 „rati, resurgere non possunt, nec ad statum debitum pervenire tem-
 „poribus diuturnis.

„Item, cum Ecclesiæ Cathedrali vel Monasterio Ecclesiasti-
 „cum Beneficium sit annexum, si curam habeat animarum, il-
 „lud occupant Custodes Gardarum, decimas & obventiones, &
 „alios proventus inde percipientes contra Deum & omnia Jura:

Bbb

cùm

Art. 4. „cùm talia Beneficia non pertineant ad Baroniam, & ratione
§. 18. „laicalium bonorum tantùm ad Dominum Regem Custodem devol-
„vuntur. Refert Matthæus Parisius, in Additamentis pag.
„129. Col. 2. & 130. Col. 1.

21. RESP. Quid mirum si, Ecclesiis Anglicanis tam miserè à Ministris Regiis oppressis, Præsules de gravioribus tantùm malis conquererentur, aut potiùs singula quæ patiebantur, tam accuratè non describerent? (*Cùm talia Beneficia non pertineant ad Baroniam, & ratione laicalium bonorum tantùm ad Dominum Regem Custodem devolvuntur.*) Satis apertè indicat, Regem nonnisi bonorum laicalium fuisse custodem; atque adeo non debuisse spiritualium dispensationi se immiscere, imò nec fructus temporales præsertim ex bonis non feudalibus suos facere: cùm Custodis sit conservare, non consumere.

§. DECIMUS OCTAVUS.

De Concilio Lambethensi.

1. ISSERT. „Concilium Lambethense in Angliâ
 „celebratum à Bartholomæo Cantuariensi Archi-
 „episcopo, anno 1261. abusus qui in exercendo
 „Regaliæ Jure à Regiis Ministris committebantur, dum
 „emendat, legitimum Regaliæ usum confirmat. *Accidit*
 „*etiam aliquando (inquit) quòd Domino Rege, vel alio Mag-*
 „*nate, Ecclesiarum Cathedralium, vel Conventualium, de Re-*
 „*gni consuetudine Custodiam exercente, cùm secundùm Chartam*
 „*Libertatum ab eodem Domino Rege & suis Prædecessoribus Ec-*
 „*clesiæ concessarum, tantummodò rationabiles exitus capere de-*
 „*beat,*

„ beat, & rationabiles consuetudines, ac rationabilia servitia *Art. 4.*
 „ talis Custos, & hoc sine destructione, dissipatione, & vasto §. 18.
 „ rerum & hominum: Ballivi tamen Regis vel Magnatis Tute-
 „ lam sive Custodiam exercentes, præter tallagia immoderata quæ
 „ imponunt hominibus, & tenentibus Ecclesiarum vacantium mi-
 „ nus justè, bona mobilia & immobilia plerumque hominum & te-
 „ nentium prædictorum, sic vacantis Ecclesiæ, in tali Custodiâ
 „ seu cruciatu potius constitutæ, consumunt prodigaliter & di-
 „ ripiunt violenter: parcos, nemora, & vivaria destruentes;
 „ & domos, habitationes, & grangias, cæteraque ædificia,
 „ quæ sustineri deberent in bono statu, ex negligentia vel malitia
 „ quandoque dissipari & ruere permittentes, bona dilapidant,
 „ pauperes ac alios malè tractant; non solum ad ea quæ ratione
 „ Custodiæ obtinere consueverant, manus extendunt: sed etiam
 „ ad bona superstitem, & ad ea de quibus Conventus Ecclesia-
 „ rum ipsarum sustentari deberet, & ad ea etiam quæ ratione
 „ Baroniam ad Dominum Regem vel Magnates alios, vel ad eorum
 „ administrationem seu dispositionem, cum sint spiritualia vel an-
 „ nexa spiritualibus, pertinere non possunt, utpotè ad decimas,
 „ oblationes Altaris, Episcopatibus seu Monasteriis appropriatas,
 „ & ad similia quæ profanis usibus applicari non debent. Ut igitur
 „ tali morbo salubris medicinæ remedio succurratur, quia talis
 „ Custodiæ ratio, quæ in favorem Ecclesiæ dignoscitur introducta,
 „ non debeat in ejus læsionem retorqueri: præsentī statuto præci-
 „ pimus, quod statim cum Escaïtores vel Ballivi Domini Regis vel
 „ aliorum Magnatum, hujusmodi Custodias ingressi fuerint,
 „ Prælati qui Jurisdictioni præsunt, publicè & solemniter inter-
 „ dicant, & sub pœnâ excommunicationis districtè inhibeant,
 „ ne talia attentare præsumant. Tom. II. P. I. Concil. Edit.
 „ Labbeanæ pag. 811. Jus itaque Regaliæ exercebant Angliæ

Art. 4. „ges, Ecclesiâ solum abusum, non legitimum usum impro-
§. 18. „bante.

2. RESP. Hoc testimonium ad Galliam non pertinet, & in eo pluræ sunt sententiæ P. Alexandri contraria. Primò, Regalia, si idem sit ac Custodia, penes alios erat, quàm penes Regem; *Domino Rege, vel alio Magnate, Ecclesiarum Cathedralium vel Conventualium de Regni consuetudine Custodiam exercente.* Secundò, non omnes fructus suos faciebat Rex, aut alius Custos; *Tantummodò rationabiles exitus capere debeat, & rationabiles consuetudines, ac rationabilia servitia talis Custos, &c.* Tertiò, decimæ ac similes redditus non subiacebant Custodiæ oneribus; *Ad ea quæ ratione Baroniam ad Dominum Regem vel Magnates alios vel ad eorum administrationem seu dispositionem, cum sint spiritualia vel annexa spiritualibus, pertinere non possunt, utpotè ad decimas, oblationes Altaris, Episcopatibus seu Monasteriis appropriatas, & ad similia quæ profanis usibus applicari non debent.* Quartò, Regaliam non esse Jus Regium Coronæ annexum, sed officium ab ipsis Regibus in Ecclesiæ commodum exercendum, non in ejus damnum usurpandum, docent hæc verba: *Quia talis Custodiæ ratio, quæ in favorem Ecclesiæ dignoscitur introducta, non debeat in ejus læsionem retorqueri:* Quintò, ad Ecclesiam pertinere, abusus Ministrorum Regiorum circa Regaliam comprimere, testantur quæ sequuntur: *Præsenti statuto præcipimus, quodd statim cum Escaëtore vel Ballivi Domini Regis, vel aliorum Magnatum, hujusmodi Custodias ingressi fuerint, Prælati qui Jurisdictioni præsumunt, publicè & solemniter interdican, & sub penâ excommunicationis districtè inhibeant, ne talia attentare præsumant.* Ac deindè; (quod à Patre Alexandro non refertur) *Et nisi Dominus Rex super his competenter monitus restituerit, seu resti-*

restitui fecerit sic ablata, & damna resarcierit, vel resarciri se- Art. 4.
cerit per suos illata, & alii Magnates similiter: procedatur §. 18.
contra eos, sicut in aliis casibus Regem & Magnates tangenti-
bus, superius est statutum; scilicet per interdictum locorum.

3. DISSERT. „Id verò Regum Anglorum exemplo in
 „Galliis introductum, somnium est nuperi Scriptoris qui de
 „Regaliâ Tractatum edidit adversus Jura Christianissimi Re-
 „gis, seu potius Paponis Arrestorum Collectoris, quem hâc in
 „re delirantem laudat, cap. 9. libri 1. pag. 59. sed relictis Bri-
 „tannis, ad Reges nostros revertamur.

4. RESP. Cur extra somnium & delirium conjicere non
 licuit, exemplum Regum Anglorum potuisse ex parte move-
 re Reges Galliarum ad similem usum in Regnum suum inducen-
 dum, ut dicit Autor Tractatus Appamiensis. Non enim cer-
 tò affirmat id ita contigisse, aut eam solam fuisse in Galliâ
 occasionem inducendi Regaliarum usus. Hæc sunt ejus verba;
L'exemple du Roy d'Angleterre, qui pretendoit avoir la jouissance
des revenus des Evechez vacans, pourroit bien aussi avoir contribué
à L'introduction d'un semblable usage en France. Quæ Latine
 ita sonant: „fieri etiam potest ut exemplum Regum Angliarum,
 „qui usum-fructum Ecclesiarum vacantium ad se pertinere
 „contendebant, occasionem nonnullam præbuerit similis
 „usus in Galliam inducendi.

5. Religiosum modestumque Theologum seu Historicum
 deceret rationibus vel autoritatibus, non conviciis argumenta
 sibi contraria confutare. Debuerat P. Alexander falsi arguere
 Epistolas à Papone citatas, & contra illarum testimonium
 ostendere Regaliâ ab Angliâ non esse profectam, antequàm
 illius Scriptoris sententiam delirio tribuisset: quanquàm nescio,
 an qui historicè tantum se acturum profitetur, Autores, quo-

Art. 4. rum doctrinam refert, etiam post confutationem contume-
§. 19. liis debeat afficere, ubi bonâ fide, ac sine privato affectu locutos videt.

§. DECIMUS NONUS.

De Regaliâ in Ecclesiis Lugdunensi & Aduensi.

1. **D**ISSERT. „Philippus Augustus, Jus Regaliæ
 „pacificè exercebat, tum quoad usum-fructum
 „redituum Ecclesiæ vacantis, cùm etiam quoad
 „Præbendarum collationem. Quin & defuncto-
 „rum Præfulum spolia sibi ex consuetudine vendicabat. Anno
 „millesimo centesimo octogesimo nono, cùm post obitum
 „Stephani Aduensis Episcopi Regalia ad se recepisset, certior
 „factus de Jure Lugdunensis Archiepiscopi, ad quem Sede
 „Aduensi vacante perceptio fructuum & collatio Præbenda-
 „rum Jure Regaliæ pertinet, quod Jus etiam Aduensibus
 „competit Episcopis in Ecclesiâ Lugdunensi vacante, Rega-
 „lia restitui jussit Archiepiscopo Lugdunensi, & Regio Di-
 „plomate utriusque Ecclesiæ Juribus consultum esse voluit;
 „cujus hæc sunt verba: *Noverint universi præsentis pariter &*
 „*futuri, quodd legitimo hominum testimonio Lugdunensis Eccle-*
 „*sie Jus esse didicimus, ut quoties Aduensis Sedes vacaverit,*
 „*toties Archiepiscopus Lugdunensis Regalia nostra & alia, qua*
 „*ad Episcopatum Aduensem pertinent, in manu suâ habeat, &*
 „*versâ vice, quoties Lugdunensem Sedem vacare contigerit, to-*
 „*ties Episcopus Aduensis in suâ manu habeat universa ad Lug-*
 „*dunensem Archiepiscopatum pertinentia. Quocirca quoniam*
 „*Jura ipsarum Ecclesiarum volumus & debemus inviolabilia con-*
 „*servare,*

„servare, decernimus & præcipimus, quatenùs utraque Eccle- *Art. 4.*
 „sia Jus suum integrè habeat: ita quod neutri cedat ad præjudi- *§. 19.*
 „cium, id quod REGALIA Æduensia ex ignorantia occupa-
 „vimus post decessum Stephani Æduensis Episcopi. Unde fide-
 „nostro Archiepiscopo Lugdunensi REGALIA ipsa restitui-
 „mus, & ipsa Successoribus suis, ipso Episcopatu vacante, in
 „perpetuum habenda concessimus. Diploma istud editum est
 „Tomo 2. Gallix Christianæ, pag. 47. probatque Augustum
 „Regem bonâ fide in cæteris omnibus Regni sui Ecclesiis Re-
 „galia Jus exercuisse: alioqui Jus illud in Ecclesiâ Æduensi
 „nullâ fultum possessione, consuetudine nullâ confirmatum,
 „sibi non vendicâset.

2. RESP. Proposuit Dissertator jam à principio se acturum *de Regaliæ extensione*, ad defendendum scilicet Christianissimi Regis edictum, Regaliam in omnibus suæ ditionis Ecclesiis sibi competere declarantis: hîc autem indubitatissimum & irrefragabile profert testimonium, ex quo patet, Regem Christianissimum non habere Jus Regaliæ in Ecclesiis Lugdunensi & Æduensi.

3. At, inquit, habet saltem in aliis omnibus alioquin Philippus non ex ignorantia, sed ex manifestâ injustitiâ fructus Ecclesiæ Æduensis vacantis usurpâset. Nemo negavit tempore Philippi Augusti, Regaliam in aliquibus Ecclesiis Provinciarum, quæ jure consuetudinario reguntur, locum habuisse: neque de hoc est quæstio, sed de ejus extensione ad alias omnes Ecclesias, cui repugnat exemplum Lugdunensis & Æduensis. Itaque Dissertator hoc testimonio, & frustra probat quod est extra controversiam, & incautus propriam causam prodit. Nec enim arbitror movendum quenquam vanâ illâ conjecturâ, quâ *Augustum Regem bonâ fide in cæteris omni-*
bus

Art. 4 bus Regni sui Ecclesiis Regaliæ Jus exercuisse ; infert, ex eo §. 19. quòd aliqui Jus illud in Ecclesiâ Aduensi nullâ fultum possessione, consuetudine nullâ confirmatum, sibi non vendicasset : quasi Regalia nullâ fulciri possessione, consuetudine nullâ confirmari potuisset, nisi exercita fuisset in omnibus Regni Franciæ Ecclesiis præter Aduensem & Lugdunensem : ac non factis fuisset Officialibus Regiis ad occupanda Regalia seu feuda Regia in Aduensi Episcopatu, quòd illa soliti essent occupare in aliis Ecclesiis vicinis, & extra Provincias juriscripti, ut in Matifconensi, & Autisiodorensi, de quibus infra §. §. 21. & 22. Sed hæc Dissertatoris conjectura, quæ per se levis est, aperte falsa apparet ex probationibus partim jam adductis, partim postea adducendis in favorem Ecclesiarum, ad quas denuò extensa est Regalia.

4. Notanda sunt hæc verba ; *Regalia nostra & alia quæ ad Episcopatum Aduensem pertinent . . . . . Regalia Aduensia occupavimus . . . . . Regalia ipsa restitimus*, quæ indicant, non solere Regem occupare, vacantibus Ecclesiis, nisi *Regalia*, id est feuda à Regibus Ecclesiis data, non *alia* bona Ecclesiarum.

5. Cur autem Dissertator ab Ecclesiis, ad quas extendi posset Regaliæ defendit, Lugdunensem & Aduensem non exco-
pit ? An existimavit minùs justum, minùsve religiosum esse debere Ludovicum XIV. quàm Philippum II. ut cum Augusto illo Rege dicere non debeat : *Quoniam Jura ipsarum Ecclesiarum volumus & debemus immobilia conservare, decernimus & precipimus, quatenùs utraque Ecclesia, (Aduensis & Lugdunensis) Jus suum integrè habeat.*

§. V I G E S I M U S.

Art. 4.

§. 20.

De Testamento Philippi Augusti.

1. **D** I S S E R T. „ Idem Augustus in Testamento con-
 „ dito anno 1190. antequàm in Palestinam trajice-
 „ ret : Si fortè (inquit) contigerit Sedem Episco-
 „ palem , vel aliquam Abbatiam Regalem vacare , vo-
 „ lumus , ut Canonici Ecclesiæ , vel Monachi Monasterii vacan-
 „ tis veniant ad Reginam & Archiepiscopum , sicut ante Nos ve-
 „ nirent , & liberam electionem ab eis petant : & Nos volumus
 „ quòd sine contradictione eis concedant. Nos verò tam Canonicos
 „ quàm Menachos monemus , ut talem Pastorem eligant qui Deo
 „ placeat , & utilis sit Regno. Regina autem & Archiepiscopus
 „ tamdiu REGALIA IN MANU SUA TENEANT , donec Ele-
 „ ctus consecratus sit , vel benedictus , & tunc Regalia sine con-
 „ traditione ei reddantur. Præterea præcipimus , quòd si PRÆ-
 „ BENDA VEL BENEFICIUM ALIQUOD ECCLESIASTI-
 „ CUM VACAVERIT QUANDO REGALIA IN MANU NO-
 „ STRA VENIENT , secundum quod melius & honestius po-
 „ terunt Regina & Archiepiscopus , viris honestis & litera-
 „ tis , consilio Fratris Bernardi conferant : salvis tamen Dona-
 „ tionibus nostris , quas per Literas nostras Patentes quibusdam
 „ cimus.

2. R E S P. Philippum Augustum Regaliam in aliquibus
 Ecclesiis Regni sui exercuisse certum est : sed ex testimonio à
 Patre Alexandro §. præcedenti relato , & ex exemplis infra
 referendis constat , illam in omnibus Ecclesiis locum non ha-
 buisse. Cæterum hæc verba ; *Regalia in manu sua teneant* , de

C c c

bonis

Art. 4. bonis feudalibus accipi debent, ut §. superiore notavimus.
 §. 21. Quòd autem de Beneficiorum collatione dicitur, potest de solâ præsentatione intelligi.

3. Præterea ex hoc testimonio apertè colligitur, magnum illum conditionum numerum, sine quibus hodie Regalia non claudi dicitur, non fuisse tunc observatum, quandoquidem Philippus Augustus præcipit, ut, cùm Electus consecratus fuerit vel benedictus, TUNC REGALIA SINE CONTRADICTIONE EI REDDANTUR.

§. VIGESIMUS PRIMUS.

De Regaliâ in Ecclesia Matisconensi.

1. **D**ISSERT. „ anno millesimo ducentesimo primo
 „ P. Matisconensis Episcopus electus, fructus
 „ omnes apertâ Regaliâ provenientes, insuper &
 „ spolia Episcopi defuncti, si intestatus obiisset,
 „ ad Regem Augustum ejusque Successores pertinere profes-
 „ sus est, his verbis: *Notum quod ego P. Electus Matisconen-*
 „ *sis, veniens ad Dominum nostrum Philippum Illustrem Regem*
 „ *Franciæ, potestatem habens à Decano & universo Capitulo*
 „ *Matisconensi . . . . . Cognovi Jus Domini Regis Fran-*
 „ *ciæ, quod habet in REGALIBUS Matisconensibus, sci-*
 „ *licet quòd mortuo Episcopo Matisconensi, vel quotiescumque*
 „ *Sedes Matisconensis vacaverit, omnia REGALIA, &*
 „ *omnes proventus REGALIUM existentes in Regno Fran-*
 „ *ciæ, liberè sunt Domini Regis Franciæ, sicut & ea Episcopus*
 „ *liberè possidebat. Et si Episcopus Matisconensis decesserit in-*
 „ *testatus, TAM MOBILIA OMNIA, QUAM PRO-*

VEN-

„ VENTUS OMNES *sunt Domini Regis Francia integrè Art. 4.*
 „ & *absolutè.* Instrumentum istud editum est inter Proba- §. 22.
 „ tiones Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ , cap. 15. num. 4.
 „ pag. 365.

2. RESP. Nihil de Beneficiorum collatione : nihil de re-
 ditibus aliorum bonorum, quàm feudalium à Regibus dato-
 rum, quæ Regalia propriè dicuntur : nihil de decimis & obla-
 tionibus , legitur in hoc testimonio, quod præterea ad unicam
 tantùm spectat Ecclesiam. Repetitio autem illa, *Regalia &*
omnes proventus Regalium usum-fructum apertè restringit ad re-
 ditus feudorum Regalium.

3. Porro Ecclesiæ Matisconensis, inter Æduensem & Lug-
 dunensem positæ, exemplum, potuerat suadere Philippo,
 sibi licere in Æduensi, sicut in Matisconensi occupare Rega-
 lia ; præsertim si addas, eundem usum viguisse in Antisio-
 dorensi, de quâ §. sequenti, & quibusdam aliis à Matisco-
 nensi non ita remotis, & tunc illi oneri subjectis, quin o-
 pus sit contra certissima argumenta supponere, cæteras
 omnes eidem oneri subjacuisse, ut jam suprà observatum
 est.

6. VIGESIMUS SECUNDUS.

De Regaliâ in Ecclesia Antisiodorensi.

1 ISSERT. „ Anno millesimo ducentesimo sex-
 „ to Philippus Augustus Ecclesiæ Antisiodorensi
 „ Regalia in perpetuum remisit, onerosis condi-
 „ tionibus, ut docet Historia Episcoporum Anti-
 „ siodorensium, in Guillelmo de Seliniaco , Tom. 1. Bi-

Art. 4. „bliotheçæ Novæ MSS. Librorum P. Labbe S. I. pag. 483.
§. 23. „Ipso, inquit, Consecrationis die, ad Dominum Regem prope-
 „rat, qui per solennes Ecclesiæ suæ Nuncios à tempore electio-
 „nis factæ requisitus, quæ decedente Hugone occupaverat RE-
 „GALIA, ei restituere detrectabat, imo & servientes ipsius ab
 „eo REGALIUM CUSTODIÆ deputati, circa Episcopalia
 „valde perperam se habebant. Nam tanto vacationis tempore &
 „usque tunc, facta fuerat per ipsos Episcopatum dissipatio mise-
 „randa, hominum emunctio violenta, sylvarum à longis inta-
 „ctarum temporibus damnosa valde distractio, dabanturque ho-
 „stili more omnia in direptionem & prædam, ita quod brevi in
 „tempore fuissent in exterminium, nisi divina dispensatio de Pa-
 „store maturius providisset Ecclesiæ. Susceptus igitur benignè sa-
 „tis Serenitate Regali, ab eâ recipit sine difficultate REGA-
 „LIA, & de interceptionibus à tempore vacationis factis, apud
 „Regiam Magnificentiam interpellat, ac tandem quorundam de
 „Primoribus Regalis Palatii interventu controversia amicabili
 „compositione sopitur: datâque non modicâ pecuniâ quantitate
 „ab Episcopo super concessione Regali factâ Ecclesiæ de Regalibus
 „Sede vacante Privilegium obtinetur, cujus tenorem præsentî du-
 „ximus inferre lectioni.

Tenor Privilegii de Regalibus.

„In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Amen. Phi-
 „lippus Dei gratiâ Francorum Rex, Noverint universi Præsentes
 „pariter & futuri, quod nos intuitu divinæ pietatis, & ob re-
 „medium animæ nostræ & parentum nostrorum, damus & con-
 „cedimus in perpetuum Ecclesiæ Antisiodorensi quicquid Juris
 „habeamus in REGALIBUS Sede vacante. Itaque Deca-
 „nus & Capitulum ejusdem Ecclesiæ custodient REGALIA
 „Sede vacante, & omnes proventus qui exinde procedent, &
 Præ-

„*Præbendas, si quas interim vacare contigerit, ad opus Episco-* Art.4.
 „*pi, salvo servitio nostro, equitationis nostræ, exercitus, &* §. 23.
 „*submonitionis, sicut Episcopi Antisiodorenses nobis fecerunt.*
 „Jus Procurationis eidem Episcopo remisit Rex Augustus ra-
 „tione permutationis Giemi, cujus feudum & homagium
 „ad Episcopum pertinens, in ejus Majestatem transcriptum
 „est. Unde & Regesta Cameræ Computorum totam Provin-
 „ciam Senonensem & ejus suffraganeos Regaliæ Juri sub-
 „jacere testantur, *Exceptâ Diœcesi Antisiodorensi, in quâ De-*
 „*canus & Capitulum dicuntur fecisse permutationem cum Rege.*
 „Philippi Augusti Privilegium Sammarthani Fratres Tom.2.
 „Galliæ Christianæ, pag. 286. ab Hugone de Nuceriis Præ-
 „decessore Guillelmi de Seliniaco impetratum scripsere: at
 „non solum ea, quam laudavimus Episcoporum Antisiodo-
 „rensis Historia, sed & Robertus à Sancto Mariano, in
 „Chronico, ad Guillelmum id referunt. Postremus tamen
 „Autor annum 1207. perperam adscribit, & ex Philippi Au-
 „gusti literis corrigendus est.

2. R E S P. Probat hic titulus, usum Regaliæ in Ecclesiâ Antisiodorensi, antequàm liberaretur à Philippo: quid inde inferas contra Ecclesias in Provinciis jurescripto utentibus positas, ad quas de novo extenditur Regalia, cum Tractus Antisiodorensis jure consuetudinario regatur? Licet autem Antisiodorensis Ecclesia suam libertatem redemerit, *datâ non modicâ pecuniæ quantitate ab Episcopo*: illi tamen Rex, nullâ factâ pretii recepti mentione, libertatem se restituere *intuitu divinæ pietatis, & ob remedium animæ suæ & parentum suorum* declarat. Nonne hinc conjicere liceret alias etiam Ecclesias, quæ suâ libertate fruebantur in illis Provinciis in quibus locum habebat Regalia, fuisse liberatas titulo oneroso, licet pretium

Art. 4. datum fuisse non appareat : atque adeò illas etiam in suâ libertate conservandas esse ; etiam si careant speciali illâ ratione, quæ pro Ecclesiis quatuor Provinciarum integrarum , in quibus servatur juscriptum , militat ; præsertim cum videamus, tunc Principes ad usurpanda Ecclesiæ Jura & bona fuisse propensiores, ut in hoc ipso testimonio, & in multis aliis patet, quàm ad remittenda condonandaque liberaliter Jura Regia in favorem Ecclesiarum. Quàm multis conjecturis minus solidis utitur Pater Alexander in favorem Principum?

§. VIGESIMUS TERTIUS.

De Liberatione Matisconensis Ecclesiæ.

1. **D**ISSERT. „ Anno millesimo ducentesimo nono, no Pontius de Thoire Matisconensis Episcopus „ ab eodem Rege perpetuam remissionem Regaliæ „ pro se suisque successoribus obtinuit, sub onere „ tamen Militiæ certis in casibus suppeditandæ. Regii Diplomatis, Tom. 3. Galliæ Christianæ, pag. 683. editi, hæc „ sunt verba : *Dilecto & fideli nostro Pontio Matisconensi Episcopo, & Successoribus ejus, in perpetuum quitamus quicquid Juris in Regalibus Sedis Matisconensis habeamus : Ita quod vacante Sede nihil de mobilibus vel immobilibus per nos vel per alium capiemus in domibus Episcopi, nec in castellis, aut in villis ejusdem, neque in hominibus Regalium, neque in prædictis Regalibus aliquid prorsus retinemus. Et debent habere Exercitum in prædictis Regalibus, non simpliciter, sed tantum hoc modo : Si Nos vel Filius noster, vel Mareſchallus, vel*
Sene-

„ Seneschallus , vel Constabularius Franciæ de mandato nostro , *Art. 4.*
 „ versus partes illas Exercitum duceret , in hoc casu dictus Ma- §. 23.
 „ tiscionensis Episcopus usque Divionem & non ultra in nostrum
 „ Exercitum cum Militibus & armis venire teneretur , &c. Con-
 „ cedimus etiam vacante eadem Sede , quod REGALIA sint in
 „ manu Decani & Capituli Matisconensis , ut ea salva & inte-
 „ gra ad opus futuri Episcopi referrentur. Ne autem propter loco-
 „ rum distantiam Matisconensi Ecclesiæ damnum aliquod vel pe-
 „ riculum immineret , si Canonici , mortuo Episcopo suo , eligere non
 „ possent , nisi prius à Nobis peterent eligendi licentiam : volu-
 „ mus & concedimus ut dicti Canonici eligant non petita à Nobis
 „ licentiâ eligendi. Electus verò quando confirmatus fuerit , ad
 „ Nos venire debet , factâ Nobis fidelitate ex manu nostrâ REGA-
 „ LIA recepturus.

2. RESP. Vides hîc Regalia esse in manu Decani & Capitu-
 li Matisconensis , ut ea salva & integrâ ad opus futuri Episcopi
 referrentur : & tamen Episcopus Regalia à Rege recepturus
 dicitur ; Electus verò quando confirmatus fuerit , ad Nos venire
 debet , factâ Nobis fidelitate ex manu nostrâ Regalia recepturus.
 Unde cassâ demonstratur Dissertatoris disputandi ratio , qui
 sæpè suprâ probare conatus est , Reges Christianissimos Rega-
 liâ , id est usu-fructu bonorum Ecclesiasticorum , potitos fuisse ,
 licèt testimonia ab eo adducta , nonnisi redditionis Regalium
 mentionem facerent , aut aliâ simili orationis formâ efferren-
 tur. Hujusmodi enim enunciationes per se nihil aliud signifi-
 cant , nisi Principes assensum præbuisse , ut Episcopi feudis
 Regalibus ad Ecclesias spectantibus fruerentur , vel Principes
 autoritate suâ bona illa defendisse , malos ab illis invadendis de-
 terrendo. Utrum autem Rex bonorum feudalium fructus suos
 fecerit , nec ne , aliunde , quàm ex verbis ejusmodi conjici-
 endum est.

Art. 4. §. VIGESIMUS QUARTUS.

§. 24. *De testimonio Innocentii III. circa Regaliam in Ecclesiâ Laudunensi.*

I. **D**ISSERT. „Anno millesimo ducentesimo deci-
 „mo, Innocentius III. Pontifex Maximus Apo-
 „stolicis Literis ad Philippum Augustum datis,
 „Regaliæ Jus ipsius Majestati ex antiquâ & appro-
 „batâ consuetudine in Ecclesiis Regni sui competere agnovit.
 „Ecclesia Laudunensi vacante, inquit, Præbendam R. Canoni-
 „ci ejusdem Ecclesiæ, ut vacantem SECUNDUM ANTIQUAM
 „ET APPROBATAM CONSUETUDINEM REGNI TUI. M.
 „Thomæ de Argentolio tuo Clerico concessisti. Quòd autem Rex
 „collationis hujus suæ confirmationem à Summo Pontifice
 „postulavit, ut patet ex his verbis: *Petens ut quod super hoc*
 „*fecerat, Auctoritate dignaremur Apostolicâ confirmare*: Jus
 „conferendi non spectat, quod antiquum & approbatum
 „cùm esset, Pontificiâ confirmatione non egebat, sed diffi-
 „cultatis aut controversiæ, vacationem Beneficii spectantis,
 „præcidendæ causâ, confirmationem Apostolicam Rex Au-
 „gustus rogavit. Id verba ipsa Pontificii Diplomatis pro-
 „bant: *Præbendam ejusdem Ecclesiæ, ut vacantem, concessi-*
 „*sti*: & sequentia quibus Pontificis responsum continetur:
 „*Nos super ipso negotio pro quo Adversarius præfati Magistri*
 „*Thomæ ad Sedem Apostolicam jam accesserat, illud duximus*
 „*disponendum; per quod nec Regalis Dignitas læditur, nec ali-*
 „*cujus Justitiæ derogatur, sicut tuæ Prudentiæ innotescet, si*
 „*Literas quas super hoc Laudunensi Capitulo destinamus, tibi fe-*
 „*ceris*

„ceris diligenter exponi, & à Viris Prudentibus in Jure Peri- *Art. 4.*
 „tis fidele consilium requisieris super eo. Quocirca Celsitudinem S. 24.
 „tuam rogamus attentius & monemus, quatenus si ab iisdem Vi-
 „ris Prudentibus fuerit tibi responsum, quòd dilectus filius Odo
 „Clericus præfatam Præbendam de Jure debeat obtinere, obre-
 „verentiam Sedis Apostolicæ & nostram, divinæ quoque retri-
 „butionis intuitu unanimiter tolere, ut jam dictus Odo speratâ
 „minimè provisione frustretur. Jurisperitorum Gallorum Judi-
 „dicio causas Regaliæ dirimi probavit Innocentius III. quod
 „interim observari velim.

2. R E S P. An quidquid enunciatur, approbatur? An quando pars adversæ partis rationes profert, eas veras ac validas esse fatetur? Narrat Pontifex, non tamen proprio nomine, sed tanquàm à Philippo Augusto expositum, Principem illum, Ecclesiâ Laudunensi vacante, secundum antiquam & approbatam consuetudinem Regni sui, Præbendam concessisse. Idèone agnoscit consuetudinem illam existere, atque antiquam & approbatam esse? Sed demus enunciationem ab Innocentio factam, continere tacitam approbationem: an in omnibus Ecclesiis Franciæ vigere declarat?

3. Sed quâ juris Regulâ statuit P. Alexander, Jurisperitorum consilia esse judicia causas dirimentia? An in Galliâ responsa prudentum vim legis obtinent? Monet Innocentius Philippum, ut à Viris Prudentibus in Jure peritis fidele consilium requirat: idèone causam ab illis tanquàm à Judicibus definiendam agnoscit?

4. Ex voce autem illâ, concessisti, non est concludendum, Reges olim Beneficia tempore Regaliæ vacantia pleno Jure contulisse. Concessio enim imò & collatio sumitur pro quavis dispositione, ut observat Augustinus Barbosa Tract. de

Art. 4. Appellativâ verb. utriusque Juris signific. appell. 54. Nec an-
 §. 25. nis postea fermè centum Bonifacius VIII. Papa doctissimus,
 solum jus præsentandi titulo Regaliæ Philippo IV Regi com-
 petere contendisset, si tam antiqua fuisset pleno jure consuetu-
 do, aut etiam ab Innocentio III. approbata supponatur.

5. Imo hæc verba Innocentii, *Petens ut quod super hoc fe-
 ceras, Autoritate dignavemur Apostolicâ confirmare*, adstruunt,
 collationem Beneficiorum non fuisse à Regibus pleno jure fa-
 ctam. Cur enim indignissent Autoritatis Apostolicæ. Propter
 difficultatem aut controversiam vacationem Beneficii spectan-
 tem, inquit P. Alexander. Sed quid opus erat illam contro-
 versiam ad Pontificem deferre, si Rex vel Senatus solus fuif-
 set competens & supremus illius Judex: vel si *Jurisperitorum
 Gallorum Judicio dirimi potuisset, quod observari vult P. A-
 lexander?*

§. VIGESIMUS QUINTUS.

*De occupatione feudorum Prasulum Aurelianensis &
 Antisiodorensis à Philippo Augusto.*

1. **D**ISSERT. „ Cùm Rex idem Philippus Augu-
 „ stus in Regalia Episcoporum Aurelianensis, &
 „ Antisiodorensis manum inieciisset, quòd con-
 „ dictâ die Milites suos ad Regium Exercitum non
 „ mississent, Innocentius III. Regem rogavit ut eis feuda, cæ-
 „ teraque bona restitueret, donec res in Curiâ suâ fuisset ju-
 „ dicata secundùm consuetudinem Regni; Regem non solâ
 „ feuda, sed ipsas Domos Episcopales, & suppellectilem oc-
 „ cupâsse falsò quidam suggesserant Pontifici, & quòd Anti-
 stites

„stites non convictos, nec confessos, ob crimen alienum mul- *Art. 4.*
 „ctasset. Id Pontifex improbavit. Rex alia bona se occupasse *§. 25.*
 „negavit quàm Regalia; sed id sibi Juris esse, dixit, ut Re-
 „galibus sub manu suâ positis, Domos etiam & cætera occu-
 „paret. Id quidem vacante Sede legitimum esse falsus est In-
 „nocentius, quòd tunc usum-fructum bonorum Ecclesiæ
 „haberet, ac Præbendas vacantes jure suo conferret; sed vi-
 „ventibus Episcopis ipsius Majestatem non posse manus inji-
 „cere nisi in Regalia sive feuda, etiam si Episcopi deliquis-
 „sent. Legendæ Epistolæ Innocentii centesima nonagesima
 „libri 13. quinquagesima secunda libri 14. trigesima nona &
 „quadragesima libri 15. data 3. Nonas Maii, anno millesimo
 „centesimo duodecimo. Posterioris istius Epistolæ verba no-
 „strum institutum spectantia subjicio: *Super eo autem*, in-
 „quit, *quòd te niscus es excusare, quòd non aliud saisiseris quàm*
 „*Regalia, dicens quòd quàm citò REGALIA, ad manus tuas de-*
 „*veniunt, domos & omnia facis saisisri; illud fortè cùm Se-*
 „*dem Episcopalem vacare contingit, fieri tantummodò consue-*
 „*vit, & tunc non solummodò domos, verùm etiam decimas &*
 „*oblationes, nec non & quæque alia quæ invenis, facis omnind*
 „*saisisri, & IN QUIBUSDAM ECCLESIIS CONFERS PRÆ-*
 „*BENDAS VACANTES. Quæ quidem constat non debere Rega-*
 „*lium nomine nuncupari; ad quæ, etiam si constaret Episcopos*
 „*deliquisse, Sede nequaquam vacante manus non debueras exten-*
 „*disse.* Innocentius III. doctissimus, integerrimus, con-
 „stantissimusque Pontifex, qui Philippum Augustum aliàs
 „etiam arguit, increpuit, cùm Dei causa postulabat (ut il-
 „lius Gesta & Epistolæ testantur) non tulisset quòd ejus Ma-
 „jestas, Ecclesiis Cathedralibus Regni sui vacantibus, bo-
 „norum Episcopaliurn usum-fructum, nec non Præbenda-

Art. 4. „rum collationem sibi vendicaret, nisi Jus illud ipsi legiti-
§. 25. „mis titulis quæsitum fuisset: nec ipsi hoc ornasset elo-
 „gio Epist. 190. libri 13. *Cum alii Reges & Principes rationes*
 „*& Libertates Ecclesiasticas persequuntur, Nos, fili carissime,*
 „*te illis objiciemus in exemplum, quod eas in Regno tuo custodis*
 „*illasas; propter quod & Dominus justus Judex te ac Regnum*
 „*tuum hætenus custodivit illasum, quin etiam magnificè aug-*
 „*mentavit.*

2. RES P. Quæstio erat de obligatione, quæ feudo ab Ecclesiis Aurelianensi & Antisiodorensi possessio annexa erat: sunt autem Ecclesiæ illæ sitæ in Provinciis jurisconsuetudinariis. Quamobrem licet concederemus, Innocentium III. agnovisse, Regaliam prout nunc exercetur, in illis locum habuisse, nihil inde concludi posset adversus Ecclesias Aquitanicæ, Occitanicæ, Delphinatus, & Provincicæ, de quibus præcipue in hac dissertatione agitur; quippe cum alio jure, quod scriptum vocant, regantur, ac in libertatis Canonice possessione hucusque permanserint.

3. Sed hoc testimonium probat quidem usum Regaliæ in Ecclesiis Aurelianensi & Antisiodorensi, non autem approbationem Summi Pontificis: tum quia particula illa, *forte*, quæ utitur Innocentius, innuit, eum nolle approbare, quod Rex omnia bona Ecclesiarum vacantium, & Regaliæ obnoxiorum, ad se reciperet; tum quia vox illa, *saisire*, non significat, usum-fructum ad eum pertinere, cujus autoritate, vel ad cujus petitionem, res saisuntur. Per *saisinam* enim, ut vulgò appellatur, rerum & fructuum securitati tantum consulitur, & eorum administratio partibus adimitur, ut postmodum ei adjudicentur, cujus esse, definit Judex.

4. Liqueat autem ex Innocentii exemplo, cognitionem
 con-

controversiarum circa Regaliam non ita vel ad Regem Christianissimum, vel ad ejus Senatū, pertinere, ut, cū Jus illud extra debitos limites producitur, non possit, aut etiam debeat Summus Pontifex auctoritatem suam illi progressui interponere. Cū enim Innocentio persuasum fuisset, Philippum non in sola feuda, sed etiam in reliqua bona Ecclesiarum Aurelianensis, & Antisiodorensis manū iniecisse, non putabat Innocentius intra preces ac monitiones sibi sistendum, si Philippus ipsum non audiret. Nam lib. 3. Epist. 40. hæc ad illum scribit; *Ne propter tantam patientiæ nostræ moram, ex quâ propter favorem tuum, dictorum Episcoporum gravamen non solum dissimulasse, vel etiam neglexisse videamur; Apostolicæ Auctoritatis cogamur adhibere censuram. Quia quantacumque necessitas nobis immineat, & tibi fortè non minor, nolumus esse, juxta Verbum Prophetæ, Canes muti non valentes latrare.*

5. Quæ in eadem Epistolâ post prædicta scripsit Innocentius III. ad Philippum Augustum circa extensionem Regaliæ ultra feuda Regalia, congruentissimè scriberentur Ludovico XIV. circa Regaliæ ad Ecclesias liberas extensionem nuper factam: *Nec injuriosum reputet, sed potius gloriosum, prudenter corrigere, quod improvidè statuisse; quia non vivit homo sub Cælo, qui aliquando non excedat. Unde apud nos dicitur in proverbio generali, quod humanum est peccare. &c.*

Art. 4.
§. 26.

§. VIGESIMUS SEXTUS

De Regaliâ in Ecclesiâ Cenomanensi.

1. **D**ISSERT. „Ludovicus VIII. Jus Regaliæ pari-
 „ter exercebat in Ecclesiis Regni sui, ut probat
 „Declaratio Mauricii Cenomanensis Episcopi, cu-
 „jus hæc sunt verba: *Noverit universitas vestra,*
 „quod nos carissimo Domino nostro Ludovico Dei gratia Franco-
 „rum Regi fecimus Sacramentum Fidelitatis, sicut alii Episcopi
 „Regni Franciæ ipsi faciunt: & ipse recognovit nobis quod non
 „tenemur ire in exercitum vel equitatum ejus in propria personâ
 „nostrâ, vel mittere aliquem sumptibus nostris: neque occasio-
 „ne ipsius Sacramenti Fidelitatis ullum onus novum aut gravamen
 „imponitur nobis aut Ecclesiæ nostræ, sed nos & Ecclesia nostra
 „manebimus in illis libertatibus, quas habuimus tempore sælicis
 „memoriæ Philippi quondam Regis Francorum Patris sui, & Re-
 „gum Angliæ Henrici & Richardi. Item recognovit nobis;
 „quod quando Electus Cenomanensis erit confirmatus à Metropo-
 „litano vel ab eo qui potestatem habebit confirmandi, ipse reddet
 „ei REGALIA sua per nuncios deferentes literas patentes de
 „confirmatione ejus. Ipse tamen Electus tenebitur bonâ fide adire
 „Dominum Regem, si fuerit in Regno, infra quadraginta dies
 „post susceptionem REGALIIUM, & eidem Sacramentum Fide-
 „litatis præstare: & si infra quadraginta dies ad Dominum Re-
 „gem non venerit, Dominus Rex poterit saisire REGALIA sua,
 „& ea tamdiu tenere, quousque Domino Regi Fidelitatem suam
 „fecerit. Instrumentum istud editum est inter Probationes Li-
 „bertatum Ecclesiæ Gallicanæ, cap. 15. num. 7. pag. 366.

2. RESP.

2. RESP. Hoc etiam testimonium unicam spectat Ecclesiam, eamque in Provinciâ juris consuetudinarii positam; *Art. 4. §. 27.* nec tamen quidquam dicit de Beneficiorum collatione, imo nec de usu-fructu omnium bonorum; siquidem, ut suprà pluriès ex Domino de Marca notavimus, Ecclesiâ à Principibus retinebantur *citra usum-fructum*, ut scilicet hâc viâ Episcopos sibi devincerent per Sacramentum fidelitatis, quod ab eis exigebant, dum eis bona reddebant. Omnium bonorum dixi, quia fortè feudorum Regalium fructus Rex suos faciebat, quòd in illâ Provinciâ feuda illi oneri communiter subiacerent. Itaque in hoc Instrumento nec expressè continentur præcipuæ Regaliæ partes; & expressè excluduntur conditiones de præstando juramento fidelitatis & in Regestis Cameræ Computorum conscribendo, aliæque recèns adinventæ, ut Regaliæ finis imponatur.

9. VIGESIMUS SEPTIMUS.

De Regalia Usu tempore S. Ludovici.

1. **D** I S S E R T. „ Ludovicus IX. Rex Sanctissimus, „ quem usurpationis reum, & Jurium Ecclesiasti- „ corum pervasorem dicere vel cogitare nefas, Re- „ galix Jus tum quoad reddituum Ecclesiæ vacan- „ tis perceptionem, tum quoad Præbendarum collationem „ retinuit, & sanctissimè exercuit, ut testatur Guillelmus „ Nangius in ejus vitâ, apud Duchesnium, Tom. 5. pag. 369. „ Sanè, inquit, in Beneficiis Ecclesiasticis conferendis, quæ ad „ Patronatum, sive Donationem ipsius pertinebant, Deum semper „ præ oculis habebat, & electis & probatis personis ea, quan- „ tum

Art. 4. „tùm poterat, conferebat. Præcipuè autem in Ecclesiis Cathedra-
§. 28. „libus, ubi Sede vacante, RATIONE CUSTODIÆ REGA-
 „LIUM, EX CONSUETUDINE PERTINEBAT AD EUM COL-
 „LATIO PRÆBENDARUM.

2. RESP. Conferebat quidem S. Ludovicus Præbendas ratione Regaliæ, sed in Ecclesiis Cathedralibus, ubi Sede vacante, ratione Custodiæ Regalium ex consuetudine pertinebat ad eum collatio Præbendarum. Quæ certè consuetudo non erat in omnibus Ecclesiis Franciæ; ut ex sequentibus certissimè constabit. Imo, ut §. 31. videbimus, in aliquibus Ecclesiis Regaliæ quoad aliquam tantùm sui partem exercebatur, consuetudine nimirùm ita habente.

3. Vix tamen crediderim, S. Ludovicum Beneficia pleno jure contulisse. Alioquin enim, ut notabam §. 24. num. 4. Bonifacius VIII. Pontifex doctissimus Philippo IV. S. Ludovici Nepoti Jus illud competere non negasset. Certè Nangius eisdem verbis exprimit, quod Sanctus Rex præstabat circa dispensationem Beneficiorum sive Jure Patronatûs, sive Jure Regaliæ: constat autem præsentationem tantùm, non verò collationem absolutam, jure communi ad Patronos pertinere.

§. VIGESIMUS OCTAVUS.

*De potestate conferendi Beneficia titulo Regaliæ Reginae
 Blanchæ à S. Ludovico datâ.*

1. ISSERT. „Rex Sanctus exercendæ Regaliæ po-
 „testatem Blanchæ Reginae Matri pientissimæ
 „concessit Regiis Literis, quibus ipsam Regni Re-
 „gentem constituit, quandiu sacrae expeditionis
 causa

„ causâ à Regno absens esset, datis Junio mense anni 1248. *Ple- Art. 4.*
 „ nariam, inquit, habeat potestatem: . . . Dignitates etiam §. 29.
 „ & Beneficia Ecclesiastica vacantia conferre, Fidelitates Epi-
 „ scoporum & Abbatum recipere, & eis REGALIA restituere,
 „ & eligendi licentiam dare Capitulis & Conventibus vice nostrâ.
 „ Has S. Regis literas legere est inter Probationes Libertatum
 „ Ecclesiæ Gallicanæ, cap. 15. num. 12. pag. 367.

2. RESP. Eam tantum potestatem S. Ludovicus Matri sine dubio contulit, quam ipse consueverat exercere: quæ, cum ad omnes Ecclesias non se extenderet, ut inferius ostendimus, de iis Ecclesiis intelligenda est, in quibus ex consuetudine pertinebat ad eum collatio Præbendarum; non autem de illis, quæ libertate suâ semper potitæ sunt, quales sunt quæcumque in quatuor Provinciis suprâ recensitis sunt positæ.

9. VIGESIMUS NONUS.

De Regaliâ in Ecclesia sueffionensi.

1. ISSERT. „ Anno millesimo ducentesimo quadrage-
 „ simo nono septimâ die intrante Aprili, Radulphus
 „ de Castro sueffionensis Episcopus ultra Mare viam
 „ universæ carnis ingressus est. A quo tempore Sedes
 „ Beati Gervasii sueffionensis dicitur vacasse. Et eodem anno in
 „ Divisione Apostolorum saisita fuerunt Regalia. Item in Crastino
 „ B. Mariæ Magdalene vacavit Præbenda in diœcâ Ecclesiâ de
 „ morte Magistri Roberti de Silpaneto: quæ fuit collata, diœcâ Sede
 „ vacante, à Blancha tunc Reginâ Franciæ, Ludovici carissimi
 „ filii nomine, Domino Bartholomæo Remensi Capellano Regis.
 „ Item diœcâ Sede tunc vacante, vacavit Præbenda in diœcâ Eccle-
 „ sia

Ecc

fiâ

Art. 4. „*siâ de morte Philippi Præsbyteri de Castro Theodorici : quæ fuit*
§. 29. „*collata à Dominâ Reginâ, dicti Regis nomine, Magistro Joanni*
 „*de Sueffionis, dicto Cerario &c.*

„*Item anno Domini millesimo ducentesimo quinquagesimo primo,*
 „*die Martis post Festum B. Hilarii, dicti Canonici ad Manda-*
 „*tum speciale dictæ Regine per Literas Patentes ejusdem, Deca-*
 „*no & Capitulo dictæ Ecclesiæ se præsentaverunt, ut eosdem in*
 „*dictâ Ecclesiâ in Canonicos & in Fratres reciperent : sed dictis*
 „*Canonicis contemptis, die Jovis proximâ sequenti præfati De-*
 „*canus & Capitulum ad electionem processerunt, & dictâ die*
 „*Dominum Nevelonem Archidiaconum in Bria in Episcopum ele-*
 „*gerunt.*

„*Item eodem anno die Lunæ post Octavas Purificationis B.*
 „*Mariæ Virginis, coram dictâ Reginâ dictus Electus pro se, &*
 „*Jacobus tunc temporis Archidiaconus sueffionis, Thesaurarius*
 „*verò Belvacensis, Magister P. de Sonionts Penitentiarius Bel-*
 „*vacensis, ex parte dicti Capituli & nomine procuratorio Pari-*
 „*sus personaliter comparuerunt, proponentes ex parte dicti Capi-*
 „*tuli, quoddam collatio Præbendarum, Sede vacante, in prædictâ Ec-*
 „*clesiâ ad Regem nullatenus pertinebat, hanc solam rationem*
 „*prætendentes, quoddam Rex nunquam contulerat. Quibus factis &*
 „*dictis, extitit eisdem responsum ex parte dictæ Regine, & ex par-*
 „*te illorum, qui tunc erant ad Consilium Regis, videlicet Archiepi-*
 „*scopi Bituricensis, Episcopi Aurelianensis, Episcopi Belvacen-*
 „*sis, Episcopi Ebroïcensis, Fratris Reginaldi dicti Cardinalis,*
 „*Fratris Guidonis de Antisiodoro, Magistri Odonis de Lorriaco,*
 „*Magistri Petri de Aurivalle, Archidiaconi Parisiensis, Deca-*
 „*ni S. Aniani Aurelianensis, Domini Gaufridi de Capellâ Mili-*
 „*tis, & Domini R. de Caprosiâ, Quoddam de consuetudine Regni*
 „*Franciæ collatio Præbendarum, Sede vacante, in dictâ Ecclesiâ*
 „*debe-*

„debebat ad Regem pertinere. Et hanc responſionem diſtus Eleſtus Art. 4.
 „& Procuratores antediſti Capituli nomine approbârunt, & §. 29.
 „laudaverunt, & diſtos Canonicos nomine diſti Capituli in Ca-
 „nicos & in Fratres receperunt. . . . Diſti verò Canonici
 „pro bono pacis diſtam eleſtionem ratam & firmam habuerunt.
 „Hæc habentur in veteri Inſtrumento de vacatione Eccleſiæ
 „ſueſſionenſis, & de collatione Præbendarum tempore Re-
 „galium, quod ex M. S. Codice Bibliothecæ Colbertinæ edi-
 „dit vir clariſſimus Stephanus Baluzius, Tom. 4. Miſcella-
 „neorum, pag. 495. Ex quo tria colliguntur. Primò, S. Lu-
 „dovicum Præbendas Jure Regaliæ in Eccleſiis vacantibus
 „Regni ſui contuliſſe. Secundò, controverſiam, ſivelitem
 „excitatam de Jure Regaliæ, an ſcilicet Eccleſia ſueſſionenſis
 „illi Juri obnoxia eſſet, Præbendarumque collatio ad Regem,
 „Sede vacante, in illâ pertineret, in Regis Conſiſtorio fuiſſe
 „judicatam. Tertiò, Capitulum ſueſſionenſe, quod ſolâ con-
 „ſuetudine fretum Collationes ab Auguſtâ Regente nomine
 „Regis factas, vacante Sede, impugnabat, allegans quòd Rex
 „nunquam conſulerat, cauſa cecidiſſe. Quarto, pronuntia-
 „tum eſſe à Conſiſtorianis Patribus, quòd de conſuetudine Re-
 „gni Franciæ, ſeu Regio Jure, collatio Præbendarum, Sede va-
 „cante, in diſtâ Eccleſiâ debebat ad Regem pertinere. Non ad
 „uſum duntaxat, ſed ad Juris fundamenta & rationes; non
 „tantùm quid factum eſſet, ſed quid fieri deberet, ipſos at-
 „tendiſſe.

2. R E S P. Liqueſt ex hoc teſtimonio, Regaliâ ex con-
 ſuetudine pendendiſſe, illamque conſuetudinem non omninò
 certam fuiſſe, etiam in Eccleſiis intra Provincias, quæ jure-
 conſuetudinario reguntur, & ubi etiam nunc viget Jus Rele-
 vii, poſitis, qualis eſt ſueſſionenſis. Solum enim conſuetu-

Art. 4. dinis defectum Regaliæ opponebant Canonici sueffionenses :
 §. 29. solâ consuetudine repulsi sunt : ex solâ consuetudine tempore
 S. Ludovici & à S. Ludovico discernebatur ubi & quatenus
 Regalia deberet exerceri, cujus rei insigne proferetur exem-
 plum §. 31. hujusce Articuli.

3 At notat P. Alexander, *pronuntiatum esse à Consistoria-
 nis Patribus, quòd de consuetudine Regni Franciæ, seu Regio Ju-
 re; collatio Præbendarum, Sede vacante, in dictâ Ecclesiâ debebat
 ad Regem pertinere*: verum non dicunt, hanc consuetudinem
 in universo Regno locum habere; quod est totius controver-
 siæ cardo. Et sanè quo juris colore sola Ecclesia sueffionensis
 collationem Regiam recusasset, si totius Regni consuetudo
 sibi contraria fuisset? Non solius usus defectus, sed Privile-
 gium opponendum fuisset. Patres etiam Consistoriani non
 dixissent, *de consuetudine Regni Franciæ, collationem Præbenda-
 rum, Sede vacante, in dictâ Ecclesiâ debere ad Regem pertinere*;
 sed in omnibus Ecclesiis, atque adèò in sueffionensi: præci-
 pue cum Canonici non opponerent, Regiam in eâ Ecclesiâ
 nunquam locum habuisse; sed, *quòd Rex nunquam contulerat
 Præbendas*. Itaque responsum est illis, hanc consuetudinem
 in aliis Ecclesiis, vicinis scilicet, vigere; adèoque non debere
 ipsis gravem videri, quamvis S. Ludovicus facultate confe-
 rendi Beneficia in illâ nunquam usus fuisset, quia fortè casus
 non occurrerat :

4. Frustrâ verò observat P. Alexander controversiam sueffionensem in Regis Consistorio fuisse judicatam. Etenim præterquàm quòd cætus ille, ubi tractata fuit, Episcopis, & inferioris Ordinis Ecclesiasticis viris fermè constabat, non fuit judiciorum more ventilata, sed amicabiliter composita. Alioquin enim Patres illi, quos *Consistorianos* vocat, Advocato-
 rum

rum potius quàm Judicum personam sustinuissent, ut ex verbis *Art. 4.*
 narrationis patet: *Exstitit*, inquit, *eisdem responsum ex parte §. 30.*
dictæ Reginae & ex parte illorum, qui tunc erant ad Consilium Re-
gis, videlicet Archiepiscopi Bituricensis &c. Res igitur amica-
 biliter composita potius quàm juridicè definita fuit; *dicti vero*
Canonici pro bono pacis dictam electionem ratam & firmam ha-
buerunt.

9. T R I G E S I M U S.

De Relaxatione Regalia Archiepiscopo Turonensi à Regina Blanca factâ.

1. **D** I S S E R T. „ Eodem anno 1251. Regina Sancti
 „ Regis Mater ac Regni Procuratrix, Regalia Jura
 „ condonavit Petro de Lamballe Turonensi Archi-
 „ episcopo electo: sed ejus duntaxat personæ, non
 „ Ecclesiæ Privilegium istud indultum est. *Regina dixit, quod*
 „ *libenter eidem Magistro faceret gratiam, & ei reddidit de gra-*
 „ *tia REGALIA supra dictâ.* Sic testatur vetus Instrumen-
 „ tum eâ de re confectum nomine Episcoporum Ebroicensis,
 „ Aurelianensis, silvanectensis, & Parisiensis, quod editum
 „ est inter Probationes Libertatum Ecclesiæ Gallicanæ Cap. 15.
 „ num. 13. pag. 367.

2. **R E S P.** Inutilis planè est ad probandum totum, argu-
 mentatio ab enumeratione partium, quando, ut in hâc Dis-
 sertatione, prætermittitur major partium numerus. Oblivif-
 citur P. Alexander, agi de universalitate Regaliæ, præsertim-
 que ejus *extensione* ad Ecclesias Aquitanix, Occitanix, del-
 phinatûs, & Provinciæ, in quibus nunquam locum habue-
 rat.

Art. 4 rat. Frustrà ergo circa alias, & quidem Regalia, ut omnes fa-
§. 31. tentur, jam pridem obnoxias, vagatur. Adde, quòd verba
 illa, *Reddidit Regalia*, æquivoca sunt, nec usum-fructum à
 Rege perceptum, multò minùs collata ab ipso Beneficia, signi-
 fificant, nisi id aliunde constet; cùm Principes Ecclesias reti-
 nere potuerint *citra usum-fructum*, ut sæpe observavimus.

§. TRIGESIMUS PRIMUS.

De Regalià in Ecclesià Aniciensi.

D ISSERT. „ Anno Domini millesimo ducentesi-
 „ mo quinquagesimo nono, causa de Regalià Ec-
 „ clesiæ Aniciensis apud Velaunos, inter Capitu-
 „ lum & Regem Sanctum Ludovicum suborta,
 „ in Parlamento Parisiensi examinata est, & Regis Constitu-
 „ tione finita, quâ suæ Majestati Jurisdictionem temporalem,
 „ JURE REGALIUM, in civitate, suburbiis, & territorio ad
 „ Episcopum pertinentem, pedagium etiam civitatis, & alios
 „ redditus in eadem civitate & territorio ad Episcopum perti-
 „ nentes, *exceptis redditibus Altarium*, sibi suisque Successo-
 „ ribus Regibus Franciæ in perpetuum retinuit. Cùm autem
 „ Inquisitione factâ probatum esset, Regem nunquam ad ma-
 „ num suam revocasse domum Episcopalem, neque arcem,
 „ civitatis, castra etiam, aut villas, & pedagia extra civi-
 „ tatem, nisi à duabus postremis vacationibus; nec ipsum
 „ aut ejus Prædecessores unquam, vacante Ecclesià Aniciensi,
 „ *Dignitatem aliquam in eâ contulisse, seu Præbendam*; vel ipsi
 „ aut ejus Prædecessoribus annuntiatas fuisse mortes Episcopo-
 „ rum, vel petitam à Capitulo eligendi licentiam; immuni-
 „ tatem

„ratem ab his oneribus illi Ecclesiæ confirmavit. *Super his, Art. 4.*
 „inquit, *ex nunc in perpetuum dictam Ecclesiam nolumus mole-* §. 31.
 „*stari.* Sibi tamen reservavit Jus occupandi arces & castra
 „jure supremi Dominii, secundum quod fieri solebat anti-
 „quitus. Sanè, inquit, licet ratione vacationis fortalicia ci-
 „vitatibus peti nolumus in posterum, Jus tamen ea petendi ratione
 „Dominii, & recuperandi, Nobis & nostris Successoribus reti-
 „nemus in illis casibus, in quibus Nobis competit ab antiquo.
 „Rex Sanctus summo jure cum Aniciensi Ecclesiâ agere no-
 „luit, sed ipsi favere. Quamobrem inquisitione factâ, cum
 „non appareret Prædecessores suos Dignitates vel Præbendas,
 „Ecclesiâ vacante, contulisse, Jus illud exercere noluit, sed
 „illud sibi non competere non est professus: litem duntaxat
 „eâ de re moveri vetuit. Sed cum ratione Dominii arcem &
 „castra civitatis occupandi Jus sibi suisque Successoribus refer-
 „vaverit; quoties Principis utilitas ita postularer, illorum ra-
 „tione feudalia servitiâ universa, adeoque & Regaliam qua-
 „tenus usum-fructum feudorum vacantium involvit, & col-
 „lationem Præbendarum, quæ inter fructus censetur, sibi
 „vendicare potuisse videtur, si summo jure agere voluisset. Unde
 „nec in iis quæ vulgò laudantur Principalium Rationum do-
 „cumentis sive Regestis Camerae Computorum, Aniciensis
 „Episcopatus inter eos conscribitur, in quibus Rex olim Re-
 „galiam capere non consueverat. Denique illam Sancti Ludo-
 „vici Constitutionem, quæ in unius Ecclesiæ Aniciensis gra-
 „tiam edita est, in consequentiam non esse trahendam Pra-
 „gmatici nostri contendunt, ex eâque colligunt, ad supre-
 „mum Senatum & ad Regem, judicium de hujusmodi causis
 „pertinere. Illam ex veteri Regesto, quod extat in Camerâ
 „Computorum Parisiensem, descripsit, ediditque Domi-
 nus

tempore, sed nec pedagia extra civitatem ad Episcopum pertinentia, nisi à duabus primis vacationibus citra; vel aliquando unquam vacante Ecclesiâ, Nos vel nostri Antecessores Dignitatem aliquam in eâ contulerimus, seu Præbendam; vel Nobis, aut nostris Antecessoribus denunciata fuerit mors Episcopi, seu cessio, vel petita à Nobis ex parte Capituli licentia eligendi; super his ex nunc in perpetuum dictam Ecclesiam nolumus molestari. Sanè licèt ratione vacationis, fortalicia civitatis peti nolumus in posterum, prout diximus; Jus tamen ea petendi, ratione Domini, & recuperandi, Nobis & nostris Successoribus retinemus, in illis casibus, in quibus Nobis competit ab antiquo. Verùm quia per eandem inquestam invenimus, quòd à longis retrò temporibus, vacante eadè Ecclesiâ, ad nos pertinet Jure Regalium, Jurisdictio temporalis in civitate, suburbiis & territorio ad Episcopum perti- nens, pedagium etiam civitatis, & alii redditus in eadè civitate & territorio ad Episcopum pertinentes, exceptis redditibus Alta- rium; ea Nobis & nostris Successoribus Regibus Franciæ in per- petuum retinemus. Actum apud Corbolum anno Domini 1259. mense Julio.

4. Observa, in hoc Arresto S. Ludovicum in causâ Regaliæ, non se habuisse ut absolutum Dominum, qui autoritate suâ declarare posset, Jus illud sibi competere. Recurrebant Ecclesiæ, ab Officialibus Regiis vexatæ, ad Reges, qui rerum veritate perspectâ, præcipue autem cognito usu antiquo, seu consuetudine, hominum memoriam excedente, jura sua intra possessionis antiquæ terminos continebant; eaque ratione plerùmque finis imponebatur controversiis.

5. Ita se gessit S. Ludovicus erga Ecclesiam Aniciensem. Licèt enim ejus Officiales essent in possessione *pedagia extra civitatem ad Episcopum pertinentia recipiendi*; quia tamen posses-

F f f

lio

Art. 4. sio non erat ex antiquâ consuetudine, sed tantum à duabus
§. 31. primis vacationibus citra: super hoc in perpetuum dictam Ecclesiam noluit molestari, sicut neque super aliis, quibus ipse nunquam fructus fuerat, neque Antecessores ejus, scilicet collatione Beneficiorum, domo Episcopali &c. Ita Philippus III. S. Ludovici filius Arresto anno 1272. prolato & in Regesta Parlamenti relato, vetuit, Regaliam ad Ecclesiam Albiensem extendi, cum Dominus Rex super hoc aliàs nunquam usus fuisset. Ita alii Reges consuetudinem in hujusmodi controversiis secuti sunt, etiam antequam id solenni Concilii Lugdunensis Decreto sancitum fuisset.

6. Verumtamen, si Jus Regaliæ ultra limites antiquos extendi resciebant Summi Pontifices, ei extensioni occurrebant, ut videbimus Articulo octavo, qui totus est de hoc argumento.

7. Non Historicum, sed Ariolum agit Dissertator, dum ait, quod Rex Sanctus summo jure cum Anciensis Ecclesiâ agere noluit, sed ipsi favere. Sed quod est hujus ariolationis fundamentum? Nonne S. Ludovicus INQUIRI FECIT DILIGENTER, quæ essent illa, quæ ab ipso & suis Antecessoribus, Regalium nomine, vacante eadem Ecclesiâ accipi consuevissent ab antiquo? Nonne, quia per eandem inquestam invenit, quiddà à longis retroactis temporibus, vacante eadem Ecclesiâ, ad se pertinebat Jure Regalium, Jurisdictio temporalis in civitate, suburbiis & territorio ad Episcopum pertinens, pedagium etiam civitatis, & redditus in eadem civitate & territorio ad Episcopum pertinentes, exceptis redditibus Altarium, EA SIBI ET SUIS SUCCESSORIBUS REGIBUS FRANCIE IN PERPETUUM RETINUIT? Quâ ergo in re favit Ecclesiæ? Quia, inquires, inquisitione factâ, cum non appareret Prædecessores suos Dignitates vel

vel Præbendas, Ecclesiâ vacante, contulisse, Jus illud exercere *Art. 4.*
noluit. Apage: favoremne præstare Ecclesiæ censendus est §. 31.
 Princeps, cum ejus Jus, & quidem maximè spirituale, qualis est Dignitatum collatio, per vim non usurpat, ubi illud jure sibi non competere ex antiquâ consuetudine intellexit? *Sed, inquit Dissertator, illud sibi non competere non est professus: litem duntaxat eâ de re moveri vetuit.* An singulis Arrestis, quæ à Senatu proferuntur, apponitur hæc clausula: *Declaramus tale jus Actori non competere?* An non sufficit quòd, inquisitione factâ, & cognito, quòd nunquam Actor vel ejus autores eo jure usi fuerint, Senatus pronunciet, Reum super hoc nunquam esse molestandum? *Quia verò per inquestam, quam fieri fecimus, inquit S. Ludovicus, probatum non extitit, seu inventum, quòd, vacante Ecclesiâ suprà dictâ domum Episcopalem, vel fortalicia &c. vel aliquo unquam tempore, vacante Ecclesiâ, Nos vel nostri Antecessores Dignitatem aliquam in eâ contulerimus, seu Præbendam . . . . .* SUPER HIS EX NUNC IN PERPETUUM DICTAM ECCLESIAM NOLUMUS MOLESTARI. Pudendum est, sententiam adeò claram argutiis obscurare velle.

8. Oportandum esset, ut P. Alexander, qui Articulo 6. §. 10. resp: 5. asserit, quòd Ludovicus XIV. *De ipsis juribus, quæ S. Ludovicus exercuit, aliquid remittere dignatus est, suæ Majestati suadere conatus fuisset, ut S. Ludovicum imitaretur, Regaliæ exercitium ex antiquâ consuetudine metiendo.* At econtrâ Officialium Regiorum voluntati stylum suum accommodans, cum S. Ludovicus non existimaret, posse Regaliâ intra eandem Ecclesiâ, ab unâ parte redituum ad aliam, multò minùs à fructibus ad collationem Beneficiorum extendi, ipse Regaliâ & quoad usum-fructum, & quoad

Art. 4. Beneficiorum collationem, in plures Provincias, in quibus §. 31. quoad neutrum hætenùs locum habuerat, contra jus & consuetudinem, ac speciatim contra Decretum Concilii generalis Lugdunensis 11. propagari posse, totâ hâc Dissertatione probare nititur.

9. In aliis etiam punctis S. Ludovici Theologiæ seu Jurisprudentiæ consona non est doctrina Dissertatoris, ut vides. Non enim putabat S. Rex, verbi gratiâ, probato uno Articulo, seu unâ parte Regaliæ, probatam censerî alteram, etiam ejusdem speciei: probato uno jure feudali, probata reputari universa servitia feudalia, qualis dicitur Regalia: aut generaliter collationem Præbendarum inter fructus censerî; quæ sunt P. Alexandri effata.

10. At colligitur, S. Ludovicum omnes Regaliæ partes in Ecclesiâ Aniciensi sibi vendicare potuisse, si summo jure agere voluisset; ex eo quòd nec in iis quæ vulgò laudantur *Principium Rationum documentis sive Regestis Camera Computorum, Aniciensis Episcopatus inter eos conscribitur, in quibus Rex olim Regaliam capere non consueverat*: At reponam ego, nec inter eos conscribitur, in quibus Rex olim Regaliam capere consueverat: ergo in eo Rex Regaliam sibi vendicare non potest, etsi summo jure agere voluerit. Imò licèt inter Episcopatus Regaliæ subditos recensetur Aniciensis, id de portione illâ tantùm esset intelligendum, quam S. Ludovicus ex inquisitione factâ ad se pertinere intellexit, ac sibi, & suis Successoribus Regibus Franciæ in perpetuum retinuit.

11. Certè si Officiales S. Ludovici in duabus ultimis vacationibus (jam enim quinquies vacaverat Aniciensis Ecclesia sub Regno S. Ludovici, ut in Galliâ Christianâ videre est) collationem illam Beneficiorum de novo usurpaverant, incredibile est,

est, Ministros Prædecessorum Sancti hujus Regis illam neglig- *Art. 4*
turos fuisse, si quod invenissent ejus Juris vestigium. Atque *§. 31.*
ex hoc exemplo colligitur, quàm propensi sint Officiales Re-
gum, etiam piorum, ad amplificanda Jura Regia cum Eccle-
siarum injuriâ. Neque adeò leve videri poterat Jus illud prop-
ter paucitatem Præbendarum ad Episcopi collationem perti-
nentium, ut idcirco, juxta futilem Dissertatoris conjectu-
ram, illud neglexerint S. Ludovicus & ejus Prædecessores;
quandoquidem ejus exercendi occasio non adeò erat rara, quin
in duabus ultimis vacationibus sese obtulisset.

12. Quin & redituum portionis retentio vanam illam Dis-
sertatoris conjecturam dissipat, quâ, quia pleraque *Aniciensis*
Ecclesiæ Beneficia ad collationem Capituli pertinent, suspicatur,
quòd ideò S. Ludovicus & Regis ejus Prædecessores Præbendas
in eâ, vacante Sede, non contulerint. Cum enim S. Ludovi-
cus hanc redituum portionem *sibi & suis Successoribus Regibus*
Franciæ in perpetuum retinuerit: super collationem Dignitatum
& Præbendarum, quod Jus est magis eximium, *ex tunc in per-*
petuum dictam Ecclesiam molestari non vetuisset, si eam sibi
competere cognovisset. Adde, quòd utrum ea præbendarum
collatio ad se pertineret, nequaquam *inquiri fecisset diligenter*,
si Jus suum hâc in parte tanquam parvi momenti negligen-
dum duxisset.

Art. 4. §. TRIGESIMUS SECUNDUS.

§. 32.

De testimonio Clementis IV. in favorem Regalie adducto.

1. **D** I S S E R T. „Cum Clemens IV. Pontifex Maxi-
 „ mus quamdam Remensis Ecclesiæ Præbendam,
 „ vacante Sede, contulisset, S. Ludovicus con-
 „ questus est, quòd adversus Jura Regia id ab ejus
 „ fuisset Sanctitate tentatum. Cui, ut faceret satis, æquissimus
 „ Pontifex, Provisionem à se factam revocavit Diplomate dato
 „ Idibus Septembris anno millesimo ducentesimo sexagesimo
 „ septimo; cujus hæc sunt verba: *Verùm quia Tu eâ ratione,*
 „ *videlicet, quòd vacantes confers in Ecclesiâ ipsâ Præbendas, à*
 „ *tèmpore quo eandem Ecclesiam Pastoris regimine contingit desti-*
 „ *tui, donec substitutus illi Archiepiscopus REGALIA recipit à*
 „ *Te, hujusmodi Collationem in præjudicium tuum asseris esse fac-*
 „ *tam: Nos qui à cujuscumque de pusillis quantumcumque minimis*
 „ *scandalo abstinere intendimus, Te, quem pro tuis clarissimis*
 „ *meritis internè complectimur brachio caritatis, super hoc scan-*
 „ *dalizare nolentes, dilecto filio Dionysio Canonico ejusdem Eccle-*
 „ *sie damus sub certâ formâ nostris in mandatis, ut à dicto Ma-*
 „ *gistro Joanne consignationem ipsius Præbenda liberam Auctori-*
 „ *tate nostrâ recipere non omitat.* Et infra: Nos per præmissa
 „ usui quo in præfatâ Ecclesiâ circa collationem Præbendarum ipsa-
 „ rum uteris, præjudicare nolumus, nec etiam intendimus. Istud
 „ Clementis IV. Diploma editum est inter Probationes Liberta-
 „ tum Ecclesiæ Gallicanæ, cap. 15. num. 16. pag. 368. Ex quo,
 „ sicut ex Innocentii III. & Alexandri III. rescriptis superiùs
 lauda-

„laudatis refellitur Scripti cuiusdam nuper Italo idiomate de *Art. 4.*
 „Regaliâ adversus Regia Jura conscripti Anonymus Autor, §. 32.
 „qui Gregorium X. primum omnium Pontificum fuisse asse-
 „rit, qui Reges Christianissimos Regaliâ frui toleraverit.

2. R E S P. Obscurum fuisse & incertum Jus Regaliæ ad-
 huc tempore Clementis IV. hoc est, post medium sæculum de-
 cimum tertium, etiam in Ecclesiis, in quas inductum fue-
 rat, vel ex eo potest intelligi, quòd illud in celeberrimâ Ec-
 clesiâ Remensi locum habere, ignorabat Clemens IV. natio-
 ne Gallus, ac de quo Henricus Spondanus ad annum 1265.
 num. 1. hæc narrat: *Relictâ armorum militiâ, cui adolescens se*
addixerat, literis operam dedit, Jurisque disciplinam ita exactè
didicit, ut Durandus, gravis eâ ætate Jurisconsultus, lumen
Juris appelleret, Platina Jurisconsultum totius Galliæ sine con-
tentione primum, Onuphrius, Jurisconsultorum peritissimum.
Unde & quoddam forenses vacationem amplexus causas integerrimè
ageret, singularisque esset vitæ moderationis, à S. Rege Ludo-
vico in sanctius consilium allektus, in omnium amore & admira-
tione fuit.

3. Quamvis autem Ecclesia Remensis ex illarum numero
 sit, quæ in Regestis Cameræ Computorum tanquam Rega-
 liæ obnoxia recensentur, Clemens IV. ita Provisionem à se
 factam revocavit, ut tamen rursus suâ fieri autoritate in favo-
 rem ejusdem personæ voluerit, ut patet ex his verbis à P.
 Alexandro prætermisissis: *Verùm cum eidem Dionysio per alias*
nostras literas injungamus, ut ab eodem Magistro Joanne juxta
priorum literarum nostrarum tenorem, liberâ ipsius Præbendæ con-
signatione receptâ, eam vacantem postmodum præfato Magistro
Joanni Auctoritate nostrâ, per se, vel per alium conferat & assi-
gnet, ac eum in possessionem illius inducat, & defendat inductum:

con-

Art. 4. contradictores, personâ tuâ exceptâ, per censuram Ecclesiasticâ.
 §. 33. *cam, appellatione post positâ, compescendo.* Si tunc Beneficiorum collatio, quæ ad Regem Jure Regaliæ pertinere dicebatur, eo privilegio prædita fuisset, ut nemini licuisset illorum dispositioni se immiscere; quâ ratione Pontifex erga S. Ludovicum optimè affectus, ut hîc & alibi significat, Beneficium tempore Regaliæ vacans absolutæ Regis dispositioni non reliquisset, sed secundam suam collationem, adhibitâ censurarum interminatione, jussisset executioni demandari?

§. TRIGESIMUS TERTIUS.

De Regaliâ in Ecclesiâ Andegavensi.

I. ISSERT. „Anno millesimo ducentesimo sexagesimo, Rex idem Sanctus Diploma Ludovici VIII. Patris sui confirmavit, quod ipsos Jus „Regaliæ in Ecclesiâ Andegavensi exercuisse probat. Literas illas S. Ludovici legere est in Gestis Guillelmi „Majoris Andegavensis Episcopi, Tom. 10. Spicilegii Dacheriani, pag. 284. *Ludovicus Dei gratiâ Francorum Rex. Notum „facimus universis tam præsentibus quàm futuris, Nos inclytæ „recordationis Regis Ludovici Genitoris nostri inspexisse literas „in hæc verba:*

„*Ludovicus Dei gratiâ Francorum Rex, universis literas „inspecturis, salutem. Noveritis quodd fidelis & dilectus „noster Guillelmus Andegavensis Episcopus præstitit nobis Sacramentum Fidelitatis, sicut alii Episcopi Regni nostri nobis faciunt, & Nos recognovimus ei, quodd non tenetur ire in exercitum vel equitatum nostrum in propriâ personâ, vel aliquem mittere*

„ tere sumptibus suis: neque occasione hujusmodi Juramenti ullum *Art. 4.*
 „ onus novum, vel gravamen imponetur ei vel Ecclesie sue, sed §. 33.
 „ ipse & Ecclesia ejus, manebunt in illis Libertatibus, quas habue-
 „ runt tempore bonæ memoriæ Philippi quondam Regis Francie
 „ Genitoris nostri, & Henrici & Richardi quondam Regum
 „ Angliæ. Item recognovimus ei, quoddam quando Electus Andega-
 „ vensis Ecclesiæ, erit confirmatus à Metropolitano, vel ab eo qui
 „ potestatem habebit confirmandi, Nos reddemus ei REGALIA
 „ sua per Nuncios deferentes Literas Patentes Confirmationis ejus
 „ ipse tamen Electus tenebitur bonâ fide Nos adire, si fuerimus in
 „ Regno, infra quadraginta dies post susceptionem REGALIIUM,
 „ & Nobis Juramentum Fidelitatis præstare. Et si infra qua-
 „ draginta dies ad Nos, sicut dictum est, non venerit, Nos po-
 „ terimus saisire REGALIA sua, & ea tamdiu tenere, quous-
 „ que Nobis fecerit dictam Juramenti Fidelitatem. Sciendum est
 „ etiam, quoddam si futuris temporibus comitatus Andegavensis se-
 „ pararetur à Regno, Episcopus Andegavensis non teneretur face-
 „ re Comiti Andegavensi hujusmodi Juramentum. Actum Parisiis
 „ anno Domini millesimo ducentesimo vigesimo tertio, mense No-
 „ vembri.

„ Nos autem ea, quæ superius continentur, rata & accepta
 „ habentes, & à nostris Successoribus ea volentes in posterum in-
 „ violabiliter observari, ad petitionem dilecti & fidelis nostri
 „ Nicolai Andegavensis Electi, in hujus rei testimonium Literis
 „ præsentibus nostrum fecimus apponi sigillum. Actum Parisiis
 „ anno Domini millesimo ducentesimo sexagesimo mense Februario.
 „ Has Literas Sancti Regis parentis sui, & avi Ludovici VIII.
 „ confirmavit Philippus III.

2. R E S P. Hoc exemplum est extra rem: cum ad solam
 Ecclesiam Andegavensem jam pridem Regaliæ obnoxiam spe-
 ctet.

G g g

Art 4. Etet. Deinde in his Literis animadvertendum est, Primò, ab
§. 33. onere militiæ, immunem esse Episcopum: Non tenetur ire
in exercitum vel equitatum nostrum in propria personâ, vel ali-
quem mittere sumptibus suis. Secundò, nihil occasione Jura-
menti dandum ab eo esse: Neque occasione hujus Juramenti
ullum onus novum vel gravamen imponetur ei vel Ecclesiæ suæ.
 Quocirca post Juramentum ejusdem Guillelmi Majoris, quod
 habetur in ejus Gestis cap. 17. in eodem Tom. 10. Spicilegii
 Dacheriani, hæc sequuntur; *Serviens quidam ipsius Regis à*
nobis 25. libras Parisienses ratione prædicti Juramenti Fidelitatis
petiit, videlicet centum solidos pro Rege, & 20. libras pro Ca-
merariis: cui & alii & hoc iteratò petenti responsum datum fuit,
quòd Litera nostra prædicta nos super hoc liberabat, in quâ inter
cetera continebatur, quòd ratione prædicti Juramenti Fidelita-
tis nihil novi oneris Episcopo Andegavensi poterat imponi, & hoc
novum onus existeret, cum illud onus alii Andegavenses Episcopi
aliàs minimè præstitissent: & ita post hæc à dictâ petitione ces-
sarunt. Tertiò, notandum est, Regalia Episcopo reddi, post-
 quàm confirmatus est, & antequàm præstiterit Juramentum
 Fidelitatis, aut etiam coram Rege se stiterit. Quartò, Jura-
 mentum ipsum fidelitatis non fuisse præstandum propriè ratio-
 ne feudorum, sed ne Episcopus à Regis, ad cujus plenum Do-
 minium reversus fuerat Comitatus Andegavensis, obedientiâ
 recederet, aut populum suum subduceret. Alioquin enim ad
 quemcumque pervenisset Comitatus, ei spondenda fuisset fi-
 des; cum tamen sequatur: *Sciendum est etiam, quòd si futuris*
temporibus Comitatus Andegavensis separaretur à Regno, Episco-
pus Andegavensis non teneretur facere Comiti Andegavensi hujus-
modi Juramentum. Quæ omnia Dissertatoris, & aliorum Re-
 galia Patronorum doctrinæ repugnant.

§. TRIGESIMUS QUARTUS. Art. 4.

§. 34.

De Regaliâ in Ecclesiis Andegavia & Cenomania reservatione à S. Ludovico factâ.

I. ISSERT. „Rex idem Sanctus Literis quibus Andegaviam & Cenomaniam Carolo Fratri suo dedit, anno millesimo ducentesimo quadragesimo, Regalia sibi reservavit. *Sciendum*, inquit, quòd „Nos REGALIA dictarum civitatum, & Abbatiam Fontis-Ebraudi nobis & heredibus nostris Regibus Franciæ retinemus. „Hæ Sancti Ludovici Literæ editæ sunt Tom. II. spicilegii „Dacheriani, pag. 372.

2. RESP. Non est quæstio de illis Ecclesiis; cùm ad eas de novo Regalia non extendatur. Adde, quòd Regalia hîc generatim de juribus Regiis intelligenda sunt, non speciatim de Regaliâ propriè dictâ. Non enim dicuntur retenta *Regalia Ecclesiarum*, sed *Regalia civitatum*: nec verisimile est, S. Ludovicum fructus Abbatîæ, Fontis-Ebraudi post mortem Abbatissæ usque ad alterius electionem percepisse, ac loca Monachalia contulisse; sed tantùm Abbatiam illam autoritate suâ ex speciali benevolentia, quòd esset Caput Ordinis ac bonis temporalibus abundaret, quorum occasione invidiæ magis patebat, adversus iniquorum injurias, non minùs vivente, quàm mortuâ Abbatissâ, defendisse. Alioquin quare in hac potius quàm in aliis, quæ multe sunt, illarum partium Abbatîis, Regaliam sibi reservasset? Itaque aliunde quærendum est, quænam essent in illis Provinciis jura Regis in Ecclesiis vacantes.

Art. 4. §. TRIGESIMUS QUINTUS

§. 35.

De potestate conferendorum Beneficiorum in Regaliâ vacantium à S. Ludovico Parisiensi Episcopo datâ.

1. **D** ISSERT. „Anno millesimo ducentesimo sexagesimo nono, mense Martio, potestatem dedit „Stephano Parisiensi Episcopo Ecclesiastica conferendi Beneficia, tam ratione Regalium, quam „alio quocunque jure ad suam Collationem aut Præsentationem pertinentia. Ejus eâ de re Literæ editæ sunt apud Duchesnium Tom. 5. pag. 423. quarum hæc sunt verba: *Nostum facimus quod Nos existentes in procinctu itineris nostri proficiscendi in subsidium Terræ Sanctæ, Personatus, Præbendas, Ecclesias, Capellanas, & cætera Ecclesiastica Beneficia, quæcunque vacare contigerit citra Mare, in hac nostrâ peregrinationis absentia, ad nostrum Patronatum, Collationem seu Præsentationem nostram, TAM RATIONE REGALIUM, quam alio quocunque jure pertinentia, conferendi personis idoneis, & nullum aliud Beneficium Ecclesiasticum habentibus, ac præsentandi ad vacantes Ecclesias vice nostrâ, dilecto & fideli nostro Stephano Parisiensi Episcopo, plenam & liberam committimus potestatem; dum tamen de consilio discretorum virorum Cancellarii Parisiensis Ecclesiæ, Prioris F. F. Prædicatorum, & Gardiani F. F. Minorum Parisiensium, vel duorum, ex ipsis, in hujusmodi Collatione, vel Præsentatione procedat, & in Literis Donationis vel Præsentationis specialiter exprimitur, quod ex Auctoritate & vice nostrâ sibi commissâ, Collatio vel Præsentatio ipsa fiat.*

2. RESP.

2. RESP. Tempore S. Ludovici usum conferendi Beneficia, seu ad illa præsentandi, in aliquibus Ecclesiis vacantibus jam fuisse inductum, non negatur: sed usum illum in omnibus Ecclesiis extitisse, neque Literis hic exscriptis, neque alio testimonio probari potest. Dat enim Rex potestatem tantum *Beneficia ad suum Patronatum, Collationem seu Præsentationem tam ratione Regalium, quàm alio quocumque jure pertinentia conferendi.* Sicut ergo ex his verbis nequit contra facti evidentiam inferri, Regem ubique habere Jus Patronatûs, ita nec ubique obtinere Jus Regaliæ, quod hujus controversiæ punctum est, cum de *extensione Regaliæ* agatur.

6. TRIGESIMUS SEXTUS.

De Regaliâ Raymundi Comitis Tolosani.

1. **I**SSERT. „Regnante Sancto Ludovico anno
 „1209. Raymundus Comes Tolosanus, Dux Nar-
 „bonæ, Marchio Provinciæ, omnibus Ecclesiis
 „Provinciarum Viennensis, Arelatensis, Narbonen-
 „nensis, Burdigalensis, & Bituricensis immunitatem conce-
 „sit, non solum ab albergariis, procurationibus, vel exactio-
 „nibus & vectigalibus quibuscumque, sed etiam à Regaliâ.
 „Defunctis etiam eorum Episcopis, inquit, vel Rectoribus aliis,
 „ipso vel domus eorum per me vel per alium nullo modo spoliabo.
 „Nec Administrationi earum, seu CUSTODIÆ, occasione ali-
 „cujus consuetudinis, vel aliquâ aliâ, me ullatenus immisce-
 „bo: sed omnia sine aliquâ diminutione defunctorum Successoribus
 „teneantur. Electioni etiam Episcopi, vel alterius Rectoris Ec-

*Art. 4. „clesiæ faciendæ, per me, vel per quamcunque personam, me nullo-
§. 36. „latenùs immiscebo: nec aliquam violentiam faciam, vel impe-
„dimentum præstabo, quominùs electio canonicè fiat ac liberè ce-
„lebretur.* Tom. II. P. I. Concil. Edit. P. Labbe, pag. 40.

2. RESP. Ex quibus Chronicis accepit Historicus noster regnâsse S. Ludovicum anno 1209. quo tempore pessimæ consuetudini renunciavit Comes Tolosanus; nisi fortè sexennio antequàm nasceretur, regnare cepit. Assignatur enim natalis ejus dies ad 25. Aprilis 1215. Sed is error parvi refert. Utinam Dissertator periculosiùs non errâset circa principale controversiæ punctum, quod est de extensione Regaliæ.

3. Magnum siquidem est discrimen inter exempla suprà relata, & illa quæ modò adducuntur. Prima enim, quæ pertinent ad illas Provincias, in quibus ex antiquâ consuetudine viget Regalia, ejus Juris primordia in illis Provinciis exhibent; quæ autem in hoc paragrapho & in sequentibus continentur, quæque ad Provincias spectant, ad quas Regalia novè porrigitur, ad pessimam illam consuetudinem referenda sunt, de quâ loquebatur Dissertator artic. 2. §. 16. Duces enim, aliique Domini absque ullo jure bona Episcoporum defunctorum, aliquando etiam Ecclesiarum vacantium invadebant: unde vel compellente Ecclesiâ, vel propriâ remordente conscientia huic usui, vel veriùs abusui renunciârunt.

4. Tantùmque abest, ut hinc probari possit usus Regaliæ; ut etiam contrarius usus probetur. Si enim Reges, ad quos solos ex Patre Alexandro pertinet Regalia, eo Jure in Provinciis Linguae Occitanæ, verbi gratiâ, usi fuissent, non potuissent Duces aut Comites, Episcoporum defunctorum spolia, & facultates Ecclesiarum vacantium occupare: aut si usus ille idem fuisset, ac Regalia, dum ei renunciârunt Duces, vel
Co-

Comites, non in favorem Ecclesiarum cessisset, sed Jus suum *Art. 4.*
Reges resumpsissent, contra quod factum testantur renuncia- §. 37.
tionis Instrumenta, & Historiarum monumenta.

5. Renunciatio à Raymundo Comite Tolosano coram
Milone Legato Sanctæ Sedis in Concilio apud Sanctum Ægi-
dium facta, cujus hîc à P. Alexandro fragmentum affertur,
sic incipit: *Ego Raymundus, Comes, Dux Narbone, Marchio*
Provinciæ, pro animæ meæ remedio, & Progenitorum meorum,
omnibus Ecclesiis & Domibus Religiosis Provinciæ Viennensis,
Arelatensis, Narbonensis, Burdigalensis, & Bituricensis
promitto, &c. Itaque non Regi Regaliam, contra eum usur-
patam, restituit, sed ab injuriis, quibus Ecclesiasticam Liber-
tatem oppresserat, se abstenturum promittit: idque satis indi-
cant verba illa Fragmenti à Dissertatore relati: *Nulla modo spo-*
liabo: meullatenus immiscebo: nec aliquam violentiam faciam.
Non ita loquebantur Reges, dum Regaliam remittebant ali-
cui Ecclesiæ, in quâ viguerat. Adde, quòd Duces & Comites
Beneficiorum collationem, Regaliæ partem præstantissimam,
usurpasse nusquam legimus.

§. TRIGESIMUS SEPTIMUS.

De renunciatione Ildephonsi Comitis Tolosani.

1. I S S E R T. „ Ildephonfus Comes Tolosanus an-
„ no millesimo centesimo trigesimo octavo con-
„ suetudinem occupandi spolia Tolosani Episcopi
„ defuncti, à suis Antecessoribus usurpatam re-
„ miserat, ut constat ex Chartâ Donationis editâ à Clarissimo
„ Viro G. Catello, in Historiâ Comitum Tolosanorum,
pag.

*Art. 4. „ pag. 195. cujus hæc sunt verba: Derelinquo & absolvo coram
 9. 38. „ populo Tolosano illam pessimam consuetudinem, quam Antecessores
 „ mei, in rebus Tolosani Episcopi defuncti per violentiam exigebant . . . . Et nec Ego, nec ullus ex Heredibus meis de cætero
 „ potestatem habeat, nec per se, nec per nuncios suos, vel vicarios suos rapiendi vel capiendi res Episcopi post mortem ejus.*

Vide quid Dissertator Regaliam appellet; scilicet, pessimam consuetudinem, quam in rebus Tolosani Episcopi defuncti per violentiam exigebant Comites Tolosani: potestatem rapiendi vel capiendi res Episcopi post mortem ejus. Illæne sunt Regaliæ dotes?

9. TRIGESIMUS OCTAVUS.

De cessione Ermengardis Narbonensis Vicecomitissæ.

1. **D**ISSERT. „ Eidem usui nuncium remiserat Ermengardis Narbonensis Vicecomitissa, anno „ millesimo centesimo quinquagesimo quinto. Cessionis ejus Chartam ex Chartulario Archiepiscopi Narbonensis edidit V. C. Stephanus Baluzius, in Additione ad cap. 18. libri 8. D. de Marca, de Concordiâ Sacerdotii & Imperii, pag. 422. religiosissimæ Vicecomitissæ „ verba subjicio: Ego Ermengardis Narbonensis Vicecomitissa, „ recognoscens injuriam, quam Parentes mei, & Ego in possidendis „ honoribus & bonis diripiendis decedentium Archiepiscoporum „ Narbonensis Ecclesiæ hucusque perperam fecimus justitiæ, instinctu, & pietatis intuitu, pro remedio animæ meæ, parentum meorum, per bonam fidem & sine malo ingenio solvo, quæ ipso, derelinquo, & cum hac Chartâ omnino desamparo Domino Deo & B. Mar-

„ Martyribus Iusto & Pastori, & tibi Petro Narbonensi Ar- Art. 4.
 „ chiëpiscopo, & Successoribus tuis in perpetuum, quicquid vi- §. 38.
 „ delictet rapere vel aliquâ occasione accipere solebam Ego seu ali-
 „ quis pro me Narbonæ, sive in alio aliquo loco, in honore aut in
 „ bonis decedentium Archiepiscoporum perceptis vel percipiendis.
 „ Hanc sponfionem Hadrianus IV. Pontifex Maximus con-
 „ firmaverat, Diplomate quod ibidem edidit Baluzius, cujus
 „ hæc sunt verba : Dilecta in Christo filia nostra nobis mulier.
 „ Ermengardis Narbonæ Domina pravam quandam consuetudi-
 „ nem, quæ contra Deum & Ecclesiam vestram antiquitus inole-
 „ verat, Divinæ Legis amore, ac tuæ, frater Archiepiscopo, di-
 „ lectionis intuitu abolere desiderans, ad remissionem peccatorum
 „ suorum instituit, ut te vel tuorum Successorum quolibet obeun-
 „ te, nullus Castellanus, nulla omnino secularis persona Episco-
 „ palia bona invadere, diminueret, aut perturbare præsumat, sed
 „ omnia futuro Antistiti inconcussa & integra conserventur.
 „ Ejus itaque Nos pium comprobantes affectum, & renuntiatio-
 „ nem ipsius ratam habentes, eam Auctoritate Apostolica confir-
 „ mamus . . . . Archiepiscopo itaque decedente, nec terra
 „ Princeps, nec Castellanus aliquis, sive Miles, nec secularis
 „ aliqua laicæ persona, sub obtentu alicujus consuetudinis,
 „ Narbonensis Ecclesiæ bona diripere, vel direpta audent reti-
 „ nere.

2. R E S P. Alia eximia Regaliæ notio! Narbonensis Vicecomitissa, recognoscit injuriam, quam Parentes ejus & ipsa in possidendis honoribus & bonis divipiendis decedentium Archiepiscoporum Narbonensis Ecclesiæ bucusque perperam fecerunt : & justitiæ instinctu solvit quicquid rapere, vel aliquâ occasione accipere solebat : ergo Regaliæ in Ecclesiâ Narbonensi nuncium remittit. Nonne P. Alexander pessimè de Regaliâ sentiendi

Art. 4. occasionem præbet, eam *pravam consuetudinem*, quæ contra
§. 39. Deum & Ecclesiam antiquitus inoleverat, nuncupans, aut sic
 nuncupantium auctoritate utens? Nonne sic agens, causæ
 cujus patrocinium suscepit, prævaricator meretur audire?

3. Sed si de legitimo usu Regaliæ hîc agitur, quo jure Summo Pontifici licuit huic se negotio immiscere? Quo jure Ermengardis *renunciationem ratam habens*, eam *Auctoritate Apostolica confirmavit*? Cur saltem Regi Jus suum non tribuit, Regaliæ ei restituens? Cur Rex permisit hujus causæ sibi admitti cognitionem, imò à Pontifice prohiberi, *ne terra Princeps, nec Castellanus aliquis, sive Miles, nec secularis aliqua laicæ persona sub obtentu alicujus consuetudinis, Narbonensis Ecclesia bona diripere, vel directæ audeat retinere*? Imò aliqui opinantur hanc Ermengardis *renunciationem*, suadente ipso Rege fuisse factam: quod fortè innuunt hæc verba, quæ habentur in fine prædictarum literarum; *Factum est autem hoc apud Montepessulanum mense Januarii XVIII. Kal. Februarii, die Sabbathi, sub LODOICO FRANCORUM REGE DE SANCTO JACOBO REDEUNTE. Hic erat Ludovicus VII. dictus Junior.*

§. TRIGESIMUS NONUS.

De renunciatione Frederici II.

I. ISSERT. „Fredericus II. Jus occupandi spolia
 „Episcoporum morientium, & fructus Episcoporum
 „vacantium Ecclesiis remisit Constitutione datâ anno millesimo ducentesimo decimo
 „tertio, quam deinde Bullâ Auræ confirmavit anno millesimo

„fimo ducentesimo undevigesimo datâ ad Honorium III. *Art. 4.*
 „Papam, cujus hæc sunt verba: *Illum quoque dimittimus & §. 40.*
 „refutamus abusum, quem in occupandis bonis decedentium
 „Prælatorum, aut etiam Ecclesiarum vacantium, nostri con-
 „sueverunt Antecessores committere pro motu propriæ voluntatis.
 „Omnia Nos spiritualia vobis & aliis Ecclesiarum Prælati-
 „sinquimus liberè disponenda; ut quæ sunt Caesaris Cesari &
 „quæ Dei Deo, restâ distributione reddantur.

2. RESP. Ejusdem generis est istud Instrumentum ac præcedentia, scilicet cessatio ab injustitiâ, non legitimi juris cessio. Fredericus dimittit & refutat abusum, quem in occupandis bonis decedentium Prælatorum, aut etiam Ecclesiarum vacantium, ejus consueverant Antecessores committere pro motu propriæ voluntatis. Idèone Rex Christianissimus habet Jus Regaliæ in Provinciis, quæ per Constitutionem Frederici in pristinam & Canonicam libertatem vindicatâ, eam hucusque retinuerunt? Per Frederici renunciationem, quæ sunt Dei Deo redduntur: ergone cùm Christianissimi Regis Officiales ea ipsa suæ Majestati vendicant, quæ sunt Caesaris Cesari reddunt?

§. QUADRAGESIMUS.

Observationes P. Alexandri circa prædicta exempla.

1. **D**ISSERT. „Utrum hujusmodi cessionibus, re-
 „missionibus, ac Privilegiis, Ecclesiæ, quæ in
 „ditionibus Frederici II. Ildephonsi Comitis,
 „Ermengardis Vicecomitissæ, & Raymundi Co-
 „mitis, ita fuerint à Regaliâ absolutæ, ut illi deinceps à Chri-
 „stia-

Art. 4. „ Christianissimis Regibus subiecti non potuerint. Quæstio est
 §. 40. „ Gallorum Jurisconsultorum, Senatûs Parisiensis, Conseri-
 „ ptorum Patrum, Sacri Consistorii Judicio, Regisque De-
 „ claratione dirempta.

2. RESP. Fatetur ergo Pater Alexander, Regaliam esse
spoliationem Ecclesiarum, violentiam, pessimam consuetudinem,
potestatem rapiendi, injuriam, rapinam, pravam consuetudi-
nem, abusum. Ejusmodi enim esse illa, quibus renunciabant
 Principes, ipsimet declarârunt, significantes se Ecclesiæ jura
 violâsse, non Regaliam in damnum Regis usurpâsse: cum ne
 levissimum quidem appareat indicium factæ Regi injuriæ,
 quæ non ita propriè diceretur, *prava consuetudo contra Deum &*
Ecclesiam. Si ergo Principes illi non legitima alicui juri re-
 nunciârunt, sed pessimis consuetudinibus: frustra quaeritur,
 utrum Rex Privilegia, in favorem Ecclesiarum ab aliis Princi-
 pibus concessa, possit revocare?

3. Cum autem de causâ spirituali & Ecclesiasticâ, scilicet
 absolutâ Beneficiorum collatione, ac bonorum Ecclesiarum
 vacantium usu-fructu, agatur; cur ita Gallorum Juriscon-
 sultorum, Senatûs Parisiensis, Conscriptorum Patrum, Sacri
 Consistorii Judicio, Regisque Declaratione diremptam pu-
 tabimus, ut Summi Pontificis sententia, frequentibus li-
 teris apertè significata & sacris Canonibus, ac præcipuè Con-
 cilio Generalis Lugdunensis II. Decreto consentanea, pro ni-
 hilo ducenda sit?

4. DISSERT. „ Ildephonfi Comitis, & Ermengardis Vi-
 „ cecomitissæ Diplomata Regaliam non spectant, sed Jus dum-
 „ taxat occupandi spolia defunctorum Episcoporum, quod To-
 „ losani Comites, & Vicecomites Narbonenses usurpaverant.
 „ Quod absque prædiorum & Jurium temporalium ad Eccle-
 sias

„ fias pertinentium usurpatione & direptione factum non *Art. 4.*
 „ fuisse, ipsius Ermengardis & Hadriani IV. verba testantur. §. 49.

5. RESP. Si hæc Diplomata Regaliam non spectant, quorsum à Dissertatore adducta sunt? Quorsum illa quaestio ab eo proposita, utrum illæ renunciaciones Regi Christianissimo, Regaliam ad easdem Ecclesias extendenti, officiant; si autem ad statuendum Jus Regaliæ proferuntur, eaque de causa P. Alexander consuetudinem, cui renunciârunt Ildephonsus & Ermengardis, vocat Jus occupandi spolia: cur non meminit, se Articulo 2. §. 16. scripsisse de Canone decimoquarto Concilii Trosleiani, ipsum loqui de *spoliis Episcoporum defunctorum*, quæ à Potentibus passim & impunè diripiebantur; statimque addidisse; *Morem pessimum qui in Galliis etiam invaluerat, Patres execrari sunt, & sacrilegii damnârunt. Quia, inquiunt, inter nostrates hic pessimus inolevit mos &c.* Relatoque illo Canone integro, & aliis in eo insertis, Autorem Tractatûs Appamiensis de Regaliâ, malæ fidei arguisse, quòd illos integros non exscripsisset, ne scilicet Lectores animadverterent, *Trosleiana Synodi Patres illum (Canonem) condidisse contra illos, qui spolia Episcoporum decedentium diripiebant.* Erat ergo *mos pessimus*, à Canonibus damnatus, quod P. Alexander hic vocat *Jus occupandi spolia defunctorum Episcoporum*: etiam si occuparentur absque prædiorum & Jurium temporalium ad Ecclesias pertinentium usurpatione & direptione.

6. Quocumque demùm nomine vocetur, quod à Comitibus illis fiebat, *pessima consuetudo* erat, ut fatetur Ildephonsus: *injuria* erat, ut agnoscit Ermengardis: & quicumque Regi Christianissimo suadere conantur ut similia præster, autores illi sunt, ut *pessimam consuetudinem* inducat, & Ecclesiæ *injuriam* faciat.

Art. 4. 7. DISSERT. „Immunitatem ab onere Regaliæ suarum
 §. 40. „ditionum Ecclesiis Fredericus II. & Raymundus Tolosanum
 „Comes concesserunt, ut Summos Pontifices promererentur,
 „& rerum suarum necessitate compulsi: Raymundus
 „quidem, ut Cruce signatum Exercitum terris suis immi-
 „nentem averteret: Fredericus, ut Ottonem æmulum aucto-
 „ritate & auxilio Romani Pontificis, & Episcoporum pe-
 „nitens contereret, & Coronam Imperii ipsis faventibus ob-
 „tineret.

8. RESP. Vanissima cavillatio! scilicet Fredericus Ecclesiis suam libertatem geminis Declarationibus, iisque admodum solemnibus & authenticis restituens, legitima jura Imperii dimisit, ut Summo Pontifici placeret. Scilicet Cruce signati, Sanctæ Sedis Legati, aut Episcopi bellum contra Raymundum gerebant, ut ejus jura invaderent, aut ut Ecclesiastica Jura protenderent: non autem ut eum ab hæresi, vel saltem ab hæreticis protegendis, & Catholicis opprimendis revocarent. An Comitum reconciliatio, quam tantopere expetebat Ecclesia, tam charo pretio Comiti vendita fuisset, ut eam, nisi eximius juribus suis cederet, non posset impetrare? Temerarium est id suspicari.

9. Quâ prudentiâ, quo consilio Raymundus & Fredericus significassent, se non liberalitate in Ecclesiam uti, sed injuriæ, atque abusui finem imponere, si suis renunciationibus Summos Pontifices promereri tantum voluissent? Plus eis Ecclesia debuisset, si citra justitiæ debitum eam tam optabili liberalitate donassent. *Illum quoque dimittimus & refutamus abusum,* inquit Fredericus, *ut quæ sunt Dei Deo reddantur.* Et Raymundus; *Nulla modo spoliabo: me nullatenus immiscebo.* An ergo frustra Principes illi confessi sunt, se fuisse sacrilegos?

10. DISSERT. „ Sed circa hujusmodi Concessionēs & *Art. 4.*
 „ Immunitates Viri harum partium eruditi multa observant, §. 40.
 „ quibus fraudari Lectores nolim; quos tamen meminisse cu-
 „ pio, me historicè tantum, non dogmaticè loqui, ubi de
 „ Regaliæ extensione sermo est.

11. RESP. Judicet Lector ex hæcenus dictis, & cùm
 sequentia legerit, utrum P. Alexander *historicè tantum, &*
non dogmaticè loquatur. Ego quidem Advocatum Regium pro
 Rege Christianissimo contra Ecclesiam dicentem, non Histo-
 ricum narrantem, vel Theologum disputantem audire mihi
 videor; nisi quod Officialem Regium puderet tam futilibus
 argumentis, qualia sunt plurima ex iis, quæ in hac Disserta-
 tione occurrunt, causæ Regiæ coram eruditis Viris patrocini-
 nari: voluit Dissertator protestatione illâ vituperium ex in-
 justæ causæ patrocinio sibi constandum declinare: paucos
 tamen fore arbitror, qui hanc Rhetoricæ figurâ, quam to-
 tus ferè Dissertationis textus eluit, deludi se sinant. Verùm
 siue proprium, siue alienum sensum exprimat Autor Disser-
 tationis, observationes expendamus, quibus fraudari Lectores
 noluit.

12. DISSERT. „ Observant primò, ex Raymundi To-
 „ losani Comitæ Diplomate, & Frederici II. Constitutioni-
 „ bus certissimum esse, Jus usumque Regaliæ in Provinciis
 „ Narbonensi, Auxitanâ, Burdigalensi, Bituricensi, Arela-
 „ tensi, Viennensi, & in Ecclesiis Delphinatûs, quæ ad To-
 „ losani Comitæ aut Imperatoris Ditionem pertinebant, ante
 „ Raymundi & Frederici II. tempora invaluisse. Uterque enim
 „ Progenitorum seu Antecessorum suorum meminit, qui eo
 „ Jure potiti sunt.

13. RESP. Non Regaliæ renunciârunt Raymundus &
 Fre-

Art. 4. Fredericus, quam ne quidem nominârunt, sed *peſſimam con-*
ſ. 40. ſuetudinem, pravam conſuetudinem contra Deum & Eccleſiam
dimiſerunt. Peſſimè ergo Regaliæ patrocinantur, qui ejus
 juſticiam, vel uſum probant testimoniis, abuſum eidem Rega-
 liæ aliquatenùs ſimilem clariſſimè damnantibus.

14. Si uſui aliquid concedendum eſt, nonne præſtat, Ec-
 cleſiam in ſuæ Libertatis, ſacris Canonibus, Religioni, ac
 rectæ rationi conſentaneæ, antiquiſſimâ poſſeſſione conſerva-
 re, quàm uſum antiquatum, ab Eccleſiâ & à Principibus ip-
 ſis reprobatum innovare? An Eccleſiam Jus ſibi minimè de-
 bitum à Principibus extorſiſſe; aut Principes illo Jure tan-
 quam abuſu & peſſimâ conſuetudine cedentes, in ſuum ac
 Succellorum ſuorum præjudiciuſ mentitos fuiſſe potiùs cre-
 demus; quàm eos iniquâ oppreſſione Eccleſiam liberaſſe?

15. DISSERT. „Oblervant ſecundò, Fredericum II.
 „abuſum Juris Regaliæ, potiùs quam uſum legitimuſ eju-
 „râſſe dici poſſe, aut certè non exiſtimâſſe ligari ſe Conſtitu-
 „tionibus à ſe editis quoad hoc caput, quas reruſ ſuaruſ ne-
 „ceſſitas extorſerat. Siquidem Gregorius I X. qui Hono-
 „rio III. ſucceſſit, ad ipſum ſcribebat, anno milleſimo du-
 „centefimo trigefimo ſexto, de uſu Regaliæ: *Eſto quidd aliquo*
 „*Beneficia vacantia conſeras: ut curam tamen animarum illis*
 „*annexam committere valeas, ſus ſpirituale, quod non cadis in Lai-*
 „*cum, non permittit. Eſto quidd in collatione Beneficioruſ mo-*
 „*rientibus ſuccedas (ut dicis) Episcopis, majorem in hoc ipſis non*
 „*adipiſceris poteſtatem.*

16. RESP. Fredericum II. in propoſito juſto inconstan-
 tem fuiſſe potiùs, quàm extortam ab eo juſtiſſimam Decla-
 rationem, attento illius Principis ingenio, certiuſ judicaretur.
 Faciliùs certè inductos ab Aulicis aut à propriis cupiditatibus
 Prin-

Principes ad usurpanda bona & jura Ecclesiæ, etiam post pro-
missiones aut restitutiones ab ipsis factas, quàm Ecclesiã *Art. 4.*
audiisse, jura sua, vel repetentem, vel defendentem, passim *§. 40.*
testantur Historiæ. Quòd autem inviti Ecclesiæ propria jura
concesserint, nescio quibus exemplis confirmari queat.

17. Verùm ne ab hoc ipso Frederici exemplo recedamus,
Gregorius IX. paulò post illa, quæ ex ejus Epistolâ retulit
P. Alexander, significat, primò Imperatorem non jure, sed
usurpatione Regiam exercere: secundo, illud exercitium
non posse impedire, quin Pontifex Beneficia non collata con-
ferret: *Eslo, inquit, quòd in collatione Beneficiorum morienti-*
bus succedas, ut dicis, Episcopis; majorem in hoc ipsis non adi-
pisceris potestatem, nec nos ob id, qui eis viventibus conferre Be-
neficia non collata potuimus, jam te locum tenente, NE DICA-
MUS USURPANTE, Pontificis, Apostolicæ amittimus ple-
nitudinem potestatis.

18. Unde autem colligit Dissertator, Fredericum aliqua
illa Beneficia in Delphinatu & Provinciâ contulisse? Quo-
nam argumento probabit, quòd illarum Regionum Ecclesiæ
liberæ non erant tempore Concilii II. Lugdunensis, aut quòd
eâ libertate potitæ non sunt, & antequàm Dominio Fran-
ciæ accessissent, & postquàm ei conjunctæ fuerunt?

DISSERT. 19. „, Observant tertio, Jus Regiæ anti-
„, quo usu, & cujus initii memoria non extat, firmatum, &
„, ab Ecclesiâ in Pactis conventis, quibus controversiam de In-
„, vestituris cum Principibus composuit, solemniter appro-
„, batum, Jus sacri Patrimonii, seu Regii Domanii evasisse,
„, & summi Principatûs titulis sic affixum censerì, ut sit in-
„, cessibile, & à Regali Dignitate inseparabile: idèoque
„, non transferri ad fiduciarios Ducatum aut Comitatum

Art. 4. „possessores, nisi Regio nomine & auspiciis exercendum.

§. 40. 20. RES P. Incertum quidem est, quo primùm tempore ceperit Regaliae usus justus existimari: imò quo primùm tempore eo titulo Reges Christianissimi usum fructum bonorum, & Beneficiorum collationem, Sede vacante, in certis quibusdā Provinciis sibi vindicārint. Certum tamen est, Regaliam quoad utramque hanc sui partem, sub primā vel secundā Dynastiā, vel sub primis tertiā Dynastiā Regibus locum non habuisse, ut ex dictis hactenùs demonstratum putamus. Itaque non omninò ignoratur initium hujus Regaliae. Imò si, ut ait Dissertator Art. 2. §. 1. *Illustre Custodis ac Defensoris Ecclesiarum nomen ac munus Reges (Franciae) consecuti sunt, ex quo Christianis Sacris initiati fuere; Jus autem Custodiae ac Defensionis idem est ac Regaliae Jus*, ut scripsit Art. 11. §. 6. Quomodò later ejus initium? Num ignoratur, quo tempore Clodoveus Christianis Sacris initiatus fuerit? An non hinc inde Argumenta conquisivit, ut Regaliam in usu nunquam non fuisse suaderet, ex quo Christianis Sacris initiati fuere Reges Franciae? Malè ergo probavit usum Regaliae ex eo quòd eorum voluntas, assensus, & approbatio requirebatur ad electionem Episcopi: quòd Antistites Sanctissimi in inferiorum Sacerdotiorum collationibus Regia auctoritati multum tribuerent. Conciliorum convocatio & confirmatio; Episcopi designatio, qui Visitatoris nomine vacantis Ecclesiae curam gereret: & alia de quibus Pater Alexander Art. 2. non erant Regaliae exercitium aut argumenta. Horum enim initii memoria extat.

21. Supponi absque manifestā principii petitione non potest, *Jus Regaliae ab Ecclesia in Pactis conventis, quibus controversiam de Investituris cum Principibus composuit, solemniter approbatum fuisse.* Nihil enim Callistus II. Imperatori permisit,

fit, quàm ut Episcopi jura illi persolverent, quibus ob feuda *Art. 4.* Regalia erant obnoxii : *Electus autem*, inquit, *Regalia per §. 40.* *Sceptrum à te recipiat, exceptis omnibus quæ ad Romanam Ecclesiam pertinere noscuntur, & quæ ex his jure tibi debet, faciat.* Ut igitur ex hâc concessione concluderetur, Imperatorem, vel alios Principes, *approbante Ecclesia*, fructus Ecclesiarum vacantium suos facere, ac Beneficia pleno jure conferre; supponendum esset, Principibus ob feuda deberi collationem Beneficiorum, & omnes redditus Ecclesiasticos, quamdiu Sedes Episcopales vacant : quæ suppositio à vero, imò & à verisimili longissimè abest.

22. Quomodo autem Regalia, *Jus sacri Patrimonii seu Regii Domanii evasit*, si *profectitium non est, sed insitum*, & *Corona Regum Christianissimorum adherens*, ut ait Dissertator *Art. 2. §. 6.* paulò ante citato? Si Regalia *Jus sacri Patrimonii seu Regii Domanii evadere* potuit; quidni Libertas à Regaliâ, quâ pleræque Ecclesiæ tamdiu fruebantur, sacri Patrimonii, seu Ecclesiæ Jus evadere potuit? Num magis sacrum est Regis Patrimonium, seu Domanium, quàm Ecclesiæ Libertas? An Ecclesiæ jura minùs sunt inviolabilia, quàm Patrimonium seu Domanium Regium?

23. Cæterùm Duces, Comites aliique Dynastæ, qui Investituram, ac deinde Regaliam, aut quid simile Regaliæ in suis ditionibus exercebant, id proprio nomine, non autem Regio præstabant, ut in multis eorum Diplomatis licet observare. Quamvis, exempli gratiâ, Theobaldus Comes Blesensis, de quo suprà dictum est §. 15. fateatur, se Regale Carnotensis Episcopatus de Rege in Feodo tenere, non tamen ejus fructus Regis nomine percipiebat. Vide quæ dicto §. decimo quinto notata sunt. Non ergo verum est, quod ait

Art. 4. Dissertator, Jus Regaliæ *summi Principatus titulis sic affixum*
§. 40. censeri, ut sit inaccessibile, & à Regali Dignitate inseparabile, &c.

Siquidem Regaliam appellet, quæcunque in hac Dissertatione illo nomine nuncupavit, quamvis definitio Regaliæ *Art. 1.* ab ipso tradita illis minimè conveniat.

24. DISSERT. „Si fortè sit ab aliquo Regum alienatum, posse à Successoribus, non secus ac reliqua Jura Dominica repeti, revocari, vindicari.

25. RESP. Miror, Patrem Alexandrum non erubuisse, aut non inhorruisse, cum hoc scripsit. Ergone non solum usus-fructus feudorum Regalium, & omnium bonorum Ecclesiasticorum, decimæ & oblationes, sed etiam collatio pleno jure omnium Beneficiorum curam animarum non habentium sunt bona Domania, deputata sumptibus faciendis ad dispensandam in Regno justitiam, & pacem retinendam, ad Principis ipsius sustentationem ac decorum? De bonis quidem hujusmodi sentiunt Jurisconsulti, illa non posse à Principe distrahi, ac, si distracta sint, posse à Successoribus revocari, eò quòd non Principis propria sint, sed ipsius Reipublicæ, cujus utilitati ac necessitati debent inservire. Incidunt tamen tempora, cum publica utilitas aut necessitas postulat, ut pars bonorum illorum à Principe conferatur, verbigratiâ, in illos, qui de Republicâ optimè meriti sunt, ut alii similibus præmiorum spe ad præclara facinora excitentur. Nec puto, audiendum, aut etiam ferendum Dissertatorem docentem, posse Regem Christianissimum spoliare Principes, Duces, Comites, Barones, aliosque Viros Nobiles nullius criminis reos, feudis, quibus donati fuerunt illorum Majores, etiam si olim de sacro Patrimonio extiterint.

26. Cur ergo de juribus, Ecclesiæ concessis, minùs piè sentiamus

tiamus quam de bonis temporalibus à Principe in Laïcos col- Art. 4.
 latis ? An quia ejusmodi concessione Reipublicæ vires immi- §. 40.
 nuuntur ; augentur verò cum Laïci à Principe ditantur ? Alia
 erat Ludovici Pii sententia , quam testatus est in Diplomate ,
 cujus Fragmentum retulit P. Alexander Artic. 3. §. 12. ex
 Flodoardo lib. 2. Histor. Remens. cap. 19. Sic enim incipit :
Si locis venerabilibus ea quæ exinde à Prædecessoribus nostris re-
gibus, vel Imperatoribus, ad Reipublicæ usum exigebantur, Re-
ligiosâ liberalitate in utilitatibus & necessitatibus eorundem San-
ctorum Locorum expendendis remittimus, & fidelium nostrorum
saluberrimis pro hac eadem re suggestionibus ac petitionibus be-
nignum commodamus assensum, maximum & animæ nostræ, &
 REGI AC REGNO PROVIDEMUS CONSULTUM : QUIA
 NIHIL CERNITUR REIPUBLICÆ IMMINUTUM , QUIC-
 QUID EX EADEM REPUBLICA PIIS ACTIBUS, ET LOCIS
 RELIGIOSIS , AC ECCLESiarUM DEI UTILITATIBUS ,
seu Servorum Dei fuerit commoditati indultum : quia nimirum illâ
 liberalitate provocatur Divina in Rempublicam Beneficentia.

27. Præterea , cùm res Deo offeruntur , non tam Reipu-
 blicæ adimuntur , quàm supremo omnium Domino resti-
 tuuntur : quâ ratione censent Jurisconsulti regulæ illi , quòd
 bona Dominica seu Domanialia distrahi non possint , esse ap-
 ponendam exceptionem , nisi distractio in favorem Ecclesiæ
 fiat. „ Tunc enim , ut ait Dominus le Bret de Suprematiâ Re-
 „ gis , lib. 3. cap. 1. non alienatur propriè Dominium , sed po-
 „ tiùs in manibus Regis Regum reponitur , à quo pendent
 „ omnia Sceptra , omnesque Coronæ mundi. *Car alors ce n'est*
pas proprement aliener le domaine, mais plutost c'est le remettre
entre les mains du Roy des Roys, de qui dependent tous les Sceptres
& toutes les Couronnes du monde.

Art. 4. 28. At fortè P. Alexander hanc doctrinam scrupulo Ludovici Pii, ac Religioni aliquorum Jurisconsultorum aut Theologorum tribuet. Sed scrupulosumne judicabit etiam Imperatorem Justinianum, qui in casu boni publici, permittens, bona immobilia ab Ecclesiis recipere, statuit, ut alia æqualis vel etiam majoris pretii redderentur, declarans, mensuram dandi Ecclesiis esse, dare sine mensurâ. *Sinimus igitur Imperio,* inquit Authent. de non alienan. &c. seu Nov. 7. cap. 2. §. 1. *si qua communis commoditas est, & ad utilitatem Reipublicæ respiciens, & possessionem exigens talis alicujus immobilis rei, qualem proposuimus: hoc ei à sanctissimis Ecclesiis, & reliquis venerabilibus Domibus & Collegiis percipere licere, undique sacris Domibus indemnitate servatâ: & recompensam dari eis ab eo qui percepit, aquâ, AUT ETIAM MAJORE, QUAM DATA EST. Quid enim causetur Imperator ne meliora det? Cui plurima dedit Deus habere, & multorum Dominum esse, & facile dare, ET MAXIME IN SANCTISSIMIS ECCLESIIS, IN QUIBUS OPTIMA MENSURA EST DONATARUM EIS RERUM IMMENSITAS.*

29. Certè si Principes bonorum Domanialium partem in Ecclesias laudabiliter conferunt, impiè agunt, qui Principibus autores sunt, ut ea repetant quæ fuerunt à Prædecessoribus suis Divino cultui, & Clericorum ac pauperum alimonie consecrata. Unde à Conciliis tanquàm sacrilegi à fidelium Cætu expulsi sunt, qui à Regibus acceptâ licentiâ Ecclesiæ bona invaserunt, *Qui reiculam Ecclesiæ petunt à Regibus,* inquit Concilium Arvernense anno 535. celebratum Canone quinto, *& horrendæ cupiditatis impulsu, egentium substantiam rapiunt, irrita habeantur, quæ obtinent, & à communione Ecclesiæ, cujus facultatem auferre cupiunt, excludantur.* Concilium autem

tem Parisiense tertium anno 557. Canone secundo: *Perpetuo Art. 4. anathemate feriatur, qui res Ecclesiæ confiscare, aut competere, §. 40. re, aut pervadere periculosa infestatione præsumpserit.* Idem statuitur à Concilio Turonensi secundo anno 567. C. 24. Huc etiam pertinet Concil. Parif. V. Can. 7. Meldenfis anno 845. Can. 11. &c.

30. Ipsi etiam Principes ejusmodi usurpationem sibi vitio verterunt, quod Regum Francorum Capitularia & Diplomata testantur: *Omnibus nos ipsos corrigentes, posterisque nostris exemplum dantes generaliter interdiximus, ut nullus Laicus homo vel IMPERATOR VEL REX, aut aliquis Præfeſſorum aut Comitum seculari potestate fultus sibi per violentiam rapiat, aut à nobis competere, vel quocunque modo invadere præsumat Monasterium, aut prædia, vel quascunque res de potestate Episcopi, vel Abbatis, aut Abbatissæ.* Capitular. lib. 6. cap. 427. Edit. Baluz.

31. Cùm Reges, aut etiam Regum subditi, aliqua bona in Ecclesias contulerant, certum habebant, neminem posse illorum donationes revocare, ut testantur donationum Instrumenta, & Regum Diplomata, quorum plurima collegit Stephanus Baluzius in Appendice Tomi secundi Capitularium. *Subemus, inquit Ludovicus Pius in Diplomate illuc relato sub num. 52. atque modis omnibus decernimus, ut nullus nobis Successor, non Rex, non Episcopus, non Archidiaconus, non Comes, non Judex publicus, vel quilibet ex judiciaria potestate, quicquid ex his quæ ipsius loci sunt, vel fuerint in sua dominatione redigere præsumat, &c.*

32. Carolomannus Rex, Ludovici Pii Pronepos, in Diplomate ibidem relato sub num. 115. *Præcipientes quoque, inquit, decernimus & indissolubiliter sancimus, ut nemo Successorum*

Art. 4. forum nostrorum alicujus argumenti machinatione illectus, præ-
§. 40. fatas res, quas modò liberalitatis nostræ munificentia præfata
Ecclesiæ (Aurelianensi) & memorato Præsuli, suæque Ecclesiæ
Canonicis confirmando unimus, abstrahere ab ejusdem Ecclesiæ
potestate audeat, vel quolibet occasionis obtentu violare ullo modo
præsumat, &c. Pluribus referendis supersedeo, quia passim oc-
currunt in Historiis & Conciliis Galliarum.

Unicum addo ex dictâ Appendice num. 86. *Et si exenerit*
(verba sunt cujusdam Airaudi) quod minimè credo, quòd aut
ullus Rex iniquus, aut Comes, aut Abbas, aut ullus Rector Ec-
clesiæ, ipsas res, jam superius dictas, vel ullus heres meus ad ipsam
Casam Dei, vel ad ipsos Canonicos abstrahere voluerit, inprimis
iram Dei incurrat, & Sanctorum offensam, & sit particeps in
infernum cum Juda Scabriot, qui Dominum tradidit, & hic con-
scriptus firmus, & stabilis permaneat stabulatione subnixâ.

34. Pessimè igitur de Principibus merentur Theologi &
 Jurisconsulti, qui Principes posse bona & jura Domanialia,
 in Ecclesias collata revocare docent: quia eos ad contaminan-
 dum se variis sacrilegiis, & provocandam in se ac in sua Re-
 gna Divinam iram invitant. Nam propter ejusmodi crimina
 multas accidisse calamitates, nemo, qui vel mediocriter Hi-
 storiarum sit peritus, ignorat.

35. Sed intolerabilis error est eorum qui propria Ecclesiæ
 jura, qualia sunt dispensatio ministeriorum Ecclesiastico-
 rum, & perceptio decimarum & oblationum, quæ alendis
 Euangelii operariis deputatæ sunt, inter jura Domanialia Re-
 gum recentent, atque sub eo prætextu effutiunt, jura illa
 postquam Ecclesiis restituta fuerunt ab aliquo Regum, *posse à*
Successoribus, non secùs ac reliqua Jura Dominica repeti, revo-
cari, vindicari: quasi illa restitutio fuisset supremæ Regum
 auto-

autoritatis alienatio, vel Reipublicæ enervatio; ac non pro-
 priæ nativæque Libertatis Ecclesiasticæ reparatio. *Res*, in-
 quit Ruzæus in Trac. de Regal. Privi. 11. num. 12. ubi pro-
 bat Regaliam posse Ecclesiis remitti, *de facili revertuntur ad
 naturam suam . . . Unde quando Rex remittit Jus Regaliæ in
 Ecclesiâ ipsi Episcopo, nihil de suo videtur donare, sed in pri-
 mordialem naturam reducit, & quod Ecclesiæ est, reddit Ec-
 clesiæ.*

36. Vel hinc intelliges, quàm justa sit Regaliæ ad omnes
 Ecclesias extensio, quæ ut defenderetur, excogitanda fuit
 adeò pestifera jurisprudentia, adeoque contraria Ecclesiæ
 sensui. Olim quidem nemo dubitabat, quin irrevocabilia
 essent dona, etiam ex bonis fiscalibus Ecclesiis à Regibus fa-
 cta, & Privilegia illis concessa: nunc autem revocari posse re-
 missionem Regaliæ docent Theologi, & Jurisconsulti Gal-
 licani, si Patri Alexandro creditur, etiamsi remissio illa non
 Privilegium sit, sed antiqui & communis Juris restitutio:
 saltem si excipias usum-fructum bonorum feudalium, quoad
 illas Ecclesias, quæ in Provinciis Juris consuetudinarii, ubi
 viget Jus Relevii, liberatæ olim fuerunt. Atque, quod pejus
 est, si in Ecclesiis Provinciarum Juris scripti, ubi Jus Relevii
 nunquam locum habuit, aliquis abusus aliis fuit, cui Prin-
 cipes renunciârint, is abusus Regalia nuncupatur, quamvis
 ab eâ plurimum discrepet, & renunciatio Privilegium appel-
 latur, quod tanquam Reipublicæ perniciosum revocari ad li-
 bitum Principis possit. Unde etiamsi proferantur authentica
 Instrumenta, non de Immunitatibus propriè dictis, sed de
 restitutione Jurium Ecclesiasticorum pristinæque libertatis, ut
 quòd, vacantibus Sedibus, redditus sacri & Beneficiorum col-
 latio ad Ecclesiam pertineat; scribunt Theologi, ac respon-

K k k

dent

Art. 4. dent Jurisconsulti, hâc suâ naturali & Canonicâ Libertate Ecclesiâs spoliari posse. Egregiam sanè Christianissimo Regi, Ecclesiâ Primogenito, pietatis, justitiâ, ac religionis laudem conciliant, qui ejusmodi consilia suâ Majestati suggerunt.

37. DISSERT. „ Tolosanum Comitem, cùm Regaliâ „ Jus Ecclesiâs Ditionum suarum remisit, de re non suâ muni- „ ficum fuisse, siquidem Jus illud ad Reges Francorum in To- „ losano Comitatu pertinebat ratione supremi Dominii, & „ à Comitibus Regio tantùm nomine poterat exerceri. San- „ ctum Ludovicum Cessionem illam Regalium seu Immuni- „ tatem à Raymundo Comite concessam non approbâsse. Si- „ quidem in Statutis ab ipso editis pro Libertate Ecclesiarum „ Provinciâ Narbonensis anno millesimo ducentesimo vige- „ simo octavo, eas tantùm Libertates ipsis concessit, quibus „ Ecclesia Gallicana fruebatur. Cùm ergo Ecclesia Gallica- „ na Regaliâ lege soluta non esset, Provinciâ Narbonensis Ec- „ clesiâs ab eâ liberâ esse noluit S. Ludovicus. Hæc autem „ sunt ejus verba : *Cupientes in primis ætatis & Regni nostri „ primordiis, illi servire à quo Regnum recognoscimus: deside- „ ramus ad honorem ipsius qui nobis culmen dedit honoris, quod „ Ecclesia Dei, quæ in partibus vestris longo tempore fuit afflicta, „ & tribulationibus innumeris conquassata, in nostro Dominio „ honoretur, & feliciter gubernetur. Unde de Magnorum & „ Prudentum Consilio statuimus, quod Ecclesiæ & Viri Eccle- „ siastici in terris constituti prædictis, Libertatibus & Immuni- „ tatibus utantur, quibus utitur ECCLESIA GALLICANA, „ & eis plenè gaudeant secundum consuetudinem Ecclesiæ memo- „ ratæ.* Edita sunt hæc Statuta apud Duchesnium Tom. v. & „ Tom. xl. P. 1. Concil. Editionis Labbeana, pag. 423.

38. RESP.

38. RESP. Nec de suâ, nec de Regis re, munificus fuit *Art. 4.*
 Tolosanus Comes, cum pessimæ consuetudini bona Epi- *§. 40.*
 scoporum defunctorum & Ecclesiarum vacantium invaden-
 di renunciavit. Nec Regio, nec proprio nomine legitimum
 aliquod Jus Regaliæ exercuit, sed injustè vexaverat Ecclesias,
 à quibus opprimendis cessare compulsus est. Imò post renun-
 ciationem supradictam promisit, se Protectorem & Defen-
 sorem illarum Ecclesiarum fore; unde colligitur, ipsum Juri
 Regaliæ ad Regem pertinenti nuncium non remisisse, & pro-
 tectionem ac defensionem Ecclesiarum, neque Regaliam,
 neque Regaliæ fundamentum esse. *Promitto insuper, inquit,*
quòd omnia Jura Ecclesiarum & domorum Religiosarum, sicut
debet Catholicum Principem, in præfatis Provinciis totis viribus
protegam & defendam.

39. Quo consilio Viri illi Eruditi, quorum nomine loqui-
 tur Pater Alexander, sententiam S. Ludovici circa renuncia-
 tionem à Comite Tolosano factam, quærunt in Statutis ab
 ipso editis pro Libertate Ecclesiarum Provinciæ Narbonensis
 anno 1228. in quibus nulla fit illius Comitis, aut renuntia-
 tionis ab eo factæ mentio? Edita sunt hæc Statuta, ut amove-
 rentur nonnullæ injuriæ Ecclesiæ Narbonensi, præsertim à
 quibusdam hæreticis, quos Ruptarios vocabant, illatæ, & con-
 tra quos specialiter editus est Articulus sextus. An illic re-
 censenda erant quæcumque antea pro ejus Ecclesiæ Liberta-
 te gesta fuerant, quæque omninò erant diversa? An quo-
 tiens Principes Beneficium aliquod Ecclesiæ præstant, vel de-
 bitum illi Jus restitui procurant, revocant omnia bona ei
 jam præstita, nisi rursus confirmant; aut innovant omnes
 injustas servitutes, nisi eis renuncient? Perperàm ergo con-
 cluditur, S. Ludovicum renunciationem à Comite Tolosano

K k k 2

factam

Art. 4. factam non approbâsse, ex eo quòd de illâ siluit in Instru-
S. 40. mento, in quo nulla erat occasio de eâ loquendi. Si ex illis
 Statutis aliquid esset inferendum ad Regaliâ pertinens, con-
 cludendum potius esset, Sanctum illum Regem, qui Ec-
 clesiæ Libertatem, & obedientiam ei debitam tam laudabili-
 ter vindicabat, non imposuisse rursus Ecclesiæ servitutem, à
 quâ Comes illam jam liberaverat: cùm ab Ecclesiæ Juribus
 non excipiat Immunitatem à Regaliâ; licet non ignoraret,
 Raymundum abusui Regaliæ aliquatenus simili renunciâsse.

40. S. Ludovici sententia circa factum Comitis Tolosani
 certius intelligitur ex iis, quæ cum illo gessit. Porro in Tracta-
 tu cum Raymundo, illo ipso anno 1228. quo edita sunt præ-
 dicta Statuta, inito, inter alia paciscitur, quòd Raymundus
Ecclesias & Viros Ecclesiasticos defendet, & defendi faciet à suis,
& Jura, Libertates, & Immunitates, quas habent, conservabit
eisdem, & faciet firmiter conservari. Nonne ex hoc Tra-
 ctatu rectius argueretur S. Ludovicum approbâsse renuncia-
 tionem à Comite factam, quàm ex silentio in Statutis Narbo-
 nensibus inferat P. Alexander, eam à Sancto illo Rege fuisse
 improbatam? Verùm non negativum tantum argumentum
 est, quod ex hoc Tractatu ducitur. Hæc enim verba, *Jura,*
Libertates, & Immunitates, quas habent, Libertatem integram
 complectuntur, quandoquidem eam habebant Ecclesiæ illa-
 rum Provinciarum, saltem ex quo tempore abusui supradictò
 renunciaverat Comes.

41. DISSERT. „ Observant quartò, S. Ludovicum Jus
 „ Regaliæ in Provinciâ Narbonensi exercuisse, idque probari
 „ ex Diplomate Gregorii IX. dato 17. Kal. Aprilis anno mil-
 „ lesimo ducentesimo trigésimo septimo ad Archiepiscopum
 „ Narbonensem, & ad Episcopos Magalonensem & Hele-
 nen-

„ nensem, quibus morem illum acerbè exagitat, quo Bal- *Art. 4.*
 „ livi & Seneschalli Regis bona Ecclesiarum vacantium, oc- *§. 40.*
 „ casione Regalium, invadebant, & usurpabant. Hujus-
 „ modi autem excessus occasione Regalium commissus non
 „ fuisset, nisi Rex Sanctus Jus Regaliæ in Provinciâ Nar-
 „ bonensi exercuisset. Verba Pontificii Diplomatis subjicio.
 „ *Ad audientiam nostram famâ referente pervenit, quod Sene-*
 „ *schalli & Ballivi carissimi in Christo Filii nostri Illustris Regis*
 „ *Francia in Narbonensi Provinciâ constituti, decedentibus Ec-*
 „ *clesiarum Prælati in eadem Provinciâ, castra, villas, & alia*
 „ *bona Ecclesiarum vacantium contra Juris debitum usurpare, ac*
 „ *id de novo in Ecclesiarum Juribus attentare præsumunt, quod*
 „ *nullo tempore à Prædecessoribus ipsius Regis, vel aliis, OCCA-*
 „ *SIONE REGALIUM, vel aliâ, extitit attentatum. Unde ipsi, no-*
 „ *stris Literis dedimus in mandatis, ut à prædictorum excessuum*
 „ *præsumptione omninò desistant. Idedque Fraternitati vestræ per*
 „ *Apostolica Scripta mandamus, quatenus si dicti Seneschalli &*
 „ *Ballivi Mandatum nostrum neglexerint adimplere, vos eos ab*
 „ *ejusmodi præsumptione cessare, monitione præmissâ, per censu-*
 „ *ram Ecclesiasticam, appellatione remotâ, cogatis. Proviso ne in*
 „ *terram dicti Regis excommunicationis vel interdicti sententiam*
 „ *proferatis &c.* Edidit Baluzius V. C. in Addit. ad cap. 18.
 „ libri 8. D. de Marca, de Concordiâ Sacerdotii & Imperii,
 „ pag. 423.

2. R E S P. Ejusmodi sunt probationes non paucæ, à Pa-
 tre Alexandro adhibitæ ad statuendum Jus Regaliæ, ut Jus
 illud validissimè impugnent. Testatur Gregorius IX. quòd
 Seneschalli & Ballivi Regis Christianissimi, decedentibus Ec-
 clesiarum in Provinciâ Narbonensi Prælati, *castra, villas,*
& alia bona Ecclesiarum vacantium contra Juris debitum usur-

K k k 3

pabant :

Art. 4. pabant : ut scilicet eorum usum-fructum perciperent. Nec §. 40. enim de bonorum ipsorum Dominio intelligenda est usurpatio. Percipiebant ergo Senescalli & Ballivi redditus Ecclesiarum, in Provinciâ Narbonensi vacantium, sed *contra juris debitum*. Quamobrem ab ejusmodi præsumptione cessare per Censuram Ecclesiasticam, appellatione remotâ, coguntur.

43. At, argues, Gregorius IX. ait, hæc nunquam facta fuisse occasione Regalium : ergo Regalia in illis Ecclesiis locum habuerat. Mera cavillatio. Primò enim vox, *Regalium*, ibi accipitur pro feudis, castris, villis, non autem pro Jure percipiendi fructus ipsorum feudorum, castrorum, aut villarum tempore vacationis. Neque enim unquam in Occitaniâ Dominus post mortem Vassalli feudi fructibus potitus est : unde etiamnum in hac Provinciâ ignotum est Jus Relevii, quod ejusmodi feudorum usui-fructui in aliis Provinciis, quæ Jure consuetudinario reguntur, successit. Secundò, aliud est occasio, aliud jus. Declarat Pontifex nonnulla in Ecclesiarum Juribus tunc attentata, quæ nunquam *occasione Regalium vel aliâ attentata* fuerant. Non tamen inde sequitur, Raymundum, verbi gratiâ, etiam si fortè occasione, id est prætextu Regalium Ecclesiarum vacantium fructus usurpâset, id jure fecisse.

44. Ex his autem Literis sequitur contra P. Alexandrum, Summos Pontifices ab eâ sententiâ longissimè abfuisse, quæ Regibus Christianissimis judicium omnium controversiarum circa Regaliam emergentium ita tribuit, ut etiam Papæ non liceat illas tractare ac definire, quamvis de illius servitutis extensione ad Ecclesias liberas agatur : cùm econtrâ Gregorius IX. etiam Rege, ut Judices suos compesceret, non rogato, illos per Censuram cohiberi præcipiat, ne Regaliam, ut
vocat

vocat P. Alexander, usurpent, vel, secundum rei veritatem, *Art. 4.*
 abusus Regaliæ similes, prætextu Regalium perpetrent. §. 40.

45. DISSERT. „ Observant quintò, Alphonsum Comi-
 „ tem Pictaviensem & Tolosæ, S. Ludovici fratrem, Jus Re-
 „ galix in Episcopatu Tolosano exercuisse, non obstante ces-
 „ sione Raymundi; & Clementem Quartum Pontificem Ma-
 „ ximum Episcopo Biterrensi dedisse in mandatis, ut in dicti
 „ Comitis Vicarium latam ab Officiali Tolosano excommu-
 „ nicationis sententiam, usque ad satisfactionem condignam
 „ observari curaret: quâ excommunicatione propterea fuerat
 „ confixus, quòd domos, bona, cameras Episcopales, su-
 „ pellectilem omnem, Episcopo vivente, occupasset, prætextu
 „ Regalium, quæ indebito modo Principi ac Domino suo
 „ vendicabat. Dico, indebito modo, quia Tò indebitè,
 „ quod in Clementis Diplomate legitur, substantiam Juris
 „ Regaliæ non spectat, quod Literis Apostolicis ad S. Ludo-
 „ vicum datis idem Pontifex approbavit, ut superius ostendi,
 „ sed modum Jus illud exigendi. Clementis IV. Diploma
 „ datum est 13. Kal. Novembris, anno millesimo ducentesi-
 „ mo sexagesimo tertio. Illud edidit clarissimus Baluzius loco
 „ suprà laudato, pag. 424. cujus quidem Diplomatis hæc
 „ sunt verba: *Significavit nobis venerabilis frater noster Episco-*
 „ *pus Tolosanensis, quòd cum famâ volante in illis partibus men-*
 „ *daciter diceretur, quòd ipse viam fuerat universæ carnis ingres-*
 „ *sus, Vicarius in Tolosâ dilecti filii nobilis viri Comitis Tolosæ,*
 „ *prætextu REGALIIUM, quæ in bonis Episcopatus Tolosanen-*
 „ *sis eidem Comiti indebitè vendicare contendit, domos, bona,*
 „ *& cameras Episcopales temerario ausu intrare, ac bona ipsius*
 „ *Episcopi ibidem inventa nequiter occupare præsumpsit, certis*
 „ *tandem custodibus ad præmissorum domorum, bonorum & ca-*
 „ *mera-*

Art. 4. „merarum custodiam deputatis. Verùm cùm hujusmodi præsum-
§. 40. „ptionis excessus aded esset notorius, quod nullâ posset tergiver-
„satione celari, Officialis Tolosanensis in dictum Vicarium, &
„omnes dantes ei super hoc auxilium & favorem, Canonicâ mo-
„nitione præmissâ, excommunicationis Sententiam, exigente ju-
„stitiâ promulgavit. Quare dictus Episcopus nobis humiliter sup-
„plicavit, ut Sententiam ipsam robor faceremus firmitatis debitum
„obtinere. Quocirca Fraternitati tuæ per Apostolica Scripta man-
„damus, quatenus Sententiam ipsam, sicut rationabiliter est pro-
„lata, facias Auctoritate nostrâ usque ad satisfactionem condi-
„gnam, appellatione remotâ, inviolabiliter observari.

46. RESP. Sive Vicarius Comitis Tolosani abusum, cui Raymundus & Ildephonsus nuncium remiserant, revocare tentaret; sive tantum feudorum occasione in alia bona manum injecisset; sive etiam Regaliæ usum, quamvis in Literis Clementis nulla fiat usus-fructus aut Beneficiorum collationis mentio, in Ecclesiam Tolosanam inducere meditaretur: constat ex hoc Diplomate, factum ejus & consilium injustum fuisse. Nec enim aliter intelligi possunt illa verba *Prætextu REGALIUM, quæ in bonis Episcopatus Tolosanensis eidem Comiti INDEBITE vendicare contendit. Quod enim ait P. Alexander, Id indebitè, substantiam Juris Regaliæ non spectare, gratis dicitur, imò contra proprium verborum sensum. De facto enim Vicarii dicitur, quod domos, bona, & cameras Episcopales temerario ausu intrare, ac bona ipsius Episcopi ibidem inventa nequiter occupare præsumpsit: de ipsis verò Regalibus, quod ea in bonis Episcopatus Tolosanensis eidem Comiti indebitè vendicare contendit.*

47. Præterea, si Regalia in Ecclesiâ Tolosanâ locum habuisset, an tam acriter reprehendendus erat Vicarius Comitis Tolosani,

losani, quod custodiam bonorum Episcopaliū assumpsisset? *Art. 4.*
 Eum certē aliquatenus excusasset bona fides ob sp̄sam de mor- §. 40.
 te Episcopi famam, nec nisi à tempore cognita falsitatis illius
 famæ fuisset in culpā. An si hodie Procurator Regius Cameræ
 computorum bonis Ecclesiæ cuiuspiam Regaliæ obnoxie cu-
 stodem deputandum curaret, falso rumore persuasus Episco-
 pum esse mortuum, scriberet de hac re Summus Pontifex:
Procurator charissimi in Christo filii Regis Franciæ, pretextu Re-
galium, quæ in bonis Episcopatus N. eidem Regi INDEBITE VIN-
DICARE CONTENDIT, domos, bona & cameras Episcopales
TEMERARIO AUSU INTRARE, ac bona ipsius Episcopi ibidem
inventæ NEQUITER OCCUPARE PRÆSUMPSIT &c.?

48, Absurdum est autem quod ait hîc Dissertator, Clemen-
 tem Jus Regaliæ Literis Apostolicis ad S. Ludovicum datis
 approbasse, seque id superius ostendisse. Nam etiamsi ve-
 rum esset, Clementem IV. in eâ Epistolâ cujus fragmentum
 retulit suprâ §. 32. approbasse Regaliā in Ecclesiâ Remensi,
 de quâ agebatur: num idcirco eam censendus esset appro-
 basse in Ecclesiâ Tolosanâ, quæ tum Libertate Canonicâ po-
 tiebatur, quæque in Occitaniâ sita est, ubi mortuo vassallo
 dominus feudi fructus suos non facit: & in quâ falsum est
 Regaliā, de quâ quæritur, locum unquam habuisse?

49. DISSERT. „ Observant sexto, Jus Regaliæ ad eas
 „ omnes Ecclesias extendi, quæ feuda ex Regum Christianis-
 „ simorum seu munificentia seu permissione possident, quod
 „ Jus, etsi fuerit olim interruptum, cum urbes vel provin-
 „ ciæ quædam Ducibus aut Comitibus parebant, recupera-
 „ tur tamen, reviviscit, & optimo titulo exercetur, cum ad
 „ sacrum Patrimonium seu Domanium Regium revocan-
 „ tur.

Art. 4. 50. RESP. Omni rationis & justitiæ colore caret, quod
 §. 40. sexto loco hic observatur. Primò enim in illis provinciis,
 ad quas Regalia de novo extenditur, dominus feudorum
 usum-fructum mortuo vassallo usque ad successoris investitu-
 ram nunquam percepit; nec debet Ecclesia pejoris esse con-
 ditionis quàm homines laici, quorum feuda ejusmodi one-
 ri non subjacent. Secundò, etiamsi ejusmodi Jus feudale in
 illis provinciis vigeret, quod omninò à vero abest, bonorum
 tantum feudalium fructus Regi essent adjudicandi, non au-
 tem aliorum bonorum proventus, decimæ, oblationes, &
 similia, multò minùs Beneficiorum collatio. Tertiò, redem-
 pta esset ejusmodi servitus pecuniarum summis in Reges Chri-
 stianissimos à Clero Franciæ collatis, ut constat ex Actis ejus-
 dem Cleri Tom. 3. ult. Edit. part. 4. cap. 9. cujus titulus est:
Exemption de rendre foy & hommage, aveus & denombrements
pour les biens Ecclesiastiques: id est: „ Immunitas à præstandis
 „ fide, hominio, recognitionibus & declarationibus. Et
 cap. 10. cui præfigitur hoc argumentum: *Exemption de toutes*
recherches & taxes des francs fiefs, nouveaux acquets & amor-
tissemens: id est: „ Immunitas ab omni inquisitione, ac penso
 „ ratione feudorum francorum, novarum acquisitionum, &
 „ amortizationum.

DISSERT. 51. „ Id in urbe Sancti Antonini, quæ Epi-
 „ scopali Sede à Bonifacio VIII. aucta est, contigisse asserunt.
 „ Rogerius Comes Carcassonensis, secundum monita S. An-
 „ tonini Martyris sibi in somnis conspicui, terram omnem
 „ quæ inter duo litora, scilicet Aregiæ & Hyrcis, & usque ad
 „ rivum cui *Extrica* nomen, interjacet, simul cum sylvis
 „ & pascuariis, & nemore quod *Bolbonam* vocant, Sulpitio
 „ Fredelacensi Abbati, & Monachis sub eo Christo servien-
 tibus

„ tibus concefferat anno 788. ut ibi Ecclefia in S. Martyris *Art. 4.*
 „ memoriam extrueretur, ac facrum ejus corpus illuc trans- §. 40.
 „ ferretur, ut refert Nicolaus Bertrandi, in libro qui infcri-
 „ bitur : *Gefla Tolofanorum*. Jus Custodiæ in novâ Ecclefîâ,
 „ & Monafterio, fibi fervavit Rogerius Comes, ut docet Guif-
 „ cardus Abbas, Sulpitii fucceffor, in veteri Chartâ, cujus
 „ exiguum hœc fragmentum fupereft : *Ego Guifcardus Abbas*
 „ *moderno tempore in Ecclefîâ beati Antonini, ex Præcepto No-*
 „ *biliffimi Comitis Carcaffone* ROGERII DEFENSORIS loci,
 „ *omnia hæc Præcepta quæ vidimus, fcripfimus, & teftificati fu-*
 „ *mus.*

52. Errant qui Urbem S. Antonini cum Monafterio S. An-
 tonini confundunt, ut infrâ oftendemus. Monafterio qui-
 dem S. Antonini, antequàm in Ecclefiam Cathedralẽ eva-
 fifset, Comites Carcaffonenfes fortè aliqua bona dederunt :
 illud etiam fuâ protektionẽ ac defenfione munierunt. Sed
 pium erat & gratuitum officium à Comitibus Carcaffonenfi-
 bus illi Monafterio præftitum, ut vel ipfe, qui à Patre Alexan-
 dro citatur, Nicolaus Bertrandi teftatur. Nam fub hoc titu-
 lo ; *Ejusdem* (S. Antonini) *translationis decoratio*, narratur ab
 illo Hiftorico, corpus S. Martyris nullâ vi à loco, in quo pri-
 mùm jacebat, dimoveri potuiffe, ut in Ecclefiam recenter
 ædificatam transferretur, donec Comes Carcaffonenfis, non
 folum bona à fe data, fed etiam omnes incolas ab omni one-
 re ac fervitio liberâffet : Sanctumque ipfum cuidam religiofo
 & fancto Viro apparuiffe, ac dixiffe : *Nullo modo transferri,*
nec de terrâ corpus meum patiar promoveri, donec defiderio &
petitionibus populi fatisfiat, ut ficut hic locum habitationis li-
berum, filvas & pafcuaria, & cætera quæque neceffaria absque
omni creatione fervitii poffidebant, ita quoque eadem cum firmâ

Art. 4. libertate in loco ad quem transferar, mei suscipiant . . .

§. 40. Tunc inito consilio cum omnibus Episcopis & Proceribus, praefatus Rogerius, sicut supra notatum est, Bolbonam totam liberam, sylvas, pascuaria, & cetera quaeque necessaria absque ullâ retentione Sancto Martyri Antonino concessit & solvit. Cum demum omnes terræ Proceres, Virique Religiosi, unâ cum cætu Pontificum, ante sepulchrum S. Martyris Antonini unâ mente convenirent, & de suis facultatibus Ecclesiam ditarent: accessit Nobilissimus Princeps loci defensor jam sæpe donominatus Comes Carcassonæ Rogerius nudis pedibus & flexis poplitibus, & coram tumulo Beati Martyris Antonini astitit, atque omnem fundum quem prius concesserat, ante praesentiam cunctorum confirmare voluit.

53. Si Pater Alexander, utpote argumentum istud historice tractans, Historico Nicolao Bertrandi fidem adhibendam existimabat, postulabat bona fides, ut non reticeret praedicta, & cætera quæ à Bertrandi in favorem Ecclesiæ narrantur, praesertim ista: Antoninus autem Regis filius & Appamiarum Regni Dominus Abbatiam fundavit; & Regnum Abbati, & successoribus Religiosis dedit; & post Abbatem, & Religiosos nunc Episcopus & Canonici sive Capitulum Domini existunt, eò quia Abbatia in Episcopatum & Canonicatum erecta fuit . . . Et Serenissimi Christianissimique Franciæ Reges, Ecclesiarum firmissimi Adjuutores, à faucibus luporum tutati sunt illos, ob quod meruerunt in locis & castris ab eisdem Ecclesiæ Episcopo & Capitulo vocari & rogari pro auxilio; & exinde partem Regni & Dominationis eorum voluntate susceperunt.

54. DISSERT. ., Jus illud custodiæ ad S. Ludovicum Regem cum urbis dominio transmissum est cessione & donatione Hugonis Bernardi Vicecomitis, qui illam in feudum ab ejus tenebat Majestate. Chartam donationis ex Regeſto
Ca-

„ Camera computorum subjicio : *Noverint omnes ad quos Art. 4.*
 „ presentes Literæ pervenerint, quod ego Hugo Bernardus, filius §. 40.
 „ quondam Frotardi Vicecomitis villa S. Antonini, merâ &
 „ spontaneâ voluntate dono & concedo stabili & irrevocabili in-
 „ ter vivos, Excellentissimo Domino LUDOVICO Regi Franco-
 „ rum, & suis Hæredibus, totum jus, dominium, possessionem,
 „ proprietatem, quam olim tenui & habui, vel habere potui ex
 „ successione prædicti Patris nostri defuncti, in villâ S. Antonini
 „ & pertinentiis omnibus, & finibus & terminis ejusdem villæ,
 „ ubicumque sint. Insuper ego Hugo Bernardus superius nomina-
 „ tus promitto legitimâ stipulatione interveniente . . . . Sene-
 „ scallo Excellentissimi Regis prædicti tenente pro ipso villam
 „ Sancti Antonini, & recipiente prædictam Donationem nomine
 „ ipsius Domini Regis, quod contra Donationem prædictam in to-
 „ tum, vel in parte aliquo casu in posterum non veniam, nec ali-
 „ quis per me, vel nomine meo. Et in omnibus præmissis renuntio
 „ tactis sacrosanctis Evangeliiis corporaliter, ex certâ scientiâ,
 „ omni beneficio & auxilio Juris Canonici & Civilis, & omni
 „ foro & usui & consuetudini editæ, vel edendæ, & omni excep-
 „ tioni rei vel personæ coherenti, & specialiter omnibus per quæ
 „ posset à me vel à meis Prædecessoribus Donatio in posterum im-
 „ pugnari. Nos Prior & Consules sigilla nostra præsentibus ap-
 „ posuimus in testimonium veritatis. Acta fuerunt præmissa in præ-
 „ sentiâ nostrâ in Aulâ Sancti Antonini mense Octobri, anno
 „ Domini millesimo ducentesimo quadragesimo nono. Et ego Ber-
 „ nardus Hugorecognosco, quod omnia ista quæ contuli Domino
 „ Regi, tenebam ab ipso IN FEUDUM. Datum apud S. Antoni-
 „ num VIIII. Idus Maii.

„ Prior Ecclesiæ, & Consules villæ S. Antonini, seu Ap-
 „ pamiarum, eidem Sancto Regi Ludovico sacramentum fi-

Art. 4. „delicatis non solum ut subditi, sed ut vassalli præstiterunt,
§. 40. „cujus documentum ex Regesto Cameræ computorum ex-
 „scriptum hîc subijcio. LUDOVICO Dei gratiâ Francorum
 „mitissimo & semper Augusto, Domino suo carissimo & dilecto,
 „& semper diligendo G. Prior Ecclesiæ S. Antonini, & Com-
 „munia totius villæ consilium, salutem in Domino, & ad omnia
 „prosperum adventum, & de inimicis suis triumphum. Quoniam
 „gratiam totius bonitatis Auctor consulit nobis invenire in con-
 „spectu Majestatis vestræ, ut Ecclesiam nostram, & nos, &
 „villam, & omnia nostra in jus & proprietatem vestram & ve-
 „strorum in perpetuum transfervetis, gratiam referimus ipsi Aucto-
 „ritati boni & Vobis, in quantum possumus, & in quantum
 „sufficimus : notificantes Benignitati vestræ, quod ad dictum
 „Fratris Ebrardi Templarii & latoris presentium, fecimus fide-
 „litatem vobis & vestris in manu Prioris Ecclesiæ nostræ tactis
 „Sacrosanctis, nos duodecim Consules prædictæ villæ. Jura ita-
 „que Dominica & servitia ratione feudorum debita in Eccle-
 „siâ & villâ S. Antonini, seu Appamiensi, S. Ludovico, &
 „Christianissimis Regibus ejus Successoribus legitimè quæsi-
 „ta sunt (inquiunt nostri Jurisconsulti) ex quibus facillè dilui
 „possunt quæ nuperus Auctor Tractatus de Regaliâ contra
 „Regis Christianissimi Jura, libro 3. cap. 6. objicit ex Privi-
 „legiis ab Ildephonso & Raymundo Comitibus Tolosanis,
 „ab Ermengarde Vicecomitiâ, & à Frederico II. Ecclesiis
 „suarum ditionum concessis : nec non ad ea quæ capite octa-
 „vo ejusdem libri proferuntur. Has autem Gallorum Juris-
 „consultorum observationes illustrandæ duntaxat Historiæ
 „causâ me protulisse profiteor, non ut meum ipse judicium
 „interponam.

55. R E S P. Errant præ ignorantia Geographiæ illi, quo-
 rum.

rum sententiam refert P. Alexander. Urbem sancti Antonini *Art. 4.* provinciae Ruthenensis (provincia enim vocatur in libello de §. 40. vitâ sancti Amantii Ruthenorum Episcopi) cum urbe Appamiarum in finibus Septimaniae confundunt. Nunquam Hugo Bernardus Appamiarum, sed oppidi Sancti Antonini Vicecomes fuit : nunquam Episcopi vel Abbates Appamiarum civitatem Appamiensem à Rege Christianissimo receperunt, aut ab illo se tenere agnoverunt. Sacramentum illud fidelitatis, quod refert Dissertator, non est à Consulibus Appamiensibus præstitum, sed à Consulibus urbis Sancti Antonini. Itaque Jurisconsulti, quorum consilium seu sententiam exhibet, Jura Regia, locorum situm & nomina, nec non Historiam ignorant. Urbem Sancti Antonini apud Ruthenos à Monasterio Sancti Antonini & à civitate Appamiensi optimè distinxit Petrus du Puy in eo libro quem scripsit de Juribus Regis Christianissimi pag. 171. & pag. 909. Quamobrem miror, Patrem Alexandrum, vel Jurisconsultos, qui ex illo libro hausisse videntur maximam partem eorum, quæ in hac observatione referuntur, potuisse in perspicendo tam aperto locorum illorum discrimine hallucinari. Illa etiam distinxit Adrianus Valesius in Notitiâ Galliæ, & alii. Itaque manent quæ Autor Tractatûs Appamiensis de Regaliâ pro Libertate illius Ecclesiæ protulit : ac si quid ab eo Scriptore hâc in parte peccatum est, in eo defecit, quod illius Ecclesiæ Jura potuisset validius confirmare.

56. Potuisset etiam P. Alexander illustrandæ Historiæ causâ, quæ in Tractatu Appamiensi omiſsa sunt supplere ex Illustrissimi D. de Marca Historiâ Benarnensi, & ex Ecclesiæ Appamiensis & castelli Fuxensis archivis, seu Actis, nisi à Jurisconsultis, quorum observationes hâc se proponere
pro-

Art. 4. profitetur, consilium petere maluisset, ut Curia obsequere-
§. 40. tur contra Ecclesiae Libertatem. Porro prætermisissis iis, quæ de origine & dotatione Monasterii Sancti Antonini Appamiensis circumferuntur, quæ plurimum Ecclesiae Appamiensis Libertati faverent, alia, quæ certiora sunt, & à Domino de Marca in prædictâ Historiâ referuntur, multisque indubitata fidei documentis comprobantur, paucis complectemur.

57. Monasterii seu Abbatia illius à Comitibus Fuxensibus, quorum ditioni conterminum erat, bona frequenter diripiebantur. Quamobrem Rogerius II. excommunicatus fuit ab Urbano II. & à Paschale II. Verùm quia quæ semel à Viris potentibus simul & iniquis usurpata sunt, difficulter recuperantur, Abbas & Canonici Regulares cum eo Comite transigere coacti sunt. Itaque anno millesimo centesimo undecimo inita sunt inter illos Pacta, quorum Instrumentum authenticum in archivo Castelli Fuxensis asservari dicitur; & summam refert D. de Marca lib. 8. cap. 11. num. 4. Historiæ Benarnensis. En Comitis declarationem: *Ego Rogerius prædictus Fuxensis Comes recognosco & reddo me culpabilem, & Dei Legis violatorem de violentiâ & rapacitate, quam Rogerius patruus meus, & ego post eum de villâ Fredelaci, & de Abbatia S. Antonini usque ad præsentem diem fecimus, quæ ab Antecessoribus nostris, à Comite videlicet Fuxi & Carcassone justè vel injustè nunquam ablata vel possessa fuerit &c.* Audi jam Priorem & Canonicos Regulares: *Ego igitur Isarnus prædictus Prior cum consilio Clericorum nostrorum, & Amelii Tolosani Episcopi, & Raymundi Barbastensis Episcopi, Sancti Antonini Ecclesiae filii, commendo tibi Rogerio Comiti castrum Appamiense cum fortiteressâ & fortiteressis quæ modò ibi sunt, vel in antea erunt, ut fidelis custos de ipso castro maneat, & de villâ Fredelacensi,*
& de

& de omni Abbatia verus adjutor & defensor existas, ad honorem Dei & Sancti Antonini, & Clericorum ejus tam presentium §. 40. quam futurorum. Ad custodiam itaque & defensionem munitio- nemque castri consensio tibi medietatem Leudarum &c.

58. Plurima ibidem extant Instrumenta hujusmodi, quia, cum personalia essent, nec ad successores Comitis pertinerent, identidem renovabantur. Verum cum Monasterium tyrannos eos expertum esset, quorum custodiam ac defensionem sibi comparare, communicatis bonis suis, voluerat; eosque, tempore praesertim grassantis haereseis Albigenensis, infestos pateretur, Regum Christianissimorum custodiam se commisit: primo quidem Ludovici VIII. anno millesimo ducentesimo vigesimo sexto ad ejus vitam; deinde anno millesimo ducentesimo sexagesimo nono Sancto Ludovico Regi castrum & munitiones urbis Appamiensis, & mediam partem plurimorum reddituum concessit ad decem annos duntaxat. Eadem pacta cum Philippo III. Sancti Ludovici filio renovata sunt anno millesimo ducentesimo octogesimo.

59. Verum Philippus Jus suum in Comitem Fuxensem, nomine Rogerium Bernardum, transtulit: cui cessione pro viribus obstiterant Abbas & Canonici, tum quia lupum custodem admittere renuebant, tum vel maxime quia Philippus Comitem perpetuum custodem constituerat. Philippus IV. tertii filius & successor, plurimam dedit operam, ut cessio à Patre facta in favorem Comitis, ab Abbate & Canonicis acceptaretur: quod tamen statim impetrare non potuit; sed è contrà, illis requirentibus, praedictus Comes à Summo Pontifice, cujus fuerat autoritas implorata, excommunicatus fuit.

60. Abbatia in Episcopatum an. 1295. erecta, cum Bernardus Episcopus videret, se Regis voluntati, ac Comitis vio-

M m m

lentie

Art. 4. lentia difficillimè posse obistere, negotium Dynastæ Mirapicensis arbitrio ab utrâque parte commissum est. Ejus sententiâ an. 1297. prolatâ statutum est inter alia multa; ut Comes, ejusque successores, in feudum ab Episcopo bona ibi enumerata tenerent, ac pro illis juramentum fidelitatis & hominium ei præstarent in Ecclesiâ Appamiensi: ut in festo S. Antonini claves castelli Episcopo consignarentur: ut corpus S. Martyris ad castellum solemni processione deferretur, ibique cum vexillo & Episcopi familiâ usque ad vesperum remaneret. Quæ quidem sententia fuit à Bonifacio VIII. Pontifice confirmata, & demùm executioni demandata.

61. Itaque Comites Fuxi, etiam cum Reges Navarræ essent, prædictum hominium & fidelitatis juramentum Episcopo Appamiensi præstiterunt, nominatim Rex Joannes an. 1499.

62. Denique Comitatus Fuxensis Regum Christianissimorum Dominio accessit, cum Henricus Rex Navarræ Regnum Franciæ adeptus est. Itaque præterquàm quòd Ecclesia Appamiensis iisdem titulis à Regaliâ libera est, quibus reliquæ Occitaniæ Ecclesiæ, hâc speciali ratione munitur, quæ vel ipsius Regis Christianissimi Declaratione sufficeret ne in eam induceretur Regalia, quòd scilicet magnam bonorum suorum partem in Reges Franciæ contulerit, quibus etiamnum sua Majestas fruitur, ut Regiâ ope atque protectione reliquis securè ac quietè gauderet: atque adeò suam libertatem titulo oneroso comparaverit seu conservaverit.

§. QUADRAGESIMUS PRIMUS. *Art. 4.*

§. 41.

De usu Regalia sub Philippo III. S. Ludovici filio.

- I. **D** ISSERT. „ Ante Concilium Lugdunense Philip-
 „ pus III. S. Ludovici filius Regaliæ Jus exercebat,
 „ non solum quoad perceptionem fructuum, ve-
 „ rum etiam quoad collationem Præbendarum,
 „ in Ecclesiis Metropolitanis & Cathedralibus Regni sui va-
 „ cantibus, ac Augusto illo Jure ipsum legitime frui agnovit
 „ Gregorius X. Pontifex Maximus, Diplomate dato 5. Idus
 „ Junii anno millesimo ducentesimo septuagesimo primo. Pe-
 „ tro Senonensi Archidiacono in Archiëpiscopum ejusdem ur-
 „ bis electo, & apud Sedem Apostolicam consecrato, S. Ludovi-
 „ cus Archidiaconatum vacantem *M. Girardo de Rampellione du-*
 „ *xit, PROUT AD IPSUM SPECTABAT RATIONE REGALIIUM*
 „ *QUÆ HABEBAT IBIDEM, LIBERALITATE REGIA CONFE-*
 „ *RENDUM,* jussitque Decano & Capitulo Senonensi ut ipsum
 „ ad eundem Archidiaconatum admitterent. Verum circa
 „ hanc Provisionem aliqua orta difficultas est. Clemente IV.
 „ contendente quod idem Archidiaconatus Senonensis, post
 „ Constitutionem suam de Dignitatibus & Beneficiis apud Se-
 „ dem Apostolicam vacantibus per alium à Romano Pontifice
 „ minimè conferendis, apud Sedem vacaret eandem, & Pro-
 „ viso in Regalia inhibente ne se pro Archidiacono Senonensi
 „ gereret, possessionem Regalista non adierat. Res suspensa
 „ mansit ad annum usque 1271. quo Philippus III. S. Ludo-
 „ vici filius & successor Gregorium X. per nuntios rogavit,
 „ ut Decessoris sui inhibitionem revocaret; quod ultro præ-

M m m 2

stitit

Art. 4. „stitit Pontifex. Nos, inquit, *qui eidem Philippo Regi, quan-*
§. 41. „tùm cum Deo possumus, in suis petitionibus gratificari disponi-
 „mus, suis super hoc beneplacitis annuentes, ut G. per inhibi-
 „tionem & Constitutionem prædictas, nullum JURI, quod in eodem
 „Archidiaconatu est per Collationem Regiam assecutus, præjudi-
 „cium generetur, quin & ipsius Archidiaconatûs possessionem
 „nancisci, ac etiam de ipsius juribus & redditibus disponere va-
 „leat, tanquàm non processisset prædicta inhibitiô, & ipsa Con-
 „stitutio edita non fuisset, ei per nostras duximus concedendum.

2. RESP. Non potuit P. Alexander vel unum exemplum
 usus Regaliæ in provinciis ad quas de novo extenditur, repe-
 rire. Quapropter revertitur ad Ecclesiam Senonensem, quæ
 inter obnoxias Regaliæ recensetur in Regestis Cameræ com-
 putorum. Ex hoc autem exemplo particulari contra Dialecticæ
 regulas generatim concluderetur, Regaliam in omnibus Ec-
 clesiis Galliæ tempore Philippi III. viguisse: maximè cùm con-
 trarium in monumentis indubitatæ fidei appareat. Sufficiet
 hîc unum adducere, Arrestum scilicet an. 1272. ab eodem
 Philippo III. pro libertate Ecclesiæ Albiensis prolatum, à D.
 de Marca lib. 8. Concord. cap. 26. num. 3. ex veteri Regesto re-
 citatum: *Sabbatho post Ascensionem Domini restituta fuerunt*
apud Appamias, & reddita per Dominum Regem Procuratoribus
Capituli Albiensis Regalia Ecclesiæ Albiensis quæ mortuo Episcopo
Albiensi, Senescallus Carcassonnensis, ad manum Domini Regis
ceperat & SAISIVERAT SINE CAUSÂ, CUM DOMINUS
REX SUPER HOC ALIAS NUNQUAM USUS FUISSET, prout
ex aliorum ac ipsius relatione fuit inventum.

3. Animadverte circa prædictum Archidiaconatum, Cle-
 mentem IV. licèt natione Gallum & Jurium Regionum periti-
 tissimum, *Proviso in Regalia inhibuisse, ne se pro Archidiacono*
Senon-

Senonensi gereret, & Regalistam possessionem (Archidiaconatus) Art. 4. non adiiisse, donec Gregorius X. Philippo Regi, quantum cum §. 42. Deo poterat in suis petitionibus gratificare disponens, impedimentum sustulit: ex quo inferes, quantum differret Pontificum, Regum, & Clericorum illius temporis mens à sententiâ novorum Regalarum, quoad Regaliæ usum, & controversiarum iudicium, etiam in illis Ecclesiis in quibus vigeat Regalia.

§. QUADRAGESIMUS SECUNDUS.

De Regaliâ redditâ Electo Noviomensi.

1. ISSERT. „Idem Pontifex Diplomate dato x. „Kal. Januarii ejusdem anni Philippum III. Regem Christianissimum rogavit ut Electo Noviomensi Regalia redderet. *Excellentiam Regiam rogamus* (inquit) *quatenus Electo eidem ob reverentiam Apostolicæ Sedis & nostram, REGALIA sine quâlibet difficultate concedens, Te sibi reddas in Regio favore munificum, & in cunctis opportunitatibus gloriosum.*

2. RESP. Quæstio est in hac Differtatione, ut jam notavimus, *de Regaliæ extensione*; atque adeò parùm ad rem facit, quod hîc de Ecclesiâ Noviomensi dicitur, ad quam Regis Christianissimi Edictum Regaliâ de novo non extendit. Adde quòd, ut sæpè notavimus, vox illa, *Regalia*, æquivoca est, & sæpius sumitur pro solis bonis feudalibus à Rege concessis.

Art. 5. **ARTICULUS QUINTUS.**
 §. 1.

Utrum Concilium Lugdunense II. Jus Regalia Christianissimis Regibus competens imminuerit, circumscripserit, coarctaverit?

§. P R I M U S.

De sententiâ D. de Marca & Autoris Tractatûs Appamiensis de Regaliâ, circa sensum Concilii Lugdunensis II.

I. **D**ISSERT. „ Regem Christianissimum Philip-
 „ pum III. stimulis conscientiae urgentibus per
 „ Oratores suos effecisse, ut Regalia usus tum
 „ quoad usum-fructum reddituum Episcopatus,
 „ tum quoad Præbendarum collationem, adversus Canones in-
 „ troducitur in Concilio generali Lugdunensi II. confirma-
 „ retur, scripsit Dominus de Marca in Commentariolo de
 „ Regalia edito, quem habemus inter Acta Cleri Gallicani,
 „ Tom. 2. pag. 102. Eam ob rem editum esse eo in Concilio
 „ Canonem 12. præsentibus Francorum Legatis, quo Jus reci-
 „ piendi Regalia confirmatum est in Ecclesiis ubi recepta erat
 „ illa consuetudo: cujus introductio vetita est quoad Eccle-
 „ sias quæ ei non erant obnoxie. Magni Archipræfulis no-
 „ mini licet plurimum tribuam, ejus thesim nullo monu-
 „ mento fultam admittere non possum.

2. RESP. Cùm Eruditissimus D. de Marca rerum Galli-
 canarum peritissimus, & Jurium Regis Christianissimi, qui
 ejus

ejus operâ usus est in maximis gravissimisque negotiis & officiis, studiosissimus, ut nemo ignorat, extiterit, eum temere in re tanti momenti locutum, vix prudens quisquam sibi suadebit. Præsertim cum non solum loco à Patre Alexandro citato scripserit quod ex eo relatum est, sed etiam (ne fortè suspiceris hæc incogitanti excidisse) lib. 8. de Concord. c. 24. num. 4. id quod sequitur: *Cum autem usus-fructus reddituum Episcopatus (si redditus feudorum excipias) & collatio Præbendarum, ex consuetudine proficisceretur adversus Canones introductâ, optimum factu existimarunt Principes, ut hujus consuetudinis confirmationem decerni procurarent in Concilio Generali Lugdunensi, quod à Gregorio X. convocatum & celebratum est anno 1274.*

3. DISSERT. „ Multò minùs probare valeo absonas & „ pugnantes Autoris nuperi Tractatùs de Regaliâ contra Jura „ Christianissimi Regis propositiones. Ubi enim præmisit capitibus 3. 4. 5. & 9. libri secundi, Regaliam omni Juri, Naturali, Divino, Canonico, & Civili adversari, asseruitque „ cap. 10. nullo ipsam fulciri Privilegio, caput XI. sic exorditur: „ *Cum Regalia nec Jure communi, nec ullo Privilegio nitatur, imò Juribus contraria sit universis, ut vtdimus, hinc colligi merità videtur, ipsam esse meram usurpationem: siquidem consuetudo omnibus contraria Legibus, non nisi abusus esse potest.* „ Tum paginâ sequenti subdit: *Nihilominus cum Lugdunense Concilium innuat antiquam possessionem instar legitimi tituli hæc in materiâ esse posse, nostri consilii non est simpliciter damnare Regaliam quoad ea loca in quibus erat usu firmata ante illius Decretum Synodi.* Tertiò, hanc propositionem passim „ inculcat, quam in ipso libri 3. limine protulit: *Regaliam absque Ecclesiæ concessione justam esse non posse.* Quartò, asserit

Art. 5. „ rit cap. 6. lib. 4. Concilium Lugdunenſe Regaliam duntaxat
 §. 1. „ toleraſſe. Sic enim caput iſtud inſcribit : *Quod nullum Con-*
 „ *cilium ante Lugdunenſe Regaliam toleraverit.* Quibus propo-
 „ ſitionibus quid, quaſo, abſurdius, & ſecum ipſo magis
 „ pugnans ? Quomodo enim Eccleſiæ conſeſſione legitimum
 „ eſſe poteſt, quod Juri Naturali & Divino adverſatur ?
 „ Quomodo conſuetudinem omnibus contrariam Legibus, &
 „ quæ merus abuſus eſt, Synodus œcumenica toleravit ? Quo-
 „ modo ſacrilegium (Hanc enim infamiam nominis Rega-
 „ liæ etiam inurit) antiquâ poſſeſſione velut juſto titulo niti
 „ poteſt ?

4. R E S P. Rhetoris declamatio ; non gravis *Historici* nar-
 ratio, aut Theologi diſputatio. Nunquamne Diſſertator le-
 git hanc D. Thomæ doctrinam, quaſtionem de pluralitate
 Præbendarum ſecundum Jus Naturale determinantis, *Quod-*
lib. 9. Art. 15. ? Actionum humanarum multiplex eſt differentia.
Quædam enim ſunt quæ habent deformitatem inſeparabiliter an-
nexam, ut fornicatio, adulterium, & alia hujusmodi, quæ
nullo modo bene fieri poſſunt. . . . Sunt vero quædam actiones quæ
abſolutè conſideratæ deformitatem vel inordinationem quandam
important, quæ tamen aliquibus circumſtantiis advenientibus,
bonæ efficiuntur : ſicut occidere hominem vel percutere, in ſe deform-
mitatem quandam importat : ſed ſi addatur, occidere malefacto-
rem propter juſtitiam, vel percutere delinquentem cauſâ diſciplinæ,
non erit peccatum, ſed virtuoſum. Huic exemplo alia poſſent
 adjungi, in quibus conſtat amoveri aliquandò malitiam, ſu-
 perveniente circumſtantiâ, rerum conditionem moralem im-
 mutantem, verbi gratiâ, quod alterius eſt, injuſtè retinetur præ-
 ter ejus voluntatem : ſed ſi bonâ fide acceptum & poſſeſſum
 eſt per tempus à Legibus præſcriptum, cum omnibus condi-
 tionibus

tionibus requisitis, incipit deinde jultè possideri secundùm *Art. 5.* sententiam communem Theologorum post D. Thomam §. 1.

Quodlib. 12. art. 24. *Quia*, inquit, *lex potest aliquem pro peccato & negligentia punire in re sua, & illam alteri dare & concedere.* Potest ergo possessio injusta successu temporis justa fieri. Contra legem naturalem, divinam, & humanam est, ut quis quod alienum est accipiat: potest tamen per modum pœnæ contra Dominum alteri adjudicari, per liberam condonationem remitti, aliisque justis viis acquiri.

5. At, inquires, tunc rerum natura mutatur, & in illis exemplis non ampliùs quod alienum, sed quod suum est quis accipit aut retinet. Cur idem de Regaliâ dici non posset? Injustum ac contra omnis generis leges est, ut quis, præsertim laïcus absque consensu Ecclesiæ redditus Ecclesiasticos, ad Dei cultum, Ministrorum ejus sustentationem, templorum ornatum, pauperum subsidium, aliaque pia opera destinatos usurpet, & Beneficia distribuat: attamen si propter antiquam consuetudinem aliasque justas rationes Ecclesiæ consensus accesserit, utrumque absque culpâ fieri poterit; multò faciliùs tolerari.

6. Iniquâ ergo censurâ P. Alexander notat Tractatum Appamiensem de Regaliâ, quasi absona & pugnancia proponat, dum ex unâ parte asserit, Regaliam in principio extitisse meram usurpationem; atque adèò legibus omnibus contrariam (Nulla enim lex meras usurpationes non damnat) aliunde tamen ex Ecclesiæ consensu, antiquam consuetudinem approbantis, justam evadere potuisse. An si miles alicujus Ecclesiæ bona diriperet, Jus naturale & divinum, omnesque leges non violaret? An non esset sacrilegii reus? Attamen si vel miles ille de Ecclesiâ benemeritus, vel ejus hæ-

N n n

redes

Art. 5. redes post antiquam possessionem ea sibi ab Ecclesiâ in
 §. 1. Concilio œcumenico remitti curarent, post Ecclesiæ consen-
 sum possessio bonorum usurpatorum immunis esset à culpâ.
 Nisi forè tunc etiam exclamandum Dissertatori videretur:
*Quomodo Ecclesiæ concessione legitimum esse potest, quod Furi Na-
 turali & Divino adversatur? Quomodo possessionem omnibus con-
 trariam Legibus, & quæ merus abusus est, Synodus œcumenica
 toleravit? Quomodo sacrilegium antiquâ possessione velut iusto
 titulo niti potest?*

7. Quod autem Autor Tractatûs Appamienfis Regaliam
 sine concessione aut assensu Ecclesiæ usurpationem esse scripsit
 lib. 2. c. XII. Præterquàm quòd totius Libri titulus expressam
 illam addit limitationem: „ Nisi ex concessione Ecclesiæ:
Que par la concession de l'Eglise; tituli etiam capitum eâ for-
 mâ compositi sunt, quæ minimè offendere debeat, scilicet
 capitis primi; *Que la Regale n'est pas fondée sur le droit na-
 turel*: „ Regaliam in jure naturali non esse fundatam: ca-
 pitis quarti; *Que la Regale n'est pas de droit Divin*;
 „ Regaliam non esse de jure Divino: capitis quin-
 ti; *Que la Regale n'est pas fondée sur le droit Canoni-
 que*, „ Regaliam jure Canonico non niti. Adde quod idem
 significant verba D. Marca suprâ relata: *Cum usus-fructus redi-
 tum Episcopatus (si redditus feudorum excipias) & collatio
 Præbendarum ex consuetudine proficiscerentur adversus Canones
 introducta &c.* Quid enim est consuetudo contra Canones,
 nisi usurpatio? Cur eam confirmari curassent Principes, ut
 asserit idem D. Marca, nisi usurpationem esse agnovissent?
 Eandem sententiam Ruzæus præfat. par. 1. n. 3. tribuit Archi-
 diacono, Joanni Monacho, & Joanni Andreæ. Antonius
 Fabricius Bleynianus introduct. in Theor. & praxi Benefic.

Ec-

Ecclesiæ lib. 1. tit. 9. num. 37. illam etiam Cujacio adscribit. *Art. 5.*

8. Regalia sacrilegium in prædicto cap. xi. lib. 2. Tractatus Appamiensis non vocatur. Non vacat totum Tractatum plus quàm semel lectum nunc relegere, ut sciam utrum alibi, & quo in sensu eo nomine donetur. Certè si usurpatio esset, sacrilegium meritò diceretur. Esset enim bonorum & jurium sacrorum usurpatio; ac re ipsâ Joannes Andreas in addit. ad Gloss. Canonis Concil. Lugdunensis, cujus occasione facta est hæc Dissertatio à P. Alexandro in verb. *occipare*, hæc habet: *Dicit Archidiaconus, quòd isti tales rerum Ecclesiasticarum occupatores dicuntur committere furtum & SACRILEGIUM.* Nos cum D. Marca excipimus usum-fructum feudorum in illis provinciis, in quibus ex lege aut ex consuetudine feudorum, pertinebat ad dominium post mortem vassalli usque ad Investituram successoris.

9. Denique Regaliam, quoad eas Ecclesias in quibus ex antiquâ consuetudine locum non habet, sacrilegium absolutè appellari posse confirmat auctoritas Ludovici XII. Regis Franciæ in Constitutione an. 1499. editâ, cujus hæc sunt verba à P. Alexandro §. 21. hujus Articuli relata & Latinè reddita: *Deffendons à tous nos Officiers qu'ez Archevêchez, Evêchez, Abbayes & autres Benefices de nostre Royaume, esquels n'avons Droit de Regale ou de Garde, ils ne se mettent dedans sur peine d'estre punis comme SACRILEGES.* Id est: „Inhibemus universis „Officiariis nostris, ne in Archiepiscopatus, Episcopatus, „Abbatias & alia Beneficia Regni nostri, in quibus Jus Regaliæ aut Custodiæ non habemus, se intromittant: alioquin „ut sacrilegi plectuntor.

10. DISSERT. „Sed ut Lugdunensis Canonis sensum „aperiamus, ejus verba sunt referenda. *Generali Constitutione*

Art. 5. „sancimus, universos & singulos qui Regalia, Custodiam sive
 §. 1. „Guardiam, Advocationis vel Defensionis titulum, in Eccle-
 „siis, Monasteriis, sive quibuslibet aliis piis locis, de novo
 „usurpare conantes, bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut
 „locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt, quantacun-
 „que dignitatis honore præfulgeant; Clericos etiam Eccle-
 „siarum, Monachos Monasteriorum, & personas ceteras lo-
 „corum eorumdem qui hæc fieri procurant, eo ipso Excommu-
 „nicationis Sententiæ subiacere. Illos verò Clericos qui se, ut
 „debent, talia facientibus non opponunt, de proventibus Ec-
 „clesiarum seu locorum ipsorum, pro tempore quo præmissa sine
 „debitâ contradictione permiserint, aliquid percipere districtiùs
 „inhibemus. Qui autem ab ipsarum Ecclesiarum ceterorumque
 „locorum fundatione, vel ex antiquâ consuetudine, Jura sibi
 „hujusmodi vindicant: ab illorum abusu sic prudenter absti-
 „neant, & suos Ministros in eis sollicitè faciant abstinere,
 „quòd ea, quæ non pertinent ad fructus, sive redditus provenientes
 „vacationis tempore non usurpent; nec bona cetera, quorum
 „se asserunt habere Custodiam, dilabi permittant, sed in bono
 „statu conservent.

II. RESP. Adeò perspicua sunt hujus Canonis verba, ut
 turpe sit Theologo, eorum sensum velle obscurare: quod
 animadvertens P. Alexander, ejusmodi dedecus renovatâ,
 in §. sequenti, protestatione declinare conatus est.

§. S E C U N D U S.

Art. 5.

§. 2.

*De variis interpretationibus Canonis supra
scripti.*

1. **D** I S S E R T. „Hoc Canone Jus Regaliæ Christiani-
„nissimis Regibus competens non imminutum,
„non circumscriptum, aut coarctatum ad certas
„duntaxat Ecclesias, quatenus usum-fructum bo-
„norum Ecclesiæ vacantis, & collationem Præbendarum
„complectitur, Galli quotquot sunt hodie Jurisconsulti, su-
„premi Senatûs Parisiensis, aliorumque totius Regni, &
„Regii Consistorii Patres, Rex ipse Maximus, Sapientissi-
„mus, Æquissimus, post accuratam sui Juris discussionem,
„certissimum habent: in eamque sententiam post Declara-
„tionem ejusdem Christianissimi Regis datam 10. Februarii
„anno 1673. Clerus etiam Gallicanus descendit, ita ut in
„Galliis contrariam opinionem propugnare non liceat. Va-
„riis autem responsionibus Objectionem ex Canone Lugdu-
„nensi petitam diluunt. Singulas referam, & Historici dun-
„taxat munus exequar, ut in ipso Dissertationis hujus limine
„sum professus.

2. R E S P. Totius controversiæ ferè hic cardo est. Cùm
enim neque Summus Pontifex Regaliam, quantum ad sub-
stantiam, in iis Ecclesiis, in quibus ante Concilium Lugdu-
nense II. locum habuerat, improbare se significaverit; ne-
que Scriptores materiam illam tractantes, Regaliam ipsam
universim impugnent; & ipse P. Alexander jam in ipso Dis-
sertationis exordio de *Regaliæ extensione* acturum se declarave-
rit:

Art. 5. rit : in eo versari videtur tota quaestio , utrùm Concilium
§. 2. Lugdunense II. obstiterit quominus Regalia de novo in
 Ecclesias antea ab hoc onere liberatas legitimè induceretur ? Ita-
 que status quaestionis præposterè à Dissertatore ponitur. Cer-
 tum est enim , Concilium Lugdunense *Jus Regaliae Christianis-*
simis Regibus competens non imminuisse, neque in eo sensu
circumscripisse, vel *coarctasse* : sed tantum vetuisse , ne ultra
 consuetudinis antiquæ modum excresceret , propagaretur , ex-
 tenderetur. Duplex igitur quaestio est , altera juris , facti al-
 tera. Verus primæ quaestionis status est , utrùm decretum
 Concilii Lugdunensis II. impediat , quominus Ecclesiæ ,
 tunc à Regalia immunes , huic postea servituti subjici potue-
 rint : secundæ verò , utrùm omnes Ecclesiæ Gallicanæ , tem-
 pore Concilii Lugdunensis II. Regaliæ essent obnoxia. Ex-
 pendamus ergo Dissertatoris circa hæc duo puncta doctri-
 nam.

3. Fallor autem , si professione jam in limine factâ , &
 identidem renovatâ quemquam decipiet. Nemo enim tam
 hebes est , quin animadvertat , ipsum non tam Historiam
 scripsisse , quàm ad Aulæ voluntatem orationem concinnâsse.
 Scimus quidem , Regem Christianissimum Edicto suo Rega-
 liam ad omnes suæ Ditionis Ecclesias extendisse , sed occulta-
 tam ei fuisse veritatem , præsumendum est.

4. Id certissimè falsum est , *Gallos quotquot sunt hodie Ju-*
risconsultos &c. in eam sententiam descendisse , quòd Canone
 Concilii Lugdunensis modò relato Regalia non sit ad certas
 Ecclesias coarctata , ad illas scilicet , in quibus *ex fundatione*,
vel ex antiquâ consuetudine locum habebat ; ac pessimè de Gal-
 lis sentiret , qui crederet , ipsos omnes in errorem adeò mani-
 festum incidere potuisse. Pauci sunt etiam in Galliâ , qui &
 viola-

violatum Canonem Lugdunensem, & factam Ecclesiæ injuri- *Art. 5.*
 am non agnoscant, licet multi hâc de re fileant, multi ad §. 2.
 Aulæ desiderium sese accommodent.

5. DISSERT. „ Quidam aiunt, non esse certum quid
 „ in isto Canone REGALIÆ nomine intelligatur. Glossam
 „ Cap. *Generali*, in Sexto, duplicem illius indicare sensum, &
 „ discrepantes Doctorum, circa significationem quâ à Concilio
 „ acceptum est, sententias. *Pro intellectu* (inquit) *hujus Capituli*,
 „ *præsupponendum est secundum veriorum intellectum ipsius, quid*
 „ *proprie iste textus appellet REGALIA. Quidam volebant di-*
 „ *cere, quodd Regalia accipiuntur pro Furibus Imperialibus, de*
 „ *quibus in lib. Feudorum, Cap. Quæ sint Regalia: ut si Rex do-*
 „ *naverit Regalia Ecclesiæ, & aliquis illa usurpet, ipso facto est*
 „ *excommunicatus. Alii dicunt, quodd Regalia accipiuntur pro*
 „ *Furibus quæ habet Princeps in aliquibus Ecclesiis: videlicet*
 „ *quodd vacante aliquâ Ecclesiâ Rex percipiat fructus, & Eccle-*
 „ *siam conferat. Et infra: REGALIA, Id est, collectam quæ*
 „ *sit Regis ratione vel Imperatoris, vel tributum quod debetur Re-*
 „ *gi. XI. Q. 1. C. Si tributum: Sic solet exponi, De Jure Patronat.*
 „ *C. Præterea... 2. Vel, id est Jura quæ ad Imperatorem pertinere*
 „ *consueverunt, ut portus & vectigalia. Sed illa erant Ecclesiis*
 „ *concessa, & modò volebat ea de novo aliquis occupare: ut in*
 „ *lib. Feudor. Tit. quæ sint Regalia; aliàs est sub L. Imperialem.*
 „ Quo modo si Regaliæ nomen usurpetur, evidens est
 „ Lugdunensis Concilii Canonem, quem expendimus, non
 „ spectare Jus Regaliæ quatenus perceptionem fructuum Ec-
 „ clesiæ vacantis, & Præbendarum collationem complectitur;
 „ adeoque ex eo colligi non posse Juris istius Regii circumscrip-
 „ tionem aut restrictionem ad certas Ecclesias.

6. RESP. Rem gratam præstitisset P. Alexander, si eos
 nomi-

Art. 5. nominasset Autores qui ajunt non esse certum, quid in isto Canone

§. 2. Regaliæ nomine intelligatur, ut sciremus quanti sit ponderis illorum autoritas, quantumque illorum sententiæ sit deferendum. Eos enim Glossator nec nominandos, nec sequendos existimavit, ut patet ex illo modo loquendi: Quidam volebant dicere, quo utitur primam interpretationem referens. Pro intellectu, inquit, hujus Capituli, præsupponendum est secundum veriorum intellectum ipsius, quid propriè iste textus appellet Regalia. Quidam volebant dicere quoddam Regalia accipiuntur pro Juribus Imperialibus, de quibus in libro Feudorum &c. Constat autem, Glossatorem non eam interpretationem sequi, sed alteram, quam secundo loco ponit; cum non nisi duas adducat, ac juxta secundam, casum, qui est veluti questionis status ac fundamentum, efformet: Alii dicunt, inquit, quoddam Regalia accipiuntur pro Juribus quæ habet Princeps in aliquibus Ecclesiis, videlicet quoddam vacante Ecclesiâ Rex percipiat fructus, & Ecclesiâ conferat. Hoc præsupposito ponamus casum. Vacante aliquâ Ecclesiâ, aliquis Comes vel Dux, qui dicebat se habere Jura Regalia in ipsâ Ecclesiâ, occupavit Custodiam Ecclesiæ vacantis; & dicebat quoddam fructus ipsius Ecclesiæ ad ipsum spectabant; licet non fuisset usus ipso Jure, an ille Comes, vel Dux usurpans illud Jus in Ecclesiâ vacante sit puniendus aliquâ penâ? Respondet Rom. Pontifex, quoddam sic &c. Alterum exemplum profert inferius in quo Regum expressè meminit: quod §. seq. referemus.

7. Patebat adhuc apertiùs Glossatoris mens, antequàm pars Glossæ recisâ fuisset sub Gregorio XIII. In eâ enim expressa fiebat mentio Regaliæ in Ecclesiis Gallicanis, ac diffidii inter Bonifacium VIII. Papam & Philippum IV. Galliæ Regem exorti, & literarum invicem ab illis scriptarum. Sed

re-

refecta fuit pars illa, sicut & alibi alia, ut, si fieri posset, ex *Art. 4.* omnium memoriâ deleteretur lugendum illud diffidium. Re- §. 2. feretur à Patre Alexandro §. 20. pars illius Glossæ recisa.

8. Hanc autem Glossam, quantumvis sibi contrariam, maximè si tota accipiat, profert, quasi sibi faventem, propter voces illas, *Quidam volebant dicere*; quasi scilicet mens Concilii Lugdunensis incerta vel obscura evaserit, ex eo quòd quidam Historiæ Concilii Lugdunensis vel ignari, vel non satis periti, ejus verba perperam acceperint. Nec enim puto quemquam ante P. Alexandrum vel in Galliâ, vel in Angliâ, quorum Regnorum occasione editum fuisse Canonem istum §. sequenti videbimus, scripsisse, *non esse certum, quid in isto Canone Regalia nomine intelligatur*. Sanè si res dubiæ censendæ sint, ubi ab omnibus non capiuntur, nescio quid certum futurum sit. Tot tamque præstantes sunt Scriptores, qui Decretum Concilii Lugdunensis de Regaliâ, prout modò intelligitur, exposuerunt, ut qui aliter senserunt, prudentis viri animum movere omninò non possint. Sufficeret ad evertendam illorum autoritatem testimonium Guillelmi Durandi, de quo in §. seq. atque unus ille testis affirmans, centum negantibus anteponendus esset, quanquàm nullus propriè negavit, sed aliqui diversa retulerunt. Libet tamen Durando & Glossatori alios adjungere, præsertim ex Gallis quorum multi Regii Magistratûs vel in Academiis publicis juris Professores extiterè, & ferè omnes Concilii Lugdunensis autoritate usi sunt ad defendendum Regaliæ Jus quoad eas Ecclesias, in quibus ex antiquâ consuetudine locum habebat.

9. Ita Ruzæus in Senatu Parisiensi Consiliarius, & Regalista celeberrimus in præfatione parte 1. n. 9. sic scribit: *Tertid, istud Jus Regaliorum fuit approbatum & declaratum in sa-*

Art. 5. cro Concilio Lugdunensi, cui præsuit Gregorius X. in Cap. Generali. in §. Finali. de electio. in Sexto ubi textus prohibet de novo vindicare Jus Custodiæ, Advocationis vel Regalia, & ibi exponit Joannes Monachi, & Archidiaconus de Jure Regaliorum Franciæ. Vide Philippum Pröbum quæst. 7. in fin.

10. Aegidius Magister Gallicè *Le Maître* Protopræses Parlamenti Parisiensis Tractatu de Regaliis cap. 1. de Regaliâ temporali verba faciens ait: *Rex eo Jure utitur ratione Custodiæ Ecclesiæ vacantis, quæ Regi competit jure communi Cap. Generali. de electio. in Sexto.*

11. Testimonium Joannis de Selua in eodem Senatu Præsidis, in Tract. de Beneficio part. 2. quæst. 23. num. 37. & Cosmæ Guimerii etiam in Parlamento Parisiensis Præsidis in Glossâ Pragmaticæ Sanctionis tit. de Annatis §. *Item quodd dicta quinta pars*, verb. *Regalia*, referentur infra §. 18. Videri etiam possunt Renatus Chopinus Tract. *de sacrâ Politia* tit. 7. num. 11. Petrus Rebuffus de Regiâ ad Prælat. Nomin. §. 1. verb. *sed teneantur*. Joannes Feraldus, de Juribus & Privilegiis Regni Francorum Privil. 5. Franciscus Duarenus, de sacris Ecclesiæ Ministris lib. 3. cap. ult. Antonius Fabricius Bleyntianus Introd. Theor. & prax. Benef. Eccles. lib. 1. tit. 9. num. 37.

12. Inò Illustrissimi Antistites Gallicani in Conventu Parisiensis mandato Regio anno 1682. congregati, quorum certè testimonium, Jurisconsultorum, aliorumque, quorum sententiam tacito nomine P. Alexander exhibere se profitetur, auctoritati longè est anteponendum, in eâ Epistolâ, quam mense Februario ejusdem anni Summo Pontifici scripserunt, Decretum Concilii Lugdunensis de Jure Regaliæ, quod in Galliâ exercetur, loqui agnoscunt his verbis: *Si Jus illud,*
quod

quod Regaliam dicimus, aut fidei fundamentis, aut morum re- Art. 5.
gulis esset adversum, non illud sacrum generale Lugdunenſe Con- §. 2.
cilium tot personis, totque sub titulis ſua authoritate fir-
maſſet.

13. Eadem fuerat ſententia Prælatorum in eadem urbe præcedenti anno, hoc eſt 1681. collectorum, ut videre eſt in eorum Proceſſu verbali, cujus hæc ſunt verba : *C'eſt ſur ce principe, que le ſecond Concile de Lyon ayant toléré l'uſage de la Regale dans les lieux où elle eſtoit pour lors établie, & deſſendu en même temps de l'étendre davantage ſous peine d'excommunication, il faut convenir &c.* Id eſt : „ Quo poſito principio, cum „ Concilium Lugdunenſe ſecundum uſum Regaliæ, quoad „ ea loca in quibus tunc locum habebat, toleraverit, ſimul „ que vetuerit eam ulterius producere, fatendum eſt &c.

14. Aliarum nationum Scriptores eodem modo Concilium Lugdunenſe interpretati ſunt. Guido à Baiſſo ſeu Baiſſo vulgò Archidiaconus, *Regalia*, inquit, *id eſt que capiunt Reges, vacante Eccleſiâ, ut patet in Franciæ Regno & Angliæ : nam illic vocantur Regalia Jura Regi in quibuſdam Eccleſiis vacantibus competentia.* Illum inrerpretem ſecuti ſunt alii, ut Joannes Andreæ, num. 6. in Gloſſa tertiâ, Dominicus de S. Geminiano.

15. Deniquè tam clara ſunt Concilii verba, tam conſtans ea interpretantium ſententia, ut vix poſſint bonâ fide in alium ſenſum detorqueri, vel etiam cuiquam obſcura videri, qui ea vel mediocri cum diligentia expendarit. Ipſemet P. Alexander in eo ſenſu Concilium Lugdunenſe de Regalia propriè dictâ accepit Art. I. §. 3. bis, & Art. II. §. 6. ſemel. Ita etiam interpretati ſunt alii Scriptores, antequàm contra ejus Canonis prohibitionem Regalia ad Eccleſias liberâ fuiſſet porrecta.

Art. 5. An. 1654. Franciscus Pinfonius (qui unus fuisse dicitur ex Jurisconsultis, quorum studiis adjutus est P. Alexander in hac Dissertatione) dum Tractatum Antonii Bengi prosecutus est, sic scripsit §. 14. n. 9. *Namque illud constat, & ipsum Regalia naturæ usum generalium Conciliorum & Romanorum etiam Pontificum approbationem meruisse. Id patet ex generali Concilio Lugdunensi sub Gregorio X. relato in Cap. Generali de elect. & elect. potest in 6.*

16. Quamobrem frustra Concilii verbis tenebras offundere, collectis hinc inde aliquibus voculis, nonnulli hodie conantur. Quid enim, verbi gratiâ, illos juvat quod Glossator vocem illam, *Regalia*, explicet de *collecta*, *tributo* &c. Non enim illas hujus vocis significationes affert, quasi solæ, aut magis propriè illi convenient in Canonè Lugdunensi, sed ne qua prætermitteretur ex iis, quæ vel hîc vel alibi sub voce illâ continentur. Norunt enim qui ad Glossas attenderunt, plurima in illis referri eruditionis tantum causâ, & ad rem, de quâ agitur, parum pertinentia. Id certò hîc factum est. Verba enim illa Glossæ, *collecta* &c. sunt Joannis Andrææ, qui tamen Archidiaconum tanquam Magistrum, ut alibi, ita & in hujus Decreti sententiâ exponendâ, secutus, ac Regaliam in proprio sensu quem defendimus, interpretatus est. num. 6. Glossâ 3. jam citatâ. *Ibi, inquit, Regi, dicit Archidiaconus quod illa quæ capiunt Reges &c.*

§. T E R T I U S.

Art. 5.

§. 3.

*An Canon Concilii Lugdunensis spectet Regem
Christianissimum.*

1. **D** I S S E R T. „Alii sentiunt, de Regaliâ, secundo
„sensu acceptâ intelligendum Canonem Concilii
„Lugdunensis; nec tamen restrictionem à Con-
„cilio adhibitam spectare Regem Christianissi-
„mum, sed Duces, aut alios Viros Nobiles qui Jus illud
„usurpabant, ut colligitur ex Guillelmo Durando, Com-
„mentario in Lugdunense Concilium; cujus è Patribus unus
„fuit, cap. 11. pag. 40. versâ, *Regalia*, inquit, *hîc vocan-*
„*tur Jura Regi in quibusdam Ecclesiis & Monasteriis competen-*
„*tia; quia videlicet illis vacantibus Rex sub prætextu Custodiæ*
„*facit fructus suos, & etiam in quibusdam Præbendis confert,*
„*sicut patet in quibusdam Ecclesiis Franciæ. Quod Jus sibi vel*
„*ex fundatione, vel ex bonorum temporalium concessione vendi-*
„*cant etiam alii Principes, Barones, & Communitates aliquæ,*
„*quæ Jus simile sibi vendicant, seu USURPANT, & diversifi-*
„*modè secundum locorum diversitatem illud appellant, ut de Si-*
„*mon. Cap. In tantum. 14. Quæst. 3. Cap. Plerique. Quandoque*
„*tamen aliter accipitur hoc nomen, Regalia, dicuntur viæ pu-*
„*blicæ, flumina navigabilia, portus, ripatica, vestigalia, quæ*
„*vulgò telonea dicuntur; & alia plura quæ numerantur in li-*
„*bro Feudorum, in Constit. Frederici, quæ incipit, Imperia-*
„*lem, in §. REGALIA. Et infra, subdit idem Speculator:*
„*Ex eo autem quiddam hic prohibetur abusus, videtur per consequens*
„*concedi bonus usus. De Præsumpt. C. Nonne. Quod verum est*

Art. 5. „in prædictis duobus casibus, scilicet in his quæ competunt ex
§. 3. „fundatione, vel consuetudine. Porro (inquiunt Jurisconsulti
 „nostri) his duobus titulis fulcitur Jus Regaliæ quod Rex in
 „Ecclesiis Regni sui exercet. Nulla enim est quæ Reges, aut
 „Principes, quorum in Jura successerunt, fundatores non
 „agnoscat: nulla quæ Regiæ munificentiae vel permissioni
 „acceptum non,ferat quicquid bonorum temporalium possi-
 „det. Nulla est quæ olim sub primâ vel secundâ Regum no-
 „strorum Dynastiâ Regaliæ Juri obnoxia non fuerit. Et licet
 „interrupta fuerit hujusmodi consuetudo, sive ob Privilegia
 „quibusdam Ecclesiis à Regibus indulta, sive quoddâ Provin-
 „ciæ quædam seriùs ad Gallicam Ditionem revocatæ sint, ni-
 „hilominùs (inquiunt) manentibus in iis Regaliæ titulis ex
 „Custodiâ & Legibus Feudorum, supremoque Regum Do-
 „minio petitis, integrum fuit eorum Majestati Legem Re-
 „galiæ non minùs quam Leges Regni reliquas ad eas univer-
 „sim extendere.

2. R E S P. Hic quoque lubens ediscerem Autorum no-
 mina, qui Canonem Lugdunensem negant ad Regem Chri-
 stianissimum spectare: nullum enim legi qui suam Majesta-
 tem exceperit. Jam diximus à Glossatore Regem Franciæ ex-
 pressè fuisse commemoratum in parte recisâ. Imò in Glossâ,
 prout nunc extat, hæc habentur: *Ponamus quoddâ Rex vel alius*
Princeps non cognoscens superiorem in temporalibus, habet ista
Jura Regalia in aliquibus Ecclesiis, & ponamus quoddâ vacante tali
Ecclesiâ est sylva cædua: tamen nondum venit tempus ipsam sylvam
cæduam scindendi sive amputandi: utrum talis Princeps possit
illam scindere, sive scindi facere? Respondet quoddâ non. Sed
 quorumnam Scriptorum auctoritas præponenda erit Durandi
 testimonio?

3. Et-

3. Etenim quamvis Guillelmus Durandus natione Gallus *Art. 5.* dictus *Speculator* ob *Speculum Juris* ab ipso compositum, hîc §. 3. à Dissertatore citatus, non unus fuerit è Patribus Concilii Lugdunensis, ut falsò existimavit Pater Alexander, quandoquidem nondum erat Episcopus, ut in ejus vitâ à Simeone Majolo compendiatim scriptâ, & ejus Commentariis in Concilium Lugdunense præfixâ, nec non in Galliâ Christianâ, licet observare, fuit tamen testis oculatus, ac pro suâ eruditione, sapientiâ & pietate omni exceptione major. Non solum autem Regaliam de usu-fructu Ecclesiarum vacantium & de collatione Præbendarum interpretatur; sed etiam Franciæ disertis verbis meminit; *Regalia hîc vocantur Jura Regi in quibusdam Ecclesiis & Monasteriis competentia; quia videlicet illis vacantibus Rex sub prætextu Custodiæ* (nota verba, *sub prætextu*, quæ innuunt, Regaliam in suâ origine usurpationem fuisse, ut scripsit Autor Tractatûs Appamiensis) *facit fructus suos, & etiam in quibusdam Præbendas confert, sicut patet in quibusdam Ecclesiis Franciæ.*

4. Hunc Canonem ad Reges Christianissimos pertinere adeò clarè adstruit Durandus in verbis, modò relata præcedentibus, & infrâ à Patre Alexandro in alium finem referendis, ut nullum relinquant dubitandi locum. Sic enim ait in verb. *Regalia: Præsens Constitutio fuit ad clamorem Prælatorum Franciæ & Angliæ promulgata. Nota ergo quòd Regalia hîc vocantur Jura Regi in quibusdam Ecclesiis & Monasteriis competentia &c.*

5. Nec ex eo quòd *alii Principes & Communitates aliquæ Jura simile sibi vendicabant*, seu usurpabant, sequitur, juxta sententiam Durandi, hunc Canonem contra illos, non autem contra Reges editum. Primò, quia verba illa, *Quantecumque*

Art. 5. cumque dignitatis honore præfulgeant, Reges satis apertè complectuntur. Secundo, quia ipsemet Durandus fidelissimus interpretes sententiæ Patrum, qui Canonem condiderunt, verbum: Quantæcumque, sic exponit; sive Regiæ sive Comitativæ, vel cujuscumque alterius sit C. de Mandatis Principum. L. 1. quia reatus hominum honorem excludit. C. ut Senatus vel Clar. L. 1. & in Fragmento à Patre Alexandro exscripto affert exemplum Franciæ, ut vidimus: sicut patet in quibusdam Ecclesiis Franciæ. Illudque repetit super verb. pendicant: ut Reges Angliæ & Franciæ, inquit, & alii quidam in aliquibus Ecclesiis. Tertiò, in eodem sensu intelligunt illum Canonem alii tum Galli tum exteri jam citati, ex quibus Archidiaconus, & Joan. Monachi illis ipsis verbis, quibus Durandus, utuntur verb. Quantæcumque; sive Regiæ sive Comitativæ. Joan. autem Andr. Quantæcumque; etiamsi sit Baro, Rex vel Princeps.

6. Quod autem ait Speculator his verbis à Patre Alexandro exscriptis; *Quandoque tamen aliter accipitur hoc nomen, Regalia &c.*, satis apertè indicat, illam aliam acceptionem non esse hujus loci. Sequitur enim, *Regalia, dicuntur viæ publicæ &c.* in loco scilicet qui statim citatur; *In Constitutione Frederici, quæ incipit, Imperialem, in §. Regalia.*

7. Falsa multa hîc repetit Pater Alexander, quæ cùm suis jam locis confutata sint, nullâque hîc probatione muniantur, aliâ responsione non indigent, quàm simplici negatione.

§. QUAR-

§. Q U A R T U S.

Art. 5.

§. 4.

*Observatio Autoris Tractatûs Appamiensis circa
Decretum Concilii Lugdunensis.*

1. **D** I S S E R T. „ At (inquit nuperus Regiorum Ju-
„ rium Impugnator, lib. 3. sui de Regaliâ Tracta-
„ tûs, cap. 2.) Concilium Lugdunense vetat Jus
„ illud ad eas Ecclesias extendi, in quibus tunc
„ institutum non erat, & anathemate ferit omnes *de no-*
„ *vo illud usurpare conantes*, & Clericos qui se talia facienti-
„ bus non opponunt. Cujus Concilii eò major auctoritas
„ apud Gallos esse debet, quòd in Ecclesiâ universâ receptum,
„ atque etiam in Galliis executioni mandatum est, & postu-
„ lantibus Philippi III. Legatis addita fuit clausula restrin-
„ gens excommunicationis pœnam ad eos duntaxat, qui Re-
„ galiz Jus de novo usurparent.

2. R E S P. Errasset Autor Tractatûs Appamiensis, si scrip-
sisset, Concilium Lugdunense anathemate ferisse Clericos,
qui se extendentibus Regaliam non opponunt: neque enim
ea pœna contra illos decernitur in Concilio Lugdunensi; sed
tantum pœna privationis fructuum quamdiù se non oppo-
nunt. *Illos verd qui se, ut deberent, talia facientibus non oppo-*
nunt, de proventibus Ecclesiarum seu locorum ipsorum pro tem-
pore quo præmissa sine debita contradictione permiserint, aliquid
percipere districtius prohibemus. Verum errat P. Alexander,
dum ait, prædictum Autorem scripsisse, quòd Concilium
Lugdunense anathemate ferit Clericos se non opposcentes.
Hoc enim non de Canone Concilii Lugdunensis dicit, sed de

P p p

De-

Art. 5. Decreto Concilii Avenionensis anno 1326. celebrati, cujus
 §. 5. hæc sunt verba cap. 26. in altero item Concilio Avenionensi
 an. 1337. cap. 29. repetita & confirmata : *Item quòd nullus
 omninò Prælatus, Abbas, Prior, vel Patronus Clericus vel Lai-
 cus, cujuscumque ordinis, statûs vel dignitatis, Ordinis vel
 Religionis existat, bona Ecclesiarum vacantium, Metropolitanae
 vel suffraganeæ, Prioratûs, Abbatia vel alterius cujuscumque
 Monasterii vel Ecclesiæ, per promotionem aut mortem vel resigna-
 tionem, vel mutationem vel absolutionem aut alio quocumque mo-
 do, capere, vel per se, vel per alium, aut occupare aut usur-
 pare præsumat, nisi sibi per Privilegium vel consuetudinem hoc
 liceret. Quod si fecerit, tam ipse, quàm gratis obedientes ei ali-
 qualiter in hac parte, excommunicationis incurvant sententiam
 ipso facto.* In aliis quæ de Concilio Lugdunensi à P. Alexan-
 dro notata sunt, cum Autore Tractatûs Appamienensis consen-
 tiunt D. Marca & alii. Quid ergo opponant qui secùs opi-
 nantur, audiamus.

§. Q U I N T U S.

*De Responsionibus ad Observationem in §. præ-
 cedenti contentam.*

1. **D** I S S E R T. „ Prohibitionem illam Reges Christia-
 „ nissimos spectare negant Regionum Jurium Vin-
 „ dices. Negant secundò, de Regaliâ hîc agi qua-
 „ tenùs collationem Præbendarum amplectitur.
 „ Negant tertio, Canonem 12. Lugdunensis Concilii qua-
 „ tenùs ad Regii Juris restrictionem ac circumscriptionem
 „ flecti posset, in Galliis receptum fuisse ac executioni man-
 datum.

„ datum. Primam propositionem ex eo probant, quòd Le- *Art. 5.*
 „ gibus odiosis, quales sunt quæ poenas Excommunicationis §. 5.
 „ vel Interdicti in transgressores decernunt, Reges compre-
 „ hensi non censeantur, sicut nec Episcopi, nisi nomina-
 „ tim exprimantur, secundum omnium Jurisperitorum
 „ sententiam, fundatam in Can. *Quod nonnullis. Extra. De*
 „ *Privilegiis.* & in Regulâ Juris, quòd *odia restringi, favores*
 „ *ampliari* conveniat. Cum itaque Reges in Canone 12. Lug-
 „ dunensis Concilii non nominentur, consequens esse quòd
 „ eorum non spectet Majestatem. Addunt, latum Canonem
 „ occasione usurpationis Regaliæ, Custodiæ, Advocationis seu
 „ Defensionis quam aliqui de novo usurpare conabantur.
 „ Sed Philippum III. Regem Christianissimum nihil usurpas-
 „ se in hac materiâ: Jus Regaliæ in omnibus Ecclesiis Regni
 „ sui exercuisse, exceptis illis quas Philippus Augustus Immu-
 „ nitate donaverat. Nullam fuisse de Ecclesiis Delphinatus,
 „ Provinciæ, Aquitaniæ, & Occitaniæ quæstionem, nec pro-
 „ hibuisse Patres Concilii Lugdunensis Christianissimo Regi
 „ ne Jus Regaliæ ad illas Provincias extenderet, quæ nondum
 „ erant ad ejus Ditionem revocatæ. Philippum III. ab usur-
 „ pandis Ecclesiarum Juribus alienissimum fuisse, qui Sanctis-
 „ simi Parentis Ludovici documenta animo penitus impressa
 „ habuit, illius amorem erga Ecclesiam æmulatus est, Mat-
 „ thæi Sandionysiani Abbatis Religiosissimi consiliis in Regni
 „ administratione plurimum usus, & Christianis virtutibus
 „ decus addens Majestati, ut Guillelmus de Nangiac in ejus
 „ vitâ testatur. *Super Sedem*, inquit, *paternam Philippus Rex*
 „ *collocatus*, *Patris sui non immemor Præceptorum*, quibus illum
 „ *in extremis laborans imbuerat*, *ambulavit cum Domino*, *Sapien-*
 „ *tum tractatibus corde ultraneo adherendo. Et maxime tunc*

Art. 5. „usus est consilio & disciplinâ Reverendi Patris Matthæi, Ab-
§. 5. „batis S. Dionysii in Francia, viri religiosi, & sapientiæ flo-
„ribus adornati, cui super omnes Assessores Palatii Regii, cau-
„sas & universa negotia Regni sui, sicut & Pater suus fecerat
„LUDOVICUS REX, expedienda tradidit. Illo etiam tempore,
„quo post mortem Isabellæ Regina sine uxore fuit, cilicio (ut
„aiunt) usus est, lorica defuper indutus. Domabat enim cor-
„pus suum jejuniis, & mirabili ciborum abstinentiâ se restrin-
„gebat, ne vitiis humanæ fragilitatis fœdaretur. Ex illo verò
„tempore frugalitatem ita servavit usque ad mortem, quòd po-
„tius Monachus, quàm Rex vel Miles propter abstinentiam dici
„posset. &c. Totus in fide Catholicus, & erga Dei cultores ex-
„titit benevolus ac devotus. Præterea inter fælicem obitum
„S. Ludovici, & Lugdunensis Concilii celebrationem qua-
„tuor duntaxat anni intercesserunt, quibus Regaliæ Jus à Phi-
„lippo III. ampliatum, nec Gesta ipsius à Guillelmo de Nan-
„giaco scripta, nec alia monumenta produnt. Quòd verò
„scrupulum passus sit Rex Audax circa usum Regaliæ, &
„ideò Jus illud confirmari à Concilio postulaverit, eâ condi-
„tione ut ad Ecclesias in quas illius usus introductus non fue-
„rat, non porrigeretur, figmentum est. Quis enim credat,
„ipsum conscientia suæ timuisse Jus illud exercendo, quod
„exercuerat Ludovicus ejus Pater, cujus sanctitas novis mira-
„culis in dies celebrabatur?

2. RES P. Immeritò negatur, Concilii Lugdunensis prohibitionem Reges Christianissimos spectare, ut jam ostendimus. Pugnancia loquuntur qui negant, ibi agi de collatione Præbendarum, & tamen volunt, eam fructuum nomine comprehendendi. Receptum fuisse, ac executioni demandatum Lugdunense Decretum infra probabimus.

3. Pro-

3. Proferendus esset Canon, quo Reges Christianissimi à *Art. 5.* Censuris in Conciliis generalibus latis eximuntur, nisi specialis eorum mentio fiat, sicut Canone, *Quod à nonnullis.* De Privileg. à P. Alexandro citato, Episcopis conceditur, ut *cum commune terra interdictum fuerit, excommunicatis & interdictis exclusis, possint quandoque januis clausis, suppressâ voce & non pulsatis campanis, Divina celebrare officia, nisi & hoc ipsum eis expressè fuerit interdictum: & Canone Quia periculosum.* De sententia excommunic. ipsos, nisi specialis eorum mentio fiat, suspensionem aut interdictum non incurrere declaratur. Adde quòd etiam si Reges Christianissimi à Censura tuti essent, non tamen à Legetotius Ecclesiæ nomine promulgatâ liberi forent; præsertim hoc Decreto obligari etiam Reges Christianissimos ex ipsiusmet Concilii verbis, & ex Durandi natione Galli, multorumque aliorum testimonio, §. 3. ostenderimus.

4. Constat Regaliam fuisse usurpatam, non quidem à Philippo III. Rege, cujus laudibus à Patre Alexandro celebratis libens subscribo, sed ab ejus Officialibus, ut patet ex Arresto in favorem Ecclesiæ Albienfis pronuntiato ab ipso Philippo III. biennio ante Concilium Lugdunense, & Articulo superiori §. quadragesimo primo jam relato, sed hîc rursus referendo: *Sabbatho post Ascensionem Domini restituta fuerunt apud Appamias, & reddita per Dominum Regem Procuratoribus Capituli Albienfis, Regalia Ecclesiæ Albienfis, quæ mortuo Episcopo Albienfi, Seneschallus Carcassonenfis, ad manum Domini Regis ceperat & saisiverat sine causa, cum Dominus Rex super hoc aliàs nunquam usus fuisset, prout ex aliorum ac ipsius relatione fuit inventum.*

5. Constat etiam vel ex hoc ipso Arresto, tempore Con-

Art. 5. lii. Lugdunensis, Occitaniam fuisse sub Ditione Regis Franciæ ; quandoquidem Ecclesia Albiensis , cujus Regalia ad manum Regis capta fuerant , intra Occitaniam posita est. Alphonsus frater Philippi III. , & S. Ludovici filius , nec non Joanna uxor Alphonsi , filia Raymundi Comitis Tolosani , ejusque hæres , decesserant absque liberis anno millesimo ducentesimo septuagesimo primo , eorumque decessu Occitania reversa erat ad Ditionem , plerumque Dominium Regis Franciæ , juxta Tractatum inter S. Ludovicum Regem & Raymundum Comitem Tolosanum anno millesimo ducentesimo vigesimo octavo initum : imò possessionem Occitaniæ per se ipsum adierat Philippus III. eodem anno millesimo ducentesimo septuagesimo primo , ut refert testis oculatus Guillelmus de Podio Laurentii *Capp. penult. & ult. Chronici Albigensum* ; & tunc Arrestum supra memoratum pro libertate Ecclesiæ Albiensis tulit. Cum ergo illud Arrestum datum sit anno millesimo ducentesimo septuagesimo primo , S. autem Ludovicus defunctus sit anno millesimo ducentesimo septuagesimo ; Concilium verò Lugdunense celebratum anno millesimo ducentesimo septuagesimo quarto ; necessariò concluditur , inter obitum Sancti Ludovici ac Concilium Lugdunense, Officiales Regios usurpasse fructus Ecclesiarum vacantium prætextu Regaliæ.

6. Partem etiam Aquitaniæ possederant Contites Tolosani , ac possidebat Rex Franciæ tempore Concilii Lugdunensis. Nam in renunciatione à Raymundo Comite facta , cujus fragmentum à Patre Alexandro relatum est Articulo præcedenti §. 36. Ecclesiis provinciarum *Auxitanensis, Burdegalensis & Bituricensis immunitatum secundum statuta Canonum, & plenissimam libertatem concedit*, In Addit. ad cap. 26. lib. 8. de

de Concord. Domini de Marca. Pervenerat autem illa pars *Art. 5.*
 Aquitaniæ ad Comites Tolosanòs, quia data fuerat à Richar- *§. 5.*
 do Rege Angliæ sorori suæ Joannæ in dotem, dum supradicto
 Ràymundo nupserat, ut narrat Carellus in *Historiâ* illius
 Comitìs. Adde quòd Aquitaniæ pars à Philippo Augusto
 Rege Franciæ, nec non ab ejus filio Ludovico VII. fuerat
 occupata, dumque S. Ludovicus anno millesimo ducentesi-
 mo quinquagesimo nono, & Henricus Angliæ Rex contro-
 versias illas composuerunt, Rex Angliæ, ut refert Guillelmus
 de Nangis in Chronico ad hunc annum, *Quitavit in perpetuum*
Regibus Franciæ de expressâ voluntate fratris sui Regis Romano-
rum Richardi, & consilio Principum ac Baronum Angliæ quidquid
Juris requirebat in Ducatu Normanniæ & Comitatibus Andega-
viæ, Cenomania, Turonia, & Pictavia, ac in eorum feodis. Ali-
 quarum autem ex his provinciis portio Aquitaniâ continetur.

7. Pervenerat etiam ad Dominium Franciæ pars Provinciæ
Provinciæ, quia pertinuerat ad Comites Tolosanòs. Raymun-
 dus enim senior in Instrumento, quo Ecclesiis libertatem
 Canonicam restituit, dicit se *Marchionem Provinciæ*; quia
 scilicet Alphonsus ejus Avus duxerat Faididam filiam Gilberti
 Comitìs Provinciæ; unde pars Provinciæ illi obtigerat, par-
 te alterâ in Comitem Barcinonensem, cui nupserat altera Gil-
 bertì filia, cedente, ex factâ inter Tolosanum & Barcinonen-
 sem divisione anno 1125.

8. Sed, etsi verum esset quòd Aquitania & Occitania ad
 Ditionem Regis Franciæ nondum revocatæ fuissent tempore
 Concilii Lugdunensis, sicut non erat revocatus Delphinatus,
 nec Provinciæ pars; num ideò liceret ad illas provincias Re-
 galiam extendere? Num Decretum Concilii Lugdunensis
 ejusmodi extensionem prohibuit, quoad illas tantum Eccle-
 sias,

Art. 5. fias, quæ tunc Regi Franciæ suberant ? Num Patribus Lugdunenſibus curæ tantum fuit Eccleſiarum Gallicanarum libertas ?

9. Quod autem Philippus Audax conſcientiæ ſuæ non metuerit, Jus Regaliæ exercendo, rectè non concluditur ex eo quod illud antea exercuerit S. Ludovicus. Quis enim ſcit an non aliqua circa uſum illum orta fuerit etiam Sancto Regi dubitatio ? Nonne id colligere liceret ex maximâ illâ religione, quâ cavebat, non ſolùm ne Regalia ad Eccleſias liberâs extenderetur, ſed etiam ne intra eandem Eccleſiam ultra vetuſtæ conſuetudinis limites porrigeretur: adeò ut licet in Eccleſiâ Anicienſi poſſeſſionem conferendi beneficia à duabus ultimis vacationibus haberet, ubi tamen agnovit poſſeſſionem non eſſe antiquam, libertatem Eccleſiæ hâc in parte aſſeruerit ? Præterea quoad uſum-fructum bonorum, ſimiliter id tantum ſibi ac ſuis ſucceſſoribus vindicavit, quo ſua Majeſtas ejuſque Prædeceſſores jamdudum fruiſſi erant: imò in examine ejus cauſæ proceſſit de aſſenſu ejuſdem Eccleſiæ Anicienſis, ut vidimus *Art. IV. §. 31.* Fortè autem maximis Regni ſui negotiis ac bellis diſtentus, Regaliæ juſtitiam, quoad eas Eccleſias in quibus non ita recens erat uſus ille, minus accuratè examinavit, contentus ſummam adhibere diligentiam, ut beneficia rectè diſpenſarentur ac redditus in commune Eccleſiæ bonum inſumerentur. Philippus verò Officiales tum S. Ludovici Parentis ſui, tum ſuos animadvertens, Regaliam in quaſdam Eccleſias liberâs inducere tentâſſe, potuit meritò timere ne Officiales Prædeceſſorum ſuorum, quo tempore primùm inducta eſt Regalia, ſimili injuſtitia aliaſ Eccleſias Canonicâ libertate ſpoliaſſent: præſertim cùm natura ipſa & conditio beneficiorum ac fructuum bonorum Eccleſiaſticorum, maxi-

mè

mè non feudaliū, clamare videatur, eorum administratio- *Art. 5.*
nem ad Ecclesiam ipsam pertinere, quemadmodum declarant §. 6.
etiam sacri Canones.

§. S E X T U S.

*An Decretum Lugdunense ad solos Principes Rege
inferiores pertineat.*

I. ISSERT. „Duces itaque, & Comites, qui in-
„clinante secundâ Regum nostrorum Dynastiâ Ro-
„galia usurpaverant, sicut & ipsos Ducatus at-
„que Comitatus transmiserant ad hæredes, cū
„illos antea possiderent ad vitam, & solo administrationis
„titulo, spectat Canon 12. Lugdunensis Concilii. Spectat
„etiam Barones, aliosque Nobiles, Vicedominos, Ballivos,
„alios quoslibet, qui vel Patronatum, Guardiam, Advoca-
„tionem Ecclesiarum de novo usurpabant, vel legitimo titu-
„lo, & Jure Patronatûs abusi, nova Ecclesiis imponebant
„onera, & bona Ecclesiarum vacantium, Monasteriorum,
„& quorumvis piorum locorum occupabant, in proprios
„usus convertebant ac distrahebant, in supellectilem etiam
„domorum Ecclesiasticarum, & spolia defunctorum Epif-
„coporum, Abbatum, Curatorum, aliorumque Virorum
„Ecclesiasticorum, manus injicientes: non verò Reges Chri-
„stianissimos, qui ad Parochiales Ecclesias, & alia quævis pia
„loca Regaliæ usum non extenderunt. Hunc Lugdunensis
„Canonis legitimum verumque sensum esse probant Con-
„ciliorum & Pontificum antecedentium & consequentium,
„& eundem abusum damnantium Decreta (inquiunt Juris-

Art. 5. „consulti & Theologi plerique Gallicani, qui hoc argumen-
§. 6. „tum diligentius & accuratius expenderunt.) Illos scilicet spe-
 „ctat, de quibus decernit Concilium Lateranense I V. sub In-
 „nocentio III. anno 1215. celebratum, Canone 45. cujus hæc
 „sunt verba: *In quibusdam Provinciis Ecclesiarum Patroni, seu*
 „*Vicedomini, & Advocati, se in tantam insolentiam erexe-*
 „*runt, quòd non solum, cum vacantibus debet Ecclesiis de Pasto-*
 „*ribus idoneis provideri, difficultates ingerunt & malitias:*
 „*verum etiam de possessionibus & aliis bonis Ecclesiasticis pro sua*
 „*voluntate ordinare præsumunt, & (quod horrendum est di-*
 „*cere) in necem Prælatorum prorumpere non formidant. Cum*
 „*igitur quod ad defensionis subsidium est inventum, ad depressio-*
 „*nis dispendium non debeat retorqueri: prohibemus expresse ne*
 „*Patroni, vel Advocati, seu Vicedomini, super præmissis de*
 „*cætero plus usurpent, quam reperiatur in Jure permissum: &*
 „*si contra præsumpserint, districtissimè per severitatem Canoni-*
 „*cam compeſcantur.*

2. R E S P. Erat quidem abusus intolerabilis, quòd Du-
 ces & Comites bona Episcoporum defunctorum & Ecclesia-
 rum vacantium occuparent, saltem exceptis feudorum fructi-
 bus, sicubi ad ipsos ex conditione donationi appositâ, vel
 ex generali provinciarum consuetudine ad ipsos pertinebant.
 Abusus tamen ejusmodi Regaliæ aliquatenus similis erat, ex
 quo ejus exercitium extendi cœperat ad omnes Ecclesiarum
 fructus, etiam decimas & oblationes. Et fortè hinc etiam
 Reges Christianissimi occasionem inducendâ in aliquas Eccle-
 sias Regaliæ sumpserunt, ut alibi explicatum est. Cùm enim
 Ducatus atque Comitatus ad plenum Regum Dominium re-
 vertebantur, existimabant Reges, licere sibi usum prosequi,
 quem jam inductum reperiabant; cùm ipsi non minorem,
 quàm

quàm inferiores Principes in provincias auctoritatem deberent *Art. 5.* obtinere. Sed quæ rationes probant, non potuisse Principes §. 6. inferiores Regaliam usurpare, suadent etiam, Reges ipsam sibi vindicare non debuisse.

3. Decretum Concilii Lateranensis IV. ab Autore relatum duo probat ipsi adversa, primò, quòd Patroni, Vicedomini, seu Advocati, Ecclesiarum vacantium Custodiam obtinebant : secundò, quòd tamen ratione Custodiæ non poterant sibi aliud vindicare, quàm salarium consuetum; quod significant hæc verba : *Cùm igitur quod ad defensionis subsidium est inventum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri : prohibemus expressè ne Patroni, vel Advocati, seu Vicedomini, super præmissis de cætero plus usurpent, quàm reperiatur in Jure permissum.*

4. Ex eo autem quòd hoc Decretum Reges expressè non commemoret, (quanquàm in ipsis eadem videatur ratio militare, quòd scilicet eorum defensio non debeat in Ecclesiarum dispendium retorqueri) perperam infertur, ad ipsos non pertinere Decretum Concilii Lugdunensis, cùm *universos & singulos complectatur quantacumque dignitatis honore præfulgeant, hoc est, sive Regiæ sive Comitativæ vel cujuscumque alterius, ut ait Durandus, quia reatus hominum honorem excludit, L. 1. Cod. Ut Senatus vel Clar.*

Art. 5.

§. 7.

§. SEPTIMUS.

De Canone VII. Concilii Colonienfis.

1. **D**ISSERT. „Illos perstringit Canon 12. Concilii „Lugdunensis, quos Concilium Colonienfe anno „1266. celebratum, Canone 7. cujus hæc sunt „verba: *Statuimus ut nullus Laicus cujuscumque „dignitatis vel conditionis existat, de bonis Clericorum, sive in „vitâ, sive in morte se intromittat. Et illos qui contra hoc Statutum de bonis & rebus Clericorum decedentium ausu sacrilego „se injecerint, nisi sint ipsorum Clericorum mansuetales, seu ultimarum executores voluntatum, ex nunc sententiâ excommunicationis innodamus: & per locorum Ordinarios præcipimus „excommunicatos publicè nuntiari, donec ablata restituerint, & aliàs satisfecerint competenter. In quâ excommunicatione si per „mensem perstiterint: ex tunc contra eos tanquàm invasores bonorum Ecclesiarum procedatur.*

2. RESP. Cur consequens est, ut eos tantùm perstringat Concilium generale, quos antea Concilium Colonienfe Diæcesanum perstrinxerat? Undenàm conjicit Dissertator, ab hoc Canone excipi Reges; quandoquidem hæc verba: *Nul-
lus Laicus cujuscumque dignitatis vel conditionis existat*, generalia sunt? An ex eo quod Reges de bonis Clericorum, sive in vitâ, sive in morte non se intromittebant? Pari ratione dici posset, nullâ legem spectare bonos ac pios, quia ipsi crimina à legibus prohibita non perpetrant. Ac revera *Lex justo non est posita, sed injustis, & non subditis, impiis, & peccatoribus, sceleratis & contaminatis*, ut docet S. Paulus

1. Timoth.

1. Timoth. 1. vers. 9. Nihilominus si justi à justitiâ recedentes legem violarent, poenam legis non effugerent. Non erant fortè tales tunc temporis Clericorum facultates, ut eas concupiscerent Reges. Sed si hi Regiam Majestatem usque ad illas diripiendas demississent, & Archiepiscopo Colonienfi subjacuisent, incidissent in Censuras contra hoc sacrilegium latas.

§. OCTAVUS.

De Literis Innocentii IV. adversus Magnates, Libertatem Ecclesiasticam violantes.

DISSERT. „ Illos perstringit Canon 12. Concilii „ Lugdunensis, contra quos Innocentius IV. Pontifex Maximus anno 1252. VIII. Kal. Augusti „ ad Narbonensem Archiepiscopum, & Episcopum Elnensem scripserat in hæc verba : *Ad aures nostras Ecclesiæ Gallicanæ querelâ perferente pervenit, quodd nonnulli Regni Francorum Barones, Ballivi, Præpositi, ac eorum & aliorum Nobilium ejusdem Regni Officiales, eandem Ecclesiam contra libertatem ipsius graviter comprimentes, aliquando per se, aliquando ad mandatum Dominorum seu Majorum suorum, & interdum motu proprio, res & bona Ecclesiarum, hominum earundem, & Ecclesiasticarum personarum capiunt, & interdum capi faciunt per eos qui suas contra ipsas Ecclesias vel Personas exerunt actiones, ut per adversarios gravius infestentur, & capta, ut sic ab ipsis aliquid extorqueant, detinent pro suæ arbitrio voluntatis. Eorum autem aliqui jus talia faciendi sibi ex eo vendicare nituntur, quodd cum Ecclesiæ vel Per-*

Art. 5. „sonæ Ecclesiasticæ sub eorum Custodiâ sive Advocacione consi-
 9. 8. „stant, ex frequenti exercitio ejusmodi captionis se fore in pos-
 „sessione Jurisdictioni hujusmodi exercendæ per ipsos in Ecclesias
 „vel Personas Ecclesiasticas, homines & res ipsarum, licet pec-
 „candi diuturnitas non Jus eis, sed damnationem afferat, & in
 „subversionem Privilegii Ordinis Clericorum talis actûs frequen-
 „tia in consuetudinem convalescere nequeat, asseverant. Habe-
 „bat insuper Ecclesiæ præfatæ querela, quoddâ vacantibus inter-
 „dum Ecclesiis seu Monasteriis Regni prædicti, si super Provisio-
 „ne ipsorum duratura discordia oriatur, iidem Barones & alii
 „prætextu Guardie seu Advocacionis, ad bonorum temporalium
 „eorundem custodiam dissipatores & consumptores deputant, non
 „custodes, in enormem Ecclesiarum & Monasteriorum sæpius læ-
 „sionem. Feruntur etiam quidam esse Ballivi, Præpositi, & Offi-
 „ciales eorum, qui multo cavius solito sua emunt Officia, spem
 „damnabilis lucri ponentes in servitiis seu exactionibus, quæ ab
 „Ecclesiis, hominibus earum, & Personis Ecclesiasticis extor-
 „quent quodammodo violenter, dum ratione Guardie seu Advo-
 „cationis hujusmodi, eorum nomine, à quibus hujusmodi emunt
 „Officia, Ecclesiastica bona capiunt, vel capi mandant aliquando eo
 „tempore, agriculturæ videlicet, messium, ac vindemiarum, quo
 „eisdem majora damna noscuntur, etsi vexationem suam ab eis re-
 „dimant, imminere. Quocirca Fraternitati vestræ per Apostolica
 „Scripta mandamus, quatenus præfatos Barones, Ballivos, Præ-
 „positos, Officiales, & alios Narbonensis Provinciæ, quotiens opus
 „fuerit, ut ab hujusmodi Ecclesiarum & Ecclesiasticarum Perso-
 „narum gravaminibus conquiescant, attentè monere ac efficaciter
 „inducere studeatis: & si ad monita fuerint pertinaces, ipsos su-
 „per iis per excommunicationem in personas, & interdictum in
 „terrâs eorum, appellatione remota, veritate per vos vel per alios
 cogni-

„*cognitâ, compescatis.* Istud Innocentii IV. Diploma edidit *Art. 5.*
 „Baluzius Vir Clarissimus in Addit. ad caput. 18. lib. 8. D. de §. 8.
 „Marca, de Concordia Sacerdotii & Imperii, pag. 423.

2. R E S P. His literis confutatur quod Dissertator Art. præcedenti §. 40. observatione 4. conatus est adstruere similibus literis Gregorii IX. quæ à Stephano Baluzio in eodem quo literæ Innocentii loco referuntur. Nam literas Gregorii adduxit, ut probaret, S. Ludovicum Jus Regaliæ in Provincia Narbonensi exercuisse; quia in illis habetur, quòd *Seneschalli & Ballivi bona Ecclesiarum vacantium contra Juris debitum usurpare, ac id de novo in Ecclesiarum Juribus attentare præsumunt, quod nullo tempore à Prædecessoribus ipsius Regis, vel aliis, occasione Regalium, vel aliâ extitit attentatum.* In literis autem Innocentii Barones, Ballivi, Præpositi, & aliorum Nobilium ejusdem Regni Officiales Narbonensis Provinciæ (illorum enim occasione scriptæ sunt hæ literæ, ut ex ipsarum sine constet) dicuntur bona Ecclesiarum usurpare sub prætextu Custodiæ, quæ secundum Patrem Alexandrum, idem est ac Regalia, seu Regaliæ fundamentum. Eorum autem aliqui *Jus talia faciendi sibi ex eo vendicare nituntur; quòd cum Ecclesiæ vel personæ Ecclesiasticæ sub eorum Custodiâ sive Advocacione consistant.* Et infra; *idem Barones & alii prætextu Guardie seu Advocacionis ad bonorum temporalium eorundem custodiam dissipatores & consumptores deputant.* Non poterat autem Regalia seu Custodia simul exerceri & à Rege & à Principibus inferioribus. Sed tam Regis Officiales, quàm Duces, alique Dynastæ inferiores bona Ecclesiarum in eâ Provinciâ per vim & injuriam usurpabant: utrifque autem obstebat Ecclesiâ.

3. Nec dicas, illa posse conciliari quæ pugnare videntur, distinguendo tempora, quia literæ Gregorii datæ sunt anno mille-

Art. 5. millesimo ducentesimo trigesimo septimo; literæ autem Innocentii anno millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, ut diversi diversis temporibus potuerint Ecclesiarum habere Custodiam. Non enim plus juris habebat S. Ludovicus in Provinciam Narbonensem anno millesimo ducentesimo trigesimo septimo, vivente tunc Raymundo illius Provinciæ Comite, quàm anno millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, quo jam defunctus erat Raymundus: quia eo mortuo anno millesimo ducentesimo quadragesimo nono, dominium Comitatus pervenit ad Joannam ejus filiam, Alphonsi fratris S. Ludovici uxorem. Vide, si placet, quæ dicta sunt §. 3. hujus Articuli.

4. Accedit quòd literæ Innocentii an. 1252. enuntiant, illos Barones, Ballivos, & Præpositos aliquam speciem consuetudinis, vel potiùs corruptelæ allegasse: *Ex frequenti*, inquit, *exercitio ejusmodi captionis se fore in possessione Jurisdictionis hujusmodi exercenda per ipsos in Ecclesias vel Personas Ecclesiasticas, homines & res ipsarum, licet peccandi diuturnitas non Jus eis sed damnationem afferat &c. . . . asseverant*: quæ congruè dici non possent anno millesimo ducentesimo quinquagesimo secundo, si anno millesimo ducentesimo trigesimo septimo S. Ludovicus Jus Regaliæ in eâ Provinciâ exercuisset.

5. Judicet Lector, quâ ratione negari possit, damnatam fuisse his literis Regaliâ, saltè in Provinciâ Narbonensi, de quâ in fine fit mentio, si eas cum P. Alexandro de Jure Regaliæ intelligamus.

§. N O N U S .

Art. 5.

§. 2.

De Canone decimo Concilii Viennensis in Austriâ.

1. **D** I S S E R T. „ Illos perstringit Canon 12. Concilii Lugdunensis, quos Viennense in Austriâ Concilium à Guidone S. R. E. Cardinali, Sedis Apostolicæ Legato anno 1267. celebratum, Canone 10. cujus hæc sunt verba : *Ad aures nostras per clamorâ sinuationem multorum devenit, quod Patroni Ecclesiarum tam Clerici quàm Laici, Advocati, & Judices, & Præcones, bona decedentium Clericorum occupant, volentes sibi ab intestato succedere, pro suæ voluntatis arbitrio, non judicio rationis. Quare providè duximus statuendum, ut Patroni Ecclesiarum, & alii suprà dicti, à talibus de cætero abstineant : & nisi abstinere voluerint, quousque sic ablata restituant, excommunicationis vinculo innodentur.*

2. R E S P. Quo colore, amabò, Dissertator Canonem duodecimum Concilii Lugdunensis illos perstringere docet, quos perstringit Canon decimus Concilii Viennensis ; cùm Canon Lugdunensis nullam faciat bonorum Episcopi mentionem, sed totus sit de bonis Ecclesiarum vacantium, & de illorum bonorum fructibus ; Canon autem Viennensis ne verbum quidem faciat de usu-fructu bonorum, sed de spolio tantùm Clericorum decedentium ? Quomodo ergo ex Viennensi Decreto colligi potest Lugdunensis sensus ?

Art. 5.

§. 10.

§. DECIMUS.

De Canone vigesimo secundo Concilii Lugdunensis.

1. **D** I S S E R T. „ Illos Ecclesiarum Advocatos, sive „ Advocationis Officium, Regaliam, aut Custo- „ diam usurpantes, perstringit Lugdunensis Con- „ cilio Canon 12. quibus Canon 22. ejusdem Sy- „ nodi bona immobilia seu Jura Ecclesiarum subjeci vetat his „ verbis: *Hoc consultissimo prohibemus Edicto, universos & sin- „ gulos Prælatos Ecclesias sibi commissas, bona immobilia seu Ju- „ ra ipsarum, laïcis submittere, subicere seu supponere, abs- „ que Capituli sui consensu, & Sedis Apostolicæ licentiâ specia- „ li, non concedendo bona ipsa vel Jura in emphyteosim, seu aliâs „ alienando in formâ & casibus à Jure permissis, sed constituendo „ vel recognoscendo, seu profitendo ab illis ea tanquam à Supe- „ rioribus se tenere, seu ab ipsis eadem advocando (prout in qui- „ busdam partibus vulgariter dicitur, Avoüer) vel ipsos Patro- „ nos, sive Advocatos Ecclesiarum, seu bonorum ipsarum, per- „ petuû aut ad tempus non modicum statuendo.*

2. R E S P. Differunt illi duo Canones Concilii Lugdu-
nensis, quia duodecimus conditus est adversus universos &
singulos, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant: vigesi-
mus secundus de laïcis simpliciter loquitur. Atque licet Re-
ges nomine communi laïcorum non tam commodè intellige-
rentur in vigesimo secundo Canone, satis expressè per verba
illa duodecimi, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant,
designarentur. Materia etiam utriusque Canonis aliquatenus
diversa est. Nihilominus si, ut vult P. Alexander, sensus

Ca-

Canonis duodecimi ex vigesimo secundo eruendus est, duo- *Art. 5.*
 decimus intelligendus est de Regaliâ & de Regibus. Nam ideò *§. 11.*
 vigesimus secundus prohibet ne Ecclesiæ laïcis tanquàm Pa-
 tronis aut Advocatis subjiçiantur, quia Patres experienciâ di-
 dicerant, sæpius contingere, ut prætextu Guardix seu Ad-
 vocationis, dissipatores & consumptores, non custodes ac con-
 servatores existerent: quâ de re conquesti sunt Pontifices &
 Concilia, præsertim Concilium Remense an. 1148. Can. 6.
 Lateranense 1215. Can. 45. Lucius III. Cap. *Præterea. De*
Jure Patronatûs. Id autem Regibus facilius est, quia cùm ma-
 jori potentiâ præditi sint, difficilius illis obistere potest Ec-
 clesia. Ut ergo huic malo occurreret Concilium Can. 12. mo-
 dum adhibuit iis, qui jam custodiam exercebant: & vige-
 simo secundo providit, ne in posterum custodia cuiquam
 laïco concederetur absque magnâ cautelâ.

§. U N D E C I M U S.

*De Canone vigesimo quarto Concilii Saltzburgenfis
 anno 1274. celebrati.*

- I. I S S E R T. „ De illis intelligitur Canon XII.
 „ Lugdunensis Concilii, de quibus Saltzburgen-
 „ se Concilium proximè post illud celebratum eo-
 „ dem anno 1274. pro recipiendis illius Statutis,
 „ Canone 24. cujus hæc sunt verba: *Præsentis auctoritate Con-*
 „ *cilii, Ecclesiarum Advocatos, qui Ecclesias onerant ultra con-*
 „ *suetam & debitam servitutem, ac per hoc Ecclesiarum Liber-*
 „ *tates violant & infringunt, publicè commonemus, ut ab inde-*

R R 2

bitis

*Art. 5. „bitis vexationibus Ecclesiarum, & bonis ipsarum abstineant,
 §. 11. „& Juribus debitis sint contenti: alioquin adversus eorum inju-
 „riam mediante Justitiâ refrænandam, ad concessa nobis Juris
 „beneficia recurremus.*

2. RES P. Nescio quem fructum Dissertator coacervandis hujusmodi Canonibus sibi proponat. An enim quia Ecclesiarum Advocati monentur, ut juribus debitis sint contenti, Concilium Lugdunense non prohibuit, ne Reges Regaliam ad Ecclesias liberas extenderent? Concilium Saltzburgense non habebat in suâ Provinciâ Reges: quid ergo mirum si Decretum Concilii Lugdunensis exequens, Advocatorum tantum meminerit? Cæterum si vis ac sensus Canonis Saltzburgensis consideretur, ex eo colligitur, custodiæ honorarium non integrum Ecclesiarum usum-fructum esse, sed id quod pro salario constitutum fuit, ut docent etiam Canones §. præcedenti citati.

3. Notanda sunt verba Concilii Saltzburgensis in præfatione, quæ, quod aliunde certum est, apertè declarant, Decreta Conciliorum generalium non eadem prorsus ratione in universis provinciis observari; sed singulis pro earum conditione aptari; ut absurdum sit sensum Conciliorum œcumenicorum ex Synodorum particularium Canonibus & aliquarum tantum provinciarum usu metiri, quasi latius non pateret: *Definiendo præcipimus*, inquiunt Patres Concilii Saltzburgensis, *ut Episcopi, Abbates, Archidiaconi, & alii Ecclesiarum Prælati, statuta sacri generalis Concilii celebrati proximè in Lugduno, in Ecclesiis, & subditis suis, Clericis & laïcis, SECUNDUM QUOD EADEM STATUTA ISTIS ET ILLIS CONVENIUNT, ET QUANTUM EOS TANGUNT, sic sollicitè & frequenter studeant publicare, ut ipsorum pronuntiantium*

tium & subditorum memoria & observantia impriman-
tur. Art. 5. §. 12.

9. D U O D E C I M U S.

*De Capite decimo secundo Synodi Colonienfis
anno 1279. celebrata.*

1. **D** I S S E R T. „De illis intelligitur Canon 12. Con-
cilio Lugdunensis, de quibus Synodus Colonien-
sis à Siffrido Archiepiscopo habita anno 1279.
„Cap. 12. cujus hæc sunt verba: *Excommunica-*
„*mus omnes Advocatos Ecclesiarum, & alios quoscumque, &*
„*quocumque nomine censeantur, qui exactiones vel servitia in-*
„*debita Ecclesiæ vel Ecclesiasticis Personis. imponunt. Item ex-*
„*communicamus in his scriptis omnes illos, cujuscunque sint*
„*dignitatis vel statûs, qui Ecclesiæ nostræ Majoris, vel alia-*
„*rum Ecclesiarum nostræ Diæcesis homines, censum capitalem*
„*ipsis Ecclesiis solventes, prætextu Advocationis, vel alterius*
„*coloris, exactionibus vel captionibus opprimunt, vel molestant,*
„*aut bona eorum mobilia vel immobilia, post mortem ipsorum, in-*
„*vadunt vel accipiunt violenter.*

2. R E S P. Num ex isto Decreto sequitur, Canonem XII. Lugdunensem non esse intelligendum de Regaliâ vel de Regibus? Quasiverò dum unum sacrilegii genus in aliquo Concilio damnatur, istud tantum in alio Concilio reprobatum fuisse censendum sit. Adde, quòd hæc duo Decreta in hoc concordant, quòd uterque prohibet, ne prætextu Advocationis exactiones vel servitia indebita Ecclesiis vel Personis

Art. 5. Ecclesiasticis imponantur. Quæ concordia clariùs apparet in
§. 13. Canonibus, qui sequuntur.

§. DECIMUS TERTIUS.

*De Canone XII. & Canone decimo quinto Concilii
Saltzburgensis anno 1281.
habiti.*

1. **D**ISSERT. „ De illis intelligitur Concilii Lugdu-
„ nensis Canon 12. de quibus Concilium alterum
„ Saltzburgense anno 1281. celebratum, quod
„ ipsum laudat, Canone item 12. cujus hæc sunt
„ verba: *Item sub velamento Advocacionis nonnunquam gravan-*
„ *tur Monasteria, Conventualium, Parochialium, & aliarum*
„ *Ecclesiarum libertas, & immunitas perturbantur: decrevimus*
„ *ut omnes qui occasione hujusmodi aliquod Jus sibi vendicant in*
„ *Ecclesias, nisi de Jure suo Ordinarium loci certum fecerint,*
„ *ante Festum S. Joannis Baptiste, quem eis ad hoc terminum*
„ *peremptorium assignamus; ex tunc super hoc de cætero nullate-*
„ *nus audiantur; & Clericus qui se non opposuit taliter usurpan-*
„ *ti, pœnam sustineat nuper in Lugdunensi Concilio statutam. Et*
„ *Canone 15. Statutum bonæ memoriæ Guidonis contra Patronos,*
„ *Judices, & Præcones editum, qui bona invadunt deceden-*
„ *tium Clericorum, pro necessitate temporis aggravantes, statui-*
„ *mus; ut raptores rerum hujusmodi vacantium Ecclesiarum ipso*
„ *jure excommunicationem incurrant.*

2. RESP. Concilium Saltzburgense Lugdunense Decre-
tum

tum Provinciæ suæ moribus accommodavit. Unde nonnisi *Art. 5.*
vitiosâ consequentiâ inferri potest, Reges Gallia: à Decreto *§. 13.*
Lugdunensi excipiendos, quia de illis non intelligitur Canon
Saltzburgenfis: quasi Saltzburgensium Patrum esset, Cano-
nes pro Galliâ condere: aut in ipsorum Provinciâ nullius
usûs essent Canones Reges Galliarum spectantes: aut ad Gal-
liam pertinere censendi sint illi tantùm Canones, qui eodem
omninò modo, ne variatis quidem personarum circumstan-
tiis in aliis omnibus provinciis observandi sint. Nonne po-
tius ex Decreti Lugdunensis executione in aliis provinciis se-
cundùm illarum mores, conjiciendum esset, illud etiam in
Galliâ exequendum esse juxta Galliæ mores: ac sicut alibi
Custodes ultra constitutum sibi salarium quidquam exigere
prohibentur, nec possunt sine præscriptis conditionibus
custodiam de novo assequi; ita Reges Christianissimos,
ad quos solos juxta Dissertatoris doctrinam pertinet in ipso-
rum Regno custodia Ecclesiarum vacantium, non posse Jus
illud autoritate propriâ ad Ecclesias liberas de novo extendere,
aut in Ecclesiis Regaliæ obnoxiiis Jus suum novo modo exer-
cere?

Art. 5.

§. 14.

§. DECIMUS QUARTUS.

*De Canonibus vigesimo sexto & vigesimo Concilii
Herbipolensis anno 1287.
congregati.*

1. **D**ISSERT. „ De illis intelligitur Concilii Lugdu-
„ nensis Canon 12. de quibus Concilii Herbipo-
„ lensis anno 1287. celebrati Canon 26. cujus hæc
„ sunt verba : Nonnulli afflictis Ecclesiis, quæ va-
„ cationis laborant incommodo, non verentes afflictionem adde-
„ re, bona earundem Ecclesiarum diripere ac occupare nitun-
„ tur. Ex quo grave ipsi Ecclesiis in rebus earum provenit detri-
„ mentum. Nos super hoc vacantibus Ecclesiis providere volen-
„ tes, eos qui vacantium Ecclesiarum, & decedentium Clerico-
„ rum bona immobilia seu mobilia de cetero usurpabunt, aut usi-
„ bus propriis deputabunt, excommunicatos esse volumus ipso
„ facto. Et Canone 20. in quo à sententiâ excommunicatio-
„ nis in bonorum & jurium Ecclesiasticorum invasores latâ,
„ excipiuntur Rex, Regina, & eorum Filii: Dignum arbi-
„ trantes & consentaneum aequitati, ut quos iugo legis forsitan
„ premimus, ab oppressorum illicitis ausibus defendamus, & con-
„ sultissimâ Constitutione in posterum valiturâ sanciamus, quod
„ nulla secularis vel Ecclesiastica Persona, quantâcunque nobili-
„ tate vel præ eminentiâ statûs præfulgeat (Christianissimo Domino
„ Romanorum Rege semper Augusto, ejusdemque Divinâ Consorte
„ eorumque Filiis duntaxat exceptis) Ecclesias & Ecclesiastica
„ bona, jura, & jurisdictiones, & vassallos eorum, violenter
„ & auctoritate propriâ publicè usurpare, aut occupando inva-
dere,

„dere, vel scienter usurpare, aut occupatoribus, invasoribus, & *Art. 5.*
 „scienter usurpantibus Ecclesias & bona prædicta præstare præsu- *S. 14.*
 „mant quomodolibet per se vel per alium aut alios, consilium, auxi-
 „lium, vel favorem: vel quidd si aliquis contra hujusmodi no-
 „stræ Constitutionis tenorem facere vel venire præsumperit. . . .
 „Ipso facto anathematis vinculo sit innodatus, & terræ ipsius
 „Ecclesiastico subiaceant interdicto.

2. R E S P. Si de illis intelligitur Concilii Lugdunensis Ca-
 non XII. de quibus Concilii Herbipolensis anno 1287. celebrati
 Canon 26. ergo de illis intelligitur qui bona Ecclesiarum vaca-
 tionis laborantium incommodo occupare nitantur: atqui hoc fit
 ab iis qui Regaliam in Ecclesiis hætenus liberis exercent. Nec
 enim occupare dicuntur ii tantum, qui bona in suum domi-
 nium transferunt, sed etiam qui ita in illa manus injiciunt, ut
 fructus suos faciant. De iis igitur intelligendus erit Canon
 Lugdunensis.

3. At in Canone vigesimo Concilii Herbipolensis à *senten-*
tia excommunicationis excipiuntur Rex, Regina, & eorum
Filii. Sed si Concilium provinciale Regem, Reginam, ejus-
 que Filios in suo Canone excipiendos putavit, ne verbis gen-
 eralibus anathemati subjicerentur: nonne Concilium Oecum-
 enicum, cujus longè major latiorque est autoritas, Reges Fran-
 ciæ exciperet, nisi illos Decreto suo comprehendi vellet? Cen-
 suræ in Concilii provincialis Herbipolensis Decretis latæ Re-
 gem Romanorum affecissent, nisi Patres contrariam mentem
 expresse declarassent: num Concilii Lugdunensis generalis
 ac celeberrimi Decretum Reges Galliæ non spectabit, quia
 specialiter ab eo nominati non sunt, etiam si Decretum in *uni-*
versos & singulos quantacumque dignitatis honore præfulgeant,
expresse dirigatur?

Art. 5.

§. 15.

§. DECIMUS QUINTUS.

De Canone XI. Concilii Colonienſis anno 1300.

1. **D** I S S E R T. „ De illis intelligitur Concilii Lugdu-
 „ nensis Canon 12. de quibus Synodus Colonien-
 „ sis anno 1300. à Wichboldo Archiepiscopo cele-
 „ brata, Canone 11. cujus hæc sunt verba : *Quia*
 „ *nonnulli terrarum Domini, Judices & alii Officarii laici, bona*
 „ *Clericorum nostra Diæcesis decedentium ex testamento, vel ab in-*
 „ *testato, auctoritate propriâ violenter rapiunt, occupant & arre-*
 „ *stant in præjudicium Ecclesiasticæ libertatis, quo minùs deceden-*
 „ *tium ultima voluntas pro salute animarum eorundem valeat adim-*
 „ *pleri: Nos tam præsumptuosos excessus corrigere volentes, mone-*
 „ *mus omnes Nobiles, Judices terræ, Advocatos, terrarum Do-*
 „ *minos & laicos quoscunque, ne deinceps talia attentare præ-*
 „ *sumant. Contrarium facientes, (quos ipso facto ex tunc in his*
 „ *scriptis excommunicamus) excommunicatos in Ecclesiis vestris,*
 „ *& præcipuè in Parochiis in quibus talia perpetrantur, & in*
 „ *quibus tales morantur, vos universi Rectores Ecclesiarum publi-*
 „ *cè nuncietis.*

2. R E S P. Discrimen est inter Canonem Lugdunensem,
 & Coloniensem: quia Lugdunensis editus est adversus univer-
 sos & singulos, qui bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut
 locorum ipsorum vacantium occupare præsumunt, quantacumque
 dignitatis honore præfulgeant: Colonienſis verò adversus non-
 nullos terrarum Dominos, Judices, & alios Officiarios laicos
 bona Clericorum Colonienſis Diæcesis decedentium ex testamento,
 vel ab intestato, auctoritate propriâ violenter rapientes. Unde

cx

ex Colonienſi Canone Lugdunenſis metiendus aut limitandus *Art. 5.*
non eſt. Cùm enim fines diverſos ſpectent , nihil mirum §. 16.
eſt, ſi diverſa ſint quæ ſtatuunt; neque hâc in parte alte-
rum ex altero interpretandum quiſquam niſi temerè judica-
verit.

§. DECIMUS SEXTUS.

*De Canone III. Concilii Colonienſis anno 1310.
convocati.*

1. **D** I S S E R T. „ De illis intelligitur Canon 12. Con-
ciliũ Lugdunenſis, de quibus Concilii Colonien-
ſis anno 1310. celebrati Canon 3. cujus hæc ſunt
verba: *Monemus omnes Nobiles, terrarum Domi-
nos, Scabinos, Conſules, Judices ſeculares, & univerſita-
tes, ac alios laicos, cujuſcunque ſtatũs exiſtant, ne de cætero
occaſione Advocatiarum, quas quidam ex eis ſuper bona Eccle-
ſiaſtica habent, vel quocunque alio nomine vel colore ad hoc
quæſito, tallias, collectas, exactiones, petitiones, aſſiſias,
contributiones, ſervitia indebita, & ultra quàm Jus Advo-
catie, juxta Scabinorum ſententiam, ubi Advocati ſunt, per-
mittit ipsis Eccleſiis, Eccleſiaſticisve Perſonis, hominibus, man-
cipiis, & bonis earumdem imponant, vel imponere, exigere,
aut recipere præſumant, &c. Aliàs contra ipſos volumus pro-
cedi per ſententiam excommunicationis, quouſque ſatiſſaciant
de commiſſis.*

2. R E S P. Det veniam Lector, ſi tamdiù tamque fre-
quenter in rebus à controverſiâ noſtrâ alienis detinetur, ob
legem quam nobis ipſi impoſuimus, ne quid prætermitte-

Art. 5. remus ex Dissertatione cui respondemus. Non potuit Dissertator argumenta propria invenire ad causam, quam defendit, patrocinium. Quamobrem colligit hinc inde quidquid putat sibi adjumento esse posse; saltem ut Lectoris animum à vero statu quaestionis, quæ est *de Regalia extensione*, avertat.

3. Magnum est discrimen inter Canonem xxi. Concilii Lugdunensis, & tertium Concilii Colonienfis hîc citatum. Concilium enim Colonienfe, cum provinciale tantum esset, nec in suâ Provinciâ Reges haberet, Canonem suum edidit contra Nobiles, terrarum Dominos, Scabinos, Consules &c. Concilii autem Lugdunensis, utpote œcumenici Decretum afficit universos & singulos, quantæcumque dignitatis honore præfulgeant. Præterea Canon Colonienfis non est limitatus ad tempus vacationis Ecclesiarum; Lugdunensis verò conditus est contra eos qui bona Ecclesiarum, Monasteriorum, aut locorum piorum vacantium occupare præsumunt. Itaque Lugdunensis Regaliam, quæ non nisi vacante Sede exercetur, cohibet; Colonienfis quovis tempore onera injusta Ecclesiis imponere vetat.

9. DECIMUS SEPTIMUS. Art. 5. §. 17.

De Canone vigesimo quarto Concilii Avenionensis ab aliis Conciliis renovato.

1. **D** I S S E R T. „ De illis intelligitur Canon 12. Con-
 „ ciliū Lugdunensis, de quibus Concilium Avenio-
 „ nense anno 1326. celebratum, cujus hæc sunt
 „ verba : Nullus omnino Prælati, Abbas, Prior,
 „ vel Patronus Clericus, vel laicus, cujuscunque statûs, vel
 „ dignitatis, Ordinis, vel Religionis existat, bona Ecclesiarum
 „ vacantium, Metropolitanæ, vel Suffraganeæ, Prioratûs, Ab-
 „ batie, vel alterius cujuscunque Monasterii vel Ecclesiæ, per
 „ promotionem, aut mortem, vel resignationem, vel mutatio-
 „ nem, vel absolutionem, vel alio quocunque modo vacantium,
 „ capere vel per se vel per alium, aut occupare vel usurpare præ-
 „ sumat, nisi sibi per Privilegium, vel consuetudinem hoc liceret.
 „ Quod si fecerit, tam ipse, quàm grati obedienter ei aliquali-
 „ ter in hac parte, excommunicationis incurrant sententiam ipso
 „ facto. Hunc Canonem recensuit & confirmavit Synodus
 „ Avenionensis altera anno 1337. habita, Canone 29. Eum-
 „ dem inter sua transcripsit Decreta Synodus Vauensis anno
 „ 1368. Canone 13. Certè cùm illa Pontificum & Concilio-
 „ rum ante vel post Concilium Lugdunense II. edita Decreta,
 „ in eadem materiâ versentur, eundemque abusum emen-
 „ dent, prohibeant, damnent sub eadem poenâ, quem Ca-
 „ non 12. ejusdem Concilii damnat, & evidentissimum sit
 „ illa Reges non spectare, nec de Regali Jure prout à Regi-

Art. 5. „bus Christianissimis exercebatur, decernere, sed de Juribus
§. 17. „quæ à Comitibus, Baronibus, Vicedominiis, Advocatis,
 „Judicibus, titulo Patronatûs, Advocationis, Guardia,
 „seu Custodiæ usurpabantur in Ecclesiis vacantibus, evidenter
 „colligitur (inquiunt nostrates Magistratus & Jurisconsulti)
 „Lugdunensis Concilii 12. Canonem his Decretis simillimum,
 „Reges Christianissimos non spectare, quos ne quidem no-
 „minat; nec de Regaliæ Jure prout ab ipsis exercetur, qua-
 „tenus scilicet perceptionem fructuum Ecclesiæ vacantis,
 „& collationem Præbendarum complectitur, intelligendum
 „esse.

2. R E S P. Si rectè argumentatur Dissertator, Rex Fran-
 ciæ nulli Conciliorum generalium, multò minùs nationa-
 lium aut provincialium Canoni subest. Quinam enim Cano-
 nes expressam illius mentionem faciunt: nisi fortè pauca quæ-
 dam antiqua Concilia Gallicana, quorum obligationi suam
 Majestatem subtrahere, non erit operosum erudito, & inge-
 nioso Theologo & Jurisconsulto.

3. Canon Concilii Lugdunensis tam apertè Regaliam de
 novo in Ecclesiis ab eâ liberis usurpare, & eâ in Ecclesiis ci-
 obnoxiiis abuti vetat, ut, si qui Canones Conciliorum par-
 ticularium eam non spectent, abusus ab iis, quibus occurrere
 voluit Concilium Lugdunense, diversos corrigere potius cen-
 sendi sint, quàm Concilium Lugdunense eos tantum abusus
 emendare voluisse, qui à particularibus Conciliis fuerunt pro-
 hibiti. Sed attentè considerantibus patet, Concilia illa parti-
 cularia Lugdunense Decretum personis & moribus suarum
 regionum accommodasse. Cùm enim varii variarum pro-
 vinciarum mores sint, varique in illis abusus oriantur, Ca-
 nones in Conciliis œcumenicis nunquàm confici possent, si
 debe-

deberent speciales singularum provinciarum abusus exprime- *Art. 9.*
re. Canones sicut & leges instar remedium sunt, quæ in §. 17.
Conciliis generalibus præscripta, in provincialibus ad diversa
morborum genera accomodantur.

4. Verumtamen Decretum Concilii Avenionensis hæc rela-
tum, maximam habet affinitatem cum Canone XII. Conci-
lii Lugdunensis ; cum bonorum Ecclesiarum vacantium se-
curitati uterque consulat ; uterque personas cujuscunque
statûs & dignitatis afficiat ; uterque non solum bona inva-
dentes, sed etiam invadentibus, prout deberent, non ob-
stantes plectat. Itaque si sensus Concilii Lugdunensis esset
obscurus, ab Avenionensi illustraretur, & ex amborum in-
ter se collatione clariùs appareret, bona Ecclesiarum vacan-
tium non posse à quoquam occupari, *nisi sibi per Privilegium
vel consuetudinem hoc liceret.* Hoc tamen inter illos discrimen
intercedit, quod Lugdunensis Reges apertiùs designat,
verbis illis, *quantacunque dignitatis honore præfulgeant*, stri-
ctiùsque illos obliget, quia nullus fidelis à Concilii generalis
obedientiâ se subducere potest, Conciliorum autem particula-
rium prohibitionibus non omnes ligantur.

5. Sed si Dissertator sinceri tantum Historici, non autem
Regii seu Aulici Patroni partes agebat : cur hic prætermisit
Canonem 56. Concilii Vaurensis, in quo agitur de legitimâ
custodiâ Ecclesiarum vacantium, & solius Ca. 13. meminit?
Cur ex hoc potiùs quàm ex illo accipiendum voluit sensum
Concilii Lugdunensis ? sunt autem in prædicto Ca. 56. no-
tanda verba sequentia : *Ut ii quibus administratio bonorum
Archiepiscopalis, vel Episcopalis Dignitatis competit, Sede va-
cante, ex consuetudine, vel statuto, vel qui ad hoc per Capitu-
lum eliguntur, sciant, se solam administrationem & custodiam*
dicto-

Art. 5. dictorum bonorum habere. . . . Et teneatur (Administra-
§. 17. tor) futuro ipsius Ecclesiæ Prælati de totâ dictâ administratio-
ne, quàm citiùs poterit commodè fidelem reddere rationem. Et
quidquid apud ipsum, ratione redditâ, repertum fuerit superesse,
nec non privilegia, instrumenta, regestra, libros, & scrip-
turas alias, quæ seu quas de Chartulario seu Archivo vel alio lo-
co abstraxerit, nisi jam restituerit, ut est dictum, integrè &
realiter restituat intra mensem. Plurimùm differt custodia ra-
tio quæ hîc præscribitur, ab usu Regaliæ, ut attendenti pa-
ter; Primò enim custodia & administratio bonorum Eccle-
siaisticorum, Sede vacante, non ad Regem, sed ad Capitulum
pertinere supponitur, vel ad alios ex consuetudine vel sta-
tuto, puta ad Archidiaconos, vel alios Officiales Ecclesiasti-
cos. Secundò, Custos tenetur, futuro ipsius Ecclesiæ Prælati
de totâ dictâ administratione, quàm citiùs poterit commodè fide-
lem reddere rationem. Et quidquid apud ipsum, ratione redditâ,
repertum fuerit superesse . . . integrè & realiter restituere
intra mensem. Nonne hujusmodi custodia & administratio
excludit Regaliæ usum & exercitium? Nisi fortè P. Alexander
velit duo illa quæ diximus & alia quæ in toto illo Canone
statuuntur, Regibus præcepta esse circa Regaliæ praxim. Sed
nimiùm repugnant Regaliæ definitioni ab ipso traditæ. Art.
1. §. 1.

§. DECIMUS OCTAVUS.

Art. 5.
§. 18.*De collatione Præbendarum Jure Regaliâ.*

1. **D** I S S E R T. „ Sed enim quomodo Jus conferendi
 „ Beneficia simplicia vacantibus Ecclesiis Metro-
 „ politanis vel Cathedralibus Regibus Christia-
 „ nissimis competens, circumscriptum, & ad cer-
 „ tas Ecclesias coarctatum censi potest eo Canone, qui
 „ nec de Beneficiorum collatione, nec de Metropolitanis
 „ & Cathedralibus Ecclesiis verbum ullum habet? Non ita
 „ obscure Concilia & Pontifices loqui solent suis in Decretis,
 „ nec silentio involvunt id quod præcipiunt aut prohibent
 „ sub pœna excommunicationis, sed illud conceptis verbis
 „ exprimunt & inculcant. Sciunt enim, se hujusmodi leges
 „ Prophetis non dicere, sed iis hominibus qui ex verbis legis
 „ mentem Legislatoris intelligant. Relege Canonem 12. Con-
 „ ciliij Lugdunensis, attentâ consideratione illum expende,
 „ nihil ibi invenies de collatione Præbendarum Sede vacante,
 „ quæ tamen in Regaliâ Regum Christianissimorum præcipua
 „ res est. Id pridem observavit Guimerius Præses in Pragmati-
 „ cam Sanctionem, ad Caput de Annatis: *Rex Franciæ &*
 „ *Angliæ* (inquit) *vendicant sibi in quibusdam Ecclesiis Cathe-*
 „ *dralibus suorum Regnorum collationem Præbendarum, aut alio-*
 „ *rum Beneficiorum Sede vacante; & illo etiam tempore ipsarum*
 „ *Ecclesiarum temporalia recipiunt, & sibi applicant, & cir-*
 „ *ca hoc ultimum providit Gregorius X. in Concilio generali con-*
 „ *tra hæc de novo usurpantes, & contra abutentes quibus com-*
 „ *petit ab antiquo. De hoc autem Jure conferendi nihil providit.*

T t t

2. RESP.

- Art. 5.* 2. RESP. Ad vanas argutias recurrere coguntur, qui certam veritatem impugnant. Non simpliciter negat Dissertator, Canonem Concilii Lugdunensis Ecclesias Metropolitanas & Cathedrales spectare; at rethoricè sic interrogat: *Sed enim quomodo Jus conferendi beneficia simplicia vacantibus Ecclesiis Metropolitanis vel Cathedralibus Regibus Christianissimis competens, circumscriptum & ad certas Ecclesias coarctatum censeri potest eo Canone qui nec de Beneficiorum collatione, nec de Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis verbum ullum habet?* An Ecclesiae Metropolitanae & Cathedrales non sunt Ecclesiae, ut sub generali & communi Ecclesiarum nomine, quod frequenter in Canone Lugdunensi repetitur, etiam in materia favorabili, qualis est ipsarum libertas, intelligi non debeant? Nonne Cathedrales potissimum Ecclesiae per antonomasiam nuncupantur? Nonne de ejusmodi Ecclesiis Canonem Lugdunensem accepit nominatim Guimerius in illis ipsis verbis, quae ex eo refert hic Dissertator: *Rex Franciae & Angliae, inquit, vendicant sibi IN QUIBUSDAM ECCLESIIS CATHEDRALIBUS &c.*? An Prophetarum more, & non potius ex verbis legis mentem Legislatoris intelligens, Canonem hunc de Ecclesiis Cathedralibus interpretatus est Durandus, & cum illo omnes alii interpretes?
3. Sed quam lepida est Dissertatoris observatio, sic Adversario, quasi eum validissimo telo confodisset, insulantis: *Relege Canonem XII. Concilii Lugdunensis, attenda consideratione illum expende; nihil ibi invenies de collatione Praebendarum Sede vacante, quae tamen in Regalia Regum Christianissimorum praecipua res est.* Ad probandum Jus aut usum Regaliae innumera ipse coacervavit testimonia, in quibus ne verbum quidem invenitur de collatione Praebendarum Sede vacante: an ergo ei nunc auscultabimus, asserenti Canonem Concilii Lugdunensis

sis non spectare ad Regaliam, *quia nihil ibi invenitur de collatione Præbendarum?* Centies in hac Dissertatione decantat, collationem Præbendarum inter fructus computari; atque in eum sensum accipi Decretum Concilii Lugdunensis scripsit Art. I. §. I. & tamen hic quærit, *quomodo Jus conferendi Beneficia simplicia vacantibus Ecclesiis Metropolitanis vel Cathedralibus Regibus Christianissimis competens, circumscriptum & ad certas Ecclesias coarctatum censi potest eo Canone qui nec de Beneficiorum collatione, nec de Metropolitanis & Cathedralibus Ecclesiis verbum ullum habet:* idque, licet supponatur Regaliæ extensionem, quoad bonorum Ecclesiasticorum usum-fructum, fuisse à Concilio Lugdunensi prohibitam. Hanc enim suppositionem innuit Pater Alexander primis illis particulis, *sed enim quomodo &c.* Confer, quæso, cum hoc loco quod scripsit præcitato Art. I. his verbis: *Dicitur (Regalia) Jus conferendi Beneficia, quia collatio Beneficiorum ad fructus pertinet, secundum Abbatem Panormitanum, & alios Interpretes in Cap. Illa devotionis. Tit. Ne Sede vacante aliquid innovetur; & Glossam Cap. Cum olim tit. de Majoritate & Obedientia; nec non in Cap. Generali Constitutione. De electione & electi potestate in Sexto.* (quod est Decretum Concilii Lugdunensis de quo est quæstio) *Quæ in editione Romana recisa est. Unde apud nos illud velut AXIOMA JURIS INVALUIT, CONSTANTERQUE RETINETUR: COLLATIO BENEFICIORUM COMPUTATUR IN FRUCTU.*

3. Equidem Patri Alexandro in præsentì §. & Glossæ Pragmaticæ Sanctionis libenter assentior, falsumque existimo illud axioma: *Collatio est in fructu*, in eo saltem sensu quo à Regalistis accipitur, quique omnino adversatur finì Glossæ, ubi primum usurpatus est ille loquendi modus. Hinc sequitur,

Ttt 2.

tur,

Art. 5. tur, Regem Christianissimum non posse sibi, ut plures etiam
 §. 18. Regalistræ tradiderunt, collationem Præbendarum in Eccle-
 siis vacantibus vendicare, sub prætextu quod illarum custo-
 diam & usum-fructum habeat; nisi Privilegio aliquo, vel
 saltem antiquâ consuetudine juvetur, quod etiam confirma-
 tur Arresto pro Ecclesia Aniciensi lato à S. Ludovico, quod
 videre potes Articulo præcedenti §. 31. & Arrestis pro Eccle-
 sia Bituricensi & pro Ambianensi, de quibus infra §. 22.
 n. 23.

4. Nota obiter in testimonio Guimerii, primò, hæc ver-
 ba: *In quibusdam Ecclesiis Cathedralibus*, quæ rem aliunde
 certam confirmant, Regem scilicet non habere Jus Regaliæ in
 omnibus Regni sui Ecclesiis etiam Cathedralibus. Nota se-
 cundò, hæc alia: *Illo etiam tempore ipsarum Ecclesiarum tempo-
 ralia recipiunt & sibi applicant &c.* quibus clarè distinguitur
 usus-fructus à Beneficiorum collatione. Utramque observa-
 tionem complectitur *Ragueau* in Academia Bituricensi Juris
 Professor in Indice Jurium Regiorum, verb. *Droit de Regale*.
 EN QUELQUES EGLISES, inquit, LE ROY A REGALE
 POUR LES FRUITS SEULEMENT, ET NON POUR LA CO-
 LLATION DES BENEFICES: COMME LA COLLATION NE
 FAISANT PARTIE DES FRUITS DE L'EVECHE OU ARCHE-
 VECHE. Id est: „ In aliquibus Ecclesiis Rex habet Regalia
 „ quoad fructus duntaxat, minimè verò quantum ad Bene-
 „ ficiorum collationem: collatione scilicet fructuum Episco-
 „ patûs vel Archiepiscopatus partem nequaquam consti-
 „ tuente.

5. Itaque hoc casu locum habebit doctrina Petri Rebuffi
 Jurisconsulti Galli celeberrimi in Concord. tit. de Regia ad
 Prælat. nominat. §. 1. v. *Sed teneatur. Sed dubitaret quis, in-*
 quit,

quit, ad quem spectet vacantium Beneficiorum collatio interim *Art. 5. Sede vacante?* Responde si Rex Jure Regali habuerit Privilegium §. 18. conferendi, ut in quibusdam habet Episcopatibus, in illis poterit conferre Beneficia Episcopatus vel Archiepiscopatus per Cap. Generali de elect. in Sexto. Si autem Jure Regali hoc sibi in fundatione vel aliàs ex Privilegio concessum non fuerit, sed tantum quod vacante Sede illos capiat fructus, ut futuro referrentur successori, tunc conferre non poterit, sed Papa aut Legatus tunc conferet, vel Archiepiscopus post sex menses jure devoluto.

6. DISSERT. „ Accedit, quod fervente dissidio inter „ Bonifacium VIII. & Philippum Pulchrum Regem Christianissimum, Rex Jus suum Regaliæ à Bonifacio injustè „ impugnatum auctoritate Lugdunensis Concilii nullatenus „ tuitus est. At si Lugdunensis Concilii Canon 12. de Regaliæ Jure Christianissimis Regibus competente intelligendus esset, non est verisimile quòd Rex, & qui ipsius Jura „ tunc temporis adversus Bonifacianas invasiones defenderunt „ momentum istud neglexissent; nec respondissent Summo „ Pontifici, ipsum absque ratione Regi negotium facessere ob „ collationem Præbendarum Ecclesiis vacantibus, quæ à Concilio Oecumenico approbata esset. Neque Bonifacius VIII. „ hujusmodi collationem & Regaliæ usum vitio vertisset Regi, si res certa & explorata fuisset, Canonem 12. Concilii „ Lugdunensis ipsum confirmasse in Ecclesiis omnibus in quibus eâ tempestate institutum erat, vetuisse duntaxat ne de „ novo usurparetur. Sed in illa dissensione nulla Concilii Lugdunensis facta mentio. Bonifacius in brevi Epistola ad Philippum Regem: Beneficiorum & Præbendarum ad te collatio „ nulla spectat: & si aliquorum vacantium Custodiam habeas, „ fructus eorum successoribus reserves: & si quæ contulisti, collatio-

Art. 5. „ lationem hujusmodi irritam decernimus, & quantum de facto pro-
 §. 18. „ cesserit, revocamus. Aliud autem credentes, hereticos repu-
 „ tamus. Ad quam Epistolam Rex Philippus respondit: Ec-
 „ clesiarum ac Præbendarum vacantium collationem ad Nos JURE
 „ REGIO pertinere, fructus earum nostros facere, collationes à
 „ Nobis factas & faciendas fore validas in præteritum, & futu-
 „ rum; & earum possessores contra omnes viriliter nos tueri: se-
 „ cūs autem credentes, fatuos & dementes reputamus.

„ Inter Articulos à Bonifacio VIII. objectos eidem Chri-
 „ stianissimo Regi, secundus est: In quibuscunque Beneficiis
 „ Ecclesiasticis conferendis vacantibus in Curia, vel extra Cu-
 „ riam, Romanus Pontifex summam & potiore obtinet potesta-
 „ tem: & per collationem cujusvis laici in ipsis vel eorum ali-
 „ quo, non potest alicui jus acquiri sine auctoritate vel consensu
 „ Sedis Apostolicæ tacitis vel expressis. VII. Item, quoddam Guardia
 „ & Custodia Ecclesiarum Cathedralium vacantium, quas vocant
 „ Regalia per abusum, non abutatur, &c.

„ Ad quos Rex Christianissimus respondet: Ad secundum,
 „ Quoddam collatione Beneficiorum usus est & utitur, sicut ad eum per-
 „ tinet de jure & bona consuetudine, sicut S. Ludovicus & alii
 „ Prædecessores sui usi fuerunt, à tempore cujus memoria non exi-
 „ stit, nec circa hoc fecit nec intendit facere aliquam novitatem,
 „ nec credit quoddam Papa sibi facere velit, qui longum usum suum,
 „ & Prædecessorum suorum in collatione hujusmodi novit plenif-
 „ simè ab experto. Ad VII. respondit, Quoddam nunquam fuit, nec
 „ est intentionis vel voluntatis suæ in hujusmodi perceptione Re-
 „ galium præjudicialem vel noxiam facere novitatem, sed intendit
 „ eis uti quemadmodum S. Ludovicus, & alii Prædecessores sui
 „ uti consueverunt, &c.

„ In Scripto quod Guillelmus de Nogareto, & Guillelmus
 de

„ de Plafiano Clementi V. Pontif. Max. tradiderunt, hi le- *Art. 5.*
 „ guntur Articuli: x. Item certum, notorium & indubitatum §. 18.
 „ existit, quòd Dominus Rex habet Jura Regalia univèrfa in
 „ Regno suo: sed inter cetera Jura Regalia, habet jus perci-
 „ cipiendi fructus omnes, redditus & proventus Ecclesiarum Ca-
 „ thedralium vacantium, & suos faciendi, qui de sua Regaliâ
 „ existunt, quandiu vacant: & cùm præficitur novus Prælatum
 „ illis Ecclesiis, Prælati hujusmodi ab ipso Rege temporalitatem
 „ recipiunt, post Fidelitatem sibi præstitam, vel Homagium: quo
 „ Jure Regalium dictus Dominus Rex usus est, tam ipse, quàm
 „ ejus Prædecessores Reges Franciæ, tantis temporibus, de quorum
 „ contrario memoria non existit.

„ XII. Item certum, notorium, & indubitatum existit, quòd
 „ quandiu vacant dictæ Ecclesiæ, in quibus dictus Dominus Rex
 „ habet Regalia, idem Dominus Rex donat & donare consue-
 „ vit Dignitates, & Præbendas & Beneficia, quorum collatio
 „ modo quocunque pertinere potest ad Prælatum illius Ecclesiæ, eo
 „ tempore quo existant ibidem, sive ibidem vacant prædicta Ben-
 „ ficia, Præbendæ, vel Dignitates, vel in Curia Romana, vel alibi
 „ ubicunque.

„ XIV. Item certum, notorium, & indubitatum existit, quòd
 „ Jura Regalia aliquarum Ecclesiarum, quæ habet in Ecclesiis
 „ prædictis Dominus Rex prædictus, Progenitores ipsius Domini
 „ Regis, & Prædecessores ejus in Regno, dederunt in feudum
 „ aliquibus Baronibus suis, tam Ecclesiasticis quàm secularibus:
 „ qui Barones Regalibus illis utuntur & fruuntur, Sedibus Ec-
 „ clesiarum ipsarum vacantibus, Jure suo feudali, & Jure Re-
 „ gio, à quo suum Jus movet; & idèd Jus Regale vocatur; quo
 „ Jure dicti Barones utuntur nominibus suis, & nomine Regio, &
 „ usi sunt tanto tempore, de cujus contrario memoria non existit.

7. RESP.

Art. 5. 7. RESP. Controversia inter Bonifacium VIII. & Philippum IV. non erat propriè circa substantiam Regaliæ seu custodiæ, sed circa ejus exercitii modum. Quia enim Concilium Lugdunenſe prohibuerat quidem iis, qui ex fundatione, vel antiquâ consuetudine Jus Regaliæ sibi vendicabant, *ne ea quæ non pertinent ad fructus sive redditus provenientes vacationis tempore, usurparent*; non tamen expresse permisſerat usurpare quæcumque pertinebant ad fructus seu redditus: idcirco Bonifacius, juxta juris communis dispositionem, judicabat, fructus provenientes tempore vacationis deductis expensis, reservandos esse futuro successori; non autem in Fiscum Regium deferendos. Hic enim erat quintus ex Articulis à Papa ad Regem per Legatum Apostolicum missis, ab Henrico Spondano ad an. 1303. num. 2. ex M. S. Sanvictorino relatis: *Non debere Regem abuti custodia Ecclesiarum Cathedralium vacantium, quæ vocant Regalia per abusum; sed deductis necessariis & moderatis expensis, residuum fructuum reservandum esse Prælatiſ.* Conquerebatur Pontifex, ut refert idem Historicus ad an. 1301. num. 10. *Regem Ecclesiarum Cathedralium proventus quos appellabant Regalia per abusum, immoderatè assumere; sicque fieri, ut quarum custodia fuisset ab initio Regibus pro conservatione permiffa, nunc ad consumptionis noxam devenissent.* Hos Articulos refert P. Alexander, sed truncatos, addito, &c. si Regi omninò favissent, ne apicem quidem præteriiſſet.

8. Porro modestum ac religiosum Theologum decuiſſet reverentiùs de Summis Pontificibus loqui, quàm & hîc & aliis in locis fecit Dissertator: ac si verum erat desiderium quod in fine hujus Dissertationis præ se fert, prætermittenda erant odiosa, quæque ad controversiam de Regaliæ extensione mini-

minimè necessaria atque alterutrius Potestatis animum exaspere- *Art. 5.*
rare nata. Sed incepta prosequamur. §. 18.

9. Quia etiam Concilium Lugdunense circa collationem Beneficiorum titulo Regaliæ nihil statuerat, non putabat Bonifacius Regi plenam eorum dispositionem, sed tantum præsentationem competere: *Nec item de collatione Præbendarum Regem gravari; esse enim duo in illis consideranda, jus Patronatûs, & præsentationem: collationem verò & usum ad laicos nullo jure pertinere posse, nisi fortè ministerialiter. Quantum ad collationem Beneficiorum, non posse cadere in laicum, ita quòd habeat jus & auctoritatem spirituales conferendi.*

10. Itaque non negabat Summus Pontifex, quin Rex Franciæ custodiam haberet aliquarum Ecclesiarum vacantium, sed illius usum ad juris communis terminos reducere conabatur. Unde ex illa controversia non nisi vitiosè concludi potest, Concilium Lugdunense non vetuisse, Regaliæ ad Ecclesias liberas extendere: de qua extensione inter Pontificem & Regem non erat quæstio: quandoquidem ipsemet Philippus IV. agnoscebat, se Jus illud in omnibus Regni sui Ecclesiis non habere, ut videbimus §. §. 21. & 22.

11. Sanè quemadmodum P. Alexander negat Concilium Lugdunense jus conferendi Beneficia in Ecclesiis, in quibus eà tempestate institutum erat, confirmasse, ac vetuisse, ne de novo in aliis usurparetur; quia alioquin Bonifacius VIII. hujusmodi collationem, utpote à Concilio approbatam vitio non vertisset Regi Philippo: ita concludere liceret Reges fructus Ecclesiarum vacantium non facere suos, sed eos, deductis expensis, futuro Episcopo reservare. Ali-

Art. 5. ter enim doctissimus ille Pontifex consuetudinem tam insignem non ignorasset, atque adeò nec vitio vertisset Regi; præsertim, si, ut Regalistæ communiter docent, à Concilio Lugdunensi fuisset approbata.

2. Cæterùm dum Guillelmus de Nogareto ait Articulo x. hîc relato : *Item certum, notorium & indubitatum existit, quòd Dominus Rex habet Jura Regalia universa in regno suo*, per vocem illam, *universa*, non significavit Regaliam in universo Regno Franciæ locum habuisse, sed tantùm Regena obtinere genus omne jurium Regiorum, inter quæ Regaliam quæ in aliquibus Ecclesiis exercebatur, reponebat. Hæc enim ejus verba in Articulo xii. *Dicta Ecclesia in quibus dictus Dominus Rex habet Regalia*, satis innuunt, suam Majestatem non habuisse Jus illud in omnibus Ecclesiis. Sin aliter sensisset Nogaretus, falsi convinceretur tum aliorum, tum ipsiusmet Philippi Regis testimonio de quo infra.

13. Quòd autem Nogaretus in Art. xiv. de Ragaliâ Baronibus concessâ dicit, expendimus jam Art. 1. §. 1. ubi eundem Articulum retulit Dissertator, ibique observatum est, hoc testimonio confutari idipsum quod ex eo inferebat P. Alexander, scilicet quòd Regalia soli Regi competat & cum nemine alio communicetur, id quod etiam falsum esse ostendunt aliqua ex reliquis testimoniis hîc exscriptis.

§. DECIMUS NONUS.

Art. 5.

§. 19.

*De usu-fructu Ecclesiarum vacantium à Comitibus &
Baronibus percipi solito.*

I. **D** I S S E R T. „ Ex postremo illo Articulo comper-
 „ tum est, Bonifacii VIII. temporibus Comites
 „ & Barones quosdam usum-fructum Regalium
 „ Sedibus Ecclesiarum Cathedralium vacantibus
 „ habuisse, nec id recens tum fuisse, sed antiquo usu firma-
 „ tum, adeoque ante Lugdunensis Concilii tempora. Quod
 „ & plures Episcoporum, Abbatum, & aliorum Epistolæ à
 „ Duchesnio editæ Tom. 5. Histor. Francor. confirmant xxxv.
 „ Fulberti Carnotensis Episcopi, pag. 184. Ivonis Carnoten-
 „ sis 21. pag. 228. qui testatur Carnotensem Comitem *pravas*
 „ *consuetudines*; quas habuerant Antecessores sui, & ipse, in
 „ domibus & rebus Carnotensis Episcopi defuncti vel depositi, mul-
 „ to suo labore & sumptu, Ecclesiæ dimisisse. Antihodorensis
 „ Episcopi 213. pag. 642. Decani & Capituli Matisconensis
 „ 482. ad Regem scripta, pag. 735. *quantis infestationibus Co-*
 „ *mitis Girardi & suorum vestra Matisconensis Ecclesia post de-*
 „ *cessum venerabilis nostri Domini Pontii sit afflicta, Literis no-*
 „ *stris, Sublimitati vestræ satis esse intimatum credimus. Post*
 „ *acceptas siquidem treugas Comitis, per manus scilicet nuntio-*
 „ *rum vestrorum, Episcopus noster præsentiam vestram adire di-*
 „ *sposuit.* Comitis Theobaldi, quæ est inter Epistolas Sugerii
 „ Abbatis 38. Regale Carnotensis Episcopatus de Rege in feodum
 „ teneo cum alio feodo meo; ita quod decedente Episcopo, Regale

V V V 2

Epi-

Art. 5. „Episcopatus meum proprium est, quousque alius substituitur.
§. 19. „Et ided vos rogo, ut pro Regali quod meum est, Capiceriam ab
„Episcopo non requiratis. Idem probant Epistola Arnulphi
„Lexoviensis Episcopi ad Lucium Papam, edita Tom. 2. Spi-
„cilegii, & Epistola S. Bernardi Tom. 3. Spicilegii, pag. 167.
„quæ Comitis Andegavensis meminerunt, qui bona Eccle-
„siæ Lexoviensis per biennium & ampliùs occupaverat. Acta
„vetera ex Chartulario Monasterii S. Albini Andegavensis ex-
„scripta, & à Clarissimo Baluzio edita in Addit. ad cap. 26.
„lib. 8. Domini de Marca, de Concordia Sacerdotii & Im-
„perii, pag. 448. Pactiones initæ anno 1231. inter S. Ludo-
„vicum Regem, & Petrum Ducem Britannia, quibus Jus
„Regaliæ ipsi in Episcopatibus illius Provincia conservatum
„est. Jus Regaliæ quod in suis Ecclesiis Cathedralibus habere di-
„citur. Ducum, Comitum, Baronum nonnulli jure, alii
„injuriâ, Regaliæ, temporalem quidem, quæ in usu-
„fructu reddituum Ecclesiæ vacantis, non spiritualem, quæ
„in Præbendarum collatione posita est, exercebant (ut ob-
„servat D. de Marca) quidam illam plus justo extendebant,
„ad Ecclesias etiam Collegiatis, & Parochiales, & ad quævis
„pia loca. Eorum exemplo, Vicedomini, Advocati, Pa-
„troni hujusmodi Ecclesiarum, aut priorum locorum, iisdem
„vacantibus, in eorum bona manus injiciebant, spolia de-
„functorum Sacerdotum occupabant, fructus suos faciebant.
„Sic Theodulphus Comes Parochialis cujusdam Ecclesiæ bo-
„na invaserat post obitum Presbyteri, quem propterea gra-
„vissimis literis commonuit Hincmarus, ut ea restitueret
„Ecclesiæ, & Presbyteris quibus commendata fuerant, jux-
„ta sacras Auctoritates, & Regum Præcepta, ut refert Flo-
„doardus lib. 3. Histor. Eccles. Rem. cap. 26. Eundem abu-
sum

„ sum damnavit Canon Triburiensis Concilii à Reginone de *Art. 5.*
 „ scriptus lib. 2. cap. 39. Similes abusus Lugdunensis Conci- *§. 19.*
 „ lii 11. tempore frequentes erant, in Ecclesiâ etiam Gallica-
 „ nâ. Et ad eorum emendationem Canon 12. conditus est.
 „ Is est omninò ipsius sensus, nec Regaliæ Jus Christianissî-
 „ mis Regibus competens ullatenus attingit (inquit no-
 „ strates Jurisconsulti, & Regii Magistratus, nec non
 „ Theologi qui hancce quæstionem accuratè expende-
 „ runt.)

2. R E S P. Si nullus fuisset abusus tempore Concilii Lug-
 dunensis præter illum; qui à Principibus inferioribus exer-
 cebatur, illum solum ab eo Concilio damnatum fuisse, non
 malè conjiceret P. Alexander: sed quoniam etiam in Gallia
 Regii Officiales Regaliam ad Ecclesias liberas de novo exten-
 dere conabantur, ut patet inter alia testimonia ex Arresto pro
 Ecclesia Albienfi dato & §. 41. exscripto; cur illam etiam ex-
 tensionem à Concilio Lugdunensi Canone duodecimo prohi-
 bitam fuisse non agnoscemus, cum id apertè significant Ca-
 nonis verba, & confirmant testimonium Durandi & aliorum
 Theologorum ac Jurisconsultorum interpretationes, si nupe-
 ros illos Aulæ adulatores excipias, quorum sententiam tacitis
 nominibus, nobis exponit Dissertator, qui scilicet Canonem
 hunc Regaliæ ad omnes Ecclesias de novo extendendæ obflare
 animadvertentes, ejus verba in sensum à Concilii mente alie-
 num detorquere conati sunt, & antiquam Jurisprudentiam
 dimittentes, novam excogitarunt Officialibus Regiis gratio-
 rem & commodiorem.

3. Illa autem ipsa monimenta quæ testantur, Principes
 Regibus inferiores usum-fructum Ecclesiarum vacantium, in
 aliquibus locis, occasione Regalium, id est, feudorum, jam

Art. 5. ante Bonifacii VIII. tempus usurpare tentasse, plerumque §. 19. etiam docent, Ecclesiam huic usurpationi pro viribus obstitisse. Idque Dissertator ipse fatetur, saltem ex parte dum ait: *Nonnulli jure, alii injuriâ Regaliam, temporalem quidem, quæ in usu-fructu reddituum Ecclesiæ vacantis, non spirituales, quæ in Præbendarum collatione posita est, exercebant.* Itaque non potest usus Regaliæ legitimus probari per abusus illorum Principum. Verbi gratiâ, quæ P. Alexander *Art. superiori* §. §. 36. 37. 38. 40. scripsit de Comitibus Tolosanis & de Vicecomitissa Narbonensi, prorsus inutilia sunt ad ostendendam Juris Regaliæ praxim in illis provinciis, ut ibidem demonstratum est. Idemque de aliis censendum est, nisi aliunde confirmetur, illos *jure non injuriâ* Regaliam temporalem exercuisse. Quoad spirituales enim agnoscit Dissertator Principes illos eam non obtinuisse.

4. Imò cum Principes qui usum-fructum Ecclesiarum vacantium usurpant, non Regibus sed Ecclesiæ injuriam facere judicarentur, ut alibi observavimus, sequitur, usum-fructum illum ad Reges non pertinuisse atque adeò Regaliam locum habere in illis non debere.

5. Occasione Petri Ducis Britanniae libet observare, Patrem Alexandrum, qui tam studiose prætextus inquit carpendi Autoris Tractatus Appamiensis, cum eum existimat Officialium Regiorum voluntati adversari; nonnunquam tamen ei, tametsi reprehensione digno, parcere, ubi id eorundem Officialium utilitabus conducere videtur, ut in hâc Armoricarum Ecclesiarum causa videre est. Fatetur enim prædicti Tractatus Autor lib. 3. cap. 9. illas Regaliæ subjacere. Siquidem agens eo loco de cathalogo Ecclesiarum, qui à Camera computorum confectus est, ut certò sciretur quarumnam fructus

Re-

Regii Ministri peciperent; tacite agnoscit, fructus Ecclesiarum Britannicarum ab illis Ducibus perceptos, atque adeò à §. 19. Regibus Christianissimis percipiendos, cum eis plenè successerunt; quod tamen secus esse, non potuit ignorare Pater Alexander, qui omnia Regaliæ monimenta tam diligenter excussit. Constat enim Duces Britanniae vacantium Ecclesiarum fructus non fecisse suos, sed novis Episcopis reservasse. Tantum autem abest, ut hunc errorem castiget Dissertator, ut ei potius suffragetur, dum Ducem Britanniae Jus Regaliæ habuisse refert, ut probet, Principes Regibus inferiores usum-fructum Ecclesiarum vacantium, aut *jure*, aut *injuriâ* usurpasse.

6. Porro Duces Britanniae fructus Ecclesiarum vacantium non fecisse suos Chopinus lib. 1. de sacra Politia tit. 7. num. 21. tradit & fuscè probat. *Armorici certè Principes, inquit, quondam tutelari fungebantur officio in vacuos earum Diocesum Pontificatus, annuasque sacrorum fundorum obventiones jubebant, publicâ injectâ manu, ab Oeconomo administrari. Sed eâ quidem lege Canonicis Decretis consentaneâ, ut Ecclesiasticæ rei proventus restituerentur successoribus in Episcopatum, Alexandri III. Rescripto, Cum vos de Offic. Ordin. Quemadmodum ex veteribus monumentis patet Armoricæ Camerae Ratiociniorum. Haud aliter vacantium Siculae Ecclesiae Sedium Custodes se professi sunt Neapolitani Reges prisci. Ita ut qui condendis Episcopæ fructibus annuus commissi fuerant dispensatores mandato Principis, cogerentur ejusce curationis rationes novo Antistiti reddere. Neapolitanâ lege Vilhelmi Siculi Regis tit. de administrationibus rerum Ecclesiasticarum post mortem Prælatorum in Constitut. Neapolit. &c. Alias rationes à Chopino in oratione pro illarum Ecclesiarum libertate habitâ adductas vide, si placet, ibidem. Has etiam*

ex-

*Art. 5. exscripsit Ægidius Magister Protopræses in suo Tractatu
 §. 20. de Regaliâ. Eamdem Ecclesiarum Britannia libertatem egregiè defendit Cardinalis Ossatus, ut videbimus §. 21.*

§. VIGESIMUS.

De executione Canonis Concilii Lugdunensis.

D I S S E R T. „ Quamquam si attingeret, nullum
 „ ex eo præjudicium Regaliæ Regum Christianif-
 „ simorum factum esse, aut Jus illorum eo Cano-
 „ ne circumscriptum fuisse atque ad certas Eccle-
 „ sias definitum responderent, quòd receptus in Galliis ab
 „ omnibus Regni Ordinibus ac executioni mandatus non fue-
 „ rit, ut colligitur ex *Durandi Speculatoris* Commentario.
 „ *Præsens*, inquit, *Constitutio fuit ad clamorem Prælatorum*
 „ *Franciae & Angliæ promulgata: modicam tamen ex eo illic ad-*
 „ *huc sequi videmus utilitatem.* Et ex Glossâ Capitis, *Generali*
 „ *Constitutione, de electione, & electi potestate.* In VI. quam
 „ Editionis Romanæ Procuratores hâc parte resciderunt, cujus
 „ hæc sunt verba: *Alii dicunt; quòd Regalia accipiuntur pro*
 „ *Juribus, quæ habet Princeps in aliquibus Ecclesiis, videlicet*
 „ *quòd vacante aliquâ Ecclesiâ Rex percipiat fructus, & Eccle-*
 „ *siam conferat.* Nam COLLATIO BENEFICIORUM COMPU-
 „ TATUR IN FRUCTU. Et ista fuit controversia aliàs mota inter
 „ *Philippum Regem Francorum & Bonifacium VIII. conditorem*
 „ *hujus Compilationis.* Qui Bonifacius dicto Philippo Regi scripsit
 „ *quandam Epistolam, in quâ continebantur ista verba: Collatio*
 „ *Beneficiorum est spiritualis. Secus autem credentes hereticos re-*
 „ *putantur.* Quâni Epistolam cum perlegisset ipse Philippus, eidem
 Boni-

„Bonifacio scripsit aliam Epistolam, in qua posita erant ista ver- *Art. 5.*
 „ba: Collatio Beneficiorum ad Nos spectat, & pertinet: secus §. 20.
 „credentes fatuos & dementes reputamus. Idè secundum ali-
 „quos; CONSTITUTIONES ISTIUS COMPILATIONIS NON
 „FUERUNT RECEPTÆ IN HOC REGNO, PROPTER ISTAM
 „CONTROVERSIAM.

„Ex his quæ hucusque de Lugdunensis Concilii Canone
 „dicta sunt, eversum manere quicquid nuperus Rectorum
 „Jurium Impugnator ex eo objicit in suo de Regaliâ Tra-
 „ctatu, lib. 3. cap. 2. certum habent laudati Jurisconsulti &
 „Theologi.

2. R E S P. Etiam si vera esset aliquorum Theologorum
 opinio, qui leges non acceptatas non obligare arbitrantur,
 præsumentes, eam esse Superioris intentionem, aut justam
 subesse non acceptandi occasionem: id intelligendum esset
 tantum de legibus merè positivis, quæ nihil Juris Divini aut
 naturalis admistum habent; non autem de illis quæ Jus
 Divinum vel naturale explicant, inculcant, & adjectis pœ-
 nis confirmant; cujusmodi est lex vetans, ne quis Eccle-
 siam Canonicâ libertate spoliet, ejusque redditus, ac Benefi-
 ciorum collationem sibi ex fundatione, vel ex antiquâ consue-
 tudine non competentes usurpet.

3. Sed, ut in facto stemus, minimè verum est, Cano-
 nem duodecimum Concilii Lugdunensis non fuisse receptum,
 & executioni mandatum in Gallia. Etsi enim dum suum
 Commentarium scribebat Durandus, hoc est, ut Simon
 Majolus, qui primus eum edidit, ait in præfatione ad Le-
 ctorem, *tertio post expletum Concilium anno*, parvus adhuc
 fructus perceptus esset, uberior tamen citò postea extitit, ut
 testantur Constitutiones ac Senatusconsulta, quæ deinde pro-

X x x

dierunt.

- Art. 5.* dierunt. Nam ad Ecclesias Aquitanix, quæ tunc Regibus
- §. 20.* Angliæ tanquam illius Provinciæ Ducibus suberat, respiciebat Durandus, ut ex ejus Glossâ ad verb. *usurpare*, colligitur. *Sicut patet*, inquit, *in exemplum in Ecclesiis Aquitanix, in quibus hodie Regalia usurpatur.* Porro eodem anno millesimo ducentesimo septuagesimo septimo, quo scriptus est Durandi Commentarius, Ecclesia Burdegalensis Aquitanix Metropolis libera declarata est Arresto inter Capitulum dictæ Ecclesiæ, ac Eduardum primum Regem Angliæ pronunciato, & à Domino de Marca libro octavo de Concord. cap. 27. num. 2. Relato. *Pronunciatum fuit*, inquit Philippus tertius Rex Franciæ, *per Curie nostræ judicium, custodiam bonorum Archiepiscopaliū, Sede Burdegalensi vacante, ad dictum Capitulum pertinere.*

Profuit etiam Concilium Lugdunense aliis Ecclesiis, ut patet ex aliis Arrestis, non solum in Aquitania, ut Ecclesiæ Pictaviensi, de quâ dicitur in Regesto Cameræ computorum: *De Pictaviensi fuit computatum an. 1306. sed Rex per literas totum istud præcepit restitui Episcopo*; sed etiam in aliis provinciis, ut paragrapho sequenti videbimus: quanquam ejus esset, qui legem receptam fuisse negat, id argumentis confirmare, eo quod præsumptio stet pro lege.

Quod autem ex Glossâ profertur de non receptâ in Gallia compilatione Libri sexti Decretalium, non pertinet speciatim ad Canonem Concilii Lugdunensis in collectione Bónifacii VIII. contentum, sed ad collectionem ipsam; ita ut Canones ibi exscripti non ex collectione seu ejus qui collegit auctoritate, vim habere censeantur: quod tamen non obstat, quin ad suam originem relati, à proprio Legislatore robur obtineant. Nec enim Decreta vel hujus vel primi Concilii Lugdun-

dunensis, vel Summorum Pontificum, quæ antequam à Bonifacio colligerentur jam vigeant, per illam collectionem vim suam amiserunt. *Art. 5. §. 21.*

Quin etiam collectionem ipsam Bonifacii receptam in Gallia fuisse testatur Pasquierius lib. 3. cap. 17. his verbis : *Sexte qui à été approuvé de tous comme provenant d'un grand Pape, & qui fait même à nôter, est que nous avons emprunté de luy en nos Parlemens le Chapitre Quamvis de pact. extra. contre toutes les ancienes resolutions des Empereurs & Jurisconsultes.* Id est : „ Qui Sextus (Decretalium liber) utpote à magno Pontifice „ editus, omnibus probatus fuit, quodque notandum est, „ nos in Parlamentis nostris ab eo mutuati sumus Caput *Quamvis* „ *vis de pact. extra.* contra omnes antiquas definitiones Imperatorum & Jurisconsultorum.

§. VIGESIMUS PRIMUS.

Proponuntur argumenta quibus probat Autor Tractatus Appamiensis, Regaliam non habere locum in omnibus Ecclesiis Francia.

I. **D** I S S E R T. „ Objicit idem Autor capite sequenti, Reges Christianissimos professos fuisse Jus „ illud Regaliæ suæ Majestati in aliquibus duntaxat Ecclesiis convenire, in quibus receptum erat „ Regem eo Jure uti. Ita scilicet edixisse Philippum Pulchrum „ anno 1302. Item, quantum ad Regalias, quas Nos & nostri „ Prædecessores percipere assuevimus, & habere in ALIQUIBUS „ ECCLESIIS REGNI NOSTRI, quando eas vacare contingit.

X x x 2

Ita

Art. 5. „ Ita Philippum Valesium in Constitutione anni 1334. quæ
§. 21. „ vulgò Philippina vocatur , cujus hæc sunt verba : *Comme*
 „ *il ait esté mis en doute par aucuns , si nous avions droit , & à*
 „ *nous appartenoit donner les Prebendes, Dignités, Benefices, quand*
 „ *ils avoient esté ou estoient trouvés non occupés , & vacants , de*
 „ *fait tant seulement au temps de nostre Regale ,* ES EGLISES DE
 „ NOSTRE ROYAUME ESQUELLES NOUS AVONS DROIT
 „ DE REGALE. Quæ verba sic Latinè reddo : Cùm à non-
 „ nullis revocatum fuerit in dubium utrùm jus haberemus , &
 „ ad Nòs spectaret conferre Præbendas , Dignitates , Beneficia ,
 „ quæ inventa fuerant aut inveniebantur non occupata , va-
 „ capitia , vel unita , reipsâ & de facto duntaxat , tempore
 „ Regaliæ nostræ , in Ecclesiis Regni nostri , in quibus Rega-
 „ liæ Jus habemus. Verba illa , *de fait tant seulement* , refe-
 „ cuit nuperus ille Rectorum Jurium Impugnator , ut signifi-
 „ caret dubitarum fuisse regnante Philippo Valesio , utrùm
 „ Rex conferre posset Præbendas Jure Regaliæ in Ecclesiis va-
 „ cantibus : cùm tamen is quæstionis status non fuerit , sed
 „ utrùm eas conferre posset , quæ de facto tantùm vacabant ,
 „ & quarum nemo possessionem adierat apertâ Regaliâ , quam-
 „ vis Rex illas jam contulisset.

„ Laudat idem Auctor Constitutiones Caroli VI. anno
 „ 1408. & Caroli VII. anno 1451. eodem modo loquentium :
 „ *Ex Evechéz où nous avons Droit de Regale.* Item , Constitu-
 „ tionem Ludovici XII. anno 1499. editam , cujus hæc sunt
 „ verba : *Defendons à tous nos Officiers , qu'ex Archevechés, E-*
 „ *vechés , Abbayes , & autres Benefices de nostre Royaume es-*
 „ *quels n'avons Droit de Regale ou de Garde , ils ne se mettent*
 „ *dedans , sur peine d'estre punis comme sacrileges.* Id est : In-
 „ hibemus universis Officiariis nostris , ne in Archiëpiscopa-
 „ tûs,

„tūs, Abbantias, & alia Beneficia Regni nostri, in quibus Jus *Art. 5.*
 „Regaliæ aut Custodiæ non habemus, se intromittant : a *§. 21.*
 „lioquin ut sacrilegi plectuntor. Edictum Henrici Magni
 „anno 1606. promulgatum, cujus hæc sunt verba : *Nous*
 „*n'entendons jouir du Droit de Regale, sinon en la forme que*
 „*Nous & nos Prédécesseurs avons fait, sans l'étendre davanta-*
 „*ge au préjudice des Eglises qui en sont exemptes.* Id est : Non
 „intendimus frui Jure Regaliæ nisi eâ formâ & modo quo
 „Nos & Prædecessores nostri usi sumus, ab ejus extensione
 „in detrimentum Ecclesiarum exemptarum abstinentes. Quod
 „Edictum Ludovicus XIII. confirmavit Articulo sexto Con-
 „stitutionis editæ anno 1639.

„Laudat præterea idem Auctor vetus Regestum Camerae
 „computorum, quod à Ruzæo, Pasquierio, Protopræ-
 „sede Magistro, & aliis, qui de Regaliâ tractarunt, profer-
 „tur, in quo enumerantur Ecclesiæ subjectæ huic Juri Rega-
 „liæ, itemque Ecclesiæ in quibus Reges eo Jure non uteban-
 „tur. Hujus Regesti Excerptum sic habet : *Dominus Rex, pro-*
 „*ut constat per antiqua scripta Camerae, consuevit capere Rega-*
 „*liam cum vacaverit, in Provinciis & Diocesisibus quæ sequun-*
 „*tur. In tota Provincia Senonensi & ejus Suffraganeis, exce-*
 „*ptâ Diocesi Autissiodorensi, in quâ Decanus & Capitulum di-*
 „*cuntur fecisse permutationem cum Rege, prout est inferius. In to-*
 „*ta Provincia Remensi, exceptâ Diocesi Cameracensi. In tota*
 „*Provincia Bituricensi, exceptis Lemovicensi, Cadurcensi, Ru-*
 „*thenensi, Albiensi, Mimateni. In tota Provincia Turonensi, ex-*
 „*ceptis Macloviensi, Trecorensi, &c. In Propincia Burdega-*
 „*lensi solum, verumtamen de Pictaviensi fuit computatum anno*
 „*1306. In tota Normannia habet Regale. In Provincia Auxita-*
 „*nensi & Arelatensi, & per consequens in Lingua Occitana*

Art. 5. „ nihil habet. Laudat idem Auctor cap. 6. in favorem Provin-
§. 21. „ cia Narbonensis Literas Philippi Pulchri datas anno 1303.
„ quarum hæc sunt verba : Nolumus quid gentes nostræ oc-
„ cupent Regalia Ecclesiarum vacantium Provinciæ Narbonen-
„ sis.

„ Profert idem Auctor nonnulla Senatus Parisiensis Arresta,
 „ quibus secundum eas Ecclesias in quibus Rex antiquam Re-
 „ galia possessionem non habebat, Patres conscripti judica-
 „ runt Jus illud ad eas non esse porrigendum. Laudat deni-
 „ que Auctores, qui Jus Regalia in omnibus Regni Ecclesiis
 „ non vigere senserunt, Guillelmum Durandum, Rebuffum,
 „ Ruzæum, Ægidium Magistrum, Pasquierium, qui opi-
 „ nionem contrariam dignam potius esse dixit adulatore Au-
 „ læ, quàm Jurisconsulto Gallo, Carolum de Grassa-
 „ lio, &c.

2. R E S P. His argumentis respondet Pater Alexander §. sequenti, ubi ejus responsiones expendemus. Interim notamus, non nisi temerè potuisse malæ fidei accusari Autorem Tractatûs Appamiensis in omittendis illis verbis Constitutionis Philippi Valesii, *de fait tant seulement*. Illa enim non leguntur in Constitutione Philippinâ, prout extat in Actis Cleri Gallicani Tom. 2. part. 2. tit. 6. num. 4. ubi sic habetur : *Comme il ait été mis en doute par aucuns si nous avons droit de donner les Prebendes, Dignités, & Benefices quand ils sont trouvés vacans au tems de notre Regale, ex Eglises de notre Royaume esquelles nous avons Droit de Regale.* Conferat Lector hæc verba cum iis quæ à Patre Alexandro referuntur ex Tractatu Appamiensi, ut judicet, an hujus Autor, fraudis hâc in re sit suspectus, nisi fortè fraudulenter referri Constitutionem illam in Actis Cleri Gallicani, suspicemur. Sed hanc fraudis suspensionem

ex-

excludit Ægidius Magister Senatûs Parisiensis Protopræsides, qui *Art. 5.*
 eandem Constitutionem absque verbis à Collectore Actorum §. 21.
 Cleri Gallicani, & ab Autore Tractatûs Appamiensis omissis,
 refert in Tract. de Regal. cap. 1. Quis autem credat, Illustrissimum
 illum Magistratum prædicta verba malâ fide refecuisse?
 Sic enim refert prædictam Constitutionem in suo Tractatu de
 Regaliâ, qui habetur inter Tractatus Illustriorum Juriscon-
 sultorum Tom. 13. par. 2. *Cum à nonnullis dubitatum sit an no-
 bis competat collatio Præbendarum, Dignitatum, & Beneficio-
 rum vacantium tempore nostrorum Regaliorum in Ecclesiis nostri
 Regni, in quibus Jus Regaliorum nobis competit: diligenti in-
 quisitione factâ &c.* Fit quidem in illâ Constitutione mentio
 juris conferendi Beneficia vacantia de facto tantum: at non
 in eâ parte, quam retulit Autor Tractatûs Appamiensis. Est
 autem pars illa, præcæmium, ubi exprimitur ratio, quæ Phi-
 lippum Regem ad edendam Constitutionem induxit.

3. Refertur illa Constitutio, ab aliis Scriptoribus cum ver-
 bis illis, *de fait tant seulement.* Sed nihil est quod evidentius
 bonam fidem Autoris Tractatûs Appamiensis demonstret, &
 Patrem Alexandrum immeritò conqueri ostendat, quàm
 quòd Autor Tractatûs illa verba prætermisit hoc loco scilicet
 lib. 3. cap. 3. ubi nequaquam ei officiebant; cum non esset
 quæstio de collatione Beneficiorum vacantium, sed de limi-
 tatione Regaliæ ad aliquas Ecclesias: eadem autem verba po-
 suit lib. 1. cap. 10. ubi causæ ejus oberant potius quàm favebant.
 Unde non video, quâ ratione potuerit P. Alexander notare,
 prædictum Autorem verba illa, *de fait tant seulement, rese-
 cuisse, ut significaret, dubitatum fuisse regnante Philippo Valesio,
 utrum Rex conferre posset Præbendas Jure Regaliæ in Ecclesiis va-
 cantibus: cum è contrâ tunc ea verba expresse*; quando
 pro-

Art. 5. probare contendebat, dubitatum fuisse de illo jure conferen-
 §. 21. di Præbendas, licet suæ probationis vim imminuerent, aut
 etiam fortè omnino illam enervarent : subticuerit autem tan-
 tum, cum nihil prorsus ad quæstionem de generali Regaliâ
 tunc tractatam pertinebant.

4. Non advertit autem Dissertator accusationem malæ fi-
 dei ab ipso in Autorem Tractatûs Appamiensis instructam,
 posse in se justè retorqueri. Omisit enim hæc verba Regesti
 computorum; *sed Rex per litteras totum istud præcepit restitui*,
 ex quibus cernitur, Ecclesiæ Pictaviensi conservatam fuisse à
 Philippo Pulchro suam libertatem; atque adeò executioni de-
 mandatum Decretum Concilii Lugdunensis, Jus illud extra
 consuetudinis antiquæ limites extendere vetantis. At, in-
 quies, hæc verba non referuntur ab omnibus, sed præter-
 quam quòd idem responderet Autor Tractatûs Appamiensis
 ad excusandam omissionem verborum Constitutionis Philip-
 pinæ, illa excusatio Patrem Alexandrum minimè juvat; quia
 refert illud Regestum ex eodem Tractatu, in quo extant ver-
 ba prædicta: extant etiam apud Pasquierium, quem Pater
 Alexander hic laudat.

5. Cæterum erravit ejusdem Tractatûs Autor, dum scri-
 psit, Ecclesiam Pictaviensem inter obnoxias Regaliæ postea
 descriptam fuisse in Regesto Cameræ computorum anni 1352.
 Sed hunc errorem, utpote Regiis Officialibus commodum,
 Pater Alexander libens dissimulavit.

§. VIGESIMUS SECUNDUS. *Art. 5.*

§. 22.

*Expenduntur responsiones ad argumenta ex Tractatu
Appamiensi § superiori proposita.*

1. **D** I S S E R T. „ Ad hæc respondent nostrates Juris-
„ consulti.

2. R E S P. Coacervatarum responsionum mul-
tudo, earum debilitatem innuit: nec tam mo-
vet earum pondus, quàm confundit numerus. Quam-
obrem distinguendæ sunt, ac seorsim ponendæ, ut unius-
cujusque vim vel potius vanitatem, Lectores animadver-
tant.

3. D I S S E R T. „ Reges nostros istis Constitutionibus Li-
„ terisque nullum respectum ad Concilium Lugdunense ha-
„ buisse, quod ne quidem indicant; nec Regaliæ extensioni
„ ad universas Regni Ecclesias præjudicasse.

4. R E S P. Licet Constitutiones Literæque suprâ relatæ Con-
cilii Lugdunensis non meminerint: ita tamen ei consentaneæ
sunt, ut in ejus executionem factas fuisse quivis faciliè possit
agnoscere. Concilium Lugdunense tria præcipuè statuit. Pri-
mò, ne Regalia in Ecclesiis de novo usurparetur. Secundò, ut
in iis in quibus ex fundatione vel ex antiquâ consuetudine lo-
cum habebat, non usurparentur quæ ad fructus seu redditus
non pertinebant. Tertiò, ne bona Ecclesiarum dilabi per-
mitterentur. Jam si Constitutiones & Literæ, quarum testi-
monia adducta sunt, integræ legantur, clarè perspicitur, il-
las vel unum vel alterum horum trium, vel omnia simul edice-

Yyy

re

Art. 5. re seu confirmare. Ita si Constitutio Philippi IV. an. 1302. edit. 9. 22. ta, quæ extat in 2. Tom. Actorum Cleri Gallicani part. 2.

tit. 6. num. 4. conferatur cum Canone duodecimo Concilii Lugdunensis, cum eo consentire in omnibus suprà dictis capitibus comperietur, ut impossibile videatur non judicare, Constitutionem seu Literas Philippi, nihil aliud esse, quàm executionem prædicti Canonis. Primò enim limitatur Regalia ad Ecclesias, in quibus ex consuetudine locum habebat:

Quantum ad Regalias, quas Nos & nostri Prædecessores percipere consuevimus in aliquibus Ecclesiis Regni nostri, quando eas vacare contingit: de quibus plures ad nos querimonia devenerunt. Deinde quæ ad fructus tunc provenientes non pertinebant, percipere vetat, ac bona in optimo statu conservari præcipit. Volumus, præcipimus, ac etiam ordinamus, quod res, bona, maneria, & fura Regaliarum manu teneantur, distribuantur & expleantur absque aliquo detrimento ac devastatione: ac si nostra propria forent. Inhibentes ne de cætero nemora prædictarum Regaliarum ante tempus debite sectionis amputentur; neque arbores quæ ab antiquo servata, & factæ fuerunt propter decorem & amenitatem, foreste antiquæ, quæ nunquam causâ vendendi amputatæ fuerunt, aliquo tempore scindantur, aut quoquo modo vendantur. Nemora etiam quæ exponuntur sectioni, non devastentur, aut vendantur, nisi modo & tempore consuetis. Viraria insuper, stagna, & pescaria, nisi piscium nutritura, & aut fornitamentationibus servatis pro captura piscium non graventur. Præcipientes insuper quod in omnibus istis casibus, & circa prædicta, & singula præmissorum præcaveatur à devastatione, abusu, distractione & excessu, quodque circa præmissa talis exhibeatur moderatio, talis æquitas, & tale temperamentum, qualia consueverunt à quolibet legitimo Administratore, & pro-

provido Dispensatore circa talia , ratione præviâ , exhiberi.

Art. 5.

5. DISSERT. „ Sed idèò hunc loquendi modum usur-
„ passè , in aliquibus Ecclesiis Regni nostri : vel , in Ecclesiis in
„ quibus Regaliæ Jus habemus : tum quia in Ecclesiis Collegia-
„ tis & Parochialibus Jus illud se non habere , nec unquam
„ Prædecessores suos exercuisse noverant. §. 22.

6. RESP. Ergo sola Ecclesiarum Cathedralium Beneficia
Jure Regaliæ olim conferebantur ; non autem , ut modò , Be-
neficia alia quæcumque , exceptis Parochiis , tempore vacan-
tis Sedis Episcopalis vacantia. Inter illos reverâ limites Rega-
liam , cùm primùm ad collationem Beneficiorum extensa est ,
stetisse arbitrantur qui Arresta occasione Beneficiorum titulo
Regaliæ collatorum ad solas Cathedralium Ecclesiarum Præ-
bendas pertinere observarunt.

7. Attamen illam Ecclesiarum limitationem in Literis Re-
gis non fieri ad designandam illarum conditionem , utrùm
scilicet Cathedrales an Collegiatæ essent , sed ad significandum ,
Regaliam in certis quibusdam Provinciis & Diocæsisibus locum
habere , in aliis autem nequaquam , colligitur ex ipsarum
Literarum verbis : exempli gratiâ , in Constitutione Ludovi-
ci XII. *Ex Archevechéz , Evechéz , Abbayes , & autres Bene-
fices de nôtre Royaume esquels n'avons Droit de Regale ou de Gar-
de.* Id est : „ In Archiepiscopatus , Episcopatus , Abbatias , &
„ alia Beneficia Regni nostri , in quibus Jus Regaliæ aut Custò-
„ dia non habemus.

8. Observavimus §. 18. Cosmam Guimerium in Senatu
Parisiensi Præsidentem conferendi Beneficia titulo Regaliæ Regi
Christianissimo tribuere in quibusdam Ecclesiis Cathedralibus
tantùm. Eum secutus est Joannes de Selva in eodem Senatu

Yyy 2

Præ-

Art. 5. Præses. De Benef. par. 2. quæst. 23. num. 37. Videri etiam §. 22. potest Philippus Probus quæst. 2. & alii : adeo inaudita erat eis illa interpretatio, quod scilicet Regalia in Constitutionibus Regiis ad aliquas Ecclesias limitata sit, ut excluderentur tantum Ecclesiæ Collegiatæ & Parochiales, non autem aliquæ Cathedralis.

9. DISSERT. „Tum quia Ecclesias nonnullas exemptas, „non quidem exemptione Juris & præscriptione, sed exemptione à Principe concessâ, sive gratuito, sive titulo oneroso, suâ frui volebant libertate.

10. RESP. Minor erat Ecclesiarum exemptarum numerus (exemptarum inquam : erant enim liberæ quàm plurimæ) quàm ut ad illas tantum respicere potuerint Principes Constitutionum aut Literarum, Regaliam ad aliquas Ecclesias limitantium Autores. Exemplo sit Philippus IV. in Constitutione an. 1302. modò relatâ, ubi sic loquitur : *Quantum ad Regalias quas Nos & nostri Prædecessores percipere assuevimus & habere in aliquibus Ecclesiis Regni nostri.*

11. DISSERT. „Tum quia Jus illud quoad Præbendam collationem in iis Ecclesiis se non habere profitebantur, „in quibus Jus conferendi ad Episcopum non pertinet, sed ad „Capitulum.

12. RESP. Enumerandæ erant Ecclesiæ, in quibus Jus conferendi Præbendas ita pertinet ad Capitulum, ut Episcopus nullam conferat. Certè tam paucæ sunt, ut incredibile sit, dictum fuisse à Regibus Christianissimis, in aliquibus Ecclesiis tantum se Jus Regaliæ habere, ut significarent, se non habere Jus conferendi Præbendas in Ecclesiis, in quibus *Jus conferendi ad Episcopum non pertinebat, sed ad Capitulum.* Præsertim cum certum esset, Regem Episcopi tantum juribus, vacante Sede,

Sede, quoad collationes Beneficiorum subrogari, *adeoque nihil amplius posse quàm Episcopum*, ut observavit Pater Alexander Art. 5. §. 22. in Articulo primo §. 1. Regaliæ definitionem exponens.

13. Libet autem hîc observare, quòd si *Reges Christianissimi Regaliæ Jus quoad Præbendarum collationem in iis Ecclesiis se non habere profitebantur, in quibus Jus conferendi ad Episcopum non pertinet, sed ad Capitulum*, sequitur ante Declarationem Regis Christianissimi anno 1682. datam, Beneficia quorum collatio ad Capitula non ad Episcopos spectabat, titulo Regaliæ justè conferri non potuisse, atque adeò suam Majestatem nulli juri legitimo renunciasse in favorem Ecclesiæ ad compensandum damnum quod ex Regaliæ ad omnes Dioeceses extensione patitur.

14. DISSERT. „Præterea, hoc loquendi modo, *Nolumus, Non intendimus &c.* significant quidem Christianissimi Reges se Regaliæ Jus in iis Ecclesiis exercere nolle, quibus ipsi aut eorum Prædecessores Immunitatem ab eo Jure gratuito concesserant, sed Juris illius exercendi legitimum titulum & auctoritatem se habere non negant.

15. RESP. Hæc verba, *Nolumus, Non intendimus &c.* significant quidem, Reges Christianissimos Regaliam exercere nolle : sed supponunt, Reges idcò nolle, quia justè non possunt, quod certò colligitur ex eo quòd Constitutiones & Literæ, hujusmodi verba continentes, datæ sunt, Ecclesiarum Prælatis aut Clericis, Regaliam in Ecclesias suas injustè induci conquerentibus. *De quibus*, inquit Philippus IV. in Literis modo laudatis, *plures ad nos querimonie devenerunt. Sed quomodò cum his verbis Ludovici XII. Esquels n'avons Droit de Regale ou de Garde; ils ne se mettent dedans, sur peine d'estre punis comme sacrileges.* Id est : „In quibus Jus Regaliæ aut

Yyy 3

Custo-

Art. 5. „ Custodiæ non habemus ne se immisceant : alioquin ut sacris
§. 22. „ legi plectuntur ; stare possunt hæc verba P. Alexandri : *Juris illius exercendi legitimum titulum & auctoritatem se habere non negant ?* Ita scilicet æquum se præbuit Ecclesiæ juribus : ita Instrumenta quibus probantur, ponderavit :

16. DISSERT. „ Regestum vetus Cameræ computorum,
 „ illius quo hæc scripta sunt temporis consuetudinem probat,
 „ Reges nimirum Jure suo uti noluisse in quibusdam Ecclesiis,
 „ sed non probat Jus Regaliæ ipsos exercere in illis non potuisse,
 „ sc. Unde verba illa : *In totâ Lingua Occitana nihil habet*, id
 „ solum de illa Provincia negant , quod de aliis Provinciis assertum est his verbis : *Consuevit capere Regaliæ , cùm vacaverit* , &c. Regem scilicet tunc non consuevisse Jus Regaliæ , in Ecclesiis Septimaniæ exercere.

17. RESP. Constat igitur , ut mox observavimus , in plurimis Regni Franciæ Ecclesiis , quæ in eo Regesto enumerantur , Regaliæ non fuisse in usu tempore quo factus est Catalogus Ecclesiarum tum liberarum , tum obnoxiarum. Doceat nos Pater Alexander Historiæ peritissimus , & in hac quæstione se Historicum tantum asserens , quisnam Rex à tempore Concilii Lugdunensis adeò *jurium suorum negligens* extiterit , ut usum tam sibi honorificum , tam utilem in maximâ Ecclesiarum Regni sui parte in desuetudinem abire permiserit. An Philippus Pulcher , sub quo scriptus est ille Catalogus , & quidem post dissidium cum Bonifacio VIII. ut colligitur ex his verbis quæ extant in Articulo Ecclesiæ Pictaviensis , prout à Pasquierio lib. 3. cap. 37. refertur : *Verumtamen de Pictaviensi computatum fuit anno 1306. Sed Rex* (qui tunc erat prædictus Philippus) *præcepit totum restitui Episcopo ?* A tempore autem Concilii Lugdunensis nullus ante Philippum Pul-

Pulchrum regnauerat præter ejus Patrem Philippum III. cu- *Art. 5.*
jus Officiales, non solum Jura Regia non negligebant, sed *§. 22.*
etiam indebitè propagare conabantur, ut circa Ecclesiam Al-
biensem paulò ante Concilium Lugdunense contigisse, testa-
tur Arrestum anno 1272. datum cujus jam facta est mentio, &
adhuc paulò infrà fiet. Quandonam Officiales Regii tam ma-
le suorum Principum rationes curarunt, ut usum tam com-
modum abolere sinerent? Si autem jam tempore Concilii Lug-
dunensis illæ Ecclesiæ suâ libertate gaudebant: quo jure con-
tra illius Concilii prohibitionem hodie in servitutem redigi
possunt?

18. Linguam Occitanam nimis angustis finibus concludit
Pater Alexander, cum eam intra Septimaniam restringit.
Verba enim illa *& per consequens in totâ Linguâ Occitanâ nihil
habet*, posita post ista *in Provinciâ Auscitanensi, & Arela-
tensi*, non possunt de sola Septimania intelligi, cum extra eam
sint Auscitanensis, & Arelatensis. Quamobrem Lingua Oc-
citana hîc accipi videtur pro totâ illâ parte Regni; ad quam
de novo extensa est Regalia juxta Galliæ divisionem ab Adria-
no Valesio in Notitiâ Galliarum traditam verb. *Septimania vel
Gothia, quæ & Linguadokium. Olim, inquit, totum Franciæ
Regnum in provincias Linguæ OUY, & Linguæ Oc divideba-
tur (de Langue d'Ouy & de Langue d'Oc).* Hac autem
divisio Franciæ facta est duas in Linguas, quod Vascones, Gothi,
sive Septimani, Provinciales, Delfinates, alique Linguæ tor-
tæ populi, sed præcipue Gothi pro ita vel utique, Oc di-
cere consueverant, id est, hoc: ceteri Franciæ incolæ,
OUY.

19. DISSERT. „Addiderim, Indicem illum ex Regeſto
„veteri Cameræ computorum excerptum, vitiosum esse, nec
supre-

Art. 5. „supremum Senatum illius rationem habuisse in ferendis de
§. 22. „quæstionibus Regaliæ Judiciis , ut observat Pasquierius
 „lib. 3. Disquisitionum Francicarum Cap. 37. pag. 296.
 „ & 297.

20. Non ait Pasquierius , Indicem illum esse vitiosum ; aut generatim supremum Senatum illius rationem non habuisse ; sed data esse aliquando Arresta illi non consentanea : quæ discrepantia potuit aliunde , quàm ex Indicis vitio provenire. Addit enim , Indicem illum fuisse semper quasi facem , cujus lumine Judices in ferendis judiciis circa controversias de Regaliâ ducerentur. Hæc sunt propria ejus verba lib. 3. cap. 37. *Pour reprendre les brisées de ce vieux Memorial que je vous ay voulu icy patroner , je ne veux pas dire que ce soit une leçon en tout & par tout assurée : car depuis la Cour de Parlement par ses Arrests y à adjousté ou diminué , selon les occurrences des procès dont elle à pu informer sa Religion. Si puisje dire que ce memoire est comme un fanal qui apporte grande lumiere à l'obscurité qui se trouve en nos Regales. Et de fait Monsieur le President le Maistre en à fait banniere en son Traitté des Regales.* Quæ sic Latine verti possunt : Ut „ autem ad veterem Catalogum redeamus , quem hîc tibi „ exhibui ; non intelligo illum ceu regulam esse in omnibus , „ ac per omnia certam. Subinde namque Senatus ei placitis „ suis aliquid vel demit , vel addidit , prout in litibus occurr- „ rentibus ei pro suâ Religione æquum visum est. Affirma- „ verim tamen monumentum illud esse quasi facem tenebris „ quæ Regalibus nostris insunt plurimam lucem afferentem. „ Ac reipsâ Dominus Præses le Maître in suo Tractatu de Regaliis hoc quasi vexillum ostentavit.

21. Constat saltem ex illis Constitutionibus & Literis , Regaliam

galias tunc, cum illæ datæ sunt, in omnibus Regni Ecclesiis locum non habuisse. Quodnam autem jus novum Regi Christianissimo accidit, ut Jus illud ad Ecclesias tunc liberas nuper extenderet? Quædam enim ex illis provinciis, ad quas facta est extensio, ad Ditionem Regum Christianissimorum revocatæ fuerant antequàm edita fuisset ulla ex his Constitutionibus, quarum aliquæ factæ sunt, cum jam omnes illæ provinciæ sub Regiâ essent Ditione.

22. DISSERT. „Senatûs Arresta vel rationibus singularibus nitebantur; vel consuetudini tunc vigenti, & Regnantis voluntati illis Ecclesiis faventi se accommodaverunt conscripti Patres; sed non judicavêre quòd Rex Jus Regaliæ in illis non haberet, nisi fortè exemptæ essent oneroso titulo. Quæ exemptio vim contractûs cum habeat, salvâ justitiâ rescindi non potest.

23. RESP. Quam excogitari possunt rationes ob quas Ecclesiæ declaratæ fuerint liberæ per illa Arresta, de quibus Autor Tractatûs Appamiensis lib. 3 cap. 1. præter libertatem ipsam omnibus Ecclesiis, quæ neque ex fundatione, neque ex antiquâ consuetudine servituti subjectæ sunt, competentem? Quid opus est rationes singulares fingere, cum Arresta ipsa veram rationem contineant, scilicet libertatis possessionem? Ita declarat Arrestum in favorem Ecclesiæ Bituricensis an. 1277. datum. *Dictum fuit per Curiam nostram judicium, CUM NON CONSTARET DE POSSESSIONE NOSTRA ante collationes predictas, dictum Archiepiscopum remanere debere in possessione conferendi Beneficia antedicta, & esse restituendum ad possessionem antedictam.* Arrestum pro Ecclesiâ Ambianensi an. 1327. pronunciatum eandem rationem indicat: *Cum olim, inquit Carolus IV. vivente charissimo Domino Genitore nostro, certum*

Art. 5. Arrestum pro Episcopo tunc Ambianensi prolatum fuerit, super §. 22. possessione collationis Præbendarum Ecclesiæ Ambianensis, quas Sede vacante contingebat vacare; Nosque & Procurator noster probabiliter ignoraremus, an in simili modo cæterorum collatio Beneficiorum vacantium in civitate & Diœcesi Ambianensi, ad ipsius Episcopi collationem, an ad nos ratione Juris Regalium pertineret, NE EX IGNORANTIA JUS NOSTRUM DESERERE, AUT ALIENUM INVADERE CONTINGERET: mandavimus Ballivo Ambianensi, quod se ex præmissis diligenter informaret; factâ igitur informatione. . . . Curia præcepit Procuratori nostro, & per Arrestum, quod ipse super præmissis ulterius non contendat, sibi super præmissis silentium perpetuum imponendo. Apud Chopinum l. 1. de sacra Politia tit. 7. n. 8.

24. Notatu dignissima sunt verba illa Arresti: NE EX IGNORANTIA JUS NOSTRUM DESERERE, AUT ALIENUM INVADERE CONTINGERET, quibus confutatur quod paulò ante dixit Pater Alexander, Reges Christianissimos Juris Regaliæ in Ecclesiis, quas liberas declararunt, exercendi legitimum titulum & auctoritatem se habere non negasse. Non Juri suo cedebant, sed Jus Ecclesiarum conservabant hujusmodi Placitis. Eamdem rationem continent Arresta in aliis Tractatûs Appamiensis locis relata; verbi gratiâ, quod habetur cap. 6. ejusdem libri pro Ecclesia Albienſi, quod jam Art. superiori §. 41. retulimus: *Cùm Dominus Rex super hoc aliàs nunquam usus fuisset; & Arrestum circa Regaliâ in Ecclesia Aniciensi jam sæpe citatum: Quia per inquestam quam fieri fecimus, probatum non extitit, seu inventum, quod vacante Ecclesiâ suprâ dictâ, NOS VEL NOSTRI ANTECESSORES domum Episcopalem, vel fortericia alia civitatis, castra etiam extra civitatem, seu villas alias habuerimus ALIQUO UNQUAM TEMPORE, sed*
nec

nec pedagia extra civitatem ad Episcopum pertinentia, nisi à duabus primis vacationibus citra vel aliquando unquam, vacante Ecclesiâ, Nos vel nostri Antecessores Dignitatem aliquam in eâ contulerimus, seu Præbendam &c. *Art. 5. §. 22.*

25. DISSERT. „ Cæterum idem supremus Senatus Arresto lato anno 1608. perorante Servino Advocato Catholico, „ edixit Regem in Diœcesi Bellicensi, quæ recens ad Gallicam „ Ditionem revocata erat, & in cæteris Regni sui Ecclesiis, Jus „ Regaliæ habere: & Advocatis prohibuit ne id in dubium „ revocarent, aut contrariam opinionem in publicis actionibus tuerentur. Adversus hoc Senatusconsultum querelam „ movit Clerus Gallicanus apud Regiam Majestatem.

26. RESP. Vix notabilem excogites circa judicia ferenda defectum, qui huic Arresto non intervenerit. Primò, quâ autoritate Senatus Parisiensis poterat abrogare Edictum ab Henrico IV. promulgatum anno 1606. & à Senatu ipso duobus ante prædictum Arrestum mensibus, hoc est die 29. Februarii 1608. verificatum, quo Rex declarabat, se nolle gaudere Jure Regaliæ, nisi quomodo tum ipse, tum ejus Prædecessores illud exercuerant, neque illud ultra producere in præjudicium Ecclesiarum immunium? Secundò, quæ potuit præcedere deliberatio, & Juris Ecclesiarum examen, quæ nec auditæ nec vocatæ fuerant, ac de quarum causa tunc non erat quæstio, cum de Bellicensi tantum ageretur? Tertio, quæ justitia, ut non solum Ecclesia Bellicensis, quæ libera semper fuerat, & in Regione posita Coronæ Franciæ septennio tantum prius, hoc est anno 1601. adjunctâ, post factam scilicet cum Salutarum Marchionatu permutationem ab Henrico IV. Rege Franciæ & Carolo Emanuele Duce Sabaudia; sed etiam reliquæ omnes similiter suâ libertate gaudentes de

*Art. 5. novo Regaliæ subderentur? Quis novus titulus Regi Christiani-
 §. 22º nissimo obtigerat à bimestri, ut Ecclesiæ immunes in servitu-
 tem redigerentur? Quartò, quæ æquitas sinebat, ut non
 solum Ecclesiis fieret injuria, sed ut non liceret etiam Advo-
 catis earum jura defendere, quod nemini unquam negatur,
 saltem ubi nondum auditæ sunt ejus defensiones? Quintò,
 quæ ratio finit, ut illud Arrestum tot aliis ab eodem Senatu
 prolatis, tot Constitutionibus Regiis, tot Conciliorum etiam
 generalium, ac præsertim Lugdunensis secundi, Canonibus,
 in causâ libertatis Ecclesiasticæ, cui vel maximè favendum ef-
 fet à Judicibus Christianis, præponatur? Quamobrem Hen-
 ricus I V. animadvertens quàm pertinaciter Senatus Parisiensis
 contenderet, Regaliam ad omnes Ecclesias extendere, omnium
 circa illam controversiarum cognitione ei interdixit, eamque
 ad se revocavit, & Edictum suum anni 1606. simpliciter &
 absolutè verificari voluit, quod testantur ejus Literæ die 26.
 Octobris an. 1609. datæ. *Nous aurions, dit-il, évoqué, tou-
 tes les dites instances & icelles retenues en nostre Conseil; à cau-
 se que nostre Cour de Parlement de Paris, avoit donné Arrest con-
 traire apres la verification de nostre dit Edit . . . . . Attendant
 que nostre dit Edit du mois de Decembre 1606. & Reglement
 contenu en iceluy pour le fait des dites Regales, ayent esté pure-
 ment & simplement verifiéz suivant nostre intention.* Id est:
 „ Nos omnes illas lites ad nos evocavimus, easque in Consi-
 „ lio nostro judicandas retinuimus, eò quòd Curia nostra Se-
 „ natûs Parisiensis Arrestum prædicto nostro Edicto jam veri-
 „ ficato contrarium tulisset . . . . . Donec præfatum Edictum
 „ nostrum, mense Decembri anno 1606. datum, & præscriptio
 „ ei adjuncta circa prædicta Regalia absolutè ac simpliciter ve-
 „ rificata fuerint, ut voluntatis nostræ est. Extant Henrici
 Lite-*

Literæ; Edictum, & alia multa documenta negotium istud *Art. 5.* spectantia in tomo 2. Actorum Cleri Gallicani parte 2. tit. 6. §. 22. Denique Ludovicus XIII. cognomine Justus Edictum anni 1606; quod Senatus Parisiensis enervare tentaverat, Constitutione an. 1629. editâ confirmavit.

27. DISSERT. „ Arrestis Regii Consistorii 6 Octobris „ 1637. & 19 Junii 1638. & 12 Aprilis 1651. item 2 Junii „ ejusdem anni, 22 Aprilis 1653. & 6 Junii 1654. & 12 Aprilis „ 1657. Rex edixit, ut Archiepiscopi & Episcopi, qui Ecclesias „ suas à Regaliâ immunes contendebant, omnes Titulos, In- „ strumenta, & Documenta proferrent universa, quibus Immu- „ nitatem illam suam probabant. Regiis Mandatis paruerunt „ Septimaniæ, Aquitaniæ, Provinciæ ac Delphinatûs Præsules.

28. RESP. His Arrestis violatæ sunt immunitates Ecclesiæ. Ecquis enim Judex hominem, qui patrimonium à Majoribus acceptum pacificè possideat, coget exhibere titulos, quibus contendit, id ad alium non pertinere? Nonne omnes leges omniaque jura clamant, ejus esse, qui pacificum possessorem deturbare aggreditur, jus suum probare? Ridiculus esset Judex, qui Cajum damnaret ad probandum, hæreditatem sibi à Patre relictam non esse Titii, suam esse asserentis. Ecquæ igitur sinebat æquitas, ut Ecclesia specialibus documentis ostendere cogeretur, fructus bonorum suorum, & collationem Beneficiorum non pertinere ad Regem, Sede vacante? Regionum Officialium erat demonstrare, quòd Jus illud Regi Christianissimo competeret ex titulis foundationum vel ex antiquâ consuetudine; præsertim cum id minimè verisimile sit, attentâ rerum ipsarum naturâ & conditione. Sufficiebat Ecclesiis antiqua suæ libertatis possessio, variis Canonibus, Constitutionibus Regiis, & Arrestis confirmata.

Art. 5. 29. Quin etiam si facultas fruendi redditibus bonorum Ecclesiasticorum & conferendi Beneficia Ecclesiastica jure proprio, & ut ita dicant, naturali non pertineret ad Ecclesiam, sufficeret ipsi pacifica triginta annorum possessio, nullis aliis titulis prolatis juxta leges Ecclesiasticas & Civiles. *Placuit huic sanctæ & magnæ Synodo* (verba sunt octavæ Synodi generalis Can. 18. ex traduct. Anastasii Bibliothec.) *ut res vel Privilegia quæ Dei Ecclesiis ex longâ consuetudine pertinent, & sive à divæ recordationis Imperatoribus, sive ab aliis Dei Cultoribus in scriptis vel sine scriptis donata, & ab eis per triginta annos possessa sunt, nequaquam à potestate Præsulis earum quæcumque persona secularis per potestatem subtrahat, aut per argumenta qualibet auferat; sed sint omnia in potestate Præsulis, quæcumque intra triginta annorum spatium ab Ecclesiis possessa fuisse noscuntur. Quisquis ergo sacularium contra præsentem definitionem egerit, tanquam sacrilegus judicetur, & donec se correxerit, & Ecclesiæ propria Privilegia seu res restituerit, & reservaverit, anathema sit.*

30. Huic Canoni consona sunt Edicta & Constitutiones Regum Christianissimorum, Ecclesias liberantium ab onere exhibendi instrumenta jurium & immunitatum, quibus fruebantur, ut videre est in Actis Cleri Gallicani tom. 3. par. 4. cap. 3. num. 25. cap. 9. num. 4. & seq.

31. Quapropter Syndicus Occitanix anno 1638. documenta proferens libertatem Ecclesiarum illius Provinciæ confirmantia, protestatus est initio sui Inventarii publicis typis editi, se nequaquam acquiescere Arresto id præcipienti, sed potius velle illius abrogationem prosequi, si sibi liceret. Adjecit, eos esse Provinciæ illius mores, quibuscum Coronæ Franciæ accesserat, ut nunquam titulos seu instrumenta exhibere

bere teneretur ad comprobandas nativas suas libertates, aliave, *Art. 5.*
 quibus jure communi potiebatur. Itaque ex productis docu- *§. 22.*
 mentis perperam inferretur, Ecclesias liberas ejusmodi proba-
 tionibus indiguiffe.

32. Non potest etiam colligi, Clerum Gallicanum Regem Christianissimum tanquam proprium, multò minùs tanquam unicum ejus controversiæ Judicem agnovisse. Regiam auctoritatem adversus Regios Officiales injuriam Ecclesiis liberis inferentes imploravit; eam nimirum à Ludovico XIII. interponendam, eò minùs dubitans, quòd à nullo ex suis unquam Prædecessoribus Ecclesiæ in similibus occasi-
 bus fuisset denegata, sed cuncti ferè Reges Ministros suos propria commoda, prætextu Regiorum jurium, in præjudicium Ecclesiæ amplificare conantes, cohibuissent, quod varia testantur eorum Edicta, Arresta, Constitutiones, & Literæ. Quapropter suæ Majestatis Religioni & æquitati minimè diffidentes, protestationes in aliis negotiis præmissas, ut à Bertrando Aduensi Episcopo Ecclesiasticæ jurisdictionis defensore adversus Petrum de Cuneris Advocatum Regium anno 1329. & à Comitibus Cleri Gallicani Meloduni anno 1579. congregati factum fuerat, reverentiæ causâ omiserunt. *Protestatione præmissâ*, inquit Aduensis Episcopus, *quòd quidquid dicturus sum, volo dicere non ad subeundum quodcumque judicium, sed solùm ad Domini Regis, & aliorum assistentium conscientiam informandam.* Comitibus verò Melodunensibus; *A tous Articles qu'on dressera concernant la discipline ou reglement Ecclesiastique sera avisé de n'en attribuer aucune jurisdiction au Roy, comme aussy sa Majesté ne le pretend; ains seulement luy faire tres humble requeste afin que l'exécution des Articles qui seront arrestés par le Clergè, soit par sa Majesté autorisée, enjoignant à*

Tous

Art. 5. tous ses Officiers, & autres d'y tenir la main, en ce qu'ils en se-
§. 22. ront requis, & non autrement. Inter Aët. Cler. Gall. Tom. 5.
par. 8. tit. 2. Id est : „ In instruendis Articulis disciplinam
 „ aut regimen Ecclesiasticum spectantibus, cavendum erit, ne
 „ qua Regi circa hæc tribuatur jurisdictio, quam ne sua qui-
 „ dem Majestas sibi tribui petit; sed solum humillimè roga-
 „ bitur, ut Articulorum à Clero constitutorum executionem
 „ autoritate suâ communiat, omnibusque suis Officiariis &
 „ aliis præcipiat, quo auxilium præstent, ubi ab eis require-
 „ tur & non aliàs.

33. DISSERT. „ Causâ maturè & accuratè à Consisto-
 „ rianis Comitibus utriusque Juris peritissimis, & æquisimis,
 „ discussâ, & ad Regium Consilium relatâ, judicatum est:
 „ *Jus Regaliæ alienari, & præscribi non posse; ac Regi in omni-*
 „ *bus Archiepiscopatibus, & Episcopatibus Regni Ditionumque*
 „ *suarum competere.* Uirde Rex Christianissimus LUDOVICUS
 „ MAGNUS Declaratione datâ apud Sanctum Germanum in
 „ Laya, die 10. Februarii anni 1673. ex certâ scientiâ, plenâ
 „ potestate & Regiâ auctoritate edixit, *Jus Regaliæ univer-*
 „ *sim ad suam Majestatem pertinere in omnibus Archiepiscopi-*
 „ *bus, & Episcopatibus Regni Ditionumque suarum, iis dunta-*
 „ *xat exceptis, qui oneroso titulo exempti.* A CES CAUSES, de
 „ l'avis de nostre Conseil, & de nostre certaine science, pleine
 „ puissance & autorité Royale, Nous avons dit & déclaré, &
 „ par ces Presentes signées de nostre main disons & declaronons LE
 „ DROIT DE REGALE NOUS APPARTENIR UNIVERSEL-
 „ LEMENT DANS TOUS LES ARCHEVECHEZ, ET EVECHEZ
 „ DE NOSTRE ROYAUME, TERRES ET PAYS DE NOSTRE
 „ OBEISSANCE : a la reservè seulement de ceux qui en sont
 „ exempts à titre onereux. Quæ Regis Maximi Declaratio ex
 Sena-

„ Senatusconsulto in tabulas Curiae relata est die 18. A-*Art. 5.*
 „ prilis ejusdem anni. Sic peremptoriâ sententiâ causa §. 22.
 „ de Regaliâ extensione ad universas Regni Ecclesias fini-
 „ ta est.

34. R E S P. Deceptam fuisse Christianissimi Regis religionem, & injuriam Ecclesiae factam, nescio cui persuasum non sit. Quamobrem odiosum admodum est, ut qui contra proprium officium, Regi Christianissimo autores fuerunt, ut Regni sui Ecclesias Canonicâ libertate spoliaret, tanto studio curent, ne sua Majestas rei injustitiam agnoscat, & agnitam repareret; quasi non esset majori gloriâ dignum, ut quod perperam gestum est, meliori consilio reformaretur, quàm ut tanquam rectè factum defenderetur.

35. Sed dolendum est vel maximè, quòd Jurisconsulti ac Theologi, quorum esset, veritatem aperire, non modò in injustitia illam detineant, sed adversus illam stent, eamque obtegere nitantur, ut minori cum verecundia illam impugnent.

36. D I S S E R T. „ Frustrâ ergo vetera quædam Senatus-
 „ consulta, aut Regum Ediçta proferuntur, quæ nec LU-
 „ DOVICI MAGNI Declarationi contraria sunt, & si contraria
 „ sint, per eam sunt rescissa & revocata. Legem namque po-
 „ steriorem prioribus derogare notum est.

37. R E S P. An bonâ fide asserere quisquam potest, Senatusconsulta, & Regum Ediçta, quæ Regaliâ in illis Ecclesiis, ad quas noviter porrecta est, locum non habere declarant, non esse Regis Christianissimi Declarationi Jus illud ad easdem Ecclesias porrigentis contraria? Num Senatusconsulta illa & Ediçta Ecclesias liberarunt? An non liberas esse, cognitâ causâ, decreverunt? Unde autem illa libertas? Nonne ab

Art. 5. ipsa rerum naturâ & conditione, sacris Canonibus, Regiâque
 §. 22. protectione communitâ?

38. Potest quidem per posteriorem legem priori derogari, dum res à Principum arbitrio pendet, ac nova postulat causa: ut autem Princeps quod suum non est, suumque non esse pluribus judiciis post expensâ causæ merita pronunciatis, declaratum est, novâ prolatâ lege suum facere possit; nescio quis unquam docuerit Jurisconsultus aut Theologus.

39. DISSERT. „ Et sicut *ipsa plenaria Concilia sape priora*
 „ *à posterioribus emendantur, cum aliquo experimento rerum ape-*
 „ *ritur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat*, ut do-
 „ cet S. Augustinus lib. 3. de Baptismo contra Donatistas,
 „ cap. 3. sic Edicta priorum Regum, & antiqua Senatuscon-
 „ sulta possunt à posterioribus rescindi vel emendari, cum
 „ omnia causæ alicujus momenta & documenta accuratissimâ
 „ consideratione discussa sunt, quæ antea examinata non fue-
 „ rant. Id porro in Regaliæ causâ factum est. Quamobrem
 „ Regia Declaratio hac in matéria suprema Lex esto (inquiunt
 „ Regii Magistratus & Jurisconsulti Galli)

40. RES P. Prudenter agit Dissertator, dum hujus tam absurdæ doctrinæ invidiam à se amovere tentat, & eam in Regios Magistratus ac Jurisconsultos Gallos derivare, sed injustæ causæ patrocinium nimis apertè suscepit, quàm ut suadere possit, se merè historicè illam referre. Quis autem non videt, Conciliis plenariis fieri injuriam, dum ab eorum exemplo ducitur argumentum ad decernendum de justitia extensionis Regaliæ? Nam præterquam quòd Regia Declaratio, ubi agitur de collatione Beneficiorum *pleno jure*, & de usu-fructu bonorum sacrorum, suprema Lex esse non potest contra supremam Concilii generalis Autoritatem; quis non advertat quan-

quantum discrepet priorum Conciliorum per posteriora emendatio, ab antiquorum Senatusconsultorum & Edictorum abrogatione per Declarationem Regis Christianissimi facta? Supponit S. Augustinus, experimento rerum aperiri in posterioribus Conciliis, quod clausum fuerat primis, vel cognosci quod latuerat, quod in quaestionibus disciplinae maxime contingit; quid autem aperuit experientia in exercitio Regaliae, nisi forte commodum illud esse Officialibus Regiis & Aulicis, atque adeo si omnes Regni Ecclesiae huic oneri subjicerentur, amplificandam Senatûs Parisiensis auctoritatem, multiplicandas lites, plura in Aula Regia distribuenda Beneficia?

41. Quid cognitum est quod latuisset? An quod Corona esset rotunda? Certè id non latuerat Renato Chopino in Senatu Parisiensi Advocato, qui tamen Regaliam in plurimis Regni Ecclesiis non habere locum confessus est. *Atqui Regalia ista* (inquit lib. 1. de sacra Polit. tit. 7. num. 11. loquens de collatione Beneficiorum; de Regalia enim integrâ jam dixerat) *non ubique exercentur à Principe inter suos, multoque arctioribus, quàm Regni limitibus circumscribuntur & terminantur, licet alioquin Regii Diadematis sphaerica forma sit, in qua nihil incisum angulis, nihil sinuosum, aequalitatemque motûs ac constantiam in omnibus suis partibus figura servet ejusmodi.*

42. An ignorabant antiqui, Regem esse Protectorem Ecclesiarum, feuda fuisse à Regibus collata, & alia quae Pater Alexander congestit in suam Dissertationem? Minimè verò: sed Patris Alexandri Dialecticae regulas non norant; idèoque non concluderunt, Regaliam ad omnes Ecclesias extendi posse.

43. At, inquires, *antiqua Senatusconsulta possunt à posterioribus rescindi vel emendari, cum omnia causae alicujus momenta*

Art. 5. & documenta accuratissimâ consideratione discussa sunt, quæ
§. 22. antea examinata non fuerant. Verum id quidem: sed quâ ratione suadet nobis P. Alexander, *id in Regaliâ causâ factum esse?* Quod enim ad examen attinet, antiqua Arresta non pronunciabantur nisi factâ diligenti inquisitione, ut in ipsis met Arrestis exprimitur. Sed quæ sunt illa momenta & documenta modò *accuratissimâ consideratione discussa, antea verò non examinata?* O quàm optimè de Rege Christianissimo meritus fuisset Pater Alexander, si ea suæ Dissertationi inseruisset, ut hominibus illis, quorum sanè maximus est numerus, fieret satis, qui Declarationem, de qua est sermo, putant de suæ Majestatis laude ac gloriâ non parum detraxisse! Nec enim verisimile est, Officiales Regios, quorum causam tuebatur, nova illa rationum momenta eum celasse novaque documenta.

44. Nam quod in controversiis omnibus fieri solet, id in causâ Ecclesiæ gravissimâ prætermissum est, ut ipsi exhiberentur quæ contra ipsam producta fuerant vel allegata, quò posset de suo jure suisque libertatibus Regis conscientiam informare. Quæ vel una ratio obstaret, quò minùs *Regia Declaratio hac in materia suprema Lex sit.* Omnibus enim legibus, etiam naturæ statutum est, ut quis defendendi se facultatem habeat; quomodò autem se defendet, nisi quæ sibi obijciuntur, norit?

45. DISSERT. „Nec verò Privilegia quibusdam olim Ecclesiis à Regibus concessa, Successores ipsorum ligant, vel illorum Jura præscribunt. Si enim Summi Pontifices pro, traditâ sibi divinitùs plenitudine potestatis, cùm subest causa, Decreta suorum Prædecessorum rescindunt, concessa ab ipsis Privilegia revocant, maximè si in Ecclesiasticæ rei detri-

„ detrimentum cedere videantur : quidni Reges, qui su- *Art. 5.*
 „ premam in temporalibus potestatem à Deo immediate acce- *§. 22.*
 „ perunt, potestatem habeant Privilegia à suis Prædecessori-
 „ bus concessa revocandi, si contra Jura Coronæ, & in de-
 „ trimentum supremi Dominii quod in omnia subditorum
 „ suorum, & ipsarum Ecclesiarum temporalia bona sibi legiti-
 „ mè vindicant, concessa judicentur?

46. R E S P. Aliquæ sunt Ecclesiæ, in quibus olim Regalia
 exercebatur, nec fortè injustè, si intra usum-fructum feudo-
 rum Regalium stetit, eaque fuisset consuetudo provincia-
 rum, ut Dominus feudi, deficiente vassallo, fructus suos
 faceret usque ad Investituram successoris : liberatio ab hoc
 onere non incongruè Privilegium diceretur. Aliæ sunt, in
 quibus nullus unquam extitit legitimus Regaliæ usus, sed ini-
 quæ consuetudinis abrogatio. Istæ non Privilegio propriè dicto
 donatæ sunt, sed in nativam & Canonicam suam libertatem,
 quâ ab iniquis Dynastis spoliatæ fuerant, sunt restitutæ. Neu-
 træ verò de novo possunt in servitutem redigi. Quia si *decet*
concessum à Principe Beneficium esse perpetuum, ut habet vulga-
 ta Juris utriusque regula, in quoscumque collatum sit; de-
 bet maximè, cum Ecclesiæ concessum est. Non finit Religio,
 ut revocetur oblatio semel Deo facta. Lex enim divina est :
Quidquid semel fuerit consecratum, sanctum sanctorum erit Do-
mino. Levit. 27. v. 28.

47. Malè audiunt Principes qui Privilegia revocant à Præ-
 decessoribus suis concessa privatis personis aut communitati-
 bus, nisi aliqua gravis culpa eam pœnam mereatur, aut sal-
 tem id urgens necessitas, vel maxima utilitas Reipublicæ po-
 stulet : Privilegia autem Ecclesiis, quæ nec peccarunt, nec pec-
 care potuerunt, nullâ interveniente publicâ causâ, auferen-

Art. 5. tur absque tollentium dedecore? Suspicio, Patrem Alexandrum molestè laturum, si Summus Pontifex omnia Privilegia Regularium aboleret, eosque Episcopis juxta hierarchicum ordinem subjiceret, etiam si aliqui suis Privilegiis abutentes, eis privari meriti fuissent. Cur ergo non ei displicuit, quòd absque ulla culpa Ecclesiis adimerentur à Rege sua Privilegia? Quin etiam si peccassent omnium Ecclesiarum Episcopi, regula Juris est, quòd *delictum personæ non debet in detrimentum Ecclesiæ redundare. De reg. Jur. in 6. reg. 76.* Quæ cum ita se habeant in Privilegiis Ecclesiæ a Principibus ex merâ liberalitate concessis; quis dubitet in Privilegiis Divinis & Canonicis multò magis esse servanda? Enimverò Privilegium est non à Rege, sed à Christo datum, quòd Ecclesia Ministeria sua dispenset suisque redditibus fruatur.

48. Quodnam *jus Coronæ* violatur, si ii quos *Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*, Ecclesiæ Ministros constituent; si bonorum Ecclesiæ vacantis fructus illis referrentur usibus, quibus deputati sunt, impendendi? Quodnam inde patitur *detrimentum supremum Dominium*, quod Reges in bona temporalia sibi legitimè vendicant? An supremum illud Dominium stare non potest, nisi Rex fructus suos faciat? Omniane bona allodialia sunt extra Dominium Regis, quia ex eis servitium non debetur? Supremum Dominium in jurisdictione propriè consistit, non in usu-fructu. Omnia bona temporalia Regi subjacent, non ut omnium fructibus gaudeat, sed ut suis quemque pacificè gaudere faciat.

49. Si quid de suo Reges in liberandis Ecclesiis remiserunt, id fuit Jus fructus feudorum Regalium vacantium percipiendi post mortem Episcopi usque ad institutionem Successoris, in
illis

illis provinciis ubi vigeat ea lex feudalís. Ejus Juris remissio, *Art. 5.*
 quæ sola Privilegium dici posset, cum subsidiis in Reges Chri- §. 22.
 stianissimos collatis abunde compensata sit, ut sæpe dictum est,
 minimè revocari potest, etiam citra injustitiam; multò mi-
 nùs facultas fruendi aliis redditibus, præsertim decimis, &
 oblationibus, ac Beneficiis conferendi. Quid ergo dicendum
 de Ecclesiis, in quibus nihil eorum Regi competit, neque
 ex legibus feudalibus, neque ex consuetudine, quales sunt
 illæ, ad quas noviter producitur Regalia, cum in provinciis
 jure scripto administratis, atque adeò à Jure Relevii immuni-
 bus, posita sint?

50. DISSERT. „Nec etiam Regio Juri ex antiquissimis re-
 „ceptissimisque Regni Francici Legibus nocere potuisse posses-
 „sionem intermissam, nostrates Jurisconsulti propugnant,
 „quam & per Duces Comitesque sibi subditos diu Reges re-
 „tinuisse, nec ipsos unquam animo dimisisse certum sit.

51. RESP. Certum est, Reges Christianissimos nun-
 quam animo dimisisse possessionem Regaliæ in multis Eccle-
 siis; quia neque per se, neque per Comites illam possessionem
 unquam habuisse certum est, atque adeò nunquam di-
 mittere potuisse. An autem mentitos illos putabimus, cum
 dixerunt: *Inhibemus universis Officiariis nostris, ne in Archi-*
episcopatus, Episcopatus, Abbatias, & alia Beneficia Regni
nostris, IN QUIBUS JUS REGALIÆ AUT CUSTODIÆ NON
HABEMUS, se intromittant: Non intendimus frui Jure Re-
galia: Nolumus quoddam gentes nostræ occupent Regalia: & si-
milia?

52. Quomodo autem Reges per Duces Comitesque sibi
 subditos possessionem Regaliæ retinebant, in provinciis in qui-
 bus nunquam habuit? Siquidem Ducum & Comitum posses-
 sio

Art. 5. sio non erat Regaliae exercitium, sed abusus & prava consuetudo, ut fatebantur ipsimet Principes; verbi gratiâ Ildephon-
 §. 22. sus Comes Tolosanus: *Derelinquo pessimam consuetudinem; & Ermengardis Narbonensis Vicecomitissa: Recognoscens injuriam quam parentes mei & ego hucusque perperam fecimus.* Vide, si lubet, Art. IV. §. 37. & hujus Art. §. §. 6. 8. & seq. usque ad 18. & §. 20. & Art. 2. §. 17.

53. DISSERT. „De Principum juribus judicandum ex „solâ consuetudine non esse, sed ex titulis & fundamentis „quibus nituntur: perperam colligi ea ipsos jura non habere „quibus usi semper non fuerunt, aut potestatem quam semper „non exercuerunt.

54. Lubens conditionem admiserim à Patre Alexandro propositam, ut de Regaliâ non ex consuetudine, sed ex titulis & fundamentis judicetur. Sed si consuetudinis non habeatur ratio, nihil erit, quo Regaliam, prout ab eo descripta fuit, in ullis Franciæ Ecclesiis probabilem efficias. Exclusâ enim consuetudine nullus alius suffragari posset titulus ex Decreto Concilii Lugdunensis, nisi conditio in fundatione apposita. Nusquam autem invenietur, Reges Christianissimos Ecclesias cum reservatione Regaliæ fundasse. Neque ea conditio per se fundationi inesse censetur: alioquin enim Regaliâ sine ullo discrimine fundatores omnes gauderent; cùm secus se rem habere videamus, nihilque sit tam legibus omnibus contrarium, quàm ut laici non solum bonorum ab antecessoribus suis istâ Ecclesias collatorum, sed etiam aliorum omnium bonorum redditus, imò decimas & oblationes, & omnium Beneficiorum curam animarum non habentium collationem absque autoritate Ecclesiæ sibi vendicent.

55. DISSERT. „Summos ipsos Pontifices non semper
 ca

„ ea Jura in universâ Ecclesiâ exercuisse, quæ nunc exercent. *Art. 5.*
 „ Appellationum ad Sedem Apostolicam prioribus quatuor *§. 22.*
 „ seculis usum admodum infrequentem fuisse; multorum
 „ Theologorum judicio nullam in illorum seculorum Histo-
 „ riis apparere: ex quo tamen perperam quis inferret S. Petri
 „ Successores jus non habuisse semper de majoribus causis ju-
 „ dicandi, si ad ipsorum Sedem per appellationem deferren-
 „ tur. Constat item Romanos Pontifices Concilia Oecumeni-
 „ ca non semper convocasse: sed Imperatores sacros illos Ec-
 „ clesiæ conventus indixisse & congregasse, priorum Conci-
 „ liorum Acta & Historiæ probant: an ex eo quis rectè colli-
 „ get, potestatem jusque convocandi Concilia octo primis
 „ Ecclesiæ seculis Pontifices non habuisse, sed Imperatores?
 „ jus Episcopos confirmandi & ordinandi Metropolitanos in
 „ toto passim Occidente non exercuit Romanus Pontifex pri-
 „ mis Ecclesiæ seculis, quemadmodum in Suburbicariis Pro-
 „ vinciis exercebat; Episcoporum translationes, dispensatio-
 „ nes omnes, absolutiones à peccatis quibuslibet quamvis
 „ gravissimis, inconsulto Romano Pontifice à Synodis Pro-
 „ vincialibus, ab Episcopis, fiebant, permittebantur, conce-
 „ debantur: an ideo sequitur, Summum Pontificem jus non
 „ habuisse totius Occidentis Metropolitanos ordinandi, Epi-
 „ scopos confirmandi, absolutionem à gravissimis criminibus
 „ sibi reservandi, translationes Episcoporum permittendi in
 „ cæteris Occidentis Ecclesiis, quemadmodum in Suburbica-
 „ riis? Id certè non sequitur; quia eodem jure Patriarchicæ
 „ ipsius & Pontificiæ auctoritati omnes illæ Ecclesiæ subde-
 „ bantur, adeoque nihil prohibebat quo minùs eandem au-
 „ thoritatem in illis omnibus exerceret. Annatas Romani Pon-
 „ tifices ante Bonifacium I X. aut certè ante Joannem XXII.

B b b b

non

Art. 5. „non exegerunt. Illas eodem modo non imperarunt : Episcopus.
§. 22. „patus & Abbatias ab eo onere, quod temporarium esse voluit,
 „nec ultra triennium exigi, exceperat Joannes XXII.
 „ad Episcopatus illud extendit Bonifacius IX. In aliquibus
 „primùm Ecclesiis usus Annatarum invaluit ; reclararunt
 „aliæ, Gallicana præsertim & Anglicana. Quæ in Conciliis
 „Constantiensis & Basileënsis hac de re habitæ sint concertationes,
 „Eruditi norunt. Doctores plerique conclamabant Annatas Juri Naturali,
 „Divino, Canonico, Civili repugnare : an ideo consequens est,
 „Romanum Pontificem jus illud ad omnes Ecclesias porrigere non potuisse ? Non igitur ex consuetudine
 „duntaxat de Summi Pontificis juribus ferendum
 „judicium est : non ex solâ pariter consuetudine Regia jura
 „expendenda sunt & asserenda.

56. *R E S P.* Caveat Summus Pontifex, ne Regem Christianissimum posse Regaliam ad Ecclesias liberas extendere, neget, quamvis in eis Jure illo nunquam usus sit ; ne fortè jura omnia hîc enumerata suæ Sanctitati denegentur, cùm illorum exercitium in Historia primorum Ecclesiæ sæculorum non ita evidenter appareat. At in tuto posita est ex hac parte Summi Pontificis autoritas. Comparatio enim non benè quadrabit, donec decimæ, oblationes, redditus bonorum sine hoc onere Ecclesiis datorum, nec non Beneficiorum collatio *pleno jure* à Deo vel expressè, vel implicite Principibus concessæ ostendantur ; sicut Christum B. Petro, & in eo Romanis Pontificibus, oves suas pascendas commisisse, atque adedò quæcumque ad illud Officium essent necessaria præstandi ; facultatem tradidisse, ex Evangelio didicimus. Adde, quòd prædicta jura exercuit Summus Pontifex, licet alia aliis tardiùs, prout occasio tulit, quædam primis jam temporibus, omnia à pluribus sæculis ;

culis; Rex verò noviter sibi Regaliam vindicavit. Nullus *Art. 5.*
Pontifex, hæc jura sibi non competere, declaravit: Reges §. 22.
multi, se in aliquibus tantum Ecclesiis Jus Regaliæ habere, de-
clararunt.

57. DISSERT. „Regalia Regum Jus est. De ipsa ubi
„agitur, ubi de illius extensione quæstio est, ad unam con-
„suetudinem non est attendendum, sed ad titulos fundamen-
„tales & inconcussos Juris illius, scilicet ad titulum Custodiæ
„ac Defensionis Ecclesiarum & bonorum Ecclesiasticorum, ab
„earum foundatione Regibus competentem; ad leges Gallicas
„feudorum, quæ cum temporales sint & civiles, à solius
„Regis auctoritate pendet earum extensio ad omnes Ditionum
„suarum provincias; ad supremum Regis Dominium in bo-
„na omnia temporalia suorum subditorum, & ipsarum Ec-
„clesiarum. Quæ bona iis subjacent legibus, quas Reges tu-
„lerint, & in toto Regno servari voluerint. Porro jus Cu-
„stodiæ ac Defensionis omnium Ecclesiarum, & bonorum
„temporalium quæ Regum munificentia vel permissione
„possident, Regibus ab ipsarum Ecclesiarum foundatione com-
„petit. Supremum Dominium in ipsarum bona æque ac cæ-
„terorum subditorum suorum sibi jure vendicant; feuda
„cum possideant, subjacent legibus feudorum: cur itaque
„diverso jure habeantur? Cur; cum ad idem Regni corpus
„pertineant, ejusdem reverentiæ Majestatis ac potestate con-
„tineantur, iisdem legibus quoad temporalia & externam
„Politiam non regantur, sicut iisdem quoad sacram Politiam
„administrantur?

58. R E S P. Error est gravi censurâ notandus, quòd Re-
galia, præsertim quoad Beneficiorum absolutam collationem,
sit Jus Regium, in eo sensu, ut Regi tanquam Regi compe-

Art. 5. tat, aut ut Rex propriâ autoritate possit eam sibi in Ecclesiis §. 22. tribuere. Iniquum ut omnes redditus Ecclesiasticis & Beneficiorum curam animarum non habentium collationes Regi adjudicentur, sub prætextu quòd Ecclesiæ aliqua feuda possideant, licet in provinciis, in quibus generali feudorum lege Domini non habent usum-fructum bonorum feudaliū post mortem vassalli, posita sint. Nihil tam repugnat officio Custodis ac Defensoris, quàm ut fructus omnes usurpet, quos custodire ac defendere tenebatur; maximè cum non alia præstatur Ecclesiis opera, quàm quæ subditis omnibus à Principe debetur.

59. Sed quid intolerabilius, quàm quòd inter *leges Gallicas feudorum* recenscantur usus-fructus omnium bonorum Ecclesiasticorum, etiam non feudaliū, omnes redditus, etiam decimæ & oblationes, nec non omnium Beneficiorum curam animarum non habentium collatio *pleno jure*; & prætextu quòd *leges feudales temporales sint & civiles*, à *solius Regis autoritate pendere earum extensio ad omnes Ditionum suarum provincias* dicatur, nisi fortè id postulare^t universæ Reipublicæ bonum? Ecquis non videt, periculosam in Regno perturbationem exorturam, si provinciarum jura, mores, instituta, legesque commutantur, & quæ in una provincia vigent, in aliam ab eis abhorrentem, intrudantur? Nonne *leges Gallicæ feudorum* & emphyteusium vetant, ne quid oneris vassallo, & emphyteutæ adjiciatur, præter id quod in traditionis instrumento appositum est, aut appositum fuisse ex antiquâ consuetudine vel ex certis documentis colligitur? Quo jure igitur in Aquitaniam, Occitaniam, Provinciam & Delphinatum de novo induceretur, ut mortuo vassallo Dominus fructus feudi reliquorumque omnium ejus bonorum quamvis non feudaliū

lium imò omnium ejus jurium exercitium sibi tribueret? Por- *Art. 5.*
 rò si pietas ac religio non suadet, ut mitius agatur cum Ec- *§. 22.*
 clesiis quàm cum hominibus sæcularibus, obstat saltem justi-
 tia, ne pejùs habeantur: & si bonorum temporalium Eccle-
 siæ, quamvis sacrorum, non habetur ratio, parcatur saltem
 juri spirituali Clericos ad Officia & Ministeria Ecclesiastica de-
 putandi, quod certè inter leges feudales, præsertim cùm sit
pleno jure, nescio quomodo sine rubore conscripserit Theo-
 logus Catholicus.

60. Nota disjunctionem illam, *vel permisierint*. Ruinosis
 ædibus quæ dum restaurare conaris, collabuntur, simile est
 hujus Dissertationis systema. Videt interdum Dissertator do-
 ctrinæ suæ defectus, (quis enim non videret) supplere cona-
 tur, sed supplementa rimas dilatant. Sciebat maximam bo-
 norum Ecclesiasticorum partem, in illis præsertim provinciis,
 ad quas de novo extenditur Regalia, non fuisse à Regibus Chri-
 stianissimis datâ, eoque nomine non posse suam Majestatem
 Ecclesiarum, dum vacant, fructus suos facere, ac Beneficia
 pleno jure conferre. Quamobrem alium titulum adjunxit, sci-
 licet quòd Ecclesiæ bona sua Regum Christianorum *permissione*
possideant. Sed quàm vanus sit iste titulus, quis non videt?
 Num enim quia Reges permittunt, ut Clerus decimas perci-
 piat, quæ ipsi assignatæ sunt, ut hac ratione qui altari serviunt
 de altari viverent juxta Divini Juris Statutum; pro hac per-
 missione illorum Majestas decimas jure Regio percipiet, cùm
 vacaverit Sedes Episcopalis? Num etiam si de aliis bonis in-
 telligatur ea permissio, quia sinunt Principes, ut fideles suo-
 rum bonorum partem Deo, à quo cuncta acceperunt, red-
 dant, vel ad Ecclesias conferant, eorum bonorum usum-
 fructum, vacante Sede, sibi vendicabunt; quamvis amor-

Art. 5. tizata sint, & amortizationis pretium sit perfolutum? Olim
 §. 22. pii Principes etiam propriis juribus cedebant, dum donationes ab eorum subditis in favorem Ecclesiarum fiebant. Modò suæ Majestati suadetur, ut onera insolita bonis Ecclesiæ datis imponat: ita scilicet Regiam Majestatem ad pietatem inflammant ejus Consilarii, nec non Jurisperiti, & Theologi Aulici.

61. DISSERT. „Rerum similitudo; parque subiecto-
 „rum conditio, legis aut consuetudinis, quæ vim legis habet,
 „ac legem in omnibus imitatur, (ut Theologi & Jurisperiti
 „docent) extendendæ sufficiens ac legitima ratio est. Con-
 „suetudo (inquit S. Antoninus I. P. Summæ Tit. 16. §. 2.)
 „est *similium attractiva*, ut in iis idem Jus inducat. Extra. De
 „consuetudine. Cùm olim. Et dist. 11. *Quis nesciat. Et §. De*
 „*Legibus. L. De quibus. . . .*, Sicut in Jure scripto procedi-
 „tur de similibus ad similia, ita & in Jure consuetudinario (in-
 „quit idem Sanctus §. 3.) Hoc principio freti Christianissimi
 „Reges, Jus consuetudine & Gallicanis Canonibus suæ Ma-
 „jestati quæsitum, ut absque eorum assensu nullus ordinare-
 „tur Episcopus, utque ab ipsis donum Episcopatus & tempo-
 „ralium Ecclesiæ bonorum Investituram ac possessionem acci-
 „peret, ad omnes Ecclesias porrigebant, quæ ipsorum Di-
 „tioni seu armis seu aliis titulis subiciebantur. Hoc princi-
 „pio freti, Regiam ad eas extenderunt Provincias ac Duce-
 „ces, quæ ad Monarchiam sunt revocatæ, sive ante Lugdu-
 „nensis Concilii celebrationem, sive post.

62. RESP. Si à locis communibus argumentemur, aptio-
 ra nos pro Ecclesiarum libertate proferre poterimus, quàm
 Pater Alexander contra illam. Sufficiat hæc utriusque Juris
 regula: *Qua à jure communi exorbitant, nequaquam ad con-*
sequen-

sequentiam sunt trabenda. De Reg. Jur. in 6. Reg. 28. vel ut *Art. 5.* habetur ff. de Reg. Jur. Reg. 183. *Quod contra rationem juris §. 22. receptum est, non est producendum ad consequentiam.* Regalia enimvero à jure communi exorbitat, & contra rationem juris recepta est, ut ante probavimus.

63. Sed omiſſis communibus, quamvis aptè rei, de qua est quæſtio, accommodari queant, immoremur in propriis Patris Alexandri verbis. *Rerum, inquit, ſimilitudo parque ſubjectorum conditio legis aut conſuetudinis. . . . . Extendendæ ſufficiens ac legitima ratio eſt.* Primò, rerum ſimilitudo non reperitur in extensione Regaliæ ad Eccleſias liberæ, & in ejus exercitio in Eccleſiis jam illi oneri obnoxiiis. Nam cùm tota Regaliæ juſtitia, ſaltem ſi excipias uſum-fructum bonorum feudaliſum, à conſuetudine pendeat, cui tacitus Eccleſiæ conſenſus acceſſit; diſſimilis eſt cauſa Eccleſiarum, quæ ex antiquâ conſuetudine jam tempore Concilii Lugdunenſis Regaliæ ſubjacebant, & earum in quibus neque ante Concilium, neque poſt, Regaliæ uſus vigit. Concilium Lugdunenſe Regaliam quoad primas toleravit, ad ſecundas extendi vetuit. Secundò, non eſt par *ſubjectorum ratio*: Eccleſiæ enim Regaliæ obnoxie in provinciis juris conſuetudinarii ſitæ ſunt, in quibus leges feudales Domino uſum-fructum feudi vacantis adſcribunt, quâ occaſione in illas inductus eſt Regaliæ uſus: Eccleſiæ liberæ provinciis juris ſcripti continentur, in quibus mortuo vaſſallo Dominus fructus non facit ſuos.

64. DISSERT. „Ad Eccleſias Aquitanie ante Lugdunensis Concilii tempus extenſa erat, ut teſtatur Durandus „Speculator Commentar. in Lugdun. Concil. Canones Cap. „11. ad verbum, *uſurpare.*

65. RESP. Contrarium docet eo loco Durandus. En verba

Art. 5. ba Concilii : Regalia, Custodiam sive Guardiam, Advocationis §. 22. titulum, in Ecclesiis, Monasteriis sive quibuslibet aliis piis locis de novo usurpare conantes. En Commentarius Durandi : *De novo usurpare præmissa intelligitur, qui ea prius non habuit à tanto tempore citrà de cujus contrario memoria non existit, ut de verb. signif. C. 1. & C. Quid per novale, & C. Universis, sicut patet in exemplum in Ecclesiis Aquitaniæ, in quibus HODIE Regalia usurpatur.* An illa vox, *hodie*, triennio post Concilium Lugdunense scripta, significat tempus præcedens illud Concilium ?

66. DISSERT. „Ad Ecclesias Britannię extensa fuit, post-
 „quam Reges eam Provinciam ad suam Ditionem revocarunt,
 „quod anno 1532. factum. Cardinalis Ossatus Epistola 133.
 „data Romæ die 5. Decembris anni 1601. etsi Regaliam in
 „Britannia locum non habere primùm contendat, in eamque
 „rem & Regestum Cameræ computorum, & consuetudi-
 „nem, & Gallos Jurisconsultos appellet, fatetur nihilomi-
 „nus Regem *novis occasionibus* statuere posse, ut Regalia in eis
 „etiam Ecclesiis locum habeat, sicut contra Nannetensem
 „Episcopum præjudicatum fuerat à Senatu Parisiensi anno
 „1598. jure id facturum Regem : extensionem illam Rega-
 „liæ contra consuetudinem quidem fore, non tamen contra
 „jus & æquitatem. At eo casu vacantium Episcopatuum redi-
 „tus ad Canonicos Sanctæ Capellæ Parisiensis pertinere negat
 „vi antiquæ concessionis ipsis factæ. Fatetur etiam Vir Maxi-
 „mus, Regaliam pari jure ad omnes Ecclesias Gallicanas à
 „Rege Christianissimo extendi posse. Verba ejus subjicio :
 „*Les fruits des Evechez vacans, ausquels contre la coûtume an-*
 „*cienne on étendrait le Droit de Regale, à laquelle ils n'étoient*
 „*sujets aucunement, n'appartiendrait point à ladite Sainte*
 „Cha-

„Chapelle en vertu de l'ancienne Concession qui leur fut faite par Art. 5.
 „nos Rois, n'étant & ne devant estre compris en ladite Concession §. 22.
 „les Evechez ausquels on a depuis étendu, ou etendra-on cy apres
 „le Droit de Regale : ce qui est tout clair & certain de droit. Et
 „de fait, si on étendoit la Regale à tous les Evechez de France,
 „COMME ON LE POURROIT FAIRE DE DROIT AUSSI BIEN
 „QU'ON LE VEUT FAIRE A CEUX DE BRETAGNE, la
 „Sainte Chapelle auroit plus de revenu, que n'auroient deux ou
 „trois des meilleurs Evechez ou Archevechez de France.

67. R E S P. Ut Cardinalis Ossati sententia quæ primâ facie subobscura videtur, clarè perspiciatur, paulò diligentius est explicanda. Duo contendit in hac Epistola Illustrissimus Purpuratus. Primum, Regaliam in Ecclesiis Britanniarum locum non habere : secundum, etiamsi Regalia in illis Ecclesiis locum haberet, vacantium fructus à Canonicis sacræ Regiæ Capellæ non esse percipiendos. Primo validissimè probato concludit : *Voilà donc comme la Regale n'a lieu en Bretagne, & n'y en doit point avoir.* Id est : „Vides ergo Regaliam in Britannia non habere locum, nec habere debere. Alterum probat, tum quia secundum jura, in donatione fructuum Ecclesiarum vacantium, non poterant intelligi, nisi Ecclesiæ, in quibus Rex ejusmodi fructus percipere solebat, ac in quibus locum habebat Regalia, tempore quo facta est donatio; tum quia si Regalia ad omnes Ecclesias extenderetur, & omnium fructus sacræ Capellæ Canonici tempore vacationis suos facerent, unicum illud Capitulum Collegiatum pluribus afflueret redditibus, quàm duo tresve Episcopatus, vel Archiepiscopatus ex pinguioribus Franciæ. Hoc autem consequens absurdum est; nec verisimile videtur, Reges Christianissimos, dum Regaliarum fructus suæ Capellæ attribuerunt, voluisse ut Capitu-

Cccc

pitu-

Art. 5. pitulum illud immensis propemodum divitiis abundaret. Ne
 §. 22. ergo absurdum illud consequens admitteretur, neganda erat
 suppositio antecedentis, quòd scilicet usum-fructum vacan-
 tibus Sedibus sibi vendicare posset in omnibus Regni Ecclesiis.
 Quamobrem suppositionem probat paritate rationis: *Comme*
on le pourroit faire de droit, aussi bien qu'on le veut faire à ceux
de Bretagne. Id est: „ Quod jure fieri posset, quemadmo-
 „ dum in Britannicis tentatur. Quorum verborum vis hæc
 est: sicut in Ecclesiis Britanniae Regaliam usurpare volunt, pa-
 ri ratione eodemque jure in alias omnes Ecclesias possent eam
 inducere; unde sequeretur absurdum suprà dictum.

68. Itaque non examinat hîc Cardinalis Ossatus, an Rega-
 lia justè posset ad omnes alias Ecclesias extendi. Hoc enim ad
 propositum suum in secundo puncto non pertinebat. Satis ei
 erat ex suppositione de facto possibili ratiocinari contra Ca-
 nonicos sanctæ Capellæ, anno 1601. repetentes fructus qui ex
 Ecclesia Redonenſi anno 1596. vacante provenierant, quosque
 prædictus Ossatus perceperat, cùm ad eam fuerat promotus;
 ac demonstrare concessionem fructuum Ecclesiarum vacan-
 tium & Regaliæ obnoxiarum à Regibus sanctæ Capellæ fa-
 ctam, ad Ecclesias de novo Regaliæ subjiciendas nequaquam
 extendere debere. Nam juris quæstionem tractaverat in primo
 puncto, & confirmaverat, Regaliam in Ecclesiis Britanniae
 locum non habere, ac concluderat, ut suprà diximus, circa
 factum & circa jus simul: *Voyla donc comme la Regale n'a lieu*
en Bretagne, & n'y en doit point avoir. Id est: „ Vides ergo
 „ Regaliam in Britannia non habere locum nec habere debere.
 Constat itaque ex Cardinalis Ossati autoritate, Regaliam in
 omnibus Ecclesiis tunc, id est, anno 1596., locum non habuiſ-
 se, neque habere debuisse.

69. At

69. At visum est Patri Alexandro, hæc verba; *comme on Art. 5. le pourroit faire de droit.* „ Quod jure fieri posset, Lectoribus suafura, Cardinalem Ossatum agnovisse jus extendendi Regaliam ad omnes Ecclesias. Verum non animadvertit, hæc verba non esse absolutè dicta, sed comparativè ad Ecclesias Britannia: & ex illis colligi tantum juxta ejus Cardinalis mentem, Regios Officiarios, seu sanctæ Capellæ Canonicos posse in alias omnes Ecclesias liberas, licèt de illis tunc non cogitarent, vel saltem cogitationem non significarent, eodem jure Regaliam inducere, quo tum conabantur eam in Ecclesia Redonensi usurpare; hoc est nullo jure, quandoquidem juxta prædictam Purpurati conclusionem, Regalia non solum locum non habebat, sed nec habere debebat in Ecclesiis Britannia:.

70. DISSERT. „ Eâdem ratione ad omnes, Regni Ditionumque suarum Ecclesias quæ oneroso titulo non sunt „ exemptæ, Regaliam extendere se posse LUDOVICUS MAGNUS judicavit, causâ per Consistorianos Comites Juris „ utriusque peritissimos, & æquitatis laude celeberrimos maturè & accuratè discussâ: quod iidem tituli ad Regalia Jus „ exercendum in omnibus Ecclesiis ejus Majestati suffragentur, „ scilicet Jus Custodiæ ac Defensionis, ac Feudorum similis „ conditio, in qua Jus Regaliæ Philippus Pulcher fundatum „ meritò propugnabat in Literis ad Archiepiscopum Senonensem & Episcopum Autissiodorensensem datis, quarum hæc sunt „ verba: *Sicut Feodus vassallo vacans, interim cum suis redditibus à Domino licitè occupatur & propter defectum hominis, ut „ vulgari patriæ nostræ verbo utamur, DE JURE ET GENERALI CONSUE- „ TUDINE REGNI NOSTRI, per Dominum, quousque superveniat persona quæ illi serviat, licitè detinetur; sic*

72. DISSERT. „Denique privatorum quorundam Ju- *Art. 5.*
 „risconsultorum opiniones contra Jus Regium frustra profe- §. 22.
 „runtur (inquiunt Regii Magistratus.) Scripserunt Ruzæus,
 „Probus, Pasquierius, Protopræses Magister, Chopinus, pri-
 „vato nomine & ingenio, non ex sententia Senatus: scripse-
 „runt quæstione de Regaliæ Jure nondum plenè discussâ, non-
 „dum eliquatâ veritate: consuetudinem magis, quàm Regii
 „Juris fundamenta examinarunt.

73. RESP. Numquid Senatus Parisiensis ante Ruzæum,
 Probum, Protopræsidem Magistrum & Chopinum qui sæcu-
 lo proximè elapso scripserunt, vel Pasquierium, qui illos sub-
 secutus est, Regaliæ causam non discusserat? Nullumne eâ de
 re tulerat Arrestum, ut illi *privato ingenio, & non ex senten-*
tia Senatus scripsisse dicantur? Quid igitur sibi volunt Arresta,
 quid Edicta Regia, quorum vim elidere hoc, in paragrapho
 Dissertator enititur? Quænam Regii Juris fundamenta ab ipsis
 non examinata, recenter detecta sunt?

74. DISSERT. „Cæterùm & ante Declarationem
 „Christianissimi Regis anno 1673. editam, Jurisconsulti
 „Magistratusque doctissimi, Guido Faber, Pibracius, Servi-
 „nus, Bignonius, in supremo Senatu Advocati Catholici, Sena-
 „tus universus, Magni Consilii Patres, Consistoriani Comites;
 „& post Declarationem quotquot de re Beneficiariâ scripsere,
 „vel in Senatu dixere, Jus Regaliæ Regium esse, ad Coro-
 „nam pertinere, ad omnes Ecclesias, quæ oneroso titulo non
 „sunt exemptæ, absque discrimine porrigi propugnarunt. Id
 „propugnant omnes quotquot Jus Gallicum noverunt.

75. RESP. Quàm antiquos nobis profert Autores Dissertator?
 Quàm non suspectos de quæsito proprio commodo testes?
 Pibracius primus, licet irritò conatu, ut notat Pasquierius,

Art. 5. rius, tentavit sub finem proximè elapsi sæculi Regaliam in
 §. 22. omnes Ecclesias invehere. Cur ei aut sequentibus Advocatis
 Regiis, vel novis Jurisconsultis & Theologis, quos meritò
 prædictus Pasquierius adulatores Aulæ appellat, potiùs assen-
 tiemur, quàm antiquis Advocatis Regiis, consuetudine tan-
 tùm ac possessione Jus Regum Christianissimorum defenden-
 tibus, aut Regalistis minùs suspectis, quorum multi, cùm Re-
 giis officiis fungerentur, ad tuenda jura Regia erant obstricti?

76. Inprimis Pasquierius celeberrimus causarum patronus
 in Parlamento Parisiensi, & Advocatus Regius erat in Came-
 ra computorum, atque adèò Jus Regis Christianissimi circa
 Regalia ignorare non poterat, eaque tueri ad proprium ipsius
 & officium & commodum pertinebat; cùm enim autoritate
 illius Camera reciperentur fructus Ecclesiarum vacantium &
 Regaliæ subjectarum, atque apud illam redderentur earum
 rationes, atque adhuc in Regesta ejus referenda essent jura-
 menta fidelitatis ab illis Episcopis præstita, quorum Ecclesiæ
 Juri Regaliæ subiacebant, plurimùm crevissent Regionum in
 illa Curia Officialium emolumenta, si Regalia fuisset ad omnes
 Ecclesias porrecta. Attamen Advocatus ille Regius veritatem
 cupiditati præferens opinionem quæ Regi Christianissimo
 Regaliam in omnibus Ecclesiis tribuebat, erroneam declara-
 vit, ejusque sectatores adulatores Aulæ appellavit.

77. Eadem jura & tueri debuerat, neque ignorare potue-
 rat Egidius le Maistre in Senatu Parisiensi, in quo lites circa
 Regaliæ usum emergentes ex antiquâ consuetudine tractantur,
 primò Causidicus, tum Advocatus Regius, deinde Protopræ-
 ses. In eodem Senatu Consiliarius erat Ruzæus, Præses Gui-
 merius, Glossæ Pragmaticæ Sanctionis, ut vulgò creditur, Au-
 tor; Præses item Joannes de Selva.

78. Re-

78. Regius apud Cenomanos Procurator erat Joannes Fer- *Art. 5.*
 raldus qui Tract. de Juribus & Privilegiis Regni Francorum; §. 22.
 Privilegio 5. & Decretum Concilii Lugdunensis de Regaliâ in-
 telligit; & Jus illud ad certas Ecclesias restringit his verbis :
Quintum Jus Liliborum est, quod Rex in Ecclesiis capit Regalia :
& est hoc approbatum in Decreto Basileensi. Tit. de Anna. versi.
Item quod dicta quinta pars. Et in his tuentur qui antiquâ consue-
tudine usi sunt C. Generali ex de electi. lib. 6. Specialis est allega-
tio Spec. Tit. de Legato §. Nunc tractemus versi. Sed numquid
legatus, dum specialiter loquitur de Rege Franciæ, & ejus Jure
vendicandi in quibusdam Ecclesiis vacantibus collationem Benefi-
ciorum ad illas spectantium : & quod illo tempore etiam tempora-
lia illarum Ecclesiarum recipit. Et bene dicit Speculator, QUI-
BUSDAM ECCLESIIS : & sunt illæ Ecclesiæ, ut ex Regestris
Parlamenti & computorum accepi, scilicet in Archiepiscopatu
Remensi &c.

79. In Senatu Burdegalensi primùm, ac deinde in Senatu
 Tolosano Senator fuit Gullielmus Benedictus, qui in Repeti-
 tione in cap. Raynutius. De Testam. v. & uxorem. Decis. 2.
 n. 78. scripsit his verbis : *Quo jure in dictis Ecclesiis Regaliæ sub-*
jectis, secundum aliquos dat licentiam eligendi Pontificem, prius
ei denuntiata morte Prælati juxta plenè dicta per Panormit. in
cap. 1. & cap. Cum terra. De electi. Et pendente vacatione Ec-
clesiæ facit Rex fructus suos atque Beneficia confert ad collationem
Episcopi pertinentia, tamen non curata : SED IN ALIIS ECCLE-
SIIS HOC JUS REGES NON HABENT, LICET PONTIFICALES
SINT ET SITÆ IN REGNO.

80. Non est etiam verisimile, jura Regia fuisse vel ignora-
 ta vel imminuta à Juris Professoribus in Academiis Franciæ.
 Præter Ruzæum in Academia Bituricensi, & Benodictum in Ca-

Art. 5. Caturcensi, Franciscus Duarenus in Academia Bituricensi
§. 22. Regius Professor, de sacris Ecclesiæ Ministeriis libro septimo, cap. ultimo, sic scribit: QUÆDAM SUNT IN GALLIA CATHEDRALES SEU EPISCOPALES ECCLESIAE, quibus Rectore Pastoreque destitutis, si quæ Beneficia interim vacaverint, dum aliquis in demortui Pontificis locum suffectus fuerit, Rex noster jure suo, sed certo quodam modo ea confert, ac distribuit . . . Idque Jus Regalia vulgò appellatum, singularia quædam præcepta habet: de quibus variis in locis hujus Tractatus nostri differemus. Cap. Generali de electio. in 6. . . . Jus Regaliorum quo nunc utitur IN QVIBUSDAM TANTUM ECCLESIIIS.

81. Antonius Fabricius Bleynianus in Academia Valentiana Professor lib. 1. in Theor. & Prax. Benef. Ecclesiast. tit. 9. num. 38. & 39. ait: Quod verò attinet ad amplitudinem (Regaliæ) ea ex circumstantiis rerum, LOCORUM, modorum, & temporum dependet. Rerum inquam, quia non solum fructus naturales temporalium, pro quibus, ab Ecclesiasticis recognoscitur Princeps, Juri Regaliæ cedunt, verum etiam civiles. Imò & INTERDUM provenientes ex spiritualibus, sive annexam habentibus spiritualitatem: hoc enim in decimis ostendit Chopinus in dic. lib. 2. de Privileg. Rustic. par. 1. C. 11. ar. 4. Videri etiam potest Ragueau in Academia Bituricensi juris Professor in Indice jurium Regionum verb. Droit de Regale.

82. Chopinus celeberrimus in Parlamento Parisiensi Advocatus, non litem instruebat, sed librum componebat, dum lib. 2. de Domanio Franciæ num. 5. scripsit: Haud omnes tamen sacre Dioceses sunt Regalibus obnoxie, sed eæ solæ, in quibus initio uti illo Jure consueverint &c. Et num. 6. In aliis quibusdam Ecclesiis certo modo coarctata sunt Regalia, iisque angustiis sinibus, ut profanorum duntaxat perceptiones reddituum
 com-

complectantur, non. etiam collationes sacrorum Beneficiorum. Art. 5.
 Eandem doctrinam fufius tradit, lib. 1. de fàcra Polit. tit. 7. §. 22.
 Idem de aliis Causidicis Regaliam ad certas Ecclefias restringen-
 tibus sentiendum.

83. Denique cùm hîc tractemus de materia, quæ vel omninò, vel faltem longè majori fui pârte, Ecclefiaftica eft, & de qua jam pridem tam folemne in Concilio Lugdunenfî præjudiciû factum eft: cur Pontificis ejus Concilii Decretum hæcenus obfervatum, novè violari prohibentis autoritas tam parvi erit momenti, ut non credamus, Regem Chriftianiffimum, eliquatâ meliùs veritate, Declarationem fuam revocaturum, & ad Prædecefforum fuorum Constitutiones conformaturum, eoque juftitiæ ac religionis actu fuorum Officiariorum injuftitiam correcturum, modernosque Theologos, & Jurifconfultos Patri Alexandro consentientes, tum ad fanam doctrinam redituros?

84. DISSERT. „ Sicut ergo de quibufdam quæftionibus „ graviffimis vel Ecclefiaæ difciplinam, vel fidem fpectantibus, „ privati quidam Doctores ac Theologi aliter fenfere quàm „ poftea definitum fit ab Ecclefia, nondum eliquatâ veritate, „ nec tamen eorum opiniones adverfùs Conciliorum & „ Summorum Pontificum Decreta vim ullam habent; fed „ Theologi omnes fidelesque in fententiam Ecclefiaæ concedunt, poftquam Spiritus Sanctus per eam locutus eft: ita „ proportionè fervatâ, Jurifconfulti Galli de Juris Regalia „ extensione variè opinati funt, antequam Regii juris fundamenta, tituli-
 que Ecclefiarum, quæ fe exemptas contende-
 bant plenè difcuterentur: at iis examinatis, difceptatâ quæftione, cau-
 fâ contradic-
 to judicio finitâ: poftquam Jus Regaliaæ univerfale, & ad omnes Regni Ditionumque

Dddd

fua-

Art. 5. „suarum Ecclesias porrigi Rex Christianissimus Declaratione
 §. 22. „ seu Legē latā edixit, in eam sententiam non solum Gal-
 „li quotquot sunt Jurisconsulti, sed fideles omnes Ma-
 „jestatis ejus subditi summo consensu conspirant. Sic Re-
 „gii Magistratus & Jurisconsulti nostri disserunt ac respon-
 „dent.

§. 24. R. R. S. R. Claudicat omnino comparatio hīc facta; nisi
 falsò supponatur, nullam hactenus Regem Christianissimum,
 neque Senatum, declarasse, Regaliam in aliquibus tantum
 Ecclesiis locum habere, aut Officiarios Regios, aliosque Scri-
 ptores Regaliae materiam negligenter tractasse. Id quidem,
 quod à privatis Doctoribus vel ex occasione, vel etiam post
 accuratum examen de rebus ad fidem & mores pertinentibus
 scriptum est; ab Ecclesia sepe respicitur, vel emendatur; sed
 postquam discussae sunt quaestiones Juris, praesertim Divini aut
 naturalis, & ab Ecclesia definitae, sententia amplius non im-
 mutatur: questio autem Regaliae multoties examinata est,
 tum à Regibus, tum à Senatu, antequam ederentur Consti-
 tutiones, aut Senatusconsulta suprā relata, & multoties in fa-
 vorem libertatis Ecclesiarum definita. An autem temerè &
 non aliquatā veritate Ecclesia in Concilio Lugdunensi II. ge-
 nerali, praesentibus per se vel per legatos rēfictis, ferdò Princi-
 pibus Christianis, Decretum edidit, vetans ne Regalia ultra li-
 mites antiquos produceretur? Cur ergo tot tamque solemnibus
 definitionibus in hac materia non stabitur?

§. 25. Si usurpanda est comparatio à Patre Alexandro institu-
 ta, cum omnium Catholicorum communis sit consensus, in
 materia fidei ac morum, inquirendam semper esse antiquita-
 tis traditionem, omnemque novitatem falsitatis suspicione la-
 borare, cur similiter in materia Regaliae, quam nonnulli,

ut

ut Chopinus lib. 1. de sacra Politia tit. 7. num. 9. & Papo in *Art. 6.*
 collectione Arrestorum notabilium lib. 2. tit. 3. art. 1. Traditionibus ad fidem spectantibus comparant, nulla habebitur *§. 1.*
 antiquitatis ratio? Quare Jus, quod ab usu & consuetudine pendere communiter asseritur, ex recentiorum effatis potius, quàm ex antiquorum sententia pensandum erit?

ARTICULUS SEXTUS.

An Regalia usus Aequitati & Libertati Ecclesiarum repugnet?

§. PRIMUS.

Resumentur quæ in favorem Regaliæ dicta sunt.

I. **D**ISSERT. „ Grave esse Ecclesiæ quod Reges
 „ Christianissimi Jure suo utantur: æquitati re-
 „ pugnare, quod legitimis titulis quæsitum ac
 „ fundatum est; quod à Romanis Pontificibus, &
 „ ab Ecclesia approbatum, quod à religiosis sanctisque Prin-
 „ cipibus frequentatum est: Ecclesiæ libertati adversari quod
 „ Ecclesiæ Protectoribus ac Benefactoribus in grāti animi signi-
 „ ficationem, & ad ampliorem protectionem promerendam
 „ tributum est, nemo sanæ mentis dixerit. Porro Jus Regaliæ
 „ legitimis fundamentis titulisque niti, ac Regibus Chri-
 „ stianissimis quæsitum esse, ab Ecclesia & Summis Pontifici-
 „ bus approbatum, à piissimis sanctissimisque Principibus ex-
 „ cutioni mandatum, à Christianæ Monarchiæ exordiis Re-
 „ giæ Majestati congenitum, duodecim sæculorum consuetu-

D d d d 2

dine

Art. 6. „dine usuque firmatum; superioribus Articulis ostendimus.

§. 1. „Nunc tamen speciatim demonstraturi sumus, quòd æquità-
 „ti ac Ecclesiæ libertati non repugnet, nihilque grave aut odio-
 „sum in se habeat. Porro cum duobus constet augustum
 „illud Jus, perceptione fructuum, & collatione Beneficio-
 „rum in Ecclesiis vacantibus, de utraque breviter dicen-
 „dum est.

2. RESP. Judicet Lector, an quæcumque hîc congerit P. Alexander, *superioribus Articulis ostenderit*. Rectè quidem concluderet, *Regaliæ usum æquitati non repugnare*: si ostendisset in ejus exercitio, *Reges Christianissimos Jure suo tantum uti*: illud Jus *legitimis titulis quæsitum ac fundatum esse* &c. Fortè etiam sequeretur, Regaliam non esse odiosam si probatum fuisset, illam Regibus Christianissimis tanquam *Ecclesiæ Protectoribus ac Benefactoribus in grati animi significationem, & ad ampliorem protectionem promerendam tributam esse*. Sed principium petitur, cum hæc supponuntur. Quòd autem Regalia primigeniæ *libertati Ecclesiæ non repugnet*, captu difficillimum est.

3. Sophisma ad minus est, quod Dialectici à dicto secundum quid ad dictum simpliciter appellant, cum Dissertator, quæ ex parte vera sunt quoad aliquas Ecclesias, generatim ac de omnibus affirmat. Agitur, ut ipse ab initio declaravit, de extensione Regaliæ ad Ecclesias, in quibus locum non habebat; & quæcumque de aliquibus Ecclesiis Regaliæ obnoxii dicta reperit, de aliis etiam, quæ antiquitus ab hoc onere liberæ sunt, accipi vult: quod quam injustum sit, abunde demonstravimus; nec Lectori fastidium repetitione creandum est.

§. S E C U N D U S.

Art. 6.

§. 2.

*Comparatur Jus Regalia cum jure Visitatorum, &
cum Commendis ac Deportibus.*

1. **D** I S S E R T. „ Et quidem quod spectat usum-fru-
„ ctum bonorum Ecclesiæ vacantis, nihil ab æqui-
„ tate alienum continet. Episcopis Visitatoribus
„ antiqui Canones honorarium ratione laboris de-
„ creverunt, ut constat ex Concilio Toletano I X. Can. 9.
„ portionem fructuum quam superstes Episcopus habuisset,
„ ipsis tribui voluit S. Gregorius Magnus, ut probant ejus
„ Epistolæ ad Petrum Tricalitanum Episcopum, Agrigentinae
„ Ecclesiæ Visitatorem institutum, quæ est 12. libri 4. ad Leon-
„ tium Episcopum Ariminensis Ecclesiæ Visitatorem, quæ est
„ 42. ejusdem libri, ad Constantium Episcopum Panormita-
„ num, Tarracinenis Ecclesiæ Visitatorem, quæ est 75. libri
„ septimi. Porro si portio illa fructuum Ecclesiæ vacantis Epi-
„ scopis Visitatoribus, qui possessionum Ecclesiasticarum cu-
„ stodiæ invigilabant, justè attributa est; quis Reges Chri-
„ stianissimos ratione custodiæ ac defensionis quam Ecclesiis
„ vacantibus earumque bonis impendunt; Jus fruendi rediti-
„ bus earundem Ecclesiarum vacationis tempore habere infi-
„ ciabitur? Æquum esse ut qui vacantium Ecclesiarum curam
„ gerunt, earum redditibus interim fruantur, Commendarum
„ & Deportuum origo confirmat. Vacantes Ecclesiæ aut Ab-
„ batia, Episcopis, aliisque Prælati ad tempus commendatæ.
„ Cupiditas perpetui reddituum usus-fructus perpetuas Benefi-
„ ciorum Commendationes effecit Et ne idem fortè in Paro-

D d d d 3

chiali-

Art. 6. „ chialibus Ecclesiis contingeret, variis in locis annuus redditus
§. 2. „ vacantium Parochiarum Episcopis aut Archidiaconis attri-
 „ butus est. Porro si Commendatariis & Archidiaconis ob
 „ vacantium Ecclesiarum custodiam fructus vacationis tempo-
 „ re provenientes sunt attributi, æquum erat, ut Regibus ra-
 „ tione potentissimæ custodiæ, & Ecclesiis utilissimæ conce-
 „ derentur.

2. RESP. Ex Visitatorum, Archidiaconorum, & Com-
 mendatiorum exemplo rectius probaretur, Regem Christiani-
 ssimum non habere Jus Regaliæ, in Ecclesiis, maxime hæcte-
 nus liberis. Si enim Visitatoribus, Archidiaconis, & Com-
 mendatariis, qui curam spiritualem Ecclesiarum vacantium
 gerebant, portio duntaxat fructuum ab Episcopo percipi so-
 lita, secundum aliquos Canones; secundum alios autem *so-*
la humanitas, id est moderata expensâ tribuebatur: quâ justi-
 tiâ Regi Christianissimo universi fructus assignabuntur, qui
 nec spiritualia officia exequi potest, nec custodiam bonorum
 temporalium per se suscipit. Nonne integer usus fructus ad
 Capitula potius pertineret, quæ secundum Canones Prælato
 succedunt in administratione tam spirituali, quàm temporali
 Ecclesiæ: quanquam ex eo tempore, quo Officarii Regii vel
 sacræ Capellæ Canonici de Regaliâ in omnes Ecclesias inducen-
 dâ cogitarunt, temporalia Ecclesiarum vacantium in provin-
 ciis ab eo onere liberis, autoritate Principis reguntur & ab
 Oeconomis laicis administrantur; contra praxim antiquam,
 pluribus Arrestis, quæ tum in Regestis Curiarum extant, tum
 a variis Scriptoribus, ut Ægidio Magistro, Pasquiero, Cho-
 pino, edita sunt, confirmatam. Ita supra vidimus, Capitu-
 lum Burdegalense Arresto lato an. 1277. adversus Regem An-
 gliz in custodia illius Ecclesiæ fuisse manutentum; ita Arresto

Arrest.

1. 1. 1. 1.

an.

an. 1485. dato, & in Stylo Parlamenti Parisiensis parte 7. re-
lato, administratio Ecclesiæ Appamienfis vacantis, seu de
cujus possessione erat controversia, ejus Ecclesiæ Capitulo ad-
judicata fuit: ita Arresto à Chopino de fact. Polit. lib. 2. tit. 7.
num. 161. exscripto, Ecclesiæ Lemovicensis administratio
temporalis asserta fuit ejus Capitulo. Alia ejusmodi Arresta
memorantur in Arresto dato 12. April. 1651. quod habetur
inter Acta Cleri Gallicani tom. 2. part. 2. tit. 6. num. 13.

3. At, inquit, Rex Christianissimus omnes Regni sui
Ecclesias tuetur: illi ergo debentur earum fructus. Pari ratio-
ne tribuendi suæ Majestati essent totius Ditionis suæ fructus,
quia omnes suos subditos, eorumque bona, tuetur, atque ab
injuriis sceleratorum tenetur vindicare. Adde, quòd indi-
gnum esset Regiæ Majestati, operam suam Ecclesiis locare.
Ac si ad illud commercium sese demitteret, cum merces ope-
ræ sit exequanda, exigua admodum portio fructuum, Regiæ
custodiæ quæ nullo eget labore, nulloque sumptu, responde-
ret. Quæ enim Regis Christianissimi operâ indigent Ecclesiæ
vacantes, nisi, ut si aliqua contentio suboriatur adversus
illas, à Regiis Judicibus expediat. Cum autem id contingit,
ita Ecclesiis jus gratuito non redditur, ut Judices pin-
guiora soleant, in dandis circa controversias Ecclesiasticas ju-
diciis, salaria seu honoraria exigere.

4. Nec dicas, suam Majestatem Oeconomos in illis etiam
Ecclesiis constituere. Nam præterquam quòd id non tam fa-
vor, quàm onus est, sæculo tantum superiori contra Capi-
tulum jus invectum in Ecclesias à Regaliâ liberat, ut modò
observatum est, ea Oeconomi opera non est tanti aestimanda,
ut pro ejus mercede assignandus sit omnium bonorum, etiam
decimarum, & oblationum, usus-fructus. Num enim
omnes

Art. 6. omnes Ecclesiarum Regaliæ obnoxiarum redditus Oeconomis, suæ Majestatis autoritate constitutis, pro mercede assignantur?

5. Aliter sanxerunt Canones, quibus cavetur, ut fructus Ecclesiarum vacantium, & collatio Beneficiorum futuro successori reserventur à Capitulo, ad quod tamen non solum temporalium cura, sed etiam spiritualis jurisdictio Jure Canonico pertinet, ut modò notabamus, & constat ex Cap. *Cum olim* de Major & Obed. junctâ Glossâ, & aliis textibus in eâ citatis.

§. T E R T I U S.

De Advocatis ac Defensoribus Ecclesiarum.

- I. I S S E R T. „ Advocatis ac Defensoribus Ecclesiarum olim constituta stipendia, ex Lucii III. „ Decretali constat, *Extra de Jure Patron. C. Præterea*; cujus hæc sunt verba: *Præsenti Decreto statuimus, eos, sive Advocati, sive Patroni, vel Vicedomini, sive Custodes vel Guardias habentes, seu quocumque alio nomine, censeantur, à gravaminibus Ecclesiarum cessare, nihilque in ipsis præter antiquos & moderatos redditus à locorum Episcopis institutos exigere.* Idem probant Literæ Othonis I. Imperatoris à Miræo editæ, quibus Lambertum Lovaniensem Comitem vice suâ Gemblacensis Monasterii Advocatum ac Defensorem instituit. *Sic autem, inquit, dedimus ei Advocatiam istam, ut nunquam ipse Comes vel Successores sui in Abbatia vel in villis ad eam pertinentibus aliquid accipere, aut per potentiam exigere debeant, præter Jus & Beneficium sibi con-*

„constitutum. *Advocati enim debent esse, non prædatores, sed Art. 61*
 „defensores Ecclesiarum. Quis ergo Christianissimis Regibus §. 3.
 „ob custodiam ac defensionem Ecclesiarum, vacationis præ-
 „sertim tempore, honorarium aliquod debitum esse negare
 „potest? Suis enim sumptibus Ecclesiarum vacantium bona
 „custodire ac tueri Principes non tenentur, ut fateri coactus
 „est evidentiam veritatis Author nuperus, qui Tractatum de
 „Regalia contra Jura Christianissimi Regis scripsit, libro 1.
 „cap. 10. Honorarii porro rationem habet usus-fructus bo-
 „norum allodialium quæ possident Ecclesiæ: nam cum du-
 „plicis generis bona sint, allodialia quædam, alia feodalia;
 „usus-fructus bonorum primi generis Regi debitus est ratione
 „custodiæ: usus-fructus verò bonorum secundi generis suæ
 „Majestati debetur Jure Relevii, quo Domino feudi fructus
 „addicti sunt, quandiu per mortem vassalli aut alio modo
 „vacat. Ea enim feudorum natura est, ut ait Baldus §. *Ad*
 „hoc de Allod. Col. 3. verbo, *Ex præmissis*, quem cæteri Ju-
 „risconsulti sequuntur: *Omnia feuda à Principe procedunt, &*
 „*ad Principem redeunt, sicut omnia flumina per meatus terræ*
 „*procedunt à mari, & ad mare redeunt.* Jus illud explicant
 „Philippi Pulchri Literæ ad Archiepiscopum Senonensem &
 „Autissiodorensem Episcopum directæ, quæ incipiunt his
 „verbis: *Sicut feodus vassallo vacans: &c.*

2. R E S P. Quàm optimè Regias rationes inquit P. Alexan-
 der! Fructus bonorum feudalium Ecclesiæ vacantis Regi tri-
 buit jure feudali: fructus autem bonorum non feudalium, ra-
 tione custodiæ. At collationem Beneficiorum pleno jure, quæ,
 ut ipse agnovit Articulo præcedente §. 18. in *Regalia Regum*
Christianissimorum præcipua res est, quo titulo illorum Maje-
 stati adscribet?

Eccc

3. Quod

Art. 6. 3. Quod attinet ad bona feudalia, sæpe observavimus jus fruendi redditibus post mortem vassalli in aliquibus tantum provinciis, non autem in omnibus ac nominatim in illis quæ de novo Regaliæ per Edictum Regium subditæ sunt, locum habere. Neque Baldus docet, quemadmodum inuere videtur ordo verborum Dissertatoris, legem illam seu consuetudinem feudalem, quod Jus Relevii vocant, ubique vigere; cum in loco hîc citato celeberrimus ille Jurisconsultus ne quidem ejus rei ullum verbum fecerit. Deinde etiam pluries notavimus, omnia ejusmodi feudalia jura, quoad Ecclesias illis fortè olim obnoxias, extincta seu redempta esse subsidii à Clero in Reges collatis.

4. Quod spectat ad custodiam, ecquis unquam Judex æstimavit, quod integer usus-fructus bonorum esset indistinctè assignandus pro illorum custodiæ pretio? Quid differret Dominus à Custode: præsertim si Custos, non requirente, vel etiam invito Domino, sibi jure proprio custodiam assumeret?

5. Illa ipsa Monimenta, quæ Dissertator profert, & alia quæ addi possent, testantur, Custodes, Advocatos, Defensores &c. pro custodiæ ac defensionis operâ nihil præter antiquos & moderatos redditus à locorum Episcopis institutos exigere posse: nihil præter jus & beneficium sibi constitutum: quia scilicet Advocati debent esse, non prædatores, sed defensores Ecclesiarum. Idem præscriptum est eandem ob causam à Concilio Lateranensi sub Innocentio III. añ. 1215. Can. 145. his verbis: *Cum igitur quod ad defensionis subsidium est inventum, ad depressionis dispendium non debeat retorqueri, prohibemus expressè, ne Patroni, vel Advocati, seu Vicedomini, super præmissis de cætero plus usurpent, quàm reperiatur in jure permissum:*

Et, si contra præsumpserint, districtissimè per severitatem Canonica- *Art. 6.*
cam compeſcantur. §. 4.

6. Suum adverſarium propriis ejus armis expugnasse se putat Pater Alexander, dum ait : *Suis enim sumptibus Ecclesiarum vacantium bona custodire ac tueri Principes non tenentur, ut fateri coactus est evidentiâ veritatis Author nuperus, qui Tractatum de Regalia contra Jura Christianissimi Regis scripsit lib. 1. cap. 10.* Num aliquid his contrarium statuere conatus antea fuerat Autor prædicti Tractatûs, quem Dissertator tam frequenter, sed tam immeritò Juris Christianissimi Regis Impugnatores appellat ; ut non nisi coactus evidentiâ veritatis postea factus sit, Principes non teneri, suis sumptibus Ecclesiarum vacantium bona custodire ? Sed quos sumptus facit Rex Christianissimus in custodiendis Ecclesiis vacantibus, ut æquum existimet Pater Alexander omnium bonorum fructus, imò decimas, oblationes, aliosque sacros redditus eo nomine illi attribuendos ?

§. Q U A R T U S.

*De Jure Principum in omnia bona temporalia
Ecclesiarum.*

I. ISSERT. „ Addunt Jurisconsulti nostrates : cùm
„ Ecclesia per Jura Regum possessiones habeat, ut
„ S. Augustinus docet ; cùm agri Ecclesiæ tribu-
„ tum debeant, nisi sint munificentia Principum
„ immunitate donati ; & Rex, si agros desiderat, potestatem
„ habeat vindicandorum, ut docet S. Ambrosius ; cùm quidquid
„ habent omnes Ecclesiæ Regni, à Rege sit, quia Regum

Eccc 2

libe-

Art. 6. „ liberalitate ditatæ , tuitione conservatæ sunt , adeò ut nul-
S. 4. „ lus sit in Galliis Episcopus , qui S. Aviti Viennensis Archi-
 „ præfulis verbis Regem alloqui non possit : *Quicquid habet*
 „ *Ecclesiola mea , imò omnes Ecclesiæ nostræ , vestrum est , de*
 „ *substantia quam vel servastis hætenus , vel donastis. Quod in-*
 „ *spirante Deo præceperitis , in quantum vires habuero , parare*
 „ *conabor : Ex his (inquiunt) sequitur iis Legibus vacan-*
 „ *tium Ecclesiarum bona subiacere , quæ à Regibus constitu-*
 „ *tæ sunt.*

2. RES P. Si generatim de quibuslibet legibus accipiatur illorum Jurisconsultorum doctrina , impunè poterit Ecclesiæ omnibus bonis suis temporalibus à Regibus spoliari , & iniquæ reputandæ erunt censuræ Conciliorum , Summorum Pontificum , & Episcoporum contra Reges aliosque Principes hujusmodi bona usurpantes pronuntiata. Sed multa hîc coercervantur partim falsa , partim in alienum sensum detorta. Num enim Ecclesiæ nihil habet nisi à Regibus acceptum ? Num quod semel ab aliquo Ecclesiæ datum est , ab ejus successoribus repeti potest ? Num absque Regum permissione non licet fidelibus Præcepto Divino satisfacere de sustentandis corporaliter iis , à quibus spiritualiter pascuntur ? Num licentia Ecclesiis concessa bona Deo oblata accipiendi , aut retinendi , revocari potest , etiam post compensationem damni , quod inde Principi contingere posse dicitur ? Num tantum juris obtinet Princeps in bona quæ Ecclesiis donari permisit , quantum in ea quæ ipse donavit ?

3. An quia S. Augustinus de possessione bonorum temporalium juxta leges & jura à Principibus constituta judicandum esse docuit , Principibus licere existimavit , omnium subditorum suorum bona usurpare ? An quia Sanctus ille Doctor de-

fende-

fendebat, potuisse Constantinum bona Ecclesiastica Donati- *Art. 6.*
stis Schismaticis auferre, atque Catholicis adjudicare; ideò §. 4.
concessisset, potuisse Constantinum sibi ipsi hujusmodi bona
adscribere? *Verum est*, inquit S. Thomas quodlib. 12. Art. 24.
in fin. *quòd omnia sunt Principum ad gubernandum, non ad reti-*
nendum sibi, vel ad dandum aliis.

4. An quia S. Avitus Regis, in ipsum injustè commoti,
animum placaturus, multam pecuniariam, ad quam damnan-
dus dicebatur, se libenter soluturum declaravit; eaque occa-
sione, bona Ecclesiis à Principe ipso data vel conservata, Re-
gis esse dixit; ideò confessus est, Regem donationes factas posse
revocare, vel bona, quorum custodia ad illum spectabat,
Fisco addicere? Vide quæ suprà hac de re dicta sunt Art. III.
§. 3.

5. Nonne ut iis legibus vacantium Ecclesiarum bona subja-
ceant, quæ à Regibus constitutæ sunt, debent leges esse justæ?
Suntne autem justæ illæ quæ nova onera, absque novâ causâ
bonis Ecclesiasticis imponunt? Suntne justæ quæ bona dispa-
ris conditionis æquali premunt servitute?

6. DISSERT. „Hoc posito principio sic ratiocinantur:
„secundum leges, bona defectu hæredum vacantia ad Re-
„gem pertinent, & ad Fiscum devolvuntur. Porro fructus
„Episcopatum vel Abbatiarum, vacationis tempore prove-
„nientes, istius generis sunt. Nec enim ipsos alicui legare po-
„tuit Episcopus vel Abbas, cum possessionum Ecclesiastica-
„rum administrationem, dispensationem & usum-fructum
„ad vitam duntaxat haberet. Unde scitè Gregorius Tolosa-
„nus in Syntagmate Juris universi, lib. 17. cap. 2. Beneficii
„definitionem explicans ait: *Verba ista definitionis, per Cle-*
„*ricum ad vitam utenda, edocent Clericum non posse ultra vitam*

E c c e 3

fructi-

Art. 6. „fructibus gaudere, vel de illis ultimâ voluntate disponere. . . .

*§. 4. „Nam Sanctuarium Dei jure hereditario obtineri non potest. Sed
 „nec Ecclesiæ sunt, aut futuri Episcopi, nisi Rex illis dona-
 „verit: quia Ecclesia nihil possidere potest absque permissio-
 „ne Regis, & literis morticini, quas Reges non dederunt
 „nec valere voluerunt pro fructibus Episcopatum & Abba-
 „tiarum tempore vacationis provenientibus. Fiscus namque
 „sui indemnitati consuluere hujusmodi fructuum perceptio-
 „ne, quoad bona allodialia, aut comparata. Regio sanè Fisco
 „multæ utilitates depereunt, quæ ex mutatione possessorum
 „accederent, si ad alios Dominos quàm ad Ecclesiam hu-
 „jusmodi bona pertinerent. Unde Guillelmus Benedicti in Cap.
 „Raynutius, pag. 94. ait: Interest Domini quod res non trans-
 „eant ad Ecclesiam, de cujus manibus exire non possent, nec ad
 „Ecclesiam reverti, cum Ecclesia nunquam moriatur. . . . .
 „Ecclesia tenetur manum suam evacuare de bonis allodialibus sibi
 „relictis, vel aliunde acquisitis quàm à Rege, quia in allodiis
 „interest Regis, propter Jus confiscationis quod perdit si in Ec-
 „clesiam transirent. Et Barbosa lib. 2. de Pensionibus Vor. 26.
 „num. 19. Regnorum (inquit) utilitas postulat, ut bona sta-
 „bilis sint in commercio hominum non privilegiatorum, vel exem-
 „ptorum. Ad Fiscus damna compensanda, nonne Reges lite-
 „ras morticini seu amortizationis, (ut vulgari vocabulo uta-
 „mur) Ecclesiis concedentes retinere potuerunt usum-fru-
 „ctum bonorum allodialium ad easdem pertinentium tempo-
 „re vacationis?*

7. RESP. Quid absurdius excogitari potest comparatione factâ inter Ecclesiarum vacantium bona, & bona defectu hæredum vacantia: ut, quemadmodum res, quæ in privatorum dominio per mortem possessorum, & defectum hæredum

dum esse desinunt, ad Dominium Principis revertuntur, ita *Art. 6.*
 & fructus Ecclesiarum per Episcoporum mortem aut Benefi- *§. 4.*
 ciarii, quasi in nullius sint dominio, ad Fiscum devolvantur? Contrarium probat ratio ipsa Dissertatoris seu Jurisconsultorum suorum. Nam si *Episcopus vel Abbas possessionum Ecclesiasticarum administrationem, dispensationem, & usum-fructum ad vitam duntaxat habet, nec de illis ultimâ voluntate disponere valet, quia Sanctuarium Dei jure hæreditario obtineri non potest;* penes ipsos non erat bonorum illorum dominium, seu proprietas. Illis ergo morientibus nulla fit circa bonorum Ecclesiasticorum dominium seu proprietatem immutatio, cujus prætextu Rex possit ea ad se trahere: sed in dominio & proprietate Ecclesiæ remanent, ut erant vivente Episcopo vel Abbate. Cum autem, juxta tritum Jurisconsultorum effatum, res Domino suo fructificet; sicut bona ipsa, ita & eorum fructus Ecclesiæ sunt.

8. Impletam enim abundè fuisse amortizationis conditionem, quam requirunt Jurisconsulti Gallicani, ut Ecclesia bonorum immobilium dominium acquirat, testantur Acta Cleri Gallicani, tom. 3. par. 4. cap. 10. Quomodo ergo, morientibus Episcopis vel Abbatibus, res in Dominio Ecclesiæ esse desinerent, tanquam deficientibus hæredibus; siquidem, ut ait Guillelmus Benedicti, & alii communiter, *postquam res transferunt ad Ecclesiam, vel ad eam reversæ sunt, de ejus manibus exire non possunt, cum Ecclesia nunquam moriatur?* Quo autem titulo probatur, Reges Christianissimos bona Ecclesiarum amortizantes, illorum post Episcopi mortem usum-fructum sibi reservasse, cum neque ex jure communi, neque ex instrumentis amortizationis, id constet? Esto, consuetudini percipiendorum in aliquibus Ecclesiis fructuum per amortizationem

Art. 6. tionem factam derogare noluerint : undenam colligitur, il-
 §. 5. los de novo usum illum percipiendorum fructuum inducere
 voluisse vel etiam potuisse in Ecclesias, in quibus locum nun-
 quam habuerat?

§. QUINTUS.

*De usurpatione bonorum Ecclesiasticorum à Canonibus
 prohibitâ.*

1. **D** ISSERT. „ Nec verò Canones prohibent, quin
 „ Reges fructus Ecclesiarum vacantium tam ju-
 „ stis titulis Majestati suæ debitos percipiant. Vel
 „ enim indefinitè loquuntur, & iis verbis quæ
 „ non magis ad vacationis tempus, quàm ad aliud quodcun-
 „ que flecti queant; vel cum iis modificationibus, quæ Re-
 „ ges non spectent; vel solam direptionem, usurpationem,
 „ & injustam detentionem tum bonorum Ecclesiæ, cum Epi-
 „ scoporum aut Clericorum defunctorum, non legitimum
 „ usum-fructum prohibent. Concilium Parisiense V. Can. 7.
 „ *Res Ecclesiæ, quousque aut testamentum, aut qualemcumque obli-*
 „ *gationem fecerit, cognoscatur, à nullo penitus contingantur.*
 „ Canone 8. *Neque Episcopus aut Archidiaconus exinde aliquid*
 „ *auferre præsumat.* Concilium Valentinum Can. 2. *Clerici*
 „ *suis stipendiis contenti, labores non diripiant Episcopi deceden-*
 „ *tis.* Concilium Ilerdense: *Nullus Clericorum quidquam de do-*
 „ *mo præsumat, vel quod de utilitate domus esse cognoscitur, id*
 „ *est mobilis & immobilis rei Ecclesiasticæ conetur invadere, nihil*
 „ *furto, nihil dolo suppressens, auferens, atque abscondens.*
 „ Concilium Arvernense Canone octavo: *Nullus Episcopus*
 quid-

„*quidquam de rebus Ecclesiæ, præter humanitatem audeat au-* Art.6.
 „*ferre.* Concilium in Trullo, Canone 35. *Nulli omnium Me-* §. 5.
 „*tropolitanorum liceat mortuo Episcopo, qui ejus Throno subest,*
 „*res ipsius vel Ecclesiæ ejus auferre, vel sibi vindicare.* Conci-
 „*lium Pontigonense, Canone 14. Quoties divinum judicium*
 „*Ecclesiæ Præsulem à seculo vocaverit, nullus ad suimet perdi-*
 „*tionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad suos usus trans-*
 „*ferat.* Concilium Trosleianum, Canone 14. *Quia inter no-*
 „*strates hic pessimus inolevit mos, ut defuncto Ecclesiæ Episcopo,*
 „*mox à quibuscunque Potentioribus pervadantur res Ecclesiasticæ,*
 „*quasi Episcopi fuerint propriæ, &c.* Canon verò Concilii
 „*Chalcedonenfis, & alii qui redditus integros reservari futu-*
 „*ro Successori jubent, eas patiuntur explicationes, quas Art. 2.*
 „*hujus Dissertationis protulimus, & salvo semper alieno jure*
 „*intelliguntur.*

2. R E S P. Petitio principii est, quod hîc supponit Dissertator Regaliam in iis saltem Ecclesiis, ad quas de novo extenditur, & de quibus est quæstio, justis titulis Regi Christianissimo esse debitam. Si Canones contra usurpantes redditus aut bona Ecclesiarum indefinitè loquuntur, cur eos ad vitam Prælatorum restringet, aut exceptionibus in favorem Regum Franciæ apposis circumscribet? Si personis Ecclesiasticis, quæ, secundum Canones, curam habent spiritualement & temporalem Ecclesiarum vacantium, non licet earum redditus aut bona sibi vindicare; quo jure id licebit laicis Principibus eas, sine ullis impensis, ab iniquorum invasione tuentibus? Canones qui hîc referuntur, suis locis expensi sunt, ostendimusque ex illis colligi proximam bonorum Ecclesiasticorum, Sede vacante, custodiam seu administrationem penes Reges non fuisse. Id tantum adverto, P. Alexandrum eorum Canonum verba

F f f f

quæ

Art. 6. quæ Regaliæ usurpationi vel extensioni apertius refragantur,
 §. 5. minimè repetisse; ut *Chalcedonensis & aliorum qui redivit in-*
tegrus reservari futuro Successori jubent: & è contra aliquorum
 verba minùs ad quæstionem pertinentia recitalse, prætermis-
 sis, in quibus tota vis inerat.

3. Ita in referendo Canone 7. Concilii V. Parisiensis subti-
 cuit verba, quæ probant custodiam Ecclesiarum non extitisse
 penes Reges; sunt autem ista: *Ut defuncto Episcopo, Pres-*
bytero vel Diacono, vel quoquam junioris Ordinis Clerico, non
per præceptum, neque per Judicem, nec per qualemcumque perso-
nam res Ecclesiæ, vel eorum propriæ, quousque aut testamentum,
aut qualemcumque obligationem fecerit, cognoscatur, à nullo pe-
nitus suprà scriptæ res contingantur; sed ab Archidiacono vel
Clero in omnibus defensentur & conserventur. Cur, prætermis-
 sis iis, quæ ad quæstionem pertinent, truncatus Canon ex-
 hibetur, ut aliena sententia illi affingatur? Sed quorsum
 Canon octavus ejusdem Concilii mutilus etiam refertur? An
 ex eo quòd in hoc Canone Regibus nominatim non prohibe-
 tur Ecclesiarum vacantium usum-fructum usurpare, conclu-
 dendum putavit Dissertator, id eis permissum fuisse? Cur er-
 go idem Concilium aliis Canonibus præcipit, ut ille usus-fru-
 ctus diligenter ab Oeconomis Ecclesiasticis futuro Episcopo re-
 servetur?

4. Ita ex Concilio Trullano refert verba Can. 35. vetantia,
 ne Metropolitanus res mortui Episcopi aut Ecclesiæ vacantis
 sibi vendicat: & silet ea, quæ continuò sequuntur: *Sed sint*
sub custodia Cleri Ecclesiæ, cui defunctus præfuit, usque ad al-
terius Episcopi promotionem, præterquam si in eadem Ecclesia non
relictæ sint Clerici. Tunc enim Metropolitanus ea non diminuta
servabit, ea ordinando Episcopo omnia reddens. Ex quibus evi-
 dens.

dens fit , Ecclesiarum vacantium custodiam non penes *Art.6.*
Principes, sed penes Clerum, aut Metropolitanum extitisse. §. 5.

5. Ita Canonis 14. Concilii Pontigonensis verba ista sup-
pressit : *Sed erogariis , & eleemosynariis Ecclesiasticis cum
ipsum Ecclesiam constituto Oeconomo liberum sit Canonico more justè
rationabiliter , quæ deputata successuro reservare vel quibuscum-
que , sicut expedit , pro ejus spiritu distribuere.*

6. DISSERT. „ Addunt Jurisconsulti nostri , quòd
„ sicut Summus Pontifex , Canonistarum judicio , non pec-
„ cat in Canones Chalcedonenses, cum bona Prælatorum de-
„ functorum (quod jus spoli vocatur) in quibusdam Eccle-
„ siis occupat , licèt ea futuro non reservet Successori : ita Rex
„ Christianissimus in eisdem Canones non peccaret , si redditus
„ Ecclesiarum vacantium perciperet , sed Jure suo uteretur.
„ Ex his facilè diluuntur objectiones Autoris nuperi lib. 2. de
„ Regalia, cap. 5.

7. RESP. Si Summus Pontifex jus spoli vellet in Eccle-
sias Galliæ inducere ; minimè dubito, quin Pater Alexander
eam novitatem esset improbaturus. Quòd autem Rex Chri-
stianissimus, onus gravius de novo quàm plurimis Regni sui
Ecclesiis imponat, æquum ei videtur, aut æquum esse aliis
persuadere conatur. Immeritò certè à jure spoli, etiamsi ad
omnes Ecclesias de novo extendi possè à Summo Pontifice fa-
teretur, idem de Regalia concluderet in favorem Regis : cum
Principes sæculares in rebus spiritualibus, qualis est collatio
Beneficiorum quæ præcipua pars est Regaliæ, nihil possint
sine concessione Ecclesiæ ; imò & in temporalibus Deo conse-
cratis minus juris ac potestatis habeant, quam habeat Summus
Pontifex in dispensatione bonorum ad Ecclesiam juxta Cano-
num dispositionem pertinentium.

Art. 6. 8. DISSERT. „ Sed his responſionibus non eſt opus, niſi
 §. 5. „ ut appareat, quantum Regiæ liberalitati ac pietati Eccleſia
 „ debeat, cum vacantium Eccleſiarum fructus in pios uſus
 „ pridem converſi, & ſanctæ Capellæ Pariſienſi à Carolo VII.
 „ & ejus Succelloribus addiſti, futuro Præſuli vindicati ſint
 „ ac reſervati juxta Canonum auctoritatem Ediſto Ludovici
 „ XIII. auguſtæ memoriæ, dato menſe Decembri anno 1641.
 „ nihilque ex iis jam ſiſco cedat, nihil in Regios uſus conver-
 „ tatur, ſed totum dimittatur Epiſcopis à Rege designatis :
 „ exigua tantum portio ad pium opus & fidei propagationi
 „ conducibile, ſcilicet ad ſubſidium Novorum Catholico-
 „ rum Ludovici Magni Religioſiſſimi Regis providentia deſti-
 „ netur.

9. RESP. Revocaverat glorioſæ memoriæ Ludovicus
 XIII. donationem reddituum Eccleſiarum vacantium ſanctæ
 Capellæ Pariſienſi factam, ut juxta Canones futuris Præſuli-
 bus reſervarentur; idque non ex mera liberalitate, ſed ex quo-
 dam juſtitia debito factum indicant hæc ejus Ediſti menſe
 Decembri 1641. dati verba : *Mais comme le tems decouvre par
 l'experience le deſaut des ordres qu'on eſtime les meilleurs, nous
 avons reconnu qu'encore que la deſtination de ce revenu ait eſté
 faite à bonne fin, il pourroit neantmoins eſtre employé plus utile-
 ment & avec plus de juſtice en le remettant à ceux qui ſeront
 nommés à l'avenir par nous aux Archevechéz & Evechéz, pour
 leur donner moyen de ſoutenir les charges qu'ils ont à ſupporter,
 dont ils ne peuvent ſ'acquiter qu'avec de tres grandes incomodi-
 téz : d'autant plus conſiderables, qu'elles les empechent ſouvent
 de pourvoir au ſalut des ames ainſi qu'ils y ſont obligéz, & que nous
 le deſirons : il eſt bien juſte qu'a faiſant reſolution d'employer ce
 revenu és œuvres de piété, AINSI QUE NOUS ESTIMONS Y*

ESTRE

ESTRE OBLIGES, *que les Eglises auxquelles NATURELEMENT* Art. 6.
 ILS APPARTIENNENT, *en recoivent le secours.* . . . La §. 5.

Regale estant close, le revenu qui sera provenu des dits Archevêchez & Evechez sera remis par celuy qui aura esté commis pour l'administration, entre les mains des Archevesques & Evesques, sans qu'à l'avenir il puisse estre diverti n'y employé ailleurs. Id est:

„ Sed quoniam experientia progressu temporis eorum, quæ
 „ optimè constituta videbantur, defectus patefacit, agnovi-
 „ mus, quòd licet recto fine facta fuisset destinatio hujusmo-
 „ di redditus; utiliùs tamen & justius infumi posset, si nimi-
 „ rum iis qui posthac à nobis ad Archiepiscopatus & Episco-
 „ patus nominabuntur, remitteretur, quòd onera ipsis incum-
 „ bentia ferre queant, quibus non sine magnis incommodis
 „ faciunt satis: quæque sunt eò notabiliora, quòd ipsis impe-
 „ dimento sunt ne salutem animarum prospiciant, quemadmo-
 „ dum & illi tenentur, & nos exoptamus: æquum est ut cùm
 „ redditum illum in opera pia impendere decreverimus, AD
 „ QUOD ASTRICTOS NOS ESSE CREDIMUS, in Ecclesiarum,
 „ AD QUAS EX PROPRIA NATURA PERTINET, commo-
 „ dum redeat. . . . Clausa Regalia, redditus, qui ex dictis
 „ Archiepiscopatibus & Episcopatibus pervenerit, ab eo, cui
 „ commissa fuerit administratio, Archiepiscopis & Episcopis
 „ tradetur, nec possit aliò distrahi, aliisve usibus infumi.

10. Sed quantum laudabilis, canonica, & justitiæ con-
 sentanea fuit illa Ludovici XIII. Constitutio: tam fuit vitu-
 perio digna ejus revocatio à Ministris Ludovici XIV. adhuc
 pupilli, Majestatis suæ nomine facta: ut penes Reges Chri-
 stianissimos esset facultas redditus illos, si liberet, in proprios
 usus convertendi: cùm, etiam si quod Ludovicus XIII.
 præstiterat, fructus Ecclesiarum vacantium futuris Episcopis

Art. 6. reservari præcipiens, mera donatio fuisset, non Juris antiqui
 §. 6. & Canonici restitutio, debuisset tamen ejus beneficium esse
 perpetuum.

§. SEXTUS.

De Collatione Beneficiorum.

1. ISSERT. „ Quod verò spectat Beneficiorum
 „ simplicium collationem, que solus contulisset
 „ Episcopus, nihil etiam habet æquitati repu-
 „ gnans. Cùm enim Præbendæ nihil aliud sint na-
 „ tivo sensu, quàm stipendia Clericorum, pars Ecclesiasticæ
 „ possessionis ac proventus, olim à toto non discretæ, cùm
 „ Canonici ex communi cellario alebantur, ex communi ve-
 „ stuario induebantur, aut sportulas & distributiones manua-
 „ les duntaxat percipiebant: eodem jure ad Principes illarum
 „ collatio pertinet Ecclesiâ vacante, quo proventuum perce-
 „ ptio, quippe quæ & antiquo jure à solidâ massâ decidi non
 „ posset, & recentioribus quoque Juris Pontificii Institutis
 „ in fructu habeatur. Id asserit Glossa in Cap. *Cùm olim de*
 „ *Majoritate & Obedientia*: cujus hæc sunt verba: *Collatio*
 „ *Beneficiorum inter bona Episcopalia & fructus computatur.* Et
 „ Glossa in Cap. *Generali Constitutione: de electione & electi*
 „ *potestate*: in Secto: *Regalia accipiuntur pro Juribus quæ ha-*
 „ *bet Princeps in aliquibus Ecclesiis, videlicet quoddam vacante ali-*
 „ *quâ Ecclesiâ Rex percipiat fructus & Ecclesiam conferat.* Nam
 „ *collatio Beneficiorum computatur in fructu.*

2. RESP. Restituitur in pristinam autoritatem illud
 Axioma Juris; *Collatio est in fructu*, Art. I. §. 1. Laudatum,
 ac

ac sæpè sæpijs , dum commodum videbatur , usurpatum ; *Art. 6.*
 sed Art. v. §. 18. repudiatum ubi collatio Præbendarum ex §. 6.
 Guimierii sententia à fructibus ita distinguitur à P. Alexandro,
 ut Concilium Lugdunense circa fructus Ecclesiarum vacan-
 tium Canonem de quo est quæstio in hac Dissertatione , con-
 dens , *de Jure conferendi nihil providisse* censendum sit : quia
 nimirum tunc commodum videbatur , collationem sub fru-
 ctuum nomine non comprehendere , ne Concilium Lugdu-
 nense , vetans usurpare de novo fructus Ecclesiarum vacan-
 tium , usurpationem etiam collationis Beneficiorum damnasse
 diceretur. Nunc verò , quia intentioni ejus conducit , ut col-
 latio computetur in fructu , vocatur rursus ab eo in subsidium
 Axioma Juris suprà dictum. Sed de illo , seu de illius sensu , jam
 non semel dictum est.

3. Sed Observandum est , etsi effectum illud quod in favo-
 rem Episcoporum excogitatum est & in Gloss. cap. *Cum olim.*
 De Majorit. & Obed. primùm traditum , postea ad materiam
 Regaliæ in damnum Episcoporum accommodatum fuerit , ut
 in Gloss. Cap. *Generali.* De elect. in VI. hîc à Dissertatore re-
 latâ , applicationem tamen illam non ita esse accipiendam ,
 quasi ubicumque Rex titulo Regaliæ fructus suos facit , etiam
 Jus conferendi Beneficia habeat. Contrarium enim patet ex
 Arrestis in favorem Ecclesiarum Aniciensis , Bituricensis , Am-
 bianensis , de quibus Art. 5. §. 22. n. 23. & 24.

4. Quocirca Durandus sæpè laudatus in Glossa seu Com-
 mentario super dicto Cap. *Generali* v. Regalia , clarè innuit ,
 Regem Christianissimum in aliquibus tantum ex Ecclesiis illis
 in quibus Jus Regaliæ obtinet , conferre Præbendas. *Nota*, in-
 quit , *quòd Regalia hîc vocantur Jura Regi in quibusdam Eccle-*
siis & Monasteriis competentia , quia videlicet illis vacantibus
 Rex.

Art. 6. Rex sub pretextu custodia facit fructus suos ET ETIAM IN
§. 6. QUIBUSDAM PRÆBENDAS CONFERT. Similia habet in Speculo Juris lib. 4. tit. Ne Sede vacante aliq. innov. n. 7. In ali- quibus etiam conferendo Præbendas. Quamobrem negavi- mus hoc effatum : *Collatio est in fructu*, in materia Regaliæ locum habere generatim, quia nimirum etsi in hac quoque materia interdum usurpetur, ejus sensus tunc accommoda- tior tantum est, aut saltem non universalis.

5. Hoc notari modò velim, rationem, quam affert P. Ale- xander, scilicet quod *Præbendæ nihil aliud sunt nativo sensu quàm stipendia Clericorum &c.* nequaquam probare, Principem ha- bentem usum-fructum, posse eà ipsà ratione collationem Be- neficiorum sibi vindicare, quia, ut dicitur in Glossa in Cap. Cùm olim. De Majorit. & Obedient. post verba à Patre Ale- xandro relata; *Magnum fieret præjudicium Episcopo successorì per talem collationem.* Non enim Præbendæ consistunt in solis distributionibus, seu quotidianis, seu mensuris, (ut Rex fructus percipiens, ex illis fructibus portionem suam cuique Clerico distribuat) sed præcipuè in jure perpetuo certis redi- tibus fruendi. Quod quidem jus fundatur in officio seu fun- ctione à Prælati Ecclesiasticis committendâ, non autem à lai- cis, quibus, quantumvis religiosi, nulla hujusmodi com- petit facultas, nisi ex Ecclesiæ concessione. Olim Episcopo defuncto, si Successoris protelabatur electio, Metropolita- nus rerum Ecclesiæ administrationem alicui committebat; Commissarius autem consueta Clericis stipendia dispensabat juxta præscriptum Conciliorum Art. 2. §. 16. relatorum. Quis autem putasset Jus constituendorum Clericorum vel ad Offi- cia Ecclesiastica destinandorum ad Commissarium, qui *con- sueta Clericis stipendia dispensabat*, spectasse; vel etiam ad ipsum
 Me-

Metropolitanum eâ solâ ratione, quòd ejus autoritate fieret *Art. 6.*
hujusmodi dispensatio? §. 6.

6. Porro si *Præbendæ nihil aliud sint nativo sensu quam stipendia Clericorum, pars Ecclesiasticæ possessionis ac proventus*, distinguenda erit, ut sæpe fit in Jure Canonico, Præbenda à Canonica, seu deputatione ad functiones Ecclesiasticas, ut Rex Præbendam tribuat, ac partem Ecclesiastici proventus Clericis, quos Prælati Ecclesiæ Canonicos constituerint, non autem ipse Canonicos faciat. Deputatio autem illa, Sede vacante, fieri non debet, ut constat ex Glossa in Cap. *Cum olim*. De Majorit. & Obedient. hîc à Dissertatore allatâ, & ex aliis juribus ab eadem Glossa citatis; imò ex antiquioribus Canonibus. Cum enim, dum quis ordinabatur, ad ministerium in certa Ecclesia exercendum deputaretur, à qua suam etiam sustentationem reciperet: Canones Clericos in Ecclesiis vacantibus ordinari vetantes, prohibebant consequenter, Beneficia in illis conferri: quod certè optimo regimini congruentissimum ac maximè necessarium esset, ut scilicet sine Episcopi assensu non eligerentur illi, quorum operâ in regendâ Ecclesiâ usus est. Quocircâ Concilium Aurelianense V. an. 549. celebratum Can. 8. præcipit, *ut in civitate ubi Pontifex jure humanæ conditionis obierit, nullus Episcopus antè substitutionem reparati per ordinem Successoris, aut in civitatē, aut per Parochias ordinare Clericos, aut altaria consecrare præsumat, vel quidquam de rebus Ecclesiæ, præter humanitatem, præsumat auferre. Quòd si quisquam temerario ausu statuta transcenderit, conventus ab instituto Pontifice, verecundiæ suæ consulens sine dilatione restituat. Si verò suæ voluntatis arbitrio vel quorumcumque precibus actus, quamcumque personam promovere, aut contra interdictum ire præsumpserit,*

Gggg

sumpserit,

Art. 6. *sumpserit*, anno integro *Missas tantum facere non præs-*
 §. 6. *mat.*

7. DISSERT. „ Quod effatum nullo niti Canone, in-
 „ scitè scripsit Autor nuperus in Tractatu de Regalia, lib. 4.
 „ cap. 10. pag. 342. Nititur enim Rescripto Alexandri, quod
 „ habetur Cap. *Ex diligenti: De Jure Patronatûs*: in antiquâ
 „ Collectione Decretalium ab Antonio Augustino editâ: In-
 „ nocentii III. Literis ad Philippum Augustum, Articulo 3.
 „ etiam laudatis: Clementis IV. Rescripto ad S. Ludovicum,
 „ cujus verba ibidem protuli: Gregorii X. Diplomate ad Ab-
 „ batem & Priorem Monasterii S. Dionysii in Francia directo,
 „ cujus verba ibidem descripsi: Nicolai III. auctoritate, qui,
 „ referentibus Joanne Monacho, ad Cap. 2. *De Præbendis*, in
 „ Sexto, & Joanne Andrea, Regaliæ usum prout à Regibus
 „ Christianissimis exercetur approbavit, & nihil Ecclesiasticæ
 „ disciplinæ contrarium habere judicavit.

8. RESP. Donec Dissertator ostenderit, (ostendet autem
 nunquam) in testimoniis citatis contineri effatum illud, *Colla-*
tio Beneficiorum computatur in fructu; immeritò inscitia accu-
 sat Autorem Tractatûs Appamiensis. Nam in aliquibus qui-
 dem ex iis testimoniis de fructibus simul ac de Beneficiorum
 collatione fit mentio. Sed in nullo eorum declaratur, quòd
 nomine fructuum intelligenda sit collatio Beneficiorum, ut
 patet legentibus. Quòd autem qui usum-fructum habet, ali-
 quando Præbendas conferat, non probat, collationem Bene-
 ficiorum, fructuum nomine intelligi, ut etiam fateri videtur
 Dissertator dum addit.

9. DISSERT. „ Nugatur porrò nuperus Auctor, cùm
 „ illud Jurisperitorum effatum ratiunculis quibudam impu-
 „ gnat: scilicet quòd fructus temporales sint, collatio spiri-
 „ tualis =

„tualis : fructus vendi possint, non collatio : quòd tandem fru- *Art. 6.*
 „ctus absque collationibus Reges sanctæ Capellæ olim concess- *§. 6.*
 „runt, & nunc Episcopis designatis dimittant. Non enim
 „collationem in fructu computari Jurisconsulti docent, quasi
 „fructuum utilium, & qui in humanos usus distrahi possunt,
 „humanisque commerciis subjacent, naturam sequatur: sed
 „quòd fructus sit honorificus, ad eum pertinens, ad quem
 „proventuum temporalium perceptio spectat. Unde Rex fru-
 „ctus utiles donans, collationes nihilominus retinet; quia
 „suis honoribus exuere se Majestas non intendit, nec in alios
 „transfundere.

10. R E S P. Alia est ergo significatio hujus nominis, *fru-*
ctus, cum ad redditus temporales refertur; alia, cum ad col-
 lationem Beneficiorum: alius est *fructus utilis*, alius *honor-*
ificus: alius *humanis commerciis subjacet*, alius nequaquam.
 Non ergo ita inter se conglutinati sunt, ut alter alterum neces-
 sario trahat; ut uterque sub nomine communi semper intel-
 ligatur.

11. Certè *de fructibus utilibus, & qui in humanos usus distra-*
hi possunt, humanisque commerciis subjacent propriè intelligun-
 tur fructus simpliciter dicti, ut vel ex ipsa concessione factâ
 sanctæ Capellæ à Christianissimis Regibus constat. Ac quem-
 admodum Reges fructus concedentes, Beneficiorum collatio-
 nem, utpote honorificam, sibi reservare censentur: ita dum
 Ecclesia fructus bonorum Ecclesiasticorum à laïcis percipi
 permittit, Beneficiorum collationem, à qua maximè pendet
 optimus Ecclesiæ status ac regimen, permittere non est cen-
 senda.

12. DISSERT. „Præterea, collatio Præbendarum non
 „est absolutè & simpliciter spiritualis, sed antècedenter dun-
 taxat,

Art. 6. „taxat, quia est aliquid ad spirituales Canonici functiones præ-
§. 6. „vium : nec Reges aliquid spirituale conferunt, sed Eccle-
 „siasticas possessiones, seu portionem reddituum Ecclesiastico-
 „rum, quos qui percipiunt, Deo militare & spiritualia etiam
 „munia in illa Ecclesia obire tenentur.

13. R E S P. Præposterus est ordo, nisi in Beneficii tan-
 quam principale habeatur officium spirituale, propter quod
 dantur redditus temporales. Unde sic Antonius Bengueus ante-
 cessor Bituricensis, cujus Tractatum de Beneficiis perfecit &
 edidit Franciscus Pinsonius in Senatu Parisiensi Advocatus, in
 Synopsi totius Tractatûs, Beneficium definit : *Beneficium esse*
dico militiam quandam Cœlestem ; cum suo redditu, idoneo Cleri-
co, ad vitam concedendam, & Canonica institutione concessam.
 Ubi vides in recto poni quod spirituale est ; in obliquo autem
 quod temporale. Cùm igitur ad Ecclesiasticos Præsules perti-
 neat, officia Ecclesiastica committere, illorum etiam est ac-
 cessorium dare ; præsertim cùm non stipendium tantum eis
 distribuatur ex fructibus jam perceptis, sed perpetuum jus illa
 percipiendi conferatur, quod spirituale est, cùm sit quid ex
 ipso officio spirituali emanans, & in illo reipsa fundatum.

14. Accedit, quòd etiam si de nudâ præsentatione dici pos-
 set, quòd sit jus spirituale *antecedenter duntaxat* ; quia non
 patronus præsentans, sed Prælatus conferens dat jus officia Ec-
 clesiastica obeundi : id tamen de collatione *pleno jure*, qualis
 est quæ sit titulo Regaliæ, affirmari non potest, cùm in ea Rex
 non simplicis patroni, sed Episcopi vice fungi dicatur. Quan-
 quam nec ipsa præsentatio *humanis commerciis subjacet*.

§. S E P T I M U S.

Art. 6.

§. 7.

Proponuntur argumenta Tractatus Appamiensis contra collationem Beneficiorum, qua fit à laïcis.

I. **D** I S S E R T. „ Objicit nuperus Autor: Beneficio-
 „ rum collatio laïco competere non potest, cùm sit
 „ actio spiritualis auctoritatis. Cùm enim Benefi-
 „ cia spiritualia sint, & pleraque ex his etiam quæ
 „ simplicia vocantur, jurisdictionem aliquam aut functiones
 „ spirituales annexas habeant, quæ sine missione non possunt
 „ exerceri, ut Decanatus, Archidiaconatus, Theologales Præ-
 „ bendæ, Penitentiariæ; à laïcis conferri non possunt, etiam
 „ Regibus; qui missionem dare non valent, cùm Regia Digni-
 „ tas eos supra laïcorum ordinem non evehat, nec Pastores
 „ efficiat. Notâ est illa Juris Canonici Regula in Sexto: *Bene-*
 „ *ficium Ecclesiasticum non potest licitè sine Institutione Canonica*
 „ *obtineri.* Collationes Beneficiorum à laïcis factas execrata
 „ semper Ecclesia est, ut constat ex Canone 30. inter eos qui
 „ Apostolici dicuntur, ex Concilio Antiocheno excommu-
 „ nicationem in eos decernente, qui *per laïcos Ecclesias obti-*
 „ *nent:* ex Nicæna Synodo Canone 3. irritam dicente electio-
 „ nem Præsbyteri, vel Diaconi à *Principibus* factam: ex octa-
 „ va Synodo Oecumenica Can. 20. declarante, nullam in tali-
 „ bus potestatem quemquam laïcorum habere: ex Conciliis
 „ omnibus in controversia Investiturarum habitis quibus De-
 „ cretum est, ut *nullus Clericorum Investituram Episcopatus vel*
 „ *Abbatie, vel Ecclesie de manu Imperatoris, vel Regis, vel*
 „ *alicujus*

Gggg 3

„Volumus super hoc sibi facere omnem gratiam quam poterimus: *Art. 6.*
 „certum est, & omnia Jura clamant, quodd collatio Beneficio- *§. 8.*
 „rum non potest cadere in laicum: ita quodd habeat jus seu aucto-
 „ritatem spirituales & potestatem conferendi. Nolumus quodd
 „decipiantur anime, nec illi qui tenent vel recipiunt, quia con-
 „stat quodd retinere vel recipere non possunt, nisi consensu nostro
 „tacito vel expresse.

„His penè Argumentis adversus Jus Regium pugnat nu-
 „perus Auctor Tractatus de Regalia, lib. 2. Capitibus primo,
 „tertio, sexto, & septimo, & Cap. undecimo libri primi: quæ
 „Regii Juris defensores hoc pacto propulsant.

2. R E S P. Si hæc solidè confutentur, non debile adver-
 sus Ecclesiasticam libertatem erit præjudicium. Audiamus igitur,
 quo pacto propulsentur.

§. O C T A V U S.

*Expenditur prima responsio P. Alexandri ad argumen-
 ta §. precedentis.*

I. **D** I S S E R T. „Respondent scilicet, nemini dubium
 „esse, quin Beneficiorum collatio pleno etiam ju-
 „re, competere laico possit, *Ecclesie consensu*
 „tacito vel expresse, ut Bonifacius VIII. et si Phi-
 „lippo Pulchro minù æquus, professus est. Non solum Reges
 „istius potestatis capaces esse accedente Ecclesiæ consensu, ut
 „ex Alexandri III. Rescripto ad Vellense in Angliæ Capitu-
 „lum compertum est, sed etiam fœminas Principes, ut de
 „Flandrensi Comitissa constat ex Cap. *Cum dilecta. De conces-
 „sione Præbende*; & ex Abbate Panormitano ad illud Caput.
 Porro.

Art. 6. „ Porro Christianissimis Regibus de se bene meritis Ecclesiam
 §. 8. „ concessisse, ut Præbendas & Dignitates curam animarum
 „ non habentes, vacantibus Ecclesiis, apertâque Regaliâ con-
 „ ferrent, saltem consensisse, ex Summorum Pontificum In-
 „ nocentii III. Clementis IV. Gregorii X. Nicolai III. Gre-
 „ gorii XI. Rescriptis vel Responsis constat, & ex cæteris
 „ Pontificibus, quorum aliqui Galli fuerunt, vel in Gallia
 „ federunt, Gallicanæ Ecclesiæ, Regiæque, disciplinam ac
 „ mores noverant, modum quo Regalia à Regibus nostris exer-
 „ cebatur perspectum habebant, nec tamen improbavere col-
 „ lationes Præbendarum ab ipsis pleno jure fieri solitas. Quid
 „ de Conciliis Oecumenicis dicam, in Galliis etiam celebratis,
 „ Lugdunensi II. & Viennensi? Quid de ipsis Conciliis Galli-
 „ canis, quæ cum Ecclesiasticam libertatem & jurisdictionem
 „ strenuè propugnauerint, Episcopalia Jura vindicarint, Re-
 „ galix Jus, & Præbendarum collationem à Regibus Christia-
 „ nissimis eo Jure factam nusquam improbarunt: nusquam
 „ eorum Majestati supplicaverunt Antistites, ut ab hujusmodi
 „ collationibus temperaret?

2. RES P. Non negamus laicos posse Beneficia conferre, si hanc eis facultatem Ecclesia concesserit. Agitur *de extensione Regaliæ* ad Ecclesias ab eo onere liberatas. Probandum incumbit, Summos Pontifices, vel Concilia expressè vel saltem tacitè consensisse, ut Reges Christianissimi Beneficia pleno jure conferrent in illis Ecclesiis, quæ de novo Regaliæ subji-
 ciuntur.

3. Dialecticæ ac rationis ipsius leges violat, qui ex eo quòd in aliquibus Ecclesiis Pontifices videntur probasse, collationem Beneficiorum à Regibus ob Regaliam fieri, (quanquam fiebat tunc modo non parum diverso ab eo quo nunc exercetur)

tur) conclusionem generalem elicit & ad omnes Ecclesias Pontificiam indulgentiam extendit. Adde quòd Summorum Pontificum Constitutiones hîc citatæ atque ad Ecclesias tantùm Regaliæ obnoxias pertinentes, non tam approbant, quàm non improbant illud Jus, ut cùm relatæ sunt observavimus. Aliquando verò, etsi Pontifices jus suum exercere conarentur, Reges de factò voluntatem suam exequabantur. Ita Nicolao III. qui tanquam Regaliæ approbator hîc citatur, contigit, ut testatur Guillelmus Durandus in Spec. 1. par. lib. 1. partic. 1. tit. de Legato. §. 5. *Nunc tractemus, vers. Sed numquid Legatus, his verbis, vel dic quòd sive sit Clericus, sive laicus, qui jus Patronatûs, vel alia jura spiritualia obtinet, semper de illo Domino Papæ & ejus Legato respondere tenetur, Extr. de Jud. Quanto. Hinc est quòd plus juris habet in concessione Prælati, quàm in præsentatione Patronus: & hanc opinionem sequi voluit Dominus Nicolaus Papa conferendo Præbendam, quam ipse ante suam promotionem in Ecclesia Laudun. habuerat. Rex tamen Franciæ dicens collationem ipsius Præbendæ ad se pertinere, alii de factò contulit illam.*

4. Concilia verò, etiamsi Regaliæ extensionem non prohibuissent, non tamen ei consensisse viderentur. Cùm enim vix possint omnibus malis jam grassantibus remedium adhibere, difficillimum esset, ut futuris omnibus occurrerent. Verùm enimverò Concilium Lugdunense I I. usum illum dissimulans, quoad Ecclesias, in quibus jam dudum locum habuerat, ulteriùs produci vetuit, si verum est collationem Beneficiorum inter fructus numerari, ut tam sæpè inculcavit Dissertator. Concilia Gallicana antiquiora quidem non poterant Regaliam impugnare, quia nondum erat inducta: damnarunt tamen abusus Regaliæ aliquatenus similes. Cùm au-

Hhhh

tem

Art. 6. tem latius serpere incepit, reclamationum Prælati, & ad eorum
 §. 8. clamorem editus est Canon Concilii secundi Lugdunensis.
 Dum violatus est Canon, conquesta semper sunt Comitum
 Cleri Gallicani, ut eorum Acta testantur, & Regibus Chri-
 stianissimis supplicarunt, ut Officiales suos cohiberent; si Epi-
 scopos excipias Parisiis anno 1682. Mandato Regio congre-
 gatos.

§. DISSERT. „Addunt, consuetudinem antiquam ab
 „Ecclesiarum fundatione, vel à tempore cuius non extat me-
 „moria, Privilegii vim habere, ut colligitur ex Cap. *Super*
 „*quibusdam. Extra. De verborum significatione*: & ex Glossa in
 „idem Caput, cuius hæc sunt verba: *Nota diligenter, quòd*
 „*illa consuetudo, cuius non extat memoria, Jus sive Privile-*
 „*gium inducit.* §. de aqua quotid. & æsti. L. *Hoc Jure* §. Du-
 „ctus. ff. de aqua pluvia. arcen. L. 1. §. ult. 2. Q. 6. C. *Hoc quip-*
 „*pe*, 9. Q. 3. C. *Conquestus.* & 65. C. *Mos antiquus.* Et C. De
 „Testam. L. *Testamenta.* Et per hoc videtur, quòd cum talis con-
 „suetudo Jus inducat, non sit necesse titulum allegare, licet hoc
 „requiratur quandoque in consuetudine triginta annorum.
 „Idemque Jurisconsulti & Theologi vulgò docent. De hac
 „Jurisconsultorum doctrina Illustrissimus Archipræsul Petrus
 „de Marca lib. 3. De Concordia Sacerdotii & Imperii, cap. 9.
 „num. 6. ait: *Fatentur ex possessione immemoriali, nec præscri-*
 „*ptionis nec consuetudinis titulo, rerum spiritualium administra-*
 „*tionem laicis acquiri posse: attamen ex consuetudine præscripta*
 „*per possessionem illam immemoriam instrui probationem Privile-*
 „*gii à Summo Pontifice concessi.* Itaque ajunt in hac specie suffi-
 „cere ut allegetur titulus, id est Privilegium à superiore indul-
 „tum. Ejus enim probatio solâ possessione centenariâ vel immemo-
 „riali conficietur, etiam si nullæ exhibeantur Privilegii tabule.

Mo-

„ *Morosiores requirunt ad summum probationem famæ, quæ do- Art.6.*
 „ *ceat Privilegium illud concessum fuisse: quamvis hæc conditio à §. 8.*
 „ *multis necessaria non esse dicatur. In eum autem finem requiri-*
 „ *tur Privilegii allegatio, ut constet vel saltem censeatur laico*
 „ *idoneitatem seu capacitatem rei Ecclesiasticæ tractandæ indul-*
 „ *tam fuisse à Summo Pontifice. Laudat ad marginem Peregri-*
 „ *num de Jure Fisci, L. 1. Tit. 2. §. 61. Mascardum de Probat.*
 „ *T. 3. Conf. 1372. Menochium l. 3. Præf. 131. §. 46, 47, 48.*
 „ *Carolus Molin. in Conf. Paris. §. 7. num. 12. Petrum*
 „ *Barbosa, ad L. Omnes C. de Præf. 30. vel 40. annorum, qui*
 „ *loquuntur in genere de præscriptione, quando obstat inca-*
 „ *pacitas præscribentis. Addit Archipræsul, utriusque Juris pe-*
 „ *ritissimus, Gallicanos Auctores Aufserium & Benedictum,*
 „ *aliosque Pragmaticos, hunc loquendi modum secutos esse;*
 „ *Qui ex Privilegio Sedis Apostolicæ Principibus nostris in plerif-*
 „ *que Ecclesiasticis negotiis jurisdictionem vindicant, & Pri-*
 „ *vilegii probationem è vetustissimâ possessione petunt in iis capiti-*
 „ *bus, in quibus desunt Privilegiorum tabulæ. Laudat. ad mar-*
 „ *ginem Joannem Fabrum, Aufserium in Tract. de Post. Se-*
 „ *cul. super Ecclef. Fallentia. 1. & 12. Regulæ 1. Benedictum,*
 „ *in verbo, Et uxorem. Decis. 2. num. 143. & 144. 161. & seq.*
 „ *Chassanæum, in Consuet. Burgund. T. Des Justices. & Caro-*
 „ *lum de Grassalio lib. 2. Regal. Franc. Cap. 17. Refert ibidem*
 „ *Illustrissimus Archipræsul, approbatque virorum Juriscon-*
 „ *sultorum sententiam, qui ex tolerantia Papæ legitimum oriri*
 „ *titulum asserunt, qui perficitur præscriptione: quod maximè*
 „ *locum habet, cum ad vitandum scandalum & contentiones cum*
 „ *Principibus, Ecclesiasticis juribus connivere videtur. Quia*
 „ *valde interest Reipublicæ scandala vitari: Cum nonnulla pro*
 „ *utilitate communi contra juris asperitatem, ex æquitatis*

Art. 6. „mansuetudine tolerari noscantur: ut verbis Decretalium
§. 8. „utar. Cùm itaque certissimum sit, laicos ex Ecclesiæ Pri-
 „vilegio Beneficia, etiam pleno jure conferre posse, & consue-
 „tudo antiquissima quâ Reges nostri Præbendas & Dignitates
 „in Ecclesiis Metropolitanis & Cathedralibus Regni sui va-
 „cantibus conferunt, secundum principia mox posita, & à
 „Canonici Juris Doctores admissa, vix habeat Privilegii:
 „cùm insuper Summi Pontifices illam non modò tolerarint,
 „sed etiam approbaverint; cùm Ecclesia non solum Gallica-
 „na, sed universa in Conciliis congregata conniventia suâ le-
 „gitimam causam illam præscribendi Regibus præstiterit, se-
 „quitur auctoritatem conferendi Præbendas & Dignitates Ec-
 „clesiâ vacante, quæ ad Episcopi collationem pertinebant,
 „eorum legitime quæsitam esse Majestati.

6. RESP. Abutitur Dissertator Lectoris patientiâ, dum eum congestis tot citationibus ad rem, de qua est quæstio, minimè pertinentibus, non convincit, sed obruit. Vel enim Ecclesiis jamdudum Regaliæ subjectis accommodat illam testimoniorum farraginem, vel illis quæ de novo Regaliæ subji- ciuntur. Si Ecclesiis hætenus liberis, quid juvat ille Legum, Canonum, & testimoniorum vim consuetudinis aut præscrip- tionis explicantium acervus, cùm nulla consuetudo nulla præscriptio extensioni Regaliæ ad illas Ecclesias suffragetur? Si hæc congesta sunt, ut Regaliæ usus quoad Ecclesias, in quibus jam olim viget, justus ostendatur; à scopo suo aberrat. Nam præterquam quod de illis Ecclesiis modo non agitur; saltem quod ad collationem ipsam Beneficiorum spectat (circa modum enim conferendi multi abusus irrepsérunt) jus illud Pri- vilegio acceptum referre nolunt moderni Regiæ causæ defen- sores; cùm non ignorent id quod Chopinus ait lib. 1. de sacra Polit.

Polit. tit. 7. n. 11. his verbis : *Si à Pontificiâ legum relaxatione Art. 6. penderet hoc Regaliorum genus , magis quàm à possessione strictis §. 8. finibus septâ , promiscuus fuisset hic & indefinitus Privilegii usus in omnes Episcopatus Galliæ (salvâ rectiùs opinantium sententiâ) nulloque discrimine Princeps in cunctas Diœceses , nedum in aliquas , suum jus exequeretur. Atqui Regalia ista non ubique exercentur à Principe inter suos , multoque arctioribus quàm Regni limitibus circumscribuntur & terminantur.*

7. Adde quòd si jus illud Beneficia conferendi Regi Christianissimo ex Privilegio competeret, revocari posset à Summo Pontifice, etiam juxta Dissertatoris doctrinam Art. v. §. ult. *Summi Pontifices , inquit , pro traditâ sibi divinitus plenitudine potestatis , cùm subest causa Decreta suorum Prædecessorum rescindunt , concessa ab ipsis Privilegia revocant , maxime si in Ecclesiastica rei detrimentum cedere videantur.* Id autem nunquam concedent hodierni Galliæ Jurisconsulti, quorum se sensum referre ait totâ hâc Dissertatione P. Alexander.

8. Cæterùm si liberet testimonia testimoniis opponere plura nobis magisque causæ quam defendimus propria suppetrent , quàm quæ hîc pro susceptâ à se causâ collegit Dissertator. Sed ut Lectoris tædio parcamus , hoc Ruzæi Regalistæ insignis testimonio erimus contenti : *Quarta fuit Opinio , inquit Ruzæus Præfat. ad Tract. Jur. Regal. part. 4. quòd jus istud collationis Præbendarum spectet ad Reges Franciæ ex diuturno usu , quia ita pacificè usi sunt à tanto tempore cujus initii non extat memoria . . . . Verùm hæc sententia non videtur mihi esse vera & contra illam affero in medium decisionem Joan. Andr. in C. 2. de Præb: in 6. Ubi voluit quòd quantumcumque longo tempore laicus exercuerit actum spirituales , nunquam tamen illum potest præscribere. Et sic ea quæ superius diximus , quòd possessio*

H h h h 3

tanti

Art. 6. tanti temporis cujus initii non extat memoria, habet vim tituli;
 §. 8. & secundo loco illud quod nos diximus, quod jura Principis etiam reservata in signum superioritatis tali tempore præscribuntur, & hoc & illud ita demum vera dicenda sunt, cum supponitur capacitas in exercente; aliàs non. Et ita debet restringi C. primum de Præscript. in 6. & L. Hoc jure §. Ductus aquæ . . . . Et ita istam conclusionem firmavit Panormit. in sua solempni Disputatione quæ incipit Augerio in 5. col. ubi ab expresso dicit, quod si Papa etiam ex Privilegio concessit Regi collationem Beneficiorum, illud jus conferendi tanquam merè gratiosum & contra dispositionem juris communis præscribi non potest. Ex quo habemus limitare aliam regulam quæ habet quod ea quæ possunt queri Privilegio, poterunt haberi præscriptione &c. . . . . Nec obstat si diceretur quod Reges Franciæ usi sunt cum patientia & tolerantia Romani Pontificis, quos ut videatur eis concessisse Papa, cui objectioni respondendum est, quod istud est verum quando jus potest cadere in aliquem absque expressa auctoritate Sedis Apostolicæ: secus si requireretur Privilegium ipsius Sedis, quin tolerantia non sufficeret. Ita respondit Joan. Andr. in d. C. licet. De Præb.

9. Si autem conjecturis agere placet, quis suspicari queat consensisse Papam, ut plus juris à Principe sæculari, quam à se ipso exerceatur circa Beneficiorum dispensationem? ut, verbi gratiâ, prætextu Regaliæ quis Beneficio privetur, quia ejus possessionem, per procuratorem tantum adiit: ut duobus de Beneficio contendentibus illud utrique auferatur, & alii detur, etiam si certum sit alterutrum litigantium titulum esse Canonicum & possessionem legitimam: ut si duo Beneficia invicem permutare decreverint, nondum impletâ, seu à superiore admittâ permutatione, uterque suo Beneficio, cujus adhuc & titu-

titulum & possessionem retineret, possit spoliari, & alia quæ *Art. 6.*
non modò contra Jus Canonicum, sed & contra Jus gentium, §. 9.
ac rationem ipsam naturalem pugnant.

10. Nec dicas cum Dissertatore & P. de Marca, *ex toleran-*
tia Papa legitimum oriri titulum. Innovationes enim circa usum
Regaliæ factas, non tolerat Papa, sed patitur invitus *ad vitan-*
dum scandalum, & contentiones cum Principibus. Num autem
idcirco tuta est Officialium Regiorum conscientia, qui ut Pon-
tificem à vindicandis juribus Ecclesiarum deterreant, majora
mala intentant?

§. N O N U S.

Examinatur secunda Responsio.

I. I S S E R T. „ Respondent secundò, collationem
„ Beneficiorum sicut præsentationem, non esse res
„ propriè spirituales, sed tantum spiritualibus con-
„ nexas per antecedentiam. Spirituale nimirum
„ aliquid dicitur ex ordine ad Spiritum Divinum, 1. Per cau-
„ sationem seu concomitantiam, quo modo Sacramenta spiri-
„ tualia sunt, quia gratiam causant & operantur; & Sacra-
„ mentorum administratio spiritualis actio est. 2. Quia spiri-
„ tuali est annexum, vel per consequentiam, vel per modum
„ appendicis ut jus percipiendi decimas, quod ratione spiri-
„ tualium officiorum alicui competit: vel per antecedentiam,
„ ut jus Patronatûs, & collatio Præbendarum. Quod primo
„ vel secundo modo spirituale est, laïcis non competit, nec
„ ullo Privilegio aut consuetudine eorum ad hoc incapacitas
„ tolli potest. Sed quod tertio duntaxat modo spirituale est, ut
„ spiri-

Art. 6. „ spiritualibus officiis per antecedentiam annexum , quia exer-
§. 2. „ citium spirituale & officium quod Beneficiatus Ecclesiæ præ-
 „ stat , antecedit , ut præsentatio , vel collatio , competere
 „ laico potest ex concessione Ecclesiæ , vel ex præscripta con-
 „ suetudine. Hanc & superiorem Responsionem tradit & præ-
 „ clarè explicat Joannes de Parisiis Ordinis F. F. Prædicato-
 „ rum insignis Theologus , in sacra Facultate Parisiensi Doctor
 „ celebris in egregio Opere de Potestate Regia & Papali , quod
 „ tempore Bonifacii VIII. & Philippi Pulchi scripsit , cap. 21.
 „ ad 38. adversariorum objectionem respondens. *Quod verò*
 „ (inquit) *dicitur 38. de collatione Beneficiorum : dicendum*
 „ *quòd collatio ista competere potest laico ex consuetudine , sicut*
 „ *præsentatio de jure scripto. Nam non plus repugnat laico unum*
 „ *quàm aliud , & potest competere de jure Patronatûs , si hoc*
 „ *fuerit in consuetudine habitum , vel concessum ab Ecclesiis. Sicut*
 „ *enim dicitur 8. Ethicor. Benefacienti , etsi non ex debito ju-*
 „ *stitiæ , ex quo actiones nascuntur apud homines ; tamen ex debi-*
 „ *to honestatis , debetur superabundanti honor , indigenti verò*
 „ *retributio lucri : & inde est quòd Fundatoribus Ecclesiarum &*
 „ *Patronis , ratione Beneficii accepti , Ecclesiæ à principio ex*
 „ *debito justitiæ non erant obligatæ ; tamen ex debito honestatis*
 „ *eis voluerunt concedere aliquid honoris , & aliquid utilitatis.*
 „ *Honoris quidem , præsentando ad Beneficia , quod invenitur con-*
 „ *cessum Patronis in jure scripto expresse & generaliter : tamen*
 „ *quibusdam excellentioribus Patronis , ut magis foveretur eorum*
 „ *devotio ad Ecclesias fundandas , est per dissimulationem conces-*
 „ *sum rationabiliter. Et quia illud quod rationabiliter est conces-*
 „ *sum , licet ex gratia , & non ex debito justitiæ , in longam*
 „ *& præscriptam consuetudinem tractum convertitur in jus com-*
 „ *mune , eò quòd (ut dicit Plato in Timeo) quod semel rationa-*
 „ *biliter*

„ biliter est institutum, non est Divinae voluntatis immutari debere: *Art. 6.*
 „ idè dicta presentatio ad Beneficia Ecclesiastica omnibus Patro- §. 2.
 „ nis debetur generaliter: & collatio quibusdam Excellentibus,
 „ qui hoc ex consuetudine habuerunt, debetur specialiter & de
 „ jure, ut eis auferri non possit sine injuria. Imò si quis auferre
 „ vellet eis sine causa evidenti & rationabili, indubitanter non
 „ posset, sed semper teneret Patroni collatio, quicquid ageretur
 „ contra hoc à quocunque. Nam (ut dictum est suprà) Deus non
 „ dedit potestatem Petro vel Ministris Ecclesiasticis in bonis Eccle-
 „ siæ ad ordinandum pro libito, sed pro bona fide, & ad adifica-
 „ tionem, non ad destructionem, ut dicitur 2. Corinth. Deus enim
 „ non vult, quòd ritè alicui est collatum ei auferri, nisi culpà in-
 „ terveniente, nam, secundum Apostolum, ad Rom. XI. sine pœni-
 „ tentia sunt dona Dei. Et Job 33. dicitur: non aufert à viro
 „ justo oculos suos, & Reges in solio suo constituit in sempiter-
 „ num. Et idè ex quo fuit principio Patronis concessum expresse
 „ vel interpretativè per longam dissimulationem, & ex causa ra-
 „ tionabili; quia ex debito quo benefacienti excellenti honor debe-
 „ tur, etiam ut Potentes proniores efficerentur ad dotandas Ec-
 „ clesias: non est dubium non esse propriè à Christo commissum
 „ quòd talia revocari possint sine evidenti & magna culpa: super
 „ quam Princeps monitus, inveniretur incorrigibilis; & præ-
 „ cipuè cum ex hoc Ecclesiæ sumpserunt magnum emolumentum.
 „ Quod ergo arguitur, quòd collatio non cadit in laicum, cum
 „ sit idem quod spirituale; respondeo dicendum, quod spirituale
 „ propriè non dicitur, nisi in habitudine ad Spiritum Divinum, per
 „ causalitatem seu concomitantiam: unde Sacramenta Ecclesiasti-
 „ ca sic spiritualia sunt, ut administratio Sacramentorum: quia
 „ gratiam spiritualement contingunt & causant. Spirituali verd an-
 „ nexum dicitur, quod habet ordinem ad dictum spirituale; vel
 „ per

Art. 6. „per consequentiam, ut jus decimarum; vel per antecedentiam
§. 2. „ut jus Patronatûs, & collatio Præbendarum. Primum ergo quod
 „est spirituale, propriè non cadit in laicum aliquo modo, nec secun-
 „dum quod est annexum ei per consequentiam, quia tale dependet
 „ex spirituali officio. Nam ratione spiritualium officiorum com-
 „petit alicui jus decimarum, & idèd sicut spirituale officium
 „non competit laico, ita nec jus prædictum: licèt fructus corpo-
 „rales qui nomine decimarum appellantur, laico competere possint
 „de concessione Ecclesiæ. Sed tertium, quod est annexum spiritua-
 „libus officiis per antecedentiam, ut præsentatio, vel collatio, seu
 „jus conferendi, quia non sic dependet à spirituali, sed è converso,
 „potest competere laico præcipuè; & ex concessione Ecclesiæ, vel
 „ex promissione, & longa consuetudine præscripta, potest Rex
 „sibi jus acquirere, cum sibi non repugnet: quia si ei repugnaret,
 „ei non posset convenire ex concessione cujuscunque, sicut nec ad-
 „ministratio Sacramentorum, vel jus decimarum potest compete-
 „re laico auctoritate cujuscunque. Addit, illam consuetudinem
 „conferendi Præbendas, non esse Ecclesiæ gravem & incom-
 „modam, quia majore utilitate compensatur. Et quod dici-
 „tur, quòd consuetudo non præjudicat juri: respondeo, dicta
 „consuetudo cum non sit damnosa in Ministris Ecclesiæ, sed in
 „pluribus fructuosa, non præjudicat juri publico in genere, licèt
 „videatur præjudicare in specie. Nam licèt videatur præjudicare
 „Episcopis qui privantur collatione Beneficiorum, quæ de jure
 „communi eis debetur: tamen Ecclesiæ aliud ex hoc emolumen-
 „tum accipiunt præponderans, ratione defensionis, & dona-
 „tionis & fundationis; & idèd non præjudicat simpliciter.

2. R E S P. Et si vera essent quæ dixit Joannes de Parisiis,
 tamen hæc non juvarent ad probandum, Regem Christianissimum
 habere jus Beneficia pleno jure conferendi in illis Eccle-
 siis,

fiis, in quibus ea Rex Christianissimus conferre non consue- *Art.6.*
 verat ante Declarationem an. 1673. Regaliam ad omnes Eccle- §. 2.
 sias extendentem. Sed parvi ponderis est autoritas Joannis de
 Parisiis, quamvis eum P. Alexander *Ordinis F.F. Prædicatorum*
insignem, in *sacra Facultate Parisiensi Doctorem celebrem*, ejus-
 que Opus *egregium* appellet. In illo enim Opere Philippo Pul-
 chro, & Aulæ patrocinebatur contra Bonifacium VIII. sicut
 P. Alexander in hac Dissertatione Ludovico XIV. seu ejus Of-
 ficialibus & Curiaæ adversus Innocentium XI. Cùm hoc ta-
 men discrimine, quod Joannes Parisiensis contendebat non
 solum Bonifacium jura Regia violare, sed etiam ipsum non
 esse legitimum Pontificem: P. verò Alexander in fine Disser-
 tationis Innocentium XI. *Maximum sanctissimumque Pontificem*
 appellet.

3. Non fuit autem Joannes Parisiensis tam *insignis* tamque
celeber Doctor, ut ejus testimonio accedat ex personæ merito
 autoritas. Fuit enim à munere docendi in Sorbona propter
 suam in aliquo errore seu hæresi pertinaciam dejectus, ut do-
 cet inter alios in Histor. Universit. Paris. Cæsar Egassius Bu-
 læus, cujus hæc sunt verba, tom. ad an. 1304. *Ad hunc an-*
num legitur in Memoriali Historiarum M. Joannem Parisiensem
Ordinis Dominicani, subtilem hominem, actu regentem in Scho-
lis Theologicis, propter novam quamdam propositionem de corpore
Christi in Sacramento Altaris, publicè Scholasticis traditam &
propugnatam, à M. Guillelmo Bauseti Episcopo Parisiensi &
Magistris in Theologia pluries auditum, demùm ab Ægidio Roma-
no Archiepiscopo Biturricensi, Guillelmo Ambianensi Episcopo Ad-
vocatis Doctoribus Theologicis, examinat à diligentius thesi, pro-
hibitum fuisse legere & disputare Parisiis deinceps. A quorum
sententia cùm ille Pontificium forum appellasset, & ad Curiam

Art. 6. Romanam profectus fuisset, ibi decessit. Is est Joannes qui contra §. 2. Bonifacium Philippi Regis suscepit defensionem, quique promotionem Bonifacii ad Pontificatum, & Cælestini abrogationem irritas fuisse propugnauerat. Et in Catalogo Illustrium Academicorum, Erravit, inquit, circa transubstantiationis mysterium: illumque errorem hæresim appellat; Joannis Parisiensis Dominicani hæresis circa Eucharistiam.

4. Sed demissa persona Joannis Parisiensis quænam est hîc ejus Doctrina? *Collatio ista, inquit, quæ scilicet sit pleno jure, competere potest laico ex consuetudine, sicut præsentatio de jure scripto. Nam non plus repugnat laico unum quàm aliud. Et potest competere de jure Patronatus, si hoc fuerit in consuetudine habitum vel concessum ab Ecclesiis. Nota disjunctionem, si fuerit in consuetudine habitum vel concessum ab Ecclesiis. Vide turne insignis Theologi & Doctores celebris esse hæc doctrina? Præsentatio seu nominatio ad Episcopatus competit Regi Christianissimo de jure scripto, scilicet in Concordatis inter Leonem X. Papam & Franciscum Primum initis: ergone facultas conferendi Episcopatus illi competere posset ex consuetudine, etiamsi ei non fuisset concessum ab Ecclesia? Aliqui Patroni præsentant ad Beneficia curam animarum habentia: ergone illa conferre possent ex consuetudine; etiamsi non fuisset eis concessum ab Ecclesiis? Qui præsentat offert tantum personam, nullam autem ei tribuit potestatem: qui confert dat auctoritatem exercendi officia spiritualia, quæ duo maximè inter se distant: & primum quidem à laicis præstari potest, alterum verò minimè, nisi ministerialiter, idque duntaxat ubi non requiritur potestas Ordinis. Atque eâ fortè de causâ Joannes Parisiensis postea insinuat, necessariam esse Ecclesiæ concessionem per dissimulationem. At certè dissimulatio absque vera &*

ex-

expressa voluntate nequaquam sufficeret, ob magnam statûs *Art. 6.*
laicalis cum ejusmodi potestate repugnantiam, juxta ea quæ §. 2.
§. superiori ex Ruzæo & Joan. Andr. dicta sunt.

5. Cæterum si *in signis* hujus *Theologi & Doctoris celebri,*
Aulæ Regiæ minimè suspecti, autoritate utamur, Aulicorum
sententiam circa facultatem revocandi Privilegia, remissiones
seu donationes Ecclesiis à Regibus factas validè confutabimus
hoc sermone: *Quia illud quod rationabiliter est concessum, licet*
ex gratia, & non ex debito justitiæ, in longam & præscriptam
consuetudinem tractum convertitur in jus commune; ed quodd (ut
dicit Plato in Timæo) quod semel rationabiliter est institutum, non
est Divinæ voluntatis immutari debere . . . Deus enim non vult
quod ritè alicui collatum est, ei auferri, nisi culpâ intervenien-
te &c. Licet ergo verum esset, quod à vero longissimè abest,
Ecclesias à Regalia liberas ex mero Principum beneplacito fuis-
se libertate donatas: Deus non vellet, hanc eis libertatem au-
ferri, nullâ culpâ interveniente: esset enim ex *longa & præ-*
scripta consuetudine conversa in jus commune: minusque
damnum afferret Reipublicæ omnium Ecclesiarum ab onere
Regaliæ immunitas, quàm Ecclesiasticæ disciplinæ detrimen-
tum importat vel unius provinciæ subjectio, sine ipsius Eccle-
siæ consensione.

6. Etenim, ut istud tantum hîc annotem, quandoquidem
ex doctrina Joannis de Parisiis, laicus non est capax juris per-
cipiendi decimas: quomodò capax erit dandi jus percipienda-
rum decimarum? Illi enim, quibus Rex pleno jure Beneficia
confert, per illam collationem adipiscuntur, aut adipisci se pu-
tant jus decimis, oblationibus, & aliis redditibus Ecclesiasticis
fruendi: an ergo minus est, si jus aliquid faciendi, in alte-
rum conferas, quàm si eo jure tu ipse utaris?

Art. 6.

§. 10.

§. DECIMUS.

Expenduntur alia responsiones.

1. **D** I S S E R T. „ Respondent tertiò, non esse confun-
 „ dendam Ordinationem sive ad Ecclesiasticos Or-
 „ dines promotionem, & cum Beneficiorum colla-
 „ tione: illam merè spiritualem esse; hanc, quoad
 „ Beneficia curam animarum non habentia, aliquid tempora-
 „ le redolere; prioris Reges incapaces esse, cum sint laici, po-
 „ sterioris capaces, cum sint Domini & Patroni. Enimverò,
 „ dum ex Canonum Concilii Chalcedonensis, aliorumque
 „ auctoritate nemo absolute ordinabatur, sed relative ad Ec-
 „ clesiam aliquam aut Monasterium, tunc unâ eâdemque
 „ functione Ordo Beneficiumque conferri videbantur; utra-
 „ que collatio spiritualem conditionem induebat; difficiliùs
 „ capi poterat quomodo collatio Beneficii competere laico
 „ posset. Sed veteri illâ disciplinâ contrario jam usu antiqua-
 „ tà, cum ipsa Ordinatio & Beneficii collatio separatim & di-
 „ stinctis actionibus peragantur, & portio reddituum Ecclesia-
 „ sticorum, quæ Beneficiatis confertur, non sit ita cum fun-
 „ ctione spirituali connexa ut ab ea non possit separari, magis
 „ temporale quid sapit collatio Beneficiorum simplicium,
 „ quàm spirituale.

2. R E S P. Non propter *Ordinationem*, sive ad *Ecclesiasti-*
cos Ordines promotionem duntaxat Beneficiorum collatio spiri-
 tualis existimatur; sed etiam propter functiones spirituales,
 quarum intuitu dantur redditus temporales, seu in quarum
 exercitio fundatur jus illos percipiendi. Alioquin enim Bene-
 ficiorum

ficiorum collatio, cùm fiat seorsim ab Ordinatione, *fructuum Art. 6. utilium, & qui in humanos usus distrahi possunt, humanisque §. 2. commerciis subjacent, naturam sequeretur*, contra id quod scripsit ipse Dissertator §. 6. Adeò certum est, Beneficiorum collationes non esse quid temporale, ut P. Alexander, seu ejus Jurisconsulti vereantur id absolute affirmare, sed tantùm collationem *aliquid temporale redolere, vel magis temporale quid sapere.* Sed quicumque sit odoratus aut gustus illorum, Ecclesia Beneficia & absolutam illorum dispositionem, res esse temporales, aut ad laicos citra suam concessionem spectare posse, non arbitratur.

3. Egregia est B. Petri Damiani Epistola 13. libri primi; adversus eos qui, ut Principibus potestatem in Beneficia & Dignitates Ecclesiasticas tribuant, temporale à spiritali fecerunt: hæc inter alia scribit in ea Epistola, quæ est ad Alexandrum II. Papam: *Nova, proh dolor, nostro tempore hæresis orta est, cui nisi quantocyus authoritatis vestræ se vigor objiciat, timendum est, ne ad Religionis Christianæ perniciem animarumque periculum, velut cancer feraliter serpat. Nonnulli planè Clericorum vitam per exterioris habitûs speciem mentientes, prorsus Deo frigidi, ambitionis Ecclesiasticæ fascibus inflammati, hoc pertinaciter dogmatizant: non ad simoniacam hæresim pertinere, si quis Episcopatus à Rege, vel quolibet mundi Principe per interventum cœmptionis acquirat, si tantummodò consecrationem gratiâ accipiat. . . . Videlicet, ut jure Simoniacus non dicatur quisquis absque manûs impositione Episcopatum comparasse convincitur. Dicebant enim, quia cùm hoc fit, non distrahitur Ecclesia, sed facultas: nec emitur Sacerdotium, sed possessio prædiorum. Sub hac enim præstatione pecuniæ opes tantum, non honoris, vel Ecclesiæ redimitur Sacramentum. Venalia siquidem sunt,*
sicut

Art. 6. sicut ajunt, unde sint divites: gratis accipiunt, unde fieri de-
 §. 10. *beant Sacerdotes.* Judicet Lector an sanior sit doctrina Regali-
 starum Beneficia integra seu quid temporale habentium,
 quam eorum doctrina quos impugnabat S. Petrus Damiani:
 siquidem hi deputationem ad Divina Officia à perceptione re-
 dituum temporalium accuratè distinguebant, quæ duo illi in
 unum permiscerent.

4. DISSERT. „ Quòd autem portio illa Ecclesiastico-
 „ rum redituum, quæ Beneficiatis confertur, non sit ita cum
 „ functione spirituali connexa, ut ab ea non possit separari,
 „ multis momentis probatur. Primò, ex Præbendarum extin-
 „ ctione, de qua Barbosa lib. de Off. & Potest. Episcopi, alle-
 „ gatione 67. Cùm enim supprimuntur Beneficia, reditus
 „ temporales à functione spirituali separantur. Secundò, ex
 „ Precariis, & Præstariis, quibus usus-fructus rerum Ecclesia-
 „ sticarum ad vitam olim concedebatur, non solùm Clericis,
 „ sed etiam laïcis de Ecclesia benè meritis. Tertiò, ex deci-
 „ marum infeodatione. Quartò, ex Præbendarum collatio-
 „ ne laïcis olim factâ, & Conciliorum Decretis vetitâ: de qua
 „ Concilium Monspelienſe anno 1214: celebratum, Canone 8.
 „ *Districte mandamus, quod in nullâ Ecclesiâ laici recipiantur in*
 „ *Canonicos & in Fratres, nec etiam ad Præbendam Canonica-*
 „ *lem quæ consistit in pane & vino & quibusdam aliis.* Et Biter-
 „ renſe anno 1233. Canone 24. *Districtiùs quoque mandamus,*
 „ *quod in nullâ Ecclesiâ laici recipiantur in Donatos ad Præben-*
 „ *dam panis & vini.* Et Benedictus XII. Pontifex Maximus in
 „ Constitutionibus editis anno 1339. Cap. 3. *Prohibemus in-*
 „ *super ne in Ecclesia Cathedrali seu Monasterio, quivis Clericus*
 „ *secularis vel LAICUS recipiatur ad Præbendam seu etiam por-*
 „ *tionem, nisi eidem Ecclesiæ seu Monasterio dederit primitus se*
 „ &

„ & sua : nec hujusmodi Præbenda seu portio ad vitam vel ad Art.6.
 „ tempus vendatur, detur, seu aliàs concedatur eidem. Provinciae §. 10.
 „ Turonensis Episcopi Ingelgerio Comiti Andegavensi & ho-
 „ redibus ejus Præbendam in Ecclesia S. Martini in perpetuum
 „ possidendam dederunt. Quia verò Ecclesia ejusdem Sancti tunc ca-
 „ rebat thesaurario, & ædituo, Consulem Ingelgerium intro-
 „ nizaverunt, & thesaurarium constituerunt, & defensorem
 „ Ecclesiae fecerunt, & tutorem omnium possessionum ejus, ubi-
 „ cumque essent, delegaverunt. Qui Sedem thesaurarii, & do-
 „ mos cum redditibus, quandiu advixit, obtinuit. Ita referunt
 „ Gesta Consulum Andegavensium, Tom. 10. Spicilegii, pag.
 „ 431. Quintò, separationem redditus temporalis Beneficio-
 „ rum à spiritualibus Ministeriis probant Abbatiarum & Prio-
 „ ratuum Commendationes, non modò Clericis, sed laicis
 „ olim factæ. Ottoni Burgundiæ Duci Prioratum quemdam
 „ in Dicecesi Bisuntina anno 1281. collatum, in Collectione
 „ monumentorum ad Historiam Burgundiæ spectantium,
 „ pag. 481. legimus. Consulatur eruditum Opus R. P. Ludovici
 „ Tomassini de Disciplina Ecclesiae circa Beneficia, tom. 2.
 „ p. 4. lib. 1. cap. 74. Sextò, idem probatur ex Glossa Capi-
 „ tis, Si super gratia. Tit. De Officio & potestate Judicis Delega-
 „ ti: In Sexto: cujus hæc sunt verba: Nota primò quòd Papa
 „ potest alicui conferre Canonicatum sine Præbenda, & sic Ca-
 „ nonia potest esse sine Præbenda: tamen non debet esse diu: &
 „ tamen Præbenda potest esse sine Canonia; ut in notabilibus Ec-
 „ clesiis parvuli habent unam Præbendam, non tamen per hoc sunt
 „ Canonici; & laicus potest esse Præbendatus in Ecclesia, non
 „ tamen per hoc est Canonicus. Idemque docet Prosper Fagna-
 „ nus, in Cap. Cum pridem. De Pactis: cujus hæc sunt ver-
 „ ba: Præbenda potest consistere in mera temporalitate, & cade-

Art. 6. „*re in laicum: & de hac intelligenda est Glossa in Cap. Cum M.*
§. 10. „*De Constitutionibus.* Ex his omnibus evidens est, necessariam
 „connexionem non esse reddituum temporalium, qui Præben-
 „dæ nomine intelliguntur, cum spirituali Ministerio, adeò-
 „que Præbendarum & cæterorum Beneficiorum simplicium
 „collationem aliquid temporale redolere.

5. RESP. Non poterat melius, quàm hac ratione confir-
 mari, modum, quò Rex Christianissimus confert Beneficia
 titulo Regaliæ, non posse competere laico, nisi ex concessio-
 ne Ecclesiæ, ac ministerialiter, atque adeò non posse locum
 habere in Ecclesijs, in quas de novo inducitur Regalia, resi-
 stente Summo Pontifice. Nam in omnibus illis casibus, quos
 hîc recenset Pater Alexander, ideò redditus temporales laicis
 dari possunt, quia ita separantur à Ministeriis spiritualibus, ut
 in illis non fundentur omninò. At verò in collationibus titu-
 lo Regaliæ factis inseparabiliter hæc duo conjunguntur. Ca-
 nonicus enim in Ecclesia constitutus à Rege absque Ecclesiæ
 institutione, universa officia exercet, propter quæ redditus tem-
 porales percipit, quantumvis spiritualia sint; verbi gratiâ,
 Beneficia, etiam curam animarum habentia in suo turno con-
 fert: vacante Sede Episcopali, Diœcesis curam, & admini-
 strationem gerit, sive per se, sive per Vicarios Generales, quod
 longè plus est, quàm unius Parochiæ curam gerere. An enim
 cum Senatus ab hujusmodi functionibus spiritualibus arceri
 sineret ob eam rationem, quòd Ministeria spiritualia sint, Rex
 autem solam Præbendam, hoc est, reddituum portionem con-
 tulerit?

6. Deinde si quod Rex Christianissimus confert non esset
 spirituale, perinde posset illud laicis ac Clericis conferre, at-
 que adeò Capitulum Ecclesiæ Cathedralis ex laicis constare.

Sim.

Sin hoc absurdum, atque à Religione alienum est, ut collatio laicis fiat, longè absurdius videtur, ut fiat à laicis absque §. 10. ullo Ecclesiæ consensu. Plus enim est, potestatem alicui tradere, quàm eam exercere.

7. Testimonium Barbosæ minimè probat quod Pater Alexander adstruere conatur; *quoddam scilicet portio illa Ecclesiasticorum reddituum, quæ Beneficiatis confertur, non sit ita cum functione spirituali connexa, ut ab ea non possit separari.* Nam etsi hoc rectè inferretur ex testimonio Barbosæ, collationibus Beneficiorum quæ pleno jure à Rege Christianissimo fiunt titulo Regaliæ minimè faveret, cum sua Majestas non solam portionem Ecclesiasticorum reddituum, sed & titulum ipsum Beneficii, ac jus functiones obeundi, propter quas datur redditus, conferre velit. Illam tamen separationem fieri posse non inferitur ex doctrina Barbosæ: qui in allegatione à Patre Alexandro citatâ quærit, *Episcopus Præbendas ad pauciores numerum quando reducere possit?* Semper autem redditus functionibus spiritualibus addictus remanet, sive illæ à pluribus obeantur, sive à paucioribus.

8. Nonne perperam etiam referuntur exempla à Conciliis, & à Pontificibus damnata, laicorum Præbendas aut Abbantias possidentium. Num enim ex illis inferendum est, jus percipiendi redditus esse distinctum à functionibus spiritualibus, quia laici functionum spiritualium incapaces, redditus Clericis illas obeuntibus addictos per injuriam percipiebant?

9. Si quando redditus Ecclesiastici à functionibus spiritualibus legitimè separantur, immutatur eorum conditio, nec Beneficia Ecclesiastica, in eo quo nunc loquimur sensu, appellantur, nec illos sic separatos titulo Regaliæ confert Rex Christianissimus.

Art. 6. 10. DISSERT. „Respondent quartò , quicquid spiri-
 §. 10. „tuale est in Dignitatibus & Præbendis ab Ecclesia conferri,
 „ non à Principe , imò totum Beneficium Ecclesia confert
 „ ministerio Principis , ut Joannes de Parisiis loco suprà lauda-
 „ to observat : *Vel (ut dicit Philosophus 8. Ethicorum.) Hoc*
 „ *facimus , quod per amicos facimus : & idèd Ecclesiasticus con-*
 „ *ferre dicitur , licèt non per se , sed per Patronum laicum , cui*
 „ *ab eo concessum est rationabiliter.* Sicut ergo in natura homo
 „ dispositiones quidem prævias , quarum postremam sequi-
 „ tur animæ rationalis infusio , in materiam inducit, verèque
 „ hominem generat , quamvis animam rationalem, quæ sub-
 „ stantialis est , non producat , sed ea creetur à Deo , & crean-
 „ do in corpus infundatur : & sicut in moralibus Matrimo-
 „ nium quatenus Contractus civilis est , subditur auctoritati
 „ legibusque Principum , quatenus verò Sacramentum est , à
 „ solo Christo est institutum : ita licèt Rex , aliussve Patronus
 „ laicus , quod temporalitatis est in Beneficio conferat , non
 „ tamen quod spirituale , quamvis utrumque ex Ecclesiæ disci-
 „ plina connexum sit : sed ab Ecclesia confertur quicquid spi-
 „ rituale est , cùm in Præbendæ vel Dignitatis possessionem
 „ mittitur & installatur (ut hoc verbo utar) Beneficiatus. Et
 „ sicut olim aiebat Waltramus Episcopus Naumburgensis in
 „ Tractatu *De Investituris* , Episcopos designatos , quamvis
 „ donum Episcopatus à Regibus accepissent , spiritualem ta-
 „ men auctoritatem ab ipsis non accipere , sed *A Stola & Au-*
 „ *thoritate S. Petri* , cùm inaugurabantur : ita Clerici cùm ad
 „ Præbendas vel Dignitates Ecclesiasticas à Rege nominantur ,
 „ seu Patronatus , seu Regaliæ Jure , ab ejus Majestate non acci-
 „ piunt quod spirituale est , sed ab Ecclesia.

11. RESP. Ea est vis veritatis , ut à suis etiam impugna-
 toribus,

toribus, vel invitis, vel incautis recipiatur. Adeò religionis *Art. 6.*
 ac rationis lumini consentaneum est, ut Ecclesiæ Ministri of- *§. 10.*
 ficiis spiritualibus à sæculari potestate absque concessione Ec-
 clesiæ non deputentur, ut qui Regi Christianissimo absolutam
 illam deputandi facultatem vindicare conantur, eò sese reci-
 pere cogantur, ut dicant non Regem Christianissimum, sed
 Ecclesiam deputare, seu conferre jus illa Ministeria exercendi.
 Quà ergo ratione illud jus merè Regium, ac jus Coronæ ap-
 pellatur?

12. Sed quandonam Ecclesia jus illud contulit Canonicis à
 Rege Christianissimo, in Ecclesia Appamiensi, verbi gratiâ, con-
 stitutis, contra Summi Pontificis, Episcopi, ac Capituli vo-
 luntatem? Quandonam aliis Clericis, qui Beneficia in Eccle-
 siis Regaliæ de novo suppositis à Rege obtinuerunt? Sequitur
 ergo ex hac responsione, debere, qui temporale à Rege Chri-
 stianissimo accipiunt, ab Ecclesia spirituale accipere. Itaque
 qui pleno jure, prout jamdudum hæc verba accipiuntur, à
 Rege Christianissimo in ejusmodi Ecclesiis constituti sunt,
 quorumque institutionem non est secuta expressè vel tacitè
 Ecclesiastica institutio, non possunt sine sacrilegio spiritualia
 munia obire.

13. Cæterùm ex traditâ hîc à Dissertatore doctrinâ expli-
 cari potest, cur Ecclesia Principibus non resisterit, ubi pri-
 mum Beneficia titulo Regaliæ conferri cœperunt, quia scilicet
 Regum Provisio erat tantum veluti præsentatio, & ab Eccle-
 sia conferebatur quicquid spirituale erat, cum in Præbendæ vel
 Dignitatis possessionem mittebatur & installabatur Beneficiarius.
 Cum enim principio Jure Regaliæ non darentur nisi Beneficia
 Ecclesiarum Cathedralium, Capitula earum, quæ jurisdic-
 tioni Episcopali succedunt in instituendis Clericis præsentatis à

Art. 6. Patronis, dum nominatos à Rege recipiebant, eos institue-
§. 10. re censebantur: sed hodie alia est Regalistarum doctrina. Li-
 cèt enim qui Beneficia titulo Regaliæ impetrarunt, per Cleri-
 cum mittantur in possessionem aut etiam à Capitulis admit-
 tantur, totum tamen jus à Rege accipere creduntur, non
 autem à Capitulis, multò minùs à Clericis eos in possessionem
 inducentibus. Regaliæ, inquit Ruzæus, *sexum Privilegium*
est, quòd Capitulum non potest impedire Regalistam, etiamsi con-
sistat ei de injustitia & defectu tituli. Et infra: *Istud videtur*
contra dispositionem juris, quòd Capitulum videns notorium de-
fectum tituli non possit resistere receptioni ipsius Regaliæ; cum
regula sit, quòd Beneficium Ecclesiasticum sine Canonica institu-
tionem obtineri non potest &c. Idem multis aliis rationibus & au-
 toritatibus comprobatur; quibus insuper habitis postea defendit
 Arctæum contra illam *dispositionem juris* pronuntiatum; cum
 eo casu Capitula solam facti executionem habeant ac nudum
 ministerium impendant, ut vulgò docent Regalisti; unde
 si quem à Rege titulo Regaliæ nominatum admittere recusent,
 is autoritate Magistratum sæcularium possessionem adipiscitur
 atque installatur.

14. Quamobrem vereor ne Ministri Regii Patri Alexandro
 hac in parte non omninò assentiantur, utpote juris commu-
 nis ac Theologiæ principia potiùs secuto, quàm Senatùs Pari-
 siensis jurisprudentiam. Molestè haud dubie ferrent, si, quod
 juxta hanc Dissertatoris doctrinam fieri posset ac reipsa fit dum
 instituendi jus penès Ecclesiam est, Capitula quos evidenter
 indignos noscent, repellerent; vel si repulsam à Capitulis passi
 ad Metropolitanum recurrerent. Neque enim Prælati sine
 discussione personæ, multò minùs si manifesta sit ejus inca-
 pacitas vel indignitas, cogitur præsentatum à Patronis insti-
 tuere.

15. DISSERT. „ Respondent quintò , Beneficiorum *Art. 6.*
 „ duntaxat curam animarum annexam habentium collatio- §. 10.
 „ nem laïcis repugnare , & laudatos in objectione Canones id
 „ unum probare ; non verò collationem Beneficiorum sim-
 „ plicium. Discrimen istud agnovisse ac docuisse Gregorium
 „ I X. Pontificem Maximum , recentioris Juris Canonici Pa-
 „ rentem , in Epist. ad Fredericum II. Imperatorem : *Esst* ,
 „ inquit , *quòd aliqua Beneficia vacantia conferas , ut curam ta-*
 „ *men animarum illis annexam committere valeas , jus spirituale,*
 „ *quod non cadit in laicum , non permittit.*

16. RESP. Cùm nullum sit Beneficium , quod non de-
 tur propter officium , illudque officium sit quid spirituale ;
 nullum est Beneficium propriè dictum , quod non habeat mi-
 nisterium spirituale. Sicut ergo ratione illius spiritualis mini-
 sterii laico dari non potest , ita neque à laico , nisi ex Ecclesiæ
 concessione. Neque secùs suadet Gregorii testimonium. Non
 enim concedit , Imperatorem posse absque consensu aut con-
 cessione Ecclesiæ Beneficia curam animarum non habentia con-
 ferre. Sed ex suppositione , quòd conferret hujusmodi Bene-
 ficia ; (quia nimirum Ecclesiæ facultatem illam nonnullis Pa-
 tronis licet rarò largitur) negat , hoc Privilegium ad Benefi-
 cia , quibus cura incumbit animarum , posse accommodari ;
 quia scilicet ab Ecclesiæ usu maximè abhorret , ut deputatio
 Rectorum animarum absque ipsius Ecclesiæ examine ac judi-
 cio fiat. Hunc Gregorii locum à Dissertatore jam relatum
 Art. IV. §. 40. ibidem expendimus.

17. Certè si Beneficia , quæ jurisdictionem spiritualement ha-
 bent , licet animarum curam propriè dictam non gerant , in-
 ter Beneficia simplicia collocentur , intolerabilis error est , quòd
 eorum collatio laïcis non repugnet. Quis enim non videat re-
 pugnare:

Art. 6. pugnare laico, quòd det potestatem, verbi gratiâ, excom-
 §. 10. municandi, aut ab excommunicatione absolvendi? Idem est
 etiam censendum de missione ad prædicandum, quod officium
 certis Beneficiis incumbit. Aliorum etiam Beneficiorum quæ
 Dissertator generatim *simplicia* vocat, prout præstantiores sunt
 magisque spirituales functiones, ita minùs laicis competit ea-
 rum collatio, absque Ecclesiæ concessione.

18. DISSERT. „Addunt Præbendas quasdam & Di-
 „gnitates, quæ nunc spirituales functiones, aut jurisdictio-
 „nem spiritualement, annexas habent, non semper ejusmodi
 „fuisse. Archidiaconos, verbi gratiâ, curam animarum non
 „semper habuisse, nec jurisditionem ordinariam. Hispaniæ
 „Archidiaconos pene omnes istius etiam conditionis esse.
 „Jurisdictionis ad Præbendas & Dignitates quasdam additio-
 „nem esse ex institutione Juris Canonici, quo Jus Regaliæ
 „Christianissimis Regibus competens antiquius est.

19. RESP. Falsum est, Jus Regaliæ antiquius esse juris-
 dictione spiritali certis Beneficiorum generibus competente.
 Sed licet antiquius esset, repugnat, ut absque Ecclesiæ con-
 sensu ejusmodi jurisdictio à Principe sæculari tradatur: nisi
 fortè Catholico Theologo videatur, jurisditionem spiritua-
 lem ita redituum temporalium portioni, cui conjungitur,
 esse dignitate inferiorem, ut ejus accessorium æstimanda sit;
 ac potestas excommunicandi, absolvendi, & similia præstan-
 di necessariò sequi debeat perceptionem frumenti aut vini, &
 aliorum hujusmodi. Deberet ergo ad Ecclesiam recurri, ut
 ejusmodi jus spirituale ab ea obtineretur; vel certè à Beneficiis
 quibus additum fuisse dicitur, esset sejungendum.

20. DISSERT. „Ut ut est, si quid in usu Regaliæ, quo-
 „ad Præbendarum & Dignitatum hujusmodi collationem du-
 rias

„ rius videbatur, totum id mollitum fuisse auctoritate & pie- *Art. 6.*
 „ tate Christianissimi Regis LUDOVICI MAGNI, qui pro sua §. 10.
 „ in Ecclesiam & Episcopalem Ordinem propensione, de ipsis
 „ juribus quæ S. Ludovicus exercuit, aliquid remittere dignatus,
 „ perpetuo & irrevocabili Edicto dato apud S. Germanum in
 „ Laya mense Januario anni millesimi sexcentissimi octogesimi
 „ secundi, statuit ut ii quibus sua Majestas vel successo-
 „ res Reges Decanatus & similia Beneficia curam animarum
 „ aliquam habentia, Archidiaconatus, Theologales Præben-
 „ das, Pœnitentiarias, & alia Beneficia, quorum Titulares
 „ Jurisdictionem aliquam & functionem spiritualement & Eccle-
 „ siasticam privatim & suo nomine exercendi jus habent, Jure
 „ Regaliæ contulerint, coram Vicariis Generalibus Capituli
 „ Sede vacante, aut coram novo Episcopo se sistant, ad ob-
 „ tinendas ab ipsis approbationem & missionem Canonicas,
 „ requisitas ut spirituales functiones eidem Dignitati aut Præ-
 „ bendæ annexas, obire validè possint & adimplere.

21. R E S P. Certum quidem est, Ludovicum Magnum
 anno 1673. suo Edicto, Regaliæ ad plurimas Ecclesias exten-
 disse, in quibus eam S. Ludovicus nunquam exercuit: an au-
 tem aliquid de juribus, quibus sanctus ille Rex utebatur, postea
 remiserit, ad minus valdè incertum est. Nescio enim qui-
 bus exemplis probaret Dissertator S. Ludovicum Decanatus &
 similia Beneficia jurisdictionem aut curam animarum habentia,
 Theologales Præbendas, vel Pœnitentiarias pleno jure
 contulisse. Dabat ille Beneficia in Ecclesiis; in quibus à suis
 decessoribus dari consueverant, id est in aliquibus tantum Ec-
 clesiis Cathedralibus: sed, ut paulò ante explicavimus cum
 Patre Alexandro, Capitula Ecclesiarum Cathedralium, cir-
 ca quorum tantum Beneficia exercebatur Regalia, installando

Art. 6 potestatem spiritualia munia obeundi conferebant. Tanta autem erat Sancti Regis, Philippi Augusti similiumque Principum cura in deligendis iis quos Beneficiis donabant, ut manifesta eorum quos præsentabant, capacitas, alio non indigeret examine. Nec mihi quisquam sine certis & expressis probationibus suadebit S. Ludovicum Beneficia, maxime quæ jurisdictionem spiritualement in alterutro foro haberent vel missionem desiderarent, contulisse *pleno jure*, prout à multo jam tempore intelliguntur hæc verba, id est sine institutione Canonica, & cum ea autoritate & prærogativâ, quæ nulli Episcopo competit, imò quam ne Romani quidem Pontifices exercent.

22. Statuit quidem Ludovicus XIV. ad Episcoporum Parisiis congregatorum postulationem, ut qui ejusmodi Beneficia & Dignitates titulo Regaliæ obtineant, *approbationem & missionem Canonicas, requisitas ut spirituales functiones Dignitatibus aut Præbendis annexas obire validè possent & adimplere*, à Vicariis Generalibus Capitulorum vel à novis Episcopis accipere tenerentur. Sed, ut alia omittam quæ hanc Regis Declarationem longè minoris esse ponderis ostendunt, quam ut illatum Ecclesiæ per Regaliæ extensionem damnum compensare possit, ut Episcopi illi videntur existimasse; quis præstare potest illam perpetuam atque irrevocabilem fore? Si quis enim ex successoribus suæ Majestatis vellet illam rescindere, non deessent Jurisconsulti ac Theologi approbatores seu adulatores, qui eam juri Regio contrariam atque ad eò emendam censerent, cum Regaliæ & quæ ad Regaliæ pertinent, nullo, unquam modo alienari aut præscribi posse affirmant.

23. Verùm prospectum sit jurisdictioni & libertati Ecclesiæ

fiæ hac in parte pro tempore futuro : quo pacto refarciuntur *Art. 6.*
damna spiritualia consecuta ex eo quòd ante prædictum Edi- §. 10.
ctum hujusmodi Beneficia & Dignitates solâ potestate sæcula-
ri collata sunt ? Faretur enim P. Alexander Art. IV. §. 1. quòd
collatio Beneficiorum quibus jurisdictio spiritualis annexa est &
animarum cura, Clericum perficit : idèd ad Principes Regaliæ
Jure non spectat ; quia Divino jure habetur. Missio enim ad hu-
jusmodi functiones obeundas necessaria est : quam soli Ecclesiæ
maiores Prælati, scilicet Summus Pontifex & Episcopi concede-
re possunt. Neque conjunctim accipias jurisditionem spiritua-
lem & animarum curam ; continuo enim sequitur : collatio
Beneficiorum, quibus nulla jurisdictio, nulla animarum cura
annexa est. . . . Non repugnat quòd Regii juris sit. Quo er-
go jure, quâ conscientia Beneficia jurisdictionem spiritua-
lem habentia, vel Missionem desiderantia, solo Regaliæ titulo us-
que ad Edictum anni 1682. possessa sunt ? Cujus virtutis fue-
runt functiones illarum Dignitatum absque autoritate Eccle-
siæ obtentatum ? .

24. DISSERT. „ Respondent. sextò, Reges Christianissi-
„ mos aliquid supra communem laïcorum sortem obtinere.
„ Ex unctione olei divinitus adlapsi quo delibuti sunt ; ex Pri-
„ mogenitorum Ecclesiæ Filiorum & Christianissimorum, ac
„ Ecclesiæ Defensorum augustis titulis, qui à Clodovei
„ baptismo eorum Majestati adhæserè, ex Dignitate Abba-
„ tis, quam in Ecclesiis S. Martini Turonensis, & S. Hilarii
„ Pictaviensis, & Præbendis quas in Ecclesiis Lugdunensi, Ce-
„ nomanensi, Andegavensi, aliisque obtinent ; ex Privile-
„ gio ipsis cum Imperatoribus communi, ut Diaconi habitu
„ Evangelium in Ecclesia solemnè ritu legere possint, id
„ abundè probari : Joannem Monachum, ad Cap. 2. de Præb.

Art. 6. „ in 6. id fateri : proindeque non esse mirum quod jus ha-
§. 10. „ beant exequendi aliqua ad Politiam externam Ecclesiæ spe-
 „ ctantia, ut Ecclesiæ adjutores & defensores, quibus nomi-
 „ nibus Carolus M. gloriabatur : quamvis nec de rebus fidei
 „ controversis decernere, nec de Ritibus & Sacrorum Ministe-
 „ rio statuere, nec Judicia Canonica exercere possint : siqui-
 „ dem ligandi & solvendi, pascendique potestatem, aut spi-
 „ rituali auctoritatem omnino nullam à Christo acceperunt.
 „ Quod unum probant Patrum & Imperatorum verba in ob-
 „ jectione laudata. Potuerunt (inquam) etsi Clerici non ef-
 „ sent, Concilia Nationalia & Provincialia congregare, edi-
 „ tos in eis Canones confirmare, titulo tuitionis & patrocinii
 „ duntaxat, non jure merè Regio. Reges enim Christiani Ec-
 „ clesiam à Christo tuendam suscipiunt. Eorum potestati suam Ec-
 „ clesiam concedidit : ut post S. Isidorum Hispalensem lib. *De*
 „ *Summo Bono*, loquitur Concilium Parisiense VI. P. 2. Cap. 2.
 „ Hinc Episcopi Gallicani in Synodo Arvernensi anno 535.
 „ congregati ad Theodebertum Regem scribebant : *Cultores*
 „ *vestri, Ecclesiarum vestrarum Episcopi*; &c. & Vigilius Pon-
 „ tifex Maximus anno 556. ad Childebertum Regem pro Sa-
 „ pauto Arelatensi Episcopo scribebat : *Pro quibus, Christiani-*
 „ *tatis vestrae confidentiâ freti, paterno studio postulamus, ut si*
 „ *quid tale factum est, congruâ satisfactione celeriter amputetur,*
 „ *nec ullum sui exemplum in perturbatione ECCLESiarum,*
 „ *QUAS VOBIS DEUS CREDIDIT, relinquerè concedatur.* Clerum
 „ itaque proximè contingunt Reges Christianissimi, exter-
 „ nam Ecclesiæ Politiam ut ejus defensores & adjutores ex
 „ officio curant, & his nominibus magis idonei sunt ad jura
 „ quædam relativè, & per antecedentiam spiritualia (ut lo-
 „ quitur Joannes Parisiensis) exercenda, verbi gratiâ, ad
 Be-

„Beneficia pleno jure conferenda, Ecclesiæ consensu accedente. *Art. 6.*
 „dente. §. 10.

25. R E S P. An tantum desudandum erat, ut id demonstraretur, quod non negatur: si nihil aliud voluit Dissertator, quàm posse Regem Christianissimum fructus Ecclesiarum vacantium percipere, ac Beneficia simplicia conferre, *Ecclesiæ consensu accedente*; non erant tanto studio conquirenda, atque à locis tam extrinsecis tamque remotis arcessenda argumenta. Sufficiebat ostendere, consensum ab Ecclesia præstitum extensioni Regaliæ. Ab Ecclesia, inquam, quo nomine non debent intelligi Episcopi mandato Regio Parisiis anno 1682. congregati, & à Curia Regia potius electi, quàm à Clero liberè deputati; atque adeò Ecclesiam Gallicanam minimè repræsentantes. Neque etiam illi; quantumvis reliquorum accessisset liber consensus, potuerunt Concilii generalis Decreto Regaliæ extensionem prohibenti derogare, neque hanc causam, quæ certè inter majores reputanda est, inconsulto Summo Pontifice, ad quem etiam legitimis appellationibus devoluta fuerat, definire: aut Ecclesiarum suarum libertati renuntiare, renitente illo, cui sollicitudo omnium Ecclesiarum incumbit, quique illarum jura tueri potest ac debet, etiam adversus proprios illarum Prælatos, dum proprio officio desunt.

26. Quorsum ergo Sanctæ Ampullæ commemoratio? An oleo Sanctæ Ampullæ Reges, in universales suæ Ditionis Episcopos consecrantur, ut eo titulo in Episcoporum omnium decedentium jura succedant, fructus Ecclesiarum vacantium percipiant, ac Beneficia summâ autoritate dispensent? An eos esse Clericos arguunt tituli Abbatis, Canonici, vel Defensoris Ecclesiarum, convocatio Conciliorum, tuius Ca-

Art. 6. nonum? An quia quædam munia à Diaconis obiri solita exercent, Diaconali charactere sunt insigniti? Si quid ad jurisdictionem Ecclesiasticam attinens legitimè faciunt, non nisi *Ecclesiæ consensu accedente faciunt.*

27. Frustrà verò allegatur Joannes Monachus ad Cap. 2. de Præbendis. Nam etsi fateatur, Reges Christianissimos inungi, atque inde argumentum eliciat pro jure conferendi Beneficia: illud tamen profert tanquam rationem dubitandi, contra quam deinde concludit. Quamobrem ad hæc ejus verba num. 3. *Reges qui inuncti sunt*, Philippus Probus addit; *Panormitanus in C. Tua & primo in primo Not. S. de decimis*, dicit hoc nihil facere, ut Reges sint spiritualitatis capaces: quia licet inungantur C. I. S. de sacr. unctio. non propterea recipiunt facultatem seu potestatem disponendi de spiritualibus. Nec Ordinem Ecclesiasticum, sed in laicorum numero continentur. &c.

28. DISSERT. ; Tandem quod Bonifacium VIII. spectat, respondetur, ejus Decreta gesta que contra jus Regiarum collationum; aliaque Regum nostrorum jura à Summis Pontificibus Benedicto XI. & Clemente V. rescissa fuisse. Bonifacium errore facti deceptum, eumque fugisse quod juri Regio Præbendas vacante Sede apertâque Regaliâ conferendi Ecclesiæ consensus accessisset: nec tamen existimasse jus illud Regi repugnare, cum scripserit: *Volumus ut Rex faciat licitè, quod facit illicitè: Volumus super hoc sibi facere gratiam omnem quam poterimus.*

29. RESP. Quibusnam Constitutionibus Benedicti XI. aut Clementis V. revocata sunt Bonifacii VIII. Decreta, gesta que circa Regias Beneficiorum collationes? Sed etsi revocata essent, quid inde concluderetur contra Ecclesias, in quas hodie inducitur Regaliæ usus; cum Philippus Pulcher in illis
jus

jus conferendi Beneficia sibi competere nunquam contenderit? De aliis autem Ecclesiis adeò tunc incertum vel obscurum erat, quòd Ecclesiæ consensus Regio juri conferendi Præbendas in illis, dum vacarent, accessisset, ut id Bonifacium Papam doctissimum fugerit. Unde autem illum consensum eruit Pater Alexander quoad eas Ecclesias, quæ tempore Concilii Lugdunensis suâ libertate potiebantur? Nonne verba illa Bonifacii: *Volumus super hoc sibi facere gratiam omnem quam poterimus*, innunt potestatem Principum circa collationem Beneficiorum ex gratia Ecclesiæ proficisci, nec tamen gratiam ejusmodi posse ad omnia extendi?

ARTICULUS SEPTIMUS.

Utrum Regalia Jus Regium rectè nuncupetur?

1. **D** I S S E R T. „Regalia, quatenus Beneficia conferendi jus involvit, Jus Regium esse eo sensu, „ quòd ratione supremæ potestatis temporalis „ Principibus conveniat, nemo dixerit, cum su- „ premâ potestate præditi essent, qui Clodoveum antecesserunt Francorum Reges, nec tamen Jus illud haberent: & „ alii Reges Christiani supremam pariter habeant suis in Regnis potestatem, nec tamen augustò illo Jure fruantur. Sed „ Jus Regium eo sensu vocatur, quòd antiquâ consuetudine, „ possessione præscriptâ, & ipsius Ecclesiæ seu concessione, seu consensione firmatum, Coronæ Regiæ coaluerit: sicut Patronatus, quos vocant laicos, ipsis quoque terris atque dominiis ex possessione inhærent, & quasi temporalis juris loco ha-

Art. 7. „habentur : cùm tamen id juris ex Ecclesiasticæ potestatis
 „fonte profluxerit. Porro non hâc primùm ætate usurpa-
 „tus est hic loquendi modus , ut sequentia momenta pro-
 „bant.

2. R E S P. Fateatur ergo tandem aliquando Pater Alexander, collationem Beneficiorum *ratione suprema potestatis temporalis Principibus non convenire , absque ipsius Ecclesiæ seu concessione seu consensione.* Consultius fuisset , ac Theologo convenientius , ut in hac regula semper stetisset , & facultatem Beneficia conferendi *ex Ecclesiastica potestatis fonte profluxisse* , confessus semper fuisset. Declinasset enim multa absurda , quæ ipsi admittenda fuerunt , ut defenderet , collationem illam *pleno jure* non esse quid spirituale : quanquam neque id tam expresse ausus est affirmare ; sed tantùm ipsam *redolere quid temporale.*

3. Eâ confessione perpetuâ & constanti prætextum aliis Principibus ademisset jus simile ratione suæ Coronæ ambiendi , cujus ambitionis timor fortè Summi Pontificis animum in hac cum Rege Christianissimo controversiâ maximè anxium habuit. Sed , si prædictam regulam secutus semper fuisset Dissertator , causæ cui patrocinabatur injustitiam dextisset : quia non potuisset demonstrare , extensionem Regaliæ ad omnes Regni Franciæ Ecclesias , quam defendendam susceperat , fuisse *ipsius Ecclesiæ seu concessione seu consensione firmatam* , aut Beneficia in Ecclesiis hætenus liberis pleno jure conferendi facultatem , quam sibi Rex Christianissimus tribuit , *ex Ecclesiastica potestatis fonte profluxisse.*

4. Utrùm autem eadem fuerit Officialium Regionum , ac Patris Alexandri mens , dum Regaliam *Jus Regium* , Jus Coronæ insitum ac cœvum appellabant , aliisque hujusmodi
 titu-

titulis insigniebant, non opus est inquirere. Satis enim est, *Art. 7.*
 ut Pater Alexander, *Gallorum Jurisconsultorum seu veterum seu
 hodiernorum sententiam, pronuntiata, rationes, praximque Re-
 gis Christianissimi referens*, quod jam in ipso Dissertationis
 exordio præstare se declaravit, legitimum ejusmodi loquendi
 formularum sensum nobis exponat. Itaque totus hic Articulus
 omitti potuisset, utpote meram de nomine quæstionem
 continens. Verum ne Lector hanc Dissertationis partem desi-
 deraret, & quia interdum Patris Alexandri & aliorum qui Re-
 galiam *Jus Regium* nuncupant, consilium esse videtur, ut
 hinc concludant, Jus illud non minùs latè patere, quàm Re-
 giam Ditionem, percurrenda sunt quæ in hunc finem profe-
 runtur, & ostendendum illa nequaquam probare, Regaliam ad
 omnes Ecclesias Franciæ extendi potuisse, qui totius hujus
 Dissertationis scopus est.

5. Cur autem P. Alexander exquirens an Regalia Jus Re-
 gium rectè nuncupetur, collationis Beneficiorum duntaxat
 meminit? An putavit secùs esse de reddituum perceptione? Cer-
 tè in illa etiam militantes rationes adductæ: *Cùm supremâ pote-
 state præditi essent, qui Clodoveum antecesserunt Francorum Ra-
 ges: nec tamen jus illud haberent; & alii Reges Christiani su-
 premâ pariter præditi sint suis in Regnis potestate, nec tamen au-
 gusto illo jure fruantur, scilicet redditus Ecclesiarum vacantium
 percipiendi.*

Art. 7.

§. 1. 2.

§. PRIMUS.

Autoritas Sugerii.

1. **D**ISSERT. „Sugerii Abbatis verba, Epistola 20.
 „De Regalibus, sicut in Curia Dominorum Regum
 „Francorum mos antiquus fuisse dinoscitur &c.

2. RESP. Hoc testimonium extra rem est, cum in eo Regalia *Jus Regium* non nominetur, ut postulat hujus Articuli inscriptio. Præterea Regalia hîc intelliguntur feuda Ecclesiæ à Regibus data. Neque enim ulla sit à Sugerio collationis Beneficiorum, imò nec usus-fructus expressa mentio.

§. SECUNDUS.

Autoritas Innocentii III.

1. **D**ISSERT. „Innocentii III. in Literis ad Philippum Augustum anno 1210. datis, de collatione
 „Præbendæ ab ipso factæ Sede Laudunensi vacante
 „scribentis: Præbendam ejusdem Ecclesiæ ut vacantem, secundum antiquam & approbatam consuetudinem
 „Regni tui, M. Thoma de Argentolio concessisti.

2. RESP. Neque Innocentius Regaliam *Jus Regium* nuncupat, juxta hujus Articuli titulum: aliud enim est consuetudo alicujus Regni, aliud jus Regis vel jus Regium. Adde, quòd non ex propria sententia, sed Philippi sensum referens hæc scripsit Pontifex, ut Art. IV. §. 24. notavimus.

§. TER-

§. T E R T I U S.

Art. 7.

§. 3. 4.

Autoritas Nangii.

1. I S S E R T. „Guillelmi Nangii in vita S. Ludovici Regis: *ratione custodia Regalium ex consuetudine pertinebat ad eum collatio Præbendarum.*

2. R E S P. Hoc testimonium, & alia pleraque consuetudinem, sive morem probant, quoad aliquas Ecclesias: sed alia est hujus Dissertationis quaestio, cum de extensione Regaliæ agatur. Itaque cum in hujusmodi testimoniis jus à consuetudine petatur, ubi deest consuetudo, deest etiam jus. Adde, quòd cum jus illud quoad Ecclesias obnoxias Regium à Nangio non appelletur, ad institutum hujus Articuli non pertinet ejus testimonium.

§. Q U A R T U S.

Autoritas Clementis IV.

1. I S S E R T. „Clementis IV. in Literis ad S. Ludovicum Regem: *Ea ratione quòd vacantes confers in Ecclesia ipsa (Remensi) Præbendas, à tempore quo eandem Ecclesiam Pastoris regimine contin- git destitui, donec substitutus illi Archiepiscopus Regalia recipit à te, hujusmodi collationem in præjudicium tuum asseris esse factam &c. Usui quo circa collationem Præbendarum ipsarum uteris, præjudicare nolumus, nec etiam intendimus.*

2. R E S P. Clemens ut de Innocentio ac Nangio notavi-

M m m m 2

mus

Art. 7. mus, *Regaliam Jus Regium non nuncupat*, & S. Ludovici mentem magis quam suam exprimit, ut significant hæc ejus verba: *Hujusmodi collationem in præjudicium tuum asseris esse factam.* De hac Epistola jam dictum est Art. IV. §. 32.

§. QUINTUS.

Autoritas S. Ludovici.

1. **D**ISSERT. „Ludovici in Literis anno 1269. scriptis: *Personatus, Præbendas, & cætera Ecclesiastica Beneficia, ad nostrum Patronatum, collationem, seu præsentationem nostram, tam ratione, quam alio quocunque jure pertinentia &c.*

2. RESP. Quâ ratione ex Sancti Ludovici verbis, etiam si de Regalia propriè dictâ accipiantur, colligitur, *Regaliam Jus Regium* rectè nuncupari? An quia fit mentio Regalium? Sed Theologo indignus ac ferè puerilis esset hic argumentandi modus: Regalia appellatur Regalia: ergo *Regalia Jus Regium rectè nuncupatur.*

3. Præterea posset hic locus intelligi de Patronatu obtento ratione donationis feudorum quæ Regalia appellantur, ac de simplici præsentatione, ut particula illa *seu* sit explicatio vocis *alio collatio*. Nam ut probat Augustinus Barboſa in Tractatu de appellativa verborum utriusque juris significatione, appellat. 54. *Collationis appellatione continetur nominatio.*

§. SEX-

§. S E X T U S.

Art. 7.

§. 6.

Philippi Pulchri Auctoritas.

I. **D** I S S E R T. „Philippi Pulchri Regis Christianissimi
 „mi in Epistola ad Bonifacium VIII. scribentis :
 „*Ecclesiarum ac Præbendarum vacantium collationem*
 „*ad Nos JURE REGIO pertinere.*

2. R E S P. Hic quidem Regalia Jus Regium nuncupatur :
 sed , ut ipsismet verbis utamur quibus P. Alexander in princi-
 pio hujus Articuli , *Jus Regium eo sensu vocatur , quod antiquæ*
consuetudine , possessione præscriptæ & ipsius Ecclesiæ seu conces-
sione seu consensione firmatum , Coronæ Regiæ coaluerit : sicut Pa-
tronatus , quos vocant laicos , ipsis quoque terris atque dominiis ex
possessione inheret , & quasi temporalis juris loco habentur , cum
tamen id juris ex Ecclesiasticæ potestatis fonte profluxerit. Sin
 verò Philippus in alio sensu *Jus Regium* intellexisset , quando-
 quidem de Ecclesiarum ac Præbendarum vacantium collatione
 agitur , Summi Pontificis sententia , sententiæ Principis sæ-
 cularis esset præferenda. Bonifacius autem in Literis , qui-
 bus respondet Philippus , nisi fortè suppositæ fuerant , ut putat
 Illustrissimus Henricus Spondanus ad an. 1301. n. 11. scripse-
 rat : *Beneficiorum & Præbendarum ad te collatio nulla spectat :*
etsi aliquorum vacantium custodiam habeas , fructus eorum succes-
soribus reserves. Sed aliundè certè quàm ex illis Epistolis in-
 vestiganda est natura & justitia Regaliæ.

Mmm m ;

§. SEPTI-

Art. 7.

§. SEPTIMUS.

§. 7.

Edictum Philippi Pulchri an. 1302. & ejusdem Litera.

1. ISSERT. „ Verba ejusdem in Edicto anni 1302.
 „ *Quantum ad Regalias, quas Nos & nostri Præde-*
 „ *cessores percipere consuevimus & habere in aliqui-*
 „ *bus Ecclesiis Regni nostri, quando eas vacare con-*
 „ *tingit: de quibus plures ad Nos querimonia depenerunt.* Et in
 „ Literis quæ incipiunt, *Sicut feodus*, supra laudatis: *De jure*
 „ *& generali consuetudine Regni nostri &c. bona temporalia cum*
 „ *vacante Præbendâ vel Dignitate concedimus, & de eis disponi-*
 „ *mus NOSTRO JURE.*

2. RESP. Parum facit hoc testimonium ad probandum Regaliam esse *Jus Regium*, ut postulat hujus Articuli titulus. Quâcumque enim ratione aut titulo legitimo dispensationem Beneficiorum ad se traheret Philippus, poterat ab eo dici *Jus nostrum*; *Jus* autem *Regium* non ita propriè dictum fuisset, nisi ad eum tanquam Regem spectasset, & ex ipso Regiæ Dignitatis fonte profluxisset. *Jus* autem illud quocumque nomine tunc vocaretur, consuetudine comparatum fuerat, idque in aliquibus tantum Ecclesiis, ut indicant hæc verba: *Percipere consuevimus & habere in aliquibus Ecclesiis Regni nostri.*

§. OCTA-

§. OCTAVUS.

Art. 7.

§. 8.

Autoritas Philippi Valesii.

1. **D** I S S E R T. „Philippi Valesii, in Constitutione
 „quæ Philippinæ nomen ad hæc tempora retinuit,
 „datâ menſe Octobri anno 1334. *Nous nous tenons*
 „*& ſuffiſamment & deuëment informés, que nos*
 „*Devanciers Roys de France, pour cauſe de Regale & de la No-*
 „*bleſſe de la Couronne de France, ont accoutumé & ont eſté en*
 „*poſſeſſion & ſaiſine de donner les Prebendes, Dignités, & Bene-*
 „*fices, quand ils ont eſté vacans de droit & de fait, ou de droit*
 „*tant ſeulement, ou trouués non occupés & vacans de fait tant*
 „*ſeulement : & que nous de ce en auons uſé, uſons, & enten-*
 „*dons uſer COMME DE NOSTRE DROIT ROYAL. Et auons*
 „*denié toute Audience de Plaid à ceux qui à noſdits uſages ac-*
 „*coutumés par nos Devanciers Roys de France, & par nous con-*
 „*tinuez, & aux Droits Royaux qui en tel cas nous apparten-*
 „*nent pour cauſe de noſtre Couronne, & aux collations par Nous,*
 „*nos Devanciers ou Succéſſeurs, faites ou à faire és cas ſuſdits,*
 „*ou en aucun d'iceux ſe voudroient oppoſer.*

2. R E S P. Quid mirum, ſi Philippus Valeſius Regaliæ uſum ultra limites antiquos in Eccleſiis, in quibus jam fructus vacante Sede ſuos faciebat, ad Beneficia vacantia tantum de factò extendere tentans, ut conquerebatur Benedictus XII. in Epiſtola relatâ ab Odorico Raynaldo ad annum 1337. nn. 17. & 18. & à P. Alexandro referendâ Articulo VIII. §. 12. Regaliam quantum potuit extulerit, & Jus Regium ad ſe ratione Coronæ pertinere dixerit ? Secus verò ſentiebat pius ille doctus-

- Art. 7.* doctusque Pontifex, rerumque Gallicanarum peritus. Existi-
§. 9. mabat enim *juri Divino & humano esse contrarium*, quod Rex
de novo collationem Beneficiorum tempore Regaliae sibi vendicare
conaretur, quæ sunt verba Benedicti in prædicta Epistola.

§. NONUS.

Autoritas Joannis Regis Francia.

DISSERT. „Joannis Regis Christianissimi in Se-
 „natusconsulto die 20. Novembris anni 1361.
 „pronuntiato : Fuit ex parte Procuratoris nostri
 „propositum, quod Nos & Prædecessores nostri Re-
 „ges Franciæ fuerant, eramus, & sumus in possessione & sai-
 „sina pacificis, soli & in solidum, DE JURE ET DIGNITATE
 „REGIA ET CORONÆ FRANCIAE, ATQUE JURE NOSTRÆ
 „REGALIAE; etiam de jure, usu, stylo, & consuetudine no-
 „toriiis & notoriè observatis à tanto tempore quod de contrariis
 „memoria non extabat, seu quod sufficiebat ad bonam possessionem
 „acquirendam & retinendam, conferendi Canoniciatus & Præ-
 „bendas Canonicales in Ecclesia Morinensi, quoties ipsas Præ-
 „bendas vacasse ac vacare, ac vacantes seu vacuas aut non occu-
 „patas fuisse aut esse, de jure solam, aut de facto solum contin-
 „gebat & contingit, in Regalia nostra, videlicet ipsa Ecclesia
 „Pastore vacante; absque eo quod alius quicumque præter Nos de
 „ipsis valeat ordinare inter alias Ecclesias Regni nostri & alia
 „Beneficia Ecclesiastica in & de quibus Jure nostræ Regaliæ con-
 „suevimus uti, & utimur modo prædicto.

2. RESP. Non sunt ipsa Regis verba, quæ hîc grandio-
 ribus characteribus à Patre Alexandro scripta sunt. Quan-
 quam

quam nihil mirum esset, si Rex ipse modum loquendi, quo *Art. 7.* usus fuerat ejus Pater, secutus fuisset. Regii Procuratoris sunt §. 10. illa verba. Ceperant autem jam ejusmodi Officiales Ecclesiasticæ libertati, prætextu tuendorum jurium Regiorum detrachere: tunc enim plerique officio suo rectè defungi sibi videntur, cum jura Regia amplificant, etsi aliena minuant; fitque sæpè, ut vigilantes diligentesque Regiarum rationum Procuratores haberi malint, quàm justî devotique filii Ecclesiæ.

3. Observabit iterùm Lector, hoc testimonio probari, Regiam non habuisse locum in omnibus Ecclesiis Franciæ: *Inter alias*, inquit, *Ecclesias Regni nostri*; & significari Jus illud ex usu, stylo & consuetudine profluxisse. At indigni sunt Reges Christianissimi, quibus fides habeatur, dum Ecclesiis suam asserunt libertatem: oracula sunt eorum verba, dum Regiam auctoritatem in Ecclesias extollunt.

§. D E C I M U S.

Aliud ejusdem Regis testimonium.

1. I S S E R T. „Ejusdem Regis, in Literis quibus „Ducatum Burgundiæ Philippo Filio donavit, „quas laudavit & confirmavit Carolus V. die „2. Junii anno 1364. *Salvis insuper & retentis* „*Nobis & Successoribus nostris Franciæ Regibus superioritate* „*& ressorto dictorum donatorum. Fide etiam ac homagio Ducis* „*præstandis Nobis & Successoribus nostris prædictis*, REGA- „LIBUSQUE AC JURIBUS ALIIS REGIIS AD NOS PERTI- „NENTIBUS AD CAUSAM NOSTRÆ CORONÆ. Has Li-

N n n n

teras

Art. 7. „teras in Annalibus Papirii Massoni, lib. 4. pag. 475. lege-
§. 11. „re est.

2. RESP. Regalia hîc non accipiuntur eo sensu quo in numero singulari Regalia definita est à P. Alexandro Art. 1. §. 1. sed pro juribus illis temporalibus quæ à Scriptoribus qui de Domanio Regio disputarunt explicantur; ac præsertim de iis quæ Regibus debentur ratione feudorum ab ipsis immediatè pendentium. Nec, si aliter sumeretur hoc verbum, facilè foret Dissertatori designare Ecclesias illius regionis, quam Carolus V. Philippo fratri, juxta Joannis communis amborum parentis voluntatem donavit seu confirmavit, in quibus tunc temporis locum haberet Regalia, prout in hac Dissertatione intelligitur. Non enim Ducatus Burgundiæ omnem illum tractum complectebatur, qui postea eâ nuncupatione insignitus est.

6. UNDECIMUS.

Autoritas Gregorii XI.

1. ISSERT. „Gregorii Undecimi in Diplomate „dato v. Kal. Septembris anno 1375. de Remissio- „ne Regalium Petro Rothomagensi Archiepisco- „po facta à Carolo V. Christianissimo Rege : *Vo-
luntus*, inquit, & *Auctoritate Apostolica*, tenore præsentium „concedimus, quòd per hujusmodi Remissionem Regalia, eidem „REGALIÆ, & ejus JURIBUS, in quibuscunque consistant, „REGI & ejus Successoribus, seu etiam CORONÆ REGIÆ, nul- „lum in posterum præjudicium generetur, nec ad consequentiam „trahi valeant in futurum. Editum est in Probationibus Liber-
tatum

„ tatum Ecclesiæ Gallic. cap. 15. num. 34. pag. 385. Refert *Art. 7.*
 „ etiam Chopinus lib. 1. *De sacra Politia*, Tit. 7. n. 14. §. 11.

2. R E S P. Jus Regis seu *Coronæ Regiæ* dicitur quod ad Regem non privato sed Regio nomine pertinet & ad successores Reges transit, quamvis ab Ecclesiæ concessione processerit : sicut in Concordatis quintus titulus est *de Regiâ ad Prælaturas nominatione*, quod Jus Regium rectè dici potest, tametsi per ipsamet Concordata Regibus Christianissimis à Leone X. concessum sit. Addi posset, quòd etiamsi quis declaret, se nolle alterius juri præjudicium generare, non ideò fatetur, alterum habere jus illud. Rex Franciæ fructus novo Episcopo Rothomagenfi propter Gregorium remiserat : num Pontifex Regi gratias agens decernere debuit, Regaliam non esse nuncupandum Jus Regium : præsertim cum Rex timere videretur, ne remissio à se facta juri suo præjudicaret ? Non approbat Gregorius, sed recitat modum loquendi, quo Regalia Jus Coronæ Regiæ dicebatur, ut ex ejus verbis liquet : *Charissimo*, inquit, *in Christo Filio nostro Carolo Regi Francorum illustri ratione temporalitatis dictæ Rothomagensis Ecclesiæ, homagium & fidelitatis debitæ juramentum*, PROUT FERTUR, præstare tenetur. . . . *Regaliam quam ratione hujusmodi vacationis dictæ Rothomagensis Ecclesiæ, ibidem HABERE DICITUR.* Accedit, quòd si Gregorius absolutè, nec tantum onunciativè, Regaliam Jus Regiæ Coronæ nuncupare dicatur, nihil aliud significaret, quàm Jus illud Regi competere in aliquibus Ecclesiis ex antiquâ consuetudine, & tolerantia Ecclesiæ, non autem ex propriâ, Regis conditione ad eum pertinere vel. ex ipso Regiæ Dignitatis fonte, proficisci, ut Dissertator ipse initio hujus Articuli confessus est, saltem de præcipuâ Regaliæ parte, quæ est Beneficiorum collatio.

Nnnn 2

§. §. DUO-

Art. 7.

§. §.

12. 13

14. 15

§. §. DUODECIMUS &c.

Testimonia Regum Regaliam Jus Corona appellantium.

1. **D**ISSERT. §. 12. „Idem probant, Ordinatio Regia in Scriniis Camera computorum Parisiensis „descripta, quæ incipit : *Dum Episcopus* : cujus „hæc sunt verba : *Et confert Rex Beneficia, tanquam in Regalia vacantia, & hoc DE JURE ET CONSUETUDINE REGNI, ET SUÆ CORONÆ FRANCIÆ.*

2. §. 13. „Literæ Caroli VII. anno 1422. datæ : *Cujus quidem Canonatus & Præbendæ, & omnium singulorum Canonicatum, Præbendarum, & Dignitatum, Personatum, & aliorum Beneficiorum ipsius Ecclesiæ vacantium, dictâ Regaliâ vigente, collatio atque omnimoda dispositio JURE REGALIÆ ET REGIÆ DIGNITATIS RATIONE, pleno jure noscatur pertinere ad Nos.*

3. §. 14. „Ludovici Undecimi Edictum, anno 1463. datum : „*Comme entre nos autres Droits A NOUS APPARTENANS, NOUS AYONS DROIT A CAUSE DE NOSTRE COURONNE, SOUVERAINETE, ET TEMPORALITE, & soyons en possession & saisine, tant par Nous que par nos Predecesseurs, de tel & si long-temps qu'il n'est memoire du contraire, de confer les Benefices Ecclesiastiques vacans. en REGALE en nostre, dit Royaume.*

4. §. 15. „Ludovici XIII. in Edicti anno 1629. Art. 16. „*Nous entendons jouir DU DROIT DE REGALE, QUI NOUS APPARTIENT A CAUSE DE NOSTRE COURONNE, ainsi que par le passé.*

§. RESP.

5. RESP. Quodnam est in congerendis hujusmodi testi- *Art. 7.*
monijs consilium Patris Alexandri? Si *Regaliam* ideò *Jus Re-* §. 6.
gium rectè nuncupari contendit, quòd Regi tanquam Regi, ac 12. 13
titulo Coronæ competat, absque concessione, vel saltem con- 14. 15
sensu Ecclesiæ, errorem adstruit, quem jam in limine istius
Articuli repudiavit his verbis; *Regalia quatenus Beneficia con-*
ferendi Jus involvit, Jus Regium esse eo sensu, quòd ratione su-
prema potestatis temporalis Principibus conveniat, nemo dixerit.
Si autem vult tantum, ut ibidem declarat, quòd *Jus Regium*
eo sensu vocetur, quòd antiquâ consuetudine, possessione præscriptâ,
& ipsius Ecclesiæ seu concessione seu consensione firmatum Coronæ
Regiæ coaluerit: sicut Patronatus quos vocant laicos, ipsi quoque
terris atque dominiis ex possessione inhærent, & quasi temporalis
juris loco habentur: cum tamen id juris ex Ecclesiasticæ potesta-
tis fonte profluxerit: id non molestè feremus, dum sanè acci-
piatur, nec in præjudicium Ecclesiæ deflectatur. Nec enim
negamus *ex antiquâ consuetudine, possessione præscriptâ & ipsius*
Ecclesiæ seu concessione seu consensione, Regem Christianissimum
in aliquibus Ecclesiis Regaliæ Jus habere; idque non tanquam
privatam personam, sed tanquam Regem, quia Jus illud cum
Corona transit ad Successores, sicut jus Patronatûs transit
cum universitate bonorum, quibus inhæret, quamvis *tempo-*
ralis juris loco haberi non debeat, nec possit absque simonia.
Porro si *Regalia ex Ecclesiasticæ potestatis fonte profluxit*, Eccle-
sia jure merito prohibere potest, ut jam in Concilio Lugdu-
nensi prohibuit; ne ultra suam concessionem dilatetur.

6. Itaque totum istum Articulum, ceu quæstionem de no-
mine parum curarem, ut jam suprâ notavi, nisi vereretur, ne
anguis lateat in herbâ; id est, ne postquam Dissertator sta-
tuerit, *Regaliam Jus Regium rectè nuncupari*, de illa sicut de

N n n n 3

juri-

Art. 7. juribus Regiis merè temporalibus, & Regiam Dignitatem ne-
 §. §. cessariò comitantibus, judicari velit; ac præcipuè quòd Rex
 12.13 Christianissimus tanquam supremus Judex declarare possit,
 14.15 eam in omnibus Ecclesiis sibi competere, quod reipsâ probare
 nititur Articulo sequenti. Cavenda est autem æquivocatio eò
 magis, quòd de Beneficiorum collatione tantum, non verò
 de usu-fructu Ecclesiarum vacantium à Dissertatore concedi-
 tur, Regaliam *ratione supremæ potestatis temporalis Principi-*
bus non convenire: cùm de utroque idem censendum sit, licèt
 de collatione Beneficiorum sit manifestius.

7. Possemus quidem suprà relatis testimoniis opponere, illa
 parum esse efficacia: quia cùm de nuncupatione rerum agitur
 ut earum natura vel origo plenius cognoscatur; prima vel an-
 tiquiora monumenta consulenda sunt. Inducta est Regalia
 occasione Regalium, seu feudorum à Regibus ad Ecclesias col-
 latorum, per consuetudinem ad eò obscuram, ut ejus princi-
 pium lateat. Inductam Reges accuratissimè retinuerunt; &
 latissimè ampliarunt, eodem semper nomine illam nuncupan-
 tes. Cùm autem certum aliquem ac legitimum ejus titulum,
 (saltem si excipias usum-fructum feudorum in illis provinciis
 in quibus ex consuetudine pertinet ad Dominum feudi, defi-
 ciente vasallo) non possent assignare, atque illâ non ut priva-
 ti, sed ut Reges uterentur, eam ad jura Coronæ retulerunt,
 Jusque Regium aut Regni appellarunt.

8. Sed non est nobis propositum, de nomine disputare:
 Regalia Jus Regni aut Regis, Jus Coronæ nuncupetur, dum-
 modò per illa nomina intelligatur id, quod ad Regem, non
 tanquam privatam personam, sed tanquam Principem perti-
 net; non quidem ex ipsâ Principatûs conditione, sed ex con-
 cessione, vel saltem ex libero Ecclesiæ consensu; dumque ex
 illis

illis nuncupationibus non inferatur Regaliam tam latè patere, *Art. 7.* quàm Regnum ipsum. In his enim ipsius testimoniis, quæ hîc §. 16. à Dissertatore proferuntur, fit mentio *consuetudinis, possessionis, usus præteriti*, quæ in certis tantùm Ecclesiis locum habent.

§. DECIMUS SEXTUS.

Testimonium Petri de Bosco.

I. **D** I S S E R T. „ Eundem loquendi modum usurpa-
 „ runt Jurisconsulti Galli. Petrus de Bosco Advo-
 „ catus Regius in Prætorio Constantiensi, in De-
 „ liberatione super agendis à Philippo Pulchro Re-
 „ ge Christianissimo contra Bullam Bonifacii VIII. quâ pote-
 „ statem in spiritualibus & temporalibus sibi vendicabat, de
 „ Jure Regaliæ hæc habet: *Item idem Rex à tempore Caroli Mag-*
 „ *ni de cujus genere descendit, possedit & præscripsit collationem*
 „ *Præbendarum, & fructus custodiarum Ecclesiarum, non sine*
 „ *titulo & occupando, sed ex dono Hadriani Papæ, qui de assen-*
 „ *su Concilii Generalis eidem Carolo hoc & quasi sine comparatio-*
 „ *ne majora concessit, videlicet quod Ipse & ejus Heredes perpe-*
 „ *tuo possent Romanos Pontifices, Cardinales, Patriarchas, Prima-*
 „ *tes, Archiepiscopos, ac Episcopos omnes Catholicos quos vellent*
 „ *nominare. . . .* Quæ quantum ad electionem Prælatorum,
 „ Ludovicus heres dicti Caroli remisit, collationem Præbendarum,
 „ & dominium fructuum custodiæ Ecclesiarum retinendo, prout sin-
 „ guli Reges Francorum hætenus usi fuerunt.

2. R E S P. Admodum suspecta esset Advocati Regis Phi-
 lippi Pulchri tempore dissidii inter Bonifacium VIII. & Phi-
 lippum

Art. 7. lippum loquentis autoritas, si proposito Dissertatoris faveret.
 §. 17. Quis enim ignorat, ut jam observavimus, non raro hujusmodi Officiales de amplificandâ Principum potestate magis esse sollicitos, quàm in servandis Ecclesiæ juribus religiosos, & illatam Ecclesiis injustitiam officii sui necessitate sæpiùs excusare. Sed Petri de Bosco testimonium ad hujus Articuli argumentum nihil facit, nec enim potest ex illo colligi, *Regaliam Jus Regium rectè nuncupari*, si eâ voce designetur potestas ex ipsa Dignitate Regiâ promanans. Imò contrarium potius ex eo colligendum esset. Primò enim, Regaliæ originem ad tempus Caroli Magni consignat : unde sequitur ipsam Regiâ Coronâ longè esse recentiore, atque adeò non esse Jus ipsi coævum & insitum. Secundò, ejus originem concessioni Ecclesiæ attribuit *donò Hadriani Papæ*. Sed ut verum fatear infirmissimum est hujus Advocati testimonium & Historiæ veritati minimè consentaneum ; tum quia falsum assignat Regaliæ titulum, scilicet concessionem ab Hadriano Papa factam, quam P. Alexander jam Art. 1. §. 1. ac deinde alibi, falsam confessus est : tum quòd affirmet Ludovicum heredem Caroli Magni collationem Præbendarum & dominium fructuum Ecclesiarum vacantium retinuisse, quod à disciplina illius ævi prorsus alienum est, ut alibi ostendimus.

§. DECIMUS SEPTIMUS. Art. 7.*Testimonium Guillelmi Benedicti.*§. 17.18.

1. **D** I S S E R T. „ Guillelmus Benedicti Præses Tolosa-
 „ nus in Repetitione Cap. Raynutius : super ver-
 „ bo, *Uxorem*, num. 369. ait, quòd Franci con-
 „ tendunt nihil ipsis peculiariter esse INTER JU-
 „ RA CORONÆ, quàm istud illustre & excellens Jus Rega-
 „ liorum.

2. R E S P. Verbum illud *contendunt*, satis indicat, rem incertam esse, atque Francorum studio magis, quàm ratione constare, quod in §. sequenti clariùs patebit. Adde, quòd Regalia non incongruè *Jus Coronæ* dici potest, tametsi ex concessione Ecclesiæ pendeat, uti suprà explicavimus.

§. DECIMUS OCTAVUS.

Testimonium Ruzæi.

1. **D** I S S E R T. „ Arnulphus Ruzæus, in Præfatione
 „ Tractatùs de Jure Regaliorum : *Jus*, inquit,
 „ Regaliorum est species excellentior quàm juris Pa-
 „ tronatùs. . . . Illud est *Jus* inter præcipua jura
 „ Coronæ, quod censetur dignissimum, quod Reges Francorum
 „ hætenus sibi vendicaverunt, &c.

2. Ruzæus in sua Præfatione part. 1. num. 4. testimonium Guillelmi Benedicti laudans & explicans, absurdum & repugnans profert Regaliæ fundamentum, quòd scilicet *illustre*

O o o o

Art. 7. & excellens Jus Regaliorum cœlitus Francorum Regibus concessum fuit : & quod successit in locum Investituræ Præsulum, quam retroactis annis Adrianus Pontifex Maximus Regibus contulit Cap. Adrianus 63. dist. Quomodo illud Jus cœlitus Francorum Regibus concessum est, si collatum est ab Adriano Pontifice ? An quæcunque Privilegia Principibus dantur, cœlestia dona sunt ? Deus quidem rerum omnium prima origo est : sed si eo tantum sensu Jus Regaliorum cœlitus Francorum Regibus concessum diceretur, non prædicaretur ut inter præcipua jura Coronæ dignissimum, illustre & excellens. Quomodo autem Coronæ coævum est, ut Regalistæ volunt, si successit Investituris Carolo Magno ab Adriano concessis diu post constitutam Franciæ Monarchiam, imò diu post susceptam à Regibus Franciæ Christianam Religionem ? Quæ firmitas est fundamenti Regaliæ ; siquidem successisse dicitur Investituris ab Adriano concessis, quæ reverâ concessæ non fuerunt, ut fatentur, qui falsum esse agnoscunt Caput Adrianus dist. 63. in quo hæc concessio narratur ; è quorum numero est Pater Alexander ?

§. DECIMUS NONUS.

Testimonium Probi.

1. **D** ISSERT. „ Philippus Probus, quæst. 2. de „ Jure Regaliæ : Ex quibus omnibus, inquit, inferunt præfati Regalistæ, dictum Jus Regaliæ ad Regem Franciæ ratione suæ Coronæ pertinere, non solum in una Ecclesia Cathedrali vel pluribus, sed etiam in omnibus „ Regni, &c. Et quæst. 49. Quis tempore apertæ Regaliæ fructus Digni-

„ *Dignitatis Episcopalis vel Archiepiscopalis suos faciat ? Brevi Art. 7.*
 „ *ter dic, quodd Rex, cui, inquit, quodd AD CAUSAM CORONÆ §. 19.*
 „ *REGIÆ, ab omni ævo, seu tempore, quo primò fuerunt fun-*
 „ *datæ Ecclesiæ Cathedralis & Metropolitana, tanquam Funda-*
 „ *tori & Domino feudali, cui debetur fidelitas, dicti fructus Sede*
 „ *vacante debentur, illosque suos facit eo ipso . . . Beneficia-*
 „ *que ad plenam dispositionem Dignitatis Episcopalis spectantia*
 „ *confert Jure Regaliæ. Quæ collatio seu dispositio de jure commu-*
 „ *ni est in fructu, seu computatur inter fructus.*

2. R E S P. Probus, quæst. 2. aliorum sententias refert :
 quæst. autem 62. num. 2. ex propria sententia dicit, quodd *Jus*
Regaliæ est extraordinarium, à Privilegio, consuetudine, aut
immemoriali tempore procedens. Quæst. verò 60. Regaliam non
 habere locum in omnibus Ecclesiis ostendit, & eas quæ in suâ
 naturali & canonicâ libertate remanserant, enumerat.

3. Quæstione quidem 49. Regaliam inter jura Coronæ re-
 censet; sed nisi probè intelligatur, ex ipsa, quam assert, ra-
 tione confutatur, nempe quodd Reges sint fundatores Eccle-
 siarum Cathedralium, & Domini feudales. Etsi enim suppo-
 neremus, Ecclesias à Regibus dotatas ac fundatas fuisse : fun-
 datori, dum vacat Ecclesia, non debentur fructus, nisi eos spe-
 ciatim sibi reservaverit, nec collatio Beneficiorum, sed tantum
 præsentatio ad illa. Dominus autem feudi, ne quidem usum-
 fructum sibi vindicare potest in provinciis à Jure Relevii libe-
 ris. Verum docet Probus ipse quæst. 19. num. 14. & quæst. 49.
 num. 6. teneri Principes, probare se esse fundatores.

Art. 7.

§. 20.

§. VIGESIMUS.

Testimonium Ægidii Magistri.

1. **D** ISSERT. „ Ægidius Magister Senatus Parisien-
 „ sis Princeps; Tractatu de Regalibus cap. 2. *La*
 „ *Regale est un Droit appartenant au Roy à cause de*
 „ *sa Couronne, acquis par ses Predecesseurs par lon-*
 „ *gissime possession, coutume inveterée & prescrite par temps imme-*
 „ *morial.*

2. RESP. Si ex præscriptione tantum Jus Regaliæ à Regibus Franciæ comparatum est, non est Coronæ insitum, sed additum, & servanda est regula; *Tantum præscriptum quantum possessum.* Accedit, quod plures Jurisconsulti Beneficiorum collationem à laïcis præscribi posse negant, ut videbimus Articulo sequenti §. ultimo. Cæterum Ægidius Regaliam non accipit ubique in illâ significatione, quam habet in definitione à Patre Alexandro traditâ, sed aliquando pro quolibet jure Regio in bona Ecclesiarum, etiam citra usum-fructum, qualis est præstatio fidei vel hominii propter feuda Regalia jam amortizata; & hac ratione Regalia Jus Coronæ posset nuncupari. Sed plana est verborum Ægidii sententia, quod Jus Coronæ dicatur, quia diuturnâ consuetudine Regibus quæsitum est.

§. VIGE-

§. VIGESIMUS PRIMUS.

Art. 7.

§. 21.

Testimonium Renati Chopini.

1. ISSERT. „Renatus Chopinus, lib. 1. *De sacra*
 „*Politia*, tit. 7. n. 13. *Atque ego quidem enixè opta-*
 „*sem*, *Regalia hæc Sacerdotalia attribui Sanctæ Se-*
 „*dis Privilegio posse, si quod fide dignâ chartulâ pro-*
 „*deretur. Sed minimè interim Jure destitui Regalia existimo, nes-*
 „*rei Beneficiariæ distributionem, de qua agitur, nimirum à Prin-*
 „*cipe quasi Patrono sibi reservatam, ac immemorabili simul pos-*
 „*sessione stabilitam. . . . Num. 14. Quocirca Gregorius XI.*
 „*ingenuè declaravit Rescripto (eo nimirum quod suprà lau-*
 „*davi) Gallici Sceptri profectitium esse potiùs hoc Regaliorum*
 „*Jus, quàm adventitium, aut alieno partum beneficio: quo*
 „*nempe alioquin Princeps in donatorem ipsum Pontificem ejuspe*
 „*propinquos ac familiares uti nequivisset; nec opus habuisset Pon-*
 „*tifex commendatitio isto in Regem Diplomate. Et lib. 2. De Do-*
 „*manio Gallico, Tit. 9. Summus Dominatus consistit in duobus po-*
 „*tissimum, in Fide Clientelari: tum in Lege Regaliorum Sacer-*
 „*dotalium, cui novo jure Leonini Concordati, accessit Regia*
 „*Nominatio ad Ecclesiasticas Præfecturas. Hæ namque supremi*
 „*honoris notæ, Principatûs titulis sic affixæ sunt, quasque innati*
 „*characteres summæ Potestati, ut inaccessibiles haud dubiè censean-*
 „*tur, & à Regali Dignitate inseparabiles.*

2. Fatetur, vel potiùs probat Chopinus lib. 1. *De sacra Po-*
 „*litia*, tit. 7. num. 12. Regaliam, saltem quoad Beneficiorum
 collationem, quæ præcipua ejus pars est, non esse Jus Coro-
 næ inlitum; id est Regi non competere præcisè ut Regi. Ait

O o o o 3

enim

Art. 7. enim : Si respectu profani in bona templorum Dominii , Princeps §. 21. suis uteretur Regalibus in dandis Ecclesiæ Beneficiis , Sede vacante , sequeretur tales collationes profani omnino juris esse , ac Episcopum , cujus vice mortui successor Rex conferat , Sacerdotalia largiri , non divinitus instituta illa sacrosancti muneris sui potestate , sed profani feudorum dominatus . Quo nihil absurdius dici vel excogitari de Antislite possit . Cùm ante prædiorum in Ecclesiam donationes sancitum fuerit Episcopis jus manûs imponendæ ordinandique Sacerdotis . Imò NEC SACERDOTII COLLATIO HABETUR IN FRUCTU , ut sacro Episcopali Collegio liberè competat in locum defuncti Præsulis succedenti , sed tantum ut electos necessariò confirmet aut à Patrono oblatos instituat . C. Cùm olim . De Major. & Obed. Unde & multò minùs Rex , orbatâ suo Pontifice Diacepsi , Pontificale gerevet dandorum Sacerdotiorum munus , NISI IN LEGE FUNDI DOTALIS ECCLESiarUM QUARUMDAM HOC SIBI IPSE JUS RECEPISSET , AC MULTIPLICI ANNORUM CENTURIA MANDANDIS SACERDOTIIS RETINUISSET . Miscet Chopinus Ordinationem cum collatione Beneficiorum : liquet tamen ex ejus sententia , neutrum Regi convenire ratione Dominii temporalis , sed ipsum Beneficia conferre , quia illud jus in fundatione aliquarum Ecclesiarum receptum est , ac subsequente præscriptione roboratum ; nisi in lege fundi dotalis Ecclesiarum quarumdam hoc sibi ipse jus recepisset &c.

3. Id quoque certum est , sensisse Chopinum , quòd collatio Beneficiorum in omnibus Ecclesiis Regi non competat . Atqui Regalia , (inquit num. 11.) ista non ubique exercentur à Principe inter suos , multòque arctioribus , quàm Regni limitibus conscribuntur & terminantur : licèt alioquin Regii Diadematis spherica forma sit , in qua nihil incisum angulis , nihil sinuosum ,
equa

æqualitatemque motûs ac constantiam in omnibus suis partibus Art. 7.
figura servet hujusmodi. §. 22.

4. Sed cur Pater Alexander prætermisit, nullo apposito omissionis signo, verba Chopini num. 13. quæ significant, ipsum exoptasse, ut Papa Regi Christianissimo Privilegium concederet Beneficia conferendi ? *Atque ego quidem*, inquit, *enixè optassem, Regalia hæc Sacerdotalia attribui Sanctæ Sedis Privilegio posse, si quod fide dignâ chartulâ proderetur : SIVE PONTIFICI MAXIMO COLLIBUISSET ILLUD CERTO PERPETUOQUE VELUT EDICTO SANCIRE. Sed minimè &c.* Profectò votum his verbis expressum ; *sive Pontifici Maximo collibuisse* &c. testatur, Chopinum parùm securos existimasse titulos Regiæ Coronæ ac Patronatûs ad conferenda pleno jure Beneficia ; imò nec Juri à consuetudine orto planè fuisse confisum : quæ sententia certior adhuc apparebit, si adjungas, omnes illas prærogativas, quæ Jus illud in immensum auxerunt, atque Ecclesiæ injuriosum pariter & odiosum reddiderunt.

§. VIGESIMUS SECUNDUS.

Testimonium Pasquierii.

1. **D** ISSERT. „ Pasquierius lib. 3. Disquisitionum „ Francicarum, cap. 35. *La Regale est un Droit annexé à la Couronne de France, comme l'un de ses plus beaux fleurons. . . . Tout ainsi que nous nommons ce Droit Regale, aussi est-il né avec nostre Royaume, au moins dès lors que nos Rois eurent reçu le saint Sacrement de Baptême. Droit qui estant spécialement affecté à la Royauté,*
que

Art. 7. „ que combien qu'un Prince Regent ait toute Puissance Souveraine,

§. 22. „ si ne peut-il conferer les Benefices vacans en Regale.

2. R E S P. Debuit Pater Alexander, ut fidelis Historici munere defungeretur, addere, Pasquierium in eodem capite Regaliam ad Ecclesiæ concessionem retulisse; ne quis existimaret, eam ab ipsamet Regia Corona originem duxisse: *Combien que nostre Regale soit grandement celebrée par la bouche des Advocats de la France, comme une Loy, par laquelle LES PRELATS ONT CEDE à nos Rois ce Droit de collation des Benefices: toutesfois nous ne pouvons bonnement descouvrir le temps de son origine.*

3. Idem autem Pasquierius cap. 37. vocat adulatores Curia, Flateurs de Cour, eos qui universos Episcopatus Franciæ Regaliæ subjiciunt, eorumque opinionem erroneam declarat. Unde fraus detegitur eorum, qui Regaliam ad omnes Ecclesias porrigi ex eo concludunt, quòd Jus Regium, aut Jus Coronæ à quibusdam Scriptoribus dicatur, cùm iidem Scriptores eam nihilominus ad quasdam tantum Dioceses contrahant. Quocirca sapientissima videtur ejusdem Pasquierii sententia in prædicto cap. 37. *Il ne faut rien oster à l'Eglise, pour le donner à nos Rois, ny leur oster pour le donner à l'Eglise. La plus seur guide de nos actions est la longue ancienneté. Or que toutes les Eglises Cathedrales ne tombent en Regale, nous avons plusieurs Ordonnances qui le nous enseignent.* Id est: „ Nihil est Ecclesiæ „ detrahendum, ut Regibus nostris tribuatur; nihil tollen- „ dum Regibus, ut ad Ecclesiam conferatur. Securius agen- „ dorum à nobis dux, diuturna & antiqua consuetudo. Por- „ rò quòd omnes Ecclesiæ Regaliæ non subjaceant, plurimæ „ nos docent Constitutiones.

· §. VIGESIMUS TERTIUS.

Art. 7.

§. 23.

Testimonium Caroli de Grassalio.

1. I S S E R T. „ Carolus de Grassalio , Regalium
 „ Franciæ lib. 2. Jure primo: *Primum Jus* (inquit)
 „ quod habet Illustrissimus Francorum Rex in Ecclesia
 „ Sancta per gratiam Dei , est facultas conferendi
 „ Dignitates & Beneficia Ecclesiastica in Regno suo Jure Rega-
 „ lia : quod sic appellatum est, quia Regibus ita peculiare esse Fran-
 „ ci contendunt, ut nihil magis ad JUS REGIUM pertinere possit,
 „ secundum Gaguinum, lib. 7. cap. 3.

2. R E S P. Grassalius etiam lib. 2. cap. 1. Regaliam intra
 certas Ecclesias concludit quarum Catalogum texit. Dum
 hoc in tuto sit, parum oberit nuncupatio. Est enim præ ocu-
 lis semper habendum , *extensionem Regaliæ* hujus Dissertatio-
 nis esse argumentum , & totius controversiæ cardinem. Quis
 autem nesciat ejus generis Scriptoribus in more positum , ut
 quæcumque ad suam nationem, suumve Principem spectant,
 honorificentissimis decorent nominibus , & laudibus extol-
 lant amplissimis ? Id in testimonio etiam sequenti notabi-
 tur.

P p p p

§. VIGE:

Art. 7.
§. 24.

§. VIGESIMUS QUARTUS.

Testimonium Bengel & Pinsonii.

1. **D**ISSERT. „Antonius Bengelus Antecessor Bitu-
„ricensis, & Franciscus Pinsonius in Senatu Pari-
„sienfi Advocatus, in Tractatu de Beneficiis,
„pag. 327. *Animadvertendum est*, inquit, RE-
„GALIAM VERE ESSE JUS REGIUM, Regibus nostris præci-
„puum & peculiare. . . . Cum autem ipsam Regaliam ex sacro
„& augusto Jure Coronæ originem mutuari diximus, ipsique co-
„herere, ex eo inferre licet generalem esse illius usum, & in
„omnes hujus Gallici Imperii Episcopatus, Archiepiscopatus &
„Primitias sese diffundere, nec aliquas esse quæ se abscondant
„vel subripiant ab observatione, sicut nec à Dominatione vel Im-
„perio.

2. R E S P. Frustrà hîc laudatur Bengelus, cùm non sit Au-
tor testimonii hîc relati, ut colligitur ex præfatione Pinsonii,
qui Tractatum de Beneficiis à Bengelo inchoatum, & ad hunc
usque locum non perductum, absolvit. Est igitur Pinsonii so-
lius testimonium hîc exscriptum. Sed quid mirum, si Advo-
catus, cui scimus ab Aula præceptum, ut extensionem Regaliæ
defenderet, quemque verisimile est unum ex illis Juris-
consultis fuisse, qui Patri Alexandro partem materiæ, quâ
hæc Dissertatio constat, subministrarunt, Regaliam commen-
daverit & amplificaverit?

3. Quid reponeret Dissertator, si Tractatus contra Regaliæ
extensionem editos ei objiceremus? Responderet, nullius il-
los auctoritatis esse, utpote *ab Impugnatoribus Juris Regii* edi-
tos.

tos. Idipsum nos, sed ratione longè potiori opponimus iis, *Art. 7.*
 qui prædictæ extensioni patrocinantur, quòd scilicet nullius §. 24.
 momenti sit illorum sententia, (si tamen ita sentiunt omnes,
 ut loquuntur) quippe cùm libertatem ac jus Ecclesiæ impu-
 gnent.

4. Vides, Lector, ex iis quæ hætenus dicta sunt, quàm
 parum esset utilis Patri Alexandro hic Articulus, ubi tot testi-
 monia jam alibi relata regerit ad probandum Regaliam *Jus*
Regium rectè nuncupari, nisi speraret eâ ratione se facilius sua-
 surum, Regem Christianissimum eam propriâ autoritate po-
 tuisse sibi in omni sua Ditione attribuire, quod unum sibi in
 hac Dissertatione proposuit. Illud consilium apertius explica-
 vit Pinsonius hîc relatus, dum ait : *Cùm autem ipsam Regaliam*
ex sacro & augusto Jure Coronæ originem mutuari diximus, ipsi-
que coherere, ex eo inferre licet, generalem esse illius usum, &
in omnes hujus Gallici Imperii Episcopatus, Archiepiscopatus &
Primasias sese diffundere. Sed quàm vana sit & futulis hæc con-
 sequentia, vel ex eo patet, quòd, ut frequenter observavi-
 mus, Scriptores omnes, (exceptis paucissimis recentioribus
 Aulæ adulatoribus) qui Regaliam *Jus Regium* aut *Jus Coronæ*
 nuncuparunt, eam tamen inter certas aliquas Provincias &
 diœceses circumscripserunt.

Art. 7.

§. 25.

§. VIGESIMUS QUINTUS.

De Declaratione Regis Christianissimi Regaliam ad omnes Ecclesias extendentis.

1. **D**ISSERT. „ Novum itaque loquendi modum „ non usurpavit Rex Christianissimus LUDOVICUS MAGNUS, in Declaratione anno 1673. data, cum Jus Regaliæ unum ex antiquioribus Corporationæ juribus appellavit. *Encore que LE DROIT DE REGALIE que Nous avons sur toutes les Eglises de nostre Royaume, SOIT L'UN DES PLUS ANCIENS DE NOSTRE COURONNE, &c.* Et infra: *Et sur le rapport qui Nous en auroit esté fait par les Commissaires de nostre Conseil à ce deputez, LE DROIT DE REGALE auroit esté jugé INALIENABLE, IMPREScriptible, & Nous appartenir dans tous les Archevêchez & Evêchez de nostre Royaume, terres & païs de nostre obéissance: & nostre intention estant que NOSTRE DROIT soit universellement reconnu, &c.* Ubi de Regiis juribus agitur, post Regis sapientiæ & justitiæ non minus quam fortitudine Maximi, qui hæc Judicibus doctrinæ & æquitatis laude florantissimis disquirenda & examinanda commisit, Declarationem, ea in dubium revocare fidelibus Majestatis ejus subditis non licet: sed una ipsis manet obsequii religio & gloria (inquiunt Gallicani Jurisconsulti & Theologi.)

2. **R**ESP. In rebus merè civilibus locum habere posset illa subditorum erga Principum Edicta obedientia. Sed cum de re omninò, vel certè maximà ex parte, Ecclesiasticà agatur, potiori ratione dicerent Christiani Jurisconsulti & Theologi, non possunt

possunt fideles, præsertim Episcopi ac Clerici non obtenpere *Art. 7.*
 rare Decreto Concilii generalis à pluribus sæculis recepto & §. 25.
 executioni demandato. Ac si qua in ea executione difficultas
 emerferit, & ad Sanctam Sedem per legitimam appellationem
 perducta fuerit, judicium Pontificis sapientiâ & iustitiâ, non
 minùs quàm dignitate Maximi, judicium summâ cum reli-
 gione à cunctis fidelibus est excipiendum.

3. Certè S. Ambrosius, S. Anselmus, S. Thomas Cantua-
 riensis aliique Præsules Sanctissimi, qui in rebus merè civili-
 bus & temporalibus æquo vel etiam libenti animo ferebant
 injurias, ut Principibus morem gererent, non putabant ta-
 men in negotiis spiritualibus & Ecclesiasticis, post Edicta Prin-
 cipum sibi *unam manere obsequii religionem & gloriam*, sed po-
 tius illud Apostolicum usurpabant: *Obedire oportet Deo magis*
quàm hominibus.

4. DISSERT. „ Idque obsequium naturalis, divini,
 „ canonici, ac civilis juris est: quod uno Concilii sexti Pari-
 „ siensis, Canone 8. demonstratum velim adversus neotericum
 „ Regii Juris Impugnatorem in Tractatu de Regalia, lib. 1.
 „ capitibus 1. 4. 5. & 9. & lib. 4. cap. 2. *Constat* (inquiunt
 „ Gallicanæ Ecclesiæ Patres in Synodo Parisiensi IV. anno 829.
 „ congregati) *Potestatem Regalem omnibus sibi subiectis secun-*
 „ *dum æquitatis ordinem consultum ferre debere, & idcirco oportet*
 „ *ut omnes subiecti fideliter & utiliter atque obedienter eidem*
 „ *pareant Potestati: quoniam qui potestati à Deo ordinatæ re-*
 „ *sistit, Dei utique ordinationi, juxta Apostoli documentum,*
 „ *resistit. Sicut enim subiecti à Rege sibi volunt piè & justè opi-*
 „ *tulari; ita specialiter ei primum ad salutem animæ suæ procu-*
 „ *randam, deinde generaliter ad honestatem & utilitatem Regni*
 „ *secundum Dei voluntatem disponendam, atque ministrandam, in-*

Art. 7. „dissimulanter atque irretractabiliter solatium oportunum debent
§. 25. „exhibere. Quod cum faciunt, & Divinum Præceptum adimplere,
„& fidem Regi debitam evidenter probantur conservare. Hujus-
„modi ergo obsequium à subiectis Regiæ Potestati impendi debere,
„& Legalia Præcepta aperte testantur, & Dominus in Evangelio
„admonet dicens: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ
„sunt Dei, Deo. Petrus quoque ait: Subiecti estote omni hu-
„manæ creaturæ propter Deum, sive Regi quasi præcellenti,
„sive Ducibus tanquam ab eo missis, &c. Et non post multa:
„Deum time: Regem honorificate. Paulus etiam Apostolus
„in idipsum concordans ait: Omnis anima potestatibus subli-
„mioribus subdita sit: Non est enim potestas nisi à Deo: quæ
„autem sunt à Deo, ordinatæ sunt. Itaque qui resistit pote-
„stati, Dei ordinationi resistit. Idem etiam scribens ad Titum:
„Admone illos Principibus & Potestatibus subditos esse.
„Item ad Timotheum, quanti pendat causam, imò salutem Re-
„gis, demonstrat ita scribendo: Obsecro primò omnium
„fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum
„actiones pro omnibus hominibus: pro Regibus, & omnibus
„qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam
„agamus, in omni pietate, & castitate. Hoc enim bonum est, &
„acceptum coram Salvatore nostro Deo. . . .” Qualiter igi-
„tur Regiæ Potestati parendum, qualiter ejus saluti consulendum
„est, breviter ex Auctoritatibus Divinis dictum sit. Quapropter
„necesse est ut unusquisque fidelis tantæ Potestati ad salutem &
„honorem Regni, secundum Dei voluntatem, ut membrum capiti
„opem congruam ferat, plusque in illo generalem profectum &
„utilitatem atque honorem Regni, quàm lucra quærat mundi.

§. R E S P. Importunè omninò adducitur autoritas Syno-
 di Parisiensis, ad probandum, Declarationem, quâ Rex
 Chri-

Christianissimus Regiam ad omnes suæ Ditionis Ecclesias *Art. 7.* noviter extendit, *in dubium revocare fidelibus Majestatis ejus §. 25. subditis non licere*; vel ad confutanda capita 1. 4. 5. & 9. lib. 1.

Tractatûs Appamiensis (librum primum mendo typi, pro secundo vel tertio citatum puto; neque enim ad hujus loci argumentum pertinent illa libri primi capita.) & cap. 2. lib. 4. ejusdem Tractatûs. Vel enim Pater Alexander vult, Concilium Parisiense speciatim jussisse obtemperari Regibus Regiam extendentibus, quo nihil est à veritate remotius, nihil absurdius: vel præcepisse generatim, ut in jussibus Principum obediretur, sive justis, sive injustis; at error esset intolerabilis: vel declarasse, teneri subditos justis Principum mandatis parere; hoc autem neque Autor prædicti Tractatûs negavit, neque negare aliquis, salvâ fide, posset. Supposuit ille, vel potius probavit, prædictam Declarationem à Rege Christianissimo per subreptionem contra jura & libertatem Ecclesiæ datam; neque licere à Concilii generalis obedientiâ recedere, ad exequendum Edictum Regium ejus Decreto contrarium.

6. An hujusmodi locis communibus diluuntur probationes ex ipsius, ut ita dicam, causæ visceribus petitæ? An quia subditi Principibus parere tenentur, idè quoties Principes, aut Magistratus sæculares ex eorum autoritate aliquid jus Regium esse declarabunt, *una cunctos manebit obsequii religio & gloria*? Nonne videt Catholicus Theologus, quàm latam portam hæc doctrina Regibus eorumque Officialibus, ad Ecclesiæ jura invadenda, Clericorumque libertatem pessundandam, aperiatur?

7. Equidem, si locis communibus utendum est, rectius ex eodem Concilio Parisiensi VI. lib. 1. cap. 3. inferetur, in negotio de quo agitur præferendum esse Ecclesiæ judicium; quandoquidem juxta S. Gelasii testimonium illic laudatum, *Tantò*

gra-

Art. 7. gravius pondus est, Sacerdotum, QUANTO ETIAM PRO IPSIS
 §. 25. REGIBUS HOMINUM IN DIVINO REDDITURI SUNT EXAMINE RATIONEM. Unde quantum periclitetur in hac causa Regis Christianissimi conscientia, exposuit Summus Pontifex his gravissimis verbis in Literis ad suam Majestatem datis die 21. Septembris 1678. *Pati non possumus nec debemus, Majestati tue obrudi errorem tam manifestum, tam conscientie tue, tam Gallie Regno, tam Ecclesie universae perniciosum &c. Et infra: Quorum profecto malorum & discriminum culpam, nisi providè arceantur, Majestas tua haud dubiè in districto Dei judicio sustineret. Cum itaque occasione Regaliae suae Majestatis salus periclitetur, Episcopi & Theologi, juxta verba ejusdem Concilii Parisiensis à Dissertatore exscripta, specialiter ei PRIMUM AD SALUTEM ANIMAE SUAE PROCURANDAM, deinde generaliter ad honestatem & utilitatem Regni secundum Dei voluntatem disponendam, atque ministrandam, INDISSIMULANTER ATQUE IRRETRACTABILITER SOLATIUM OPPORTUNUM DEBENT EXHIBERE; non verò eam adulationibus suis in ruinam impellere. Rex autem tenetur Ecclesiae seu supremo ejus Pastori aliisque qui pro sua Majestate in Divino reddituri sunt examine rationem, sana suadentibus auscultare, non Ministrorum suorum Ecclesias libertate suâ spoliare haud sine Regiae gloriae detrimento tentantium injustitiam, legibus seu Edictis roborare.*

7. Caterùm non minùs graviter Benedictus XII. è Gallia oriundus, & ab Historicis tum Galliae, tum aliarum nationum plurimùm pietatis ac doctrinae nomine commendatus, de Philippi V. I. Regis Franciae, collationem Beneficiorum in aliquibus Ecclesiis liberis usurpantis, consilio seu factò locutus est. Neque judicavit, *naturalis, divini, canonici, ac civilis juris esse, ut Regi obsequium hâc in parte præstaretur. In multis insuper*
 Ec-

Ecclesiis, inquit in Literis seu monitis ad Legatos ab ipso in Galliam missos, relatis ab Odorico Raynaldo ad an. 1337. numeris 17. & 18., in quibus Prædecessores Regis ejusdem præteritarum vacationum dictarum Ecclesiarum tempore usi non fuerunt Beneficiorum Ecclesiasticorum collatione, idem Rex de novo collationem Beneficiorum tempore Regaliæ sibi vendicare conatur, ut in Turonensi, & in multis aliis Regni Ecclesiis dicitur attentasse: QUAMVIS PRÆDECESSORES IPSIUS ERGA DEUM ET ECCLESIAS SINCERITATE FIDEI, ET DEVOTIONIS INTEGRITATE POLLENTES, NUNQUAM TALIA VEL SIMILIA, UT POTE JURI DIVINO ET HUMANO CONTRARIA, ET REDUNDANTIA PLURIMUM IN OPPRESSIONEM ET CONCULCATIONEM ECCLESIASTICÆ LIBERTATIS, ATTENTASSE NOSCANTUR.

8. Omitto hîc Decretum Concilii Lugdunensis secundi, cujus vim nulla sæcularis potestatis Ediçta valent infringere, nullæ eludere Causidicorum cavillationes, nulla obscurare Auditorum Theologorum sophismata.

9. Libet solum hîc apponere verba Cleri Carnotensis circa annum 1028. ad Præfules Turonensem, Belvacensem & Aurelianensem scribentis, ut ei liberam eligendi Episcopi facultatem à Rege impetrarent; quibus docemur, veram fidelitatem Principibus debitam non in excusandis quibuslibet eorum factis positam esse, sed potiùs in dandâ operâ, ut ab eorum Ditione abusus Ecclesiæ noxii removeantur. *Nec propter Regis reverentiam*, inquit Ecclesia illa Pastore orbata, *hoc agere pigritemini, quasi hoc pertineat ad fidelitatem ejus. Verè etenim & fideiores eritis, si quæ sunt corrigenda in Regno ejus correxeritis, aut animum ejus ad eandem correctionem compuleritis.* Inter Epist. S. Fulbert. 132.

Art. 8. ARTICULUS OCTAVUS.

§. 1.

Ad quem spectet de Regalia, ejus extensione, appendicibus, vel annexis judicare? Jurisne sit Ecclesia, vel Regis?

§. P. R. I. M. U. S.

Testimonium Ivonis Carnotensis.

1. **D** I S S E R T. „ Ad Regem Christianissimum, & Ju-
 „ dices quibus causarum hujusmodi cognitionem
 „ attribuit, ac præcipuè ad Augustissimum Sena-
 „ tum Parisiensem, non verò ad Ecclesiam perti-
 „ nere judicium de Regalia, ejus extensione, appendicibus, &
 „ annexis, Regii Magistratus & Jurisconsulti omnes hujus
 „ Regni censuerunt, Clerus agnovit, Reges solemnibus
 „ Edictis declararunt, usuque continuo id comprobatum, &
 „ confirmatum, Romanis Pontificibus approbantibus vel con-
 „ niventibus. Primam istius rei probationem subministrat Ivo
 „ Carnotensis Epist. 190. ad Paschalem II. Pontificem Maxi-
 „ mum. Radulfus Viridis Remensis Archiepiscopus à gratia
 „ Regis Christianissimi Ludovici sexti exciderat, quòd ejus
 „ invitâ Majestate ad eum Archiepiscopatum electus fuisset.
 „ Ivo Carnotensis & Theobaldus Prior Monasterii Parisiensis
 „ S. Martini à Campis, sequestres pro ipso ad Regem accesserunt,
 „ rogantes ut expulso invasore Gervasio eum in Sedem resti-
 „ tueret. Annuìt Rex, modò clientelare sacramentum eo
 „ ritu ac solemnitate præstaret, quo solebant Remenses Archi-
 præ-

„præsules. Eâ de re actum est in Curiâ Aurelianis in Natali *Art. 8.*
 „Domini congregatâ : eò enim à Rege vocatus fuerat Radul- *§. 1.*
 „fus. Carnotensis Præsul, & Dominus Theobaldus nullum
 „non moverunt lapidem, ut hominii remissionem à Rege in
 „Radulfi gratiam impetrarent. At nihil effecêre. Quoniam
 „de Regaliâ annexo vel appendice agebatur, Curia ac Regis
 „standum iudicio fuit. Suasit Ivo, Præsul sanctissimus &
 „doctissimus, ut officio clientelari secundum mores Regni,
 „secundum Curia sententiam & Regis voluntatem fungere-
 „tur. Et quoniam Canonibus contraria erat hominii præsta-
 „tio, & recentibus Sedis Apostolica Decretis, factum Archi-
 „præsulis apud Summum Pontificem excusavit, eâ quam lau-
 „davi Epistolâ. *Factum est, (inquit) ut conditum erat; &*
 „*convenientes in Curiam, multiplicatis intercessoribus petitionem*
 „*nostram semel & sæpius replicavimus. Sed reclamante Curia,*
 „*plenariam pacem impetrare nequivimus, nisi prædictus Metro-*
 „*politani per manum & sacramentum eam Fidelitatem Regi fa-*
 „*ceret, quam Prædecessoribus suis Regibus Francorum antea fece-*
 „*rant omnes Remenses Archiepiscopi, & ceteri Regni Franco-*
 „*rum quamlibet Religiosi & Sancti Episcopi. Quod persuadenti-*
 „*bus & compellentibus totius Curia Optimatibus, etsi propter*
 „*mandatorum rigorem minùs licebat, factum est tamen quia Ec-*
 „*clesiastica paci & fraternæ dilectioni sic expediebat. Cum enim*
 „*plenitudo legis sit caritas, in hoc legibus obtemperatum esse cre-*
 „*dimus, in quo caritatis opus impletum esse cognovimus. Petimus*
 „*ergo flexis genibus cordis, ut hoc eodem intuitu caritatis & pa-*
 „*cis veniale habeat Paterna Moderatio.*

2. R E S P. Quemadmodum Articulo præcedenti Disserta-
 tor Regaliam *Jus Regium* rectè nuncupari nifus est ostendere,
 ut suaderet supremam esse Regis Christianissimi autoritatem

Qqqq 2

circa

Art. 8. circa Jus illud, adeòque potuisse suam Majestatem (is enim est
§. 1. totius hujus Dissertationis scopus, ut sæpè observavimus) illud ad omnes suæ Ditionis Ecclesias extendere, etiam renitente Summo Pontifice: ita in hoc Articulo probare contendit, ad Regem Christianissimum spectare, *de Regalia, ejus extensione, appendicibus & annexis judicare*; ut scilicet, quantumvis constet per illam extensionem Ecclesiis injuriam fieri, nemo se illi opponendi auctoritatem habere videatur, utpote proprii ac supremi judicis sententiâ factæ. Verùm, ut Articulo superiori, explicatâ æquivocatione particularum *Juris Regii*, patuit Regaliam non idèò Jus Regium nuncupari quòd à Regia Corona & Dignitate profluxisset, sed quòd ei ex concessione vel saltem consensione Ecclesiæ accessisset, atque adeò absque simili Ecclesiæ consensu non posse ultra limites antiquos produci: ita in hoc Articulo demonstrabimus, Regem Christianissimum seu ejus Senatum Parisiensem in Ecclesiis quidem in quibus Jus Regaliæ ex antiqua consuetudine obtinet, causas quoque particulares circa ejus exercitium, verbi gratiâ, circa Beneficia titulo Regaliæ collata, exortas, dissimulante ac tolerante Ecclesiâ, dirimere solere: quin & Reges ipsumque Parlamentum Parisiense Officiales Regios ab inducendo illo Jure in Ecclesias ei minime obnoxias, conquerentibus ac supplicantibus ipsis Ecclesiis, sæpè cohibuisse: at nequaquam hinc consequens esse, ut Rex Christianissimus aut Parlamentum potuerit proprio judicio, non consentiente, nedum obsistente Ecclesiâ, Regaliam sibi vendicare in Provinciis ac Diocesisibus quæ suam nativam canonicamque libertatem hætenus retinuerunt.

3. Apparet autem jam in prima probatione Dissertatoris, quàm parum respondeant thesi probationes. An enim Ivonis testimonium ostendit, ad Regem Christianissimum, non verò ad

ad Ecclesiam pertinere iudicium *de Regalia, ejus extensione, ap- Art.8.*
pendicibus & annexis? Fatetur Ivo id *factum esse quod propter §. 1.*
mandatorum rigorem minùs licebat: factum tamen esse, quia Ec-
clesiastica paci & fraternæ dilectioni sic expediebat. An peten-
dum flexis genibus cordis, ut hoc eodem intuitu caritatis & pacis
peniale haberet Paterna Moderatio Pontificis, si nulla ejus, &
Ecclesiæ autoritati facta fuisset injuria? Pluribus aliis verbis
 significat Ivo, justam fuisse legem Ecclesiæ, quam transgressus
 videbatur Radulfus; sed necessariam fuisse super ea dispensa-
 tionem majorum malorum vitandi causâ. *In excessibus ergo fi-*
liorum supplicatio pro summo reputetur supplicio. . . . Ubi po-
pulorum strages jacent, detrahendum est aliquid Canonum severi-
tati, ut majoribus morbis sanandis caritas sincera subveniat.

4. In quo posita esset injuria, quæ fiebat Ecclesiæ à Prin-
 cipibus, dum fidelitatis sacramentum seu hominium ab Epi-
 scopis exigebant, non est loci hujus inquirere. Eam plerique
 in formâ hominii tantùm collocatum putant, quod nimirum
 modus illud *per manum & sacramentum* præstandi sacros Ec-
 clesiæ Ministros dedeceret; ac significare videretur, ipsos à
 Principibus non sola feuda Regalia, sed & omnia jura, & Di-
 gnitatem ipsam Episcopalem recipere. Ut ut sit, testimonium
 Ivonis plùs adversatur Patri Alexandro, quàm suffragetur. Si
 enim pientissimus & doctissimus ille Antistes excusationem à
 necessitate arcessit, ubi de consuetudine feudali agitur, quis eum
 existimet arbitraturum fuisse, obligatos Episcopos sub-
 dere se Regiæ Declarationi, quâ contra consuetudinem anti-
 quam, & contra Concilii generalis prohibitionem, Majestati
 suæ adjudicantur fructus bonorum etiam non feudalium, &
 Beneficiorum Ecclesiasticorum collatio pleno jure? Num cir-
 cumstantiæ hominii vel juramenti fidelitatis minùs Regiæ po-

Art. 8. testati subsunt, quàm extensio Regaliæ ad Ecclesias hæctenus
 §. 1. ab eo onere liberas?

5. Cur autem potiùs credamus Ludovico VI. Episcopum ad faciendam sibi *per manum & sacramentum fidelitatem* adigenti, quàm Conciliis, ac Summis Pontificibus illam præstare vetantibus? Fatetur enim Dissertator quòd Canonibus contraria erat hominii præstatio, & recentibus Sedis Apostolicæ Decretis. Quòd si Concilia & Pontifices illis temporibus suis Decretis obstabant, ne indecoræ circumstantiæ officio ratione feudorum debito adjungerentur; quantò magis existimassent sui juris esse, impedire ne universos Ecclesiarum redditus, Sede vacante, & Beneficiorum collationem pleno jure, Laici ad se, in locis ab hoc onere liberis, de novo traherent?

6. Deinde etsi Rex hominium ab Episcopo justè exegisset ratione feudorum, quibus Ecclesia Remensis gaudebat: an inde consequens est, posse Regem Christianissimum Regaliam ad omnes Ecclesias extendere Declaratione, contra quam reclamare non liceat? An Regalia nihil aliud est, quàm hominium? An collatio Beneficiorum pleno jure & reddituum universorum usus-fructus idem sunt, ac hominii pro bonis feudalibus præstatio? Sed Dissertatori solenne est, ut, si quâ in parte aliqua interluceat justitiæ scintilla, statim omnia, quæ simul convolvit, justa pronuntiet. Habent feuda suas leges; quas licèt daremus omnes in feudis Ecclesiæ concessis esse servandas, perversè inde concluderetur, justa esse quæcunque sub illo colore fiunt, quamvis à feudorum ratione sint remotissima.

§. S E C U N D U S.

Art. 8.

§. 2.

Exemplum Hildeberti.

I. **D** I S S E R T. „ Idem probat causa Hildeberti Archiepiscopi Turonensis cum eodem Rege, occasione collationis duarum Dignitatum in Regalia vacantium ab ejus Majestate factæ, quam admittere nolebat. Convenit Regem, inexorabilem invenit. Adfuit die & loco statutis in *Audientia eorum qui convenerant*. „ *Auditâ utriusque partis causâ*, Rex Sententiam dixit, & per seipsum prohibuit Hildeberto ne de prædictarum rebus Dignitatum aut præsumeret, aut ordinaret. *Fructus etiam possessionum Turonensis Ecclesiæ, quas Regis potestas attingebat, fisco deinceps adscribi, & Regiis usibus deservire* edixit: *Quod ita factum*. Causarum, Jus Regaliæ ejusque extensionem ac usum spectantium, Regem ac Regios Magistratus Hildebertus Judices agnovit, ad aliud Tribunal causam non deculit, nec deferre se posse arbitratus est. Ita refert ipse in Epistolâ ad Amicum, Tom 13. Spicilegii editâ, & superius laudatâ. „ Nec verò contrarium colligi potest ex his illius verbis: *Arguar mendacii, nisi venerabilis Andegavorum Episcopus nec non plures cum eo Sacerdotes, mihi testimonium perhibuerint, quod paratus fuerim justitiam exequi, quod eorum subditi judicio, qui de me non habebant judicare*. Non enim significat, quòd potestatem de hujusmodi causâ judicandi Rex & Proceres vel Magistratus, quibus ejus cognitionem commiserat, non haberent; sed quòd de ejus persona & statu judicare non possent. Et si quid aliud voluit Hildebertus, nihil obtinuit, nullos

Art. 8. , nullos in Ecclesia Gallicana, quæ Viris sanctissimis, & liber-
 §. 2. , tatis Ecclesiasticæ vindicibus egregiis destituta non erat, suf-
 , fragatores, patronos, vel adjuutores habuit, ut ipse conque-
 , ritur: Regem scilicet hujusmodi causæ supremum Judicem
 , agnoscebant.

2. RESP. Ad Regem quidem recurrit Hildebertus, ut mani-
 festatâ illi causæ suæ justitiâ, Principis illius animum placaret: an
 autem ut apud eum, aut apud ejus Consilium, tanquam apud
 Judices, causam litigantium more defenderet, non ita liquet:
 contrarium insinuant verba illa hîc à Patre Alexandro relata:
Quod eorum subdidi judicio, qui de me non habebant judicare.
 Notat quidem P. Alexander coactum fuisse Hildebertum Re-
 gium subire judicium, & si quid aliud voluit, nihil obtinuisse.
 Verùm de ordine dirimendorum negotiorum quæ ad Eccle-
 siam spectant, non ex Principum cupiditates suas per vim ad
 effectus perducentium impotentia, sed ex Sanctorum jura &
 libertates Ecclesiæ, etiam cum gravium malorum perpeffione,
 propugnantium exemplis, judicandum est.

3. Nec magis urget quod addit, Hildebertum nullos ha-
 buisse adjuutores, eò quòd Regem hujusmodi causæ supremum
 Judicem agnoscerent. Testatur enim experientia nimium fre-
 quens & infelix, Episcopos in Aula regentes, etsi Ecclesiæ aut
 alicui Coëpiscopo suo injuriam fieri videant, vel omninò sile-
 re, vel debiliter sese Principum voluntati opponere: eosque,
 qui non solum docti, sed etiam pii audiunt, moribus Aulico-
 rum nonnihil infectos & emollitos, varia sibi pericula, vel
 bonorum impedimenta effingere, ut pusillanimitatem suam
 prudentiæ adscribant. Itaque justè conqueritur sanctus Hil-
 debertus Epist. 75. *Silent Sacerdotes Jesu Christi; denique silent*
& illi, quorum suffragio credidi Regem mecum in gratiam redi-
turum.

turum. Credidi quidem; sed super dolorem vulnorum meorum Rex, Art. 8. illis silentibus, adjecit. EORUM TAMEN ERAT GRAVAMEN §. 3. ECCLESIAE CANONICIS OBTINERE INSTITUTIS. EORUM ERAT (SI RES ITA POSTULASSET) OPPONERE MURUM PRO DOMO ISRAEL.

§. T E R T I U S.

Testimonium Innocentii III. in causa Episcoporum Aurelianensis & Antisiodorensis.

1. ISSERT. „ Idem compertum est ex causa Aurelianensis & Antisiodorensis Episcoporum cum Philippo Augusto Rege Christianissimo. His à Rege „ accusatis quòd illius injussu Milites abduxissent, „ eorum Regalia manu Regiâ confestim invaduntur, nullâ „ cii formâ; nec tantum Regalia, sed etiam alia bona quaecun- „ que possiderent; id enim juris Regii esse Rex contendebat. „ Episcopi id negare, tum factum excusare, vim illatam con- „ queri, gravissimasque expostulationes deferre ad Innocen- „ tum III. Quid Pontifex Maximus? Susceptâ Episcoporum „ causâ, gravissimas ad Regem literas dedit, monuit, rogavit, „ jussit ut Regalia & universa his Episcopis subtracta restitue- „ ret. Causam autem suscepit Innocentius, non quòd ejus „ judicium ad Regem pertinere non agnosceret, sed quòd nullo „ Juris ordine servato Episcopi spoliati essent, quamvis parati „ ad subeundum Regiæ Curiaë judicium. Quamobrem Re- „ gem oravit, ut bonis ipsis restitutis, quod legibus, & Regni „ etiam moribus consentaneum erat, causa in Regis Curia „ disceptaretur ac judicaretur, secundum approbatam consue-

R r r r

tudi-

Art. 8. „tudinem : nisi ejus Majestas in Pontificis gratiam totum reis
9. 3. „Præsulibus condonare vellet. Epist. 190. lib. 13. Eorum sai-
 „firi fecisti Regalia, imò etiam quædam alia præter illa ; cum nec-
 „dum de aliquo foris factò confessi fuerint vel convicti, nec etiam
 „ad satisfaciendum commoniti vel inducti ; levi occasione præten-
 „sâ, quòd quidam eorum Milites in tuo exercitu constituti, ad lo-
 „um quem eos adire præceperas, ire cum aliis noluerunt, absenti-
 „bus eisdem Episcopis per licentiam à Te liberaliter impetratam.
 „Et cum tam per se ipsos, quàm etiam per venerabiles fratres no-
 „stros Senonensem Archiepiscopum & Coëpiscopos suos Tibi humi-
 „liter supplicaverint, ut faceres eis reddi Regalia sic subtrahæ,
 „paratis postmodum Curia tua subire judicium, sicut in talibus
 „fieri consuevit, tu supplicationes eorum admittere noluisti, sed
 „cogis eos miserabiliter exulare.

„Epist. XL. lib. 15. Cum ergo taliter processeris contra eos, &
 „iidem tam per se ipsos, quàm per Secretarios tuos, nec non ve-
 „nerabiles fratres nostros Senonensem Archiepiscopum, & Coëpi-
 „scopos suos te monuerint diligenter, humiliter supplicantes ut
 „faceres eis reddi Regalia sic subtrahæ, paratis postmodum Curia
 „tua subire judicium, sicut in talibus fieri consuevit, & Tu
 „supplicationes eorum noluisses admittere, ad sententiam Inter-
 „dicti quam ad terram tuam in eorum Diocæsibus constitutam tu-
 „lerunt, videntur non immeritò processisse, cum jura & liberta-
 „tes Ecclesiarum suarum teneantur juramento præstito defensare.
 „Pro cujus relaxatione non satis videris offerre, cum tantummo-
 „dò judicium in Curia tua offeras, ipsis remanentibus spoliatis,
 „quod utique spoliati non debent de jure subire, cum etiam ex
 „generali consuetudine Regni tui fidelis à Domino sine judicio spo-
 „liatus, nec diem ab ipso super spoliatione sua teneatur recipere,
 „nec in ipsius Curia experiri. Nos ergo Serenitatem tuam rogan-
 dam

„dam duximus, & monendam, pro magno dono petentes, quate- Art. 8.
 „nus pacem Ecclesiæ in Regno tuo conserves; ita quòd Episcopis §. 3.
 „restitutis, & Interdicti sententiâ relaxatâ, nisi hoc nobis ve-
 „lis ex toto donare, IN CURIA TUA DE IPSO NEGOTIO, SE-
 „CUNDUM APPROBATAM CONSUETUDINEM, COGNOS-
 „CATUR.

2. R E S P. De hâc quoque controversiâ jam actum est
 Art. IV. §. 25. In eâ quæstio non erat de Regaliâ propriè dictâ,
 cùm Sedes Episcopales non vacarent; sed de servitio merè feu-
 dali. Sic enim rem exposuit P. Alexander in dicto §. 25. *Cùm*
Rex Philippus Augustus in Regalia Episcoporum Aurelianensis &
Antisiodorensis manum injecisset &c. Neque intelligo quo con-
 silio nunc idem Dissertator in §. quem discutimus, dicat, ma-
 nu Regiâ invasa fuisse non tantùm Regalia, sed etiam alia bona
 quacumque possiderent illi Episcopi, cùm id juris Regii esse Rex
 contenderet: cùm in §. 25. Articuli IV. scripserit, quòd Regem
 non sola feuda, sed ipsas domos Episcopales & suppellectilem oc-
 cupasse, FALSO quidam subjecerant Pontifici; & expressè teste-
 tur Rigordus, quòd Rex eorum (Præsulum suprâ memorato-
 rum) Regalia confiscavit, scilicet EA TANTUM TEMPORA-
 LIA QUÆ AB EO FEODALITER TENEBANT.

3. Innocentius autem putans Philippum jus feudale ad bo-
 na non feudalìa extendisse, atque ordinem judicarium non ser-
 vasse, existimavit autoritatis suæ esse, injuriam prædictis Epif-
 copis factam refarciendam curare; Ne propter tantam pa-
 tientie nostræ moram, inquit lib. 3. Regest. 15. Epist. 40., ex
 quâ propter favorem tuum, dictorum Episcoporum gravamen, non
 solùm dissimulasse, verùm etiam neglexisse videmur; Apostolicæ au-
 toritatis cogamur adhibere censuram.

4. Constat præterea præfatos Episcopos jus suum Censuris

R R R 2

pro-

Art. 8. propugnasse, ac iudicium de illis Censuris, etiam ex confessione Philippi Regis, ad Summum Pontificem pertinuisse:

§. 3. *De prudentia Senonensis Archiepiscopi*, inquit Pontifex ad eundem Regem scribens Epist. 106. *non possumus non mirari, qui post appellationem ad nos legitime interpositam, & contra nostri formam Mandati, perverse processit in causa quam ad petitionem tuam sibi duximus committendam, super relaxandâ sententiâ Interdicti, quod in terram tuam venerabiles fratres nostri Autisiodorensis & Aurelianensis Episcopi pertulerunt.*

5. Ex verbis autem Innocentii III. in Epist. 15. lib. 40. hîc à Patre Alexandro relatis, patet, juxta sententiam illius Pontificis, potuisse Episcopos Ecclesiarum suarum libertatem Censurarum armis tueri: *Ad sententiam Interdicti*, inquit, *quam ad terram tuam in eorum Diœcesibus constitutam tulerunt, videntur non immeritò processisse, cum jura & libertates Ecclesiarum suarum teneantur juramento præstito defensare.*

6. Dum ergo Pontifex rogabat, ut in Curia Regis de ipso negotio secundum approbatam consuetudinem cognosceretur, de quaestione tantum merè feudali loquebatur. Unde nihil ex hac autoritate concluditur, pro extensione Regaliæ ad omnes Ecclesias, per Arrestum Parlamenti Parisiensis, ac deinde per Declarationem Regiam factâ. Nulla est enim *approbata consuetudo*, quæ Domino jus tribuat proprio sibi iudicio vindicandi usum-fructum bonorum omnium vassalli, & distributionem omnium officiorum ab ipso pendentium, sub eo colore quòd inter illa bona, nonnulla forsan inveniantur feuda; quod adhuc absurdius est in illis Provinciis, ubi ex *approbata consuetudine* ne ipsi quidem feudorum fructus, mortuo vassallo, ad Dominum pertinent.

§. QUAR-

§. Q U A R T U S .

Aliud ejusdem Innocentii III. testimonium.

1. **D** I S S E R T. „ Idem Pontifex in causa Præbendæ va-
 „ cantis in Regalia, quam Rex Clerico suo contu-
 „ lerat, alius autem sibi deberi contendebat, Maje-
 „ statem ejus monuit *ut à viris prudentibus & in*
 „ *jure peritis fidele consilium* super hoc negotio requireret :
 „ illamque rogavit, *quatenus si ab eisdem viris prudentibus illi*
 „ *responderetur quòd Odo Clericus præfatam Præbendam de jure*
 „ *deberet obtinere ob reverentiam Sedis Apostolicæ, id æquani-*
 „ *miter toleraret.* Regem scilicet causarum Regaliæ judicem
 „ agnoscebat doctissimus & prudentissimus Pontifex, & ra-
 „ tam fore sententiam, quam ex Consilio Magistratuum ac
 „ Jurisconsultorum suorum ejus Majestas tulisset. Nec hu-
 „ jus negotii cognitionem sibi vendicavit, quamvis Rex Chri-
 „ stianissimus ejus Sanctitatem rogasset ut collationem Præ-
 „ bendæ *secundum antiquam & approbatam consuetudinem*
 „ *Regni sui à se factam, ad cumulum Juris confirmaret.*

2. R E S P. An quia Pontifex hortatur Regem, *ut à viris*
prudentibus & in jure peritis fidele consilium requirat, idèò su-
 premum in ea causa judicem illum agnoscit ? Eàdem ratione
 probaretur, amicum esse judicem causæ, super quâ mone-
 tur ab amico ut viros prudentes, & in jure peritos consulat.
 Cur Pontifex à Rege postulasset, ut viros prudentes & juris-
 peritos consuleret, si cum illo tanquam cum judice egisset?
 Nonne suæ Majestati judicanti assistere solebant Consiliarii ?
 Num illi non erant prudentes & periti ?

Rrrr 3

3. At,

Art. 8. 3. At, inquires, petit etiam à Rege Innocentius, quatenus,
 §. 5. *si ab eisdem viris respondeatur quòd Odo Clericus Præbendam de jure debeat obtinere, ob reverentiam Sedis Apostolicæ id æquanimiter toleret.* Id apertius innuit, Pontificem non egisse apud Regem tanquam apud judicem. Quis enim judicem rogat, ut æquanimiter toleret, propter reverentiam alterius personæ, causam, quam justam noverit, executioni demandari? Dum autem Rex Christianissimus Pontificem rogavit, ut collationem Præbendæ à se factam confirmaret, testatus videtur se de suo jure subdubitasse, vel ad minus se hujusmodi controversias, quamvis particulares & ad Ecclesias Regaliæ suppositas spectantes, absolutâ autoritate dirimere noluisse, sed collationes Præbendarum, ubi aliqua lis subesset, ab Ecclesiastica potestate confirmandas curasse, saltem *ad cumulum juris*. An igitur existimasset licere sibi per suæ Curix judicium ac propriâ autoritate, contra Ecclesiæ in Generali Concilio congregatæ Decretum, Regaliæ per totum suum Regnum diffundere?

§. QUINTUS.

Aliud ejusdem Pontificis testimonium.

1. ISSERT. „Idem Pontifex professus est in Epi-
 „stola ad Gallicanos Præsules, cognitionem ac ju-
 „dicium de feudo ad Sedem Apostolicam non per-
 „tinere, sed ad Regem. *Non enim (inquit) in-*
 „*tendimus judicare de feudo, cujus ad ipsum spectat judicium.*
 „Porro judicium de Jure Regaliæ, & ejus appendicibus vel
 „annexis, est judicium de feudo: cùm in feudorum condi-
 tione

„ tione ac legibus fundatum sit , ut superiùs ostendimus, nec *Art. 8.*
 „ diffitetur nuperus Regionum Jurium Impugnator in Tracta- *§. 5.*
 „ tu de Regalia : judicium itaque de Regalia , & ejus exten-
 „ sione, appendicibus , vel annexis ad Regem, & ad ejus Con-
 „ siliium, sive ad Senatum cui illud attribuit, omninò pertinet.
 „ Sic nostrates Jurisconsulti ratiocinantur.

2. R E S P. Vix aliis armis propugnari potest injusta cau-
 sa , quàm æquivocationibus & sophismatis. *Fus Regaliæ in*
feudorum conditione & legibus fundatum esse affirmat Disserta-
 tor , ut inde concludat , Regem Christianissimum generatim,
 sicut de feudo , ita & de Regalia judicare posse. Certè aliud
 est , Regaliam , de qua inter nos controvertitur , à feudis ini-
 tium traxisse ; aliud in feudorum natura & conditione ita fun-
 datam esse , ut de ea tanquam de re prorsus feudali decernen-
 dum sit. Si Regalia intra originis suæ terminos stetisset , non
 diffitendum quin de ea juxta feudorum conditionem ac leges
 judicandum esset ; cùm nihil aliud principio fuisse credatur,
 ut alibi explicatum est , nisi usus-fructus bonorum feudalium,
 quæ *Regalia* vocabantur , Regibus competens post mortem
 Episcopi usque ad Successoris investituram , in illis Provinciis
 in quibus ex consuetudine generali Dominus post mortem va-
 salli feudum ad se recipiebat ejusque fructus faciebat suos , do-
 nec novum vasallum investiret ; cujus usus-fructus loco postea
 successit *Relativum*.

3. At verò cùm ejusmodi usu-fructui bonorum feudalium
 in Ecclesiis vacantibus , additus sit aliorum bonorum Eccle-
 siasticorum usus fructus , etiam decimarum & oblationum,
 nec non collatio Beneficiorum , quæ accessiones juri illi feu-
 dali longè præponderant ; quis non videat iniquum esse , ut
 jam Regalia tanquam res prorsus feudalitatis habeatur , & plenum
 ejus

Art. 8. ejus judicium Regiæ potestati ita permittatur, ut de ea nullo
 §. 5. unquam casu Ecclesia cognoscere queat? Alius certè fuit sensus magni illius Concilii Lugdunensis. Non ignoravit jus istud in feudis fundatum, hoc est à feudis initium duxisse, quod vox pluralis, *Regalia*, quâ in suo Decreto utitur, satis indicat: neque tamen dubitavit quin ad se pertineret de illo statuere, solenne Decretum condens, quo & cunctos ab illius abusu, in locis ubi vigeat, abstinere jussit, & ad alia in quibus nondum receptum erat, de novo extendi, severissimè prohibuit, assistentibus & suo saltem silentio approbantibus Philippi III. Regis Franciæ, aliorumque totius penè Orbis Christiani Principum, Legatis.

4. Hinc ultrà inferre licet, quòd cùm Beneficiorum collatio, maximè dum fit *pleno jure*, sit quid spirituale, bonorum autem Deo consecratorum administratio & dominium penès Ecclesiam sit, Regalia, quæ utrumque, prout hodie se habet, complectitur, ad Ecclesiasticam jurisdictionem sine dubio pertineret, nisi Ecclesia tolerasset, ut in iis locis ubi ex antiqua consuetudine Rex Christianissimus eam obtinet, etiam controversias particulares circa ejus exercitium exortas per suos judices determinaret. At prorsus iniquum esset, ex hâc ejus tolerantia Regios Officiales totius rei cognitionem ita ad se trahere velle, ut cùm jus illud ad integras Provincias hætenus ab eo liberat, de novo extendant, Ecclesia supremusque ejus Pastor eis obsistere, ac Decreti Lugdunensis adversus eos executionem urgere non posset.

5. Miror autem quòd P. Alexander Decretalis *Novit*. De Judiciis, autoritate usus sit. Innocentius in ea Decretali multis rationibus probat, ad se tanquam Summum Pontificem pertinere, ut cogat Regem Franciæ ad servanda pacta cum Rege An-

Angliæ inita, & juramento firmata circa Comitatum Pieta- *Art. 3.*
 viæ: scribit, servatum in hoc negotio fuisse ordinem à Chri- *§. 5.*
 sto præstitutum, & his verbis expressum: *Si peccaveris in te*
frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. . . Si
autem te non audierit adhibe tecum adhuc unum vel duos. . .
Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ. Matt. 18. ac Regem Ang-
 gliæ, præmissis monitionibus, ad sanctam Sedem recurrisse,
 paratum extemplo ostendere, manifestam sibi fieri injuriam.
 Et quia Innocentius declarat, se nolle judicare de feudo, quod
 Rex Angliæ à Rege Franciæ tenebat, visum est Patri Alexandro
 ex ea Declaratione argumentum trahere, ad probandum illius
 Pontificis autoritate, Regem Christianissimum esse Judicem
 supremum causæ Regaliæ; ita ut eam ad Ecclesias liberas ex-
 tendenti sancta Sedes contradicere nequeat. Quid absurdius?
 Quid à mente illius Pontificis alienius? Quid veritati repu-
 gnantius? An enim judicare de causâ feudali, idem est atque
 universos Ecclesiæ vacantis redditus undecunque proveniant,
 etiamsi ex decimis & oblationibus, & collationem Beneficio-
 rum pleno jure, autoritate suâ sibi vindicare? Referenda sunt
 Innocentii verba, ut videas quàm prudenter ejus testimonio
 utatur Dissertator: *Non enim intendimus judicare de feudo, cu-*
jus ad ipsum spectat judicium; nisi fortè jure communi per spe-
ciale Privilegium, vel contrariam consuetudinem aliquid sit de-
tractum: sed decernere de peccato, cujus ad nos pertinet sine
dubitatione censura; quam in quemlibet exercere possumus & de-
bemus. C. Novis. de Judiciis.

6. Cæterùm nusquam Autor Tractatûs Appamiensis con-
 fessus est, Jus Regaliæ in feudorum conditione ac legibus funda-
 tum esse eo sensu ut Regalia, de quâ in hâc Dissertatione agi-
 tur, ad ejus judicium pertineat, ad quem spectat cognitio

S s s s

cau-

Art. 8. caufarum feudaliū. Imò neque agnovit feudorum Jus ad
 §. 6. inducendam Regaliam fufficere, fed tantum eorum occasio-
 ne in aliquas Provincias jure confuetudinario adminiftratas in-
 ductam fuiſſe. Aliud autem eſt quòd Principes occasione con-
 ſuetudinis, quæ in aliquibus Provinciis vigeat, ut Dominus
 poſt mortem vaſſalli fructus ſuos faceret uſque ad inveſtitu-
 ram ſucceſſoris, idem factitarint poſt mortem Epiſcoporum;
 primùm quoad fructus feudorum à Regibus ad Eccleſias col-
 latorum; deinde quoad alios; poſteà quoad decimas & obla-
 tiones; denique quoad Beneficiorum collationem: aliud quòd
 Principes ea omnia meritò ſibi jure feudorum vendicaverint,
 aut modò vendicare poſſint, etiam in Provinciis, ubi ſimilis
 circa feuda conſuetudinis defectus omnem adimit prætex-
 tum ejuſmodi oneris de novo Eccleſiis imponendi; quòdque
 ſoli de novâ illâ ſervitute inducendâ ſupremi ſint Judices.

§. S E X T U S.

Autoritas Concilii Lateranensis IV.

1. I S S E R T. „ Concilium Oecumenicum Latera-
 „ nenſe IV. Canone 42. Clericis interdicit: *Ne quis*
 „ *prætextu Eccleſiaſtica libertatis ſuam de cætero ju-*
 „ *riſdictionem extendat in præjudicium Juſtitia ſecu-*
 „ *ris, ſed contentus exiſtat conſtitutionibus ſcriptis, & conſue-*
 „ *tudinibus hætenus approbatis: ut quæ ſunt Caſaris, reddantur*
 „ *Caſari; & quæ ſunt Dei, Deo rectâ diſtributione reddantur.*
 „ At prætextu Eccleſiaſtica libertatis ſuam juriſdictionem Ec-
 „ cleſiaſtica Potestas extenderet, in ſæcularis Potestatis detri-
 „ mentum, nec contenta eſſet conſtitutionibus ſcriptis & con-
 ſuetu-

„ fuetudinibus approbatis, si cognitionem causarum Jus Re- *Art. 8.*
 „ galie spectantium sibi vendicaret, nec redderet Cæsari quæ *§. 6.*
 „ sunt Cæsaris: usurparet siquidem iudicium de feudo, quod
 „ ad ipsam non pertinet, ut professus est Innocentius III. Ita
 „ rursus disserunt nostri Jurisconsulti & Theologi.

2. R E S P. Nec Jurisconsultis, nec Theologis, imò nec
 Rhetoribus scholasticis digna est hæc à locis tam remotis ar-
 gumentandi ratio, quâ utraque pars similiter uti possit. Non
 uno, sed innumeris Canonibus & Decretis prohibetur laïcis,
 ne Jurisdictionem Ecclesiasticam usurpent. Ad Jurisdictio-
 nem autem Ecclesiasticam pertinere collationem Beneficio-
 rum, & usum-fructum reddituum Ecclesiasticorum, & con-
 troversias circa Beneficia exortas, non minùs certum est, quàm
 quòd controversiæ feudales à Domino feudi sint dirimendæ.
 Nam, ut jam diximus, aliud est iudicium de feudo, aliud jus
 conferendi Beneficia, & usum-fructum univerforum Ecclesiæ
 bonorum, Sede vacante, prætextu feudorum sibi vindicare.
 Non ergo *prætextu Ecclesiasticæ libertatis suam jurisdictionem*
extendit Ecclesia in præjudicium Justitiæ secularis, nec usurpat
iudicium de feudo, dum renititur Regiis Ministris, qui non
 contenti ut *quæ sunt Cæsaris, Cæsari reddantur, quæ sunt Dei*
Deo restituta distributione reddi non patiuntur.

Art. 8.

§. §.

7. 8. 9.

10.

§. §. S E P T I M U S,

& seqq. usque ad undecimum.

*Arresta circa controversias de Regalia in quibusdam
Ecclesiis Francia.*

I. **D** I S S E R T. §. 7. „ Ortâ quæstione de Jure Regaliæ
„ & ejus extensione inter S. Ludovicum Regem &
„ Ecclesiam Aniciensem an. 1258. causâ judicio Se-
„ natûs finita est. Senatusconsultum refert Cho-
pinus, lib. 2. De Domanio Gallico, tit. 9. num. 6.

2. §. 8. „ De Regalia Ecclesiæ Albigenfis judicavit Senatus
„ Parisiensis anno 1272. Arrestum ex veteri ejusdem Parla-
„ menti Regesto refert Illustrissimus Archipræsul Petrus de
„ Marca lib. 8. de Concordia Sacerdotii & Imperii, cap. 26.
„ num. 3.

3. §. 9. „ De Regalia Ecclesiæ Bituricensis eodem in Se-
„ natu actum est, lataque sententia, anno 1277. Arrestum ex-
„ hibet Chopinus, lib. 2. de Domanio Gallico, tit. 9. num. 5.
„ Eodem anno Senatusconsultum de Regalia Ecclesiæ Burde-
„ galensis latum est, cujus verba laudat idem Autor. Rex An-
„ glorum, qui Dux Aquitanorum erat, Judicio succubuit. Le-
„ ge D. de Marca lib. 8. De Concordia Sacerdotii & Imperii,
„ cap. 27. num. 1.

4. §. 10. „ Eduardus Angliæ Rex, qui Aquitaniæ quoque
„ Dux erat, Jus Regaliæ in Ecclesia Cathedrali Aquisi in Pro-
„ vincia Auscitana sibi vendicabat. Capitulum repugnabat,
„ idque fieri contra libertatem Ecclesiasticam contendebat.

Verum

„ Verùm cùm nihil promovere potuisset, jamque per trien- *Art. 7.*
 „ nium Ecclesia Aquisgranensis ex ea occasione vacaret, & Ministri §. §.
 „ Regis Angliæ bona Episcopalia diriperent & consumerent, 7. 8. 9.
 „ Capitulum appellavit Regem Franciæ, tanquam supremum 10.
 „ causarum Jus Regaliæ spectantium Judicem. Is erat Philip-
 „ pus III. Epistolam Capituli Aquisgranensis ad ejus Majestatem
 „ edidit Vir Clarissimus Stephanus Baluzius in Additione ad
 „ cap. 28. libri. 8. Domini de Marca, de Concordia Sacerdotii
 „ & Imperii, pag. 445. Inscribitur : *Excellentissimo suo Domino*
 „ *& Ecclesiæ brachio seculari, Domino Philippo Dei gratiâ Regi*
 „ *Francorum, Capitulum Aquisgranensis Ecclesiæ Cathedralis in Vasco-*
 „ *nia, salutem cum debita reverentia & honore.* Ubi autem Ec-
 „ clesiæ suæ causam exposuere, hæc habent : *Cùm igitur Domi-*
 „ *nus Amaneus de Pomeriis Vicarius ejusdem Ecclesiæ Sede va-*
 „ *cante, & Nos ex dictis gravaminibus ad vestram duxerimus*
 „ *Audientiam appellandum, & bona ipsa vestræ Dominationis*
 „ *præsidio submittendum, Majestati vestræ Regiæ humiliter sup-*
 „ *plicamus, quatenus eundem Vicarium, quem ad prosequendum*
 „ *prædicta coram vestra Regiâ Majestate Procuratorem nostrum*
 „ *constituimus, favorabiliter in suis petitionibus audiat, & eas*
 „ *justè in exauditionis gratiam admittatis.* Data est hæc Epi-
 „ stola die Sabbathi post festum S. Lucæ, anno Domini 1275.

2. R E S P. Ex illis Arrestis constat, Ecclesias, quarum occasione lata sunt, à Regalia esse immunes; Aniciensem quidem quoad Beneficia, & quoad reddituum maximam partem, ut vidimus Art. IV. §. 31.; Albigensem quoad integram Regaliam, ut ostendimus §. 41. ejusdem Art.; Bituricensem item quoad Beneficia, juxta Arrestum anno 1277. latum, & inter Acta Cleri relatum tom. 2. part. 2. tit. 6. num. 7.; Burdegalensem autem quoad integram Regaliam, ut vidimus Art. IV. §. 36.;

Ssss 3

Narbo-

Art. 8. Narbonensem pariter quoad totam Regaliam, ut pro-
 §. §. batur est variis in locis, speciatim *Art. IV. §. 38.* Aquis

7.8.9. Ecclesiæ libertas tum ex aliis monumentis, tum ex literis mox
 10. allatis perspicua est. Quid igitur tam iniquum, quàm Arre-
 stis aliisque actis Ecclesiarum libertatem confirmantibus uti,
 ad illas in servitutem redigendas, tantâ cum autoritate, ut
 adversus illatam injuriam reclamare piaculum dicatur?

6. At, inquires, hæc Arresta probant nihilominus quod hîc
 intenditur; scilicet Regem Christianissimum esse hujusmodi
 controversiarum Judicem. Respondeo, aliud esse aliquem adi-
 re tanquam Judicem, ut quæstionem definiat: aliud, ad ipsam
 recurrere ut Ministros ac subditos suos in officio contineat.
 Cùm enim aliquis à servo offenditur, potest vel Judicem in-
 terpellare, ut eum castiget ac comprimât, vel servi Dominum
 rogare, ut eum corripiat & cohibeat. Itaque licet Ecclesia li-
 bertatem & jura sua, præsertim spiritualia, censurarum ar-
 mis tueri possit: tamen ubi aliâ ratione jus suum consequi va-
 let, eâ utitur; idèoque Principum autoritatem implorat, non
 ut ipsorum Judicio controversias Ecclesiasticas permittat, sed
 ut ipsi subditos suos ab injuriis Ecclesiæ inferendis deterreant.
 Idque ad Principum reverentiam pertinet, cùm eorum Offi-
 ciales injuriarum illarum autores sunt. Ea fuit Prælatorum ac
 Clericorum, quos objicit Dissertator, mens & consilium, cùm
 Regum Christianissimorum justitiam invocarunt adversus
 Officiales Regios collationem Beneficiorum, aut reddituum
 usum-fructum in Ecclesiis vacantibus usurpare tentantes.
 Et quia plerunque Reges Christianissimi justas Ecclesiarum
 preces exaudierunt, aliò recurrendum non fuit.

7. Verùm si quando Principes injurias à suis Ministris factas
 dissimularunt, vel, quod pejus est, approbarunt, vel etiam
 non

non ita facîle potuerunt inferiores Dynastas reprimere, vel *Art. 8.* alia necessaria causâ occurrit, Episcopi ad Summorum Pontificum, aut Conciliorum, tanquam propriorum negotii Judicium, auctoritatem confugerunt. Id patet ex variis exemplis, quorum omnium præstantissimum est exemplum Concilii Lugdunensis II., de cujus Decreto circa Regaliam Guillelmus Durandus testis oculatus & omni exceptione major, in verbo, *Regalia*, ait; *Præsens constitutio fuit ad clamorem Prelatorum Franciæ & Angliæ promulgata.*

§. UNDECIMUS.

De Concilio Biterrensi jurisdictionem Senatûs Parisiensis in causis feudalibus agnoscente.

I. **D** I S S E R T. „Causarum Regalia spectantium cognitionem ac iudicium ad Regem, ejusque Parlamentum pertinere, probant Literæ Petri Archiepiscopi Narbonensis de rebus gestis in Concilio Biterrensi, anno 1279. ex quibus discimus, Provinciæ Narbonensis Episcopos in ea Synodo Procuratores constituisse, qui in Parlamento pro Narbonensi Provincia comparerent, super causis feudorum, & militiæ, aliisque oneribus, quæ Ecclesiis & Monasteriis imponebantur, & istarum Ecclesiarum ac Monasteriorum libertates & privilegia coram Regiis Magistratibus proferrent. Cùm (inquiunt) in Concilio apud Biterrim, per Nos ac venerabiles fratres nostros Episcopos Provinciæ Narbonensis, ordinatum extiterit, ut Nos cum venerabili fratre nostro Episcopo Tolosano ad instans Parlamentum, lamentum debeamus in Franciam personaliter proficisci, constitutique

Art. 8., tique sint in ipso Concilio Procuratores, qui in ipso Parlamento
§. 11., comparere debeant pro Provincia Narbonensi, super antiquis &
 , de novo novitatibus emergentibus, feudis videlicet & retrofeu-
 , dis, alodiis & exercitu, & gravaminibus illatis, & quæ quo-
 , tidie inferuntur, quæ communem tangunt statum Ecclesiarum &
 , Monasteriorum ejusdem Provinciæ, libertates, immunitates &
 , privilegia ostensuri, prout in ipso procuratorio videbitis plenius
 , contineri: universitatem vestram requirendam tenore præsen-
 , tium ducimus & rogandam, quatenus in procuratorio quod vo-
 , bis per latorem præsentium mittimus, vestrum quilibet sigillum
 , apponat.

2. RESP. Cùm Patris Alexandri in hac Dissertatione sco-
 pus sit, Regis Christianissimi, Regaliam ad omnes suæ Di-
 tionis Ecclesias extendentis, Declarationem propugnare; quæ-
 ritur, utrùm sua Majestas atque ejus Ministri & Officiales sint
 hujus controversiæ supremi Judices: an verò possit Summus
 Pontifex Decretum Concilii generalis, extensionem hujusmo-
 di prohibentis, exequendum curare, vel potius impedire quò-
 minùs ab ejus executione per quadringentos annos continuatâ
 recedatur? Is est verus quæstionis status: verùm quia Cano-
 num executio in hujusmodi materiâ tam certò Summi Ponti-
 ficis vigilantia atque auctoritati competit, ut eam impugnare
 Theologo Catholico turpe sit: visum est Dissertationis Auto-
 ri, quæstionem sub aliâ formâ proponere; ac de multis, puta,
Regaliâ, ejus extensione, appendicibus vel annexis permittim
 disputare: quasi eo ipso ostenderet, Summi Pontificis partes
 non esse Ecclesias hæcenus à Regalia liberas in pristina liberta-
 te conservare; quò probaverit, Reges Christianissimos, vel
 Parlamentum Parisiense aliquas controversias dijudicasse circa
 Regaliam, vel circa Regaliæ appendices, aut aliquid Regalia

liæ annexum, vel quod quoquo modo ad illam referri posse *Art. 8.*
videretur. §. II.

3. In his Literis Archiepiscopi Narbonensis nequaquam agitur de usu-fructu bonorum Ecclesiarum vacantium, aut de collatione Beneficiorum pleno jure, quæ sunt duæ partes ex quibus integra constat Regalia, sed de feudis, retrofeudis, alodiis, & exercitu, & aliis gravaminibus à Regalia longè distinctis. Sed quia illæ injuriæ inferebantur Ecclesiis Provinciæ Narbonensis prætextu feudorum, atque eodem prætextu in alias Provincias, jure scilicet consuetudinario administratas, olim Regalia irrepsit, speravit Pater Alexander, se persuasurum simplicibus, Regem Christianissimum proprio Judicio sibi adscribere Regaliam in illa Provincia posse, quia Metropolitanus adierat Senatum Parisiensem, ut impediret quòminus insolita servitia feudis Ecclesiasticis imponerentur.

4. Recurrisse autem ad Summos Pontifices, Episcopos ipsiusmet Provinciæ Narbonensis aduersus Officiales Regios, & aduersus inferiores Dynastas fructus Ecclesiarum vacantium, prætextu feudorum aut custodiæ, usurpantes, testantur ipsorum Pontificum Literæ à Patre Alexandro adductæ variis in locis, quasi sibi faventes. Ejusmodi sunt literæ Gregorii I X. & Innocentii I V., quæ referuntur post cap. 18. lib. 8. De Concord. Sacerd. & Imper. D. de Marca. Summi enim illi Pontifices injurias contra jura, libertatem, ac bona Ecclesiarum Provinciæ Narbonensis factas prætextu jam dicto Censuris comprimi jusserunt. *Ad Audientiam nostram,* inquit Gregorius IX. *samâ referente pervenit, quòd Senescallus & Balivi charissimi in Christo filii nostri Illustris Regis Franciæ in Narbonensi Provincia constituti, decedentibus Ecclesiarum Prælati in eadem Provinciâ castra, villas, & alia bona Ecclesia-*

T t t

rum

Art. 8. rum vacantium contra jus debitum usurpare, ac id de novo in Ec-

§. 11. clesiarum juribus attentare præsumunt, quod nullo tempore à Prædecessoribus ipsis Regis vel aliis occasione Regalium, vel aliâ fuit attentatum. Unde ipsis nostris dedimus literis in mandatis, ut à prædictorum excessuum præsumptione omninò desistant. Idèd- que Fraternitati vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus si dicti Senescalli & Balivi Mandatum nostrum neglexerint adimplere, vos eos ab hujusmodi præsumptione cessare monitione præmis- sâ per Censuram Ecclesiasticam, appellatione remotâ, cogatis.

*5. Graviore & prolixiores sunt Literæ Innocentii IV. Ad aures nostras, inquit, Ecclesiæ Gallicanæ querelâ perferente, per- venit &c. Habebat insuper Ecclesiæ præfate querela, quòd vacan- tibus interdum Ecclesiis seu Monasteriis Regni prædicti, si super provisione ipsorum duratura discordia oriatur, iidem Barones & alii Barones, prætextu guardiæ seu advocacionis, ad bonorum tem- poralium eorundem custodiam dissipatores & consumptores depu- tant, non custodes, in enormem Ecclesiarum & Monasteriorum sæpius lesionem. . . . Quocirca Fraternitati vestræ per Aposto- lica scripta mandamus, quatenus præfatos Barones, Balivos, Præ- positos, Officiales, & alios Narbonensis Provinciæ, quotiens opus fuerit, ut ab hujusmodi Ecclesiarum & Ecclesiasticarum persona- rum gravaminibus conquiescant, attentè monere, ac efficaciter in- ducere studeatis, & si ad monita fuerint pertinaces, ipsos super iis per excommunicationem in personas, & interdictum in terras eorum, appellatione remotâ, veritate per vos, vel per alios cogni- tâ, comescatis &c. Putassentne duo illi Summi Pontifices sibi servandum silentium, si Regalia, de qua hîc agitur, non so- lum ad Provinciam Narbonensem, sed ad plures alias, hoc est ad dimidiâ ferè totius Regni partem, imò ad eas omnes Diœceses quæ impostèrum Regiæ Coronæ adjunguntur, pro-
pagata*

pagata fuisset? An veriti fuissent ne Christianissimorum Regum jurisdictionem offenderent, si Senatusconsulto Parisiensi aut Edicto Regio illam Regaliæ propagationem jubenti obstitissent? Art. 8.
§. 12.

§. DUODECIMUS.

Exemplum Philippi Valesii.

I. I S S E R T. „ Idem usus ex Philippi Valesii Regis „ Christianissimi Constitutione anno 1334. datâ, „ quæ *Philippina* in hanc usque diem vocata est, „ confirmatur. Ortâ enim Quæstione, utrûm „ Rex Beneficia de facto duntaxat vacantia Jure Regaliæ con- „ ferre posset, hanc illâ Constitutione diremit: illorum col- „ lationem Juris esse Regii declarans, & in contrarium à Sena- „ tu vel Regiis Commissariis judicari prohibens. Anno 1329. „ de Ecclesiasticæ & Læicæ jurisdictionis finibus coram Philip- „ po Valesio disceptatum fuerat, Petro de Cuneris Regio- „ rum Magistratum partes agente & Ecclesiasticæ juris- „ dictionis extensionem impugnante, Bertrando Aduensi „ Episcopo Ecclesiæ jurisdictionem & libertates defendente. „ Protestatus fuerat Bertrandus Cleri Gallicani nomine, ante- „ quam causam diceret, se de Ecclesiæ libertate coram ejus „ Majestate dicturum, *Non ad finem subeundi quodcumque Ju- „ dicium, sed solum ad Domini Regis & ei Assistentium conscien- „ tiam informandam.* De Judicio causarum Jus Regaliæ spe- „ ctantium controversia nulla fuit, ut istius disputationis Acta „ probant: nec quinquennio post cum Philippina condita & „ promulgata est, Gallicani Præsules & ipsæ imprimis Bertran-
T t t t 2 dus,

Art. 8. „dus, jam ob defensionem egregiè Ecclesiasticam jurisdictionem
 §. 12. „nem ac libertatem Cardinalitius Infulis ornatus, reclama-
 „runt, aut supplicarunt Regi, ne rem indebitam sibi tribue-
 „ret, ne Judicium usurparet quod ad ejus non pertinebat
 „Majestatem. Quos certe silentium servaturos, aut non in-
 „tercessuros, verisimile non est, si ex jure & consuetudine
 „causarum hujusmodi cognitio ad Regem non spectasset.
 „Nec Rex in Ecclesiæ utilitates propensissimus, qui ob ser-
 „vata Ecclesiæ jura CATHOLICI gloriosum nomen ab Eccle-
 „sia Gallicana & Romana consecutus fuerat, cujus *devotio-*
 „*nem erga Deum & Ecclesiam* eâ in causâ commendaverat
 „Joannes XXII. judicium de Regalia, & ejus extensione vel
 „appendicibus sibi tribuisset, nisi diligenti examine jurium
 „suorum habito, certis documentis compertum habuisset, id
 „Regii esse Juris, & antiquæ consuetudinis, sicut ipse in
 „dicta Constitutione profitetur: *Informez à plein de nos Droits*
 „*& usages susdits*, &c. Porro, ut ait Guillelmus Benedicti,
 „in Cap. Raynutius, pag. 63. n. 264. *Si Doctori consuetudinem*
 „*aliquam narranti creditur, ut tenet Bartolus, multò melius cre-*
 „*dendum est Regi dictam consuetudinem dispositivè, & non ad al-*
 „*terius suggestionem talem esse asserenti.*

2. R E S P. Philippus Valefius initio quidem Regni sui ju-
 ra Ecclesiæ conservare visus est: verum non ita semper reli-
 giosus Ecclesiasticorum jurium Protector extitit, ut testantur
 Literæ Benedicti XII. quarum fragmentum §. sequenti re-
 fertur, quod vel solum sufficit. confutandis iis quæ hîc à Patre
 Alexandro dicuntur.

3. Sed antequam illæ Literæ referantur, notandum est, in
 ea controversia, in qua anno 1329. de Ecclesiasticæ & Læicæ
 jurisdictionis finibus coram Philippo Valefio disceptatum fue-
 rat,

rat, inter sexaginta sex Articulos ab Advocato Regio propoſi- *Art.8.*
 tos nullum extitiſſe, in quo Regi Chriſtianiſſimo venticare- *§. 13.*
 tur juſ adeò ſpirituale, ut collatio Beneficiorum; ac in plerif-
 que fuiſſe quaſtionem de rebus minoris momenti, quam ſit
 uſus-fructus Eccleſiarum vacantium, ut obſervabit quifquis
 illos Articulos legere voluerit in Bibliotheca Patrum, tom. 14.
 edit. Colon. anni 1618. Et tamen proteſtatus eſt Bertrandus
 Cleri Gallicani nomine, antequam cauſam diceret, ſe de Ec-
 cleſiæ libertate coram Rege dicturum, *non ad finem ſubeundi*
quodcumque Judicium, ſed ſolum ad Domini Regis & ei Aſſiſten-
tium conſcientiam informandam. Quis ergo dubitet, Epiſcopos
 quotieſcumque in ſimilibus controverſiis ad Reges recurre-
 bant, nequaquam ſæculari Potestate cauſas Eccleſiaſticas ſubje-
 ciſſe, ſed juridiſtionem Eccleſiæ aliaque ejus jura in omnibus
 ſalva voluiſſe?

§. DECIMUS TERTIUS.

Litteræ Benediſti XII. ad Philippum Valeſium.

1. **D** I S S E R T. „Non diſſimulandum, Benediſtum
 „XII. Pontificem Maximum graviſſimis moni-
 „tis Philippum Valeſium ab extenſione Regaliæ,
 „& judicio cauſarum omnium Juſ illud ſpectan-
 „tium deterruiſſe. Cujus rei teſtes ſunt ejus Literæ ad Petrum
 „Titulo S. Praxedis Presbyterum, & Bertrandum Titulo
 „S. Mariæ in Aquiro Diaconum, Cardinales, Sedis Apoſto-
 „licæ in Galliis Legatos, anno 1337. datæ, quas ad eumdem
 „annum exhibet Odoricus Raynaldus num. 17. Sic autem
 „habent: *Rex quoque præſatus, vacantibus Cathedralibus Ec-*
cleſiis

Art. 8. „clesiis Regni sui, in quibus REGALIA asserit se habere, Be-
 §. 13. „nesicia Ecclesiastica etiam per Romanum Pontificem, vel per alias
 „personas Ecclesiasticas, ad quas collatio pertinet eorundem,
 „ante vacationem dictarum Cathedralium Ecclesiarum collata, si
 „ante hujusmodi vacationem non fuerit eorum possessio apprehen-
 „sa; & quod gravius est, & omni contrarium rationi, Be-
 „nesicia etiam ex collatione eorum, ad quos provisio fue-
 „rat longo tempore possessa pacificè, quæ similiter tempore REGA-
 „LIÆ non vacarunt; si tamen de jure tempore REGALIÆ dicta
 „Beneficia obtinentes propter crimen vel aliam causam illis po-
 „tissent privari, quamvis nulla privationis vel declarationis sen-
 „tentia super tali vacatione per Judicem Ecclesiasticum processis-
 „set, nititur conferre de facto, & possessione ipsorum absque
 „aliquo judicio Ecclesiastico spoliare, & destituere possessores,
 „compellens eosdem ad dimittendum illa personis, quibus de facto
 „illa contulit per bonorum temporalium captionem: & si inter
 „dictos possessores & eos, quibus illa præfatus Rex confert, con-
 „troversia oriatur AD SE SEU AD CURIAM SUAM nititur cog-
 „nitionem trahere, & super iis etiam judicare. In multis insu-
 „per Ecclesiis, in quibus Prædecessores Regis ejusdem præterita-
 „rum vacationum dictarum Ecclesiarum tempore usi non fuerunt
 „Beneficiorum Ecclesiasticorum collatione, IDEM REX DE NO-
 „VO COLLATIONEM BENEFICIORUM TEMPORE REGA-
 „LIÆ SIBI VENDICARE CONATUR, ut in Tiwonensi, & in
 „multis aliis Regni Ecclesiis dicitur attentasse, quamvis Præde-
 „cessores ipsius erga Deum & Ecclesias sinceritate fidei & devotio-
 „nis integritate pollentes, nunquam talia vel similia, utpote Juri
 „divino & humano contraria, & redundantia plurimum in
 „oppressionem & conculcationem Ecclesiasticæ libertatis, atten-
 „tasse noscantur. Et infra: Nihilominus Rex asserens præscrip-
 tionem

„ tionem sibi non currere , Beneficium quod Archiepiscopali , vel Art. 8.
 „ Episcopali Sede vacante , Apostolica , vel Ordinaria , ipsum §. 13.
 „ eodem Rege tunc non conferente , Auctoritate confertur , etiam
 „ si is cui hujusmodi Beneficium collatum existit illud per plures
 „ annos possederit pacifice & quietè , alii confert , ac si tunc Ar-
 „ chiepiscopatus vel Episcopatus ipse vacaret , &c. Cum itaque
 „ Vos ad Regnum Franciæ pro magnis & arduis negotiis destine-
 „ mus , Discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus , qua-
 „ tenus præfato Regi diligenter exposito quoddam singularis ad Perso-
 „ nam suam Nos urget affectio , specialis afficit charitas &c. Eum-
 „ dem Regem quoddam Officiales , Ministros , Familiares , ac Nobiles ,
 „ ac gentes prædictas à præmissis , pro Divina & ipsius Apostolicæ
 „ Sedis ac nostræ reverentiæ cessare faciat & penitus abstinere ;
 „ & Ipse similiter cesset & abstineat ab iisdem. At Benedictus
 „ XII. integerrimus prudentissimusque Pontifex , de Regiis ju-
 „ ribus certior factus , negotium illud urgendum amplius non
 „ existimavit , ab eoque penitus destitit ; atque in id totus in-
 „ cubuit , ut pacem inter Anglorum Gallorumque Reges con-
 „ ciliaret , ut eorum arma contra Saracenos converteret. Phi-
 „ lippinam Rex Christianissimus non revocavit , quæ etiam-
 „ num stat incolumis , de suo Regaliæ Jure , usibusque nihil
 „ remisit , quibus silentio suo non connivere tantum , sed pla-
 „ nè consentire Benedictus X I I . & ejus Successores visi sunt.
 „ Et ejusdem Pontificis amantissimas literas ad ipsum Regem
 „ triennio post , id est anno 1340. datas legimus , absolutissimæ
 „ concordie inter ejus Sanctitatem & illius Majestatem Chri-
 „ stianissimam testes , apud Odoricum Raynaldum n. 17. qui-
 „ bus inter alia scribit : *Ceterum cum Te , fili Amantissime , porte-*
 „ *mus in visceribus charitatis ad tuum & Regni tui prædicti ho-*
 „ *norem promovendum & commodum , quantum cum Deo possu-*
 „ *mus*

Art. 8. „mus aspirantes, & tuo devoto proposito in dictis Literis Regiis
§. 13. „delectabiliter recensito, super quo tibi gratiarum actiones refe-
 „rimus, concurrentes : ILLAM AMORIS ET DEVOTIONIS
 „UNITATEM, QUÆ INTER DICTAM ROMANAM ECCLE-
 „SIAM ET DOMUM FRANCIAE VIGUIT HACTENUS ET
 „VIGERE CONTINUE NOSCITUR, TECUM FILI CHA-
 „RISSIME, CONFOVERE VOLUMUS ET AUGERE.

2. *RES P.* Maximi certe momenti est istud Benedicti XII. testimonium. Cum enim is Gallus esset, & Doctor Parisien-
 sis, non ignorabat jura Regis Franciæ, præsertim quæ maxi-
 mè conspicua erant : cumque aliunde non minori sanctitate,
 quam doctrinâ præditus esset, non invidisset illa Principi,
 quem tantopere diligebat, cuique tot exhibuit benevolentia
 signa. Quamobrem affirmare licet, abusus quos Benedictus
 in hac Epistola carpit, recenter fuisse introductos. Porro si
 doctissimus pientissimusque Pontifex, *juri divino & humano*
contrarium, & redundans plurimum in oppressiōem & conculca-
tionem Ecclesiasticæ libertatis deputabat, quod Philippus in
 Ecclesiis Regaliæ obnoxiiis quantum ad usum fructum redi-
 tum, (neque enim illam ad Ecclesias Occitanæ aliasque in-
 tegrâ suâ libertate gaudentes porrigebat) *de novo collationem*
Beneficiorum tempore Regaliæ sibi vindicare conaretur : num Re-
 giæ potestatis esse credidisset, Regaliâ ipsâ integram ad
 Provincias hæctenus liberas ac per totum Regnum de novo
 diffundere ? Neque etiam sentiebat quascumque contentiones
 circa Regaliæ exercitium exortas à Rege aut Regiis Judicibus
 esse dirimendas ; quandoquidem improbabat quod sua Maje-
 stas in Ecclesiis Regaliæ obnoxiiis, *ad se seu ad Curiam suam*
niteretur cognitionem trahere controversiarum de collatis ob
 Regaliâ eorum Beneficiis, qui *propter crimen vel aliam causam*
illis

*illis potuissent privari ; quampis nulla privationis vel declaratio- Art. 8.
nis sententia super tali vacatione per Judicem Ecclesiasticum pro- §. 13.
cessisset.*

3. Frustrà verò perspicuis Benedicti verbis opponitur subsequens silentium , quod ex aliis pluribus causis contingere potuit. Nam per illud quadriennium , quo superstes fuit, tot tamque gravibus curis distentus est, tum propter bellum inter Regem ipsum Gallix, ac Regem Angliæ, tum propter bellum quod contra infideles comparabat; tum denique propter alia ardua negotia, quæ in ejus vita leguntur, ut mirum videri non deberet, si de usurpatione à Philippo circa Regaliam factâ postmodum siluisset. Sed vero similis est, Principem illum ab hac injustitia aliquandiu destituisse, ne Benedictum offenderet, cujus favorem sibi utilissimum sperabat.

4. Ex literis autem ab Odorico Raynako ad annum 1340, num. 17. relatis negativè tantùm & ineffaciter quis inferat Benedictum postea huic usurpationi acquievisse. In his enim literis Philippi animum placare conatur ex eo offensum quòd Pontifex visus esset suspicari, ipsum fuisse atrocis facinoris in Oratore Regis Angliæ, non sine gravi Pontificiæ Majestatis injuria patrati, conscium ac participem. Quamobrem loca Franciæ quòd tractus fuerat dictus Orator vinculis mancipandus, Ecclesiastico supposita sunt interdicto. Sed Rex sceleris purum se exhibuit, prædictumque Oratorem Avenionem reduci fecit; quâ occasione scriptæ sunt amantissimæ literæ hîc relatæ. Vide an hinc rectè inferat Pater Alexander, Benedictum probasse quòd Philippus Beneficia de facto tantùm vacantia pleno jure conferendi potestatem suâ sibi Constitutione adjudicasset, aliaque suprà memorata in detrimentum Ecclesiasticæ libertatis per se aut per suos Officiales admitteret.

V v v v

5. An

- Art. 8.* 5. An quia Innocentius XI. post datas iterum iterumque ad
§. 14. Regem Christianissimum Ludovicum XIV. Literas gravissimas, quibus suam Majestatem ab extendendâ ad omnes Ecclesias Regaliâ dehortabatur, alias ei subinde benigno & amanti stylo scripsit aliis de negotiis: neque expressa ac solemnî Constitutione prædictam extensionem, tanquam Decreto Concilii Generalis Lugdunensis II. ac juribus & libertati Ecclesiæ contrariam damnavit, ideo censendus est illi extensioni acquievisse?

§. DECIMUS QUARTUS.

De exemplo Angliæ.

I. **D**ISSERT. „In Angliâ causæ Jus Patronatûs spectantes in Parlamento duntaxat judicabantur, consequenter & quæ de Regaliâ Jure, & ejus appendicibus vel annexis oriebantur controversiæ. Testis est Eduardus III. Angliæ Rex in Literis ad Clementem VI. Pontificem Maximum pro Ecclesiæ Anglicanæ libertate directis, quas refert Wallinghamus, pag. 161. Curia nostra, inquit, in qua duntaxat causæ super Jure Patronatûs dictorum Beneficiorum tractari debent, deluditur, & sic Jura Coronæ nostræ tam probasse quàm damnose deperunt.

2. **R**ESP. Controversias de Jure Patronatûs ad Ecclesiæ Judicium pertinere, declaravit expressè Alexander III. ad Regem Angliæ scribens Cap. Quanto. De Judiciis. En ejus verba: Causa verò Juris Patronatûs ita conjuncta est & annexa spiritualibus causis quòd non nisi Ecclesiastico Judicio valeat finire.

finiri. Et licet usus contrarius posterioribus sæculis inductus, *Art. 8.* Ecclesiasticæ jurisdictioni hac in parte, dissimulantibus Sum- §. 15. mis Pontificibus, derogasset, non statim sequeretur, idem esse de Regaliâ: tum quia collatio pleno jure præsentationi longè præstat, ac potestatem supponit magis spiritualem, cujus minùs capaces sunt laici secundum communem Juris Canonici Peritorum sententiam: tum quia ex eo quod Ecclesia toleravit, ut in locis ubi Regalia antiquâ consuetudine recepta est, de controversiis particularibus circa ejus exercitium existentibus Rex vel Senatus judicet, nequaquam concludi potest ad suæ Majestatis aut Parlamenti potestatem spectare, ut Regaliâ ad plures Provincias ab eo onere liberâs, contra Concilii Lugdunensis prohibitionem, de novo extendant.

§. DECIMUS QUINTUS.

Testimonium Ludovici Undecimi cognitionem controversiarum de Regalia Senatui Parisiensi attribuentis.

1. I S S E R T. „ Ludovicus XI. Rex Christianissimus, Edicto diè 14. Junii anni 1463. dato, declaravit Regaliæ causas, & controversias circa „ Jus illud de novo emergentes, ad suæ Majestatis, & supremi Senatûs Parisiensis duntaxat cognitionem ac „ Judicium *pleno jure* pertinere, aliis Judicibus quibuscunque „ exclusis: ac Viris Ecclesiasticis sub pœna captionis bonorum, Laicis sub pœna etiam carceris prohibuit, ne ad Curiam Romanam, aut ad alios quosvis Ecclesiasticos Judices, „ causas Jus Regaliæ spectantes deferrent. Hoc Edictum lege- „ re est inter probationes libertatûm Ecclesiæ Gallicanæ,
- V V V V 2
- cap. 15.

Art. 8., cap. 15. num. 43. Eiusdemque auctoritate nituntur Stephanus 15., natus Aufreerii in Tractatu de Potestate seculari super Ecclesiasticas Personas in secunda Regula, & in vigesima quinta Fallentia; Guillelmus Benedicti in Repetitione Capituli Raynutius; super verbo, *Et uxorem*, in secunda Decisione, num. 366. Henricus Bohic in Cap. *Nobis*: De Jure Patronatus; Ruzæus in Tractatu de Jure Regaliorum, Privilegio 26. Aegidius Magister Senatus Princeps, Tractatu de Regaliis, cap. 12. Joannes Feraldus, de Privilegiis & Juribus Regni Francorum, Privilegio 11. Carolus de Grassalio, lib. 2. Regalium Franciæ, Jure 5. Nec de possessorio tantum, sed etiam de petitorio, respectu Beneficiorum in Regalia vacantium, & eorum omnium quæ ad Regis collationem pertinent, jurisdictionem & cognitionem ad Regem ac Senatuum pertinere, Jurisconsulti nostrates docent, moresque Galliarum & usus Fori probant.

2. RESP. Neque Ludovico XI. neque alicui ex Autoribus hinc citatis unquam venit in mentem, posse Regem Christianissimum Regaliam ad omnes Regni sui Ecclesias auctoritate suâ extendere. Aliud omnino est de controversiis particularibus circa Regaliam, quoad Ecclesias illi oneri subiectas, judicare, quod jam dudum, dissimulante ac tolerante Ecclesiâ, fit à Regibus Christianissimis vel à Senatu Parisiensi, ut jam suprâ notatum est: aliud de novo Regaliam in Ecclesiis liberis usurpare, quod vetitum est à Concilio Lugdunensi II. & de hac extensione hinc agitur, utrum scilicet Regis tanquam proprii ac supremi Judicis auctoritate fieri possit; non autem de libris particularibus circa Regaliam.

3. Autores citati de controversiis illis particularibus loquuntur; tantumque abest, ut de extensione Regaliæ ad omnes Regni

Regni Ecclesias autoritate Regis Christianissimi tanquam so- *Art. 8.*
 lius supremi Judicis faciendâ, accipiendi sint, ut ferè omnes §. 15:
 perspicuis verbis affirmet, illam in aliquibus tantum Ec-
 clesiis locum habere. Cur autem citetur Henricus Bohic
 non intelligo. Non enim agit de Regaliâ, sed de Jure
 Patronatûs laïcorum; & quæ de illo tradit, Regaliæ, ac præ-
 sertim ejus extensioni absque Privilegio Sedis Apostolicæ factæ
 prorsus adversantur. Sic enim habet in Cap. *Nobis, De Jure*
Patronatûs, n. 8. *Tu dic, quodd aut queritur, utrum possit habere*
jus seu vocem in electione de jure communi, & constat quodd non,
etiamsi sit Patronus Ecclesiæ &c. aut de consuetudine præscriptâ;
& dixit Gloss. 63. distin. in summa & C. Reatina, quodd sic, per
istud Cap. in verb. nisi aliter &c. quod est falsum, ut in C. alleg.
sacrosancta Massana, secundum Ber. in fi. hujus Gloss. & Inno.
& Host. Et potest esse ratio, quia nullum spirituale jus cadit in
 laicum, nec ipsum possidere potest, vel quasi S. de præscript. Cau-
 sam quæ de Deci. Quamvis & C. Prohibemus, secund. Hostien-
 sem, sine qua possessione præscriptio non procedit, ut ibi infr. de
 Regul. Juris C. sine possessione lib. 6. Nam secundum Archidia-
 conum nec Jus Patronatûs quod cadit in laicum, & quod non est
 merè spirituale, laïcus potest per consuetudinem acquirere &c.
 Aut queritur utrum possint habere vocem in electione per Privile-
 gium, & tunc aut per Privilegium Episcopale, seu aliud quam
 Apostolicum, & dic quodd non.

4. Si quid scripsit Bohic loco à Dissertatore citato quod ad
 Regaliæ appendices pertinere videatur, illud est quod ait n. 12.
 videlicet Regem Franciæ habere jus ut ipsius consensus ad ele-
 ctionem Prælatorum requiratur. Sed hoc & à Regalia valdè
 diversum est, nec Regi Christianissimo universim ab illo Scri-
 ptore tribuitur, sed tantum in multis Ecclesiis.

Art. 8.

§. 16.

§. DECIMUS SEXTUS.

*De Regalia in Ecclesiis Armoriciis . & Bellicensis , ac de
Declaratione anno 1673. edita.*

1. **D** I S S E R T. „ De Regaliæ Jure in Aremoricis Ec-
„ clesiis disceptatum est in Senatu , causaque ad
„ pleniorē deliberationem Decreto Patrum re-
„ missa est die 17. Maii 1576. Tandem Jus Rega-
„ liæ ad illas etiam Ecclesias porrigi debere , Senatusconsulto
„ declaratum est. De Regalia Bellicensis Ecclesiæ actum in
„ eodem Senatu anno 1608. De Regalia demum Ecclesiarum
„ Provinciæ , Delphinatûs , Aquitanix , & Occitanix , &
„ in Senatu , & in Regio Consistorio actum non semel ; tan-
„ demque Rex Christianissimus Declaratione celebri causam
„ finivit anno 1673. Quo in Judicio sanè peremptorio , qua-
„ tuor Provinciarum Præfules , totusque Clerus Gallicanus , ac-
„ quieverunt.

2. R E S P. Tentarunt quidem Officiales Regii sub finem
superioris sæculi Regaliam ad Ecclesias ab eo onere liberarē por-
rigere. Verum obstitit semper Clerus Gallicanus , apud Reges
Christianissimos querelis ac supplicationibus agens. Et quo-
niam justissimi Principes Ecclesiæ jura hactenus servarant , ni-
hil necesse fuerat ad supremam Sanctæ Sedis auctoritatem re-
currere , donec Officiarii Regii indefessis animis Ecclesias li-
beras in servitutem sibi commodam redigere conantes , tandem
à sua Majestate Declarationem , Regaliam ad omnes Ecclesias
extendentem obtinuerunt.

3. Itaque si Senatus Parisiensis anno 1576. causam Ecclesiæ
Nan.

Nannetenſis, quæ una eſt ex Armoriciſ ad pleniorẽ deli-
berationem remiſit, ac tandem illam Regaliæ obnoxiam pro-
nunciavit : Clerus anno 1577. conqueſtus eſt in Comitib; Ble-
ſenſib; , quòd bona Eccleſiarum liberarum tempore vacatio-
nis ſequeſtrarentur ac poſtulavit, ut liceret eiſ in poſterum li-
bertate ſua gaudere, ac demum anno 1606. Ediſtum ab Hen-
rico I V. impetravit, quo Regalia intra limites antiquos con-
cluſa eſt. Extat inter Acta Cleri Gallicani, tom.2. part. 2. tit.6.
num. 8.

4. Si anno 1608. Senatus Eccleſiam Bellicenſem & ejus oc-
caſione reliquas Regaliæ ſubjectas declaravit, tantum abeſt,
ut ejus Arreſto paruerit Clerus, ut etiam Literas patentes ab
eodem Henrico impetraverit anno 1609. quib; Rex Senatui
ejuſmodi cauſarum cognitione interdicebat; idque quia Se-
natus Arreſtum illud tulerat Ediſto Regio contrarium: quod
quidem Ediſtum jam verificatum Rex iterum purè ac ſimpli-
citer verificari ſe velle, ſignificavit. Extant Literæ inter Acta
Cleri loco citato num.9.

5. Tam æquiſ Chriſtianiſſimi Regiſ Placitiſ pertinaciter
obſtiterunt Regiſ Officiales: ſed Ediſtum Henrici I V. reno-
vatum eſt à Ludovico XIII. Ordinationiſ editæ anno 1629. Ar-
ticulo 16. qui refertur etiam in loco citato Actorum Cleri Gal-
licani numero 29.

6. Editæ eſt anno 1673. à Rege Chriſtianiſſimo Declara-
tio, quâ Regalia in omnes Eccleſiaſ Franciæ inducitur; ſed
ſubrepta eſt ſuæ Majeſtati contra libertatem Eccleſiaſticam,
contra Decretum Concilii Generaliſ Lugdunenſiſ II. contra
morem ſuorum Prædeceſſorum, ac ſpeciatiim contra Ediſta
Glorioſiſſimorum Regum Henrici I V. anno 1606. & Ludovi-
ci XIII. an. 1629. quorum mentionem modò fecimus.

7. Fal-

Art. 8. 7. Falsum est autem quòd in Judicio illo seu Declaratione

§. 16. Regis Christianissimi anno 1673. edità *quatuor Provinciarum Præsules totusque Clerus Gallicanus acquirerint*: cùm potius eam omnes ægre tulerint, duo autem zelo ac pietate præstantissimi, Alestensis videlicet & Appamiensis, tum literis ad suam Majestatem scriptis, tum publicis Actis ei intercesserint, ipsumque negotium ad Sedem Apostolicam per appellationes detulerint. Imò & plures alii istarum Provinciarum Episcopi gravem suis Ecclesiis injuriam fieri, neque se Declarationi velle assentiri, etiam scripto protestati sunt; tametsi hanc suam protestationem, majorum malorum metu & ob reverentiam Regiæ Majestatis, non publicaverint. Denique jamdudum Clerus Appamiensis pro tuendâ ejus Ecclesiæ Canonica libertate plurima gravissimaque mala, ut omnes norunt, perpetitur, & appellationes ad Sanctam Sedem delatas, quantum per calamitates quibus affligitur, ei licet, prosequitur.

8. Sin verò per totum Clerum Gallicanum Dissertator intelligat Præsules Parisiis anno 1682. mandato Regio congregatos, consensus ab eis huic Declarationi præstitus multis nominibus nullus est. Primò, quia sine aliorum Prælatorum quorum intererat, quique numero multò plures erant, procuratione saltem expressâ, qualis ad omnia negotia graviora requiritur, datus est. Secundò, quia Comitia Provincialia minimè libera fuerant in eligendis iis, qui ad Comitia generalia mittendi erant, sed hi à Curiâ præscripti fuerant; ut omnibus notum est. Tertiò, etiamsi Comitia generalia legitime fuissent congregata, & Provincialium consensu atque auctoritate munita, non valuissent Concilii Generalis Decreto, inconsultâ Sanctâ Sede, derogare. Quartò, quamvis nullum extitisset ejusmodi Decretum, Episcopi sine assensu Summi Pontificis

tificis ejusmodi servitutem suis Ecclesiis imponere non poterant, ut docent etiam Regalistsæ : *Ultra supra dicta*, inquit, §. 16. Ruzæus in Præfat. Tract. Juris Regaliorum, parte v. num. 4. & sequentib. Ego addo, quòd ex voluntate Episcopi non potest spectare Jus conferendi Beneficia ad Reges seu Duces & Barones, sed solum reservatur Summo Pontifici in signum superioritatis habilitare tantum laicos tanquam personas in-capaces. Ita repèro tenuisse Abbatem in terminis in Consilio suo 106. incipiente, casus super quo Consilium, circa finem, præsertim quando Ecclesia esset jam constructa, dotata & consecrata tempore concessianis. Moveretur duabus rationibus. Prima est, quia non potest renunciare juri quod est introductum in honorem & favorem istius Episcopalis authoritatis, ut sunt collationes Beneficiorum, ut dicit textus in Can. Ecce. 95. dist. Notat Glossa in dicto Cap. Cum olim. De Majorit. & Obedien. Argumento, Capite, Si diligenti, de foro compet. Secunda, quia non potest Episcopus rei sacre legitimam servitutem imponere, Glossa est in Can. Pie mentis 16. q. 7. similis est Glossa in C. Nobis. in verb. de sua Jurisdictione. Infi. de Jure Patronatus. Unde opus est ut habeat expressum Privilegium Sedis Apostolicæ, ut supra diximus. Quintò, Causæ Majores ex jure communi, & ex Concordatis inter Sanctam Sedem & Reges Christianissimos Sanctæ Sedis cognitioni reservatæ sunt, ut absque illius Judicio consummari nequeant. Causam autem Regaliæ de Majoribus esse, nemo inficiabitur, cum in ea de Canonica libertate quàm plurimarum Ecclesiarum agatur, ac de Concilii Generalis Decreto, circa gravissimum disciplinæ Caput, remque majori ex parte spiritualement. Sextò, cum causa per appellationes ad Sanctam Sedem fuisset perlata, non potuit absque ipsius injuria à Judicibus inferioribus definiri : multò minùs debuit Summi Pontificis auctoritati illudi per

X x x x

con-

Art. 8. concessionem Regaliæ, à quâ ipse liberis servare nitebatur Ecclesias, ut omnibus notum erat ex Epistolis à sua Sanctitate ad Regem Christianissimum scriptis, nec non ex negotii examine & ex aliis quæ Romæ gesta erant post appellationes delatas. Quamobrem sua Sanctitas Episcoporum Parisiis mandato Regio congregatorum consensum jure merito cassum & irritum suo Rescripto declaravit.

§. DECIMUS SEPTIMUS.

An causa Regaliæ sit spiritualis.

1. **D**ISSERT. „Inclamat nuperus Regii Juris Im-
 „pugnator, Tractatus de Regalia lib. 3. cap. 11.
 „Regaliam rem spiritualesse, adeoque Judi-
 „cium de controversiis circa Jus Regaliæ emergen-
 „tibus, ad Regem, aut Parlamentum non pertinere: Regem
 „quippe ac laicos Judices præesse duntaxat in causis seculi;
 „Pontifices in causis Dei: & quemadmodum isti à negotiis
 „secularibus judicandis abstinere, sic illos à causis Ecclesiasti-
 „cis abstinere debere. Addet aliquis, Bullam in Cœna Domini
 „Romæ promulgari solitam, Anathemati addicere omnes &
 „singulos, qui rerum Ecclesiasticarum jurisdictionem ad
 „se trahunt, etiam prætextu gratiarum illis concessarum.

„Respondent Jurisconsulti nostrates, immo & Theologi
 „gravissimi, post Joannem de Parisiis, Jus Regaliæ merè spi-
 „rituale non esse: quid temporale potius redolere, cum in
 „jure feudorum fundetur. At causarum omnium feudalium
 „cognitio ac judicium ad Dominum feudi pertinet, ut con-
 „firmat verus Transactio inita inter Alphonsum Comitem
 Tolo-

„ Tolofanum & Abbatem Moysiaccensem, cujus hæc sunt ver- *Art. 8.*
 „ ba : *Item fuit actum quod Feodatarii nostri & Monasterii no-* §. 17.
 „ *stri, si Quæstio sit feudalitatis propriè sumpto vocabulo, CUM AD*
 „ *DOMINUM FEODI QUÆSTIO PERTINEAT, non compel-*
 „ *lantur coram alio Judice litigare: si autem sit de rebus emphi-*
 „ *teuticis seu censualibus, quæ ab aliquibus abusivè feoda dicen-*
 „ *tur, servetur consuetudo loci.* Refert M. Antonius Domini-
 „ cii, lib. *De Prærogativa Allodiorum*, cap. 16. num. 9.
 „ pag. 159.

2. RESP. Adèò prævalet in Regaliâ spirituale temporali, ut erubescat Dissertator illam quid temporale absolutè vocare, dicatque solùm, *Jus Regaliæ merè spirituale non esse: sed quid temporale potiùs redolere.* At cùm collatio Beneficiorum *pleno jure*, quæ præcipua pars est Regaliæ, non solùm redolet quid spirituale, sed reverà quid spirituale sit, ut multoties ostendimus, cur controversiæ, in quibus agitur de porrigendo illo Jure ad plurimas Ecclesias, non pertinebunt ad Judicium Potestatis spiritualis? Num spirituale temporalis accessorium censi debet? Num res ex eo quod redolet, potiùs quàm ex eo quod est, pensari debet? An quoties aliquid temporale cum spirituali conjunctum erit, totum reputandum erit temporale? Nonne omnia ferè quæ ad Religionem pertinent ipsaque Sacramenta, cùm hominibus animâ & corpore constantibus tradantur, spiritualia simul & corporalia sunt? *Si enim incorporeus esses*, inquit S. Joannes, Chrysostomus, homil. 60. ad populum Antiochen, *nuda & incorporea tibi dedisset ipse (Deus) dona, sed quoniam anima corpori conferta est, in sensibilibus intelligibilibus tibi præbet.* Si ergo quæcunque redolent quid temporale ad jurisdictionem Regiam spectant, quæ causæ Principum Judicio non submittentur?

X x x x 2

3. Quo

Art. 8. 3. Quo sæpius inculcat Dissertator, Regaliam esse fundatam
 §. 17. in feudis, eo videtur apertius Lectoribus fallaciâ toties repetitâ illudere. Num enim quia exigua reddituum Episcopialium portio ex bonis feudalibus provenit, licitum erit Officialibus Regiis, quidquid illis libitum fuerit, non solum circa illa bona, sed circa alia omnia Ecclesiarum bona, & collationem Beneficiorum statuere, dummodò se id jure feudi facere declarent? Num posset Dominus feudi universas facultates & jura vassalli proprio ac supremo judicio sibi vendicare; quia hic exiguum aliquod feudum ab eo se tenere recognoscit?

4. Frustrâ ergo probat Dissertationis Auctor, ad Dominum feudi spectare judicium de quæstionibus feudalibus. Frustrâ profert Transactionem Comitis Tolosani cum Abbate Moyliacensi. Quæstio enim *de extensione Regaliæ*, non est *quæstio feudalisi propriè sumpto vocabulo*. Nisi fortè quæstionis feudalisi nuncupatio quibuslibet injuriis vassallo à Domino factis accommodari debeat.

5. DISSERT. „ Respondent secundò, consuetudinis antiquissimæ usum vim Privilegii sortiri: porrò antiquissimâ consuetudine jus cognoscendi & judicandi de causis Jus Regaliæ, ejusque extensionem & annexa spectantibus, Regibus Christianissimis & iis qui vice sacrâ judicant, quæsitum esse, non solum ratione possessorii, sed etiam petitorio: sicut causarum quarumcumque Beneficialium cognitio ratione possessori ad Regem & Conscriptos Parlamentorum, Patres pertinet ex antiqua Regni consuetudine, Martini V. Pontificis Maximi Diplomate confirmatâ, quod incipit his verbis: *Romani Pontificis providentia*, dato XII. Kal. Septembris, anno 1413. & altero quod incipit: *Apostolica Sedis*, dato Kal. Maii 1428. item Eugenii IV. quod incipit: *Dudum*
 fe-

„*felicis*, secundo Kal. Aprilis, anno 1432. nec-non Literis Leo- *Art. 8.*
 „nis X. die 4. Februarii in formâ Brevis sub annulo Piscatoris §. 17.
 „ad Tolosani Senatûs Judices datis, quibus testatur contro-
 „versiam super possessorio Monasterii S. Petri de Salino, &
 „Prioratu S. Saturnini de Portu in Ponte Sancti Spiritûs, Or-
 „dinis Cluniacensis, coram ipsis Judicibus legitime pendere,
 „ipsoque hortatur ut pro Sedis Apostolicæ ac sui reverentiâ,
 „cuidam Joanni mediante justitiâ assistant ac faveant. Hæc
 „Diplomata, Literasque legere est inter Probationes libertatum
 „Ecclesiæ Gallicanæ, cap. 26.

6. R E S P. Extra stadium discurretur. Non quæritur an
 Rex Christianissimus vel ejus Officiales quoad Ecclesias Rega-
 liæ obnoxias de petitorio & possessorio Beneficiorum quæ in
 Regaliâ vacasse dicuntur, cognoscant ac judicent, multò mi-
 nùs utrùm de possessorio aliorum Beneficiorum: sed utrùm
 Rex supremo Judicio possit majorem Ecclesiarum Regni sui
 partem, quæ Canonica sua libertate hæcenus gaudebant, Rega-
 liæ jugo subjicere.

7. Usus judicandi de possessorio Beneficiorum non ap-
 probavit Martinus V. nec cum secutus Eugenius I V. nisi eâ
 conditione, si reverâ jam antiquitus invaluerat; eaque appro-
 batio à Rege Christianissimo postulata est, metuente, ne talis
 usus aliis Constitutionibus ad conservandam jurisdictionem
 Ecclesiasticam editis damnatus fuisset. Qua in re observandum
 est, Reges Christianissimos, etsi consuetudinem hominum
 memoriam excedentem pro se habere dicerent, veritos tamen
 fuisse, ne illi consuetudini derogatum fuisset à Pontificibus, li-
 cèt nullam ejus fecissent, saltem expressam, mentionem; ideo-
 que illam iteratis Sanctæ Sedis Declarationibus muniendam cu-
 rasse.

X x x x 3

8. At

Art. 8. 8. At quia fortè non ita constans erat consuetudo, quam §. 17. afferebant Reges Christianissimi, Martinus eam non nisi adjectâ conditione confirmavit. *Per hoc autem*, inquit, *nullum jus seu jurisdictionem in præmissis cognoscendis eidem Regi de novo acquiri volumus; sed antiquum, si quod habet, conservari.* Eugenius autem Martini Constitutioni aliud temperamentum adjecit his verbis: *Declarationem, Constitutionem, & Literas prædictas, donec aliud auctoritate præfatâ desuper ordinatum fuerit, in suo robore permanere volentes.*

9. Sed his dimissis, quoniam Autor Dissertationis supponit, consuetudinem judicandi de possessorio Beneficiorum in Tribunalibus sæcularibus, esse antiquam, & à Sancta Sede approbatam; peto ut ostendat, eam fuisse antiquam consuetudinem Regni Franciæ, ut Reges Christianissimi Regalia in quibuslibet Ecclesiis sibi vendicarent, (is enim est hujus quæstionis status, ut sæpè monuimus) eamque consuetudinem fuisse à Summis Pontificibus confirmatam?

10. DISSERT. „ Certè principium est apud Juriscon-
 „ sultos receptissimum, quòd consuetudo jurisdictionem tri-
 „ buit vel tribuere potest. Ita docet Glossa in L. 1. & fin. Cod.
 „ *De Emancipatione liberorum*, per textum, & ibi Doctores,
 „ nec non in Cap. *Cùm contingat. De foro competenti.* Et
 „ Glossa in Cap. *Conquestus.* 9. quæst. 3. & in Cap. fin. 18.
 „ quæst. 2. in Cap. *Dilecti. De Arbitris.* Cap. *Novit. De Ju-*
 „ *diciis* : & in Cap. *Cùm Dilectus. De Fide Instrumentorum.*
 „ Cùm aliunde consuetudo antiquissima vim Privilegii sortia-
 „ tur ut constat ex Cap. *Super quibusdam. De verborum signifi-*
 „ *catione* L. *Hoc jure. §. Ducltus aque. De aqua quorid. & est.*
 „ sequitur cognitionem ac judicium causarum Jus Regaliæ,
 „ ejusque extensionem, & annexa spectantium, ad Regem Chri-

„ Christianissimum, & ad Iudices quibus id ipsius Majestas tri- *Art. 8.*
 „ buerit , maximè verò ad Principem Galliarum Senatū per- §. 17.
 „ tinere.

11. R E S P. Cautè agit Dissertationis Autor, dum Leges & Canones citat, non relatis eorum verbis. Jam enim satis Lectorum patientiâ congerendis pluribus testimoniis proposito suo minimè conducentibus, aliquando etiam repugnantibus, abusus est. Textus Legis primæ Cod. De Emancipat. liber. nihil habet de vi consuetudinis adtribuendam jurisdictionem. Lex ultima ejusdem tituli jubet emancipare volentem, *eos adire Magistratus, quibus hoc facere vel legibus vel ex longa consuetudine permittum est.* Indene concludendum est, Potestati sæculari licere propriâ autoritate ac judicio Ecclesias nativâ suâ liberate gaudentes, vel etiam eas quæ jam olim à Regalia liberatæ ac velut emancipatæ fuerant, in servitutem redigere? An quia L. Hoc jure. §. Ductus aquæ. De aqua quotid. & æst. declaratur, quòd *Ductus aquæ, cujus origo memoriam excessit, jure constituti loco habetur*, Regis Christianissimi Regaliam ad omnes suæ Ditionis Ecclesias recentèr porrigentis Declaratio, constituti loco habenda erit: Decreti autem Concilii Generalis Lugdunensis II. ante quadringentos annos editi & hætenus observati, nec non Summi Pontificis, quo minùs ea executio impediatur, satagentis, autoritas, pro nihilo habenda?

12. At ex illis Legibus (dixerit Pater Alexander) & ex Canonibus citatis, colligitur, *principium apud Jurisconsultos receptissimum, quòd consuetudo jurisdictionem tribuit, vel tribuere potest.* Benè quidem, si verus & legitimus accipiatur ejus principii sensus. Intelligitur enim secundum judicium & causarum conditionem, ut scilicet Judex Ecclesiasticus adversus alium Judicem Ecclesiasticum certi causarum spiritualium & Ecclesiasticarum

Art. 8. fticarum generis cognitionem præscribere valeat, & similiter
 §. 17. Judex laicus adversus Laicum, judicium de rebus civilibus & temporalibus. At neque à Legibus illis, neque à Canonibus, neque à Glossis ea vis consuetudini tribuitur, ut causarum spiritualium & Ecclesiasticarum judicium Magistratibus secularibus acquirat.

13. Quin etiam & Canonibus & Legibus irritæ declarantur consuetudines jurisdictioni ac libertati Ecclesiæ contrariæ. Pauca hîc testimonia exscribimus; qui plura desiderabit, inveniet citata in Glossis super ea quæ referimus. *L. Cassa* Authen. Cod. de Sacrosanc. Eccles. CASSA, inquit Imperator Fridericus, & irrita esse denunciari per totam Italiam præcipimus, OMNIA STATUTA ET CONSUETUDINES CONTRA LIBERTATEM ECCLESIAE, ejusque personas indultas adversus Canonicas & Imperiales Sanctiones, & ea de Capitularibus penitus aboleri mandat nova Constitutio: & de cætero similia attentata in ipso jure decernit &c. Addit Gloss. verb. *Per totam Italiam. Ubi maxime fiebant. Si tamen & alibi in Romano Imperio hæc fiant, eadem est equitas: ergo idem Jus* &c.

14. Capite Clerici de Judiciis, circa consuetudinem judicandi causas criminales Clericorum in alio Foro quàm Ecclesiastico, sic statuitur; Cum Imperator dicat, quodd Leges non dedignantur sacros Canones imitari, in quibus generaliter traditur, ut de omni crimine Clericus debeat coram Ecclesiastico Judice conveniri: NON DEBET IN HAC PARTE CANONIBUS EX ALIQUA CONSUETUDINE PRÆJUDICIUM GENERARI. Gloss. verb. *Consuetudine. In casu isto non potest habere locum consuetudo, quantumcumque tempore obtenta esset, quia esset contra Ecclesiasticam libertatem, & Statutum Ecclesiæ. Sic S. de consuetudine. Ad Audientiam. Et C. Cum inter. Et S. de electione C. Cum causam. Et melius C. Cum terra.*

15. Ca-

15. Capite, *Cum* terra de elect. abrogatur consuetudo, quâ *Art. 8.*
 Principi vindicabatur autoritas in electionibus: *Sicut ex qua-* §. 17.
rumdam literarum tenore accepimus, quidam in electionibus prava
consuetudinis morbus irrepfit: ut cum alicujus Prælati electio de-
bet celebrari, conventus ad quem pertinere dignoscitur, duas per-
sonas nominet latenter auribus Patriarchæ vel Principis exprimen-
das, ut sic alterius eligendæ, vel totius electionis penitus irritan-
dæ, idem Patriarcha vel Princeps plenariam habeat facultatem.
Quia igitur hoc redundat in gravamen & perniciem Ecclesiasticæ
libertatis, PRÆSCRIPTAM CONSUETUDINIS PRAVITATEM
SANCIMUS PENITUS ABOLENDAM.

16. DISSERT. ,, Addit Archipræsul doctissimus D. de
 ,, Marca lib. 3. *De Concordia Sacerdotii & Imperii*, cap. 10. Ju-
 ,, risconsultorum neminem dubitare, quin Privilegia, quæ
 ,, propter merita conceduntur, in contractus naturam trans-
 ,, eant, ideòque revocari nullo modo possint. Tot autem tan-
 ,, taque esse in Romanam Sedem Regum nostrorum merita,
 ,, ut Privilegia consuetudine firmata per Bullam in Cœna Do-
 ,, mini (cui & hæc exceptio apud nos objici solet, quòd in
 ,, Galliis recepta & promulgata non fuerit) Regibus nostris non
 ,, adimi profiteantur, Bellarminus, cap. 35. contra Barclaium,
 ,, Suares, lib. 4. Defens. cap. 34. num. 29. Navarrus, cap. 27.
 ,, Enchiridii, num. 70.

17. RESP. Absit ut Privilegia Regibus Christianissimis
 à sancta Sede concessa imminuere velimus: sed meminerit
 Dissertator horum Renati Chopini verborum, quæ Articulo
 superiori, §. 20. retulit: *Atque ego quidem enixè optassem, Regalia*
hec Sacerdotalia attribui sanctæ Sedis Privilegio posse, si quod
fide dignâ chartulâ proderetur, quæ significant hujusmodi Pri-
vilegium nequaquam extare. Neque etiam Reges Christianissi-

Y y y

mi

Art. 8. mi Privilegium unquam habuerunt, ut suis Judiciis aut Edictis
§. 17. Ecclesias antiquæ libertatis jure ac possessione spoliarent.

18. Nescio autem quâ prudentiâ citentur hîc Bellarminus, Suares & Navarrus. Si enim Illustrissimus Cardinalis Bellarminus non aliter existimavit, usum Judicium sæcularium, de certis Clericorum criminibus judicantium, excusari posse, quàm supponendo, cum Privilegio Apostolico esse munitum (quod tamen nusquam reperitur) quî poterit Pater Alexander doctissimus illius Purpurati autoritate probare, licere Regi Christianissimo, non solum sine Privilegio, sed etiam contra prohibitionem Ecclesiæ in Concilio Generali Lugdunensi secundo congregatæ, Regaliam in Ecclesiis sui Regni ab illo onere liberis suâ sibi Declaratione vindicare? En verba Bellarmini in Tractatu de Potestate Summi Pontificis in rebus temporalibus contra Gulielmum Barclaium, cap. 35. *Addebat Barclaius esse quedam delicta gravia, quæ privilegiata dicuntur in Gallia, summis Principibus reservata. Sed hoc argumentum in ipsum Autorem retorqueri potest: illa enim non dicuntur privilegiata, quia Princeps ipse sibi reservaverit, quando Privilegium exemptionis Clericis concessit, ut Barclaius existimat: sed dicuntur privilegiata, quia Privilegio Sedis Apostolicæ indultum est Regibus Francorum, ut ea delicta cognoscere possint: id quod explicat Clarus Q. 36. §. fin. versic. Ulterius quæro. Et Ausserius in Clementina, Ut Clericorum, de Offic. Judic. Ordin. Limit. 13.*

19. Minus fâvet Patri Alexandro Suares in defensione fidei Catholicæ adversus Anglos, lib. 4. cap. 34. Hæc sunt illius verba eo loco num. 29. *Non audeo damnare usum talium Privilegiorum, sed hoc Apostolicæ Sedi remitto. Nam etiam Cardinalis Bellarminus, cap. 35. contra Barclaium, cum ille diceret, esse in Gallia quedam delicta gravia; quæ privilegiata dicuntur, ipse respondet,*

spondet, idèd dici privilegiata, quia Privilegio Sedis Apostolicæ *Art. 8.* indultum est Regibus Francorum, ut ea delicta cognoscere possint. §. 17. Quibus verbis videtur illam excusationem non improbare, sicut illam non improbant Julius Clarus, & Aufrelius, quos allegat, num. 27. Quinta excusatio erat Privilegium de quo in jure, ut sic dicam, nulla est difficultas, in factò autem est maxima: duo enim quæ ad jus pertinent, certa sunt, unum est, posse hoc Privilegium concedi saltem à Summo Pontifice, quod suprà probatum est, & ex usu satis constat. Alterum est, hoc Privilegium posse à Pontifice revocari, ac proinde ut ad legitimam excusationem proficit, non satis esse quodd semel concessum seu obtentum sit, sed oportere ut perseveret non revocatum.

20. Audi jam Navarri sententiam in Enchiridio, cap. 27. num. 70. aut potius 71. Video pro re indubitata haberi in Hispaniis & Galliis, posse regulariter Reges defendere possidentes colorato titulo Beneficia Ecclesiastica, ne absque justâ causâ cognitione deturbentur, vel spoliuntur, virtute illorum Literarum, etiam Apostolicarum. Quod ut ubique ferè in illis Regnis servatur, ita multi jure munire conantur: an verò satis muniant necne S. D. N. definitioni remitto.

21. DISSERT. „ Sanè dubitandum non est, (inquit Archipræsul eruditus) quin eximia quædam jura in rebus Ecclesiasticis nostri Reges obtineant, quæ cæteris Principibus hodie non competunt. Quod nulli mirum videri debet, qui Privilegorum multitudinem ex officiorum magnitudine metietur. Conturbaret profectò Ecclesia Romana, nec suppeterent illi facultates quibus cum Gallorum Regibus decideret, nisi liberalitatis & perfectæ donationis titulo immensam Beneficiorum suorum molem in eam contulissent. Si ergo liberalitate Summi Pontifices rependere volunt, quod ex merâ donantium liberalitate consecuti sunt,

Art. 8. „ non est cur ceteri Principes nobis invidcant benigniorem erga
§. 17. „ Reges nostros Romanæ Sedis remissionem. Certent nobiscum li-
 „ beralitate; tunc integrum illis erit de Privilegiis quoque nobis-
 „ cum certare. Tum Regum nostrorum in Romanam Sedem
 „ Beneficia cum Beneficiis à Constantino Ecclesiæ collatis me-
 „ ritò confert. Constantinus enim ab infidelium tyrannide Eccle-
 „ siam Christianam liberavit: Reges Francorum ab Ecclesia Roma-
 „ na servitutem, quâ ab Imperatoribus premebatur, armis suis
 „ depulerunt. Constantinus Christianos libertati restituit: Reges
 „ Francorum durum Græcorum & Longobardorum jugum perfre-
 „ gerunt, quo cervices Summorum Pontificum deprimebantur.
 „ Constantinus infamiâ damnatum quondam Christianum nomen
 „ splendore adjecto commendatum reddidit, Romanamque Eccle-
 „ siam aliquot latifundiis & redditibus auxit: Reges Francorum
 „ primi solique, merum mixtumque, imò & Summum Imperium
 „ in aliquot Provincias eidem contulerunt, eique tranquillitatem
 „ procurarunt contra infestas Græcorum hæresi infectorum quoti-
 „ dianas minas, & adversus impetus Longobardorum. Quidni
 „ ergo cum Stephano Tornacensi, seu potius cum Philippo Au-
 „ gusto in Epistola ad Lucium Romanum Pontificem, inter
 „ Stephani Tornacensis Epistolas 107. dixerimus? Si oblivisci
 „ potuerit mater filiorum uteri sui, & Ecclesia Romana Regni
 „ Francorum oblivionem assumet, cum utrumque de jure sit impos-
 „ sibile, de natura difficile, de facto enorme. In tot remuneratione
 „ nem beneficiorum, Ecclesiæ Gallicanæ Jura, Libertates, Pri-
 „ vilegia, Mores, Ususque Sedes Apostolica conservabit, ut
 „ Sanctissimi quique Pontifices fecere: quibus pietate, magna-
 „ nimitate, prudentiâ, præcæ disciplinæ æmulatione, studio
 „ & curâ pacis Christianos Principes inter conciliandæ, opum
 „ Ecclesiasticarum in Ecclesiæ tantum cominoda, & ad Chri-
 „ stiani

„ stiani nominis hostes ab Imperii finibus arcendos, ac propul- *Art. 8.*
 „ sandos profusione laudatissimâ, cùm impar non sit Sanctissi- *§. 17.*
 „ mus Pontifex Innocentius Undecimus : ita cum illis de amo-
 „ re ac beneficentia in Regnum & Ecclesiam Gallicanam, & in
 „ Regem Maximum, Inviçtissimum, Religiosissimum, Hære-
 „ seos Debellorem, Fidei Defensorem, Sedi Apostolicæ de-
 „ votissimum, suæ Sanctitatis observantissimum, piâ semper &
 „ generosâ æmulatione certabit. Id cùm sentiam, ac incredibi-
 „ li cum læticia semper futurum augurer, nemo mihi, ut existi-
 „ mo, succensēbit, quòd in hac de Regaliæ Jure Dissertatio-
 „ ne ea non commemoraverim, quæ tribus ab hinc annis in
 „ Regaliæ negotio gesta sunt, ne vel levem dissidii umbram
 „ inter Maximum Sanctissimumque Pontificem & Magnum
 „ Regem; quorum nihilominus conjunctissimi fuerunt, sunt,
 „ & erunt in perpetuum animi ad Ecclesiæ commoda procu-
 „ randa, repræsentem. Faxit Deus Optimus, ut *Quatenus ab*
 „ uno Mediatore Dei & hominum hæc duo, Regnum scilicet &
 „ Sacerdotium Divino sunt constata mysterio, ita sublimes istæ duæ
 „ Personæ tantâ sibi met unanimitate jungantur, ut Rex in Roma-
 „ nō Pontifice, & Romanus Pontifex inveniat in Rege.

22. RES P. Reges Franciæ de Ecclesia Romana optimè
 meritos esse, nemo ignorat. Verùm si, ut ait D. de Marca, li-
 beralitatis & perfectæ donationis titulo immensam Beneficiorum
 suorum molem in eam contulerunt; Regiane magnificentiâ dig-
 num esset, ut hodie Rex Christianissimus pro Majorum suo-
 rum liberalitate mercedem quodammodo ab ea repeteret; vel
 potius propriâ autoritate ac judicio majori parti Ecclesiarum
 Regni sui duram servitutem imponeret, eo nomine, quòd de-
 cessores sui munifici erga Ecclesiam Romanam extiterunt? Si,
 ut inquit idem Archipræsul, *eximia quedam jura in rebus Ec-*

Yyyy 3

clesiasticis

Art. 8. clesiasticis Francia Reges obtinent, quæ cæteris Principibus hodie §. 17. non competunt; his quæ ab Ecclesia receperunt, contenti, alia sine ipsius consensu, vel etiam contra ejus prohibitionem propriâ autoritate non usurpent. De Rege Christianissimo meritò dicendum existimamus, quod de Philippo VI. ad suos in Galliam Legatos anno 1337. scripsit Benedictus XII. Pontifex Maximus Epistolâ suprà laudatâ: Quanto inclytum genus suum ab olim plenius fovit & exaltavit Ecclesias & personas Ecclesiasticas, manutene- re ac illibatam servare studuit Ecclesiasticam libertatem; tanto singularius in ipso ampliusque notatur, si Ecclesias vel Ecclesiasticas personas opprimi ac libertatem Ecclesiasticam diminui ac conculcari permittit.

23. Totis visceribus exoptamus, ut absolutissima & perpetua concordia inter Sanctam Sedem & Regnum Franciæ custodiatur. Sed tantumdem dolemus non solum à Magistratibus sæcularibus, verumetiam à Theologis adulatoribus pacem illam turbari, gliscentique inter Regnum & Sacerdotium dissidio materiam ac vires subministrari.

24. Qua in re mirari libet Dissertatoris ingenium, dum ait: *Nemo mihi, ut existimo, succensabit, quòd in hac de Regaliæ Jure Dissertatione, ea non commemoraverim, quæ tribus abhinc annis in Regaliæ negotio gesta sunt, ne vel levem dissidii umbram inter Maximum Sanctissimumque Pontificem & Magnum Regem representem.* Certè si adulatoris Aulici personam posuisset, & Religiosi Theologi induisset, nunquam Regaliæ causam, eâ ratione, quam in tota hac Dissertatione observavimus, tractasset. Saltem meminisset professum se jam ab initio, Ecclesiæ ac Regiæ jura æquâ lance ponderaturum, neque velle pro Principum potentia Ecclesiasticam minui dignitatem; & qui historice, ut ipse ait, Gallorum Jurisconsultorum sententiam, pronuntiata, rationes praxim-

praximque, imò & recentia Parlamenti Parisiensis Senatusconsulta ipsamque Regis Christianissimi Declarationem tanto cum studio retulit, ea quæ causam Ecclesiæ maximè commendant atque illustrent, duorum videlicet Antistitum pietate ac zelo præstantissimorum Edicta seu Ordinationes, Epistolas aliaque Acta, præsertimque Maximi & Sanctissimi Pontificis non minùs Apostolico vigore quam flagrantissimâ charitate referas ad suam Majestatem Literas, nequaquam silentio advolvisset. Verùm is est Aulicorum mos, ut quæ Regiis utilitatibus suffragantur, maximo studio ostendent, nihilque sibi magis cordi esse, quàm Ecclesiæ pacem, prædicent, eâ nimirum conditione, ut Pontifices jura Ecclesiarum à Potestatibus temporalibus usurpari & conculcari patienter sinant.

25. Caterùm explicatâ jam totâ hâc Regaliæ causâ, ubi omnes veri atque amantes animadverterint, ea quæ à Regiis Ministris, Majestatis suæ nomine, acta sunt, nullâ omnino ratione defendi posse; sperandum est non defuturos, qui Ecclesiasticæ pacis retinendæ, fovendæque inter Sacerdotium & Imperium concordie cupidi, Augustissimo Principi suggerant, ut ab opere malè incepto desistat, & Sapientissimo ac publicæ tranquillitatis amantissimo Pontifici Innocentio XI. auscultet, qui suæ Majestati ea merito dicere posset, quæ olim Pascalis II. Henrico I. Anglorum Regi in causâ non absimili scripsit his verbis: *Si ab hoc propter Deum desistas, quod contra Deum esse manifestum est, quod cum Deo nec tu exercere nec nos concedere, aut cum nostra, aut cum tua salute possumus: quidquid deinceps postulaveris, quod cum Deo possumus, libentius indulgebimus, & honori tuo & sublimationi propensius insistemus. Nec existimes quòd Potestatis tuæ culmen infirmetur, si ab hac profana usurpatione desistas. Immo tunc validius, tunc robustius,*

Art. 8.
§. 17.

*Art. 8. bustius, tunc honorabilius regnabis, cum in regno tuo Divina
 §. 17. regnabit authoritas. Tunc amicitiam & familiaritatem nostram
 firmitus obtinebis, & Regni tutores Beatos Apostolos habere gau-
 debis. Nec tibi tunc in petitionibus tuis abesse poterimus, cui
 petitionum nostrarum fautorem Dominum adesse senserimus. Ipse
 Omnipotens Deus, in cujus manu corda sunt Regum, adsit hortatui
 nostro, adsit auditui tuo, ut dum juxta præcepta ejus tuas dispo-
 sueris actiones, ipse Regnum tuum pacis & honoris sui stabilitate
 & sublimatione disponat. Amen. Epist. 96. Tom. 10. Concil. Edi-
 tionis Labbeana.*

F I N I S.

INDEX

I N D E X

RERUM NOTABILIUM.

A.

Actardus, iudicio Hincmari, Turonensis Ecclesie Episcopus intrusus & bona indebitè occupans, art. 2. §. 35. n. 44. & 45. pag. 181.

Advocatis ac Defensoribus Ecclesiarum constituta tantum merces competit, art. 6. §. 3. per totum. pag. 384. Vide verbum, Custodia merces.

Æduensis Ecclesie Regalie non subjacet, art. 4. §. 19. per totum. pag. 382.

Ægidius le Mailtre. *Vide verb. Magister.*

Albionensis Ecclesie libertas, art. 4. §. 41. n. 2. pag. 460.

Alexander III. utrùm probaverit Regaliam, art. 4. §. 16. n. 1. & seqq. pag. 367.

P. Alexander historicè tantum acturum se promittit, *Præfat. suâ, n. 1. pag. 1. art. 4. §. 40. n. 10. pag. 431.* Sed non stat promissio, *resp. ad præf. ejus, n. 3. pag. 2. art. 4. §. 40. n. 11. pag. 431. & art. 5. §. 2. n. 3. pag. 470.*

P. Alexander Regi Christianissimo magis quàm Ecclesie fayeret, art. 1. §. 4. n. 2 §. 2. pag. 74.

Amortizata sunt bona Ecclesiarum, art. 1. §. 4. n. 19. pag. 70. art. 3. §. 1. n. 12. pag. 217. & §. 5. n. 8. pag. 253.

Amortizationis effectus, art. 1. §. 4. n. 19. pag. 70. & art. 6. §. 4. n. 7. & 8. pag. 590.

Andegavensis Ecclesie Regalia, art. 4. §. 33. per totum. pag. 416. & §. 34. per tot. pag. 419.

In Angliæ Regno quod fuerit principium, & quis progressus Regalie, art. 4. §. 16. & seqq. per tot. pag. 367.

Anicienlis Ecclesia à Regalia libera, art. 4. §. 31. per totum, pag. 406.

Antiliodorensis Ecclesia à Regalia exempta, art. 4. §. 22. per totum, pag. 387.

Antiliodorensis & Aurelianensis Episcoporum Regalia sub Philippi Augusti manu posita, art. 4. §. 25. per totum. pag. 394.

S. Antonini urbs à P. Alexandro pro Ecclesia Appamiensis perpetuam accepta, art. 4. §. 40. n. 55. & seqq. pag. 454.

Appamienses Canonici male habiti propter Regaliam, art. 4. §. 1. n. 4. pag. 289.

Appamiensis Ecclesie libertas atque immunitas, art. 3. §. 5. n. 6. & seqq. pag. 252. & art. 4. §. 40. n. 56. & seqq. pag. 455.

Appamiensis Episcopus Regaliam in suam Diocesim admittere recusavit, art. 8. §. 16. n. 7. pag. 712.

Appamiensis Episcopus Tractatum de Regalia typis mandari curavit, art. 1. §. 2. n. 48. pag. 34. atque ita suum fecit, art. 2. §. 4. n. 2. pag. 98.

Appamiensis Tractatus de Regalia perpetuam carpitur, art. 1. §. 2. n. 48. pag. 35. art. 2. §. 16. n. 2. pag. 189. & art. 5. §. 21. n. 2. & seqq. pag. 534.

Aquitania quondam ad plenum dominium Regum Francie reheret, art. 5. §. 5. n. 6. pag. 486.

Aquitania Regalie non obnoxia, art. 4. §. 7. & 8. per tot. pag. 327. & art. 5. §. 5. n. 8. pag. 487. §. 22. n. 65. pag. 567.

L z z z Archi-

INDEX RERUM.

Archidiaconus bonorum Ecclesie administrator, *art. 2. §. 15. n. 10. & seqq. pag. 166.*

Arreſta Eccleſias liberas declarantia utrū revocari queant, *art. 7. §. 22. n. 43. & seqq. pag. 555.*

Arreſta in cauſis Regaliæ prolata, *art. 8. §. 7. & seqq. pag. 692.*

Arreſta Regaliæ in omnibus Eccleſiis locum non habere probantia, *art. 5. §. 22. n. 23. & 24. pag. 545. & art. 8. §. 7. & seqq. pag. 692. Vide ſub nominibus propriis Eccleſiarum.*

Arreſti anni 1608. Regaliæ ad omnes Eccleſias extendentis defectus, *art. 5. §. 22. n. 26. pag. 547. & art. 8. §. 16. n. 3. & seqq. pag. 711.*

Avenionenſia Concilia & alia prohibent Regaliæ, *art. 5. §. 17. per totum. pag. 509.*

S. Auguſtini ſententia de poteſtate Principum in bona Eccleſiarum, *art. 4. §. 2. n. 10. pag. 309. & art. 6. §. 4. n. 3. pag. 588.*

S. Avitus quo ſenſu dixerit bona Eccleſiarum eſſe Principum, *art. 3. §. 3. n. 26. & seqq. pag. 240. & art. 6. §. 4. n. 4. pag. 589.*

B.

Bellicenſis Eccleſia Regaliæ à Senatu in juſtè ſuppolita, *art. 8. §. 16. per totum, pag. 710.*

Benedictus XII Philippum Valeſium placare conatur, *art. 8. §. 13. n. 4. pag. 705.*

Benedictus XII reprehendit Philippum Valeſium ampliamentum exercitium Regaliæ in Eccleſiis in quibus locum habebat, *art. 8. §. 13. per totum, pag. 701.*

S. Bernardi de Ludovico Juniore ſententia, *art. 4. §. 14. per totum. pag. 350.*

S. Bernardus utrū probaverit Regaliæ, *art. 4. §. 13. per totum, pag. 349.*

Beneficia curam animarum habentia Regaliæ nequaquam obnoxia, *art. 1. §. 1. n. 25. pag. 22.*

Beneficia curam animarum non habentia ſunt quid ſpirituale, *art. 4. §. 1. n. 4. & seqq. pag. 289. & art. 6. §. 10. n. 16. & 17. pag. 631. & n. 19. pag. 632.*

Beneficia Eccleſiarum Cathedralium ſola olim Regaliæ obnoxia, *art. 5. §. 22. n. 6. pag. 539.*

Beneficia ad Episcopos collationem non pertinentia Regaliæ non ſubjacent, *art. 1. §. 1. n. 28. & seqq. pag. 23.*

Beneficia jurisdictionem ſpiritualem habentia, vel miſſionem poſtulantia, Regaliæ non ſubjicienda, *art. 1. §. 1. n. 26. & seqq. pag. 22. & art. 4. §. 1. n. 7. & 8. pag. 291. §. 6. n. 7. pag. 321.*

Beneficia quando inſtituta, *art. 2. §. 4. n. 13. pag. 104. & art. 3. §. 3. n. 13. & seqq. pag. 233. n. 18. & 19. pag. 236.*

Beneficia quot modis vacent ut Regaliæ ſubjiciantur, *art. 1. §. 1. n. 32. & seqq. pag. 25.*

Beneficia à Regibus primæ Dynaſtiæ non collata, *art. 2. §. 4. n. 13. pag. 104. §. 5. n. 2. pag. 118. & art. 3. §. 3. n. 13. & seqq. pag. 233.*

Beneficia titulo Regaliæ obtinentes utrū poteſtatem ſpiritualem ab Eccleſia recipiant, *art. 6. §. 10. n. 1. & seqq. pag. 622.*

In Beneficiis perperam diſtinguitur corporale à ſpirituale, *art. 6. §. 10. n. 3. & seqq. pag. 623.*

Beneficiorum collatio an ſit in fructu. *Vide verbi Collatio.*

Beneficiorum collatio utrū Regi Chriſtianiſſimo competat ex privilegio, *art. 6. §. 8. n. 6. & 7. pag. 612.*

Beneficiorum collationi, dum titulo Regaliæ fieri cepit, cur Eccleſia ſe non oppoſuit, *art. 6. §. 10. n. 13. pag. 629.*

Bene-

- Beneficiorum Ecclesiasticorum collatio est quid spirituale, ad Principes circubres non pertinens; *resp. ad prefat. P. Alexan. n. 12. pag. 7. art. 1. §. 1. n. 6. pag. 11. §. 3. n. 20. pag. 46. art. 4. §. 1. n. 4. & seqq. pag. 289. art. 6. §. 6. n. 5. & seqq. pag. 600. & §. 7. & seqq. pag. 605.*
- Bituricensis Ecclesia utrū Regali e subdita, *art. 4. §. 11. per totum, pag. 343.*
- Blancha Regina Regaliam exercebat, *art. 4. §. 28. & seqq. pag. 400.*
- Bona Ecclesie à Principibus dari non possunt, etiam Clericis, *art. 3. §. 9. n. 3. pag. 267.*
- Bona Ecclesie à Principibus usurpari vel dari non possunt, *art. 2. §. 4. n. 17. & seqq. pag. 106. art. 3. §. 3. n. 24. & seqq. pag. 240. §. 4. per tot. pag. 245. §. 7. per tot. pag. 261. §. 9. per tot. pag. 265. §. 12. & 13. per tot. pag. 273. art. 6. §. 4. per tot. pag. 587.*
- Bona Ecclesiarum amortizata, *art. 1. §. 4. n. 19. pag. 70.*
- Bona Ecclesiarum non omnia feudalia, *art. 3. §. 2. n. 3. pag. 220.*
- Bona Ecclesiarum usurpantes damnantur, *art. 2. §. 4. n. 3. pag. 99. n. 9. pag. 102. n. 17. pag. 106. art. 5. §. 7. & seqq. pag. 492.*
- Bona Ecclesiastica quibus conditionibus à Pipino & aliis concessa fuerint Laicis, *art. 4. §. 1. n. 20. & 31. pag. 302.*
- Bonorum Ecclesiasticorum reitutio Ecclesie à Laicis facta non est legitimum Regalie fundamentum, *art. 4. §. 1. n. 29. & seqq. pag. 302.*
- Bonifacii VIII. & Philippi IV. dissidium, *art. 5. §. 18. n. 7. & seqq. pag. 520.*
- Britannia Regali non subiacet, *art. 5. §. 19. n. 5. & 6. pag. 526. §. 22. n. 66. & seqq. pag. 568. & art. 8. §. 16. per totum, pag. 710.*
- Burdegalenſis Ecclesia Regali e non obnoxia, *art. 5. §. 20. n. 3. pag. 530.*

C.

- Callistus II. quid concesserit Henrico Imperatori, *art. 4. §. 5. per totum, pag. 316.*
- Calumnia Regi Christianissimo neque à summo Pontifice, neque à defensoribus Ecclesiasticæ libertatis illata, *resp. ad prefat. P. Alex. n. 5. pag. 4.*
- Canon Hadrianus suppositus, *art. 1. §. 1. n. 3. & 4. pag. 10. & art. 3. §. 13. n. 11. & 12. pag. 280.*
- Canon XII. Concilii Lugdunensis II. refertur, *art. 5. §. 1. n. 10. pag. 467. Vide verb. Lugdunensis Concilii.*
- Canon In synodo cuius autoritatis, *art. 3. §. 13. n. 14. pag. 281.*
- Capiceria quid sit, *art. 4. §. 15. n. 6. pag. 360.*
- Capitularia Regum Francorum utrū Regaliæ advenſentur, *art. 2. §. 11. n. 1. & seqq. pag. 141. §. 3. per tot. pag. 151. & art. 3. §. 7. n. 5. pag. 263.*
- Cardinalis Oſſatus Regaliam in Ecclesiis Britannie locum non habere sensit, *art. 5. §. 22. n. 66. & seqq. pag. 568.*
- Carnotensis Ecclesia utrū Regaliæ subdita, *art. 4. §. 15. n. 7. pag. 360.*
- Carolus Calvus quomodo se habuerit erga Ecclesias vacantes, *art. 2. §. 12. per tot. pag. 145. & art. 3. §. 8. per tot. pag. 264. §. 12. per tot. pag. 273. §. 13. n. 1. & seqq. pag. 274.*
- Carolus Magnus quo pacto feuda concesserit Episcopis, *art. 3. §. 5. per totum, pag. 248.*
- Carolus Martellus bona Ecclesiarum injuste distribuit Laicis, *art. 3. §. 4. per tot. pag. 245.*
- Carolus Simplex quomodo se habuerit erga Ecclesias, *art. 2. §. 9. per totum, pag. 135.*

INDEX RERUM

- Causa de extensione Regali i est spiritualis, *art. 8. §. 17. n. 2. & seqq. pag. 715.*
- Cenomanensis Ecclesia Regali non subdita, *art. 4. §. 26. per tot. pag. 398.*
- Cenomanensis Ecclesie Regalia, *art. 4. §. 34. per tot. pag. 419.*
- Chariberiti factum crudelissimum contra Episcopum sine suo assensu constitutum, *art. 2. §. 12. n. 13. pag. 85.*
- Chopinus optaret esse privilegium concedens Regi Christianissimo jus conferendi Beneficia titulo Regali, *art. 2. §. 21. n. 4. pag. 663.*
- Chopinus Regaliam comparat Hebræorum Cabalæ & Traditioni, *art. 1. §. 2. n. 43. & 44. pag. 32. & n. 48. pag. 35.*
- Clemens IV. utrùm probaverit Regaliam, *art. 4. §. 32. per totum, pag. 414.*
- Clodoveus utrùm bona Ecclesie Laicis contulerit, *art. 3. §. 3. n. 20. pag. 238.*
- Clotarii Edictum utrùm probet bona Ecclesie à Principibus dari posse, *art. 2. §. 4. n. 20. & seqq. pag. 108.*
- Collatio Beneficii luitur pro quavis dispositione, *art. 4. §. 24. n. 4. pag. 393. & art. 6. §. 10. n. 13. pag. 629.*
- Collatio Beneficiorum an sit in fructu, *art. 1. §. 1. n. 17. & seqq. usque ad 25. pag. 17. n. 36. pag. 27. art. 2. §. 4. n. 14. & 15. pag. 104. art. 5. §. 18. n. 4. & 5. pag. 516. & art. 6. §. 6. n. 2. & seqq. pag. 598.*
- Collatio Beneficiorum non includitur semper in Regalia, *art. 2. §. 18. n. 5. & seqq. pag. 516.*
- Collatio Beneficiorum est quid spirituale. *Vide supra verb. Beneficiorum Ecclesiasticorum.*
- Comites. *Vide verb. Principes Rege inferiores.*
- Concilia præcipientia ut bona Ecclesiarum vacantium custodianur à Clero, *art. 2. §. 4. n. 3. & seqq. pag. 99. n. 24. & seqq. pag. 110. & art. 6. §. 5. n. 3. & seqq. pag. 394.*
- Concilia utrùm approbaverint Regaliam, *art. 6. §. 8. n. 4. pag. 609.*
- Concilii Chalcedonensis acceptio & executio in Gallia, *art. 2. §. 15. n. 3. & seqq. pag. 161.*
- Concilii Chalcedonensis Canon 25. fructus Ecclesiarum vacantium futuro successori reservandos statuit, *art. 2. §. 14. & 15. pag. 159.*
- Concilii Trosleiani & aliorum circa bona Ecclesiarum vacantium sensus, *art. 2. §. 16. per totum, pag. 186.*
- Conciliorum convocatio & confirmatio quomodo pertinent ad Principes, *art. 2. §. 3. per totum, pag. 92. & art. 3. §. 3. n. 4. & seqq. pag. 227.*
- Concilium Aurelianense V. utrùm statuerit requirendum ad electiones Regium assensum, *art. 2. §. 1. n. 8. pag. 80.*
- Concilium Lugdunense II. utrùm declaraverit usum fructum bonorum Ecclesiarum vacantium titulo Regali jussu percipi, *art. 1. §. 3. n. 39. & seqq. pag. 57. & art. 2. §. 16. n. 12. & seqq. pag. 193.*
- Concilium Meldense, ne bona Ecclesiarum à Principibus darentur, contendit, *art. 3. §. 7. n. 1. & seqq. pag. 261.*
- Confirmatio aliquando pro simplici assensu accipitur, *art. 2. §. 3. n. 8. pag. 95.*
- Consuetudine non acquiritur Laicis iurisdiclio in causas Ecclesiasticas, *art. 8. §. 17. n. 11. & seqq. pag. 719.*
- Consuetudinis vis ad acquirendum jus conferendi Beneficia titulo Regali, *art. 6. §. 8. n. 5. & 6. pag. 610.*
- Contumelioso suspensio Archidiaconus bona Ecclesie administrabat, *art. 2. §. 15. n. 14. pag. 167.*
- Custodia an sit idem quod Regalia, *art. 2. §. 3. n. 15. & 16. pag. 43.*
- Custodia an sit legimum fundamentum Regali, *art. 2. §. 3. per totum, pag. 38.*
- Custodia duplex, proxima & remota; hæc omnibus Principibus communis est, non autem

autem est fundamentum Regaliæ, *art. 1. §. 3. n. 6. pag. 40. art. 2. §. 1. n. 10. pag. 81. §. 4. per totum, pag. 98. §. 5. n. 3. & seqq. pag. 119. §. 6. per tot. pag. 123. §. 9. n. 5. pag. 137. §. 10. n. 3. pag. 139. §. 13. n. 2. & seqq. pag. 152. §. 15. n. 19. & 20. pag. 169. & n. 31. pag. 174. §. 16. n. 18. pag. 198. art. 3. §. 8. per tot. pag. 264. art. 4. §. 1. n. 2. §. 2. pag. 299. art. 6. §. 2. n. 3. & seqq. pag. 583.*

Custodia Ecclesiarum an sit legitimus Regaliæ titulus, *art. 1. §. 3. n. 3. & seqq. pag. 38.*

Custodia proxima bonorum Ecclesiarum vacantium olim pertinebat ad Clerum, *art. 2. §. 4. n. 3. & seqq. pag. 99. §. 8. n. 1. & 2. pag. 132. §. 13. n. 1. & seqq. pag. 151. art. 6. §. 2. n. 2. pag. 582.*

Custodi mercēs quæ, *art. 1. §. 3. n. 8. & seqq. pag. 40. art. 2. §. 1. n. 3. & seqq. pag. 142. art. 3. §. 6. n. 3. pag. 491. & §. 10. & seqq. pag. 498.*

Custodiam Ecclesiarum an gesserint Reges Christianissimi primæ & secundæ Dynastii, *art. 2. per totum. pag. 76.*

D.

Decimæ & oblationes nequaquam pertinent ad Principes, *art. 1. §. 1. n. 12. & seqq. pag. 14.*

Defensio Ecclesiarum. *Vide verb. Custodia.* Divisio hujus Operis, *pref. P. Alex. n. 13. & 14. pag. 9.*

Donationes Ecclesiis à Regibus factæ irrevocabiles, *art. 4. §. 40. n. 22. & seqq. pag. 435.*

Donationes Ecclesiis à Regibus factæ, recip. utiles, *art. 4. §. 40. n. 23. & seqq. pag. 435.*

Duces. *Vide verb. Principes Rege inferioris.*

Durandus testis fide dignus Concilium Lugdunense II. de Regaliâ intelligentium docuit, & ad Franciam spectare,

art. 1. §. 2. n. 8. pag. 473. & §. 3. n. 3. & seqq. pag. 479.

E.

Ecclesia libertatem suam probare non tenetur, *art. 1. §. 22. n. 29. & seqq. pag. 550.*

Ecclesiæ causâ Principum jura non violanda, nec è contra, *pref. P. Alex. n. 7. pag. 5.*

Ecclesiis debuerunt exhiberi tituli contra earum libertatem, *art. 1. §. 22. n. 44. pag. 556.*

Ecclesiæ Decreta quando reformentur, *art. 1. §. 22. n. 84. & seqq. pag. 577.*

Ecclesiæ praxis cujus principum ignoratur ad Apostolos referenda, *art. 1. §. 2. n. 50. pag. 37.*

Ecclesiam defendendi onus omnibus fidelibus incumbit. *resp. ad pref. P. Alex. n. 6. pag. 5. Vide verb. Bona Ecclesiæ.*

Ecclesiarum vacantium bona non sunt similia bonis defectu hæredis vacantibus, *art. 6. §. 4. n. 7. pag. 590.*

Ecclesiarum vacantium fructus. *Vide verb. Fructus. Custodia.*

Electus Episcopus Regaliam in suam Dicecesim admittere recusavit, *art. 8. §. 16. n. 7. pag. 712.*

Electio Episcoporum injustè retardabatur à Regibus, *art. 2. §. 10. n. 1. pag. 178. art. 3. §. 10. n. 3. pag. 269. & n. 6. pag. 271.*

Quòd circa Electiones præstatur à Regibus, differebat à Regaliâ, *art. 2. §. 1. n. 12. & seqq. pag. 84. art. 3. §. 2. n. 8. pag. 224. & §. 13. n. 19. & seqq. pag. 282.*

Electio quâ ratione se immiscere coperint Reges Christianissimi, *art. 2. §. 1. n. 4. & seqq. pag. 77.*

Electio Episcoporum interesse an debeant Principes, *art. 3. §. 13. n. 13. pag. 280.*

INDEX RERUM

Electioⁿis Episcoporum libertas, *art. 3. §. 10. n. 5. pag. 270. & §. 13. n. 21. & seqq. pag. 283.*

Episcopi bonorum Ecclesiasticorum administrationem habet, *art. 2. §. 15. n. 7. & seqq. pag. 165.*

Episcopi, nisi specialis fiat eorum mentio, suspensionem & interdictum non incurrun^t, *art. 5. §. 5. n. 3. pag. 485.*

Episcopi Principibus jura Ecclesiastica usurpantibus pauci ob^sistunt, *art. 4. §. 6. n. 15. & seqq. pag. 325.*

Episcopi utrum jurisdictionem Regiam circa extensionem Regalⁱae agnoverint, *art. 8. §. 12. n. 3. pag. 701. & §. 16. n. 7. pag. 712. Vide verb. Judex.*

Episcoporum dissimulatio non juvat Principes bona Ecclesiarum usurpantes, *art. 3. §. 3. n. 25. pag. 240.*

Episcoporum Parisii congregatorum anno 1682. consensu^s extensioni Regalⁱae praestiti vitia, *art. 8. §. 16. n. 8. pag. 712.*

Ad Episcopos pertinet collatio Beneficiorum, *art. 6. §. 6. n. 5. & seqq. pag. 600.*

Ermengardis. *Vide verb. Narbonensis Comitilla.*

F.

Feuda Ecclesiis data, *art. 3. §. 2. n. 1. & 2. pag. 219.*

Feuda Ecclesiis sine onere à Regibus primitiv^{us} concessa probabilius est, *art. 3. §. 1. n. 2. & seqq. pag. 210. §. 5. n. 4. pag. 251.*

Feuda utrum sint legitimus Regalⁱae titulus, *art. 1. §. 4. per totum, pag. 60. & art. 4. §. 40. n. 49. & 50. pag. 449.*

Feudi dominus non potest nova onera imponere vassallis, *art. 5. §. 22. n. 59. pag. 564.*

Feudi natura & origo, *art. 2. §. 1. n. 1. pag. 207.*

Feudi vacantis fructus dominus ubique non facit suos, *art. 1. §. 4. n. 2. pag. 60. art. 3.*

§. 5. n. 12. pag. 256. & art. 5. §. 12. n. 58. & 59. pag. 563.

Feudum, quando non datur à Rege, utrum sit fundamentum Regalⁱae, *art. 5. §. 12. n. 60. pag. 565. Vide verb. Amortizatio.*

Francⁱae Reges an sint fundatores & patroni omnium Ecclesiarum, *art. 1. §. 3. n. 24. pag. 49.*

Francⁱae Reges bona Ecclesiarum usurpantes non abstinuissent à fructibus Ecclesiarum vacantium, si habuissent Jus Regalⁱae, *art. 2. §. 4. n. 35. pag. 117 & §. 1. n. 8. pag. 155.*

Francⁱae Reges de Ecclesia Romana bene meriti, *art. 8. §. 17. n. 21. & 22. pag. 723.*

Francⁱae Reges Ecclesiarum Romanarum defensores, *art. 1. §. 3. n. 5. pag. 39.*

Francⁱae Reges ratione unionis non possunt proprio jure conferre Beneficia, *art. 6. §. 10. n. 26. pag. 637.*

Francⁱae Reges secundum Dynastⁱae bona Ecclesiarum vacantium injuste usurpant, *art. 2. §. 10. n. 1. & 2. pag. 135.*

Francⁱae Reges utrum Decretis censuras continentibus subjaceant, *art. 5. §. 5. n. 3. pag. 485. Vide verb. Lugdun. Concilium.*

Francⁱae Reges utrum sint meri Laici, *art. 6. §. 10. n. 24. & seqq. pag. 635.*

Francⁱae Regis cum Summo Pontifice comparatio, quantum ad jura quae primitiv^{us} non exercuerunt, *art. 5. §. 22. n. 55. & 56. pag. 560.*

Francⁱae Regum constitutiones circa Regalⁱam ad Concilium Lugdunense alludunt, *art. 5. §. 21. n. 1. pag. 531. & n. 4. pag. 536.*

Francⁱae Regum potestas circa convocationem & confirmationem Conciliorum, *art. 2. §. 3. per totum, pag. 92.*

Fredericus II. abusu^s Regalⁱae simili renuntians, non proprio jure cessit, sed injuriam reparavit, *art. 4. §. 40. n. 1. & 2.*

NOTABILIU M.

Et 2. pag. 427. & n. 7. & seqq. pag. 430.
 Fredericus abusu Regaliz simili renuntia-
 vit, *art. 1. §. 39. per totum, pag. 426.*
 Fredericus jure Regaliz simili non cessit
 invit, *art. 4. §. 40. n. 7. & 8. pag. 430.*
 Fredericus utrū Beneficia Ecclesiastica
 jure contulerit, *art. 4. §. 40. n. 15. &
 seqq. pag. 432.*
 Fructus Ecclesiarum vacantium futuro suc-
 cessori reservandi, *art. 2. §. 13. n. 1. &
 seqq. pag. 151. §. 14. & 15. per tot. pag.
 159. art. 6. §. 2. n. 5. pag. 584. & §. 5.
 n. 2. & seqq. pag. 593.*
 Fructus Ecclesiarum vacantium novis Epi-
 scopis à Ludovico XIII. in perpetuum
 assignati, *art. 2. §. 13. n. 13. pag. 157.*
 Fructus non feudales dominus feudi non
 facit suos, *art. 1. §. 4. n. 3. pag. 61.*
 Fructuum nomine non intelliguntur bona
 fructuosa, *art. 2. §. 15. n. 23. & seqq.
 pag. 172.*
 Fundatio Ecclesiarum an sit legitimū Re-
 galiz fundamentum, *art. 1. §. 3. n. 22.
 & seqq. pag. 47. & §. 4. n. 4. & §.
 pag. 61.*
 Foundationis Ecclesiarum conditionibus
 standum, *art. 3. §. 5. n. 15. pag. 258.*

G.

Gallicana Ecclesia utrū probaverit
 Regaliam, *art. 1. §. 3. n. 14. pag. 42.*
 In Gallicana Ecclesiā olim magna circa di-
 sciplinam & bona Ecclesiastica confusio,
*art. 2. §. 5. n. 2. pag. 118. §. 7. n. 6. & 7.
 pag. 130. §. 9. n. 3. & 4. pag. 136. §. 13.
 n. 9. pag. 156. n. 11. pag. 157. & §. 15.
 n. 18. pag. 169.*
 Galli utrū omnes sentiant Regaliam iustē
 fuisse extensam, *art. 5. §. 2. n. 4. pag.
 470.*
 Gerbertus fructus Ecclesiarum vacan-
 tium Regi non tribuit, *art. 2. §. 14. n. 1.
 pag. 160. & §. 15. n. 49. & seqq. pag.
 184.*

Goffridi Vindocinensis sententia circa in-
 vestituras, *art. 4. §. 1. n. 19. & seqq.
 pag. 294. & §. 4. per totum, pag. 315.*
 Gregorius IX. non probavit Beneficia Ec-
 clesiastica à Frederico conferri, *art. 4.
 §. 40. n. 15. & seqq. pag. 432.*
 Guntramni Regis responsum egregrum pro
 Episcopi electione munera sibi offerenti-
 bus, *art. 2. §. 1. n. 12. pag. 85.*

H.

Henrici IV. Edictum contra Regaliz
 extensionem, *art. 5. §. 22. n. 26.
 pag. 547.*
 Hildeberti cum Ludovico Crasso conten-
 tio, *art. 4. §. 6. per tot. pag. 318. & art. 8.
 §. 2. per tot. pag. 679.*
 Hincmari sententia de Regaliā seu Custo-
 diā Regiā Ecclesiarum vacantium, *art. 2.
 §. 6. per tot. pag. 123. & §. 15. n. 29. &
 seqq. pag. 174.*
 Hincmarus restituit Episcopo intruso à Lo-
 thario Imperatore, ne fructus Ecclesie
 perciperet exceptis feudalibus, *art. 3.
 §. 5. n. 14. pag. 157.*
 Homagium ab Episcopis utrū Principi
 debitum, *art. 4. §. 2. n. 11. & seqq. pag.
 310. §. 8. n. 1. pag. 331. & art. 8. §. 1. n. 4.
 & seqq. pag. 677.*

I.

Innocentius III. an probaverit Regaliam,
art. 4. §. 24. & 25. per tot. pag. 392.
 Innocentius III. an probaverit Regem
 Christianissimum judicare de causis Re-
 galiz, *art. 8. §. 3. 4. & 5. per tot. pag. 681.*
 Investitura de bonis tantum feudalibus in-
 telligenda, neque usum-fructum ad do-
 minum feudi pertinuisse necessariō sup-
 ponit, *art. 4. §. 1. n. 20. pag. 297. §. 8.
 n. 8. pag. 334. & §. 13. n. 2. pag. 349.*
 Investitura Ecclesiarum à Principibus
 utrū iustē data fuerit, *art. 4. §. 1. n. 13.
 & seqq. pag. 295. & §. 2. per tot. p. 304.*

Aaaa 2

Inve-

INDEX R E R U M

Investituram Ecclesiarum à Principibus dari, utrùm probaverit Concilium Mel-dense, [art. 3. §. 10. per totum, pag. 268.](#)
 Investituram Ecclesiarum utrùm dederint Reges Christianissimi, [art. 3. §. 13. n. 9. & seqq. pag. 278.](#)
 Joannes Parisiensis Aulæ addictus, [art. 4. §. 1. n. 8. pag. 292. & art. 6. §. 9. n. 2. pag. 619.](#)
 Joannis Parisiensis sententia circa Beneficiorum naturam, [art. 6. §. 9. n. 4. & seqq. pag. 620.](#)
 Joannis Parisiensis testimonium cujus pōderis sit, [art. 6. §. 9. n. 2. & 3. pag. 619.](#)
 Judex causarum juris Patronatus quis sit, [art. 8. §. 14. n. 2. pag. 706.](#)
 Judex causarum Regaliæ quis sit, [art. 4. §. 6. n. 9. & 10. pag. 321. §. 25. n. 4. pag. 396. §. 31. n. 2. & seqq. pag. 408. §. 40. n. 44. pag. 446. §. 41. n. 3. pag. 460. art. 5. §. 23. n. 3. pag. 551. & art. 8. per totum, pag. 674.](#)
 Judices Laici cognolcentes de causis Ecclesiasticis in Gallia utrùm excusentur ex privilegio, [art. 8. §. 17. n. 17. & seqq. pag. 72 L.](#)
 Judicium causarum circa Regiam cur Regitribuatur, [art. 8. §. 1. n. 2. pag. 676.](#)
 Juris in unâ specie fundatus utrùm censetur fundatus in omnibus, [art. 1. §. 4. n. 7. & seqq. pag. 63.](#)
 Jurisdictio in causas Ecclesiasticas non acquiritur consuetudine Laicis, [art. 8. §. 17. n. 11. & seqq. pag. 719.](#)
 Jurisdictio Ecclesiastica à Laicis non est usurpanda, neque è contrâ, [art. 8. §. 6. per tot. pag. 690.](#)
 Ivo Carnotensis utrùm probaverit investituras, aut Regaliam, [art. 4. §. 2. n. 8. & seqq. pag. 309. & art. 8. §. 1. per tot. pag. 674.](#)

L.

L Audunensis Ecclesia utrùm Regaliæ subiecta, [art. 4. §. 24. per tot. pag. 392.](#)
 Leo VIII. secundum P. Alexandrum Antipapa, [art. 3. §. 13. n. 14. pag. 281.](#)
 Lex non accepta utrùm obliget, [art. 2. §. 15. n. 3. pag. 161. & art. 5. §. 20. n. 2. pag. 529.](#)
 Libertates Ecclesiæ Gallicanæ in custodiâ antiquorum Canonum positæ, [art. 2. §. 15. n. 2. pag. 161. & n. 17. pag. 168.](#)
 Lingua Occitana quid significet, [art. 5. §. 22. n. 18. pag. 543.](#)
 In Lingua Occitana Regalia locum non habet, [art. 4. §. 36. & seqq. pag. 421.](#)
 Ludovici Crassi mores, [art. 4. §. 6. n. 14. pag. 324.](#)
 Ludovicus XIV. utrùm benignius se habeat in exercitio Regaliæ, quam S. Ludovicus, [art. 4. §. 31. n. 8. & 9. pag. 411. art. 6. §. 10. n. 20. & seqq. pag. 632.](#)
 Ludovicus XIII. fructus Ecclesiarum vacantium novis Episcopis in perpetuum assignavit, [art. 2. §. 11. n. 13. pag. 197. & art. 6. §. 5. n. 9. pag. 596.](#)
 Ludovicus Junior quomodo se habuerit erga Ecclesias, [art. 4. §. 12. per tot. pag. 345. & §. 14. per tot. pag. 350.](#)
 S. Ludovicus Ecclesiam Anciensem liberam à Regalia declaravit. *Vide verb.* Ancienfis Ecclesiæ.
 S. Ludovicus non improbavit renuntiationem à Comite Tolosano factam, [art. 4. §. 40. n. 39. & 40. pag. 443.](#)
 S. Ludovicus quomodo Regaliam exercebat, [art. 4. §. 27. & seqq. pag. 399. & art. 6. §. 10. n. 21. pag. 633.](#)
 S. Ludovicus Regaliam non exercuit in Provincia Narbonensi, [art. 4. §. 40. n. 39. & seqq. pag. 443.](#)
 Lugdunensis Concilii II. Cap. XII. accipiendus de Regaliâ, [art. 1. §. 3. n. 16. & 17.](#)

17. pag. 44. & art. 5. §. 2. n. 5. & seqq. pag. 471.
 Lugdunensis Concilii II. Canon XII. collationem Beneficiorum prætextu Regalix fieri vetat, art. 5. §. 18. per tot. pag. 513.
 Lugdunensis Concilii II. Canon XII. executioni demandatus in Gallia, art. 5. §. 20. per tot. pag. 528.
 Lugdunensis Concilii II. Canon XII. refertur, art. 5. §. 1. n. 10. pag. 467.
 Lugdunensis Concilii II. Canon XII. spectat Reges Christianissimos, art. 5. §. 3. per tot. pag. 477. §. 6. n. 4. pag. 491. §. 14. n. 3. pag. 505. §. 16. n. 3. pag. 508. & §. 17. n. 2. pag. 510.

M.

- M**agister sive Le Maître docet Regaliam locum non habere in omnibus Ecclesiis, art. 1. §. 4. n. 12. & seqq. pag. 66.
 Magister Regaliam in feudis fundatam quo sensu doceat, art. 1. §. 4. n. 12. & seqq. pag. 66.
 Magister utrū fenserit custodiam Ecclesiarum esse legitimum fundamentum Regalix, art. 1. §. 4. n. 22. pag. 72.
 D. Marca primum Regalix exemplum quodnam esse dixerit, art. 4. §. 10. n. 1. & 2. pag. 341. §. 15. n. 12. & seqq. pag. 363.
 D. Marca privilegium Remensis Ecclesie de Regaliā non esse accipiendum, & tamen Regaliam sub secundā Regum Dynastia locum non habuisse fensit, art. 2. §. 17. n. 1. & seqq. pag. 200.
 D. Marca quo sensu dixerit Regaliam esse idem atque investituras, art. 4. §. 8. n. 8. pag. 334.
 D. Marca Regaliam à feudis originem ducere, ac in eis fundatam esse, quo sensu docuerit, art. 1. §. 4. n. 24. & seqq. pag. 73.

- Marculphi testimonium cuius authoritatis, art. 2. §. 5. n. 2. pag. 118.
 Matisconenfis Ecclesia an Regalix subdita, art. 4. §. 21. per tot. pag. 386.
 Matisconenfis Ecclesia à Regaliā exempta, art. 4. §. 23. per tot. pag. 390.

N. *

- N**arbonensis Comitissa renuntiavit usui Regalix simili, art. 4. §. 38. per totum, pag. 424.
 Narbonensis Comitissa usui Regalix similis renuntians, non proprio jure cessit, sed injuriam reparavit, art. 4. §. 40. n. 5. & 6. pag. 429.
 Narbonensis Provincia Regalix non subdita, art. 4. §. 36. n. 4. & 5. pag. 422. §. 40. n. 39. & 40. pag. 443. & art. 5. §. 8. per tot. pag. 493.
 Narbonensis provincie Episcopi utrū agnoverint jurisdictionem Regiam in causis Regalix, art. 8. §. 11. per tot. pag. 695.
 Nobilitatio bonorum Ecclesiasticorum esset onerosa, si eorum redditus illā occasione Principes sibi vendicarent, art. 1. §. 1. n. 11. pag. 14. & art. 4. §. 1. n. 27. & 28. pag. 301.
 Noviliacum læpe in feudum datum, art. 3. §. 6. per tot. pag. 259.
 Noviomenfis Ecclesie Regalia, art. 4. §. 42. n. 1. & 2. pag. 461.

O.

- O**bedientia quibus in rebus Principibus debita, art. 3. §. 11. n. 2. pag. 272. & art. 7. §. 25. n. 2. & seqq. pag. 668.
 Obscuritas originis Regalix an probet ejus antiquitatem, art. 1. §. 2. n. 49. & seqq. pag. 36.
 Obscuritas quæstionis de extensione Regalix

B b b b

INDEX RERUM

- læ unde orta sit, *resp. ad pref. P. Alex. n. 4. pag. 3.*
- Occitania quondam ad plenum dominium Regum Franciæ redierit, *art. 5. §. 5. n. 5. pag. 486.*
- Occitania Regaliæ non subdita, *art. 5. §. 5. n. 8. pag. 487. & §. 22. n. 31. pag. 550. Vide verb. Narbonensis, & verb. Tolosana.*
- Oeconomi Ecclesiastici olim in Gallicanis Ecclesiis, *art. 2. §. 15. n. 6. & seqq. p. 164.*
- economorum officia, *art. 2. §. 15. n. 19. & 20. pag. 169.*
- Officiales Principum ad custodienda eorum jura vigilantissimi, *art. 4. §. 15. n. 10. pag. 362.*
- Officiales Principum ad extendenda eorum jura propensi, *art. 4. §. 31. n. 11. pag. 413. art. 5. §. 5. n. 4. pag. 485. n. 9. pag. 488. §. 22. n. 17. pag. 543. & n. 76. pag. 574.*
- Officiales Regiæ ac Professores Juris docentes Regaliam ubique locum non habere, *art. 5. §. 22. n. 76. & seqq. pag. 574.*
- Quod circa Ordinationem Clericorum præstatur à Regibus Christianissimis, differrebat à Regaliæ seu custodiâ Ecclesiarum, *art. 2. §. 2. per tot. pag. 88.*
- Ad Ordinationem Clericorum utrùm requireretur assensus Principum, *art. 3. §. 3. n. 8. & seqq. pag. 229.*

P.

- P**apa an plus juris habeat in bonorum Ecclesiasticorum dispensatione, quàm Rex, *art. 6. §. 5. n. 7. pag. 595.*
- Papæ est concedere privilegia circa libertatem Ecclesiasticam, *art. 2. §. 17. n. 14. pag. 206.*
- Papæ cum Rege Franciæ comparatio, quantum ad jura quæ primitus non exercuerunt, *art. 5. §. 22. n. 55. & §. 6. pag. 560.*
- Papæ summa potestas in spiritualibus, *pref. P. Alex. n. 11. pag. 6.*

- Papæ utrùm approbaverint Regaliam, quantum ad collationem Beneficiorum, *art. 6. §. 8. n. 3. pag. 608. n. 9. & 10. pag. 614.*
- Papo Regaliam confert cum Hebræorum Cabala & cum Traditione Divina, *art. 1. §. 2. n. 48. pag. 35.*
- Parlamentum Parisiense iudex causarum particularium circa Regaliam à Ludovico XI. constitutus, *art. 8. §. 15. per tot. pag. 707.*
- Palchalis II. feuda Imperatori restituit ad abolendas investituras censuerat, *art. 4. §. 3. per tot. pag. 313.*
- Palchalis II. quomodo permisit investituras Ecclesiarum Regi Angliæ, *art. 4. §. 2. n. 11. & seqq. pag. 310.*
- Palquierius adulatores Aulæ vocat asserentes Regaliam in omnibus Ecclesiis Franciæ locum habere, *art. 5. §. 22. n. 75. pag. 574. & art. 7. §. 22. n. 3. pag. 664.*
- Palquierius obscurissimam Regaliæ originem agnovit, *art. 1. §. 2. n. 40. pag. 30.*
- Patronatus an competet Regibus primæ Dynastiæ, *art. 3. §. 1. n. 13. & seqq. pag. 233.*
- Patrono non competit Beneficiorum collatio, sed sola presentatio ad illa, *art. 6. §. 9. n. 4. pag. 620.*
- Pax inter Ecclesiam Romanam & Galliam maximè optanda, *art. 8. §. 17. n. 23. & seqq. pag. 726.*
- B. Petri Damiani testimonium contra perperam distinguentes temporale à spirituali in Beneficiis, *art. 6. §. 10. n. 3. pag. 623.*
- Philippus Augustus quomodo Regaliam exercuerit, *art. 4. §. 20. per totum, pag. 385. & §. 25. per tot. pag. 394.*
- Philippus Augustus quomodo se habuerit erga Ecclesias, *art. 2. §. 9. n. 5. pag. 137.*
- Philippus III. Regaliam exercuit in aliquibus tantum Ecclesiis, *art. 4. §. 41. n. 2. pag. 460.*

Phi-

Philippus III. utrū curaverit ut usus Regalix à Concilio Lugdunenſi probaretur, *art. 5. §. 1. n. 1. & 2. pag. 462.*

Philippi III. laus, *art. 5. §. 5. n. 1. pag. 483.*

Philippus Pulcher in omnibus Eccleſiis Regaliam ſibi non vendicavit, *art. 5. §. 18. n. 10. pag. 521. §. 21. n. 1. pag. 528. §. 22. n. 71. pag. 572. & art. 6. §. 10. n. 29. pag. 638.*

Philippus Valeſius Regalix, in Eccleſiis in quibus locum habebat, exercitium ampliavit, *art. 8. §. 13. per 101. pag. 701.*

Pibracius primus tentavit Regalix extensionem, *art. 5. §. 22. n. 75. pag. 573.*

Pictavenſis Eccleſia Regalix non obnoxia, *art. 5. §. 20. n. 4. pag. 530. §. 22. n. 17. pag. 542.*

Pinfonius originem Regalix confert cum origine Nili, *art. 1. §. 2. n. 45. & 46. pag. 33.*

Pinfonii teſtimonium pro Regalix extensione ſuſpectum, *art. 7. §. 24. n. 2. & ſeqq. pag. 667.*

Quid in *Politiā* externam Eccleſiæ poſſint Reges Chriſtianiſſimi, & utrū eis ex fundatione vel dotatione ejuſmodi jus competat, *art. 3. §. 3. per 101. pag. 225.*

Poſſeſſor triennalis prætextu Regalix ſpoliari non debet, *art. 1. §. 1. n. 33. pag. 26.*

De *Poſſeſſorio* Beneficiorum judicare utrū Judicibus Regis Chriſtianiſſimi permiſerit Martinus V. *art. 8. §. 17. n. 6. & 7. pag. 717.*

Præſcriptione utrū acquiratur jus conferendi Beneficia, *art. 6. §. 8. n. 8. pag. 613.*

Præſcriptioni Libertatis Eccleſiæ lavendum, *art. 4. §. 40. n. 14. pag. 432.*

Principes an habeant poteſtatem circa res Eccleſiaſticas, *art. 2. §. 11. per 101. pag. 141. art. 3. §. 7. n. 5. pag. 263. art. 4. §. 1. n. 15. pag. 296. & art. 6. §. 7. n. 1. p. 605.*

Principes Eccleſias tueri tenentur, *art. 1. §. 3. n. 4. pag. 38. & n. 6. pag. 40.*

Principes Rege inferiores utrū habuerint

jus Regalix, *art. 4. §. 15. n. 4. & ſeqq. pag. 359. §. 40. n. 23. pag. 435. & art. 5. §. 19. per 101. pag. 523. Vide verb. Cullodia. Beneficia. Bona Eccleſiæ.*

Principum antiquæ Legis autoritas circa res Eccleſiaſticas, *art. 1. §. 3. n. 18. & ſeqq. pag. 45.*

Principum circa Electiones poteſtas, *art. 2. §. 1. per 101. pag. 76.*

Principum jura Eccleſiæ cauſâ non violanda, nec è contra, *praſat. P. Alex. n. 7. pag. 5.*

Principum in temporalibus ſumma poteſtas, *praſat. P. Alex. n. 11. pag. 6.*

Privilegia Eccleſiæ conceſſa utrū revocari poſſint, *art. 5. §. 22. n. 45. & ſeqq. pag. 556.*

Privilegia non revocanda, *art. 8. §. 17. n. 16. & 17. pag. 721.*

Privilegium quid ſignificet, *art. 2. §. 17. n. 12. pag. 205.*

Probus nuncupat Regaliam jus extraordinarium à privilegio & conſuetudine procedens, *art. 7. §. 19. n. 3. pag. 659.*

Probus Regaliam in feudis fundatam quo ſenſu doceat *art. 1. §. 4. n. 10. & 11. pag. 65.*

Probus Regaliam in omnibus Eccleſiis locum non habere ſenſit, *art. 1. §. 3. n. 38. pag. 57.*

Probus varias diſtinguit Regalix ſpecies, non tamen ratione omnium, uſum fructum Eccleſiarum Regibus tribuit, *art. 1. §. 3. n. 28. & ſeqq. pag. 52.*

Provincia Provincie quandonam ad plenum dominium Regum Franciæ redierit, *art. 5. §. 5. n. 7. pag. 487.*

Provincia Provincie Regalix non ſubdita, *art. 5. §. 5. n. 8. pag. 487. Vide verb. Fredericus.*

R.

Raymundus Comes Tolofanus juri, Regalix ſimili, invitus non renuntiavit,

Bbbbb 2

INDEX RERUM

- tiavit, [art. 4. §. 40. n. 7. & 8. pag. 430.](#)
Vide [verbe](#). Tolofani Comites.
- Reditus bonorum etiam non feudalium Regi tribuuntur à Regalitäts, [art. 1. §. 1. n. 10. pag. 15.](#)
- Regalia aliquando tenebantur citra ufum fructum, [art. 4. §. 23. n. 2. pag. 391.](#)
- Regalia Coronæ non coræva, [art. 1. §. 2. n. 7. pag. 34.](#)
- Regalia differt ab investituris, licet illis succederet, [art. 3. §. 2. n. 5. pag. 221. & art. 4. §. 1. per tot. pag. 286.](#)
- Regalia differt à jure Visitationum, & Commendationum, [art. 6. §. 2. per tot. pag. 581.](#)
- Regalia dum injusta est, an sacrilegium dici possit, [art. 5. §. 1. n. 8. & 9. pag. 467.](#)
- Regalia plurali numero pro feudis à Rege collatis frequenter accipiuntur, [art. 4. §. 5. n. 2. pag. 317. §. 15. n. 2. pag. 358. & n. 4. pag. 359. & §. 24. n. 2. pag. 419.](#)
- Regalia juriſſibus feudalibus non ſuccellit, [art. 3. §. 5. n. 8. pag. 253.](#)
- Regalia locum non habuit ſub Clodovæo, [art. 2. §. 1. n. 2. pag. 77.](#)
- Regalia locum non habuit ſub Regibus Chriſtianiffimis primæ & ſecundæ Dynaſtiæ [art. 2. per tot. pag. 76.](#)
- Regalia variè accipiuntur, [art. 1. §. 1. n. 2. pag. 13.](#)
- Regalia in omnibus Eccleſiis locum non habet, [art. 1. §. 4. n. 12. & ſeqq. pag. 66. §. 19. per tot. pag. 382. §. 36. & ſeqq. pag. 421. art. 5. §. 21. & ſeqq. pag. 531.](#)
- Regalia pendet ex conſuetudine, [art. 5. §. 22. n. 54. pag. 560. art. 7. §. 19. n. 2. pag. 659. §. 20. n. 2. pag. 660. & art. 8. §. 12. n. 1. pag. 700.](#)
- Regalia quamvis ex ſe injuſta poteſt ex conſenſu Eccleſiæ juſta evadere, [art. 5. §. 1. n. 4. & ſeqq. pag. 464.](#)
- Regalia quando claudatur, [art. 1. §. 1. n. 37. & ſeqq. pag. 28 & art. 4. §. 13. n. 2. pag. 418.](#)
- Regalia quid ſit, [art. 1. §. 1. n. 1. & ſeqq. pag. 9.](#)
- Regalia quo ſenſu poſſit dici juſ Regium, [art. 7. per tot. pag. 639. præſertim autem §. 12. n. 5. & ſeqq. pag. 653.](#)
- Regalia ſoli Regi competit ſecundum Regaliſtas, [art. 1. §. 1. n. 5. pag. 11. & n. 7. pag. 12.](#)
- Regalia ſoli Regi revera non competit, [art. 1. §. 1. n. 6. pag. 11. & n. 8. pag. 13.](#)
- Regalia ut juſta probetur, licet circulus à jure feudorum ad juſt custodiæ, [art. 4. §. 1. n. 25. pag. 299.](#)
- Regaliæ exercitium juxta conſuetudinem limitandum, [art. 4. §. 10. n. 3. pag. 342. §. 29. n. 2. & 3. pag. 403. art. 5. §. 22. n. 62. & 63. pag. 566. & n. 71. pag. 572.](#)
- Regaliæ extenſio, [art. 5. per tot. pag. 462.](#)
- Regaliæ extenſio Regis Chriſtianiffimi conſcientiæ periculofa, [art. 7. §. 25. n. 7. & ſeqq. pag. 671.](#)
- Regaliæ extenſio ſine novis titulis ac rationibus facta, [art. 5. §. 22. n. 72. & ſeqq. pag. 573.](#)
- De Regaliæ extenſione tantum agitur in hac Diſſertatione, [Præſat. P. Alex. n. 1. & 2. pag. 1.](#)
- Regaliæ fundamentum an ſit custodia Eccleſiarum, [art. 1. §. 3. per tot. pag. 38. & art. 2. §. 1. n. 3. pag. 77.](#)
- Regaliæ juſtitia ex Eccleſiæ conſeſſione pendet, [art. 1. §. 2. n. 42. pag. 31.](#)
- Regaliæ legitimus titulus utrum ſint feuda, [art. 1. §. 4. per tot. pag. 60.](#)
- Regaliæ occasione multa ſunt injuſta, [Præſat. P. Alex. n. 4. pag. 3.](#)
- Regaliæ origo obſcura, [art. 1. §. 2. & ſeqq. pag. 30. & art. 4. §. 40. n. 19. & ſeqq. pag. 433.](#)
- Regaliæ primum exemplum ſecundum D. Marca, [art. 4. §. 10. n. 1. & 2. pag. 341. §. 15. n. 12. & ſeqq. pag. 363.](#)
- Regaliæ progreſſus, [art. 1. §. 1. n. 2. pag. 2. art. 4. §. 1. n. 20. pag. 297.](#)

Rega-

NOTABILIUM.

Regaliz remissio utrūm revocari possit, *art. 2. §. 13. n. 13. & 14. pag. 158. art. 4. §. 40. n. 22. & seqq. pag. 433.*

Regaliz seu investituræ jus an Coronæ corum, *art. 3. §. 13. n. 15. & seqq. pag. 281.*

Regaliz significatum immutatum, *art. 1. §. 1. n. 6. pag. 12.*

Regaliz tituli quot & qui sint, *art. 1. §. 3. n. 1. & seqq. pag. 38.*

Regalium jus Regium appellantium consilium, *art. 7. §. 24. n. 4. pag. 667.*

Regalium non esse jus Coronæ seu jus Regium, *art. 4. §. 40. n. 20. & seqq. pag. 434. art. 5. §. 23. n. 57. & seqq. pag. 563.*

Regalium non esse jus Regium quantum ad Beneficiorum collationem fatetur P. Alexander, *art. 7. per totum, pag. 639.*

Regalium ubique locum non habere docent Officiales Regii & Professores Juris, *art. 5. §. 22. n. 76. & seqq. pag. 575.*

Reges. *Vide verb. Franciæ Reges, & verb. Principes.*

Regestum cameræ computorum optimus titulus ad probandum Regalium non habere locum in omnibus Ecclesiis, *art. 5. §. 22. n. 17. pag. 542. & n. 20. pag. 544.*

Regi Christianissimo jure Regaliz plus potestatis tribuitur à Regalistis, quàm Episcopis aut summo Pontifici, *art. 1. §. 1. n. 31. & 32. pag. 25. & art. 6. §. 8. n. 9. pag. 614.*

Remensis Ecclesiæ bona usurpata & restituta, *art. 2. §. 17. per tot. pag. 200. & art. 3. §. 12. & 13. per tot. pag. 273.*

Remensis Ecclesiæ privilegium, *art. 2. §. 17. per tot. pag. 200. & art. 3. §. 13. n. 8. pag. 277.*

S. Remigius utram ad jussionem Clodovæi Clericum ordinaverit, *art. 2. §. 2. n. 1. & seqq. pag. 88. & art. 3. §. 3. n. 15. pag. 234.*

S. Romanus utrūm fuerit à Clodovæo II.

investitus, *art. 3. §. 2. n. 8. pag. 22.*
Ruzzus ex Benedicto vocat Regalium Jus cœlitus Francorum Regibus concessum, *art. 1. §. 2. n. 48. pag. 36. & art. 7. §. 18. n. 2. pag. 657.*

Ruzzus quo nomine collationem Beneficiorum tribuat Regibus Christianissimis, *art. 1. §. 3. n. 18. & seqq. pag. 45.*

S.

S Enonensis Ecclesiæ Regalia, *art. 4. §. 41. per tot. pag. 459.*

Sextus liber Decretalium an receptus in Gallia, *art. 5. §. 20. n. 5. & 6. pag. 530.*

Sigismundus an bona Ecclesiarum Laicis contulerit, *art. 3. §. 3. n. 32. & seqq. pag. 244.*

Simoniam olim in electionibus Episcoporum frequens, *art. 2. §. 1. n. 6. & seqq. pag. 78.*

Spolium Episcoporum ad Principes non pertinet, *art. 4. §. 2. per tot. pag. 338. §. 11. n. 2. & 3. pag. 344. §. 36. & seqq. pag. 421. §. 40. n. 4. & 5. pag. 428. art. 5. §. 6. n. 2. pag. 490. §. 13. & seqq. pag. 502.*

Subsidia Principibus ab Ecclesiis aliquando præstanda, *art. 3. §. 4. n. 4. pag. 247. & §. 5. n. 9. pag. 254.*

Suethonensis Ecclesiæ Regaliz subjecta, *art. 4. §. 29. per tot. pag. 401.*

Sugerii laus, *art. 4. §. 15. n. 8. pag. 361.*

Sugerius quo sensu locutus sit de Regalia, *art. 4. §. 15. per tot. pag. 357.*

T.

T Olosana Ecclesiæ Regaliz non subdita, *art. 4. §. 36. n. 4. pag. 422. & 40. n. 46. & seqq. pag. 448.*

Tolosani Comites abusu Regaliz simili renuntiaverunt, *art. 4. §. 36. & 37. per tot. pag. 421.*

Tolosani Comites renuntiantes usui Regalium

Ccccc

lize

INDEX RERUM NOTABILIUM.

liz simili, non proprio jure cesserunt,
sed injuriam reparantur, *art. 4. §. 40.*
n. 2. & seqq. pag. 428. & n. 38. & seqq.
pag. 443.

V.

Vacatio Beneficiorum, ut Regaliter
subjiciantur, quot modis contin-
gat, *art. 1. §. 1. n. 31. & seqq. pag. 25.*

& *art. 8. §. 13. n. 1. & 2. pag. 701.*
Circa *Visitatores* Ecclesiarum quæ olim
fuerit Regum Christianissimorum po-
testas, *art. 2. §. 7. per totum, pag.*
118.

Vulfadus Lingonensis Ecclesiæ Episcopus
judicio Hincmari intrusus & bona inde-
bitè occupans, *art. 2. §. 15. n. 41. &*
seqq. pag. 180.

F I N I S.

AM 1214.22

